

ΑΛΗΘΗΣ
ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ

ΗΤΟΙ
ΒΑΣΙΣ ΠΑΣΗΣ
ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ.

συντεθεισα υπό

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΨΑΛΙΔΑ

τῆς

ΓΩΑΝΝΙΝΩΝ,

εις τὴν ἀπλὴν διάλεκτον, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς
εις τὴν Λατινικὴν μεταφρασθεῖσα.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

Αἰτιῆ ἐδίδε ἴδμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. Δημόσιον.

Ἐν ΒΙΕΝΝῃ, τῆς Αὐστρίας. 1791.
Ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ Γωσφ τοῦ ΒΑΟΥΜΑΤΣΤΕΡΟΥ.

VERA
FELICITAS

SIVE
FUNDAMENTUM
OMNIS
RELIGIONIS.

GRÆCÆ ET LATINÆ.

AUTHORE

ATHANASIO PETRIDE PSALIDA

JOANNINENSI
EX EPIRO.

TOMUS I.

Ratione nil scimus; in profundis enim veritas latet. Democ.

VIENNÆ, 1791.
IN TYPOGRAPHIA BAUMEISTERIANA.

ΤΗ ΚΡΑΤΑΙΟΤΑΤΗ,

ΚΑΓ

ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΗ, ΜΕΓΑΛΗ,

ΚΥΡΙΑ, ΚΥΡΙΑ,

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Β.

ΓΜΠΕΡΑΤΟΡΙΣΣΗ, ΠΑΣΗΣ

ΡΩΣΣΙΑΣ

Κ. Τ. Λ. Κ. Τ. Λ. Κ. Τ. Λ.

INVICTISSIMÆ
AC
RELIGIOSISSIMÆ
RUSSORUM
IMPERATRICI
ÆCATERINÆ II.

DOMINÆ DOMINÆ
CLEMENTISSIMÆ.

&c. &c. &c.

ΚΡΑΤΑΙΟΤΑΤΗ

ΑΨΝΑΣΣΑ!

Μακάριον & πανόλβιον τὸ τῶν Ρῶσ-
σῶν γένος τῆς ΣΗΨ ἀρχῆς! Μα-
καρία & πανόλβιος ἡ Ρῶσσία ἡ ΣΕ΄ Κυ-
ρίαν & Δέσποιναν κεκτημένη! ἦν ἔ μόνου
ἡ Εὐρώπῃ πᾶσα, ἀλλὰ & πάντες οἱ ἐν τῇ
οἰκωμένη & νῦν & μετὰ ταῦτα τῶν σῶν
κατορθωμάτων θαυμάζουσι & θαυμάσου-
ται, & θαυμάζοντες ἐκπλήττονται & ἐκ-
πλαγῆσονται. Τί γὰρ ἄλλο ἐσιν ἡ ΣΗ΄
ἀρχὴ, Κραταιοτάτη ἈΨάσσα! ἡ ἐκ
ἐναρίθμων μεγίστων καὶ ὑπερλάμπρων
πράξεων σειράτε καὶ ἀλυσίς, ἅπερ τὴν
ΣΗ΄Ν ἐν πᾶσι & διὰ πάντων Φρόνησιν,
σοφίαν τε & ἀνδρίαν, ὡς φωστῆρες τελαυγέ-
σατοι ἐμφαίνουσι. Οἱ χαρακτῆρες οἱ τοῦ
ἔντως ἀνακτα χαρακτηρίζοντες ἐσωτερι-
κοί τε & ἐξωτερικοί ἅπαντες ὁμῶ συνέδρα-

INVICTISSIMA,
IMPERATRIX
DOMINA DOMINA
CLEMENTISSIMA!

Felices, faustæque Tuo imperio Pro-
vinciæ! felicia faustaque Regna,
quæ eam in Te Dominam nacta sunt!
quam non Europa modo, sed & uni-
versus, qua late patet, terrarum orbis
in omnem retro posteriorum tempo-
rum sequelam suspicere nunquam ces-
sabit. Quid est, Augusta, regimen
TUUM, nisi præclarissimorum factorum
haud numeranda series? Dotes Regnan-

μον, ἢ ὄντως Ἀνασσαν ἢ Δέσποιναν ἀπα-
σι τέτοις κατηγλαϊσμένην ἢ ὠραϊσμένην,
ἢ ὡς τὸν Ἡΐλιον μαρμαίρουσάν τε ἢ διαυγά-
ζουσαν ἀπέδειξαν. Νῦν ἐν, κραταιοτάτῃ Ἀ-
νασσα! ἐπὶ ΣΟΙ΄ πεπλήρωται τῆ τοῦ
πάλαι ἐκείνου Φιλοσόφου ἀπόφθεγμα τῆ,
„τότε τὸς ὑπηκόους ἐν ἔχειν ἀποφθναμέ-
„νῃ, ὅτε βασιλεύει Φιλόσοφος, ἢ Φιλοσο-
„φεῖ Βασιλεύς. Ἐντεῦθεν γὰρ εὐζωία ἢ
εὐπραγία ἢ μικρὰ τοῖς ἀρχομένοις, ἢ συ-
νελόντα Φᾶναι, αὐτῇ ἢ εὐδαιμονία ἔπεται.
Ταῦτα δὲ πάντα παρεμφαίνουσιν οἱ τῆς
ΣΗ΄Σ Σοφίας Νόμοι, ἔς πάντες οἱ ὡς
σοφοὶ νομιζόμενοι τῆς Εὐρώπης Ἀνακτες
ἠγάθησαν. Τὴν ΣΗ΄Ν δὲ ἀνδρίαν, καὶ
φρόνησιν μαρτυρεῖσιν ἢ μόνον αἱ κατὰ τῶν
αἰμοβόρων Βαρβάρων νίκαι, ὧν τὰ τρέ-
παια

tis ad unam omnes Te possidere, pa-
rum est, quod dicam; & in evolutio-
ne earumdem ipsa quam præeminentem
collocem, dubius omnino, ancepsque
hæsito. Fundatissimum profecto illud
gravis Graji enunciatum TIBI conve-
nit: „regna beata a philosopho guber-
„nata. Veræ illum Sophiæ Spiritum re-
giminis Tui instituta; fataque satis elo-
quuntur. A barbaris, bellis tot cruen-
tis

παια ἔτι τὰ τῷ Εὐξείνῃ Πόντῃ κύματα
διατηρεῖ, τὰ καὶ μέχρι τῷ Ἐλαισώντου
ἐκτεινόμενα συντῶ πατάγῃ τῆς μάχης,
καὶ τῇ ῥεῦσει τῶν αἱμάτων τῆς περὶ τῆτον
ἐνοίκου καταπλήττει καὶ δεδίττεται, ἀλλὰ καὶ
αἱ κατὰ τῶν λοιπῶν. Καὶ ὡς περὶ ὑπὸ σφο-
δρῆ πνεύματος οἱ ὑπερυψόμενοι τῷ λιβά-
νῃ κέδροι καταβάλλονται. ἔτω καὶ ὑπὸ τῆς
ΣΗΨ Φρονήσεως πάντες οἱ πρὸς ΣΕ΄
ὑπερηφάνως καὶ ἐπηρμένως φερόμενοι τα-
πεινῶνται. πανταχῶ γὰρ, κραταιοτάτη
Ἄνασσα! νικῶν σάλπιγγες ἤχησι, παν-
ταχῶ Γῆς τρόπαια ἐγείρονται, τὴν ΣΗΨ
ἀνδρῶν τε καὶ Φρόνησιν δεικνύουσα· οἶδας πάν-
τως οἶδας καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασ-
σαν νικῶν, καὶ τῆς νίκης τρόπαια ἐγείρειν·
ἡ ΣΗ΄ γὰρ φρόνησίς τε καὶ ἀνδρία πρὸς
τὴν

tis pluries laecessita hostium turmis æquifati, justitiæque causæ Turæ inconcussa fidens diros illorum impetus selectissimorum Ducum peritia retudisti, retundis, & Mater nihilo fecius mitissima, quem posses immanium adornare interitum funditus pacificæ maximæ sensa orbi ad stuporem aperis. In qua demum cunque telluris parte insignium qualitatatum individua rescis, ad littera-

rum

τὴν ἀπάντων εὐδαιμονίαν ἀφορᾷ. Διὸ καὶ
σηκοὶ Μισῶν, σηκοὶ Ἀρεώσ τε καὶ Ἀθη-
ναῖς, σηκοὶ Ἀπόλωνος καὶ Διὸς ἐγείρονται
ἐμπόρια, τέχναι καὶ ἄλλα τῷ κοινῷ συμ-
φέροντα ζηρίζονται· παντὸς γὰρ τέλους
τὰ μέσα ἢ ΣΗ' Σοφία ἐπινοεῖν οἶδεν ἄ-
ξύτατα· καὶ ἐνθα ἢ ἀνδρώπιος Φρόνησις
πολλάκις περιωρισμένη ὕσα ἔξοδον εὐρεῖν
ἀδυνατεῖ, αὐτὴ δὲ καὶ ἐκεῖ θριαμβεύει· βε-
βαιοῖ δὲ μου τὸν λόγον ἢ ἐκλογὴ τῶν ἀ-
ρίστων Σύμβουλατόρων, τῶν ἀρίστων Ἀρχόν-
των, τῶν ἀρίστων Ἰπάτων, τῶν σοφωτά-
των Διδασκάλων, τῶν ἐμπειροτάτων Ἀρ-
χιρατῆγων, καὶ Στρατηγῶν, Χιλιάρχων
τε, καὶ ἑκατόνταρχων, οἱ τῆς ΣΗ' Σο-
φίας ἐλκόμενοι ἀπὸ τῶν τῆς Γῆς περάτων εἰς
ΣΕ' τὴν οὕτως Ἀνασσαν προσρέχουσι τέ-
τοις

rum majus augmentum, humanitatisque
decus TUA gloriantur munificentia. In
terris alio Sole calentibus immerito op-
pressi, gementisque eruditi ad pedes
Tuos provoluti altissimo Tuo prote-
guntur præsidio, uti magnanimitatis
TUÆ terminis indagandis incassum qui-
libet insudet. Commercia, aliaque ad
mortalium usum conducentia artificia
in latissimis TUIS regionibus stabilivi-
sti.

τοῖς δὲ πᾶσιν ὡς μέσοις ἢ ΑΥΤΗΣ Σο-
φία χρῆται πρὸς ἀπόλαυσιν τῆ τέλους,
πρὸς συνδιατήρησιν τῆ κοινῆ καὶ κατὰ τὴν
ποιότητα καὶ κατὰ τὴν ποσότητα· πάν-
των γὰρ, κραταιοτάτη Ἀνασσα! ὡς μή-
τηρ φιλόσοργος, τῶν εἰς ΣΕ' προστρε-
χόντων τὴν ἐπιθυμίαν πληροῖς, καὶ πλη-
ρῶν τύτοις χρῆσθαι οἶδας, καὶ χρωμένη ἑ-
καταχρᾶ· συνελόντι δὲ φράσαι, ὡς ἩΉλιος
εἰ ἀυγάζων καὶ ἀκτινοβολῶν ἐπὶ πᾶσαν
τὴν ὑπ' Οὐρανὸν, ταῖς ἰδίαις ἀκτίσι ταύ-
την θερμαίνων καὶ ζωογονῶν. Ταῖς ΣΑΓΣ
ἔν ἀκτίσι καὶ ἡ Ἑλλάς ἢ τὸ παλαιὸν μὲν ἔνδο-
ξός τε καὶ εὐδαίμων διὰ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ Ἀρην.
νῦν δὲ ἄδοξος καὶ δυστυχὴς διὰ τὸν τῶν
βαρβάρων θλίβοντα καὶ ἐπιβαρύνοντα ζυ-
γόν, ψυχρὰ ἔσα, θερμαίνεσθαι ἤρξατο,

καὶ

sti. Jam pridem pervidisti, regna non magis adjectis ditionibus, quam excultis artibus, promotis scientiis, quæque inde consequitur, populi frequentia crescere. Sapiencia TUA media semper a fine acutissime discernere adsueta & ibi triumphat, ubi mentis alias humanæ circumscriptio exitum reperire nequit. Quot, quantaque TIBI græcia tam sæcunda olim sine premente ju-

καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνειν, καὶ τῷ νῷ ὡς παρῶ-
σαν ὄραν ΣΕ' τὴν αὐτῆς ἀντιλαμβανομένην
καὶ ὑπερασπιζομένην, καὶ τῆ δεινῆ ζυγοῦ
λυτρωσομένην καὶ δέσποιναν αὐτῆς ἐσομέ-
νην, ἀνακαινίσθωσαν πάντα ἐκεῖνα, ἀπερ-
τοῖς ΣΟΓΣ παραβαλλόμενα σκιαῖ, καὶ
σύμβολα καθίσταται. ΣΕ', Φημί, Κραταιο-
τάτη! προσδοκᾷ, ἐπὶ ΣΕ' ἐλπίζει, καὶ ἐλ-
πίσσα ἐκ ἐπαιχυνθήσεται, ὡς ΣΕ' τὴν ἐξ
ὑψεστῶ ὄντι πρόνοιαν ταύτης Λυτρωτὴν καὶ
Δέσποιναν ἀφορίσαι πισεύσσα, καὶ μίαν ἀλη-
θῶς Βασίλισσαν εὐσεβεσάτην πάντων τῶν
εὐσεβῶν ἀναδείξαι τε καὶ σεφανῶσαι· ἡ γὰρ
πολυκοιρανίη τὴν κοινὴν ὠφέλειαν διασρέ-
φει, ὡς ὁ Ὅμηρος ὁ ταύτης Ποιητῆς
πρωεῖδώς ἔφη· „ἐκ ἀγαθὸν πολυκοιρα-
νίη· εἰς Κοίρανος ἔσω, εἰς Βασιλεύς· τὸ

Γὰρ ..

go scientiarum, artiumque omnis generis parens ac cultrix, cui totus prope modum mundus expolitionis, culturaeque in acceptis gradum refert, debeat, ecquis narrando sufficiet? frangis, frangesque quorum pondere injuria incurvata anxie suspirat, vincula. Materna illa, ac plane TUA in omne mortalium genus charitas me quoque provocare videbatur, ut genibus Tuis

γὰρ εἰς ἐνοῖ, καὶ ἐνὺν τελειοῖ. Τῆς
τῆ ἐνὺν ἔν καὶ τελειῖν γνώμης ΚΑ'ΥΤΗ'
Γλιχομένη τε καὶ ἐφιεμένη ἀδιαλείπτως μία
πάντων Ἀνασσα κατασαθῆναι ἀγωνίζε-
ται, καὶ πᾶσιν ἀπαξοπλῶς εὐδαιμονίαν καὶ τε-
λειότητα παρασκευάσασθαι σπεύδει. Ταύ-
της ἔν τῆς Ἑλλάδος καὶ γὰρ ἐκγονοσ ὦν
εἰς ΣΕ' τὴν αὐτῆς ἐσομένην Μητέρα προσ-
δραμεῖν ἐκρίνα, καὶ τέτρε με τρεσ πρώτους
καρπῆσ ὡσ ἀπαρχὰσ Α'ΥΤΗ' προσκομίσαι
τε καὶ ἀναθεῖναι κατὰ τὸ τῆ Α'ετῆ, ὡσ ὁ μῦ-
θος Φησιν, ὑπόδειγμα τῶ τῆ Ζηνὸσ κόλ-
πῶ, ἵνα ἀνεπηρέασσι ὑπὸ τῆσ ΣΗ'Σ ἀν-
τιλήψεωσ διατηρῶνται καὶ διαφυλάττωνται.
Δέξαι τοίνυν εὐμενῶσ κραταιοτάτη Ἀνασ-
σα! τῆ τῆσ εὐδόξε ποτῆ, καὶ ταῖσ ἐπισή-
μαισ κατηγλαιισμένησ Ἑλλάδοσ ἐκγόνου
τῆσ

me advolverem, primosque adoleſcen-
tiæ meæ fructus TIBI deferre cuperem.
Sine ergo, id quod demiffime a TE
efflagito, Imperatrix invictiffi-
ma, ut lucubrata a me de VERA FELICI-
TATE, quam totius ardentiffime promo-
ves, ac consolidas, ampliffimo nomini
Tuo infcribam. Admitte hanc Graji
Adoleſcentis grati animi teſſeram, in-
dulgeque, ut non prima hæc tantum-

τῆς καρπῆς ΣΟΙ΄ προσκομιζομένης, ὡς
πρὸς τὴν κοινὴν πάντων ὠφέλειαν ἀΦα-
ρῶντας, καὶ τῷ ΣΩ΄ τελειῶντας συνε-
ζευγμένους, δάλτεσάτε αὐτῆς, καὶ δροσίζου-
σα ταῖς ΣΑΓ΄Σ ἐμφύτοις ἀρεταῖς καὶ πλεο-
νεκτῆμασιν, οἷς ἡ Δ΄ΥΤΗ΄Σ μεγαλειότης
κοσμεῖται, ἵνα καὶ γὼ τέτοις παροτρυνό-
μενος πᾶσάν με τὴν ζωὴν ΣΟΙ΄ τῆ ἡμῶν
μητρὶ ἀναθήσω, ὣν καὶ ἐσόμενος

Τῆς ΣΗ΄Σ κραταιοτάτης Μεγαλειότητος

ἐποκλιθέσαστος ἐλάχιστος δῆλος
Α΄ΘΑΝΑ΄ΣΙΟΣ ΠΕ΄ΤΡΟΥ
ΨΑΛΙ΄ΔΑΣ.

modo parata, sed ætatem reliquam omnem quin vitam & sanguinem Tuis, gloriosissimæque domus Tuæ obsequiis devoveam.

clientum infimas
Athanasius Pselides.

ΤΩ, Α'ΝΑΓΙΝΩ'ΣΚΟΝΤΙ.

Α"λλη βέβαια ἀρχή, ὦ Φιλόμυσοι! δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐνεργῆ, καὶ ἐπομένως νὰ παρακινή εἰς τὴν ἀποτελέσειν τῷ καλῷ, παρὰ ἐκείνη, ἣτις εἶναι ἐλευθέρη καὶ γυμνὴ ἀπὸ κάθε ἀμφιβολίαν καὶ διαγυμνόν· αὐτὴ λέγω ἡ βέβαιος ἀρχὴ ἡμπορεῖ νὰ γένη κινῶν τῆς ἡμετέρας Εὐδαιμονίας καὶ Συντηρήσεως· καὶ τὸτο τὸ βλέπομεν ἐν ἑαυτοῖς πάντοτε, οἵτινες ἔχοντες ἀρχὴν βέβαιον τὴν ἵπαρξίαν μας ἐνεργῶμεν κατ' αὐτὴν καὶ πράττομεν· τὸ ἐναντίον δὲ ὁρῶμεν εἰς ἄλλας ἐκείνας τὰς ἀρχὰς, αἵτινες φερόνται τῷ τοιαῦτα βεβαία.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀναγκαστικῶς ἀπαιτεῖται εἰς ἡμᾶς ἀρχὴ βέβαιος εἰς τὸ νὰ ἐνεργῶμεν, διὰ τοῦτο εἰς τὸ παρὸν βιβλιαρίον ἠθέλησα νὰ δείξω βέβαιος ἐκείνας τὰς ἀρχὰς, αἵτινες ὑπὸ πολλῶν ἀμφιβάλλονται, καὶ ὅπῃ ὡς δόξαι καὶ φαντασίαι παρομοίων αὐτοῖς ἀνθρώπων νομίζονται· αὗται δὲ αἱ ἀρχαὶ εἶναι ἡ **Υ' ΠΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ**, ἡ **Α' ΘΑΝΑΣΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ**, ἡ **ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ Α'ΝΤΙΔΟΣΙΣ** καὶ τέλος ἡ **Ε' ΔΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ Α'ΝΘΡΩΠΟΥ**.

AD LECTOREM.

Absque dubio ac hæsitatione omnibus evidentissimum est in omni actione & quidem bona necessario requiri certum, & indubitatum principium. Si itaque hoc sese ita habet, tunc & nostræ conservationis ac beatitudinis motivum aliud esse nequit: & hoc vidimus in principio certissimo nostræ existentiae, juxta quod semper agimus; contrarium vero in omnibus illis principiis, quæ hac certitudine destituta sunt.

Cum itaque necessario certum ac indubitatum principium in omni actione sive bona, sive mala requiratur; ideo in hocce libello volui certa illa principia reddere, quæ dubia habentur, & tanquam opiniones phantasiæque hominum ipsis similibus putantur. Hæc vero principia sunt sequentia: **EXISTENTIA** nempe **ENTIS EXTRAMUNDANI**, **IMMOR-**

Καθώς ἔν ἡ βέβαιος γνώσις τῆς Ἰθίας ὑπάρ-
ξῃς εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν Ε΄ΤΥΤΧΙΑΝ μας,
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ βέβαιος καὶ ἀναμφίβολος
τάτων τῶν τεσσάρων Ἀρχῶν γνώσις πρὸς τὴν τῷ
ἀνθρώπῳ φυσικὴν καὶ ὑπὲρ φύσιν Ε΄ΤΔΑΙΜΟ-
ΝΙΑΝ ἀναγκαῖως ἀπαιτεῖται, ὡς ἐν τῷ Προσι-
μίῳ δεικνύεται.

Ἐπειδὴ δὲ εἶναι πολλοὶ, ὅπῃ νομίζον, ὅτι
κινῆσα καινὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχη τὸ παρὸν βι-
βλίον, καὶ ὄχι μόνον τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ κάθε βι-
βλίον, ἀνάγκη εἶναι πρῶτον νὰ ἱξεύρῃ οἱ τοιοῦ-
τοι, ὅτι κάθε βιβλίον ἠμπορεῖ νὰ ἔχη μίαν και-
νὴν ἐξαγωγήν καὶ ἀνάλυσιν ἰδεῶν, ἣτις αὐτὰς ἐ-
λάνθανεν· ἦτον ὁμοῦ καὶ εἰς αὐτὰς δυνατὴ νὰ τὴν
ἱξεύρῃ, ἔχι δὲ καὶ ἐνεργεία· καὶ δεῦτερον ὅτι δὲν
εἶναι δυνατὸν, ὅπῃ ὅλοι νὰ θεωρῶν τὸ αὐτὸ ἀν-
τικείμενον πανταχόθεν διὰ νὰ ἔχῃν καὶ τὰς ἀπλη-
σάτας αὐτῆ τῷ ἀντικείμενα ἰδέας θεωρημένας·
διάφορος γὰρ εἶναι ὁ βαθμὸς τῆ ἐννοεῖν καὶ κρίνειν·
ὁθεν ἠμπορῶν νὰ εἶναι πολλαὶ ἐννοιαί, δηλαδὴ ἰδέαι
καὶ κρίσεις, ὅπῃ αὐτὰς ἐλάνθανον καὶ λανθάνον.

Τοιαύτας βέβαια ἰδέας καινάς καὶ κρίσεις περὶ
τῶν εἰρημένων ἀληθειῶν ἔχει καὶ τὸ παρὸν Βιβλίον,
καθὼς τῷ μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσονται δηλαῖ
γενήσονται· διότι εἶναι πολλοὶ, ὅπῃ ἀφ' ἧ ἀκρί-
στον Τ΄ΠΑΡΕΙΝ ΘΕΟΥ, Α΄ΘΑΝΑΣΙΑΝ
ΨΥΧΗΝΣ κτλ. σοχάζονται, ὅτι αὐτὰ εἶναι Γνω-

**TALITAS ANIMI, POST MORTEM REMUNE-
RATIO, deinde LIBERUM HOMINIS ARBITRIUM.**

Quemadmodum igitur certa nostræ exi-
stentiæ cognitio necessaria ad nostram felici-
tatem est; sic & harum veritatum certa ac
indubitata notitia ad hominis naturalem, & su-
pranaturalem beatitatem necessario requiritur.

Cum autem plurimi sint, qui nil novi con-
tinere posse omnem librum judicant; ideo ne-
cessarium est ad hoc præoccupandum sequen-
tia ipsis proferre. a) Quod omnis nempe liber
novam quamdam deductionem ac resolutio-
nem idearum habere possit; (sunt enim infini-
tæ fere combinationes notionum) quæ ipsos
latebat; erat tamen & illis possibilis, non
autem & actu. b) Quod omnes mortales
idem objectum ex omni parte non conside-
rent; adeoque nec habere possunt perspectas
& simplicissimas illius ideas: nam diver-
sus est gradus intelligendi, & dijudicandi:
quare esse possunt multæ notiones ac judi-
cia, quæ aliis prorsus ignota fuere.

αὐτὰ καὶ εἰς τὰς ἀπλευράτους, καὶ εἰς αὐτὰ σχεδὸν τὰ ἄλογα ζῶα· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι πολλὰ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας ἀπατώνται καὶ ὑπὸ τῶν προλήψεων· διότι τὸ παρὸν βιβλίον ταύτας τὰς ἀληθείας πραγματεύεται ὄχι καθὼς εἰς τὰς ἀπλευράτους εἶναι γνωστὰ, ἀλλὰ καθὼς καὶ αὐτὰς τὰς σοφώτατας σχεδὸν λανθάνει. Ἐπειδὴ κανένας εἰς τὴν σήμερον δὲν ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἰδέα αὐτῶν τῶν ἀληθειῶν ἔχι τῷ τῆ νοῦς φωτὶ εὐρηται, ἀλλ' ὑπὸ τῆς **ἈΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ** προήλθεν, ὡς δῆλον γίνεται ἐν τούτῳ τῷ συγγράμματι.

Ἴδὲ λοιπὸν καινὴ ἰδέα καὶ κρίσις περὶ τῶν εἰρημένων ἀληθειῶν, ὅπῃ τὸ παρὸν βιβλίον περιέχει, ἡ ὁποία κατασαίνει τὸν ἄνθρωπον ἡσυχον καὶ ἀτάραχον εἰς τὰς πράξεις τε, ἀφ' ἧς μάδη βεβαίως ὅτι αὐταὶ αἱ ἀλήθειαι ὑπὸ τῆ **ΘΕΟΥ** προήλθον· ἐπειδὴ ἀνίσως ὑπὸ τῆ **ΘΕΟΥ** προήλθον, πρέπει χωρὶς ἀμφιβολίας νὰ εἶναι καὶ βεβαιόταται, βεβαιόταται δὲ ἀρχαὶ ἀπαιτῶνται εἰς τὸ νὰ ἐνεργῶμεν, καὶ ἀκολέθως εἰς τὸ νὰ ἀπολάυσωμεν τὸ ἀγαθόν· ἄρα — —

Ἄν δὲ οἱ τοιοῦτοι σοφώτατοι ἤθελαν μᾶς ἐναντιωθῆν λέγοντες, ὅτι ὅλοι οἱ θεῖοι Πατέρες, καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Παῦλος λέγαν, ὅτι τῷ τῆ νοῦς φωτὶ, δηλαδὴ φυσικῶς ἤμπορῶμεν νὰ γνωρίσωμεν τὸν **ΘΕΟΝ**· ὁ Παῦλος γὰρ λέγει· «τὰ γὰρ ἅρα τὰ τῆ **ΘΕΟΥ** ἀπὸ κτίσεως Κόσμου

Tales profecto ideas novas ac iudicia de dictis veritatibus habet & hicce liber, ut cum attentione lecturo patefient. Etenim plurimi sunt, qui audita **EXISTENTIA DIVINA, IMMORTALITATE ANIMI &c.** imaginantur sibi hæc omnia & simplicissimis nota esse: sed hi nimis ab ignorantia & præjudiciis decipiuntur: nam in hoc libro veritates dictæ non ut simplicissimis notum est tractantur; sed ut ut & ipsos fere sapientissimos fugit. Nullus enim hucusque ostendit ideam harum veritatum non a lumine rationis; sed a **REVELATIONE** provenisse, ut in hoc libro innotescet.

En itaque nova idea ac iudicium de prædictis veritatibus, quæ hominem tranquillum & quietum in suis actionibus reddunt! Si certe has veritates a Deo provenisse cognoverit: nam si a Deo provenerunt, debent quoque sine dubio esse certissimæ; certissima autem principia ad bonam actionem patranda requiruntur: ergo — — —

Si vero hi Sapientissimi nobis objicerent dicentes omnes sanctos Patres & ipsum quoque

» τοῖς ποιήμασι νοήμενα καθορᾶται, ἢτε αἰδῖος
» αὐτῆ δύναμις καὶ θεϊότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτὰς ἀ-
» ναπολογήτας. Εἰς αὐτὰς δὲ ἠμποροῦμεν νὰ εἰ-
» πῶμεν ἐρμηνεύοντες τὰς Πατέρας καὶ τὸν Παῦλον
» ὅτι οἱ Πατέρες καὶ ὁ Παῦλος ἦσαν μετὰ τὴν Α'-
ΠΟΚΑΛΥΨΙΝ αὐτῶν τῶν ἰδεῶν, ἀφ' ἧς δηλα-
» δὴ ἦσαν γνωστὰ εἰς τὰς ἀνθρώπους αὐταὶ αἱ ἰδεαί,
» ὅτι ὁ Κόσμος τῆτος εἶναι ἐκτισμένος, ἐκ τῆ μη-
» δενός, καὶ ἀκολουθῶς ἐν συμβεβηκόσ, καὶ ὅτι ἡμεῖς
» ἔχομεν ἄλλην ἐσθίαν ἐν ἑαυτοῖς αὐλον καὶ ἀφθαρ-
» τον, καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ὡς τῆτω ἤδη τῶν ἰδεῶν
» ἐγνωσμένων ὁμιλεῖν οἱ Πατέρες καὶ αὐτὸς ὁ Παῦ-
» λος ὑποδέτοντες τὴν πρώτην **Α'ΠΟΚΑΛΥΨΙΝ**
» τὴν ἀπ' ἀρχῆς τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ γεγενημέ-
» νην, καὶ τῆτο δεικνύεται ἀπὸ τὰς Ἀπολογίας τῶν
» Πατέρων, ἐν ἧ ἀγωνίζονται νὰ δεῖξεν πάντα
» τὰς Ἑλληνας ὑπὸ τῆς **Α'ΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ**
» ἀρύσασθαι· καὶ ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, καὶ κατωτέρω τῆ
» ἀνω μὲτ' τῆ Παύλου λόγια, ὡς λέγει· » διότι
» τὸ γνωστὸν τῆ **ΘΕΟΥ** φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς·
» ὁ γὰρ **ΘΕΟΣ** αὐτοῖς ἐφάνερωσε· καὶ κατωτέ-
» ρω· » διότι γινόντες τὸν **ΘΕΟΝ**, ἔχ' ὡς **ΘΕΟΝ**
» ἐδόξασαν, ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθη-
» σαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτί-
» σθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία· φάσκοντες εἶ-
» ναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν
» τῆ ἀφθάρτου **ΘΕΟΥ** ἐν ὁμοιωμάτι εἰκόνας
» φθαρ-

quoque Apostolum asserere lumine rationis, hoc est naturaliter posse nos Deum cognoscere; Paulus enim dicit: „ invisibilia „ Dei a creatione Mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & divinitas, ita; ut sint inexcusabiles. His respondere possumus explicando Patres & ipsum Apostolum. Quod Patres & ipse Apostolus post REVELATIONEM harum veritatum fuerint, cognitis nempe his ideis, mundum scilicet esse ex nihilo productum, & consequenter Ens contingens, & nobis inesse aliam substantiam immaterialitate & incorruptibilitate præditam, & similia; & ut his jam ideis cognitis loquuntur Paulus & Patres ipsi, supponentes illam primitus factam Adamo REVELATIONEM. Hoc autem ostendi potest sanctorum Patrum Apologiis, in quibus contendunt omnia Græcos a REVELATIONE hausisse. Præterea & ab inferioribus dicto Pauli verbis, quæ ita sonant: „ quia notum Dei „ manifestum est in illis; Deus enim ipsis

„ φάρτᾳ ἀνθρώπων, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων
 „ καὶ ἑρπετῶν· διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτῆς ὁ ΘΕΟΣ
 „ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀ-
 „ καθαροσίαν, τῷ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐ-
 „ τῶν ἐν ἑαυτοῖς· οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλή-
 „θειαν τῷ ΘΕΟΥ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβά-
 „θησαν καὶ ἐλέτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν
 „ ΚΤΙΣΑΝΤΑ, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς
 „ αἰῶνας· ἀμήν.

Πῶς λοιπὸν ἠμποροῦσαν νὰ τὸν ἀληθμονήσῃ,
 καὶ νὰ ἀλλάξῃ τὴν δόξαν τε, καὶ νὰ λατρεύσῃ
 τὰ κτίσματα, ἂν τῷ τῷ νοῦς φωτὶ ἤθελεν τὸν
 γνωρίσει, καὶ ἔχι τῇ Α΄ΠΟΚΑΛΥΨΕΙ; καὶ
 ποῖοι; οἱ σοφοί· πῶς λέγω σήμερον τῷ τῷ νοῦς
 φωτὶ ἤθελον γνωρίσει αὐτὸν τὸν κτίστην ΘΕΟΝ,
 καὶ πρῶτον ΑΙ΄ΤΙΟΝ τῶν φαινομένων καὶ ἑκτὸς
 αὐτῶν ὄντα· καὶ ἄριον αὐτὰ τὰ φαινόμενα, αὐ-
 τὰ τὰ κτίσματα, καὶ αὐτὸν τὸν Κόσμον; ποῖος
 λέγω σήμερον γνῶς τὸ λευκὸν χρῶμα τῷ τοῦ
 νοῦς φωτὶ δυνάμει τῶν κινήσεων, ἤθελεν ἄριον
 εἶπῃ, ὅτι εἶναι μέλαν, ἢ ἐρυθρὸν, ἢ πράσινον;
 βέβαια ἔδει, εἰμὴ ὁ ἔξω φρενῶν.

Πρὸς τῆτοις ἤθελεν ὁ ἴδιος Παῦλος αὐτὸς
 ἑαυτῷ ἀντιλέγει· ἂν ἐκεῖ τῷ τῷ νοῦς φωτὶ κατ'
 αὐτῆς λέγει, καὶ ἐδώ· „ πισεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν
 „ προσερχόμενον τῷ ΘΕΩ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς
 „ ἐκζητήσιν αὐτὸν Μισοποδοτῆς γίνεσθαι. Οὐρα

„ manifestavit. — — quoniam cognoscent-
„ tes Deum, non ut Deum glorificaverunt,
„ aut gratias egerunt; sed evanuerunt in ra-
„ tiocinationibus suis, & obscuratum est in-
„ sapiens eorum cor; dicentes esse sapientes
„ stulti facti sunt; & mutaverunt gloriam in-
„ corruptibilis Dei, in similitudinem imagi-
„ nis corruptibilis hominis.

Qui igitur oblivisci & mutare gloriam
ipsius, & creature servire quivissent; si lumine
rationis illum cognovissent, & non revelatio-
ne? & qui? sapientes. Quomodo, inquam,
hodie lumine rationis cognovissent illum Crea-
torem Deum, & primam causam phænomeno-
rum, & eadem extra; cras vero ipsa phæ-
nomena, ipsas creaturas, & consequenter
ipsum mundum? Quis, dico, hodie colore
rubro, vel albo lumine rationis per sensus
cognito; cras autem diceret non esse rubrum,
vel album? certe nullus; nisi mente captus.

Præterea ipse Paulus sibi ipsi contradi-
ceret; si ibidem juxta illos lumine rationis
intelligit, hic vero a revelatione: „ crede-

ἢν τί φησί; πισεῦσαι ὅτι ἐσίν, ὅτι εἶναι, καὶ ὅτι ὑ-
πάρχει, ἔχι δὲ γινῶναι, καὶ ἐννοῆται· τὸ πι-
σεῦσαι δὲ ἐδῶ ἄλλην σημασίαν δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἔ-
χη· μετὰ τὸ νὰ ὁμιλῆ περὶ πίσεως εἰς ὅλον τὸ
κεφάλαιον, καὶ εἰς ποίους; εἰς τὰς Ἑβραίας· δὲν
λέγει πισεῦσαι, ὅτι εἶναι εὐσπλαγχνος, ἀλλ'
ὅτι ὑπάρχει· πίσιν δὲ κανένας δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἔ-
χη βέβαιον καὶ ἀκλόνητον, ἀνίσως δὲν ἤθελεν εἶ-
ναι βέβαιος, ὅτι αὐτὰ, ὅπῃ πισεύει καὶ δὲν τὰ
ἐννοεῖ, προῆλθον ἀπὸ τὸν ἀλάνθασον νῦν ἔ-
κείνῃ τῷ σοφωτάτῃ Οἴκῳ· ἐπειδὴ ἂν εἶναι
ἀπὸ ἀνθρώπων, ἤμπορεῖ νὰ λέγῃ ἐν ἐαυτῷ, ὅτι
καὶ ἐκεῖνος, ὅπῃ αὐτὰ εἶπεν, ἐνδέχεται νὰ ἠπα-
τήσῃ ὡς ἀνθρώπος περιορισμένον νῦν ἔχων· ὁ δὲν
διὰ νὰ μείνῃ ἡσυχος, σερεός καὶ ἀκλόνητος εἰς τὴν
πίσιν, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἰξεύρῃ, ὅτι αὐτὰ ὑπὸ τοῦ
ΘΕΟΥ ἀπεκαλύφθησαν ἀμέσως τοῖς ἀνθρώ-
ποις.

Εἰς αὐτὰ λοιπὸν, ὅπῃ πισεύονται, εἶναι ἔ-
να ὄργανον τὸ παρὸν βιβλίον ἀκαταμάχητον, καὶ
ἐνα μέσον ἀσφαλές· μετὰ τὸ νὰ ἀποδείκνυῃ μετὰ ἐ-
πιχειρήματα ἰσχυρώτατα, ὅτι ὑπὸ τῷ ἀλακ-
τάστῳ ἐκείνῃ Οἴκῳ αὐτὰ προῆλθον, καὶ ὅτι
νοῦς ἀνθρώπινος, ἔτε νὰ τὰ εὖρη ἤμπορεῖσεν, ἔ-
τε εὐρεθέντα νὰ τὰ ἐννοήσῃ, καὶ νὰ τὰ ἀπο-
δείξῃ.

„ re enim decet accedentem ad Deum ;
; quod sit. Audisne quid ait ? credere
quod sit , & quod existat ; non cognoscere
& intelligere. Tò credere vero hic nullam
aliam significationem habere potest ; cum de
fide per totum caput agatur , & ad quos ?
ad Hebræos. Non dicit credere illum esse
omnipotentem , optimum ; sed existere. Fi-
dem autem certam ac indubitatam nullus
habere potest ; nisi convictus fuerit illa , quæ
credit , & non cognoscit , provenisse ab in-
fallibili mente illius sapientissimi Dei. Nam
si a mente mortali provenisse putat ; tunc
secum diceret , & illa limitata est ; fal-
li igitur potest. Quare ut tranquillus , firmus
& inflexibilis in fide maneat ; necessarium est,
ut hæc a Deo immediate hominibus reve-
lata fuisse convictus sit.

In his itaque , quæ creduntur , hicce li-
ber est instrumentum invictissimum , ac me-
dium tutissimum ; cum argumentis fortissimis ,
solidissimisque ab infallibili illo Deo hæc pro-
venisse , & mentem mortalem nec invenire ,

Εἰς τὴν Ἀνάγνωσιν ἔν τῷ παρόντος βιβλίου
θέλω νὰ φυλάττωνται τὰ ἐπόμενα· πρῶτον μὲν
να μὴ κρίνηται μετὰ τὰς προλήψεις τῶν ἄλλων καὶ
ἀρχῶν, ἀλλὰ μετὰ τὸ φῶς τῆς νοῦς τε· δεύτερον δὲ
να σαχάζεται, ἂν αὐταὶ αἱ ἰδέαι συμφωνῶν μετὰ
αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ τρίτον ἂν εἶναι καὶ ἀπὸ
τοῦ μέρους τῆς νοῦς τε αἱ ἰδέαι τῶν λεγομένων·
ὄθεν δὲν θέλω νὰ εἶναι ὁ Ἀναγνώστης Πλατωνι-
κός, ἕτε Ἀριστοτελικός, ἕτε κατὰ Λαϊβνίτιον,
ἕτε κατὰ Οὐόλφριον, ἕτε κατὰ Κάντ, ἕτε κατὰ
ἄλλον τινά· ἀλλὰ κατὰ ἑαυτὸν καὶ ἐν
ἑαυτῷ συνειδώς ἑαυτῷ καὶ ταῖς ἰδίαις δυνάμεσιν·
ἐπειδὴ καὶ ὁ σκοπὸς τῆς βιβλίου εἰς τὴν τοῦ
ἑαυτῷ γνῶσιν, καὶ εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν προλή-
ψεων, καὶ ὑποθέσεων ἀφορᾷ· διότι ἡμεῖς ἐδῶ
δὲν δογματίζομεν κατὰ Κάντ, ἐνεῖναι τῇ ψυ-
χῇ δυνάμεις τινὰς, ἅς αὐτὸς κατηγορίας κα-
λεῖ, κατὰ ἅς ἐνοεῖ καὶ προσλαμβάνει μὴ ὑπὸ
τῆς πείρας εἰδοποιούμενας, ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι
αὐταὶ αἱ δυνάμεις ἐνεῖσι μὲν τῇ ψυχῇ, οὐχὶ
δὲ καὶ εἰδοπεποιημέναι, ἀλλ' εἰδοποιῶνται ὑπὸ
τῆς πείρας, κατὰ τὸ θέλωμεν τὸ δεῖξαι εἰς τὸν τρί-
τον Τόμον. Ἡμεῖς ἐδῶ πρὸς τέτοις κἀνενα ἐπι-
χείρημα ἐκ τῶν προτέρων δὲν δεχόμεθα, ἀλλ' ὅλα
ἐκ τῶν ὑσέρων, δηλαδὴ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων πραγ-
μάτων ὡσάν, ὅπῃ ἢ ὑπαρξίς εἶναι πηγὴ κατὰ
γνώσεως, μάλιστα δὲ τῆς βεβαίας· ἐπειδὴ ἡμεῖς καὶ ὅτι

nec inventa intelligere, & demonstrare posse ostendat.

Ad lectionem igitur hujusce libri requiruntur sequentia: a) ne quispiam judicet juxta aliorum præjudicia; sed proprio lumine. b) Ut legenda consideret, an convenient cum ipsis rebus, an nempe ideæ illæ habeant quoque sua ideata, hoc est objecta: quare non est necesse, ut Lector sit Platonicus, vel Aristotelicus, vel Leibnitianus, sive Wolfianus, vel Kantianus, vel alterius sectæ; sed tantummodo in semetipso, conscius sui ipsius & suarum facultatum: nam & scopus libri ad sui ipsius cognitionem, & everisionem præjudiciorum ac hypotheseum tendit. Hic enim nos non pronunciamus juxta Kant dogmatice animæ inesse facultates quasdam, quas ille Categorias nominat, secundum quas intelligit & percipit, non per experientiam modificatas; sed has animo insitas facultates per experientiam modificari, ut in tertio Tomo ostendetur. Nos præterea hic nullum a priori, ut ajunt, argumentum ad-

ἐννοῶμεν, καὶ ὅτι προσλαμβάνομεν, καὶ ὅτι ἡμῶς
πορεύομεν νὰ ἐννοήσωμεν καὶ νὰ προσλάβωμεν, ἐξ
αὐτῆς τῆς πείρας γινώσκομεν, δηλαδή ὑπάρξεως
ὄθεν εἰς ἕκκεννα ἄλλο δὲν δογματίζομεν, παρὰ
μόνον εἰς τὰ ὑπάρχοντα· διὰ τῆτο συμπεραίνω,
ὅτι ἔδειξέ μοι τολμήσει νὰ γράψῃ τὶ ἐναντίον
τῆ παρόντος Βιβλιαρίου, εἰμὴ Ἐνθεσιαστικὸς Πλα-
τωνικὸς, ἢ Καρτεσιανὸς, ἢ Λαίβνιτιανὸς· μετὸς
ὁποῖως ἔτε διαλεκτέον εἶναι, μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι
ἐαυτοῖς συνειδότες· ἂν δὲ καί τις ἄλλος ἤθελε εἰ-
πῆ τι ἐναντίον τῆ παρόντος βιβλίου, τὸν τοιοῦτον
παρακαλῶμεν νὰ μὴ λέγῃ εἰς τὰς γωνίας καὶ οἰκί-
δια, ἀλλὰ νὰ γράψῃ κοινῶς καὶ δημοσίᾳ, τὸ ὁποῖ-
ον δὲν πιεσέω ὅπως νὰ τὸ κάμῃ τινάς.

Δεχθεῖτε λοιπὸν φιλοφρόνως καὶ εὐμενῶς, ὡ-
φιλαληθεῖς Ἀναγνώσαι! τὸ παρὸν Βιβλιάριον
ἀποβλέπον πρὸς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, ὡς περὶ
Α' ΛΗΘΟΥΣ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑΣ τῆ ἀνδρώπε
πραγματευόμενον, ἧς φύσει πάντες ἄνθρωποι ἐ-
φίενται· καὶ εἶπα τι καὶ γὰρ παρέβλεψα, σύγγνω-
τέμοι ὡς εἰσοπιτεσσάρων ἐτῶν Νέω· μὴ φείδεσθε
χρημάτων πρὸς ἀπόκτησιν παρομοίᾳ Βιβλίᾳ ἡ-
συχίαν καὶ γαλήνην τῷ ὑμετέρῳ νοῦ φέροντος· ἀλ-
λὰ προθύμως συντρέξατε εἰς τὴν τῆτο ἀπόκτη-
σιν· ἵνα καὶ γὰρ τῆ ὑμετέρᾳ ταχείᾳ συνδρομῇ πα-
ρακινήθεῖς εἰς φῶς ἐκδώσω καὶ τὸν δεύτερον καὶ τρί-
τον Τόμον, εἰς τὰς ὁποῖας ὡσαύτως θέλετε πολ-

mittimus; sed omnia a posteriori, hoc est, ab existentibus: existentia enim est fons omnis cognitionis sive certæ, sive non. Etenim nos, & quod percipiamus, & quod intelligamus, & quod possimus percipere ac intelligere ab ipsa experientia, hoc est, existentia cognoscimus. Quare in nulla alia re dogmaticè aliquid pronunciamus; nisi in existentibus. Ideo reor nullum tam audacem fore ut quidpiam contra scribat, nisi quidam Enthusiasta, Platonius, vel Cartesius, vel Leibnitianus, quibuscum disputandum non est; cum sui ipsius conscii non sint. Si vero alius quidpiam contradicere vellet; hunc rogamus, ne in angulo, sed publice sua sensa proferrat. Quod nec credimus illum præstiturum.

Accipite ergo bono comitique animo, amatores veritatis! hunc librum ad communem utilitatem spectantem; cum de vera *Felicitate* hominis agat, ad quam omnes mortales a natura tendunt. Et si alicubi quidpiam oculis obliquis adspexi, ignoscetis
mibi

λά ωφέλιμα ἔκ κεινὰ εὐρη, ὡς ἔν τῷ πρώτῳ
εὐρήσετε. Ἐπειδὴ ἀφ' ἧ εἰς τὸν πρῶτον Τόμον
θέλετε ἰδῆ, ὅτι αὐταὶ αἱ Ἀλήθειαι προῆλθον διὰ
ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ὑπὸ τῆ ΘΕΟΥ, τότε
θέλετε ἔχη διὰ παίγνιον ὅλας τὰς ἐχθρὰς τῆς
Θρησκείας, καθὼς εἶναι ὁ Ρ'ησσὸ, ὁ Βολταίριος,
ὁ Ε'λβέτιος, ἔ ἄλλοι παρόμοιοι, δὲν θέλετε τὰς
τιμᾶ πλέον ὡς νόας ἀλανδάσας, ἔ ὡς μᾶλλον ἡ-
μῶν ἐννοῶντας, ἀλλ' ὡς ἑαυτοῖς μὴ συνειδόμεναι.

Ε'ρρωσθε.

1791. ἔτσι
Ἀπριλίε 18.
ἐν Βιέννῃ.

Ἀθανάσιος Πέτρο Παλδασ
ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

mihi ut Juveni 24. annorum. Non parceris pecuniis ad possessionem talis libri quietem, tranquillitatemque vestræ menti adferentis; sed alacri animo concurretis ad emtionem ejusdem: ut & ipse vestro alacri concursu motus typis & secundum quoque Tomum & tertium dem, in quibus eodem modo plurima utilia & nova invenietis, ut & in hoc. Nam cognitis in primo Tomo per revelationem a Deo prædictas veritates provenisse, habebitis pro ludibrio omnes hostes Religionis, quales sunt ROUSSEAU, VOLTAI-RE, HELVETIUS, & alii his similes. Non amplius æstimabitis illos tanquam mentes infal- libiles, & plus vobis intelligentes; sed ut sui ipsius, & suarum facultatum non conscios.

Valete.

1791. anno.
Aprili 18.
VIENNÆ.

Athanasius Petrides Pfalicias.
Joanninensis.

**Πίναξ κατὰ Ἀλφάβητον τῶν ὀνομάτων.
τῶν Συνδρομητῶν τῆ πρώτου Τόμου.**

Α.

Αδάμ ἢ Δημήτριος Κωνσταντῆ Τζετήρη.

Αθανάσιος Μανέση.

Ανδρέας Χ. Χρίστ.

Αυτάδελφοι Οἰκονόμου.

Αδελφία Ἀγγελ.

Αλέξανδρος Ἀποστόλη.

Αλέξιος βεζυρβλή.

Ανδρέας Κωνσταντῆ.

Ἄμσειλ ὁ φυσικός ἐν τῇ τῆς Βιέννης Ἀκαδημίᾳ.

Αντώνιος Σταῖν ὁ τῆς Ποιητικῆς διδάσκαλος ἐν Βιέννῃ.

Αντώνιος Κάρολος Ραϊμπέργγερ τῆς ἡθικῆς Θεολο-
γίας Διδάσκαλος ἐν Βιέννῃ.

Ανδρέας Νετζελίσκυλος.

Β.

Βρίτας Παπα Ναύμ.

Βαϊσχάι.

Βασιλικὸν Γυμνάσιον τῆ Γιούργη (Ράαβ.)

Γ.

Γεηγόριος Περοδιάκονος Δημητριάδης.
Γεώργιος Στέργιου.
Γεώργιος Ζαβύρα.
Γεώργιος Γωάνης Καραγιάνη.
Γεώργιος Οικονόμου Κασοριαδός.
Γεώργιος Θεοχάρη.
Γεώργιος Μαλάς.
Γεώργιος Γωάνης Γεωργιάδης.
Γεωργίου Ούγκρος.
Γεώργιος Τζέροβητζ.

Δ.

Δημήτριος Χ. Πολύζου.
Δημήτριος Μαρμάρα.
Δημήτριος κ. Ανδρίας Παύλου.
Δεσσηνός χ. Γβου.
Δημήτριος Ψαράς.
Δημήτριος Τύνα.
Διαμάντης Γεωργίου Τζατζαπᾶ.
Δημήτριος ο τβ Χαμζᾶ.
Δημήτριος Α'ρσεινι.
Δημήτριος Λαμπρῆσγλου.

5, Δημήτριος Σεβαστῆ.

1, Δημήτριος Μαβρυδῆ.

Θ.

Θεῖδος Χ. Γωάνου.

Θουελῆς Χελίε ἢ Συντροφίας.

I.

Γωάσαρ Γρηγόρης α. ἰφημίειος.

Γωάσαρ Γρηγόρης β. ἰφημίειος.

Γωάνης Αἰδὰμ ἢ Συντροφίας.

Γωάνης Γεωργίου Πατζατζῆ.

Γωάνης Καρατζᾶ.

Γωάνης Δημητρίου Βλάχου.

Γωάνης ὁ Δάβρυεις.

Γωάνης Χ. Σμόλτζ.

Γωάνης Τορβιτζας.

Γωάνης Φρονίμου.

Γωάνης Νικολάου 7ῆ Χ. Μπομπέσκου.

Γωσήφ Γωάννοβητζ Σακαμπέντ Ἐπίσκοπος τῆς Βερσίτζας.

Γωάνης Νικολίδης Γατρῶς.

Γωσήφ Πίμ. Συμβυλάτωρ ἢ τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Δικασθ
εἰς τὴν Ἀκαδημία Διδάσκαλος.

Γωσήφ Ἐκελ. Διδάσκαλος τῶν παλαιοτάτων Μουσῶν.

Γεωάννου Συζιλιέκτε.

Γωάννης Ἐφθήμεριος τῆς Ρωσσικῆς Καπίλης.

Γωσήφ Φάμπχιχ Διδάσκαλος εἰς τὸ Γυμνάσιον τῷ
Ράουβ. (Γιέρη)

Γωσήφ Τέμπαγάχε Διδάσκαλος αὐτόθι.

Κ.

Κωνσταντῖνος Μόσχα,

Κωνσταντῖνος Γωάννε Τάμτζε.

Κωνσταντῖνος Τάμτζε.

Κωνσταντῖνος Τξιόλη.

Κωνσταντῖνος Δῶκα Χ. Μιχαήλ.

Κωνσταντῖνος Γγιαγκή.

Κωνσταντῖνος Μαργαρίτε Σεβασθ.

Κωνσταντῖνος Ρέβα.

Κωνσταντῖνος Κοσπερέλης.

Κωνσταντῖνος Γεωργίε.

Κωνσταντῖνος Ζαβύε.

Κόμης Κέρολος τῷ Κέλοπιτς. !

Κόμης Λαδισλάβος τῷ Κόλοιτζ.

Κόμης Στέφανος Μάιλτ.

Δ.

Δ. Β. τῷ Μενζμπ ἄργ Διδάσκαλος τῆς Μαθησεως.

Δ. Β. τῷ Σίνος.

Μ.

Μελίτιος Ἀρχιμανδριτης τῆς ἐν Βιέννη Καπέλης
ἐφημέριος.

Μαξιμιλιανὸς Εἴα. Ἀγρονόμος τῆς Κ. Β. Ἀκαδη-
μίας ἐν Βιέννη.

Μάτερ Διδάσκαλος τῆς φυσικῆς Ἔσθρας ἐν Βιέννη.

Μαιασσῆς Ἡλιάδης.

Μάρκος Θεοδώρου.

Μαιόλης Θεοδώρου.

Μήντ Σίτσι Σαμωήλ.

Μισόλης Νουτζελίσκελος.

Μουμέλτερ Διδάσκαλος ἐν τῇ Ἀκαδημία.

Ν.

Ν.

Νικόλαος Τίρα.

Νικόλαος Χ. Μόσχου.

Ναὸμ Γιαντζάρης.

Νικόλαος Τζόλη.

Π.

Παῦλος Χ. Μιχαήλ.

Παῦλος Οἰκοδόμος.

Πέτρος Γεηγορίε.

Παναγιώτης Παπᾶ Γιατόπουλος.

Παναγιώτης Χ. Γκήκα.

Πέτρος Πέτροβιτς Ἐπίσκοπος τῆς Τεμεσβαρῆς.

Πάρεκα τῆς ἐν Βίβνη Μητροπόλεως Ἀρχιμανδρίτης.

Πολυζῆς Λαμπανιτζιότης.

Σ.

Στέφανος Στρατομέροβιτς Μητροπολίτης τῆς Κάρλοβιτς.

Σταῦρος Γωάννε ἔξ Σουτροφίας.

Στέφανος Νικολάου.

Σταμάτης Ρ' αΐκοβητζ.

Στέργιος Χ. Τζούκα.

Στέργιος Αύβελίω.

Σέργιος Α' ποσόλη.

Στέργιος Σολομών.

Στένιφιλο. Διδάσκαλος τῆς Πολιτικῆς, ἐν Βιέννῃ.

Φραντζίσκος Κάρολος Α' λτερ Διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου.

Φ.

Φραντζίσκος Τζάϊλερ Συμβυλάτωρ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆ ρωσικοῦ Διπλωμάτι Διδάσκαλος.

Φραντζίσκος Γόμμερ τῆς Φιλολογίας Διδάσκαλος.

Φραντζίσκος Κάρπε Διδάσκαλος τῆς θεωρητικῆς Φιλοσοφίας.

Φερδινάνδος Γεωργίω Μάερ Διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου καὶ τῆς Ἑρμηνευτικῆς.

Χ.

Χριστόφορος τῆ Νάικω.

- » Χατζῆ Ἀποστόλης Παπᾶ Θεοχάρη·
 » Χριστόφορος Γέγκι συμβεβλῆτωρ ἢ τῆ πολιτικῆ Δο-
 καίε ἐν Βίσην Διδάσκαλος.

Περὶ τῶν μοι ἐφύθη γὰ σημειώσω τοὺς Συνδρουκτάς
 ἢ Λατινικά· ὡσὰν ὅπῃ εἶναι ὀνόματα κύρια,
 ἢ μάλιγα εἰς τὸ πρωτότυπον τῆ
 Βιβλίε.

» Εἰ μὲν ἔν πλησίον ἦν ἡ πόλις, καὶ φανε-
» ρὰ ἰδεῖν ἅπασιν, πάλαι ἂν εὖ ἴσθι μηδὲν ἐν-
» δοιάσας, αὐτὸς ἦβιν εἰς αὐτήν, καὶ ἐπολιτευό-
» μεν ἂν ἐκ πολλῆ· ἐπεὶ δὲ ὡς ὑμεῖς φατέ (σύ-
» τε καὶ Ἡσίοδος ὁ ῥαψωδός) πάνυ πόρρω ἀπώ-
» κισαι, ἀνάγκη ζητεῖν ὁδόν τε τὴν ἄγυσαν ἐπὶ
» αὐτήν, καὶ ἡγεμόνα τὸν ἄριστον.

ΔΟΥΚΙΑΝ. Ἐν τῷ περὶ Αἰγέσ.

ΠΕΡΕ

Α' ΑΗΘΟΥΣ Ε' ΤΑΙΜΟΝ' ΑΣ.

DE

VERA FELICITATE.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

§. 1.

Πόσον παράδοξος θέλει φανῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἐπιγραφή τῶν Βιβλιαρίων τούτου! τί ἰδέαι ἰδυῖς ἐν τῇ ἀρχῇ θέλουν τὴς ἐγγραφῆς, ἀφ' οὗ ἀναγνώσουσι παρομοίαν ἐπιγραφὴν, Ἀληθείας Εὐδαιμονία. Ἐπειδὴ ἄλλος μὲν θέλει σοχασθῆ αὐτὴν ἐν ταῖς τρυφαῖς, ἄλλος δὲ ἐν τοῖς χεῖμασι, ἄλλος δὲ ἐν ταῖς τιμαῖς, καὶ ἄλλος ἐν τοῖς ἀξιώμασι, καὶ ἄλλοι ἐν ἄλλοις καθὼς διστυγχιμέται αὐτῶν ἰδέαι ἠθέλων τοὺς τὴν παραστήσει. Τρεῖρον δὲ ἀφ' οὗ ἠθέλων ἀναγνώσει μετὰ προσοχῆς τὸ παρὸν Βιβλιάριον, τότε βίβαια θέλουν λάβῃ ἰδέαν τῆς ἀληθοῦς Εὐδαιμονίας, σύμφωνα τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, συναδάουσαν τῷ λόγῳ, καὶ οὐκ ἀντιλέγουσαν τῇ θεῖα βουλήσει, ἣτις εἶναι αὐτὸς ὁ φυσικὸς νόμος.

§. 2.

Ἡ αἰτία δὲ, ὅπως οἱ ἀνθρώποι διαφόρως ταύτην παρεῖωσιν, εἶναι ἡ ἀγνοία, ἐξῆς ἡ κυρίεσις τῶν παθῶν, καὶ πρὸς τούτοις εἶναι καὶ ἰδέα τῆς ὑπολήψεως. Διότι ὁ ἀνθρώπος ἀγκυλὰ καὶ εἶναι πεπλητισμένος μετὰ τόσα δῶρα τῆς φύσεως, καὶ μετὰ τόσα προτερήματα, τὰ ὅποια ὅλα πρὸς τὴν αὐτοῦ Εὐτυχίαν ἀποβλέπουν, ὅμως ἐμπλέκεται τοῖς πάθεσι, πίπτει εἰς τὴν ἀγνοίαν, καὶ δὲν ἰξεύρει πλέον ἐὰν τὰ μεταχειρισθῆ διὰ τὴν ἀπολαύσιν ἐκείνην τὸ τέλος, διὸ ἐδόθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

§. 3.

PROOEMIUM.

§. 1.

Quam mirabilis videbitur hominibus libelli hujusce inscriptio! Quæ mox ab initio, in eorum mentibus, inspecto hoc titulo ideæ excitabuntur: **VERA FELICITAS.** Quippe etenim huic in voluptate, illi in divitiarum cumulo; isti in dignitatum præcellentia, non paucis quoque in objectis adhuc aliis videtur reponenda; secundum id, quod eorundem male distincti de genuino rerum pretio conceptus exigunt. Verum enimvero pervolvato attentiori paulo animo opusculo qualicunque præsentî immutata felicitatis veræ ides naturæ nostræ, rationi incorruptæ; Divinique Numinis voluntati; quæ quidem ipsa naturæ lex est, conformis ipsis exorietur,

§. 2.

Discrepantiùm adeo a se invicem representatio-
num duplex assignabilis ratio; inscitiam puta; atque
diversum representandi modum. Homo namque, tot,
tantisque naturæ insignis dotibus, prærogativisque,
affectuum nihilominus cæco impetu tantopere confundi-
tur non raro, ut ad finem, a Deo ipsi præstitutum
acquirendum eosdem adhibere inscius sit.

§. 3.

„ Αὐτὸν οὖν αὐτὸς ὁ ἀνδρωπος, ὡσὺν τόσοι ὑπερέχει τὰ λοιπὰ ζῶα, ἤθελε κρῖν ἑρῳῶς, ἢ γοχασθῆ τὸ τέλος, διὸ ὑπάρχει ἐν τούτῳ τῷ ὄρατῷ Κόσμῳ, ἀν λέγω ἤθελεν ἐρευνῆσαι ὅλα τὰ πράγματα, ἐποῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκτίσθησαν, βέβαια τότε θέλει εὐρη ὅλα αὐτὰ, ὅτι εἶναι πεποιημένα διὰ τὴν αὐτοῦ Εὐδαιμονίαν. Αὕτη λοιπὸν ἡ ἐρεῦνα θέλει τοῦ ἐγρίην ὅλας εἰίνας τὰς ἰδίας, ὅπῃ πατωτέρω θέλομεν εἰπῆ· θέλει τὸν κάμη νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτόντη, ὅπῃ εἶναι ἡ πρώτη γνωσίσις τοῦ ἀνθρώπου, ἢ θέλει τὸν καταγῆσαι νὰ κάμη κάθε τρόπον νὰ ἀποκτήσῃ ἰκτίτι τὰ μέσα, διὼν ἀποκτάται αὕτη ἡ ἀληθῆς Εὐδαιμονία. „

§. 4.

„ Αὐτίσως δὲ ἐξεναντίας αὐτὸς ὁ ἀνδρωπος ἤθελε καταφρονήσει τὰ προτερημάτωνάτου, ἢ ἤθελε ἔλθῃ εἰς λήθην τοῦ ἑαυτοῦ του, ἤθελε λέγω ἀφήσει τὸν νῦντου νὰ κυριεύηται ὑπὸ τοῦ σώματος, τότε ἀναμφιστόλως θαλαάζε-ται ὑπὸ τῶν παθῶν ἢ καταδυλῆται. Ἐπειδὴ τότε τὰ πάθη ἀυξάνουσι, τότε θαμελιῦνται ἢ ἐξουσιάζου τὸν νῦν, ὅταν αὐτὸς οὐδὲ εἶναι γεμάτος ἀπὸ συγκεχυμένας ἰδέας. Διότι τότε ὄραμα εἰς ὅλα ἐκτίτι ὅπῃ ἤδοσῃν τινὰ προξενῶ τῷ σώματι· τρέχει ἀπερισκίπτως εἰς κάθε πράξιν, γοχαζόμενος, ὅτι ἐκεί θέλει εὐρη τῆς ἀληθῆς Εὐτυχίαν· ἀλλ' εἰς μάτην· μέσα γὰρ εἰς τὸ σκότος κατίτις δὲν ἤμπορεῖ νὰ διακρίσῃ τὸν χρυσὸν τοῦ οὐριχάλλου, ἢ τὸ ὄρατον τοῦ μὴ ὄρατου. „

§. 5.

„ Καθὼς τοῖνου ὁ ἐν τῷ σκόφῃ δὲν δύναται νὰ διακρίσῃ τὰ πράγματα ἀπὸ ἀναμεταξύτων, ἴτζι ἢ ἐκτι-

§. 3.

Sin mortalis, qui reliquis animantibus cunctis tam magnopere præcellit, causam existentiae in mundo hoc aspectabili suæ finalem inquireret penitius, creationisque universæ scopum profundius scrutaretur, nihil non ad suam felicitatem productum foret detecturus. Quæ sane perquisitio omnes eas, quibus de infra magis referretur, ideas in ejus suscitabit anima, eumque suimet ipsius cognoscendi capacem reddet, qualisnam prima debeat esse hominis cognitio, efficietque, ut totus quantus impetrandis illis mediis; *vera* quibus *felicitas* acquiritur, pro virili insudet.

§. 4.

Quod si vero præcellentias hæc spreverit, oblivionemque sui culpa propria sibi adtraxerit, in mentem corpus nanciscetur imperium; irritationibus hujus capietur ea decepta; mancipiumque illarum devenit. Affectus enim sumunt augmentum, firmantur, hæcque magis in animam vim suam exferunt; quo major confusarum prædominantium idearum in ea copia existit. Atque eapropter quam facillime ad quælibet illa; quæ voluptatem, leporemque non nullum adpromittunt, quærenda, gustandaque permovetur, omni-sine, bonane sint an mala, discussione: cum Felicitatem in omnibus illis, quibus avide inhiat; stam præpostere arbitretur. Ast incassum. In atra nimirum caligine palpans aurum ab orichalco; stannum ab argento; a deformi pulchrum frustra studes discernere.

§. 5.

Igitur, quemadmodum tenebris præpediti, a se invicem objecta nequimus distinguere, affectuum ita
 turbi-

νος ὅπῃ εἶναι ἐσκοτισμένος, ὡς ὑπὸ νεφῶν, ἀπὸ τῶν παθῶν, διὸ ἢ μπορεῖ νὰ καταλάβῃ εἰς τί γίνεταί ἡ ἀληθινοῦς Εὐτυχία. Ἐπειδὴ πότε τοῦτο τὸ πάθος τὸν ἐλκεῖ, ὡς ἐκ τῆς ῥιγῆς, ὑποθετέον ἢ φιλαργυρία, ἢ εἰς αὐτὴν νομίζει τὴν Εὐτυχιάν του· πότε δὲ ἢ ἐπιθυμία τῶν ἀξιομάτων, ἢ πότε ἄλλο, καθὼς καθεὶς ἕνας ἤθελεν ὑπότινος πάθος κυριευθῆ. „

§. 6.

„ Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν δῆλον γίνεταί, ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ καταλάβῃ τις τὴν Εὐτυχιάν του εἰς τί γίνεταί, ἀνδρὶν ἠθέλεν ἐλευθερώσει τὸν νῆτον προτιότερα ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν παθῶν, ἢ τὸν ἀφήσει νὰ κερῖν ὀρθῶς συλλογιζόμενος μετὰ προσοχῆς. „

§. 7.

„ Ἄν λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος ἠθέλεν ἔλθῃ μίαν φορὰν εἰς τὸν ἑαυτὸν του σκοταζόμενος, ἐρευνῶντας δηλαδὴ τὰς δυνάμεις τόσον τοῦ σώματος του, ὅσον ἢ τῆς ψυχῆς του, τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεώς του εἰς τοῦτο τὸ σῶμα, τουτίστιν εἰς τοῦτον τὸν τρόπον τῆς ὕλης, ἢ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως· ἠθέλεν ἰδῆ διὰ τοῦ νοῦς βίβαια, ὅτι καθὼς ἡ δύναμις τῆς ἀντιλήψεως, ἔτσι ἢ ἡ τῆς διλήσεως τῆς ψυχῆς, εἶναι περὶωρισμένα, ὡσαύτως ἢ αἱ μηχανικαὶ τοῦ σώματος δυνάμεις τῆς κινήσεως· ἢ καθὼς ἐλαβεν ἀρχὴν, ἔτσι θέλει λάβῃ ἢ τέλος. „

§. 8.

„ Ἡθελε πάντως ἀκόμι εὐρη εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἐρευνῶντας κάποιον πόθον τοῦ ὑπάρχειν, ὁ ὅποτος ἂν ἢ ὄχι αἰωνίως εἶναι, ὅμως ἐνωθεὶς μὲ τὴν ἰδίαν τῆς αἰωνίου ζωῆς τῆς ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως προσληφθεῖσης ἔγινεν

turbine correptus; quid veram constituat *felicitem*, perspicendo impar est. Affectibus enim, ut ajunt, ~~indulgetur~~. Sic auri sacra fames, dignitatumque honorumque lubido usque adeo incantant terricolas; ut in iis omnem perpetuæ *beatitatis* scatebram se se cernere sibi persuadeant. Id quod de quovis, quo quis ductus; affectu intellexeris.

§. 6.

Inferes inde, fieri nullo penitus modo posse, ut veræ quis felicitatis perennem perspiciat fontem; affectuum ni ante jugo se se exemerit. Horum etenim prædominium nec attentioni, nec rectæ dijudicationi; nec ratiocinationi legitimæ ullum relinquit locum.

§. 7.

Sin igitur homo ad semet ipsum reversus (sic dicto *venia*) intimius mentis corporisque habitus; initium, finemque hac in modificatione sua inquireret existentiae: cognoscendi, volendique animæ potentiam arctis admodum constrictam terminis, opeque mechanicæ contingentes structuræ corporis motiones, ut olim inchoatas, sic tandem suo modo extinguendas, omnino dignosceret.

§. 8.

Atque si porro quadam modo adhibita attentione rimemur eas, quæ in secretissimis animæ nostræ penetrabilis se se permanenter excipiunt, phænomenorum series; has inter illico manifestabitur nobis in perpetuum licet non, comitante nihilo secius vitæ æviternæ apprehensione, existendi desiderium. Corroboratum dein

ὄχι χρονικῶς, ἀλλ' αἰωνίως ὑπάρχειν. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ βλῆπει μόσις εἰς τοῦ λόγου, ἀλλὰ ἢ εἰς ὅλους σχεδὸν τῆς ἀνθρώπου, πλην τῶν τῆς Ἀποκαλύψεως ἐξερμηδιῶν. Ἦθελε πρὸς τούτοις φοχάζηται, ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἐν δὲν ἤθελε ποτὲ πληρωθῆ, βίβαια ἤθελε εἶναι εἰς τοῦτον τὸν κόσμον μία τιμωρία, μία ἀδικία μέγιστος, ἢ μία σκληρότης θηριωδερᾶτη ἐκείνου τοῦ παναγάθου ὄντος, ἢ μία ἀπάτη αὐτοῦ τε τῷ σοφωτάτου· μίτὸ νὰ ἔδωκεν εἰς τὰ λογικά του κτίσματα τοιαύτην ἰδέαν, ὅπου ποτὲ, ποτὲ δὲν ἤθελε πληρωθῆ.»,

§. 9.

», Ἀναδιφῶντας δὲ πρὸς τούτοις τὸν ἑαυτὸν τε ἤθελεν ἐνοήσαι, ὅτι γεγενῆται διὰ νὰ ἀπολαύσῃ μίας Μακαριότητος ἐυραθῆ, ἢ Εὐδαιμονίαν πάγιον, τῆς ὁποῖαν βίβαια εἰς τὴν ὑλικὴν ταύτην ζωὴν δὲν θέλει παθεῖ τὴν ἐπιτύχη, διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ὕλης.»,

§. 10.

», Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν φοχάζομενος δὲν ἤμπορει νὰ ἡσυχάσῃ ὄντως, δὲν ἤμπορει λέγω νὰ ἀναπαυθῆ, ἐν ὅσῳ δὲν ἤθελε μάθῃ, ὅτι εἶναι ἕνα ὄν, ὅπου τοῦ ἐχάρισεν αὐτὴν τὴν ζωὴν τῆς πρέσβαιρον, ὅπου τοῦ ἐπέταξεν εἰς αὐτὸ τὸ κορμὶ ἐν πνεῦμα κίχρηνημίσις μὲ ἔθν ἢ θέλησι, ὅπου τοῦ ἔβαλε νόμους ἤτοι ὁροθέσια, ἢ εἰς τὸν νῦν, ἢ εἰς τὴν θέλησι. Καὶ εἰς μὲν τὸν νῦν νὰ ἐρευνᾷ ἐκεῖνα ὅπου τὸν συμφέρει, εἰς δὲ τὴν θέλησι νὰ ἐπιθυμῆ πάντοτε τὸ ἀγαθόν. ἢ τοῦτο ὅτι ἔτσι εἶναι αὐτὴ ἡ πετρα ἤμπορει νὰ διδάξῃ κάθι ἕνα. Ἐπειδὴ ἐυθὺς ὅπου τινὰς ἤθελεν ἐυγη ἔξω ἀπὸ ἐκείνου τοὺς ὄρους, τοὺς ὑπέκειντο τοῦ ὄντος τεθέντας, ἤτοι ἀπὸ τὴν ἐρευνᾶν τοῦ συντάλλοντος ὄντος, ἢ ἢ θέλησις ἀπὸ τὴν ἐπι-
ἐπι-

revelatione maxime, in infinitum ut evaserit. In circumferentia non tantum subsistamus nostra, etiam quid apud alios agatur, curiosius speculemur. Eodem modo, quod ad cupidinem illam interminatam, res se habet: præterquam, quod apud eos, quos fato infelici præterit *Revelatio*, adhuc dum desideretur. Ponamus nunc ex hypothese implicante, illum in sempiternam vitam continuandi conceptum inanem esse, & irritum: numquid & in orbe hoc sublunari vocitanda afflictio, & pœna? numquid *Enr* longe optimum immanis arguendum barbariei? ac spiritus sapientissimus deceptoris nomine dehonestandus, quod creaturis suis ratione insignibus perceptionem, cujus objectum quærent in cassum; dolose fecerit nasci?

§. 9.

E converso, dum quis examinat se præcisius; in hoc se mundi theatrum prodiisse invenit, beatitate eaque valida, & constante ut potatur, quam vita hæc terrena penitus abnegat.

§. 10.

Perpendens hæc intellectus non sine anxietate quadam fluctuetur, est necesse; donecum in *Entis* cujusdam, temporaneæ vitæ hujus Authoris notitiam perveniat, quod cum corpore spiritum, intelligendi, volendique vi pollentem conjunxit: quam utramque determinatis constrinxit normis, atque terminis: intelligentiam nimirum cognitionis utilium; appetitum bonorum cupidinis: testante ipsa conscientia. Nam simul ac facultates dictæ fixos natura limites excedunt; subsequitur pœna: intelligentiæ acies hebescit, ut nec ea, quæ penetrare ei concessum, amplius haud queat concipere-

ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πίπτει ὁμῶς εἰς βλάβος
 ἀχανεὶς ἢ σκοτεινὸς, ἢ εἰς εὐπτα ζοφωρὰν, ἢ ὅτε ἐκείνα
 ὅπου τοῦ εἶναι ἀδεια τὰ θιωρῆ, δὲ ἤμπορεῖ πλέον τὰ
 θιωρῆ, καθὼς σοφώτατα ὁ φιλόσοφος Πλάτων ἀπο-
 φαίνεται, (α) “ Ἐγὼ γάρ, ὦ Κίβης, νῆος ὦν θαν-
 11 μασιῶς ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας, ἥο δὴ κα-
 11 λῶσι περὶ φύσεως ἰσορίαν ὕπερήφανοι γάρμοι ἰδέσκει
 11 εἶναι εἰδέναι τὰς αἰτίας ἑκάστου, διατὶ γίγνεται ἕνα-
 11 σοι, ἢ διατὶ ἀπόλυται, ἢ διατὶ ἔστι ἢ κολλάντις
 11 ἑμαυτὸν ἄνω ἢ κάτω μετέβαλλον σκοπῶν πρῶτος τὰ
 11 τοιαῦτε, ἄρ ἐπειδὴν τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ψυχρὸν σηπε-
 11 δόνα τινὰ λάβη, ὡςτινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῶα συν-
 11 τρέφεται; ἢ πότερον τὸ αἷμα ἔστι, ἢ φρονῆμι, ἢ
 11 ὁ αἶθερ, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τούτων μὲν ἕδεν, ὁδὲ ἐγκέφαλός
 11 ἔστιν, ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τῷ ἀκούειν ἢ ὄραῖν
 11 ἢ ὀσφραίνεσθαι; ἐκ τούτων δὴ γίγνοιτο μνήμη ἢ
 11 δόξα ὡς ἐκ μνήμης ἢ δόξης, λαβούσης τὸ ἥρεμετόν,
 11 κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι ἐπιστήμη ὡς αὐτὸ τούτων τὰς
 11 φθορὰς σκοπῶν, ἢ τὰ περὶ τὸν ἕρανόντε ἢ τὴν γῆν
 11 πᾶσιν, τελευτῶν οὕτως ἑμαυτῷ ἰδοῦσα πρὸς ταύτην
 11 τὴν σκέψιν ἀφύης εἶναι, ὡς ἕδεν χρῆμα ὡς τεκμήριοι
 11 δέσσοι ἐρεῶ ἰκανόν ὡς ἐγὼ γάρ, ἢ ἢ πρῶτερον σαφῶς
 11 ἠπιστάμην, ὡς δὲ ἑμαυτῷ, ἢ τοῖς ἄλλοις ἰδοῦσιν,
 11 τότε ὑπὸ ταύτης τῆς σκέψεως, οὕτω σφόδρα ἐτυφλώ-
 11 θην, ὡς ἀπέμαθον ἢ ταῦτα, ἢ πρὸ τοῦ ὥμην εἰδέναι,
 11 περὶ ἄλλωτε πολλῶν, ἢ διατὶ ὀπίθροπος αὐξάνε-
 11 ται. — Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ ἀποτελέσματα ὅπῃ
 ἀκολουθῶν, ἀντιπας ἤθελε βιάσεται τὸν εὐντου τὰ εὐγη
 ἔξω ἀπὸ τὰ ὀριάτου, ἀπὸ ἐκεῖνα λέγω τὰ ὀρια, ὅπου ὁ
 πῦνσοφος Θεὸς τοῦ ἔβαλε, ἢ ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀλλ’
 ἀκόμι ἢ ἄλλα, ὡς ἢ Πανθεῖα, ἢ ὁ Σκεπτικισμὸς ὁ ἀνοή-
 11 τῆςτε

eipere: quod iuculentissime monstrat eximia sapientiæ
 philosophus Plato (a); dum ita ait: „Equidem, o Ce-
 „ bes! cum essem juvenis, mira quadam ejus sapien-
 „ tiæ cupiditate flagrabam, quam naturæ vocant hi-
 „ storiæ. Superbum enim mihi videbatur esse, cau-
 „ sas intelligere, per quas singula fiunt, atque inter-
 „ eant, & qua sint ratione: sæpiusque me sursum
 „ deorsumque jactavi, talia quædam primo considerans,
 „ utrum, postquam calidum & frigidum putrefactio-
 „ nem aliquam acceperunt, quemadmodum non multi
 „ dixerunt, tunc animalia coalescant? Præterea, utrum
 „ sanguis sit, quo sapimus an aër, an ignis, aut ni-
 „ hil horum sit, sed cerebrum, quod præbeat sensus
 „ audiendi, videndi, olfaciendi: ex his autem me-
 „ moria & opinio dicunt fieri: ex memoria vero, &
 „ opinione quietem accipiente scientia. Proinde ho-
 „ rum corruptiones considerans, atque eas, quæ cir-
 „ ca cælum, terramque passiones contingunt; tandem
 „ adeo mihi ad hæc consideranda visus sum hebes, ut
 „ nihil. Conjecturam vero ad id afferam tibi sufficien-
 „ tem; ego enim ob ejusmodi considerationem usque
 „ adeo sum occæcatus, ut ea etiam, quæ prius mani-
 „ feste sciebam, ut mihi, aliisque videbatur, dedi-
 „ scerem, & alia videlicet multa, quæ antea me scire
 „ putabam, & qua ratione homo crescit.“ -- En igitur
 effectus subsequentes, siquis, quibus intellectus a Deo
 circumscriptus est, limites ab usu impio conatur exce-
 dere. At non hæc modo, sed & alia prava multa v.

c.

(a) Plato in Phæd.

τόστε ἢ ἀνόητος, τὰ ὅποια εἶναι τὰ πλέον ὀλεθριώτα-
τα εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

§. 11.

„ Ἡ θείλησις δὲ πύπτει ἢ αὐτὴ εἰς τὴν ἀβυσσον
τῆς ἀπωλείας, ἂν ἤθελεν ἐπιθυμήσει τὸ κακόν, ἢ τὸ
φαινόμενον καλόν ἢ μὴ εὐραδές; τὸ ὅποτον εἶναι ἔξω
τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὅπου ὁ θεὸς εἰς αὐτὴν ἔδθηκε. Καὶ τοῦ-
το ὅτι βέβαιον εἶναι ἡ καθημερινὴ πείρα τὸ μαρτυρεῖ, ἢ
δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ ὁ μάλιστα δὲ αἱ Γρορταί
τῶν Βασιλείων, οἱ ὅποτοι διὰ νὰ ἀπολυθῶσι τὴν τυφλὴν
θείλησίν των, ἔπεισαν εἰς τόσα ἄτοκα, ἔπου φερίττει
τινάς ἀκούωντάς τα μόνον. Ἀπὸ τούτους εἶναι ἕνας ἢ
ὁ σοφὸς Σολομῶν, (α) ὁ ὅποτος, μὲ ὅλον ὅπου ἦτον
σοφός, μὲ ὅλον τοῦτο διὰ νὰ ἀφήσῃ τὴν θείλησίν του
ἔξω τῶν ὀρίων της, ἔπεισαν εἰς αὐτὴν τὴν εἰδωλολα-
τρείαν, ἢ ἀπὸ ἐυσεβείας, ἐγγίει ἀσεβείας ἢ εἰδωλολάτρειας. „

§. 12.

„ Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἤθελε μάθῃ, ὅτι ἀνάγκη ἔστι
νὰ εἶναι ἐν τοιούτῳ Ὄν, ὅπου τὸν παρήγαγεν εἰς τοῦτος
τὸν Κόσμον, τότε θέλει ἐξετάσει ἐκ τῶν φαινομένων,
εἶδόν ἔστιν αὐτὸ τὸ Ὄν; (ἐπειδὴ ὑποθέτει ὅλα αὐτὰ τὰ
φαινόμενα ἰσχυρόμενα δηλώνοντι συμβεβηκότα μαθῶν ἀπὸ
τῆς Ἀποκαλύψεως, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται) θέλει ἰδῆ
τοῦτο τὸ Πᾶν τὸ μέγιστον, ἔκστη τα ἑράνια σώματα,
τὸν Ἡλίον, τὴν Σελήνην, τὰς Ἀστέρας, ὡσαύτως
ἢ τὴν Γῆν. Ταῦτα λοιπὸν θεωρῶντας βέβαια θέλει συμπε-
ράσῃ, ὅτι αὐτὸ τὸ Ὄν εἶναι Παντοδύναμον. Ἐπειδὴ ἡμ-
πόρεσε νὰ παράξῃ ἐκ τῆ μηδεὶς τόσοι μεγάλα σώματα,
ὡς ἐκ τῆς ἰδίας Ἀποκαλύψεως μεμάθηκε,

§. 13.

c. Pantheismus, exorbitansque Scepticismus generi humano tantopere noxii exinde profluunt.

§. 11.

Atque ipsa in præceptis agitatur voluntas; cum in bonum propendeat adparens, taleque malum aversetur. Usque enim rationi, instinctusque legi divinitus insinuatæ perpetratur adversum. Quod & eventus quotidiani cum universa temporis præteriti historia manifestum reddit. Exemplo serviat nobis mortalium sapientissimus prædicatus Salomo; (a) qui appetitus aberratione, ac excessu ante pius in idololatram quam maxime impium evasit.

§. 12.

Posteaquam autem *Revelatione* (uti indicabimus) illustratus, tellurem hanc nostram, lunam, solemque ex nihilo obtinuisse existentiam imbiberat; concludendum profecto erat homini, Ens dari quoddam, in mundo quod aspectabili ei locum assignavit; & quidem id esse potentia præditum infinita; utpote quod adeo diversis tamque stupendis corporum molibus ex nihilo par. gignendis extiterit.

§. 13.

(a) Ecclesiast. Cap. 1.

§. 13.

„Θεωρῶντας δὲ πάλιν τὴν ἀνεκφραστον τάξιν αὐτῶν τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὅπου ποτὲ δὲν συγχίζονται ἀπὸ τὸν τόπον των ὁρῶντας τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν τὰ αὐτὰ πάντοτε χωρὶς κἀμμίαν μεταβολήν, δηλαδή τὴν Ἡμέραν νὰ διαδέχεται τὴν Νύκτα, τὸ Ἔαρ τὸ Θέρος, τὸ Θέρος τὸ Φθινόπωρον, τὸ Φθινόπωρον τὸ Χειμῶνα, ἔτσι ὅπως ποτὲ, ὅταν κρέπη νὰ εἶναι Χειμῶνας νὰ μὴ γίνηται Ἐὰρ, ἀλλὰ πάντοτε τῶν ἑρηνίων σωμάτων ἀπάντων ἡ κίνησις νὰ εἶναι εὐσθεθῆς, ἢ ἀμετάστρεπτος. Ταῦτα λοιπὸν περισκοπῶν, βίβαια θέλει συμπεράνη, ὅτι εἶναι σοφώτατον αὐτὸ τὸ Οὐ. Ἐπειδὴ εἰς τοιαύτην ἀρρήτον τάξιν νὰ βάνωνται τὰ πράγματα, μέγιστος βεβαιότατα ἀπαιτεῖται σοφία.

§. 14.

„Ὅταν δὲ πάλιν στοχασθῆ, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ συνέχεια τῶν ἑρηνίων σωμάτων ὁμοῦτε ἢ ἐπιγείων ἀποβλέπει πρὸς τὴν Εὐδαιμονίαν ὄχι μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἢ πάντων τῶν ζωῆ κεχορηγημένων, ὅτι ὅλα ὅσα ὀρεῖ εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὰ τελικὰ αἰτία ἔτσι, ὅπου τὸ εἶν νὰ εἶναι εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ ἄλλου, τότε βίβαια θέλει ἐπιφέρει λέγωντας, ὅτι ἀληθέστατα αὐτὸ τὸ Οὐ εἶναι ἀμαθώτατον. Καί οὕτω καθεξῆς περισκοπῶν θέλει εὐρη τὰς τοῦ Θεοῦ τελειότητας,

§. 15.

„Στοχαζόμενος λοιπὸν αὐτὰς τὰς τελειότητας τοῦ Θεοῦ, μάλισα δὲ τὴν ἀκρὴν σοφίαν αὐτοῦ, διῆς τὰ πάντα εἶλον νόμον ἢ ὀρεθίσιν, ἢ μανθάνοντας, ἔτι ἡ ψυχῆ του μίνει διὰ πάντα, ἀδύνατον εἶναι θέλει ἐπιφέρει νὰ ἀρέσκην παρομοίως ὅλοι οἱ ἀνθρώποι εἰς τὸν

§. 13.

Perpendens porro ineffabilis corporum cœlestium ordinis, quorum loca nunquam permiscentur, præstantiam; motiones horum perennes, ac immutatas; dierum noctiumque; quatuorque anni temporatum successionem semper eandem, numquid *Ens* hoc sapientia summa insignitum efferet, tot, & tantis quod corporibus largiri valuit motum sic constantem, ac omnino non explicandum?

§. 14.

In eadem consideratione progrediens, & videns corpora & cœlestia, & terrena non ad *felicitatem* modo hominum; sed etiam sentientium cunctarum creaturarum dirigi; admiransque nexum per causas finales tam arctum: hoc est: unum alterius causa reperiri; conclusio hæc ipsi est extorquenda; optimum illud tantummodo *Ens* esse, quod tam miris modis a se discedentium corporum structuras ad communem sentientium *felicitatem* ordinavit. Haud absimili ratione perspiciendo alia *DEI* perfectiones ceteræ detegentur.

§. 15.

Comprehensis rite hisce attributis divinis, peculiariter sapientia interminata; quæ cuique modum suum, & regulam inemendabiliter præscripsit, animam immortalitatem concipiens, absurdum esse judicabit, a *Legislatore* communi mortales omnes, tum probos, tum im-

pro-

ποιόν **Νομοθέτην**, ἢ ἐκείνοι ὅπου κατὰ τοὺς τῆς φύσεως νόμους πράττῃσι, τοὺς ὑπ' ἐκείνῳ τοῦ πασιφθοῦ **ὄντος** τεθέντας, ὡς ἀφελιμοτάτους εἰς τὴν **Εὐτυχίαν** μας ὑφ' ἡμῶν φυλαχθέντας, ἢ ἐκείνοι, ὅπου, ἐναντίον πράττῃσι εἰς αὐτοὺς. Ἐπειδὴ τοῦτο ἀγρίνεται κατὰ πόλιν εἰς τὴν ἀκραίαν σοφίαν αὐτοῦ. Ὅθεν δεῖται συμπεράνη, ὅτι κάποιαι πράξεις εἶναι κακαὶ, μὴ τὸ εὖ μὴ γίνονται κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον, ἢ κάποιαι καλαί, ὡς ἂν ὅπου γίνονται κατὰ τὴν θεῖαν βούλησιν.

§. 16.

„ Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς εἶναι σοφώτατος, ἔπρεπε βίβαια εὖ βάλῃ ἢ κάποια κινῶντα δηλαδή, αἰτία, ὡς μέσα διὰ εὖ ἀπολαμβάνηται τὸ τέλος, τὰ ὅποια εὖ περατοῦν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ καλόν, ἢ εὖ τοὺς κάμῃν εὖ ἐκκλίνωσιν ἀπὸ τοῦ κακοῦ. τοιαῦτα δὲ κινῶντα ἔβαλε, καθὼς εἶναι ἡ τιμωρία, ὅπου ἀκολουθεῖ μετὰ τὸ ἀποτελεῖσαι τὸ κακόν, ἢ τὸ βραβεῖον ὅπου ἴπεται μετὰ τὸ ποιῆσαι τὸ καλόν, δηλαδή μετὰ τῆς καλῆς πράξεως. Καὶ ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχουσι, καθημερινῶσι τὰ βλέπομεν, ἢ δὲν χρειάζονται ἀπόδειξις.

§. 17.

„ Ἐπειδὴ ὁμοῦς βλέπει πολλάς καλὰς πράξεις, ὅπερ τὸ προσήκον αὐταῖς **Βραβεῖον** εἰδὼ δὲν λαμβάνει, ὡς ἢ ἀλλὰ ποδαί, ἀγναλὰ ἢ αἱ αὐταὶ ἠθελαν εἶναι, ἢ πολλάς κακὰς ἀναμεταξύ των μὴ διαφερούσας, ὅπου τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν δὲν λαμβάνει, συμπεραίνει ἀναμφιδόλως, ὅτι ὁ Θεὸς, ὡς σοφώτατος μετὰ ταῦτα δεῖται δώσει τὴν προσήκουσαν αὐταῖς **Τιμωρίαν**, ἢ τὸ πρέπουσόν **Βραβεῖον**. ἄλλως γὰρ ἠθελεν ἀναιρεθῆ ἢ δεῖται κρινοῖσιν ὅπου εἶναι τελειότης τοῦ Θεοῦ ἀναγκαῖα. Ὅθεν

συμπε-

probos æqua ponderari lance, contra nitente inconcep-
tibili ejusdem sapientia. Quo leges, sin custodia, aut
violatio earumdem sit eadem. Ex hisce actionum
humanarum differentiam, id est: bonitatem, malitiam-
que est perspecturus.

§. 16.

Interior quemcunque hoc experientia docet. Om-
nis enim bonorum, malorumque cum actione, qualis
demum sit, libera copulationem confectariorum, totidem
motivorum, boni, malique ergo in finis, humanæ sci-
licet *felicitatis Ente* a sapientissimo.

§. 17.

Cum vero actiones bene multæ congruo destitu-
tæ *præmio*, malæque id genus *poena* ei cernantur; me-
ritorum æternorum cogitatio incidens sapientissimum,
atque optimum respiciens.

συμπεραίνεται, ὅτι ἢ μετὰ θάνατον εἶναι Τιμωρία, ἢ Βραβεῖα, τούτους μὲ ἔσαν λόγον Ἀνταπόδοσις.

§. 18.

„ Ἀφ' οὗ λοιπὸν μάθη, ὅτι ἡ ψυχὴ μένει μετὰ θάνατον, ἢ ὅτι θέλει τιμωρηθῆ, ἢ βραβευθῆ, δηλαδὴ ὅτι εἶναι Ἀνταπόδοσις μετὰ θάνατον, πρέπει προη-
 τερα νὰ σοχησθῆ, ἂν αἱ πράξεις του εἶναι ἐλεύθεραι, ἢ ἀναγκασταί, τούτων ἂν ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν κινήτων διορίζηται εἰς τὸ καλὸν, ἢ κακὸν ἀναγκαιῶς * ἂν ἡμ-
 πορῆ ἐναντίον εἰς τὰ κινῆντα νὰ πράξῃ * ἢ μὲ ἔνασ λόγον, ἂν εἶναι ἐλεύθερος. Πρὸ τοῦ λοιπὸν νὰ μάθη, ὅτι εἶ-
 ναι ἐλεύθερος εἰς τὰς πράξεις του, βέβαια δὲν ἡμορεῖ
 νὰ καταπεισθῆ, ὅτι εἶναι Τιμωρία μετὰ θάνατον, ἢ
 β. Ἐπειδὴ, ἂν δὲν εἶναι ἐλεύθερος, τότε αἱ πράξεις του
 ὅσον τοῦ ἀνθρώπου, τέσον ἢ αἱ ἀνθρώπινοι εἶναι ἀναγκ-
 αταί, ἢ ἂν εἶναι ἀναγκασταί δὲν τιμωρῶνται. Ἐπειδὴ
 ἤθελε γένη τι ἀνευ ἀποχρῶντος λόγου, τὸ ὅποτον ἀντί-
 κειται εἰς τὴν ἀκραν σοφίαν τοῦ κοινῆ Νομοδότου,
 μὲ τὸ νὰ μὴν ἡμοροῦσε τὸ ἐναντίον νὰ πράξῃ, ἀλλ' ἐ-
 κείνο, ἐπ' οὗ ἐπραξεν, ἀναγκαιῶς τὸ ἐπραξεν. Ὁθεν
 ἀνάγκη εἶναι νὰ ἰξούρη, ὅτι εἰς τὴν ἐξουσίαν του γίνεται
 νὰ πράξῃ τὸ Καλὸν, ἢ τὸ Κακὸν, ἢ γαν ὅτι εἶναι
 Ἐλεύθερος. „

§. 19.

„ Ὅλα λοιπὸν ἔπειτα, ὅπου ἔως ἰδῶν ἐθεωρήθη-
 σαι, εἶναι αὐτὰ τὰ τέσσαρα, δηλονότι ἡ Ὑπαρξίς τοῦ
 Θεοῦ, ἡ Ἀθανασία τῆς Ψυχῆς, τὸ Βραβεῖον, ἢ ἡ
 Τιμωρία, ἢ τέλος ἡ Ἐλευθερία τῶ ἀνθρώπου. Αὐτὰ
 λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνα, ὅπου ἀπαιτῶνται νὰ ἰξούρη τινὰς
 βεβαιῶς διὰ νὰ ἡσυχάσῃ οὐδὲς του * αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα,
 ὅπου

§. 18.

Pramia, pœnaque liberi arbitrii actual tatis debent in acceptis referri hypothesi, quod vult: num mali, bonive perpetratio nostram indicet vim, & potestatem. Hac sine & in vita alia meriti, demeritique subvertetur apprehensio. Namque sin admittas tum hominis, tum humanas actiones promiscue; necessitatem adstruis & reflexioni, & infinito adversantem. Quitne actus necessitas hominis cum punientis Justissimi combinari repræsentatione? Nihilum video. Libertas igitur concedenda animo, ne machina sit inanimis cum impotentia actionum suarum curæ.

§. 19.

Comprehende quinimo deficiente existentis Dei; immortalitatis, meriti, libertatisque perceptione necessaria certa pacem, beatitatemque mentis frustra queri. Cognitionibus dictis homo destitutus perfectione morali nequit condecorari: affectuum namque refrænantorum haud sunt præsto momenta. Quare mancipium

ὅπου ἀναγκαστὰ εἶναι εἰς τὴν **Εὐτυχίαν** τοῦ ἀνθρώπου ἢ βέβαιος γνωσῖς αὐτῶ τῶν τεσσάρων ἀληθειῶν κάμνει τοὺς ἀνθρώπους ἀληθῶς εὐδαίμονας, μὲ τὸ νὰ ἐπιμελῶνται πάντοτε νὰ πράττῃν κατὰ τὸν φυσικὸν Νόμον, ὅπου εἶναι αὐτὴ ἡ θεία Βούλησις. χωρὶς αὐτῶ τῶν τεσσάρων τῆς ἀναμφίβολος γνωσῖς εἶναι ἀδύνατος νὰ γένη τινὰς καλὸς ἠθικός, εἶναι ἀδύνατος νὰ καταδαμάσῃ τὰ πάθη, ἢ ἐπομένως, ὅταν δὲν ἤμπορῇ, τὸν ἐγκραμεύζον εἰς τὸ βάρβαρον τῆς ἀπωλείας, ἢ τὸν καταστάνει δούλον, ἢ ἀνδράποδον, ἢ ἀκολύθως ἀληθῶς δυστυχῆ. Ἐπειδὴ ὅταν δὲν εἶναι βέβαιος, ὅτι Θεὸς ὑπάρχει, τότε δὲν ἔχει κανένα χαλινάρι εἰς τὸ νὰ σταματᾷ τὸ ἀκατάστατος τοῦ πνεῦμα, ἀλλὰ θίλει ὁρμᾷ εἰς κάθε κακὴν πράξιν ἠδονῆς τισα τῷ σώματι φέρουσαι, χωρὶς νὰ σοχάζεται τὰ ἀποτελέσματάτης. Ὁ Νόμος ὁ φυσικός εἰς τὸν τοιῦτον, ἢ ὁ Θεὸς βέβαια θίλει εἶναι ὄνειρα ἢ φαντασίαι. Ἐπειδὴ ὅλως τῶν πράξεώντου θεμέλιον ἢ κανόνα θίλει ἔχη τὸ **Αὐτόματον** ἢ τῆς **Τύχης**. Αἰφωαίτῃ **Καλῆ**, ἢ **Κακοῦ** εἰς τὸν τοιῦτον θίλει εἶναι ἰσαεθεροί μὲν, ἄνευ σημασίας δέ. Ὅρα λοιπὸν τί φερκώδη, ἢ τρομακτικὰ ἀποτελέσματα, ἀντινας δὲν εἶναι καταταπεισμένος, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς τοῦ Παντός διοικητής, ἀκολοθῶν.

§. 20.

Ὅταν δὲ πάλιν δὲν εἶναι βέβαιος, ὅτι ἡ ψυχὴ του εἶναι ἀθάνατος, πάλιν δὲν ἤμπορεῖ νὰ κυριεύσῃ τὰ πάθη. Ἐπειδὴ θίλει λέγειν μὲ τὸν εὖν του, ἂν ἢ Θεὸς εἶναι, ὅμως ἡ ψυχὴμου εἶναι θνητῆ. Ὅθεν κάμμιαν ὠφέλειαν δὲν θίλω ἔχη, ἂν κατὰ τοὺς αὐτοῦ Νόμους πράττω. Ἐπειδὴ μετὰ θάνατον δὲν θίλει εἶναι τίποτε, τοῦ σώματος ἢ φθορὰ εἶναι αἰτία νὰ οἰχηθῇ ἢ ἡ ψυχὴ. Ὅθεν εἰς τί

ὁ Νό.

eorum reddendus, atque veram sibi consciscet infelicitatem, quam quidem faciet terrencii, quod ex virtutis studio proveniens *felicitas*, cuidam nec respectis *præmiis*, *pænisque* vita alterius a malis retrahendo non sufficiat. At hæc divisim sumus pertractaturi. Quid, quæso, cognitione Numinis certa carenti injustitias, furta, homicidia, turpissimasque corporis fugiendi voluptates motivi est? Num fortassis naturæ, sicut sancta positiva eum constringent? At quid naturalis Lex semoto ejusdem authore Deo? & quo positiva sine æterna? Numquid totidem somniorum, phantasmatumque adinstar valebunt? *Bonum*, *malumque* hujusmodi in hominis ore quid erunt aliud, nisi inanes sine mente soni? Ubi illud adeo necessarium capistrum metus, ut quis intra justis, rectique incedat terminos? Ubi ad virtutis culturam solum & inevitabile calcar spes? Quis igitur vivam, certamque *Dei* cognitionem ad perpetranda *bona*, *malaque* omittenda requiri inficias ibit?

§. 20.

Sed cognitio hæc quomodolibet invicta, fundamentum quamvis religionis cunctæ, est manca; donicum ea *immortalitatis* animo huic accedat nostro. Etenim quisvis ita reputabit secummet ipso: *Deum* aliquem *existere* certum habeo, atque exploratum; At quo mihi cognitio hæc, nisi vita corporis extincta totus pereor? si corporis excidium illud animæ comite-

tur?

ὁ Νόμος τῆς φύσεως. Θέλει λέγειν τὸ τῆς παρρησίας πάντοτε, „ Φάγε, πίε, παῖζε μετὰ θάνατον ἕδεμία ἢ ἡδονή. Ἡ ὡς ὁ Παῦλος λέγει, „ Φάγωμεν ἢ πῖνωμεν ἄυριον γὰρ ἀποδνήσκωμεν. „ Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀκολουθεῖ καθεὶ οὐδέριον ἡδονῆς ἀποτέλεσμα, ἢ ἐπομένως ἄκρα δυστυχία.

§. 21.

„ Ἄν πάλιν δὲν ἡθέλων εἶναι βίβαιος, ὅτι εἶναι Τιμωρία, ἢ Ἀντιβράβευσις μετὰ θάνατον, πάλιν τὸ αὐτὸ ἡθέλων εἰπῆ μετὰ τοῖς νοῦντος, ἀγαθὰ ἢ εἶναι Θεός, ἀγαθὰ ἢ ἢ Ψυχὴ εἶναι Ἀθάνατος, ὅμως ὁ Θεὸς δὲν συγχίζεται ἀπὸ τὰ ἔργα μου, οὔτε ὑποχρεώνεται, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀγαθότητά του θέλει ὅλος τοὺς χαρίσει τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἔξιμου ἢ καλῆς, ἢ κακῆς, ὡς ἀγαθὸς Πατήρ, παρὰ τῷ Θεῷ δὲν εἶναι κανὼν κακόν. Ἐπειδὴ αἰ ἡθέλων εἶναι κανὼν κακόν, ὅπου νὰ ἡμπορέσῃ νὰ γένη ἐμπόδιον τῆς Εὐτυχίας μου, ἢ τις εἶναι τὸ τέλος τῆς πλάσεώς μου, ἔκρεπε βίβαια νὰ τὸ ἐξαλείψῃ, ὡς σοφώτατος. Ἐπειδὴ ὡς σοφώτατος θέτωντας τὸ τέλος θέτει ἢ τὰ μέσα ἢ ἄλλως δὲ ἡθέλων εἶναι τι ἄνευ λόγου, τὸ ὅπερος εἶναι ἀτοπον, ἢ ἀντίκειται εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. (ἀλλὰ δὲν σοχάζεται τὸ ἐλεύθερον, ὅπως εἶναι ἀαγαθοὶ εἰς τὸ λογικὸν κτίσμα, ὡς ὑσιῶδες) Ὅθεν θέλει λέγειν, ἄς ὑπερμαχήσω νὰ ζήσω ἐδοῦ ἡδονικῶς, ἄς ἀποκτήσω ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέσα, ὅπου εἰς παρομοίαν ζωὴν ὑπηρετοῦν, ἢ τοὶ κλέπτωντας, ἢ ἀρπάζοντας, ἢ ληστεύοντας, ἢ ἀδικῶντας, ἢ μοιχεύοντας, ἢ πορνεύοντας, ἢ ἄλλως πως διὰ νὰ ἀπολαμβάνω τὰς ἡδονὰς τούτου τῆ Κόσμου ἢ αἱ ἄλλαι δὲ ἡδοναὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, ὅπου εἶναι τὸ τέλος μου θέλων μοι δοθῆ ἄνευ ἀμφισβολίας. Ἐπειδὴ αὗται αἱ ἀμαρτίαι, ὅπου ὑπὸ τῶν μωρῶν ἀνδρώ-

tur? fatius profecto illi Epicuri vivere conformiter : „ *ēde, bibe, lude post mortem nulla voluptas.* “ Aut Apostoli, qui de Epicuri grege notat loquentes : „ *comedamus, & bibamus; cras enim moriemur.* “ Verum enimvero neque vivida sat est *immortalitatis* perceptio, nisi cum fundata retributionis copuletur.

§. 21.

De *remunerarione* in vita altera non redditus certus argumentabitur modo simili: quantumvis detur *Deus*; mensque mea *mori* nesciat: attamen nec *benefromeritis* meis capi, nec *ira* quit tangi, atque ea propter nil mihi a corporis interitu metuendum restat. Quippe etenim *Numen* optimum, longeque beatissimum actionibus meis non valet irritari; verum parentis optimi adinstar pro benignitate sua omnem respuente limitem bonis, malisque promiscue æqua lance partietur bona: in oculis namque perfectissimi *mali* nihilum datur. *Ens* enim, si quid *mali* extitisset, sapientissimum id *beatitatis* meæ obstaculum, finisque, cujus ergo productus, impedimentum debuiſſet avertere: nam qui vult finem, velit quoque necessum est ad eum obtinendum ducentia media, hinc & sejungere impediſſenta (etenim minime *libertatem* essentialē creaturæ ratione præditæ judicat attributum). Quare eo intense mihi est collimandum ut vitam hic sanctissimam, felicissimamque agam; remediorum usus sit qualiscunque: furta, rapinæ, latrocinia, nil refert; vita futuræ delicæ alioquin mihi sunt certæ, quamlibet commissurus fuisset cuncta hæc, quæ mortales rerum nexum ignorantes reputant *mala*. Nam *Numen* genus humanum universum in dias produxit luminis auras, tandem ali-

πων, ὡς ἀμαρτίαι νομίζονται, τὸν Θεὸν δὲν παροργίζον· ἀλλὰ ἢ μετὰ ταύτην τὴν ζωὴν ὅλα ἐκείνα τὰ ἀγαθὰ θέλω ἀπολαύσει, τὰ ὅποια, ἂν ἢ αὐτὰ τὰ κακὰ, ὅπου νομίζονται, δὲν ἢ θελα κάμη, ἢ θελαν μοι δοθῆ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐκτίσει τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν ἀγαθότητάτου, διὰ νὰ γένῃ μετοχοὶ τοῦ ἀρεῖ Ἐφίτου, ἢ ὄχι τῆς αἰωνίου τιμωρίας. Αὐτὴ δὲ ἡ πρόσκαιρος Τιμωρία, ὅπῃ ἀκολουθεῖ ἐδῶ ἀπὸ μερικῆς πράξεως, ὡς λίσγησιν, αὐτὴ εἶναι πρῶτον πρόσκαιρος ἢ ἀπεραστική, δεύτερον δὲ προέρχεται ἢ ἀπὸ τῆς κατάχρησι τῶν ἡδονῶν, μὲ τὸ νὰ μὴν ἰξεύρου νὰ τὰς μεταχειρισθῆν. Ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ ἀμαρτίαι, ἂν ἢ θελαν γίνῃ πρόξενοι τιμωριῶν αἰωνίων, τότε ὁ Θεὸς, ὅπου τὰς ἄφησε ἢ δὲν τὰς ἐμπόδισεν, ἢ τοὶ δὲν ἐδύνατο, ἢ δὲν ἢ θελεν, ἀλλ' ὑδέτερον τούτων, ὡς ἂν ὅπου ἀντίκειται εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν· λοιπὸν καμμία πραγματιώδης ἀμαρτία δὲν εἶναι, ὡς νομίζεται, ἀλλὰ μόνον φαντασιώδης. Ἐκ τούτων ἔν ὁρᾶς τί φρεκτὰ ἢ ὀλέθρια ἀποτελέσματα ἀκολουθεῖν, μὴ νομιζομένως Καλῶν, ἢ Κακιῶν.

§. 22.

„ Ἄν δὲ πάλιν δὲν εἶναι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἐλεύθερος, ὅτι εἰς τὴν ἰδιότην του ἐξουσίαν γίνετα νὰ κάμη τὸ καλόν, ἢ τὸ κακόν, ὅτι δὲν διορίζεται ἐν τῶν ἔξω κινέντων ἀναγκαιώς, τότε πάλιν ὁ αὐτὸς λαβύρενθος, τὸ ἴδιον χάος. Ἐπειδὴ θέλει λίσγη, ἐγὼ διορίζομαι ἀναγκαιώς ὑπὸ τῶν ἔξω κινέντων, ὡς μηχανὴ τις ἐτζί, ὡς ὅπου εἶναι ἀδύνατον νὰ πράξω τὸ ἐναντίον· εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς θελήσεώςμου δὲν γίνετα νὰ ἐκλέξω ἐκεῖνο τὸ κινῆν, ὅπου θέλω, ἀλλὰ τεθέντων τῶν κινέντων πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ θελήσω. Ὅθεν ὅλαι αἱ πράξεις μου εἶναι ἀναγκασταί, ἢ ἐγὼ εἶμαι μία μηχανὴ ὑπὸ τῶν φυσι-

quando ut summi boni beentur possessione, non autem suppliciorum in omne ævum perduraturorum torqueantur cruciatibus. Temporanea vero *poena*, actionum quarundam sequela primum est fluxa, abufuique adscribenda rerum, quam procurat inscitia. Hanc occur bonus, omnipotensque e mundo non sustulit? Quare imaginariorum potius, quam realium *mala* ea, ut existimantur communiter, præ se ferunt speciem. Quam terrificam opinionem hæc pariat confectaria, ex hisce de-
nuo perspicias.

§. 22.

Si porro mens *libertatem* suam, seu in sua sitam esse potestate *boni*, *malique* optionem, se non motivis extrinsecis irressibiliter ad agendum determinari, invicte non dignoscatur; error hic priori consonat: huiusmodi enim exorientur cogitationes: si me momenta ab extrinseco advenientia non secus, ac machinam quamdam dirigant; si illis plane nequeam obistere; si appetitui meo rationali electio quævis desit; si positis motivis ad agendum requiritis agere cogor; atque adeo actus mei ad unum omnes necessitati cuidam substant: machina in veritate sum, quæ licet representationibus, ut mechanismo subtiliore ad agendum incitatur, necessario; attamen veluti machina viribus physicis necessitate permovetur. Mechanismi enim subtilitas qualiscunque nullum *arbitrio libero* relinquit locum. Quod si sic se se habet res, actiones meæ æque parum supplicio

φυσικῶν δυνάμεων κινημένη. Καὶ ἂν εἶναι ἔτι, καμμία
 Τιμωρία, κἄνενας Μισθός, οὐδὲ Ἀνταπόδοσις. Ἐπειδὴ
 ἂν τὸ αἰρολόγιον μηχανὴ ὄν, ἢ ὑπὸ τοῦ αἰρολογῆ δια-
 ριζόμενον εἰς τὸ νὰ κινήται, δὲν τιμωρεῖται, τὸν αὐτὸν
 τρόπον ἢ ἰσῶ, ὅπου ἀπὸ τὰ ἔξω κινῶντα διορίζομαι,
 δὲν θέλω τιμωρηθῆ διὰ τὰς κακὰς Πράξεις, οὔτε
 βραβευθῆ διὰ τὰς Καλὰς. Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ πάντοτε
 κατὰ τὰς ἰδέας ἐνεργεῖ, δηλ: αἱ ἰδέαι εἶναι ἀφορμῆ,
 ἐποῦ ἡ ψυχὴ τι θέλει νὰ πράξῃ, ἢ ὄ. Ὅθεν αἱ ἰδέαι
 τὴν διορίζουν, αἱ δὲ ἰδέαι εἶναι εἰσόνες τῶν ἔξω ἡμῶν
 πραγμάτων διὰ τῶν αἰσθήσεων προσλαμβανόμεναι· λοι-
 πὸν τὰ ἔξω πράγματα εἶναι αἰτίον ἢ κινῶν, ὅπου κινῶν
 ἢ προσδιορίζουν τὴν ψυχὴν εἰς τὸ πράξαι τὸ καλόν, ἢ
 κακόν, ὅθεν ἡ ψυχὴ εἶναι αἰτιατὸν ἢ κινήτῳ. Πρὸς τῆ-
 τοις εἶναι, ἂν θεωρήσωμεν βαρῶς μετὰ προσοχῆς, μία
 προηγμένη συνέχεια αἰτιῶν, ἢ ἀποτελεσμάτων, ὡς
 μία ἄλυσις, ἢ ἂν προηγῶνται αἰτια, πρέπει νὰ ἀκολο-
 θήσῃν ἢ τὰ αὐτῶν ἀποτελέσματα· ὅθεν ὅλα γίνονται
 κατὰ τὰς προηγμένας αἰτίας· ἢ ἂν εἶναι ἔτι, ἕδεμία
 Ἐλευθερία, ἕδεμία Κόλασις, ἢ Μισθός. Ἐπειδὴ δὲν
 εἴκεται εἰς τὴν θέλησίνου νὰ μεταβάλλω ἐνείκη τὴν
 συνέχειαν τὴν προηγμένην, ἀλλὰ πρέπει μόνον κατ' αὐ-
 τὴν νὰ θέλω, ἢ ἐπομένως νὰ πράττω. Τεθείσης δὲ
 τῆς προηγμένης συνεχείας τῶν αἰτιῶν, ἢ ἀποτελε-
 σμάτων ἀναιρεῖται κάθε Νόμος· τήτου δὲ ἀναιρεθέντος,
 ἕδεμία παράβασις Νόμου ἔσται πλέον· τούτου δὲ τεθέν-
 τος, κατένα ἀμάρτημα δὲν θέλει πλέον νομίζηται. Ἀμάρ-
 τημα γάρ ἐστι παράβασις Νόμου κατὰ πάντας τῆς φι-
 λосоφῆς ἢ Θεολόγῆς. Ἄν δὲ κατένα ἀμάρτημα, τότε
 καμμία Τιμωρία, ἕδεν Βραβεῖον. Ἐπειδὴ ὅλα γίνον-
 ται κατὰ τὰς μηχανικὰς δυνάμεις, αἷς ἡ ὕλη πεποικη-
 ται, ἢ δὲν ἤμπορεῖ ἡ συνέχεια τῶν προηγουμένων αἰτιῶν

placio possunt affici, aut *præmio*, ac horologium, cujus motus artifex est author. Idem namque sunt horologio prementia pondera, quod animæ sunt boni, malique repræsentationes, sive rerum extra nos positarum, sensuumque ope perceptarum imagines. Alto prætereo silentio, si ratiocinari hoc modo pergat mens: connexionem mundi corporei cerno universam, cur eandem spirituum quoque in mundo reperibilem addubitem? concatenatam causarum, effectuumque seriem admiror; ecur idem repræsentationibus abnegem? Sin igitur mundo in duplici nexus rerum ejusmodi sit fundatus; omne ultra est dubium, antecedentia causantia sequi debere causata, seu quod idem est: quodlibet suam præsupponere causam. Si tali se habet modo res; liberum arbitrium, præmium, pœna inanes erunt sine mente soni, eo quod voluntas mea seriei huicce immutandæ, contrarioque non sufficiens est ponendo: voluntas namque mea nil aliud, nil volendi dicitur possibilitas, quam repræsentationes totidem determinant motiva; ad appetendumque ejus, aut oppositum suo quodam modo necessitant: nam causa posita & ipse sequatur effectus, necesse est. Hoc sin admittis, omnem morum tollis normam, atque sublata hac ejus & transgressio, peccatum, præmium, pœna debent evanescere: qualibet etenim animæ operationes, veluti in machina tempus indicante, contingunt, sicuti hoc in artefacto rotularum motus, monstratioque temporis viribus peragitur mechanicis; pari modo in mente repræsentationes, atque aliæ inde pendentibus operationes perficiuntur: quod in horologio, ut dictum, pressiones sunt & pondera, hoc sunt mentis intuitu repræsentationes, hoc tandemmodo reliquo discrimine; mechanis-

νά μεταβληθῆ, καθὼς ἔκ εἰς τὸ ὠρολόγιον (ὡς ἀνωτέρω εἶρηται) · ὁ αὐτὸς γὰρ μηχανισμὸς, ὅπου εἶναι εἰς τὸ ὠρολόγιον, εἶναι ἔκ εἰς τὴν ψυχὴν, ἐκεῖ μὲν οἱ τροχοί, ἐδῶ δὲ αἱ ἰδέαι · ἐκεῖ μὲν διὰ τῆς τῶν τροχῶν προσδιορίσεως γίνεται ἡ κίνησις, ἐδῶ δὲ διὰ τῶν ἔξω κινῶντων δυνάμει τῶν ἰδεῶν ἀποτελεῖται ἔργον · κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρει, καθ' ὃ ὁ ἐργασμὸς τῆς τῶν σωμάτων κινήσεως δὲν εἶναι τόσον λεπτός, καθὼς ἐκεῖνος τῆς ψυχῆς ὁ αἰσθησὶν ὑπερβαίνων.

§. 23.

„ Ἄν εἶναι λοιπὸν ἔτζι, ὅπου ὅλα νά γίνωνται κατὰ τὴν προηγουμένη συνέχειαν τῶν αἰτιῶν, ἔκ κατὰ τὸν μηχανισμὸν τῶν ὑλικῶν σωμάτων, τί λυποῦμαι; τί φροσιζῶ περὶ τιμωρίας, ἢ περὶ μετανοίας, ὅταν ἔπρεπε νά γένων ἐκεῖνα, ὅπου ἔγνωαν; Διότι ἂν εἶναι ἔτζι, ἢ μετάνοια ἀκολουθεῖ νά εἶναι ματαία κησις, ἢ λύπη διὰ τὰς ἀπερασμένας κακὰς πράξεις, ἔκ εἶναι ἄνευ λόγου. Ἐπειδὴ τὰ ἔξω κινῶντα ἐβιάσαντό με, ἔκ μὲ ἐδιώρισαν εἰς τὸ νά ἀποτελέσω αὐτάς, καθὼς ἔκ τὰς ἀποτελέσω. Ὅρα λοιπὸν ἀπὸ ἐδῶ εἰς τί ἀτοπὰ πίπτει!

§. 24.

„ Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν, ὅπου ἕως ἐδῶ εἶρηται, ἀκολουθεῖ, ὅτι ἀδύνατος εἶναι νά ζήσῃ τινὰς εὐτυχῶς τῷ ὅτι εἰς τοῦτον τὸν Πλανήτην, ἂν δὲν ἤθελεν εἶναι βέβαιος περὶ τῶν τεσσάρων εἰρημίων Ἀληθειῶν. ἀδύνατον εἶναι νά ζήσῃ τινὰς κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον αὐτῶν ἀμφιβαλλομένων · ἀδύνατος εἶναι νά καταδαμασθῆν τὰ πάθη, ὅπου ὡς Τύραννοι βασιλεύουσιν εἰς τοῦτον τὸν αἰσθητὸν Κόσμον αὐτῶν τῶν Ἀληθειῶν πλουσιμίων. Τὸ πνεῦμα γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι ἀκχτάζυτον, εἶναι

num mentis subtilitate eum horologii antecedere. At mechanismus hicce quiscunque vel maxime subtilis cunctam omnino animæ aufert libertatem; omnia namque præcedenti causarum connexioni fieri debent congruenter, quacum *arbitrium liberum* ut componas, impossibile penitus est, nisi adferere mavis, in eo consistere vim libertatis, quod lubenter & velimus, & agamus, & hac ratione agendi vel non potestatem cum ea lubenter agendi confundis.

§. 23.

Quod si omnia causarum, indeque sequentium accommodate eveniant concatenationi; eecur præcipue enormius peccatum a me perpetratum tristitia pœna me affligit? eecur conscientiæ morsibus totidem veluti diurnis, nocturnisque furiarum tædis ardentibus excrucietur animus? eecur tantus pœnæ subsecuturæ metus? eecur peccati commissionem raro deserit pœnitentia, si facta omnia fatali subsint necessitati? Numquid præstabilita hac hypothese tristitia, pœnitentia, metus exorbitantis phantasiæ, hominumque rerum nexum ignorantium, sunt futura deliria?

§. 24.

Ex dictis pronò fluit alveo vitæ hoc in planeta felicitis impossibilitas, si convictio quo ad veritates dicitas desit, & fieri non posse, ut quis secundum incorruptæ rationis vitam agat præscripta, si dubitationibus contrariantibus mens fluctuetur; atque uti quis suis dominetur affectibus, si principia talia non eradicentur. Spiritus namque hominis laborat inconstantia. Arundo veluti stridente venti vi huc, illucque
agi-

εἶμι, ὡς κάλαμος σαλευόμενος, ἢ κλονέμενος ὑπὸ πνεύματος ἀνέμου. Ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ τέσσαρες Ἀλήθειαι εἶναι θεμίλιον, ἢ σήριγμα τῆ νοόςμας· αὐταὶ εἶναι ἄεσμα, δι' ἧ μιλῶνται οἱ ἐχθροίμας, δηλαδὴ τὰ πάθη, ἢ τούτων νηθ-
 θέντων καταγαίνόμεθα ἀληθῶς εὐδαίμονες ἐν ἡσυχία, ἢ ἀταραξία τῆς ψυχῆς, ἐν ἣ γίνεται ἡ Ἀληθὴς Εὐ-
 δαιμονία τοῦ ἀνθρώπου, ζῶντες κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον.

§. 25.

„ Ἀς ὑποδέσωμεν δὲ ἰξεναντίας, ὅτι αὐταὶ αἱ Ἀλήθειαι ἢ πάντῃ ἀγροῦνται, ἢ ἀμφιβάλονται. Καὶ ἂν ἀμφιβάλωνται, τότε δὲν ἀκολουθεῖ τίποτες, ὡς ἐν τῇ ἰσοβροπία, ἢ γυνε ὅτε καλόν, ὅτε κακόν. Ἄν δὲ πάντῃ ἀγροῦνται, τότε τάχατες ἢμπορεῖ νὰ σαθῇ κάμμία Δημοκρατία; δύναται νὰ φυλαχθῇ κανένα Βασίλειον; Ἐπειδὴ κάθε εἷας θέλει φροσιζῆ διὰ τὸ ἴδιον καλόν, διὰ τὴν ἴδιαν ὠφέλειαν. Κανέννας δὲν θέλει σοχάζηται, ἂν αὐτὴ ἢ πράξις, ὁ ποῦ ἐγὼ θέλω ἀποτελίσει, ὠφε-
 λει εἰς τὸ κοινόν, ἢ ἔ; ἂν δι' αὐτῆς ἢμπορῶ ἢ εἰς ἄλλου νὰ φέρω τελειότητά τινα; ἀλλὰ θέλει σοχάζηται ἐκεῖνο, ὁποῦ μόνον αὐτὸς ὠφελει, ἢ θέλει ἔχη διάρχην ἢδικήν, τὴν ἴδιαν ὠφέλειαν· αὐτὴ θέλει εἶναι κινῶν ἢ αἰτιον τοῦ νὰ κάμη τι, ἢ νὰ ἀποφύγη. „

§. 26.

„ Τεθείσης δὲ τοιαύτης ἢδικῆς ἀρχῆς εἶναι τά-
 χατες δυνατόν νὰ συνδιατηρηθῇ κάμμία Ἀριστοκρατία; βίβαια ἀδύνατον εἶναι· πᾶς γὰρ θέλει κοιτάζῆ τὴν ἴδιαν ὠφέλειαν, ἢ ὅταν τὴν ἑαυτοῦ, τότε ὁ εἷας θέλει πί-
 πτη, ἢ ὁ ἄλλος θέλει σηκώεται· ὁ εἷας, ἂν ἢμπορῇ, θέλει ἀφαιρῆ τοῦ ἄλλου τὰ πράγματα ἄνευ πάσης δικαιο-
 λογίας,

agitatur ; ita quoque mens cujusdam doctrinæ veritatem distincte haud cognoscens dubio , anxietateque pressa in partes movetur quasvis , servus redditur affectuum , iisdemque tamquam undis ætus violentia excitatis immergitur. Veritatum harum quatuor agnitio indubia animæ nostræ quodammodo basis est. Hæc ipsa præsto sunt arma , quæ hostes quandoque nostri affectus debellantur , quo factò pax , tranquillitas , mentisque succedit *felicitas* , rectæque rationis exoritur lætum prædominium , quod ipsum DEI est voluntas.

§. 25.

Ponamus nunc e contra veritates hæc alicui videri dubias , aut eam penitus latere , si primum ; omnis cessat actio , in æquilibrio veluti motus. Si secundum , vel abnegentur ; societas hominum nulla , nec monarchica , nec aristocratica , nec demum democratica , subsistere poterit , & perdurare : quemlibet enim sua tantum trahet utilitas ; Utrum homo publico actio sit proficua nec ne , utrum aliis perfectionem aliquam conciliare queat , vel minus amplius nemo curabit ; quum actionum suarum principium in *Egoismo* dignoscat.

§. 26.

Statuto hoc principio , num societas vel minima hominum tempore longiori queat existere , ego saltem penitus non video. *Egoismi* namque prædominium efficiet , ut quivis alterius bono inservire negligat , ut & idem potius perdere tentet , simul ac cum suo cernit impossibilitatem. Inde furta , rapinæ , latrocinia s. omneque illud , quod dicitur jus , degenerabit in violentiam ; atque sublatis e medio Legibus ad unam

λογίας, δικαιολογία δὲ δελεῖ εἶναι ἡ δύναμις. Διότι τότε ὅλοι οἱ νόμοι ἤθελαν ἀναιρεθῆναι, καὶ ἤθελε κυριεύσει εἰς Νόμος, ἡ Ἰδέα δηλαδή Ὁφείλεια διὰ τῆς δυνάμεως, καὶ βίαις ἐπενεγμένη. Ὅταν δὲ αὐτός ὁ Νόμος ἤθελε κυριεύσει, τότε βέβαια ἤθελε βασιλεύσει μία μέγιστος καὶ σκληροτάτη Τυραννία· ἤθελε τιμωρῆται ὁ Κόσμος, ὡς κατὰδικοι· καὶ τοῦτο, ὅτι ἐτζε εἶναι, τὸ ἀποδεικνύει τὸ παράδειγμα τῶν Βασιλέων, οἱ ὅποιοι πάντοτε διὰ δικαιολόγημα ἔχον τὴν δυνάμιν τῶν καὶ τὰ στυγεύματά των.

§. 27.

„ Ποῦτος ἐν ἀρχαῖς ἀνθρώπος τότε ἤθελε σοχάζηται καλόν, ἢ κακόν πεσόντων αὐτῶν τῶν ἀληθειῶν, καὶ ἐγερθείσης τῆς ἰδίας ὠφείλειας; ποία εὐσπλαγχνία ἤθελαν εἶναι εἰς τὸν Κόσμον; ποία ἀγαθότης; ποῦ ἤθελε μείνη πλέον ἡ ἀρετὴ; ποῦ ἡ ἀνδρεία; ποῦ ἡ σωφροσύνη ἢ τῆς υἰγείας φύλαξ; ποῦ ἡ ἐγκράτεια; ποῦ ἡ ἐλευθεριότης, ὅπῃ τοὺς περισσοτέρους διατηρεῖ; καὶ ποῦ τὰ λοιπὰ ἄλλα τῆς ἀρετῆς, ὡς ἡ ἀγάπη, διῆς ὁ Κόσμος τούτος ὁ ὁρατός καὶ αἰσθητός διατηρεῖται καὶ φυλάττεται. Ἐπειδὴ τότε ἤθελε κυριεύσει ἡ φιλαυτία, ἤθελε βασιλεύσει τὸ μίσος, ἤθελεν ἐξουσιάζει ἡ μισανθρωπία· ἀντὶ τῆς ἀρετῆς ἢ κακία, ἀντὶ τῆς εὐσπλαγχνίας, ἢ ἀσπλαγχνίας, ἀντὶ τῆς πραότητος ἢ ἀργιλότητος, ἀντὶ τῆς ἀγαθότητος ἢ πονηρίας, ἀντὶ τῆς σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας ἢ ἀσείληγαι, ἀντὶ τῆς ἐλευθεριότητος ἢ φιλαργυρίας, καὶ οὕτω καθεξῆς ὅλα τὰ ἐναντία τῆς ἀρετῆς ἤθελαν εἰσαχθῆναι, καὶ ἡ ἀρετὴ ἤθελε νομίζηται ἕνας πάταγος, μία φωνὴ ἀνευ σημασίας, ἕνας ἦχος προφορικὸς μὲν καὶ ἰσχυρὸς, χωρὶς δὲ τὰ σημαίῃ τίποτε. Τότε ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ἤθελαν γίνῃ θηρία ἀνήμερα κατατρώγοντες τῆς ἄλλης διὰ τὰ ἀξήσουν τὴν ἰδίαν τῶν ὠφείλειαν· τότε λέγω

δὲν

omnibus excedens prævalebit *solipsismus* ; quo dein prædominante quid præter oppressiones , tyrannidem , eogitabilemque quamvis jurium subversonem committetur ?

§. 27.

Quis eversis illis veritatibus quatuor, totidem veluti fundamentis, *egoismoque* primas tenente *bonum* adhuc aliquid vel *malum* concipiet ? quid tum bonitas, beneficentia, misericordia ? quid fortitudo, temperantia, atque valetudinis bonæ alma conservatrix continentia ? Ubi, quæ quam plurimos custodit, munifica liberalitas ? ubi virtutis reliquæ formæ, cum primis, qui Mundum hunc adspectabilem a perniciali retinet excidio, amor ? Inde fieret, virtuti ut scelus, misericordiæ barbaries effera, iracundia mansuetudini, temperantiæ, continentiaque salacitatis præprimis juvenum corruptricis propudium, liberalitati Egoismus mortalibus adeo nocivus, atque ita premanenter virtuti veræ contradictoria substituerentur, illaque valeret vox mente casta : atque sic rationis dono homines excellentes in belluas evaderent immanitate barbaras ; neque appellatione amplius hominis dignandi, eo quod brutorum animantium adinstar, & forteam se se gererent pejus.

δὲν ἤθελεν εἶναι πλέον δίκαιον νὰ καλῶνται λογικοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἢ αὐτῶν τῶν ἀλόγων θηρίων ἀλογώτατοι.

§. 28.

„Κάνενας βεβαιότατα τότε δὲν ἤθελε κάμῃ καλὸν εἰς τὸν ἄλλοι, κάνενας δὲν ἤθελε φροντίζῃ διὰ τὴν κοινότητα, κάνενας διὰ τὴν πατρίδα τὴν γενήσασαν ἢ ἀναδρέψασαν ἢ συντηρῆσαν, δὲν ἤθελεν ὑπερμαχήσει· ἀλλ' ἤθελε λέγῃ, ὅτι ἔλα αὐτὰ εἶναι μία μάταιος δόξα ἢ φαντασία τῶν ἀνοήτων ἀνθρώπων· ἤθελε λέγῃ καθ' ἑαυτὸς, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἢ Πατεῖς, ἐγὼ εἶμαι ἢ Δημοκρατία, ἢ Ἀριστοκρατία, ἢ Βασιλείαι, ἐγὼ εἶμαι ἢ τὰ πάντα. Κάνενας λέγων δὲν ἤθελεν ἐνεργετήσῃ τινα, ἔξω μόνον παρακινῆμενος ἀπὸ τῆν καλῆν του φύσιν ἢ διάθεσιν ἤθελεν ἀπὸ αὐτὴν νικηθῆ, ἢ ἤθελε τινα εὐσπλαγχνισθῆ ἐν ἀνάγκῃ ὄντα· ἄλλως δὲ ἤθελε εἶναι ἀδύνατον, καθὼς σοφώτατα ὁ Κικέρων ἀποφαίνεται λέγων, (α) “ἀλλ' εἶναι τινὲς αἰρέσεις, ὅπου ἀφ' οὗ διορίσῃν τὸ τέλος τοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ διασρέφῃσι κάθε καθῆκον. Ἐπει- δὴ ἢ ἐκεῖτος, ὅπου τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ἐδίδαξεν ἔτι, ὅπου νὰ μὴν εἶναι ἠνωμένον τῆ ἀρετῆ, ἀλλὰ νὰ μετῶνται τῆ ἰδίᾳ ὠφελείᾳ, ἢ ἔχι τῆ σεμνότητι, τοῦ- τος ἀνίσως ἤθελε συμφωνῆσει μὲ τὰ λόγια του μὴ νικώμετος τῆ τῆς φύσεως ἀγαθότητι, ἐδὲ φίλιαν ἤθελεν ἠμπερέσει νὰ τιμᾶ, οὐδὲ δικαιοσύνην, οὐδὲ ἐλευθεριότητα· ἀνδρετος, ὅπου ἤθελε θέτῃ τὸ ἄκρον κακὸν εἰς τὸ ἀλογος, ἢ ἐγκρατῆς, ὅπου ἤθελεν ὀρίζῃται τὸ ἄκρον ἀγαθὸς τῆ ἡδονῆ, μὲ κάνενας τρώ- ποσ δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι. — —

§. 29.

(α) Κικ: περὶ καθ: βιβλ: α. ΚιΦ: β.

§. 28.

Nam quis hisce igitur seductus principiis alteri faciet bene? cui salus publica suprema erit lex? quis patriæ, quæ exortum lumina fecit solis videre, ductus eam est defensusus? qui veritates præmemoratas quatuor somniantium hominum reputat deliria, simul se, societatem, patriam, regnum, ac ad quod referenda cuncta, principium habet pro eodem. Quis alteri impertietur benefactum, ni naturæ suæ subinde lenitate victus? id quod egregie exhibet Tullius, (a) cum „ hoc modo ait: „ Sed sunt nonnullæ disciplinæ, quæ „ propositis bonorum & malorum finibus, officium „ omne pervertunt. Nam qui summum bonum insti- „ tuit, ut nihil habeat cum virtute conjunctum; id „ que suis commodis, non honestate metitur, hic si „ sibi ipse consentiat, & non interdum bonitate na- „ turæ vincatur, neque amicitiam colere possit, nec „ justitiam, nec liberalitatem; fortis vero, dolorem „ summum malum judicans, aut temperans voluptatem „ summum bonum statuens, esse certe nullo modo „ potest.

C 2

§. 29

(a) Cic. de Offic. lib. 1. cap. 2.

§. 29.

„ Ποῖος λοιπὸν ἄνθρωπος ὑγειῶς κρείσσις ἤθελεν ἀμφισβᾶλῃ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀγνοίας, ἢ τῆς ἀμφισβητήσεως τῶν εἰρημένων ἀληθειῶν; ποῖος λέγω φρόνιμος δὲν ἤθελεν εἶπῃ, ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον ἀποδεδειγμένα τῷ ὀρθῷ λόγῳ, ἀλλὰ ἔκ αὐτῆ τῆ πείρα, ἣτις, ἂν προσέχωμεν, μᾶς διδάσκει, ἔκ μᾶς νουθετεῖ, μᾶς διεγείρει, ἔκ μᾶς κἀμνεὶ νὰ καταλάβωμεν ἐκεῖνο, ὅπου ὁ εὖς δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ, ὥστας ὑπὸ τῶν παθῶν καταπεποντισμένος, ἔκ καταδεδυλωμένος, ἔκ ἐπομένως ἐσκοτισμένος μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνητι διὰ τὸ κάλυμμα αὐτῶν; ποῖος τάχατες μέτοχος λόγου ἀκούωντας τοιαῦτα ἀποτελέσματα δὲν ἤθελε φρίξει, δὲν ἤθελε τρομάξει σοχαζόμενος τὴν ἀθλιότητα, τὴν δυσυχίαν ἔκ τὸν παντελῆ ὄλεθρον, ὅπου ἀπολυθεῖ ἐκ τῆς ἀγνοίας, ἢ ἐποχῆς τούτων τῶν τισσάρων ἀληθειῶν;

§. 30.

„ Ποῖος ἄραγε ἀνθρωπος κεχορηγημένος τοιαύτη παρασατική δυνάμει δηλ: νῶ, δι᾽ ἧς δύναται νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὰ πράγματα καθαρῶς, ἔκ διακεκριμένως, τὸ ἀληθές, ἔκ τὸ ψεῦδος, τὸ καλόν, ἔκ κακόν, ἔκ ἐνὶ λόγῳ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου συντελεῖ εἰς τὴν εὐτυχίαν του, δὲν ἤθελεν ἀποφύγῃ τῆς ἀγνοίαν αὐτῶν; ποῖος λέγω πεπερικισμένος τοιούτω νοῖ, ἔκ τοιαύτῃ βουλητικῇ δυνάμει δὲν ἤθελεν ἀποστραφῆ τὴν ἀμφισβήτησιν αὐτοῖς; ποῖος λέγω τοιαύταις δυνάμεισιν ἐσολισμένος δὲν ἤθελε παραστήσει διὰ τοῦ νοῦς διακεκριμένως τὴν ὠφίλειαν, ἔκ τὴν ὄντως εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῆς βεβαίᾳ γνώσεως τῶν εἰρημένων ἀληθειῶν αὐτῷ ἐγγυνομένην, ἔκ δὲν ἤθελε κλινη, δὲν ἤθελε, λέγω, ὀρμήσει διὰ τῆς βουλήσεως εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσῃ τοιούτου ἄκρη Ἐφριτῆ;

§. 31.

§. 29.

Quare quis funestissimos, ac perniciosissimos ex ignoratione, aut negatione adductarum veritatum quatuor oriundos attentione intensiori expendens, nescire illas porro, negareve perseverabit? numquid non sanæ mentis is, qui veritatibus genuina ratione, atque experientia nixis temere obsistit, a cunctis judicandus? Hæc namque attentionem si nostram ad ipsam indefinenter converterimus, actionisque cujuslibet ad confectionaria continuaverimus, nos instituet semper, habilesque ad ea rite percipienda reddet, quæ affectuum tenebris mens obfuscata quandoque nequit inspicere: quocirca eventus stultorum Magister jure nuncupatur; ut ad actionem quandam patranda, omittendamve rerum connexionem perlustrata haud permotus, luctuosissimorum saltem vel acceptissimorum auctoramentorum inciterur consideratione. Hæc etenim sunt illa bina mentis lumina, *ratio* nimirum, atque *experientia*.

§. 30.

Quis igitur intellectu, rationeque dotatus, quibus *verum*, & *falsum*, *proficuum* & *nocivum*, *bonum* & *malum*, omneque, quod ejus conducit *felicitati* valet discernere; illarum veritatum quatuor ignorantiam cane pejus, & angue non oderit? quis illarum addubitationem porro alere perrexerit, ac fovere, quæ tranquillitatem interturbat mentis? quis has veritates penitus ausit inficiari, quibus rejectis nec *justitia*, nec *liberalitas*, nec *fortitudo*, nec *temperantia* queunt subsistere?

§. 31.

„ Ποιος, λέγω, άνθρωπος λογικός, ή της ίδιας Εὐδαιμονίας ἐφιέμενος δὲν ἤθελε δεχθῆ αὐτὰς τὰς ἀληθείας; δὲν ἤθελε κάμῃ κάθε τρέπον εἰς τὸ νὰ ἐξετάσῃ, νὰ ἐρευνήσῃ ἢ τρέπον τινὰ νὰ ἀναδιφῆσῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ βιβλία, ἐξ ὧν ἀρύεται ἡ βέβαιος γνῶσις τούτων τῶν ἀληθειῶν, χωρὶς νὰ βλέπῃ ἀμφιβολίας, ἀνευ τῆ ἴσως, χωρὶς τοῦ ἐνδέχεται, φαίνεται ἢ δοκεῖται ἢ δίχα τοῦ τυχοῦ, τὰ ὅποια ὅλα εἶναι σημεῖα ἀμφιβολίας τε ἢ ἀγνοίας, ὅπου διαπορθευθεῖτων τούτων νὰ ἤθελεν ἀπολαύσει τῆς ἀταραξίας ἢ γαλήνης τοῦ πνεύματος, ἐν ἣ συνίσταται ἡ Ἀληθὴς Εὐδαιμονία. Ἀ'φ' οὗ γὰρ ὁ εὖς εἶναι βέβαιος ἢ ἀτάραχος περὶ αὐτῶν, τότε κάθε πράξι, ὅπου θέλει ἀποτελέσει, θέλει τὴν σοχάζηται ὠφελεῖ, ἢ ὄχι, εἶναι τάχατες κατὰ τοὺς Νόμους ἐκείνους, ὅπου ἐκεῖνο τὸ πάνσοφον Ὀ'ν ἔθηκεν; ἢ μπορεῖ νὰ φέρῃ εἰς τελειότητα ἢ τὴν ψυχῆς τε, ἢ τὸ σῶμα; εἶναι ἢ εἰς τὴς ἀλλοὺς ὠφελίμοι, ἢ ὄχι; ἢ ἔντω καθεξῆς. Ἐπειδὴ ἐκεῖνη ἡ πράξις, ὅπου ὠφελεῖ τὸ σῶμα, ὠφελεῖ ἢ τὴν ψυχὴν, ἢ ἀνάπαλιν· διὰ τὸν ἀκροῦ σύνδισμον ἢ ἀρμοσίαν, ἢ τις τέθειται ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Κτίστης ἢ Παιητοῦ εἰς αὐτὰ τὰ δύο.

§. 32.

„ Πράττωντας λοιπὸν πάντοτε τοιωτέρως δὲν ἤθελεν αὐξήσει, ἢ φέρῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς ἐντελέχειαν ἢ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἢ κατὰ τὸ σῶμα; δὲν ἤθελεν ἀπολαύσει ἢ συχίαν ἢ γαλήνην ὁἰστοῦ, τὸ πνεύματος δηλ:
τὸ

§. 31.

Cum itaque ignoratis, aut in dubium revocatis, seu prorsus abnegatis quatuor hisce veritatibus, susque deque ferantur omnia, quid? quod nec commodum proprium mentibus aliorum eodem utilitatis propria principio infectis diu persistere queat; num reperietur quidam, qui cogitatione, operaque omni non censeat allaborandum, minime ut sibi vacillans veritatum harum cognitio acquiratur. Contrarium adstruens animi, cordisque sui serenam pacem odio haberet; quod experientia duce intima fieri nequit. Et tamen illa animi tranquillitas certa sine harum veritatum cognitione omnino non est possibilis. Hæc etenim cognitio certa sola, quo in actionis commissionem, vel omissionem penitus inquiremus, ad ejus sequelas reflectamus, & sic eam, quacum consecutaria bona connexa perspicimus, aggrediamur, oppositamque omittamus, valet efficere, Quod sibi vult voluntati DEI, legibusque ab *Ente* sapientissimo stabilitis vitam agere conformem. Quæret forte quis: quæ sit DEI voluntas, & quid leges determinet divinas? Sunt illæ, quæ non ad conservationem modo universi, sed & ad propriam singularium, corporisque, animique virium collimant: tanta enim corpus inter animumque est harmonia; ut quæcunque pessumdant vires corporis, & illas animi proferre videantur.

§. 32.

Quod si homo principio huic generali ex quo negotio vel facillimo leges speciales queunt derivari, convenienter viveret; se omni procul dubio & quoad corpus, & quo ad mentem redderet perfectiorem, ex
quorum-

τὸ ἀκατάρατον ἢ σαλευόμενον, ἀφ' οὗ ἡ θεὸς γνωρίζει, ὅτι ἐκείνη ἢ ἀποτελεσθεῖσα πράξις ἔγινε κατὰ τῆς νόμου τῆς φυσικῆς; δὲν ἡ θεὸς φέρῃ ἢ τὸ σῶμα του εἰς τελειότητα, ὅταν κατ' αὐτῆς ἡ θεὸς πράττη, ὅπου αὐτὴ ἢ τοῦ σώματος φύσις ἀπαιτεῖ, καθ' οὓς τρέφεται ἢ αὐξάνει, ἢ γίνεται εὐρωστος; ποτος, λέγω, τοιαύτας ἀληθείας δὲν δέχεται, ὅπου φέρων ἢ συχίαν εἰς τὸν νῦν, ἢ εὐρωσταν εἰς τὸ σῶμα, ἐν οἷς γένηται ἡ Ἀληθείας Εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου; Ἐπειδὴ κἀνένα πρᾶγμα εἰς τὸν Κόσμον δὲν εἶναι τόσον ποδιῶν, τόσον τίμιοι, ἢ τόσον ἀκριβῆς, ὡσάν ἡ γαλήνη τῆ ἰαδῆς, ἢ ἡ εὐρωστιά τῆ σώματος, »

§. 33.

» Ὅθεν ἀναγκαιῶς ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπολυθεῖ, ὅτι ἡ βέβαιος γνωῖσις τούτων τοῦ ἀληθειῶν τόσον ἀναγκαῖα εἶναι εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὅπου ἀδύνατον καθ' ἑαυτὸ εἶναι νὰ γένη τινὰς Εὐδαιμων, τῆ των ἢ πάντη ἀγνωμῆων, ἢ ἀμφιβραλομένων. »

§. 34.

» Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀναγκαῖα εἶναι τούτων ἡ γνωῖσις, πρέπει νὰ θεωρήσωμεν πρῶτον μὲν, ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπολαύσωμεν τοιαύτην βέβαιον γνωῖσιν διὰ τοῦ λόγου ἅτε τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Δεύτερον δὲ ἀφ' οὗ διὰ τοῦ λόγου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμεν εἰς τοιαύτην γνωῖσιν, ποῦ πρέπει νὰ προσδράμωμεν πρὸς ἐπίτευξιν τοιαύ-

quorum perfectionis contemplatione quies, tranquillitasque animi, necessum est, promanet. Corpori autem ut tribuatur perfectio; concedenda eidem sunt ea, quæ ipsius exigat natura, sani necessarii cibi & portiones, quæ corporis vires reficiuntur, conservantur, ac augentur; necessarius vestitus, quo ab æris, tempestatisque se se defendat injuriis; ut & habitatio valetudini hæc perniciofa, & ingruentibus infirmitatibus requisita sunt: adhibenda medicamina, quæ sanitas recuperetur. Pari modo animi cultura hæc non est negligenda, profecto tanto, sicuti nonnullis videtur, sudore non suscipienda, sin actionem quamlibet principium ad universale reducere assuesceret vulgus. Quare cum corporis, animique cultura homo perfectior evadat; quis ex perfectionis hujus sensu gaudium, quietem, ac animi tranquillitatem summam non perferat? at quid quæso eam excedat?

§. 33.

Inde in quatuor hisce veritatibus fundamento velut inconcussio animi, corporisque perfectionem inclinatum recumbere cernis, ex cujus sensu genuina & durabilis exsurgit voluptas, qua perfrui numquam valent ii, qui harum veritatum vel unam nesciunt, addubitant, aut penitus abnegare non erubescunt.

§. 34.

Necessaria veritatum illarum cognitione præstituta videndum nunc: num rationis solius viribus ea sit acquisibilis? & si hoc non, quo, ut impetretur, recurrendum. Idcirco præ primis historici, & philosophi, qui hisce de veritatibus sat, superque fuere altercati, erunt consulen-

της βιβλίου γνώσεως. Εἰς ταύτην ἔν τῆς ἱερῆς ἐρευνῆς ἔρχονται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ Ἱστορικοὶ, ἢ οἱ Φιλόσοφοι, ὅπου περὶ τούτων ἀκριτὰ συνέγραψαν.

§. 35.

„ Αὐτῆ λοιπὸν ἡ ἐξέτασις τῶν παλαιῶν Ἱστορικῶν τε ἢ Φιλοσόφων, ὡσαύτως ἢ Νεωτέρων θίλει ἐρμηνευθῆ εἰς τὸ παρὸν Βιβλιαρίον, τὸ ὅποτον θίλει διαιρεθῆ εἰς τέσσαρα Τμήματα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον θίλει ἐξετάσει τὴν τῷ Θεοῦ Ὑ^παρχεῖν λογικῶς, κατ' Ἀποκάλυψιν, Ἱστορικῶς ἢ τέλος φιλοσοφικῶς. Ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ Τμήματι πραγματευθήσεται τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ Ἀθανασίας τῆς Ψυχῆς. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ Βραβεῖων ἢ Τιμωριῶν τῶν μετὰ ταύτην τὴν ζωὴν. Εἰς δὲ τὸ τέταρτον περὶ τῆς Ἐλευθερίας τῷ Ἄνθρωπῳ τὸν ἴδιον τρόπον. Αὐτῆ τοίνυν ἡ τῶν τεσσάρων ἀληθειῶν ἐξέτασις εἶναι ἡ ὕλη τῷ παρόντος Βιβλιαρίου, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἐυρεθεῖσαν βίβλαιον γνώσιν συνίσταται ἡ τῷ ὄντι Ἀληθῆς Εὐδαιμονία τῷ ἀνθρώπῳ.

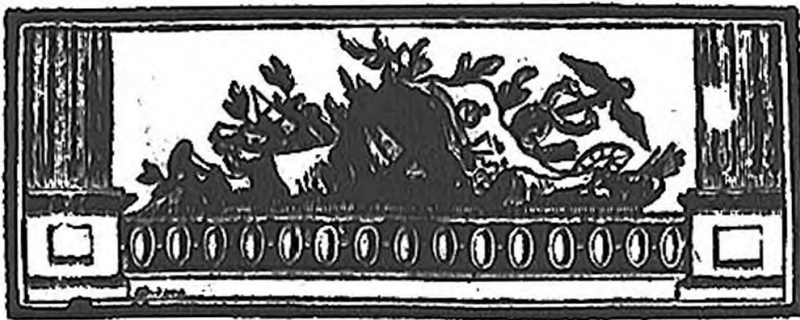

fulendi, ut eyadat manifestum, hisce quidnam de rebus senserint, atque num illorum quidam, vel earumdem unam fuerit affecutus.

§. 35.

Hac veterum historicorum, & philosophorum opinionum perquisitio in hoc pertractanda sumitur libro, quem quatuor absolvemus Sectionibus. In prima historice, & philosophice de DEI agetur *existentia*, nimirum, quid vulgus, quid philosophi de eodem judicaverint. In secunda de *animi immortalitate* disputatur. In tertia de *remuneratione & pœna*, seu de *premiis*, atque *pœnis* morte obita obvenientibus in vita altera fit perquisitio. In quarta demum de *libero hominis arbitrio* modo historię, philosophięque legibus fido differitur. Accuratior veritatum harum quatuor discussio Libelli præsentis constituit materiam, cognitione quarum certa sibi homo ratione præditus parta unica summum VERÆ FELICITATIS gradum valet obtinere.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ

ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΘΕΟΥ.

§. 36.

„ Πρὸ τῆς λοιπὸν νὰ εἰσχωρήσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἰδέαν τῆς Θεοῦ, ὅπου τῶρα ἔχομεν, πρέπει νὰ κάμωμεν κάποιαν θεωρίαν ἐπάνω εἰς αὐτὰς τὰς ἰδέας, οἷας φύσεως εἶσιν, ὡσαύτως ἢ ἐπάνω εἰς τὴν ἰδίαν τῆς Θεοῦ, ἢ ὅποια θεωρία θέλει ὑπηρετήσῃ ἢ εἰς τὰ ἄλλα τρία Τμήματα τῆς παρόντος Βιβλιαρίου. „

§. 37.

„ Ο ἄνθρωπος λοιπὸν, ὅπερ εἶναι τὸ πλέον τιμιώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἐν τῇ γῆ ζῶα, ὁ ὅποτος ὀνομάζεται λογικὸς, κατ' ὅ τῶν ἄλλων ζῴων διαφέρει, αὐτὸς εἶναι σύνθετος ἐκ δυοῦν ἐσιῶν, ἐκ πνευματικῆς δηλαδὴ ἢ ὑλικῆς, ἢτοι ἐκ ψυχῆς ἢ σώματος. Αὗται αἱ δύο ἐστίαι εἶναι πεχορηγημέναι διαφόροις δυνάμεσι ὃ ἢ ἡ μὲν ψυχὴ προ-

SECTIO PRIMA.

DE

DEI EXSISTENTIA.

§. 36.

Antequam sublimissimam omnium, quæ quidem nunc adest idea, DEI videlicet intimius perpendamus; considerabimus paulisper, cujusnam sint indolis idæ, quarum præcipua idea nobis erit DEI. Id, quod sectiones subsequas magis faciet dilucidari.

§. 37.

Homo animantium omnium globi terraquei nostri dicta excellentissima rationis ergo, discriminisque a brutis duabus (transeat) spiritali, & materiali, (dicente constat, & corpore) substantiis, vires quarum valde sunt differentes. Mens nimirum vim repræsentativam, præ situ corporis, universi, sic & vecti-

vam,

προϊκηται δυνάμει πραγματικῇ νοῖ δηλ : ἢ βουλήσει· τὸ δὲ σῶμα μηχανικῶς δυνάμει πρὸς τὸ κινεῖσθαι δύνασθαι κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς βούλησιν. Αὗται δὲ αἱ διάφοροι δυνάμεις τόσον εἶναι ἀλλήλων διαφορητικαί, ὥστε ἐπεὶ ἡμία νὰ μὴν ἤμπορῇ νὰ προσαρμόζηται τῇ ἐτέρῃ ἔσσει, οὔτε ἢ ἀπασαι ὁμοῦ θάτερον τῇ ἔσει διὰ τὴν μάχην. 11

§. 38.

11 Καθὼς ἔν αἱ δυνάμεις αὐτῶν εἶναι τόσον διαφορητικαί, τοιοτρόπως εἶναι διάφοροι ἢ αἱ ἔσει αὐτῶν· ἢ οὐ μόνον διάφοροι, ἀλλὰ ἢ ἀραι ἐναστίαί, δια τὸ τὰς δυνάμεις τῆς ἔσεως αὐτὴν τὴν ἔσειαν συνίξαν. Ἐπειδὴ ἡ μία ἔχει νῦν ἢ θέλησιν, τὰ ὅποια συνίξεται εἰς τὴν ἀπλότητα· ἢ ἄλλῃ δὲ κίνησιν ἢ ὀργανισμόν, ἀπερ συνίξεται ἐν τῇ συνδέσει. Ἡ μία εἶναι ἀπλῆ· ἢ ἄλλῃ δὲ σύνθετος. Ἡ μία εἶναι πνεῦμα· ἢ ἄλλῃ δὲ σῶμα. Ἡ μία αὔλος· ἢ ἄλλῃ δὲ ὑλική. Ἡ μία ἀδιαίρετος, ἀδιάλυτος ἢ ἀδιάφορος· ἢ ἄλλῃ δὲ διαιρετῇ, διαλυτῇ ἢ φθαρτῇ. Ἡ μία αἰεὶ μίνεσα ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει· ἢ ἄλλῃ δὲ ὄ. Ἡ μία ἀθάνατος· ἢ ἄλλῃ δὲ θνητῇ. Ἡ μία πεπεράκηται τοιαύτη δυνάμει, ὅπου νὰ ἤμπορῇ νὰ διορίζῃ τὴν ἑαυτὴν τῆς ἀφ' ἑαυτῆς θεληματικῶς· ἢ ἄλλῃ δὲ ἐν τῶν ἔξω διορίζεται εἰς κίνησιν, ἢ στάσιν. Καὶ ἐπομένως ὅποιος ἢ θελε θεωρήσει μετὰ προσοχῆς αὐτὰς τὰς δύο ἔσεις, ἢ τὰς δυνάμεις τῶν ξεχωριστῶν, βέβαια ἠθέλεν εὐρη μεγάλην μάχην μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο, ἢ τοιαύτην, ὥστε ὅπου οὔτε διὰ τῆς τῆ Θεῶ παντοδυναμίας ἠθέλεν εἶναι δυνατόν, ὅπου αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς νὰ προσαρμοσθῶν τῷ σώματι, ἢ ἀνάπαλιν, ὡς εἴρηται. Διότι μαχόμενα ὁ Θεὸς οὐ ποιεῖ μὴ μάχεσθαι. Τάυτην δὲ τὴν μάχην

vam, corpus vero virium mechanismo tam stupendo præditum, mentis uti ad nutum subinde sit mobile. Ut paucis absolvam multa: virium corporis, animique conjunctio implicat.

§. 38.

Virium substantiarum harum discrimen ipsum quoque posteriorum adtrahit: vires namque substantiæ sunt id, quod efficit; ut sit talis, quodque hanc habeat naturam. Substantia hominis una ex memoratis intelligentia gaudet, ac appetitui alterius nota characteristica determinata adsumitur organisationis textura, motusque multiformis; una simplex, altera composita, atque hoc sensu immaterialitatis, indivisibilitatis, incorruptibilitatis, immortalitatis, semet ipsam determinandi, atque prædicata innumera fors alia harum substantiarum intuitu valebunt. Consideratis propositis attentius conceptibilis vix quibusdam tantopere distantium substantiarum videbitur adunitio. Ast harum discrimina altior nos docuit revelatio, ut sectio secunda evincet; quod neque sint eadem, neque vires, ut allatum, communicabiles.

μάχην ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τῆς Ἀποκαλύψεως, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ Τμήματι ἀποδειχθήσεται. ,,

§. 39.

„ Αὐταὶ λοιπὸν αἱ δύο ἕσται με ὅλον ὅπου εἶναι τόσον ἐναντίαι ἀλλήλαις, με ὅλον ὅπου αἱ δυνάμεις τῶν εἶναι ἀκατάληπτοι· με ὅλον τῆτο ἡπάνσοφος τῆ Θεῶ Βούλησις τὰς ἡνωσε, ἢ ἔκαμεν αὐτὸ τὸ ζῶον τὸ λογικόν, τῆ ὁποία ἡ ἔνωσις τόσον θαυμασίος εἶναι, ὅσον δύσκολος εἶναι ὁ τρόπος τῆς σαφηνίσεως τῆς ἐνεργείας τῆς μιᾶς ὑποστάσεως πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐπειδὴ τοιούτοι συνδεσμοὶ ὁ Θεὸς ἔβαλε μεταξὺ αὐτῶν, ὅπῃ ὅταν θείῃ ἡ ψυχὴ νὰ ἐνεργῇ, εὐθὺς ἢ νὰ κινῆται παραχερῆμα ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆ σώματος, ὅπου ἡ ψυχὴ ἠθέλησε· ἢ πάλιν ὅταν τὰ ἔξω ἡμῶν ἀντικείμενα ἐνεργεῖα ἠθέλω ἐνεργῇ εἰς ἡμᾶς, δηλονότι εἰς τὰ αἰσθητικάμας ἔργα-να, εὐθὺς παριστᾶται ἢ εἰς τὴν ψυχὴν ἢ αὐτὴ ὁμοίωσις ἐκεῖνων τῶν ἀντικειμένων, ὅπου προσλαμβάνονται. ,,

§. 40.

„ Βλέπομεν δὲ πρὸ τούτοις, ὅτι ἐκεῖνη ἡ παράστασις, ὅπου γίνεται εἰς τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὰ ἔξω ἡμῶν ἀντικείμενα, τοιουτρόπως γίνεται, καθὼς γίνονται αἱ ἐνεργεῖαι τῶν ἀντικειμένων εἰς τὰς αἰσθήσεις, δηλ: ἢ κατὰ τὴν ποιότητα ἢ κατὰ τὴν ποσότητα. Ὅθεν ἢ αἱ ἰδέαιμας εἶναι κατὰ ποσότητα ἢ ποιότητα· ἡ ποσότης δὲ ἢ ἡ ποιότης αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι περιορισμένη διὰ νὰ γένη παράστασις τινὸς ἀντικειμένου, ἢ αἱ ἰδέαι λοιπὸν διωρισμένοι ἢτοι περιορισμένοι εἶναι, ὡσάν ὅπου παράγονται ἀπὸ ἀντικείμενα περιορισμένα, οἳά ἐστι τὰ τῆ αἰσθήσει ὑποπίπτοια. παρ: χ: ἂν ἐν ἀντικείμενον, ὅπου εἰς ἔμένα ἐνεργεῖ, ἢ ἐπομένως εἰς ἔμένα παριστᾶται,

§. 39.

Tametsi harum substantiarum discrepantiam, virumque contrarietatem tam enormem intellectus humanus haud queat concipere; DEO tamen sapientissimo ita volente eorumdem firmissima subsistit conjunctio, animal quoque id rationis compos factum, cujus tam omnibus componens suspicienda unio, quam inexplicabile commercium. Quod est (ut loquitur schola) *Numen* mentem ita copulavit cum corpore; uti, quando est animæ volitio motus corporis confestim hic existat, & contra stante objectorum extra nos positorum in organa nostra sensoria defectu nullo laborantia de facto actione, statim eadem mens repræsentat.

§. 40.

Præterea repræsentationem illam in mente exortam talem, tantamque, quales, quantæque rerum sunt in sensus actiones, comperimus; quæ veluti quantitatis, qualitatisque differentia notantur; ita quoque subsequentes ideæ. Quum vero quantitas omnis & qualitas esse debeat determinata, ideæ ut objecta determinatione pari gaudeant, necesse est. V. c. ulnarum binarum in sensus objecti actioni repræsentatio requiritur concordans; secus objectum repræsentandum est alius generis. Ex quo prone sequitur, objectum quodlibet, sensus uti in nostros vim exferere possit suam, determinata sua debere gaudere quantitate, id est: costringi limi-

ται, ἤθελεν εἶναι δύο πήχεις, ἢ ἡ παράστασις μου βέβαια, ὡς ἡ πέτρα τὸ μαρτυρεῖ, πάλιν δύο πήχεις ἔχον τὸ παρισῶ, ἢ ἂν παρᾶνω, τότε παρασταίνει ἄλλο, ἢ ἔχει ἐκεῖνο. Ὅθεν κατὰ τῆς ποσότητος παρομοίως παρισῶται, καθὼς ἐνεργεῖ εἰς τὰ αἰσθητικὰ ἡμῶν ὄργανα τὸ ἔξω ἡμῶν ἀντικείμενον. Ὅθεν διὰ τὴν ἡμπορέσῃ τὸ ἔξω ἡμῶν ἀντικείμενον νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, πρέπει νὰ εἶναι περιορισμένον τῆς ποσότητι, καθὼς εἶναι ἢ αἱ αἰσθήσεις μας περιορισμέναι. Ἄλλως γὰρ εἶναι ἀδύνατον, ὡς αὐτὴ ἡ πέτρα τὸ μαρτυρεῖ. »

§. 41.

», Ὡσαύτως δὲ ἢ κατὰ τῆς ποιότητος παρισῶται, καθὼς ἐνεργεῖ εἰς τὰς αἰσθήσεις μας τὸ ἀντικείμενον, δηλ.: ἂν περισσοτέρας ἀκτῖνας ῥίπτῃ εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, περισσότερον ἢ ἐνεργεῖ, ἢ ἐπομένως ἢ ἡ παράστασις ἐνεργητικώτερα τῷ νοῦ καθίσταται, ἐξομοιωμένη τῷ τρόπῳ τῆς ἐνεργείας τῆς ἀντικειμένης πρὸς τὰς αἰσθήσεις μας. Οὐδὲν γὰρ ἀντικείμενον τῆς αἰσθήσεως ὑποπίπτει ἐξ ἑαυτοῦ εἰς βαθμὸν ἔχει ποιότητος ἀπειρον, ὡςπερ ἢ ποσότητος. Ὅθεν διὰ νὰ προσληφθῇ ἰδέα ποιότητος, πρέπει νὰ ἔχη διωρισμένον βαθμὸν. Ἄλλως γὰρ δὲν ἡμπορεῖ νὰ παρασταθῇ τῆς ποιότητι ἐνεργῶν τὸ ἔξω ἡμῶν ἀντικείμενον εἰς τὰς αἰσθήσεις μας. Ἐπειδὴ ἂν ἀπειρον ποιότητα ἔχη, χρειάζεται ἢ ἀπειρον καιρὸν, ἢ ἀπείρους αἰσθήσεις, τὸ ὅποτον εἶναι ἀδύνατον, διὰ τὸ τὰς αἰσθήσεις μας περιορισμένας εἶναι κατ' ἄμφω, δηλ.: ποσότητα ἢ ποιότητα. Πᾶσα γὰρ παράστασις ποιότητος περιλαμβάνει ἢ τὴν τῆς ποσότητος, ἢ ἀνάπαλιν, ἐκατέρωθεν δὲ περιλαμβάνει ἢ τῆς ὑπάρξεως ἰδέα, ἢ πλὴν τούτων οὐδεμίαν ἑτέραν ἰδέαν (ὡς πρὸς ἡμᾶς) διδοται, ἕτε ὑπάρχει, ὡς αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ αἰσθησις μαρτυρεῖ. »

te., nihilo fecius, ac sensus nostri fisdem constringu-
tur; & mens ipsa.

§. 41.

Idem dicendum de qualitate repræsentationis re-
te ad objecti in sensus agentis efficaciam v c. si object
quoddam radios solis plures reflectat ad oculum; c
rior objecti e'usdem redditur conceptus. Nam
idem qualitas exigit. Exinde etiam distincte intelli-
bile, qualitatis, quantitatisque interminatæ contra-
ctionem ideam involvere; ad ejusmodi enim precipi-
da sensus, mens, objectumque requireretur omni il-
limite: quod etiam absurdum.

§. 42.

„ Οὐδὲν ἀκολουθεῖ, ὅτι χωρὶς νὰ ἔχη τὸ ἀντικείμενον ποσότητα ἢ ποιότητα διωρισμένην εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ παραστήσωμεν, ἢ ἀκολούθως ἢ τε ἰδέαν αὐτοῦ ἢ πορῶμεν νὰ ἔχωμεν. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ συνείδησις μᾶς τὸ βεβαιώνει, ὅτι, ὅταν θέλωμεν νὰ παραστήσωμέντι, ἢ κατὰ τὴν ποσότητα, ἢ κατὰ τὴν ποιότητα, τότε αἰσθανόμεθα, ὅτι ἡ παραστατικῆς δύναμις ἀγωνίζεται νὰ φθάσῃ εἰς διωρισμένον μέτρον ποσότητος, ἢ διωρισμένον βαθμὸν ποιότητος, ἢ ἔντω νὰ λάβῃ ἰδέαν ἐκείνου τοῦ παρασταθέντος πράγματος, ὡς ὑπάρχοντος* ἢ ἐν ὅσῳ δὲν ἠδὲλε φθάσει εἰς αὐτὰ, ἐν τούτῳ δὲν ἠμπορεῖ νὰ προσλάβῃ καμμίαν ἰδέαν, ἢ ἐπομένως ἔτε ἠμπορεῖ νὰ ἔχη ἐκεῖνος τῆ ἀντικειμένου ἰδέαν. Ταῦταῖς γὰρ ταῖς κατηγορίαις ὁ νῦσμος ὑπόκειται ἑκατέρως, ἢ νὰ τὰς ἀπεράσῃ δὲν ἠμπορεῖ, εἰμὴ εἰς τὸν Ἐνθουσιασμὸν ἐμπέσῃ. „

§. 43.

„ Ἀποδεικνύεται δὲ πρὸς ταῦτοις, ὅχι μόνον ἐκ τῆς συνειδήσεως ἢ πείρας, ἀλλ' ἀκόμη ἢ ἐκ τῆς περιορισμένη νοήσεως. Ἐπειδὴ ἡ παραστατικὴ ἡμῶν δύναμις εἶναι περιορισμένη ἢ τροπικῶς, ἢ ἀντικειμένως* ἢ τροπικῶς μὲν, ὡσάν ὅπου ἐκεῖνα, ἄπερ νὰ παραστήσῃ ἠμπορεῖ, δὲν τὰ παρασταίνει μάλιστα διακεκριμένως ἢ καταλλήλως (α) * ἀντικειμένως δὲ, ὡσάν ὅπου ὅλα τὰ ὑπάρχοντα ἀντικείμενα δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ παραστήσῃ οὔτε ὁμοῦ ἐν ταυτῷ, ἔτε χωρὶς διαδοχικῶς. Οὐδὲν ἔχει βαθμὸς, ἢ ἀκολούθως περιορισμένη. Ἐπειδὴ ἠμπορεῖ ἢ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν νὰ φθάσῃ, ἀλλὰ δὲν δύναται διὰ τῶν αὐτῆ ἐνσῶν δυνάμεων. „

§. 44.

(α) Lativisi adequate.

§. 42.

Quare objecti ut habeatur idea, quantitate, & qualitate determinata præditum fit oportet: ipse hoc ad evidentiam sensus intimus loquitur. Namque si objecti cujuscunque qualitatem, quantitatemve repræsentare mentis sumus; in nobismet sentimus vim repræsentandi eo collimare, ut determinata quantitatis dimensio, qualitatisque gradus sistatur menti. Quod fin id fieri nequit, conceptus utriusque est vagus.

§. 43.

Sensus igitur intimus, experientia objectorum organorum sensoriorum, mentisque nostræ circumscripti irrefragabiliter, prout dictum, dant, omnem rei infinitæ animæ nostræ impossibilem esse ideam: objectorum enim copia est innumera, viresque animi nostri affatim exiles sunt. En terminum quoad extensionem, & intensionem mentis.

§. 44.

„ Βλέπομεν, λοιπόν τῶρα, ὅτι ὄνῃσμας εἶναι περιορισμένους κατ' ἄμφω· ἰξεύρομεν δὲ, ὅτι ὁ ὄνῃσμας εἶναι ἐκείνη ἢ δύναμις, ὅπου τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων προσληφθέντα ἀντικείμενα παραφαίνει, δηλ: ὅτι εἶναι αἷτιον τῆς παραφάσεως. Ἀπόντος γὰρ τῆ νοῦς κἄμμια πρόσληψις, ἢ ἐπομένως ἔτε παραφάσις γίνεται· ἢ ἢ συναίτιον καλεῖται. Ἐπειδὴ ἢ τῶν ἔξω ἡμῶν ἀντικειμένων ἀπόντων ἕδεμια παραφάσις γίνεται. Ἰξεύρομεν δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι εἶναι τὸ αἷτιον, τοῖστων ἢ τὸ αἷτιατόν, ἢ ἀνάκαλιν· ἂν περιορισμένοι εἶναι τὸ αἷτιον, ἢ τὸ συναίτιον, περιορισμένοι εἶναι ἢ τὸ αἷτιατόν, ἢ συναιτιατόν. Ὅθεν ἢ τῶν συναιτιῶν διαλυθέντων ἰκάτερον περιοριστὸν εἶναι, ἂν δεύτερον τῶτων περιοριστὸν τυγχάνη. „

§. 45.

„ Δὲν μᾶς λανθάνει πρὸς τούτοις ἢ τὸ ἄλλο αξίωμα, ὅτι τὸ ἀποτελέσμα εἶναι σύμμετρον τῇ αἷτια αὐτοῦ ἢ τοι ἀπλῆ, ἢ συνδέτω, εἰς αἷτιατόν. Ἐπειδὴ εὐθύς ὅπου δὲν εἶναι σύμμετρον περιελθεῖ ἀντίφασιν. Διότι ἂν δ' ὁ ἴδελεν εἶναι σύμμετρον, τότε ἦτοι ἦττον, ἢ πλετον τῆς αἷτίας· ἢ εἰμὲν ἦττον, τότε ἀντίφασει, μετὸ τὰ περιέχεται ἐστὶ αἷτια πλετον, ἢ ἐν τῷ ἀποτελέσματι· εἰδὲ πλετον, τότε πάλιν ἀντίφασις· μετὸ τὰ μὴ παραφάσεται ἀπὸ κἄμμιαν αἷτιαν, ἢ ἂν ἀπὸ κἄμμιαν αἷτιαν, τὸ εἰ ἀπὸ τοῦ μηδενός· ἀρα ἀντίφασις. „

§. 46.

„ Ὅταν λοιπόν ὁ ὄνῃσμας, ὡς αἷτιον, ἢ συναίτιον ποιητικὸν τῶν ιδεῶν, εἶναι περιορισμένους κατ' ἄμφω, (εἰ εἰδὴ ὁ ὄνῃσμας σχηματίζει τὰς ιδέας παρόντων τῶν ἀντικειμένων, ἢ ἐπιργάντων εἰς τὰ αἰσθητικῶμας ὄργανα)

§. 44.

Quis igitur mentem, ejusque potentias admodum limitatas esse inficias eat? non ignoramus præterea, animo facultatem res ope sensuum percipiendi inesse, ac eapropter definitur rite: *Ens* sibi sui, rerumque extra se positarum conscius. Quod si res ita se habet, causa repræsentationis sit oportet: animi namque absentia, aut corporis deliquium repræsentationem prope modum admittunt nullam. At cum absentibus quoque objectis externis eorum repræsentatio, seu sensatio nullo penitus pacto fieri queat; mens saltem veluti rei repræsentatæ concausa est agnoscenda. Nam idearum suarum respectu se tantum habere passive nequit. Haud enim nos fugit illud: qualis causa, talis quoque effectus.

§. 45.

Id quod quoque liquet inde; quoniam pro majoris vel minoris attentionis animi ratione, ipsa quoque magis, vel minus distincta evadit idea, quod fieri nullo valeret modo, si suarum idearum anima neque causa foret, neque concausa. Neque tantum suarum idearum causa est mens, sed ea & proportionis secundum axioma receptum: omnis causa proportionalis sit effectui. Alias enim sequeretur absurdum; quoniam nunquam plus esse potest in effectu, quam in causa, & contra, secus enim vel causa, quæ in rerum natura non datur, vel nihilum ut talis constituendum, quod pugnantia involvit.

§. 46.

Quod si ergo mens nostra tanquam causa vel concausa idearum quoad extensionem & intentionem agnosceret

ὡς εἴρηται, ἀκολουθεῖ, ὅτι βέβαια ἢ αἱ ἰδέαι, ὅπου εἶναι συναιτιατὸν ἢ συναποτέλεσμα τοῦ νοῦς εἶναι περιορισαί, ἢ ἀκόλως περιορισῶν ἀντικειμένων. Ὡς ὅπου κατὰ τὸ δεύτερον ἀξίωμα εἶναι ἀδύνατον νὰ προσλάβωμεν ἢ νὰ παραστήσωμεν ἰδέαν τινά, ἥστισος τὸ ἀντικείμενον ἠθέλων εἶναι ἀπεριόρισον. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι καμμία συμμετρία· ἡ ἰδέα γὰρ τῷ ἀπεριόριστον εἶναι ἀποτέλεσμα τῷ νοῦς, ὡς πρόσληψις· ὀνύσμας δὲ αὐτός, ὅπου πρέπει νὰ τὴν προσλάβῃ εἶναι περιοριστός, ὡς δέδεικται· ὅθεν ἀποτέλεσμα ἀπεριόριστον, ἢ δύναμις δηλ. αἰτίον, ἢ συναίτιον περιεριστὸν ἀντιφάσκει· ἢ ἐπειδὴ ἀντιφάσκει εἶναι ἢ ἀδύνατος. Ἄλλος γὰρ τρόπος τῷ νοῦς εἰς ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει, αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἀναιρεθείσης. »

§. 47.

» Ἀπὸ ἰδῶ ἀκολουθεῖ, ὅτι ὅλαι αἱ ἰδέαι, ὅπου ὀνύσμας προσλαμβάνει, εἶναι περιορισαί ἢ ἐπομένως περιορισῶν ἀντικειμένων, ἀπεριόριστον δὲ ἀντικείμενον ὑδέμιαν ἰδέαν ἔχει. Ἐπειδὴ οὐδὲν ἀντικείμενον ἀπεριόριστον εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις πέπει, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται· ἢ ἐπειδὴ δὲν πέπει, ὅτε ἰδέαν αὐτῷ ἡμωρεῖμεν νὰ ἔχωμεν. Ἐπειδὴ ἰξεύρομεν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως, ὅτι οὐδενος ἄλλου ἀντικειμένου ἰδέαν ἔχομεν, ἐμὴ ἐκεῖνος τῷ διὰ τῶν αἰσθήσεων προσληφθέντος, τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων δὲ ὅλα εἶναι περιορισά· ὅθεν τῷ ἀπεριόριστον ἰδέαν δὲν ἔχει, ἐμὴ τῶν τῆς λέξεως ταύτης συλλαβῶν ὑποδείτωντάς τι τοιῦτον, τῷ ὁποίῳ ὑδέμιαν παράσσει, ἢ ἀκόλως ἰδέαν ἔχει. »

§. 48.

» Ὅλα λοιπὸν αὐτά, ὅπου ἔως ἔδῶ εἴπομεν, πρέπει νὰ θεωρηθῶν με μεγάλην ἀκρίβειαν, ἢ ὅντω θεωρηθέντα,

scet limitem (mens enim objectis præsentibus, & in organa nostra sensoria impressionem efficientibus format ideas ut ostensum) sequitur & ipsas nostras ideas causata mentis esse limitata. Ex quo objecti infiniti perceptionis colligitur impossibilitas. Infinitudo enim finitudinis quam minime quit esse objectum; mens finita secus modo contradictorio deberet esse limitis expers.

§. 47.

Ipsa testis est experientia, sine sensu omnem evanescere objecti ideam. Jam sensuum nostrorum adminiculo apprehensa sine limite esse nequeunt (causa enim limitata qui illimitatum percipiat, proportionis inter ea requisitæ defectu?). Verborum proinde tantum, syllabarumve rei illimitatæ loco habitura est mens nostra ideam.

§. 48.

Hactenus prolata quam exactissime velim expensa, quo consensus auctoramentorum cum adfertis, & horum

τα, βέβαια θέλει ευρεθῆ σύμφωνα τῇ ἡμετέρᾳ φύσει δηλαδή τῇ τῷ νοός μας ἢ τῷ λόγῳ. Ἐπειδὴ ὁ λόγος γίνεται ἐν τῷ θεωρεῖν τὴν συνέχειαν τῶν ἰδιῶν τῶν διὰ τῶν αἰσθησίων προσληφθέντων, ἢ ἀκολούθως περιορισῶν, ὡς ἢ ὁ λόγος περιορισὸς ὢν. Πῶς λοιπὸν ὄντως ὁ λόγος μας περιορισμένος, ἠθελεν ἠμπορίσει νὰ θεωρήσῃ συνέχειαν ἀντικειμένου ἀπεριορίστου μὴ ἔχοντος αὐτῷ ἰδέαν, ὡς ἀποδείκνυται. „

§. 49.

„ Ἐκεῖνος ὅμως ὅπῃ φαντάζεται, ὅτι παραφαίνει ἰδέαν ἀντικειμένου ἀπεριορίστου, ἄς φαντασθῆ πρὸς τέτοις τότε, ὅταν παραφαίνει, τί παραφαίνει; βέβαια τίποτε, εἰμὴ τὴν λέξιν αὐτὴν, ὡς εἴρηται· φαιτάσι γὰρ ἐστὶ παραφάσεως ἐπαιάληψις ἀπόντων τῶν ἀντικειμένων. Ἀλλ' ἡμεῖς μὲ ἐνθουσιασὰς ἢ φαντασιώδεις ἀνθρώπους δὲν ὁμιλοῦμεν· ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι ἐυπνιάζονται γρηγοροῦντες, ἢ γρηγοροῦσι καθύδουτες· ἀλλὰ θεωροῦμεν αὐτὴν τὴν φύσιν τῷ νοός μας, ἢ τῷ λόγῳ μας, ἢ ὅποια ἀδυνατεῖ εἰς τοιαύτην παράφασιν, ἢτοι ὑπερβαίνει τὴν φύσιν τῷ νοός μας τοιαύτη παράφασις, ἢ ἀκολούθως μάχη, ὡς εἴρηται. Καὶ ἂν εἶναι μάχη, ἔτι δυνατὴ εἶναι εἰς ἡμᾶς ἰδέα ὄντος ἀπεριορίστου. Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα συμφωνῶν ἵεναργῶς, ὡς τεθωρήται, μὲ τὸν λόγον, ἢ μὲ τὴν παραφατικήν μας δύναμιν· ἢ ἐπειδὴ συμφωνῶν, βεβαιότατα πρέπει νὰ εἶναι ἢ ἀληθέστατα. „

§. 50.

„ Ἀποδεικνύεται ἔτι, ὅτι καμμίαν ἰδέαν ἀπεριορίστον ἀπεριορίστου ἀντικειμένου δὲν ἔχομεν, ἢ ἐκ τῶν ἀφηρημένων ἰδεῶν, ὅπῃ διὰ τῆς πείρας λαμβάνονται, ἢ ὅποια εἶναι θεμέλιον τῆς ἀνθρωπίνου γνώσεως. Ἐπειδὴ
ἔταν

rum cum mentis, rationisque natura magis, magisque inspicitur. Ratio vero secundum communem philosophorum in agnoscendo rerum nexu, sensibus primitus hausto, atque sic limitatarum consistit.

§. 49.

Quod si vires mentis nostræ formationem ideæ Entis incommensurabilis respuant: idem erit phantasiæ intuitu. Hæc etenim ideas olim habitas reproducendi facultas appellatur; nunc ideæ olim sensuum adjutorio acceptæ sunt finitæ; hinc & phantasiæ. Cum phantastis tempore vigiliæ somniantibus, & contra, nec hilum disceptare. Quantumvis eos, per me licet, prædicatione ideæ Entis illimitati, tam sensuum quam imaginationis vi possibilis, exæquet victoria celo: ratio nanque talem impossibilitatem tam ex mentis, quam sensuum, & objectorum natura eruens multo majoris apud me est ponderis, illorum phantasmatis.

§. 50.

Dubio forteam euidam esse posset, num abstractio Entis perfectissimi ideam conciliare nobis queat? At qui? etenim idea abstracta repræsentationem indigitat termini pluribus, aut omnibus individuis communem
expri-

ὅταν θύλωμεν νὰ παραστήσωμεν κάμμιαν ἰδέαν ἀφηρη-
 μένην τότε προσαρμόζομεν αὐτὴν εἰς τὰ ἐξ ὧν ἀφήρη-
 ται, ὅθεν πέρατα ἢ παράδειγμα φέρομεν πρὸς κα-
 τανόησιν. Ἐπειδὴ ἀφηρημένη ἰδέα (ἀν ὁρθῶς θεωρη-
 θῇ) δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε, παρὰ μία παράστασις λέξεως
 δηλωτικῆς ιδιότητος τινὸς πολλῶν ἀτόμων, ἢ πάντων ἢ
 ἐνὸς κοινῆς· ὅθεν διὰ τῶν αἰδηύσεων προσληφθεῖσα, ἢ
 τὰ διὰ τῶν αἰδηύσεων προσλαμβάνόμενα περιορίζα, ἄρα
 ἢ αἰ ἀφηρημέται ἰδίαι περιορίζαι, ἄρα ἔτε τῷ ἀπείρῳ ἰδέα
 εἶναι δυνατὴ ἀπεριόριστος ἔσα· ἵπειδὴ εἶναι ἀφηρημένη,
 ἢ αἰ ἀφηρημέται, ὡς δέδεικται, περιορίζαι, ἄρα ἔπρε-
 πει ἢ τῷ ἀπεριόριστου νὰ εἶναι περιοριστὴ, τὸ ὅποτον εἶναι
 ἀτοπον, ἢ ἀντιφάσκει. Ἐπειδὴ ἀντικείμενον ἀπεριόριστον
 ἢ ἰδέα αὐτῷ περιοριστῇ ἀντίφασσις εἶναι κατὰ τὸ δεύτερον
 Ἀξίωμα τὸ ἀνωτέρω τεθίν. »

§. 51.

» Πρὸς τέτοις δὲ ἔδῃ κατ' ἀφαίρεσιν ἢμπορεῖ νὰ
 σχηματιθῇ αὐτῷ ἢ ἰδέα. Ἐπειδὴ καθεῖς ἰδέα κατ' ἀ-
 φαίρεσιν, πρέπει νὰ γένη διὰ τῆς πείρας, ἢ ἐπομένως
 διὰ τῶν αἰδηύσεων, ὡς δέδεικται, ἀπεριόριστον δὲ ἀντι-
 κείμενον εἰς τὰς αἰδηύσεις μας περιορίζας ἔσας δὲν πί-
 πτει, ἄρα οὔτε ἰδέαν κατ' ἀφαίρεσιν αὐτῷ ἢμποροῦμεν νὰ
 ἔχωμεν. Ἡ ἢ πῶς ἢμπορεῖ πῆδημα τόσον μέγα νὰ γέ-
 νη ἐκ τῶν περιοριστῶν ὑλικῶν εἰς ἀπεριόριστον αὐλοσ, ὅταν
 αὐτὰ τὰ λόγια τὴν ἔννοιαν ἀναιρῶν; »

§. 52.

» Ἀν ὁμως ἢθελον ἐπιπῆ τινὰς, ὅτι ἰδέαν ἀπεριόριστῶν
 ὄντος ἔχομεν ἐχθὶ διὰ τῶν αἰδηύσεων προσληφθεῖσαν,
 ἀλλ' ἐμφυτον δηλαδὴ ἐνεργουμένην ἢτοι ἐγκεχαραγμένην
 εἰς

experimentis notam. Quum nunc hæc, individuorum instar finem habeat suum, sensuum neque adjumento mens infinitum quid valeat percipere; liquet hancce ideam abstractam usque connexam cum limitatione, atque ita abstractionis via frustra est. Entis qua perfectissimi a nobis acquiri queat conceptus.

§. 51.

Hoc ipsum quoque dicit experientia. Namque omnis ideæ abstractæ origo in sensibus latet. Est omnis sensibus acquisita idea limitata (cum infiniti nihil in sensus cadere possit), per consequens & idea abstractione comparata. Sin hoc displiceat, alium acquirendi conceptus modum nos docete; præprimis eum illimitati. Adversarii etenim nostri non exiguum committunt saltum, quando ita fere illorum ratiocinatio videtur esse instituta: limitati in mente nostra est idea; igitur & illimitati. Præclara profecto conclusio.

§. 52.

Frustra hic in ideis innatis quæris refugium, quasi *Entis* infiniti conceptus menti nostræ foret insculptus, hoc est: qui ante omnem rerum erat usum.

Verum

εις τὸν νῦν μας, χωρὶς νὰ τὴν προσλάβῃ διὰ τῶν αἰ-
 θήσεων. Εἰς τῆν ἡμπορῆμεν νὰ εἰπῶμεν ἔτζι ὡς ἡ ἰδέα
 ἐκείνη ἢ ἐγκυχαρασμένη εἰς τὸν νῦν μας, ὡς ἀπεριόριστος
 ἐγκυχαράσσεται, ἢ ὡς περιοριστὴ ἢ εἰμὲν ὡς ἀπεριόριστος
 ἀντιφάσκει ὡς ἐπειδὴ ὄντες μας εἶναι περιοριστὸς ὡς λοι-
 πὸν ἡμπορεῖ ἰδέα ἀπεριόριστος νὰ ἐγκυχαρῶν εἰς νῦν πε-
 ριοριστὸν; εἰδὲ ὡς περιοριστὴ, πάλιν ἀντιφάσκει ὡς ἐπειδὴ
 ἰδέα περιοριστὴ, ἢ ἀντικείμενον ἀπεριόριστον ἀντικείται
 εἰς τὸ δεύτερον Ἀξίωμα. »

§. 53.

», Εἰς τῶν εἰρημένων λοιπὸν ἡμπορῆμεν ἔυκολα
 νὰ παράξωμεν τῆτο τὸ πόρισμα, εἰμὲν Ἀξιώματος ὅλου
 τῆτου τῆ Βιβλίου ὅτι ὅλαι αἱ ἰδέαι, ὅπῃ ἔχομεν
 πρέπει νὰ προσληφθῶν διὰ τῶν αἰθήσεων, καὶ
 κάμμιαν ἰδέαν δὲν ἡμπορῆμεν νὰ ἔχωμεν, ἢς τὸ
 ἀντικείμενον δὲν ἤθελε προσληφθῆ διὰ τῶν αἰ-
 θήσεων, εἴτε τὸ ἀντικείμενον ἤθελεν εἶναι ἀ-
 πλῆν, (εἰ δυνατόν) εἴτε σύνδετον, εἴτε περιοριστὸν,
 εἴτε ἀπεριόριστον, (ἂν ἡμπορῆ) ὅποιοιδηποστῶν ἤ-
 θελεν εἶναι, πρέπει διὰ τῶν αἰθήσεων νὰ προσ-
 ληφθῆ αὐτῆ ἡ ἰδέα, διὰ νὰ παρισῶται αὐτῆ τῆ
 ἰδέῃ ἢ ἰδέα ἢ ὁμοίωσις, ἢ ὄχι ἄλλο. »

§. 54.

», Ἀπὸ τῆτο λοιπὸν τὸ ἀξίωμα ἔυκολα θ' ἔλει ἀ-
 ταιρεθῆ, πρῶτον μὲν ἡ ἰδέα τῆ ὄντος τῆ τελειότητος,
 ἢ τῆς κατ' ἑαυτὴν τελειότητος ὡς δεύτερος δὲ κλοισο-
 μένη θίλει μείνη ἢ ἡ ἰδέα τῆ συμβεβηκέτος ὡς τρίτος
 θεωρηθῆσαι, ἢ καλῶς ἔξεταχθῆσαι ἢ ἡ ἀναλογικὴ ἰδέα
 τῆ ἀπεριόριστου ἀποβλητέα φαῖσεται διὰ τῆ λόγου ἢ
 ἔξο-

Verum rursus quæritur : num infiniti menti nostræ idea insculpta sit ut infinita, vel finita? si primum: non injuria quæritur iterum, qui *Entis* infiniti conceptus subjecto queat imprimi limitibus circumscripto. Continens enim majus esse nequit contento in materialibus saltim, igitur *Entis* infiniti idea a mente, velut subjecto limitato nequit recipi: Si secundum: aperta rursus sequeretur contradictio: idea namque finita, objectumque infinitum, cujus quidem avemus ideam, se se invicem excludunt.

§. 53.

Hæc igitur positio: Ideas nostras ad unam omnes sensibus adquirimus mediantibus, axiomatis loco habenda est. Inviçtum enim reddidimus ideam quantitatis, qualitatisque sensuum deberi opi, nec ipsis rerum abstractarum, aut immensi *Entis* exceptis. Quamobrem positio hæc omnem nostram meretur attentionem.

§. 54.

Ex hoc igitur axioma *Entis* perfectissimi facilis est refutatio, aut perfectionis absolutæ idea. Neque ex *Entis* contingentis semper vacillante mansuro conceptu, aut ab analogia petito argumento *Entis* extramundani idea demonstrabilis est. Quæ cum ita sint,

έξορακισία, ή μόνον πιστευτέα, δηλαδή υποθετέα, ή επειδή υποθετέα, υδαμια ιδέα τύτη ληπτή είναι. ,,

§. 55.

„ Λίγισιν εν οι φιλόσοφοι, ότι ήμεις είσμεν πεπερομισμένοι τοιαύτη δύναμει, δι' ης ήμπορέμεν να διακρίνωμεν τὸ έντελές τῶ άτελῶς παραβάλλοντας τὸ έν με τὸ άλλο, ή αν ήμπορέμεν να τὸ διακρίνομεν, ήμπορέμεν ή να τὸ παραστήσωμεν, ή επομένως ιδέαν του έντελῶς ή άτελῶς ήμπορέμεν να έχωμεν, ή μάλιστα εκ τῆς πείρας βοῶσιν. Ίξίζομεν δε προς τύτοις, ότι είσμεν κεχορηγημένοι με τοιαύτην δύναμιν, δι' ης ήμπορέμεν τὰς τῶν αντικειμένων τελειότητας, ή άτελειότητας αφαιρέτην· ὅταν έπειται, αφαιρῶντας ήμπορέμεν να προσθήσωμεν εις έν Ο'ν ὅλας τὰς λειότητας ή ταύτας εις άκρον βαθμόν, ή τὰς άτελειότητας να τὰς αποβάλλωμεν· ή επειδή λοιπόν ήμπορέμεν να προθέσωμεν ὅλας τὰς τελειότητας εις έν Ο'ν εις άκρον βαθμόν, ακολουθετ, ότι ήμπορέμεν ή να τὰς παραστήσωμεν ὅλας ὁμῶ, αϊτινες συνισῶσιν έντινο τὸ Ο'ν, ή επομένως ιδέαν αυτῆ τινά ήμπορέμεν να έχωμεν, αϊγκαλά ή ὄχι διακεκριμένην. Ο'δου ακολουθετ, ότι ήμπορέμεν να έχωμεν ιδέαν Ο'ντος τελειοτάτου, ή επειδή ήμπορέμεν να έχωμεν αυτῆ ιδίαν, τὸ ὅποτος δεῖ αντιφάσκει, ἄρα ή υπάρχει έν τοιῶτον Ο'ν τελειοτάτου· επειδή, ὅταν είναι τελειοτατοι, πρέπει να έχη ή ὅλας τὰς τελειότητας, αλλά μήν ή ή υπαρξις είναι τελειότης, ἄρα ή υπαρξιν έχει, δηλαδή υπάρχει. Ε'πειδή δηλαδή είναι δυνατόν να υπάρχη έν Ο'ν τελειοτάτου, ἄρα ή υπάρχει. Ο'ξέως κατὰ αληθείαν συλλογίζονται. ,,

Entis infinita conceptum dimittamus potius ratione, pieque tantum eundem credamus.

§. 55.

Philosophi eam menti nostræ adscribunt vim, quæ ab imperfectione perfectionem unius cum altera re debita instituta collatione queat abstrahere. Qui vero duo inter se comparare potest, & discernere; res quoque sibi repræsentare; illarumque quit habere ideam. Positiones has ipsa cuilibet experientia satis esse notas, nemo opinor, addubitaturus est. Juxta bene habemus perspectum, animam præditam esse vi perfectiones, atque imperfectiones ab objectis abstrahendi, qua in Ente perfectiones omnes compossibiles colligere, easdem in infinitum accumulare, imperfectionesque omnes ab eodem valet remove. Quod si ita sit, dubium superesse nullum, quin easdem sibi queat repræsentare; adeoque *Entis* perfectissimi quandam, ut non distinctam, adæquatamque nancisci ideam: cujus autem nobis est idea, præprimis possibile sit, est necesse; igitur & *Entis* perfectissimi non potest abnegari possibilitas, & si hoc; actu est, igitur Ens perfectissimum existit, quoniam omnes inter perfectiones primum sibi vindicat locum existentia.

§. 56.

„ Τὴτο τοῖσιν τὸ ἐπιχείρημα, ὅπῃ συρίζεται εἰς πῆν ἀφαίρεσιν τῶν τελειότητων—δὲν εἶναι ἀνάγκη τὰ ἀναίρειθῆ· ἐπειδὴ ἡ ἀναίρεσις τε περιέχεται εἰς τὰ εἰρημίνα, μάλιγα δὲ εἰς τὸ προτεθὲν ἀξίωμα· δὲ περισσοτέρως ὅμως σαφήνεια ἄς τῷ φανερῶσωμεν τὰ σοφίσματα, τῆς παραλογισμῶς ἢ ἀντιφάσεις, ἀγκαλά ἢ ἀπὸ μεγάλως Φιλοσόφως τῆτο ὑπερασπίζεται, ἄς ἰσχυρόν. Ἀς ξανοίξωμεν λοιπὸν τῆς πρώτης πρότασιν, δὲ τὰ ἰδῶμεν τὸ σόφισμα. Λέγουσι λοιπὸν, ὅτι ἡμπορῶμεν τὰ ἔχωμεν ἰδέαν τῷ ἐντελῆς, ἢ ἀτελῆς ἢ μάλιγα ἐκ τῆς πείρας. Ἀποκρινόμεθα ἔν ἢ ἡμεῖς, ὅτι ἡ ἰδέα τῷ ἐντελῆς ἢ ἀτελῆς ἢ ἐκ τῆς πείρας εἶναι ἀναφορικῆ, ἢ ὅποια διαφορῶς θεωρημένη ἡμπορεῖ τὰ εἶναι ἢ ἐντελῆς, ἢ ἀτελῆς. Ὡς ἂν ὁ θάνατος εἰδὸς τυράννου Βασιλείως, ἄς πρὸς τὸν λαὸν εἶναι τελειότης, ἄς ἐλευθεροθησόμενοι τῆς τυραννίας· ἄς πρὸς τῆς συντυραννίας, ἢ εἰς αὐτὸν τὸν Τύραννον εἶναι ἀτελειότης. Ὅθεν τελειότητος καθ' ἑαυτὴ πάντοθεν θεωρημένης, ἢ ἐξ ἑαυτῷ τῷ ἀντικειμένῳ, καὶ πρὸς αὐτὸ ἀποβλεπέσης ἰδέαν δὲν ἔχομεν, οἷαι εἰσιν αἱ τῷ Θεῷ τελειότητες. Ἰδὲ λοιπὸν τὸ πρῶτον σόφισμα, ἢ ὁ παραλογισμός! ἐπειδὴ τὰς ἀναφορικὰς τελειότητας τὰς κάμην ἀπολελυμένας, ἢ τὰς προσεμῶζουσι εἰς τὸ Ὅν τὸ ἀπεριόριστον· εἰς καιρὸν ὅπῃ ἕδρασαν ἰδέαν ἔχον τελειότητος, καθ' ἑαυτὸ, ἢ εἰς αὐτὸ, καὶ ἐξ ἑαυτῷ τῷ ἀντικειμένῳ. Ἐπειδὴ τοιαύτη τελειότης εἰς τὰ κτίσματα τὰ δοθῆ δὲν ἡμπορεῖ, ἄς ἀντίφασιν περιηλείεσα. „

§. 57.

„ Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν φαίνεται πόσον ἰσφαλμένη εἶναι ἡ ἰδέα, ὅπῃ ἔχον περὶ τῷ Ὄντος τῷ ἀπεριόριστος, ἰδὲν.

§. 56.

Tametsi argumentum hoc a possibilitate ad existentiam *Entis* perfectissimi petitum pluribus, magnique nominis philosophis admodum visum sit solidum. Pace tamen virorum tam clarorum mea proferam sententia. Præterquam quod argumentum hoc circulo laboret vitioso: (nam si ab aliquo quæro, cur *Eus* perfectissimus existat? responsio est; quia omnium perfectionum possibilium complexus nullam involvit repugnantiam, sive perfectiones hæ separatim, sive simul sumtæ considerentur), in hoc perfectiones relativas cum absolutis eos confundere. Ideæ nostræ ad unam omnes, quæ nobis de perfectione extant, & imperfectione, respectivæ tantum sunt; quæ respectu vario perfectiones queunt esse, & imperfectiones. Sic tyranni regis mors relate ad populum, qui jugo liberatur gravi, perfectio; respectu autem tyranni ipsius audiet imperfectio, quoniam omnium malorum mors maximum habetur. Quare nulla perfectionis per se, ex objecto, & ad id spectantis nobis est perceptio. Hinc quum *Eus* infinitum perfectionibus tantum absolutis, minime vero constet relativis; qui ex perfectionum relativarum collectione ideam sibi *Entis* perfectissimi efformare voluerint, perspicere necdum potui.

§. 57.

Inde patet tam *Entis* illimitati, quam perfectionum absolutarum, quæ ipsius constituunt essentiam,

διαζόμενοι τὰ μὴ ἰδεασθῆναι δυνάμενα, καίπερ νομίζουσι ἰδεάζεσθαι. Ἐπειδὴ ποτὸν ἀπὸ τὰ κτίσματα ἔχει τὸ ἰντελὺς ἐξ ἑαυτοῦ, ἢ καθ' ἑαυτό, ἢ πρὸς ἑαυτό ἀποβλέπων; βίβαια ἕδεις· ἢ ἐπειδὴ ἕδεις, ἔτι ἰδέαν ἰντελὺς τοιοῦτε ἔχομεν, ὡς μὴ ὑποπίπτουλος εἰς τὰς αἰδησεις κατὰ τὸ Ἀξίωμα μας. Βλέπετε λοιπὸν τῶρα τὸν παραλογισμὸν, ἢ τὸ σόφισμα τῆς πρώτης προτάσεως· ἄς ἰδῶμεν δὲ πρὸς τούτοις ἢ τῆς δευτέρας τὸ σόφισμα ἢ τῆς ἀντίφασιν, »

§. 58.

» Ὡσαύτως λοιπὸν οἱ Φιλόσοφοι, ὅτι ἔχομεν δύναμιν νὰ ἀφαιρῶμεν ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα τὰς τελειότητας ἢ τὰς ἀτελειότητας, ἢ ἐπομένως ἠμποροῦμεν αὐτὰς νὰ τὰς προδήσωμεν εἰς ἓν Ὀν· ἢ τὰς μὲν τελειότητας αὐξεν εἰς ἄκρον βαθμὸν, τὰς δὲ ἀτελειότητας ἀποβάλλειν· ὅθεν εἰς ἄκρον βαθμὸν παριστᾷ τὰς τελειότητας θμῦ εἶναι τὸ ἴδιον τὸ νὰ παριστᾷ τινὰς καὶ αὐτὸ τὸ Ὀν τὸ ἀπειρον, ἢ ἀκολύθως ἰδέαν αὐτῶ νὰ ἔχη. Εἰς τούτους ἔν λέγομεν, ὅτι ἡ ἀφαιρέσις γίνεταί πάντοτε εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀντικείμενα, ὅπερ διὰ τῶν αἰδησεων προσλαμβάνονται, ὅθεν περιοριστὰ τὰ περιουριστὰ δὲ ἀντικείμενα ἔχον ἢ τελειότητας περιοριστὰς, δηλαδὴ ἀναφορικὰς· ἀφαιρέσις δὲ ἀντικειμένων ἀπεριοριστῶν εἰς τὰς αἰδησεις μὴ ὑποπίπτοντος πῶς γίνεταί; ἢ πῶς γίνεταί ἀφαιρέσις ἐκ τῶν περιοριστῶν εἰς τὰ ἀπεριοριστὰ; τοῦτο γὰρ εἶναι ἀντίφασιν. Τὰς ἀναφορικὰς δὲ τελειότητας εἰς ἄκρον βαθμὸν αὐξεν, ἢ ἐνὶ ἀντικειμένῳ προσαερόζειν, ἢ ἐκείνας παριστᾷ, τῦτο εἶναι πάλιν ἀντίφασιν ἢ παραλογισμὸς· ἢ ἀντίφασιν μὲν ὡς δέδεικται, ἢ ὡς περιορισμένος, ἢ παράφασιν τελειότητων εἰς ἄκρον βαθμὸν δηλαδὴ ἀπειρων, εἶναι καθ' ἑαυτό ἀδύνατον ἢ μάχηται·

ideæ impossibilitas, quum creatura nulla perfectionem a se, per se, & ad se spectantem possideat. Quomodo igitur perfectionis absolutæ idea acquiritur, si non nisi sensuum ope nostras acquirere possimus ideas, ut supra dictum? Ostendimus igitur ideam perfectionum respectivam tantum esse, minime absolutam, atque adeo compositionis via nos *Entis* perfectissimi ideam obtinere haudquaquam posse. Ostendendum nunc, neque ea abstractionis esse possibilem.

§. 58.

Ab objectis subsidio sensuum perceptis, hinc limitatis semper abstrahimus; nunc omnes perfectiones limitatæ sunt tantum relativæ; ex hisce vero perfectionibus *Entis* illimitati ideam exurgere non posse paragrapho præcedenti evicimus; ex quo fluit manifestissime, ideam *Entis* illimitati nec compositione, nec abstractione ullo pacto esse obtinendam. Licet enim, prout & quantum nobis libuerit, perfectioni cogitatione nostra superaddamus perfectionem, parique ratione demamus imperfectiones ab *Ente* quodam; usque nihilominus finita cogitationis nostræ mansura est perceptio; sicut & ipsa terminos suos dignoscit cogitatio. Unde ergo *Entis* illimitati conceptus? Num fors idearum limitatarum, atque relativarum compositione, aut ab iis abstractione? verum & componimus limitata, atque ab iis abstrahimus. Num cogitationum suarum in infinitum extensione? Ast cogitationis limes ipsum secum trahit cogitati. Quare modo penitus nullo.

τὸ προθέτει δὲ τελειότητος ἀναφορικῶς εἰς ἓν ὄν, ὅπῃ ζητεῖ τελειότητος καθ' ἑαυτῶν, ἐξ ἑαυτῆ ἢ πρὸς αὐτὸ ἀποβλεπύσας, τῆτο εἶναι παραλογισμὸς ὁμοῦ τε ἢ ἀντίφασις. »

§. 59.

» Πρὸς τῆτοις δὲ πῶς ἤμπορῶν νὰ συζητήσῃ ἐν ὄν τελειότατον, τῆ ἐποῖα αἱ τελειότητες δὲν εἶασι ἀναφορικαί, ἀλλὰ καθ' ἑαυτῶν, τελειότητες ἀναφορικαί ἢ τοῖς κτισμάσι προσέκωσαι; ἢ πῶς ἤμπορῶμεν τὰς ἀναφορικῶς τελειότητους νὰ τὰς ἀυξησώμεν εἰς ἄκρον βαθμὴν, ἢ νὰ τὰς κάμωμεν ἀπεριορίτους ἢ ἀπολελυμένους; ἢ πῶς ἤμπορῶμεν νὰ προσαρμόσωμεν, δηλαδὴ νὰ κατηγορήσωμεν εἰς ἐκ-τὸ τὸ ἄπειρον ὄν τοιαύτας τελειότητας, ὅπῃ διὰ τῶν αἰδήσεων ἐκ τῶν κτισμάτων ἐλήφθησαν, τῆ ἐποῖα ὄντος ἀπείρου, ὅχι μόνον τῆ φύσιν ἀγνοῶμεν διὰ νὰ ἰξεύρωμεν τί νὰ κατηγορήσωμεν αὐτῆ, ἀλλὰ ἢ ἰδίαν κάμματα αὐτῆ δὲ ἔχομεν; »

§. 60.

» Ποῖα ἔν ἀναλογία ἠθελεν εἶναι νὰ προσαρμόζονται αἱ ἀναφορικαί τελειότητες τῶν κτισμάτων εἰς ἐκείνη τὸ ἄκτιστον ὄν; βέβαια οὐδέμία. Ἐπειδὴ ποῖος ἠθελεν εἶναι βέβαιος, ὅτι αὐταὶ αἱ ἀναφορικαὶ τελειότητες τῶν κτισμάτων, αἰ γένουσι ἢ ἀπεριορίσοι, (τὸ ὅποτον εἶναι ἀδύνατον) ἤμπορῶν νὰ συμφωνήσῃ εἰς φύσιν ὄντος τελειοτάτου, ὡς λέγουσι; διότι ποῖος ἰξεύρει νὰ μοι εἰπῆ εἰς τί συνίστανται αἱ τελειότητες ἐκείνη τῆ ἀπείρου ὄντος; δηλαδὴ ποῖος ἤμπορετ νὰ παραστήσῃ ἰδέαν τελειότητος, ἣτις ἠθελεν εἶναι ἐξ ἑαυτῆ τῆ ἀντικειμένου, καὶ καθ' ἑαυτῆ, ἢ γὰρ αὐτὸ νὰ ἀποβλέπῃ; Ὅλα αὐτὰ ὑπερβαίνου τὸν νῦν μας, εἶναι ἔξω τῆ ἡμετέρας ὀρέζοντος ὁδῶν

§. 59.

Quum juxta Numinis perfectiones sic sint absolute, ut ipsius essentia, ac natura; atque essentia absolute, taliumque perfectionum nulla prorsus in potestate nostra sita sit idea: mirandum sane, quod ex cumulo perfectionum creaturis competentium DEI naturam conentur efformare, acsi creaturarum perfectiones, limitesque iisdem inhærentes *Enti* quoque illimitato deberent competere; & quum *Entis* illimitati natura ab illa diversissima sit creaturarum; diversæ quoque essent perfectiones, necesse foret.

§. 60.

Cui præterea certitudo obtingit, perfectiones creaturarum limitatas, cogitando vel in infinitum accumulatas *Entis* posse perfectissimi congruere naturæ? Ubi namque, quæso, est, qui dicat mihi, quidnam *Entis* illius infiniti constituat perfectiones? quis sibi perfectionis conceptum, quæ ex ipso objecto & per se, ac ad ipsum spectaret, sibi formare potest? Cuncta hæc mentis nostræ superant vim. Quare *Entis* perfectissimi a nobis haberi nequit idea. Nam nedum omnium, quid? quod nec unius *Entis* perfectissimi realitatis nancisci conceptum quimus.

ἔδει ἢ ἀδύνατος εἶναι εἰς ἡμᾶς ἰδία ὄντος τελειοτάτου κτίσματα ὄντα. ,,

§. 61.

„ Τούτα τὰ λόγια, ἢ τὰ ἐπιχειρήματα τῶν φιλοσόφων περὶ υπάρξεως Θεῦ διὰ ἰσχύος εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς τὸν ἡμᾶς δῶσθαι εὐκαταλάβωμεν, πόσοι εἶναι ἀδύνατος ἐνθὺς μας εἰς τοιαύτας ἀποδείξεις τὰς αἰθρήσιμι μὲ ὑποπίπτουσας· ἐπειδὴ θέλομεν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως, δηλαδὴ διὰ τῶν λέξεων εὐκαταλάβωμεν πολλὰς τελειότητας, ἢ εὐκαταλάβωμεν ἐν ὄντι ἐξω τῆς τῷ Κόσμου· ὅθεν ἡμεῖς αὐτοὶ ποιῶμεν, ἢ ἕχι αὐτὸς ἡμᾶς ἐποίησε· ἢ μὲ τῷτο καταλαμβάνομεν ἢ τὰς φαντασίας, τῆς λήξεως ἢ τὰ εὐκταίω μερικῶς φιλοσόφων. ,,

§. 62.

„ Ἐν τῶν εἰρημίων λοιπὸν δῆλον γίνεται, ὅτι τὸ ἐπιχείρημα 7^ο ἐν τῆς τελειότητος λαμβανόμενοι περὶ Ἰ^ο υπάρξεως Θεῦ, πόσοι ἀνάσχυρον εἶναι, ἢ ἕ μόνον ἀνάσχυρον, ἀλλὰ ἢ γεμάτος ἀπὸ ἀντιφάσεις ἢ παραλογισμῶς, ὡς δὲ δείκνται. Τῶρα δὲ πρέπει ἀκόμι εὐκαταλάβωμεν ἢ τὸ δεύτερον, ἐπὶ λαμβάνεται ἐν τῷ συμβεβηκότος, τὸ ὅποσον εἶναι θεμελίον τῷ ἐν τῆς τάξεως, καὶ τῷ φυσικῷ ἐπιχειρήματος· ἐπειδὴ ἀφ' ἕ ἀναιρεθῆ, ἢ ἀμφισβολία εἰσαχθῆ, ὅτι τοῦτος ὁ Κόσμος διὸ εἶναι ὄν συμβεβηκέν, τότε ἢ ἢ τάξις αὐτῆ, ἢ ἢ κίνησις διὸ εἶναι συμβεβηκτα, ἀλλ' ἀναγκαστα· ἐπειδὴ ἀμφοτέρων ὁ ἀποχεῶν λόγος περιέχεται εἰς αὐτὸν τὸν Κόσμον. ,,

§. 63.

„ Δίκεται ἐν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι διὰ τῆς πίσεως βλέπομεν τῷτο τὸ Πᾶν παντοδυνῶς μεταβολῶς πάχον·
ὁρῶ.

§. 61.

Idcirco philosophorum a possibilitate *Entis* perfectissimi ductum argumentum minus illius probat actualitatem, quam ejusdem contrarium; præsertim intelligentiæ nostræ eamdem ideam formandi impotentiam. Demonstrationes celebres metaphysicorum id loquuntur: etenim ex realitatum creatarum collectione formationem *Entis* cujusdam extramundani, cujus nulla prorsus is est idea, cupiunt: quæ tamen prius necessario est formanda.

§. 62.

Infirmo primo a possibilitate *Entis* summi argumento ducto perspecto; videamus nunc, quod a contingencia desumunt, secundum; quodque suum nuncupare amant Achillem; in quo fundamentum suum argumentum ab ordine, & motu allatum agnoscit. Nam si mundus hic adspectabilis, materiaque ipsum constituens non est contingens, est necessaria; hæc enim inter non reperitur medium quoddam. Quodsi ita est; ordini quoque, ac motui necessitas adtribuenda nobis videtur, quippe qui rationem sufficientem in essentia, naturaque ipsa materiæ habent.

§. 63.

Argumentum vero id a contingencia petatum hoc ferme contexunt modo: corpora existentia ad unum
omnia

ὁρῶμεν πρὸς τούτους μέλητα τὰ ἐπὶ Γῆς σώματα τοιαύτην εἰσάδεισιν ἔχοντα, ὥστε ἐπεὶ ἤμπορῶν νὰ λαμβάνουν καθε σχῆμα, ἢ ἐπομένως ἀδιάφορα· ἢ ἂν τὰ σώματα εἶναι ἀδιάφορα, ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι ἢ ἡ ὕλη ἐν γένει ἀδιάφορος, ὡσάν ἐπεὶ τὰ σώματα συνίστανται ἐξ ὕλης· ὅθεν ἡ ὕλη συμπεραίνομεν, ὅτι εἶναι ἀδιάφορος, δηλαδή ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ καθε σχῆμα· ὅθεν διὰ τὴν λάβην μᾶλλον αὐτὸ τὸ σχῆμα, ἢ ὄχι ἄλλο, πρέπει νὰ εἶναι ἀποχεῶν λόγος. Ἐπειδὴ ἔδεν ἄνευ ἀποχεῶντος λόγου· ἢ κείνος δὲ ὁ ἀποχεῶν λόγος, ἢ εἶναι εἰς αὐτὴν τῆς ὕλης, ἢ ἔξω τῆς ὕλης, ἢ εἰς αὐτὴν μὲν δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι· ἐπειδὴ δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ διορίζον καὶ διοριζόμενον· ἄρα ἔξω τῆς ὕλης· ἄρα ὁ ἀποχεῶν λόγος τούτου τῷ διορισμένῳ σχήματος τῆς ὕλης εἶναι ἔξω τῆς ὕλης· ἐκεῖνο δὲ, ἢ τινος ὁ ἀποχεῶν λόγος εἶναι ἔξω ἐαυτοῦ, λέγεται συμβεβηκός, ὡσάν ἐπεὶ ἤμπορεῖ νὰ εἶναι, ἢ νὰ γένη ἄλλως, παρὰ ὅπῃ εἶναι, ἄρα ἡ ὕλη εἶναι ὄν συμβεβηκός κατὰ τὸ σχῆμα. Βλέπομεν λοιπὸν διὰ τῆς πείρας, ὅτι ἡμορρῆ, ἢ τὸ σχῆμα τῶν σωμάτων δηλαδή τῆς ὕλης εἶναι μεταβλητὰ, δηλαδή ὄντα συμβεβηκότεα· ἂν λοιπὸν ἡ μορφή τῆς ὕλης εἶναι συμβεβηκῆτα, ἀκολουθεῖ νὰ εἶναι ἢ αὐτὴ ἢ ὕλη, ὡσάν ἐπεὶ ἡμορρῆ ἔνευ αὐτῇ τῇ ὕλη· ἐπειδὴ ποῖος ἠθέλει σοχαδοῦν, ὅτι ἂν λείψῃ μία βραχὺς ὕδατος ἐκ τῆς θαλάσσης, ἢ εἰς τὸ μηδὲν γένη, ἠθέλει ἦτοί ἐναντίον εἰς τὴν φύσιν τῆς ὕλης; ἂν λοιπὸν μία, βραχὺς ὕδατος δηλαδή ἐν μέρει τῷ ὅλῳ ἤμπορεῖ νὰ λείψῃ, ἢ δὲν μάχεται εἰς τὴν φύσιν τῷ ὅλῳ, τότε ἢ αὐτὸ τὸ ὅλον ἤμπορεῖ νὰ λείψῃ· ἐπειδὴ ἔτι λογῆς εἶναι τὸ μέρος, τέτοιον εἶναι ἢ τὸ ὅλον, ἢ ἀνάκαλιν· ἐκεῖνο δὲ ἐπεὶ ἤμπορεῖ νὰ λείψῃ, ἤμπορεῖ δηλαδή νὰ εἶναι, ἢ πάλιν νὰ μὴ εἶναι, λέγεται συμβεβηκός· ἄρα ἡ ὕλη ἢ κατ' ἐπίστασιν εἶναι ὄν συμβεβηκός.

omnia & pro formæ, & essentiæ ratione contingentia sunt. Corpora enim ita esse comparata, quæcumque uti formam queant recipere, adeoque ad hanc vel illam figuram, directionem, vel celeritatem indifferentia videmus. Quod, si corpora ad omnem sunt indifferentia figuram; ipsam quoque, inquit, ex qua corpora constant, materiam talem esse, necessario concludendum. Si ipsa materia figuræ, directionis, celeritatis intuitu sit indifferens; ratio debet dari sufficiens (nil etenim hac sine quit esse) indifferentiæ materiæ hujusce sublationis, & quidquam, quod eam ad hanc potius, quam aliam figuram perducatur. Hæc ratio determinans vel ipsi insit, necesse est, materiæ, vel extra eandem reperibilis. Non primum; quoniam idem nequit simul esse determinans, & sub eodem respectu determinatum. Quare secundum: verum id, ratio cujus sufficiens est extra *Ens*; dicitur contingens, quod quoque mutationi obnoxium. Itaque quum determinatæ figuræ ratio sufficiens non ipsi insit materiæ, sed extra eandem reperibilis; materiam quoad formam esse contingentem dubio nulli videtur subjacere: sed est etiam quoad substantiam ipsam contingens. Nam corpora mundum hunc nostrum constituentia esse mutabilia cernimus: at mutabilitas, existendique necessitas sibi invicem repugnant. Porro, qui implicet, si aquæ guttulam, terræ unam particulam, aut ignis scintillam demi aut adjici substantiis hisce mihi representem? Quod si autem potest pars deficere, eecur haud totum? nunc id, quod esse potest, & non esse, hoc modo, vel alio esse, contingens vocatur; igitur hujus mundi materia tam quoad formam, quam substantiam contingens est. Hoc est illud gigantæum, si superis placet, argumentum,

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἐπιχειρημα, τὸ ὅποτον ὑπὸ πάντων τῶν Φιλοσόφων σχεδὸν ὑπερασπίζεται, ἀγκυλὰ ἢ ὄλαι τε αἱ προτάσεις εἶναι πλήρεις ὑποθέσεων ἢ ἀμφιβολιῶν, ἢ ἰπομένως παραλογισμῶν. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ ἀμφιβάλλειν, ἤγουν φαίνεται, εἰς τὸ συμπεραίνειν εἶναι ἄτοπος παραλογισμὸς· ἢ ὅτι εἶναι ἔτι εὐδὺς δειχθήσεται. 11

§. 64.

11, Τῆτο λοιπὸν τὸ ἐπιχειρημα, ὅπῃ συνίσταται ἐν σωρειτῶν, διὰ τὰ καταννηθῆν ἐυκολώτερα ἢ σαφίστερα οἱ παραλογισμοί, ἢ τὰ σοφίσματα τε, πρέπει νὰ τὸ θεωρήσωμιν πρότασιν πρὸς πρότασιν. Λέγουσι λαπὶν, ὅτι διὰ τῆς πείρας βλέπεν τῆτο τὸ Πᾶν διαφόρους μεταβολὰς πάσχον. Αὕτη ἡ πρότασις εἶναι ἀμφίβολος· μὲ τὸ εὐερίδεται εἰς ἀμφιβόλους ὄρους, ὅθεν δὲν τῆς δεχόμεθα, ἀλλὰ τῆν ἀποφάσκομε λέγοντες, ὅτι τοιαύτας μεταβολὰς τὸ Πᾶν δὲν πάσχει, ὅτι λογῆς διὰ τῆς πείρας ἡμεῖς προσλαμβάνομεν, ἂν θεωρηθῆ ὀρθῶς ἢ ἰδίᾳ τῆς μεταβολῆς. Ἐπειδὴ διὰ τῆς πείρας μόνον ἰξεύρομεν, ὅτι τὰ σώματα μεταβάλλονται δηλαδὴ λαμβάνου ἕτερον σχῆμα, ἂν ὁμως λαμβάνου τοιοῦτον σχῆμα, ἐποῦ ποτὲ δὲν εἶχον, ποῦτος ἤμπορεῖ τῆτο νὰ τὸ βεβαιώσῃ διὰ τῆς πείρας; ἔπειδὴ ἡμεῖς περὶ τῆ δυνατῆ, ἢ ἀδυνατῆ ἐκ τῆς πείρας, δηλαδὴ ὑπάρξεως συμπεραίνομεν· ὡς ἐπῆ, ἂν δὲν ἦτο τῆτος ὁ Κόσμος, ἕτε ἠμπορέσαμεν νὰ εἰπῶμεν, ὅτι δυνατὸς εἶναι. Ἄρα ποῦθεν; ἢ ἀπὸ ποῖαν πείραν ἰξεύρου, ὅτι ἡ ὕλη ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ἢ ἄλλην μορφήν; ἔξω ἀπὸ αὐτὴν ὅπῃ ἔχει; Καὶ ἄλλως ἡ μεταβολὴ θεωρηθεῖσα δὲν ἠμπορεῖ νὰ γένη εἰς τὴν ὕλην αἰτία ὄντος συμβεβηκότος. Ἐπειδὴ ἡ μεταβολὴ εἶναι διπλῆ, ἢτοι ἔξωτερικὴ, ἢ ἰσωτερικὴ· ἢ ἔξωτερικὴ μὲν εἶναι αὐτὸ τὸ σχῆμα, δη-
λα-

tum, quod a plurimis ferme defenditur philosophis, quamvis re ipsa acutius percogitatum suppositionibus, fallaciis, atque paralogismis scateat.

§. 64.

Argumentum hoc polysyllogisticum, quo facilius sophismata illius, ac paralogismi intelligi queant; mente attentiori de propositione est ad propositionem considerandum. *Experientia*, inquiunt, beneficio nos videre, universum hoc varias subire mutationes. Hæc positio valde est ambigua, ne dicam, falsa. Dubitatio omnis distinguendo debite a se invicem mutationes tollitur. Hæ sunt aut externæ, aut internæ. Per illas philosophi nil aliud, nisi certam formæ mutationem, quæ in collocatione partium determinata consistit, intelligunt: per internam autem totalem rei interitum, seu annihilationem indigitari volunt. Distinctione hac rite perpensa haud difficilis propositi argumenti erit solutio. Corpora, materiamque ipsam a mutatione quidem externa non eximimus, bene vero ab interna. *Experientia*, verum est, scimus duce, corpora diversam loci, temporis, directionis, celeritatis &c. recipere mutationem, formam &c. Num vero dicto modo interne sint mutabilia, æquis hoc de experientiam magistræ in nostri convictionem valet adducere, vel rationem aliam solidam? reris: unquam sine erroris periculo adseverare licet hoc, illudve possibile esse, aut impossibile, nisi possibilitas, aut impossibilitas experientia

λαδή ἢ διαφορῶν τῶ σχήματος· ἐσωτερικὴ δὲ ἢ παραγω-
 γὴ εἰς τὸ μηδέν. Ὅθεν ἢ μὲν πρώτη δὲν γίνεται αἰτία
 Οὐτος συμβεβηκότος· ἢ δευτέρα δὲ ἔχ ὑπάρχει· ὅθεν
 ἔτε μεταβλητὴν ἢμπορῶν νὰ τὴν ὀνομάσῃ, ἢ ἀκολούθως
 ἔτε μεταβολὰς τὸ Πᾶν πάσχει ἢμπορῶν νὰ εἰπῶν. Ἐ-
 πειδὴ αὐται αἱ μεταβολαὶ κρέμονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν
 ὕλην· ἂν λοιπὸν ἢ ὕλη εἶναι μεταβλητὴ, ἢ ἢμορφῆτης
 μεταβλητὴ εἶσαι· ἀλλὰ μὴν ἢ ὕλη ἔδεποτε μεταβάλλεται,
 ἔτε ἐσωτερικῶς, ἔτε ἐξωτερικῶς εἰς ἄλλο σχῆμα, ἐπὶ
 ποτὲ δὲν εἶχει· ἄρα ἔτε ἢ μορφή αὐτῆς μεταβλητὴ εἶ-
 σι. Ὅθεν δὲν ἢμπορῶν νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἢ ὕλη εἶναι
 ἀδιάφορος δηλαδὴ ἢμπορεὶ νὰ λάβῃ κἀθε σχῆμα ἢ μορ-
 φήν. Ἐπειδὴ τὴν φύσιν τῆς ὕλης ἀγνοῶν, ἢ ἐπειδὴ ἀγνοῶν,
 ἔτε νὰ διορίσῃ δύναται, ἔτι εἶναι ἢ ὕλη ἀδιάφορος·
 μετὰ τὸ νὰ μὴν ἐξεύρομεν, ἂν αὐταὶ αἱ μορφαὶ ἀναγκασταὶ
 εἶναι, ἢ ἔ; δίστι ἂν δὲν ἦσαι ἀναγκασταὶ (διὰ τῆς πείρας
 θεωρῶντες) ἔπρεπε νὰ φανῇ κἀμμία μεταβολὴ· μεταβο-
 λὴ δὲ κἀμμία δὲν εἶναι· ὅθεν πιθανῶς ἢμπορεὶ τινὰς
 νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ μορφαὶ ἐδωρισθησαν
 ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς φύσεως τῆς ὕλης. Ἄν ἔν ὑποθέ-
 τῳ Ὁν ἐνεργητικῶν, πρέπει νὰ ὑποθέσῃ ἢ μεταβολὰς
 ἐξωτερικὰς πρὸς τὴν τῷ ὅλῳ ἐπιτέλειαν ἀποβλεπέσας·
 ἄλλως γὰρ ἢδελεῖν εἶναι ἰναυτίον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐνε-
 ρείας, ἢτις ἄλλως ἐνοηθῆσαι ἔδύναται. ,,

scientia nitatur indubia? Quoties enim habuimus quæ
 pro possibilibus, quorum impossibilitatem nos deinde
 agnovimus. Numquid nemo non, qui aquam conge-
 latam numquam tuitus est; congelationem ipsius dictu-
 rus foret fors impossibilem? Vel quam freti ratione
 capacitatem materiæ diversissimarum figurarum adseve-
 rare recipiendarum valeremus, ni foret experientia?
 Quare materies minime quantum ad substantiale, prouti
 vidimus, mutabilis, ac modum circa est vel figuram:
 id, quod a materiæ vi intrinseca nunquam non activa
 promanat: uti eapropter is, materiæ qui operandi lar-
 gitur vim; mutabilitatem ei nulla ratione demere queat.
 Nobis etenim vel admittenda vis materiæ cum mutabi-
 litate activa; vel *Entis* necessarii adstruenda immutabi-
 litas cum inertie positione: quum actuositatis, immu-
 tabilitatisque in eodem simul subjecto impossibilia
 agnosci possint prædicata, & sint. Quid? quod, lo-
 quendo paulo strictius, neque quantum ad formam,
 patitur materies; quum nullo unquam tempore nova
 nonnulla, quam desideraret ante, eidem forma accedit,
 neque quam possidet, amittit. Equis etenim mundum
 non habitis prius realitatibus locupletari, aut possessis
 privari, temere ausit effutire? Id quod genuina mu-
 tationis sibi vult notio. Colligitur inde nec materiæ
 substantiam, neque formam mutabiles dicendas: Hinc
 & illa ei quoad formam indifferentia, contingentiaque
 non erronee est abneganda; atque adeo, quemadmo-
 dum ignorata nobis materiæ essentia necessaria est; ita
 & idem de ejusdem formis prædicandum.

§. 65.

„ Εἰν ὄσω λοιπὸν διὰ τῆς πείρας δὲν ἤθελαν δεῖ-
 ξη, ὅτι ἤμπορεῖ τὰ λάβη ἢ ὕλη ἄλλην μορφήν ἔξω ἀπὸ αὐ-
 τῆν, ἐπεὶ ἔχει, ἐν τοσούτῳ δὲν ἤμπορῶν νὰ εἰπῶν καταφά-
 σκωντας, ὅτι μεταβολὰς πάσχει ἢ ὕλη· κυρίως γὰρ με-
 ταβολὴ ἤθελεν εἶναι ἐκεῖνη ἡμορφὴ ἢ εἰσυχθεῖσαι εἰς τῆς
 ὕλην, ἐπεὶ ποτὶ δὲν ἦτον. Ὁθεν καθὼς λέγεται καθ’
 αὐτῆς, ὅτι ὁ Θεὸς ὅσα ἔχει, τὰ ἔχει ἐκ τῆς ἀνάγκης
 τῆς φύσεώς τε, καὶ δὲν ἤμπορεῖ πλέον νὰ λάβη ἄλ-
 λοτι, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχε· παρ. χ. ὁ Θεὸς Τῆλη
 νὰ γένη δὲν ἤμπορεῖ, ὡς πνεῦμα καθαρῶτατος ὢν,
 ἢ νὰ ἀποβάλλῃ μίαν τελειότητα, ἢ νὰ λάβῃ, ἢ νὰ ἀ-
 ποτελέσῃ ἐκεῖνο, ἐπεὶ αἰτῶνται εἰς τὴν αὐτῆ φύσιν·
 τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ὕλη, ἤμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ, ὅτι ὄ-
 λαι αὐταὶ αἱ μεταβολαὶ εἶναι τελειότητες τῆς ὕλης ἐ-
 ξηρητέμναι ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς φύσεως αὐτῆς· ὁ-
 δεῖν ὅτε νὰ τὰς ἀφίση, ὅτε ἄλλας νὰ προσλάβῃ
 ἤμπορεῖ, διὸ ὅυτε τὰ σώματα ἀδιάφορα ἤμπορῶν
 νὰ λέγωνται, ὅτε αὐτὴ ἡ ὕλη· μετὰ τὸ νὰ ἐπεργῶνται ὄ-
 λαι ἐκεῖναι αἱ τελειότητες, ὅπερ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς
 φύσεως αὐτῆς ἐδωρίδῃσαν. „

§. 66.

„ Ἀν ὁμως τινὰς ἤθελεν ἀρηθρῆ λέγωντας, ὅτι
 αἱ μεταβολαὶ δὲν εἶναι τελειότητες, ἀλλ’ εἶναι μάλιγα
 ἀτελειότητες τῆς ὕλης, τότε εἰς τῆτον ἤμπορῶμεν νὰ
 ἀποκριθῶμεν οὕτω λέγοντες· ἡ τελειότης ἢ καθ’ αὐτὸ
 εἶναι ἐκεῖνη, ὅπερ ἐξ ἑαυτῆ τῆ αὐτικεῖμνεν εἶναι, καὶ καθ’
 ἑαυτῆ, καὶ πρὸς αὐτὸ ἀποβλέψου· αἱ μεταβολαὶ δὲ ὅ-
 περ γίνονται εἰς τὴν ὕλην εἶναι ἐξ αὐτῆς τῆς ὕλης, καὶ
 καθ’ ἑαυτῆν, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀποβλέψου, δηλαδὴ πρὸς
 σου-

§. 65.

Luce majori collustrabimus asserta, paritate a DEO petita: sin ex philosopho quæritas, eccur DEUS gaudeat immutabilitate? immediata hæc ab eo tibi danda responsio (responsum enim esse nequit, quoniam existit necessitate: hoc idem enim in quæstione est), quod nec novas perfectiones obtinere, nec, quas habet, quit amittere. Igitur & multo potius materies dicenda immutabilis: quum, experientia teste, etiam neque accedentibus realitatibus augeatur, neque recedentibus minuat. Quare velut in DEO actus quilibet intima peraguntur naturæ necessitate; sic etiam omnes materiei haud alia in ea ratione sunt.

§. 66.

At inquit: mutationes omnino totidem sunt defectus, qui in Ente perfectissimo habere nequeunt locum. Ego contra repono: mutationes in realitatibus sunt numero, atque existentes per se Realitatem vero per se existentem nuncupo, quæ ex objecto, & in eo est, ac ad ipsum pertinet. Jam vero mutationes quævis in materia contingentes, ex eaque evolutæ, id est: intrinseca ipsius vi ad ipsam, videlicet ad totius pertinent

συντήρησι τῆ ὄψε· ὅθεν δικαίως ἤμπορῶν νὰ λέγωνται
τελειότητες καθ' ἑαυτάς, δηλαδή ἀπολειυμένοι, οἷαι εἰ-
σιν αἱ τῆ ἀναγκαῖα ὄντος· ὅθεν δὲ νὰ ἀποδειχθῆ
ἡ μορφή τῆς ὕλης, ὅτι εἶναι μεταβλητὴ διὰ τῆς πείρας,
πρέπει προητέρα νὰ ἀποδειχθῆ, ὅτι αὐτὴ ἡ ὕλη κατ'
ἑσῆαν εἶναι ὄν συμβεβηκός. Ποτος λοιπὸν ἤμπορετ νὰ
εἰπῆ, ὅτι διὰ τῆτο ἤμπορετ νὰ λείψῃ ἡ ὕλη, ἐπειδὴ
φαίνεται εἰς ἑμένα, ὅτι δὲν μάχεται εἰς τὴν φύσιν τῆς·
ὅθεν ἤμπορετ νὰ εἶναι, ἢ νὰ μὴν εἶναι; ποτος λοιπὸν δέ-
χεται τοιαύτην ἀμφίβολον πρότασιν ἀπὸ τῆ φαίνεται εἰς
τὲ εἶναι, ἢ ἀπὸ τῆ φαίνεται, ὅτι εἶναι δυνατὸν, εἰς τὸ
εἶναι δυνατὸν; δὲν εἶναι αὐτὸ παραλογισμὸς ἢ σέφισμα;
ἐπειδὴ ἡμεῖς, ὡς εἰρηται, ὅλα ἐκεῖνα ὅπῃ εἶναι δυνατὰ,
τὰ λέγομεν, ὅτι εἶναι δυνατὰ διὰ τῆς πείρας· ποτος δὲ
διὰ τῆς πείρας εἶδεν, ὅτι εἰς τὸ μηδὲν γέγονε μία βαι-
νις ὕδατος, ἢ ἕνας σπινθὴρ πυρός, ἢ λέγει, ὅτι δὲν
μάχεται εἰς τὴν φύσιν τῆς ὕλης; βέβαια κἀνάνας· ὅθεν
δὲν ἤμπορῶμεν νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἡ ὕλη ἤμπορετ νὰ λείψῃ,
δηλαδή ἤμπορετ νὰ εἶναι, ἢ νὰ μὴν εἶναι· ὅθεν οὕτω
ὄν συμβεβηκός κατ' ἑσῆαν ἤμπορετ νὰ λέγηται. ,,

§. 67.

,, Ἄν λοιπὸν ἡ ὕλη ὄν συμβεβηκός κατ' ἑσῆαν
δὲν ἤμπορετ νὰ λέγηται, ἄρα ἕτε κατὰ μορφήν. Ἐ-
πειδὴ ὁ ἀποχεῶν λόγος τῆς μορφῆς περιέχεται εἰς τὴν
ἑσῆαν τῆς ὕλης ὑποκειμένη ἕσης. Ἄν ἔν ἡ ὕλη εἶναι
ἀναγκαῖα, εἶναι ἢ ἡ μορφήτης ἀναγκαῖα ὡς τελειότης.
Ἐπειδὴ κἀνάνας ὄν δὲν ἤμπορετ νὰ ἐπιστηθῆ ἀνευ ἰδιο-
τήτων τυτέσι τελειότητων· ὅθεν ἂν ἐξ ἀρχῆς ἡ ὕλη ὑπάρ-
χη, ὑπάρχει σὺν τῇ μορφήτης, δηλαδή σὺν ταῖς ἰδίαις τελειό-
τησι, ἢ καθὼς ὁ Θεὸς ποτέ δὲν ἦτον ἀνευ ἰδιοτήτων,
ἐτῆ ἕτε ἡ ὕλη. Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν πίπτει ὅλον τὸ ἐπι-
χεί-

tinent conservationem. Quate, uti perfectiones DEI
 absolutæ sunt. — At mutationes hæc possunt abesse aliæ
 que in earum succedere locum materiei. — Quis ita
 proferat secum pugnantia? Quis hoc modo formaturus
 est conclusionem: esse videtur possibile; igitur & est?
 Qui argumentatione hac aliquid mentis sunt evincere,
 contingentia ipsis prius materiei existentia, ejusdem-
 que hæc ad aut illas formas recipiendas indifferentia
 est probanda; id, quod nec a priori, nec a postero-
 ri valet præstari. Nam quis vel minimam umquam
 aquæ guttam defecisse pro certo adfirmare ausit. At
 defectus tamen est possibilis. — Nequaquam. Hæc
 experientia nititur: illud fictione inani.

§. 67.

Sin igitur relate ad substantiam non est contin-
 gens materies; nec formæ talis futura est intuitu. Nam
 forma materiei rationem sufficientem sui in ea agnoscit.
 Igitur materies si sit necessaria; etiam ejus forma talis
 sit oportet. Sunt enim formæ materiei perfectiones
 necessariae, quæ jam per materiem existentes eliciuntur
 in ea. *Ens* etenim nullam realitatibus seu proprietati-
 bus connectis destitutum conceptibile. Quare sin exi-
 stendi initium non habeat materies; neque ejus forma,
 seu proprietates: quemadmodum & DEUS nunquam

χειρημα, ὅπῃ λέγουσιν, ὅτι ὁ ἀποχεῶν λόγος τῆς ὕλης
 δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν τῆν ὕλην. Ἐπειδὴ δὲν ἠμ-
 πορεῖ νὰ εἶναι τὸ αὐτὸ διορίζον καὶ διοριζόμενος· διότι ἡ-
 μεις λέγομεν, ὅτι αὐτὴ ἡ μορφή συνυπάρχει αὐτῇ τῇ ὕ-
 λη, κρέμαται δηλαδὴ ἐκ τῶν δυνάμεων τῆς· αἱ δυνάμεις
 δὲ αὐτῆς συυπηῆχον αὐτῇ· ἄρα καὶ αὐτὴ ἡ μορφή. Δυ-
 νάμεις δὲ ἔχει ἡ ὕλη ἑλκυστικὰς, καὶ ἀντικρουτικὰς δηλ.
 ἀποδιωκτικὰς κατὰ Νεύθωνα, κατὰ δὲ Λαϊβνίτιον δύ-
 ναμις παραστατικῆς· ἐντεῦθεν λοιπὸν ἔπεται καὶ ἡ κίνησις,
 καὶ ἡ εὐθύτης, καὶ ἡ μορφή. Ἐπειδὴ ἐκεῖ ὅπῃ μάλλον δυ-
 νάμεις ἠθέλων εἶναι, κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἠθέλη γένῃ καὶ
 ἡ κίνησις, καὶ ἡ εὐθύτης, καὶ ἡ μίξις, τυτέσιν ἡ ἔνωσις
 αὐτῶν μετὰ τῶν ἐν οἷς εἰσι μορίων εἰς διωρισμένον διά-
 γημα κατὰ τῆν ἐνεργεῖαν καὶ διαφορὰν τῶν δυνάμεων τῶν
 ἑλκυστικῶν καὶ ἀντικρουτικῶν· ἡ ἔνωσις δὲ εἰς διωρισμένοι
 διάγμα εἶναι μορφή· ἄρα ἐκ τῶν δυνάμεων τῆς ὕλης
 κρέμαται καὶ ἡ μορφή. Ὅθεν διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ὕλη
 ὄν συμβεβηκὸς κατὰ μορφήν, πρέπει κατ' ἕσταν πρώ-
 του νὰ ἀποδειχθῇ. »

§. 68.

», Πρὸς συμφέρειν κατανοήσῃ τέττε τῆ ἐπιχειρή-
 ματος, ὅτι ἡ κίνησις, ἡ εὐθύτης καὶ ἡ μορφή ἐξήρη-
 ται ἐκ τῶν δυνάμεων τῆς ὕλης, ἄς φέρωμεν τὸ ἐπόμε-
 νοι παράδειγμα. Λέγομεν ἔν, ὅτι ἡ ὕλη, ὅπῃ περιέχε-
 ται εἰς τὸ σχῆμα: A: εἶναι κεχορηγημένη δυνάμεισι δυ-
 σι, δηλαδὴ ἑλκυστικῇ καὶ ἀντικρουτικῇ ἔτζι, ὡς εἰς διωρισ-
 μένον διάγμα νὰ ἐνεργῇ ἡ μία, καὶ εἰς διωρισμένον ἡ ἑ-
 τέρα· καὶ εἰς μὲν μακρὸν διάγμα νὰ ἐνεργῇ ἡ ἑλκυστικῇ,
 εἰς

suis sine attributis actualis erat. Hinc argumentum concedit adversariorum, dum ajunt: hoc modo materies determinans foret, & determinatum simul, quod absurdum. Ktenim nos ponimus, formam materiei coexistere, quoniam viribus ejus coexistit cum ea intime connexis. Materiei vero vires secundum modernorum philosophorum communem assertionem; & attractrices, & repultrices, ex quarum natura motus, directio ejus, diversa partium dispositio &c. intelligi, atque explicari possunt. Quo enim major virium, quibus præditæ sunt monades, copia conspirat, & ad punctum illud fiet motus, & directio, quæ nunquam a motu penitus potest abesse, & diversa partium dispositio, seu forma. Patet igitur: fin materies una cum suis viribus simpliciter sit necessaria; talis quoque est ejus forma. Quemadmodum enim fieri nequit, uti sine omni directione concipiatur motus; ita & sine omni forma materies inconceptibilis est. Verum ut forma motus, & directio sit determinata; causa erit opus determinante. Profecto sed causas has determinantes ipsæ constituunt vires; quæ pro circumstantiarum diversitate nunc hæc, nunc illa agunt ratione.

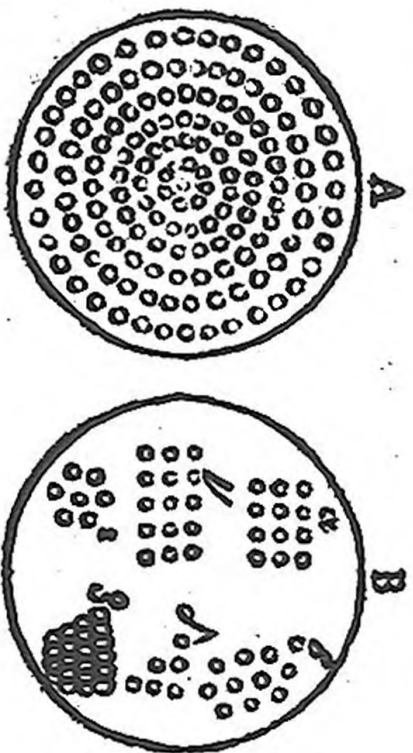
§. 62.

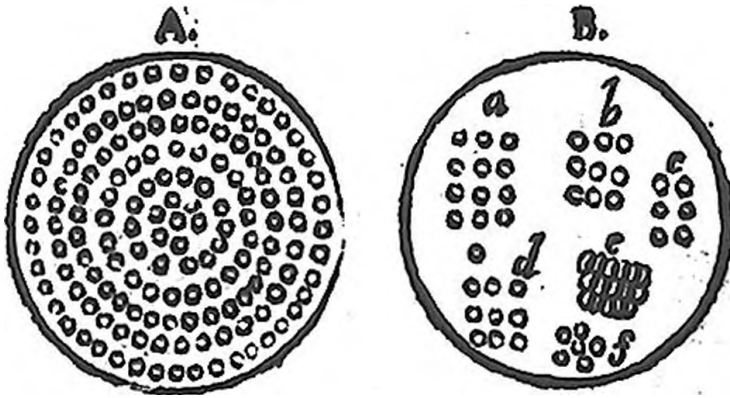
Ad faciliorem rei intellectionem ad hæc duas attendamus figuras; prima quarum atomos adhuc dispersas, secunda jam situm habentes determinatum sistit. Si quæris, qui sic disseminatæ atomi in sic coalescere poterint discrepantes species? rationem dico tibi viribus in adtractricibus, atque repultricibus esse quæritandam. Positâ namque vi visus ponitur, atque posito hoc motus, qui semper vi agenti, ut suæ causæ responderet effec-

εἰς δὲ τὸ ἐργαζῆν ἢ ἀντικρουσθῆναι, διὰ τὰ μὴ γίνεσθαι ἀ-
 κρα συνάρθρα, ἢ συνδιαπέρασις τῆς μιᾶς ἀτάμης εἰς τὴν
 ἄλληλην. Τεθείσης λοιπὸν ἐκατέρας τῆς δυνάμεως, τίθε-
 ται ἀγών· τεθέντος δὲ τοῦ ἀγῶνος, ἔπεται κίνησις· ἡ
 κίνησις δὲ γίνεται ἀσύμμετρος, ὡς ἀποτέλεσμα, τῷ ἀ-
 γῶνι, δηλαδή τῇ δυνάμει αὐτῆ ἀίτῃ ὕσῃ· λοιπὸν εἰς ἐ-
 κείνο τὸ μέρος, ὅπῃ ἤθελεν ἐκλυσοθῆναι αἱ μονάδες ἐν τῷ
 σχήματι: Α: ἐκείνη τῆς ἐυδύτητος ἢ λαμβάνουσιν κατὰ
 τὴν διαφορὰν τῶν δυνάμεων τῶν· ἢ καθῶς εἶναι αἱ δυνά-
 μεις, ἔτι εἶναι ἢ ἡ κίνησις, δηλαδή ἡ ποσότης τῆς
 κινήσεως κρέμαται ἀπὸ τὴν ποσότητα τῶν δυνάμεων, αἱ
 δὲ δυνάμεις ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὕλην. Α' λοιπὸν εἰς τὸ χῆ-
 μα: Α: ἤθελε τεθῆναι ὕλη, δηλαδή ἄτομοι πεπεροικισμένοι
 δυνάμει ἐκλυσιμῇ ἢ ἀντικρουστικῇ, ἔπρεπε βέβαια τὰ ἀκο-
 λυθῆσθαι ἢ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν, δηλαδή κατὰ τὴν
 διαφορὰν τῶν δυνάμεων τὰ λάβειν μερικαὶ μονάδες τὸ χῆ-
 μα: α: ἢ τὸ: β:, ἢ τὸ: γ:, ἢ τὸ: δ:, ἢ τὸ: ε:, ἢ τὸ:
 ζ: ἢ ἕτω καθ' ἑξῆς, ὡς ἐν τῷ σχήματι: Β: φαίνεται,
 εἰς μῆκος, πλάτος ἢ βάρος κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἢ συμ-
 φωνίαν τῶν μονάδων, ἢ τῆτο ἢ εἰς μεγάλην συνάρθρα,
 ἢ ἕ. Ὅθεν κατὰ τὴν διάφορον τῶν δυνάμεων συμφω-
 νίαν γίνεσθαι ἢ ἡ μορφή, ἢ τοῖ ἢ συνάρθρα τῶν σωμάτων ἢ
 ἢ ἐυδύτητος· ἢ διαφορὰ δὲ τῶν δυνάμεων ἐξ αὐτῆς τῆς
 ὕλης, ἢ ὕλη δὲ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐσίουσ τῆς, ὡς ἢ ἐ
 Θεοῦ ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐσίουσ τῆς· ἢ αὐτὴ γὰρ ὑπό-
 δισις ἐρ' ἐκείτης τῆς Ἐποσύσεως τίθεται, ἢ διότι
 εἶναι δύναται. Ὅτι δὲ τῆτο ἀληθὲς εἶναι, ἢμπορεῖ τὰ ἀ-
 ποδειχθῆναι διὰ τῆς περιήματος, ὅπῃ γίνεσθαι ἐπάνω εἰς
 κάποιον ἄλλο, τὸ ὅποιον ἀναλυθῆναι, ἢ ξηρανθῆναι πάλιν
 λαμβάνει τὸ σχῆμα τὸ ἴδιον· τὸ ὅποιον δὲν ἢθελε γέννη
 ἀν δὲν ἢτοι πεπεροικισμένον ἐκ φύσεως δυνάμει ἐκλυσι-
 ναῖς, ἢ ἀντικρουστικῆς, ἢ ταύταις διαφόρως ἐνεργήσασαι

effectus. Quam ob causam hanc atomi nanciscuntur directionem, atque formam, quæ virium attractricium & repultricium convenit differentiæ, & contra. Sin ergo in schemate, A. monades (atomus nobis cum monade unum idemque est) viribus attractricibus, & repultricibus adsumantur instructæ; differentis virium & directionem, figuramque impetrabunt proportionatam, diversificantem: nonnullæ figuram, a, aliquot, b, aliæ, c, &c. Quarum actiones si conspirarent, in eadem penitus manerent figura. Quum his autem monadibus vires etiam sint repultrices; atque adeo nequeant accurate conspirare; efficiens quidquam extensæ vel in longum tantum, vel in longum & latum, vel demum in longum, latum, & profundum simul. Inde consequitur apertissime, e virium attractricium, & repultricium diversitate, motum, directionem, rerumque formas tam multiformes intelligi posse, atque explicari. Exempli specialioris gratia quænam ratio, cur certi generis salia eundem usque retineant figuram a solutione denuo concreta? Nulla mihi videtur esse alia, nisi particularum salinearum, quæ iisdem sunt intrinsecæ, atque essentielles, vires attractrices. Namque alias sal idem crebrius solutum figuram eandem haud tueri valeret.

Διά τα λάββη τὸ σχῆμα, τὴν ἰσότητά, τὸ ἀέριον. καὶ
τὴν ποσότητα ἐπιπέδου ἰσότητος ἀέρος ἡμετέρου ἀδύνατος. 99

§. 69.

Sic quoque argumentum physicum a motu, ordineque universi hujus desumptum cadit. Si enim dictæ vires, attractrices, & repultrices conveniunt monadibus, & motus, & directio, rerumque figuræ, atque sic ipse universi ordo facilem perquam sortiuntur explicatum: cum primis si materies (ut ostendemus) sumatur infinita diversimode se se ipsamet modificans. Hocce vero corruente & ruit illud a contingentia huic unice ut fundamento inpixum; id quod jam supra monuimus.

§. 70.

„ Ἄν λοιπὸν ἡ κίνησις ἔπεται ἐν τῶν δυνάμειν, ἔπεται πρὸς τέτοις ἢ ἡ τάξις ἐκ τῆς κινήσεως τῶν δυνάμειν· ἐπειδὴ ἐκείνη τὴν τάξιν ἤμπορεῖν νὰ ἰσχύει αἱ μονάδες, τὴν ὅποιαν ἤμπορεῖν νὰ ἀποτελεῖσθαι δυνάμειν, ἢ ἡ συμφωνία αὐτῶν· ἐκεῖ γὰρ εἰσὶν τὰ σώματα, ἔτι φθάνει αἱ ἐκφυγαὶ αὐτῶν δυνάμεις ἢ ἀντικρούσεις· ὅθεν ἀκολουθεῖ, ὅτι καθὼς αἱ δυνάμεις συνυπάρχουσι τῇ ὕλῃ, ἢ ἡ κίνησις ἢ ἡ μορφή· ὁσαύτως ἢ ἡ τάξις· ἄρα ἢ ἡ τάξις συνυπάρχει αὐτῇ τῇ ὕλῃ, ἢ καθὼς ἡ ὕλη εἶναι ἀναγκαῖα, ἔτσι ἢ ἡ τάξις εἶναι ἀναγκαῖα, ὡς τελειότης τῆς ὕλης δηλαδὴ ἰδιότης. Πρὸς τέτοις ἢ τάξις, ἂν ὁρθῶς θεωρηθῇ, ἀπὸ αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων τὸ μέρος ἕδεν ἔστιν, εἰμὴ ἀπὸ τὸ μέρος τῆ νοός μας· διότι εἶναι τρόπος τις ἀναφορικός τῷ νοεῖν. Ὅθεν ὅλα τὰ φυσικὰ ἐπιχειρήματα ἕδεν ἰσχύει, ἢ ἐν τοσούτῳ δὲν ἤμπορεῖν νὰ δείξουν τὴν Θεῖαν Ὑπάρξιν, ἐν ὅσῳ δὲν ἤθελοι ἀποδείξῃ διὰ τῆς πείρας, ὅτι ἡ ὕλη εἶναι Ὅν συμβεβηκός κατ' ἔστιαν. Ἐν τοσούτῳ δὲν θέλει μείνῃ τῆτο τὸ ἐπιχείρημα κλονούμενον ἢ ἀμφισβητούμενον πλήρες ὅν ὑπαδείσεων, καὶ παραλογισμῶν, ὡς δέδεικται. »

§. 71.

„ Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν φανερὸν γίνεται, ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ δευχθῇ διὰ τῆς πείρας τοῦτας ὁ Κόσμος Ὅν συμβεβηκός, ἀλλὰ διὰ τῆς πείρας μάλιστα τῆναντίον ἀποδεικνύεται, ὅτι δηλαδὴ εἶναι Ὅν ἀναγκαῖον, ἀνίσως ἢ θεῖα Ἀποκάλυψις εἰς τῆτο δὲν ἤθελε συνιδράμῃ· ἢ τῆτο τὸ βεβαιώσει τὸ ἐπόμενον τῷ Ὡκέλευ ἐπιχείρημα διὰ τῆς πείρας ἀποδεικνύον τῆτο τὸ Πᾶν Ὅν ἀναγκαῖον· τὰ

§. 70.

Quemadmodum ergo materiei vires sunt internæ, atquæ essentialis, atque inde illi coexistunt; sic quoque motus, forma, ordoque illi coexistant, est necesse: & sicuti materies contingens non quit appellitari; proprietas namque materiei est, & realitas, quæ semper inerat materiei: ita hoc neque alicujus momenti est argumentum. Supponit enim, quod prius demonstrandum foret, materiem esse contingentem. Quare argumentum physicum nullum satis habet roboris; quo existentia *Entis* alicujus extramundani omnem extra dubitandi aleam poneretur. Verum longe a me abest, ut credas, argumentis me hisce existentiam *Entis* alicujus extramundani refutare mihi proposuisse; tantummodo horum argumentorum insufficientiam ad non rudis, sed rerum nexum perspicientis de *Entis* extramundani actualitate intellectum convincendum monstrare volui. Nullus dissiteor: rationes illæ fors convincendi internam vim maximam habent, intellectus quam nostri imbecillitas nos, ut fas est, non sinit capere: quemadmodum id in demonstrationibus sic dictis quam plurimis nobis accidit.

§. 71.

Inde simul patet fieri minime posse, ut homo rationis usu vel insigni prædictus ad *Entis* supramundani, semoto revelationis divinæ succursu, eluctetur. Commune philosophorum veterum erat axioma: ex nihilo nihil. Quam in rem inter alios numero plurimos audire libeat philosophum antiquissimum Ocellum Lucanum,

ἕποτον ἔτω φωνεῖ(α). ἢ Πᾶντε τὸ γενέσεως ἀρχὴν εἶ-
 21 ληφός, ἢ διαλύσεως ὀφείλοιν κοινωῆσαι, δύο ἐπιδίχεται
 22 μεταβολάς· μίας μὲν τὴν ἀπὸ τῆς μείζονος ἐπὶ τὸ μεί-
 23 ζον, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς χειρόνος ἐπὶ τὸ βέλτιον· καλεῖ-
 24 ται δὲ τὸ μὲν ἀφ' ἕπερ ἂν ἀρξῆται μεταβάλλειν, γί-
 25 νουσις· τὸ δὲ εἰς ὃ ἀφικνεῖται, ἀκμῆ. Δευτέρων δὲ
 26 τὴν ἀπὸ τῆς μείζονος ἐπὶ τὸ μείον, ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ
 27 βελτίονος ἐπὶ τὸ χειρόν· τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς με-
 28 ταβολῆς ταύτης εἰσιμάζεται φθορά ἢ διάλυσις. (ἀπο-
 29 λυθεὶς λοιπὸν τὰ ἐπιχειρήματα περὶ τῆς ἀγεννησίας τοῦ
 30 Παντός.) Εἴαν ἔνι ἢ τὸ Ὅλον καὶ τὸ Πᾶν γενη-
 31 τὸν ἔστι, ἢ φθορῶν, γενόμενοι ἀπὸ τῆς μείζονος ἐπὶ τὸ
 32 μείζον μεταβάλλει, ἢ ἀπὸ τῆς χειρόνος ἐπὶ τὸ βέλ-
 33 τιον. Ὡς ἔτι ἢ ἀπὸ τῆς μείζονος ἐπὶ τὸ μείον μεταβα-
 34 λει, ἢ ἀπὸ τῆς βελτίονος ἐπὶ τὸ χειρόν· γενόμενος ἂ-
 35 ρα ὁ Κόσμος αὐξήσει ἔλαβε, ἢ ἀκμῆν, ἢ πάλιν λή-
 36 ψεται φθίσει, ἢ τελευτήν· ἅπαντα γὰρ φύσις ἢ ἔχε-
 37 σα διέξοδον, ὅρας ἔχει τρεῖς, ἢ δύο διαστήματα· ὁ-
 38 ροὶ μὲν ἔνι εἰσι τρεῖς, γένουσις, ἀκμῆ, τελευτή· δια-
 39 στήματα δὲ, τό, τι, ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τῆς ἀκ-
 40 μῆς, ἢ τὰ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς μέχρι τῆς τελευτῆς. Τὸ
 41 δὲ γε Ὅλον, ἢ τὸ Πᾶν ἕδιν ἡμῶν ἐξ αὐτῶ παρτί-
 42 χεται τεκμήριον τοιοῦτον· ἔτι γὰρ γενόμεν αὐτὸ ἴδα-
 43 μεν, ἔτι μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον, ἢ τὸ μείζον μεταβάλλ-
 44 λον, ἔτι χειρόν ποτέ, ἢ μείον γενόμενον, ἀλλ' αἰ-
 45 κατὰ τὸ αὐτὸ, ἢ ὡσαύτως διατελεῖ, ἢ ἴσον, καὶ ὁ-
 46 μοιον αὐτὸ ἑαυτῷ. — —, Βλέπετε λοιπὸν τὴν συμπερα-
 47 νει δὲ τῆς πείρας ἐπιχειρήσας τᾶτος ὁ Φιλόσοφος!·

§. 72.

num, experientia edoctum, tali modo argumentantem : (a)
 „ Quidquid generationis principium accepit, & dis-
 „ solutionis debet esse particeps; duabus afficitur mu-
 „ tationibus, quarum est una quidem a minori ad ma-
 „ jus, & a deteriori ad melius. Vocatur vero id qui-
 „ dem, a quo incipit mutari, generatio: id vero, ad
 „ quod pervenit, vigor. Altera autem a majori ad
 „ minus, & a meliori ad deterius: & terminus talis
 „ mutationis dicitur corruptio, & dissolutio. Si igitur
 „ totum genitum est, & corruptibile; tantum a mi-
 „ nori ad majus immutatum est, & a deteriori in me-
 „ lius. Quare & a majori in minus mutabitur, & a
 „ meliori ad deterius. Factus igitur mundus auctio-
 „ nem suscepit & vigorem, & rursus finem assumet,
 „ atque corruptionem. Omnis enim natura transitum
 „ habens terminos habet tres, & duo intervalia. Ter-
 „ mini quidem sunt tres, ortus, robur, & finis. In-
 „ tervalla vero id, quod a generatione usque ad vi-
 „ gorem, & quod a vigore usque ad finem interce-
 „ dit. Totum vero & universum nullum nobis ex se
 „ præbet indicium tale. Neque enim numquam factum
 „ novimus, neque in melius vel majus mutari, neque
 „ deterius aliquando fieri, sed semper per se ipsum
 „ & similiter permanent & æqualiter, ac similiter ipsum
 „ sibi est.” Ecquis argumento huic ab experientia
 defumto responsum opponere potest validam? seu
 ecquis argumenti hujus ab experientia defumti robur
 infringere valet?

§. 72.

„ Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ ὁ Πρωταγόρας περὶ
 τῆς τῷ Παντός φύσεως ἀγωνίζεται νὰ ἀποδείξῃ τὴν
 ἴσωσιν τῶν μονάδων διὰ τῆς κινήσεως, ὡς εἴρηται. διό
 λέγει. (α) „ ἀρχὴ δὲ ἐξ ἧς, ἂ νῦν δὴ λέγομεν, πάντα
 ἤρτηται, ἥδε αὐτῶν, ὡς τὸ Πᾶν κίνησις ἦν, ἢ ἄλλο
 παρὰ τῆτο εἶδέν. Τῆς δὲ κινήσεως δύο εἶδη, πλήθει μὲν
 ἄπειρον ἐκότερον, δύναμιν δὲ τὸ μὲν ποιεῖν ἔχον, τὸ
 δὲ πάσχειν. ἐν δὲ τῆς τῦτων ὁμιλίας τε ἢ τρίψιος
 πρὸς ἄλλα γίνεται ἴσωνα, πλήθει μὲν ἄπειρα,
 δίδυμα δὲ. τὸ μὲν αἰσθητὸν, τὸ δὲ αἰσθησις αἰετ συντε-
 πίπτουσα ἢ γεννωμένη μετὰ τῷ αἰσθητῷ. — —
 Ἀπὸ ὅλα λοιπὸν αὐτὰ, ὅπῃ ἕως ἐδῶ εἶπομεν, τῦτο ἡμ-
 πορῶμεν νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι διὰ τῆς πείρας δὲν ἡμπο-
 ρῶμεν νὰ ἀποδείξωμεν τὰ φαινόμενα ὄντα συμβεβηκότα,
 ἢ ὅταν δὲν ἡμπορῶμεν νὰ τὰ ἀποδείξωμεν, δὲν ἡμπορῶ-
 μεν νὰ φθάσωμεν ἢ εἰς τὴν ἰδέαν τῷ ἀναγκαίῳ ὄντος,
 ὅπῃ εἶναι χωρισμένοι τῦτε τῷ Κόσμῳ, ἢ ἀκυλόθως
 ἰδέαν αὐτῷ δὲν ἡμπορῶμεν νὰ ἔχωμεν. ἢ ἂν εἶναι. ἔττει-
 ἄτε λοιπὸν τὸ ἐπιχείρημα τὸ ἐν τῷ συμβεβηκότος λαμβανό-
 μενοι ἰσχύει. „

§. 73.

„ Μάλιστα δὲ πῶς ἠδίδε φθάσει τῦτος εἰς ἰδέαν
 ὄντος ἔξω τῦτε τῷ Κόσμῳ; ὅστις τὴν ἐκ τῷ μηδε-
 νὸς παρεμφωγήν νομίζει πλάσμα; καθὼς πάντες οἱ πά-
 λαι Φιλόσοφοι; ὅστις λέγω δοξάζει συμφώνως μὲ αὐ-
 τῇ τῇ Ἀρχῇ, ὅτι ἡ ὕλη εἶναι αἰώσιος; ὅστις αὐτῇ
 ἀναγκαίως δέχεται ἢ ὡς πρὸς τὴν ὕσιν, ἢ ὡς πρὸς τὴν
 μορῶ.

(α) Πλάτων ἐν Θαιετήτῳ.

§. 72.

Audiamus & Protagoram sic differentem: „ Prin-
 „ cipium autem deinceps exit, ex quo ea, quæ mo-
 „ do diximus, manant; quod scilicet univcrsum hoc
 „ motus est, & aliud præter motum nihil. Motus
 „ vero species duæ: & multitudine quidem utraque
 „ infinita, potentiam vero alteram agendi, alteram pa-
 „ tiendi habet. Ex harum congressu, compulsuque
 „ mutuo effectus eveniunt numero infiniti, specie ge-
 „ nuini, sensibile videlicet, & sensus, qui semper
 „ cum sensibili coincidit, atque congregitur. — Ex qui-
 „ bus verbis affatim potest percipi, phænomena hæc *Entium*
 contingentium non, sed necessariorum adscribenda nu-
 mero, adeoque *Entis* extramundani conceptum in- no-
 stra minime esse potestate.

§. 73.

Præ aliis, qui ille ad *Entis* extramundani pervē-
 niat ideam, qui, veterum philosophorum more, pro-
 ductionem ex nihilo figmentum, hinc materiem, opi-
 nioni huic conformiter æternam existimat; quique eam-
 dem substantiæ ratione, & formæ æternam debet ad-
 mittere; qui materiem permanenter viribus internis
 eadem

(a) Plat. in Theæt.

μορφήν, καθὼς ἡμεῖς τὸν Θεόν; ὅστις ὁρᾷ τὴν ὕλην, ὅτι διὰ τῶν ἐσωτερικῶν τῆς δυνάμεως τὸν αὐτὸν τρόπον πάντοτε σχηματίζει ἐαυτῆς πρὸς συντήρησιν ἢ τελειότητα τῆ Ὀΐου; ὅστις τὴν ὕλην δέχεται ἀπειρον· διὰ τὸ μηδὲν κενὸν ἐνοσηθῆναι δύνασθαι; ὅστις ταύτην ἀδιαίρετον ἡγεῖται· ἐπειδὴ δὲ ἡμπορεῖ καμμία διαίρεσις τοιαύτη νὰ γένη, ὥστε ἐπὶ τὸ θαιρεθὲν μέρος νὰ μὴ εἶναι συνημμένοι μὲ ἄλλο; ὅστις ὑπολαμβάνει, ὅτι ἡ ὕλη εἶναι ἀπλυσάτη, ἢ εἰς καμμία κίνησιν τῶν σωμάτων ἐναστία; ἐπειδὴ ἀπλυσάτη εἶναι. Ὅστις τὴν ὕλην περιορισμένην δὲν δέχεται; ἐπειδὴ ἔπρεπε πάλιν ἀπὸ ἄλλης ὕλης νὰ περιορισθῆ; ὅστις πνεύματος ἰδίαν ὑδερίαν ἔχει, εἰμὴ τῆς λέξιως; Συντέμας, πῶς θέλομεν ἀποκριθῆ εἰς ἐκεῖνον, ἐπὶ ἔτζι συλλογίζεται; ὁρῶ ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, ὅτι ἕδὲν ἀνάγεται εἰς τὸ μηδὲν, ἕτε ἐλάχιστον μέρος ὕδατος, ὅπῃ διὰ τῆς πίεσεως εἰς ὄλας εἶναι φαιερόν· δὲν πρέπει λοιπὸν πιθανώτερος καὶ νὰ συμπεράσω, ὅτι ἢ ἐκ τῆ μηδεὶός ἕδὲν κερήχθη, ἢ ἐπομένως ὄλα ἔσα ὑπάρχον, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἰδίας φύσεως ὑπάρχον; πρὸς τῆτοις θεωρῶ τῆτο τὸ Πᾶν ἔλας τὰς δυνατὰς τελειότητας, (εἰπέ μοι γὰρ μίαν, ἤτις αὐτῷ ἐκ ἂν ἐρεῖ) μάλιμα δὲ τὰς πρὸς συντήρησιν τοῦ Ὀΐου, ἢ Εὐτυχιάν τῶν αἰδηῖσι κεχορηγημένω ἀηκύσας, ἔχον· ἂν δὲν ἡμπορῶ λοιπὸν νὰ τὸ ὀνομάσω τελειότατον; ἔξω ἀπὸ τῆτο, ὅτι αὐτὴ ἢ μέγιστος τελειότης ἐκ τῆς τῆ ὑπάρχειν ἀνάγκης, ὡς ἐκ βίξης προκύπτει. Ὅρῶ τέλος πάντων ταύτας τὰς μεταβολὰς, ὅπῃ ἀτελειότητες νομίζονται, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο τίποτες, παρὰ ἐνεργεῖαι ἢ μορφαι τῆς ὕλης ἐξωτερικαί, ἕχι δὲ ἰσατερικαί, ὅπῃ εἶναι ἀναγωγαί εἰς τὸ μηδὲν, αἱ ὅποια ἀντίκεινται εἰς τὸ ἀναγκαῖον Ὀΐον· ἂν δὲν ἡμπορῶ λοιπὸν νὰ συμπεράσω, ὅτι τῆτος ὁ Κόσμος εἶναι ἀμετά-

eadem sibi & ad conseruationem, & totius perfectio-
nem tribuere modificationes videt; qui materiem ad-
mittit infinitam, quod vacuum neque cogitari posse
ullum; qui cum indivisibilem iudicat, quod separatio
queat dari nulla, quin pars separata adhaereat alteri;
qui materiem hanc opinatur simplicissimam, nullique
corporum motui contrariam hoc ipso, quod sit simpli-
cissima; qui materiem finitam & terminatam admittere
nequit, quippe a materie alia determinandam; qui spi-
ritus non, nisi vocabuli habet notionem? Ut paucis
absolvam omnia: qui rationes ita secum subducenti su-
mus responsuri: in rerum natura nec minimum, nec
minimam quidem aquæ guttam (experientia cuius ma-
nifesta) annihilari percipio: numquid igitur ratione
saltim probabiliori creationis omnem abjicio ideam,
existentiaque omnia necessitate naturæ suæ actu esse
affirmo? Præterea universum hoc realitates omnes pos-
sibiles (dic enim, si lubet, defectum) præ primis ad
conseruationem, felicitatemque viventium spectantes
possidere intueor. Num consequentia est illegitima,
si mundum perfectissimum habeo? id, quod præ omni-
bus aliis optime notandum, quod perfectio hoc ipso
longe maxima ex necessitate existendi tanquam radi-
ce facundissima manet. Has tandem mutationes, im-
perfectiones nominatas, nil nisi externas, nullo pacto
substantiæ internas, annihilationes (solum quas *Ens*
infinitum respuit) video. Igitur numquid mundi hu-
jus, substantiæ ratione immutabilitatem probabiliori ad
minimum modo adstruere queo? Quod si autem semel
mundum huncce necessarium, perfectissimum, & im-
mutabilem verosimilius saltim (scis namque, ad certi-
tudinem vix, aut ne vix quidem perveniri posse)

βλητος, ὡς πρὸς τὴν ὕλην· ὁδὸν ἀνίσως μίαν φορὰν ἀναγκαίως, ἀμετάβλητος, ἢ τελειότατος ὁ Κόσμος καὶ πιθανώτερος (ἐπειδὴ εἰς τὸ βέβαιον δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ κἀνέναν) ἠθέλει ἀποδειχθῆ, τότε πῶ θίλει μέλει νῆ ἢ Ἦ^ο παρξίς τῷ ὄντος τῷ ἔξω τῷ Κόσμῳ ἢ,

§. 74.

„ Ἐως ἔδω ἴδαμεν τὰ δύο ἀχίλλεια ἐπιχειρήματα ἢ ἰσχυρώτατα, ὡς νομίζονται· ἂς ἴδῃμεν λοιπὸν τῶρα ἢ τὸ τρίτον, τὸ ὅποιον ἢ αὐτὸ, καθὼς ἢ τὰ ἄλλα, ἐκ τῆς πείρας λαμβάνεται· εἶναι ὁμοῦς γεμάτων ἀπὸ παραλογισμῶν, ἢ ἀντιφάσεις, ὡς δειχθήσεται· τῦτο δὲ τὸ τρίτον ἀναλογικὸν ἀκούει, δηλαδή κατ' ἀναλογίαν σχηματίζεται τῶν κτισμάτων ἐκ προϋποκειμένης ὕλης, εἰς κτίσματα ἐκ τῷ μηδενός. „

§. 75.

„ Λέγουσι λοιπὸν οἱ Φιλόσοφοι, ὅτι διὰ τῆς πείρας βλέπομεν τῦτον τὸν οἶκον, ταύτην τὴν κρᾶπεζαν, ἐκίτην τὴν πόλιν, ὅπῃ ἔγιναν ἀπὸ κάποιον Τεχνίτην· ἐβλέπομεν πάλιν ἢ τῦτο τὸ ὰρολόγιον, τῷ ὅποιε τὸν Τεχνίτην ἀγνοῦμεν, ἠμπορεῖμεν ὁμοῦς νὰ συμπεράνωμεν βεβαίως, ὅτι καθὼς τῦτος ὁ οἶκος ἀπὸ Τεχνίτην ἐκτίσθη, ἔτξι ἢ τῦτο τὸ ὰρολόγιον ἀπὸ ὰρολογαῖν κατεσκευάσθη. Καθὼς λοιπὸν βλέπομεν τὸ ὰρολόγιον μὴ γινώσκοντες τὸν ὰρολογαῖν συμπεραίνομεν, ὅτι ὰρολογαῖν τὸ ἔκματι, ἔτξι, λέγω, θεωρεῖντες ἢ τῦτο τὸ Πᾶν, ταῦτα τὰ ἐρανια σώματα, τὴν τάξιν αὐτῶν, τὴν εὐπέπειαν ἢ ὰραιότητα ἢ τὰ τοιαῦτα, ἀνάγκη εἶναι νὰ εἰπῶμεν συμπεραίνοντες, ὅτι βέβαια κάποιος εἶναι ἔξω ἀπὸ τῦτον τὸν Κόσμον, ὅπου ἐποίησε τῦτο τὸ ἐρατὸν ἢ αἰσθητὸν Πᾶν

ostensum fuerit; *Entis* supramundani de actualitate actum est.

§. 74.

Hactenus medietatis argumentis aduersariorum duobus fortissimis, quæ totidem vulgo nuncupantur Achilles; perpendamus, & tertium ab experientia ductum sophisticum, quod quidem audit analogicum: concludimus ex illis quippe, quæ ex materia præsupposita producta, seu initium cepisse certo scimus, ad illa, initium quorum, vel non abscondit nobis experientia, atque ratione nulla capiendi existimus capaces.

§. 75.

Argumentum hoc ab ejus fautoribus hoc ferme modo sistitur: Sin urbem, domum, tugurium vel maxime vile a quopiam esse exstructum non inficiemur; qui universo huic Authorem primum Structorem abnegemus? sic & si quis horologium, numquam ante visum, consideraverit attentius, artificis actualitatem nequit addubitare, ut ut nunquam visum: pariter univesum, corpora cœlestia, ordinem hunc, pulcritudinem, symmetriamque non potest non ejus tam summopere admirabilis Creatorem adseverare *Entis* Extramundanum. Cicero Cleanthem (a) ita inducit loquentem, atque observantem: „Æquabilitatem motus, conversionem cœli,

G 2

„ aspe-

(a) Cic. de nat. deor. lib. 2. c. 5.

Πάν, τόσος θαυμασίος ἢ ἀνεκλάητος κατὰ πάντα.
 Τοιοῦτον ἐπιχείρημα ἔχει ἢ ὁ Κικέρων ἐκ τῆς αἰρησιότη-
 τος ἀναλογικῶς ὑπὸ παλατίου τινὸς εἰλημμένον· εἰς
 τῆτο δὲ τὸ ἐπιχείρημα εἰσάγει τὸν Κλειάνδρον παρατηρεῖν-
 ,, τα, (α) τὴν ἰσότητα τῆς κινήσεως, τὴν συζροφὴν
 ,, τῶ ἔρασι, τῶ Ἡλίῳ, τῆς Σελήνης, ἢ πάντων τῶν
 ,, ἀγέρων, τὴν διάρκειον, τὴν ποιικιλότητα, τὴν αἰρησιότη-
 ,, τα, τὴν τάξιν. τῶν ὁποίων ἡ θεωρία αὐτὴ ἀρεκτά
 ,, ἠθέλει δεῖξῃ, ὅτι δὲν εἶναι κατὰ τύχην· καθὼς αἰε-
 ,, σως τις εἰς κείναια παλάτιον, ἢ γυμνάσιον, ἢ εἰς
 ,, ἀγορὰν ἠθέλει εἰλθῃ, βλέπωντας πάντων τῶν λόγων,
 ,, τὸν τρόπον, τὴν μάθησιν δὲν ἠμπορεῖ εἰ κερῆ ὅτι αὐ-
 ,, τὰ γίνονται αὐτοῦ αἰτίας· ἀλλ' ἔνοστι, ὅτι εἶναι τις
 ,, ὁπῶ ἐπιγυρεῖ, ἢ εἰς τῆ ὁποῖον πείθεται· πολὺ πέ-
 ,, ρισσότερον εἰς τοιαύτας κινήσεις, ἢ εἰς τοσαύτας με-
 ,, ταβολὰς τόσοι πολλοὶ περυσμάτων, ἢ εἰς τάξιν το-
 ,, σῶτων, ἐν οἷς ἔδεν πώποτε ἢ ἀμετρος ἢ ἀπειρος ἀρ-
 ,, χαιότης ἐξηπάτηται, ἀνάγκη εἶναι εἰ ἀποφασίσῃ, ὅ-
 ,, τι ἀπό τινος Νῦν αὐται αἰ κινήσεις τῆς φύσεως διοι-
 ,, κῶνται. ,,

§. 76.

,, Τῆτο τὸ ἐπιχείρημα ὅσοι εἶναι εὐληπτον τοῖς
 πᾶσι, τόσον εἶναι ἀνεκτρος ἢ μηδεμίαν συνέχειαν ἰδεῶν
 ἔχον, ὅτε δύναμις, ἔτε ἀναλογίαν, ἢ ἀκολάθως εὐκο-
 λον εἰς τὸ εἰ ἀταρεῖθῃ. Διὰ τὰ ἰδῶμεν δὲ ὅτι κἄμμιαι
 πειθανότητα, ἢ συνέχειαν ἰδεῶν δὲν ἔχει, ἀγκαλὰ ἢ ἀ-
 πό μεγάλης Φιλοσόφου ὑπερασπίζεται, ὡς ἰδομεν,
 πρέπει εἰ ἐξετάσωμεν μόνοι τὴν Ἀναλογίαν αὐτῆ, ἂν
 συμφωνῇ μὲ τὴν ἰδέαν, ὁπῶ ἔχομεν τῆς Ἀναλογίας, διὰ
 τῆς πέρας, ἢ ταύτης καλῶς θεωρηθείσης, φαηήσονται
 οἱ παραλογισμοί τε. ,,

§. 77.

(α) Κικέρ. περὶ Φύσεως Θεῶν βιβλ. β'. κεφ. 5.

„ solis, lunæ, siderumque omnium distinctionem, va-
 „ rietatem, pulchritudinem, ordinem, quarum rerum
 „ aspectus ipse satis indicaret, non esse ea fortuita:
 „ ut si quis in domum aliquam, aut in gymnasium,
 „ aut forum venerit, cum videat omnium rerum ra-
 „ tionem, modum, disciplinam, non possit ea sine
 „ causa fieri judicare; sed esse aliquem intelligat, qui
 „ præsit, & cui pareatur: multo magis in tantis mo-
 „ tionibus, tantisque vicissitudinibus tam multarum
 „ rerum, atque tantarum ordinibus, in quibus nihil
 „ umquam immensa, & infinita vetustas mentita sit,
 „ statuatur necesse est, ab aliqua Mente tantos naturæ mo-
 „ tus gubernari.

§. 76.

Argumentum hoc, quod ipsi Ciceroni, nec
 non paucis momenti magni esse videbatur philosophis,
 viris aliis rerum connexionem forsitan accuratius pauxil-
 lo intuentibus vix probabitur. Mi profecto *Entis* extra-
 mundani existentiam nec persuadere, hoc minus de ea-
 dem me quit convincere. Quam obcausam illius refutatio
 magna sine suscipitur industria, quod est fallax. Hæc
 vero ut reddantur clariora; Analogiam argumenti hu-
 jus disquiramus solertius, num, quæ nobis de Analo-
 gia a posteriori hausta est, idem conveniat. Inspecta
 etenim

§. 77.

ἠγωνάζουσι τοιγαρῶν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι κἀθε
κτίσμα ἢ τάξις διὰ τῆς πείρας βλέπομεν, ὅτι ἔχει τῆς
αἰτίαν τε, ἅρα ἢ τῦτος ὁ Κόσμος ὁ ταύτην τὴν πρώτην
πρότασιν τῆς ἀρνήμεθα λέγοντες, ὅτι εἶναι ἀναλογική,
ἢ αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ ἀναλογία, μὴ τὸ νὰ μὴ εἶναι ὀρθή, ἀ-
ναιρεῖ τὸ ἐπιχείρημα. Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἀναλογίας ἡμεῖς
ἐννοῶμεν κἀπαιῶν ὁμοιότητα, ὅπῃ εἶναι μεταξύ δυοῦν πρῶ-
μάτων ἐν τῇ ἑστίᾳ αὐτῶν, ἀγχαλὰ ἢ ἀνομοιότης ἤθε-
λον εἶναι μεταξύ τῶν ἐπισηωδῶν ἢ συμβεβηότων αὐτῶν,
δηλαδὴ ποσότητος ἢ ποιότητος. Καθὼς Ἀναλογία εἶναι
εἰς τὸν διπλασίον ἀριθμὸν, ἣτις θεωρεῖται εἰς τὴν ἑστίαν,
δηλαδὴ διπλασιότητα, ἢ ἔχι εἰς τὴν ποσότητα. Ὡς
 $2:4 = 4:8$. Ὅθεν διὰ νὰ εἶναι ὁμοιότης ἢ ἀναλο-
γία, πρέπει νὰ θεωρῆται εἰς τὴν ἑστίαν. Ἄν λοιπὸν
τοιαύτη ἀναλογία εἶναι μεταξύ οἴκου, ἀρχολογίου, ἀγορᾶς
ἢ τῶν τοιούτων, ἢ μεταξύ τῷ Κόσμῳ; ἂν εἰς τὴν ἑστίαν
αὐτῶν εἶναι ὁμοιότης; ποῖα ὁμοιότης ἤθελον εἶναι εἰς τὸν
οἶκον, ὅπῃ ἐκτίθη ἐκ προῦποκειμένης ὕλης, ἢ εἰς τὸν
Κόσμον, ὅπῃ ἔργον ἐκ τῆ μηδενός; εἰς τὸν οἶκον δὲ ἢ
εἰς τὸ ἀρχολόγιον εὐρίσκεται ὁμοιότης ἢ ἀναλογία ὁ-
πειδὴ ἀμφω ἐκτίθησαν ἐκ προῦποκειμένης ὕλης ὁ δὲ
Κόσμος πόθει; ἂν ὁμως ἤθελον εἶπῃ ἐκ προῦποκειμένης
ὑλης, ὡς ὁ Πλάτων ἢ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὁ τότε ἤθελε βί-
βαια εἶναι ἀναλογαίτις, αὐτοὶ δὲ λέγουσι ἢ φρονοῦσι
ἐκ τῆ μηδενός. Ὅθεν βίβαια κἀμμία ἀναλογία δὲν
ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ἤθελον ὁμως εἶναι κἀποια ἀναλογία τό-
τε, ὅταν διὰ τῆς πείρας ἤθελον εἶναι ἰδῆ κἀνέων οἶκοι, ἢ

etenim hac levi admodum negotio fallaciæ apertæ solvendæ sunt.

§. 77.

Analogiam dicimus rerum duarum pluriumve in perfectione quadam essentiali, vel accidentali, vel his oppositis ope experientiæ nobis cognitæ convenientiam. Ut Analogia reperitur in hac proportione non in quantitate, sed in essentia, e. c. $2 : 4 = 4 : 8$. Quare ut Analogia sit & similitudo debet in essentiali perfectione adesse. At cuiusnam, quæso, innotescit per experientiam, mundum, & ex quo constat, materiem, cœpisse aliquando initium, ex nihilo fuisse eadem nacta existentiam &c. Hæc revera ideæ neque in experientia, neque in ratione sufficientem sui rationem agnoscunt. Quare qui ab ædificio, urbe, horologio &c. ortum quorum certo scimus, ad mundum, ad materiem, cuius & essentia, & ortus nobis ignoratur, argumentum protrahant, nullus perspicio. Immo profecto, in quo & domus & oppidum cum mundo deberent congruere, non in ortu videlicet, conveniunt. Secus, si vel ædificii, vel urbis e nilo productionem in rerum natura eventus suppeditaret. Verum quisnam idipsum ex animi sui sententia serio nitatur affirmare? Sin itaque ad Analogiam recursus debito inanis est momento; neque tentamine hocce ullum creatis extramundani conceptum acquilibilem manifestatur. Præterea Analogia nil certe brobare quit: nam vel consistit ex similibus, vel dissimilibus. Si ex similibus consistere dicerent, circa ipsa potius, quam quibus sunt similia, versari rationem

πῶς ἔγινεν ἐκ τῆ μηδεὶός, ὅθεν ἠθέλωμεν συμπεράνη, ὅτι τῆ-
 τος ὁ οἶκος ἔγινεν ἐκ τῆ μηδεὶός, ὅπῃ εἶναι μέρος, ἄρα
 ἢ τὸ ὅλον ἐκ τῆ μηδεὶός ἔγινεν· ὅθεν ἔχει τὸν Κτίστην
 ἢ τὴν Αἰτίαν τῆ τοιαύτην ὅμως πείρας δὲν ἔχομεν· ὅ-
 θεν ὅτε ἀναλογίαν ἠμποροῦμεν νὰ κάμωμεν, ἢ ἀκαλύθως
 ὅτε εἰς τὴν ἰδίαν τῆ ἀπειραν Οὐτος ἔξω τέτε τῆ Κόσ-
 μῳ ἠμποροῦμεν νὰ φθάσωμεν. Πρὸς τέτοις διὰ τῆς Ἀ-
 ναλογίας δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῇ τι· ἐπειδὴ ἡ γίνε-
 ται ἐξ ὁμοίω πράγματος, ἢ ἀνομοίω· ἐξ ὁμοίω δὲν
 ἠμπορεῖ· ἐπειδὴ ἢ αὐτῆ ἀπόδειξις ἐστὶ ζητείται· ἐξ ἀ-
 νομοίω ὡσαύτως δὲν ἠμπορεῖ· ἐπειδὴ εἰς ἐκεῖνα τὸ πρῶ-
 μα δὲν αἰήκει. »

§. 78.

» Διὰ τὸ ἐπιχείρημα δὲ τῆ Κιτρώνας ἀπεκρίθημεν
 ἀνωτέρω καιῶς, ἔσθα ἐρησιεύσαμεν τῆς κινήσει τῶν ἄ-
 ραιῶν σωμάτων, τὸ διάστημα αὐτῶν, τῆς εὐθύτητα,
 τὴν ποσότητα τῆς κινήσεως ἢ τῆς διαφορᾶς τῶν δυνά-
 μειων· ὅθεν διὰ νὰ ἠμπορέσῃ τι νὰ ἰσχύσῃ τῆτο τῆ Κι-
 τρώνας τὸ ἐπιχείρημα, πρέπει πρότερον νὰ ἀποδείξῃ
 τὴν ὕλην ἐκ τῆ μηδεὶός κτιθίσασ, ἢ ὅτι ἡ μορφῆτης
 δὲν εἶναι τελειότης ἢ ἰδιότης, ἢ ὅτι ἠμπορεῖ τι Οὐ,
 αἰεὶ ἰδιοτήτων εἶναι, ἢ ταῦτα διὰ τῆς πείρας· ἐπειδὴ ἐκ
 τῶν προτέρων αἱ ἀποδείξεις εἶναι ὅλοι φαινόμεναί δηλα-
 δὴ ἀπὸ τῆ φαίνεται εἰς τὸ εἶναι, τὸ ὅποιοι εἶναι σημεῖον
 ἀμφιβολίας, ἢ ἔχι ἀποδείξεως, ἠτις βεβαιότητα ζη-
 τεῖ. Πᾶσαι γὰρ αἱ ἀποδείξεις πρέπει νὰ ἐξήρηται
 ἀπὸ προτάσεις ἰναργεῖς ἢ βεβαίας, αἱ ὅποιοι εἶναι ἐκ
 τῆς πείρας δηλαδὴ ἐκ τῶν ὑγέρων. »

nem debere. Si autem ex dissimilibus, supervacanea
esset tunc comparatio.

§. 78.

Ciceronis vero argumenti, meo quippe sensu
opinabile robur, quo loco de motu, atque directione,
quantitate, discriminibusque primi, corpora quoad
atherea, differerebam, ut par est, infregi. Præterea id
Ciceroniani spha superiore refutatum refert. Quas ob
res ut suis quid pronuntiatis evincat Orator romanus;
mundi, materieque ex nihilo ortus ei est ostenden-
dus. Quæque enim a palatio, ordinis, pulchritudinis-
que præstantia transumpta probandi principia hæc pro-
pemodum se ratione habent: palatio, ordini, pulchri-
tudini suus debet esse architectus, atque author; hinc
& universo. Numquid ab indubie factis ad talia pror-
sus nobis ignorata audacter hic committitur consequen-
tia? stricta apodictica experientia, aut definitione, aut
axiomate, ambo quorum posteriora corroborantur prio-
ri, requiritur, nitatur. Quocirca quum mortalium ne-
mo mundi, materieque primo ortui experientia invicte
monstrando par existat, ut & ex nihilo tributæ actu-
alitati, multo hoc minus universi contingentiz, atque
adeo

§. 79.

„Ίδαιμε λοιπὸν ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ ἐπιχειρήματα τὰ πλέον ἰσχυρώτερα, μὲ τὰ ὅποια ἀγωνίζονται νὰ φθάσῃν εἰς ἰδίαν ὄντος ἔξω τῆτι τῷ Κόσμῳ, πόσον ἰσχύουν, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἄλλα τίποτες, εἰμὴ λέξεις κατὰ κανονικῆς συνέχειαν συμπλεγμέναι· εἶναι ἀκόμη εἷνα ἐπιχείρημα, τὸ ὅποτον φαίνεται, ὅτι ἰσχύειτι, ἴσως ἢ αὐτῆ ἢ ἰσχύς ἐν τῷ συμβεβηκότῳ κρέματι, τῆτι δὲ ἀπέει ἡθικόν· ὅθι ἀναιριθέτος τῷ συμβεβηκότῳ ὄντος, ἀναιρεῖται ἢ αὐτό. Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν ἐνοεῖς πόσον περιορισμένης εἶναι ὁ ἡμέτερος νῦς, ὁ ὅποτος ὄχι μόνον δὲν ἤμπορεῖ νὰ παρηγήσῃ ἰδίαν ἀπίσταν, ὄντος, ἀλλ' ἔτι νὰ φθάσῃ εἰς παρομοίαν ἰδίαν διὰ τῶν φαινομένων, δηλαδὴ νὰ δείξῃ, ὅτι ὑπάρχει ἐν ὄν ἔξω τῆτι τῷ Κόσμῳ· ἤμπορεῖ ὅμως διὰ τῶν φαινομένων νὰ φθάσῃ ἴσως εἰς αἰτίαν τῶν φαινομένων αὐτῶν αὐτοῖς ἐνῦσαν, ἀλλὰ ἢ τῆτι ἀναλογικῶς ἐξάγεται ἐν τῷ ἡμέτερῳ σώματι, τὸ ὅποτος τόσον ἰσχύει, ὅσον ἰσχύει ἢ Ἀναλογία αὐτή. Τῆτι δὲ δὲν εἶναι ἄλλο τίποτες, εἰμὴ σαφῆς, σαφῆς Πανθεῖα, ὡς ὕστερον δειχθήσεται. Ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἤμπορεῖ διὰ τῆς πίστεως, ἢ διὰ τοῦ λόγου νὰ φθάσῃ εἰς ὕλην περιορισμένην· μὲ τὸ νὰ χρειάζηται κάλιον ἄλλην ὕλην εἰς τὸ νὰ περιορισθῆ· ὅμοιον γὰρ τὸ ὅμοιον περιορίσαι δύναται· πρὸς τῆτοις ἔτι ἰδίαν δυνάμει ἤμπορεῖ νὰ προσλάβῃ αὐτῷ ὑποκειμένῳ συνδέτη, ἔτι Κινῆ ἰδίαν ἀπαλύτως νὰ ἔχῃ δὲν ἤμπορεῖ.

adeo necessariae *Entis* supramundani existentiae ostendenda irrefragabiliter sufficiet.

§. 79.

Enervatis philosophorum jaetitatis rationum, rite quae discussae subtiliter adornatae verborum concatenationes videntur, copiis, proruendum adhuc morale argumentum prostat. Verum tamen quum imbecille ejusdem pondus ipsi etiam haud diffiteantur philosophi, & demum ab ipsa propendeat contingentia, a posteriori indemonstrabili; cum ea modo concidit. Quibus rationis nostrae, non tantum infiniti, sed & extramundani *Entis* formandae ideae impotentis limitatio stabilitur. Quod de universo non nescimus, eo refertur omne, causam dandam universalem quamdam. Quoniam ubi effecta conspiciuntur, ac phaenomena; causa quoque, quum nullum non rationem sui petat sufficientem, abesse nequit. Et quidem ratione longe probabiliori id causans in ipso materiei, haud secus, ac animus in nostro, genitali corpore reperitur. Quapropter rationis strenuo conamine ad plurimum *Panteismi* ad quam speciem eluctari valemus, entis cujusdam extramundani efficiendi conceptus ei spes omnis in perpetuum occidit.

§. 80.

„ Από όλα ἐν αὐτῷ, ἐπεὶ ἕως ἰδῶ εἶπαμεν, ἀ-
κολυθεῖ τῦτο, ὅτι ἡ ἰδέα τῷ Θεῷ μὲ ὄλον ὅπου εἶναι
τόσον ἀνεγκάτω εἰς τὴν Εὐτυχίαν τῷ ἀνθρώπῳ, χω-
ρίς τῆς ὁποίας τὰ λογικὰ κτίσματα δὲν ἴμπορῦν νὰ συ-
σταθῶν, ὡς δέδεικται, μὲ ὄλον τῦτο εἶναι ἀδύνατος ἡ
εὐρεσις αὐτῆς διὰ τῷ λόγῳ· ἢ τῦτο γέγοθεν ἴσως οἰκο-
νομικῶς διὰ νὰ καταλάβωμεν τὴν ἀδυναμίαν μας, καὶ νὰ
φαινώμεθα, ὅτι χρειάζομεθα βοήθειαν εἰς τοιαύτην ἀναλ-
κασίαν ἰδέαν· ἢ ἢ βαρμηδόν τῶν ἐτέρων ζῶων τῦτο γέ-
γοθεν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα μὲν ἐποίησε μὴ δυναίμεθα δεκτικὰ
εἶναι τοιαύτης ἀποκαλυφθησομένης ἰδέας· ἢ μᾶς δὲ δεκ-
τικὰ ταύτης ἤδη τῆς ἀποκαλυμμένης ἰδέας, ἣτις Ἀ-
ποκάλυψις ἀκούει. Ἀὕτη δὲ ἡ Ἀποκάλυψις ἔγινε
ἀπ' ἀρχῆς τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ, ἢ ὑστερον διαδοχικῶς
ἕως ἔ νὰ σταθῶν ἔτσι, ὡς ἐπεὶ νὰ μὴ χρειάζηται
πλεον ἐπαύλησι· ταύτην λοιπὸν τῆς Ἀποκάλυψιν οἱ
πρώτοι ἄνθρωποι τῆς διασπειραν διαδοχικῶς ἢ τὰς λοι-
ποῖς, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ Τόμῳ διειχθήσεται. „

§. 81.

„ Ὅθεν ἐπιταί ἀπὸ ἰδῶ, ὅτι ἰευκολα ἴμπορῦμεν
νὰ ἀποκριθῶμεν εἰς ἐκεῖνος, ὅπε ἠθέλω μᾶς εἰπῆ, ὅτι
ἐν ἡ ἰδέα τῷ Θεῷ εἶναι ἀδύνατος εἰς ἡμᾶς, πόθεν λοι-
πὸν ἐλάβομεν ἡμεῖς αὐτὴν, ὅπε τῶρα ἔχομεν; ὅτι τῆς
ἐλάβομεν ἀπὸ τῆς θεῶν Ἀποκάλυψιν, δηλαδὴ εἰς διω-
ρισμένους τινὰς ἀνθρώπους, ὅπε αὐτὸς ὁ Θεὸς ἠθέλησε,
διηγείρει τοιαύτην ἰδέαν, διὰ νὰ τῆς φανερώσῃ ἢ εἰς
τῆς λοιπὸς, καθὼς ἢ ἔγινε. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα, ὅπε ἡμ-
πορεῖ νὰ γένη δι' ἐνός, δὲν πρέπει νὰ γένη διὰ πολλῶν,
μὲ τὸ νὰ ἠθέλει εἶναι ἄλλο λόγῳ, τὸ ὅποσον ἀνίλλεται

§. 80.

Quantumvis vero, ut supra insinuatum, humanæ felicitatis possessio stabilis vel quam maxime Numinis divini requirat perceptionem; attamen uti ea sibi solum relicta ratione obtineatur, penitus fieri nequit. *Æconomico* fortasse hoc adscribendum strategemati, quo exigua nostræ vis minime immemores, *Entis* nonnullius summi, quod ideam sui nostris mentibus instillet, opem implorandi assuescimus. Isthæc de se lata agnitio a *DEO* immediate mortalibus aliquibus communicata *Revelatio* adpellatur, quæ donec firmas ageret radices, spatio temporis longo, crebraque repetitione indigebat.

§. 81.

At objicies forsan: stante ideæ *DEI* acquisitionis impossibilitate, unde, qua gaudemus, origenetenus derivanda? — a *Revelatione* descendit respondeo: sapientiæ namque summæ ita erat lubitum, certis quibusdam eandem adferre mortalibus, qui eam rursus aliis manifestarunt, usque dum temporis tractu magis, magisque sit propagata. Hæc *Revelatio* sensibus nostris tautopere adversans adeo est stupenda, ut philosophorum secta nec una doctrinas ut sensibus multum aridentes proposuerit tanto, quanto ipsa perduraverit tempore, atque tot, quot ipsa, hominum corda præceptis suis obsequa reddiderit. Et revelationis possibilitas, & convenientia secundo statuenda Tomo est.

Aliquo modo jam ex propositis illius necessitas com-

pre-

εἰς τὴν σοφίαν τῆ Θεῶ. Λίγουσιν ὅμως πρὸς τούτοις
 ὅτι ἂν δὲν ἤθελεν ἦτον δυνατὴ ἡ -ε Θεῶ ἰδέα
 τῷ τῆ τοῦ φωτὶ ἐυρεθῆναι, ἢ ἐυρεθῆσα, ἐνοηθῆναι,
 ἢ ἐνοηθῆσα ἀποδειχθῆναι, δηλαδὴ βέβαιος γινηθῆναι
 (τῦτο γὰρ βύλλεται εἶπεν τὸ ἀποδειχθῆναι)· τότε ἤ-
 θελεν εἶναι ἀδικία παρὰ τῷ Θεῶ νὰ ὑπερῶνται τόσα ἔ-
 δη ταύτης τῆς ἰδίας τόσον ἀναγκασίας, ὅπῃ ἤθε-
 λοι ὑπερῆθῃ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Εἰς αὐτοὺς
 ἤμπορε νὰ ἀποκριθῇ τινὰς, ὅτι καμμία ἀπόδειξις ἐκ
 τῶν προτέρων δὲν ἤμπορε νὰ εἶναι, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ Τό-
 μῳ ἀπαδειχθήσεται· ὅθεν ἔτε ἤμπορεῦμεν νὰ διορίσωμεν
 τί ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῶ ἀδικία· ἔξυρομεν δὲ, ὡς εἶδο-
 μεν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ αὐτὴ ἡ ἰδέα εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν
 ἰστέρων, ὅθεν ἔτω δίκαιον παρὰ τῷ Θεῶ ἐστὶν, ἤμ-
 πορεῦμεν νὰ εἰπῶμεν· διότι ἂν ἦτον δυνατὴ αὐτὴ ἡ ἰδέα
 διὰ τῆ λόγου, ἔπρεπε νὰ μὴ ὑπάρχη καμμία Ἀποκα-
 λυψίς εἰς τὸν Κόσμον, ἀλλὰ ὅλα τὰ τῆς Ἀποκαλύ-
 ψεως διὰ τῆ λόγου νὰ φαιρωθῶν, τὸ ὅποτον ἢ αὐτοὶ
 δὲν τὸ δέχονται, ἀλλὰ τῦτο δὲν εἶναι, ὡς ἢ αὐτοὶ τὸ
 ὁμολογῶσι οἱ ἀντικείμενοι, ἀρα ἔτε τὸ ἄλλο. Πρὸς τέ-
 τοις ἀγνοῦν οἱ τοιοῦτοι ἀντικείμενοι, ὅτι ἡ Ἀποκαλύψις
 ἐξ ἀρχῆς ἔγινε τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ
 Τόμῳ δειχθήσεται, ὅθεν ἤμπορεῦσε νὰ διαδοθῇ ἢ εἰς
 τὸς μεταγενετέρας, καθὼς ἢ διεδόθη· ὅθεν ἡ τῆς γε-
 ρήσιως αἰτία δὲν εἶναι παρὰ τῷ Θεῶ, ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς
 τοῖς ἔθνεσιν, ὅπῃ ἠμίλησαν τοιοῦτε Ἀγαθῶ. Καὶ γῆ-
 το φανερόν γίνεταί ἐκ τῆς ῥηθησομένης μεταβολῆς αὐ-
 τῆς τῆς ἰδέας τῆς ἀποκαλυμμένης. Ἄλλοι δὲ λέγου-
 σιν, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς Ἀποκαλύψεως ἢ ὁ ὅρισμός αὐτῆς
 ὑποδέτε τὸ Ἀποκαλύψαν, ἢ ὅρισόν. Εἰς τῦτῳ δὲ ἀ-
 ποκριτέμεθα διαιεῦστες τὴν πρότασιν των ἔτως, ὑποδέτε
 τί Ἀποκαλύψαν, ὡς αἴτιον μὲν, ἢ ὡς ἐκ τῶν ἰστέρων,

prehenditur, eaque ex adhucdum pertractandis de mutatione, quam subiit, ratione inquisita, longe dilucidius inclarescet. Ast mira profecto non numero pauci opponunt animi contentione, Numen summum incusantes haud levis injustitiæ criminis; si rationis nisus omnis in conceptu DEI formando, vires ejus penitus transcendente, frustraneus esset, quod gentes omnes *Revelationis* possessione beata non sint. — Hi male queruli ad nullitatem ratiocinii a priori animum deberent advertere, rationisque sublimem volatum intensiori rerum perquisitione cohibere, atque hoc modo temerariis conatibus Omnipotem ipsum nequaquam aggredirentur. Deinde: num id, quod cogitationi mortalis congrue justis, injustisque appellitatione insignimus, absoluti, independentisque rerum omnium Domini, moderatoris, & arbitri respectu, a parte quoque rei rite dicendum? num representationibus nostris modum, limitemque *Maximo* licet adfingere, quos intra mortaliū ratione se se cogatur continere? impotentiam nihilominus conceptus *Summi* efficiendi intima nobis loquitur convictio. Quam ob rem pro jure illius, quod est, sanctissime standum rerum peritus omnino adfirmabit. Tandem quo valeret *Revelatio*, quisnam cogitabilis ejus finis! quæ justificandæ ejusdem ratio? si rationi humanæ idea DEI haud foret impervia? quoniam & revelatum illi pateret. Neque quid porro evincunt prætendendo, revelantis conceptui substare eum revelationis, quum aliquid aliud sit, hoc intuitu causæ, quod concedimus animo lubenti, valere, & rursus aliud respectu *Authoris Revelationis* ut mortalibus antecedenter jam manifesti, quod non est. Pari ratione, actuali modo *Revelatione* a posteriori, quum
 ipsius

ὄρισόν, καταφάσκειται· ὡς φανερόν δι' ἃ ἐκ τῶν προτέρων ὄρισόν ἀποφάσκειται. Ἐπειδὴ ἤθελον εἶναι ἄνευ λόγου τότε ἡ Ἀποκάλυψις. Ὅθεν ὅλα τῶν ἐναντιῶν τὰ ἐπιχειρήματα εἶδεν ἰσχύον, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ, ἢ τρίτῳ Τόμῳ πλατύτερον δειχθήσεται. „

§. 82.

„ Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ τῆ Ἀπειροῦ ἰδέα διὰ τῶν φαινομένων δὲ τῷ λόγῳ εἶναι ἀδύνατος, ἢ ὅμως ἔχομεν ἰδίαν τοιαύτην ὄντος ἔξω τούτου τῷ Κόσμῳ, δηλαδή τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀκολουθεῖ, ὅτι τὴν ἐλάβομεν ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως· δίδεινται γάρ, ὅτι ἀπὸ τοῦ περιωρισμένου, οἷος ἐστὶν ὁ τῶν κτισμάτων διὰ ἧτος δυνατὴ ἰδέα ἀπειρος ὄντος ἀπειροῦ, εἰμὴ ὑπὸ αὐτῆ τῷ Ἀπειροῦ φανερωθεῖ· ἐκείνη δὲ ἡ ἰδέα, ὅπῃ ἀμέσως ὑπείκει τῷ ὄντος φανερεῖται λέγεται Ἀποκάλυψις· ἀρα Ἀποκάλυψις ὑπάρχει εἰς τὰς ἀνθρώπους· ἢ ἐπειδὴ πάντοτε εἶναι τοιαύτη ἰδέα ἀναγκαῖα, ἀρα ἐξ ἀρχῆς ἦτον Ἀποκάλυψις ταύτης τῆς ἰδέας· ἐπειδὴ, ὡς δίδεινται, δὲν ἠμπορεῖ ὁ ἀνθρώπος τὰ συσθεῖν χωρὶς αὐτὴν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν βεβαιότατα προκύπτει, ὅτι ὑπάρχεν ἐξ ἀρχῆς, ἢ ὑπάρχει θεία Ἀποκάλυψις περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὅτι ὑπάρχει ἐν ὄν ἔξω τούτου τῷ Κόσμῳ ἀπειρον. „

§. 83.

„ Ἄντι τοῦτον ἡ θεία Ἀποκάλυψις ἢ κατὰ λαοχρῆν τοῖς μετὰ ταῦτα ἄχει τῷ τῶν σωζομένη φανερώσει εἰς ἡμᾶς περὶ τῆς αἰτίας τῶν φαινομένων ἕτω λέγουσα, ὅτι δηλαδή Ὑπάρχει ἐν ὄν ἀπειρον, αἰώνιον, πρῶτον αἴτιον τοῦ Παντός, ἀγαθώτατον, ἀμεί-

τρον,

ipſius nos non deficiat agnitio , atque revelans jam manifeſtus ſit, eandem poſſumus deſcribere, id, quod a parte ante, ut Tomo ſecundo & tertio oſtendetur, de utroque implicat. Virium propriarum præpoſteræ notitiæ contrarii propugnatio adtribuenda videtur.

§. 82.

Quum igitur mortales *Ens* infinitum, ac extramundanum ſibi repræſentent, quod mens efficiencia propria, non adjuta, præſtare nequit; conſequentè exinde neceſſitate *Revelatio* divina inter eos reperitur. Neque hæc determinati cujuſdam temporis limitibus circumscribenda; verum ad conditum uſque hominem porrigenda. Namque ejus defectu beatitas humana exulat. Quapropter quum creati a DEO hominis finis ejus ſit felicitas, *Revelationem* non ante aliquot annorum millia, ſed cum ipſo homine ad exiſtentiam perducto fauſta primordia cœpiſſe. Ab hac igitur *Revelatione* primus homo accepit ideam *Entis* extramundani, hoc eſt ipſe DEUS ſeſe ipſi manifeſtauit: alio namque modo impoſſibile eſt, ut jam vidimus.

§. 83.

Divina Revelatio literis mandata ita de DEO loquitur: videlicet illum eſſe infinitum, æternum, primum, univerſalem, ſapientiffimum, optimum, omnipotentem, immenſum, ſimpliſſimum, independentem, liberrimum, ex-

τρον, σοφώτατον, παντοδύναμον, ἔξω τῆς τῆ
 Κόσμου, ἀπλύσατον, ἐλευθερώτατον, ἀνεξήρη-
 τον, ἢ ἄλλαι παρομοίαις ἰδιότηταις ἔχον, καθὼς
 τῷ ἀκριβῶς τὴν διὰ γραμμάτων σαζομένην Ἀποκάλυ-
 ψιν ἀσαφισώσονται δῆλον γίνεται. Ὅρα καί τις τὸ
 πῶς, ὅπῃ ἰδοὶ ἐσημειώσαμεν. Γεν. Κεφ. α'. 1. Δευ-
 τερ. Κεφ. δ'. 35. Ἐξοδ. ιε'. Ματθ. ιε'. 15. Μαρκ.
 β. 27. Γ'ωβ, Κεφ. ια'. 23. Ψαλ. η'.,,

§. 84.

„ Ἀυτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ ἰδέα, ὅπῃ τῶρα περὶ Θεῶ
 ἔχομεν λαβόντες αὐτὴν ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως, ἢ ὁ-
 ποία ἐξ ἀρχῆς ἦτορ εἰς τὴν ἀνθρώπου διὰ τὴν ἀνάγκη
 αὐτῆς. Ἀς τὴν θεωρήσωμεν λοιπὸν τῶρα ἂν ἔτι εἴ-
 μινεν, ἢ οὐ ; ἂν δηλαδὴ ἀφ' ἑ αὐτῆ ἡ ἰδέα ἀπε-
 καλύφθη, ἢ εἰς τὴν ἀνθρώπου ἐφανερῶθη, ἢ μινεν εἰς
 τὴν αὐτὴν ἔσοιαν, ἢ λαβόντες αὐτῆ οἱ ἄνθρωποι τὴν με-
 τίβαλλον, ἢ διαφόρως αὐτὴν ἐνόουν ; Ὅθεν πρέπει πρῶ-
 τος νὰ τὴν ἐξετάσωμεν ἰσορροπῶς, δηλαδὴ πῶς κοινῶς
 ἀπό ἅλους σχεδὸν ἐνομιζέτο· ὑπερον δὲ φιλοσοφικῶς,
 δηλαδὴ πῶς ἀπό τινος Φιλοσόφου αὐτὴ μετεπλάσθη
 καθαρὰ ληφθεῖσα· ἢ τίλος ἂν εἶχε λείψει ἀπὸ ὅλους
 σχεδὸν τὴν ἀνθρώπου, δηλαδὴ διατι δὲν εἴμινεν εἰς
 ἅλους ἔτι, καθὼς εἶχεν ἀποκαλυφθῆ· ἢ ποία ἦτορ ἡ
 αἰτία τῆς μεταβολῆς, ἢ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς
 Ἀποκαλύψεως. „

§. 85.

„ Ἡ αἰτία βέβαια τῆς ἐπαναλήψεως τῆς Ἀ-
 ποκαλύψεως δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη, παρὰ ἡ με-
 τα-

tramundanum, allaque attributa possidentem innumera, quod, si cui erit otium, sacras paginas pervolventi innotescet. Vid. Gen. Cap. 1. V. 1. Deuter Cap. 34. V. 35. Exod. Cap. 15. Matth. Cap. 20. V. 15. Marc. Cap. 10. V. 21. Job. C. II. V. 23. Psalm 8.

§. 84.

Commemoratus modo DEI conceptus, in humanis mentibus vicens a *Revelatione* dependet unice. Examinandum nunc, an eadem continuo, invariataque persisterit, mutationesve quasdam subierit. Hac in re quum ratione historica, atque philosophica queat procedi; ante alia prima, id est: qui cuncti propemodum mortales vulgo eandem acceptaverint; dein secunda seu qui nonnulli eam reformare non dubitaverint, hanc sumus pertractaturi. Tandem: num aliquot illam servaverint, ut primitus erat, incorruptam, atque quam mutationis, repetitionisque illius rationes fuerint.

§. 85.

Repetitæ *Revelationis* rationem aliam, nisi adulterationem illius a mortalibus perpetratam, profecto

ταβολή αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἐπειδὴ μὴ ἔσα ἀκό-
μι γερωμένη λακτριμένως εἰς τὸν νῦν τῶν ἀνθρώπων
διαφόρως ἐνοεῖτο, καθὼς κάθε ἕνας ἤθελεν, ἔτζι και
ἐνόοει ὕψεροί με τὴν ἰδίαν τῷ Θεῷ· ὅθεν προσηρμόζετο
ἢ εἰς αὐτὰ τὰ ἀναίδητα, ὡς δειχθήσεται· διὰ τῆτο ἀ-
νάγκη ἦτον πάλιν εἰς γένη ἐπανάληψις τῆς Ἀπο-
καλύψεως ἢτοι ἐμπίσως, ἢ ἀμίσως. ,,

§. 86.

„ Ἡ αἰτία διὰ τῆς μεταβολῆς ἦτον ὁ περιορισ-
μένος νῦν μας· ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖσαν ἐκείνην τὴν ἰδίαν,
τῆς ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως εἰς τὴν προσαρμόσουν εἰς
κάνενα ὑποκείμενον, διὰ εἰς ἠμπερίσεν διὰ τῷ λόγου εἰς
τὴν θεωρήσεν, ἢ διὰ τῶν αἰδηῖσεων εἰς τὴν προσλάβεν·
ὅθεν ἐβιάζοντο εἰς τὴν προσαρμόσουν εἰς ὑποκείμενόν τι
ὑλικόν διὰ εἰς ἠμπερεῖν εἰς τὴν παραγαίνεν. Ἀπὸ ἐδῶ
λοιπὸν διάφοροι γνώμαι ἢ δόξαι περὶ Θεῷ προέκυψαν
ὅσον τῶν Ἀπλῶν, τόσον ἢ τῶν Φιλοσόφων, ὡς δειχθή-
σεται. ,,

§. 87.

„ Ἡ ἀφορμὴ διὰ ὅπῃ δὲν ἔμεινε ἢ Ἀποκάλυ-
ψις εἰς ὅλους τῆς ἀνθρώπων, δηλαδὴ ἐπῶ ἔλειψε σχε-
δὸν ἀπὸ ὅλους τῆς ἀνθρώπων ἢ γνησία ἰδέα τῷ Θεοῦ
εἶναι αὐτὴ ἢ μεταβολὴ, ὅπῃ προήρχετο ἀπὸ τὸν περιο-
ρισμένοι νῦν τῷ ἀνθρώπῳ· ἐπειδὴ ἢ δὲν εἶναι ἰδέα τοι-
αύτη, ὅπῃ διὰ τῶν αἰδηῖσεων εἰς προσλαμβάνηται, και
διὰ τῷ λόγῳ εἰς θεωρῆται, ὅπῃ πάντοτε ἢ αὐτὴ εἰς
μείνη, ὡς δέδεικται. ,,

§. 88.

non agnoscimus. Neque enim adhuc in eorum mentibus firmata satis, neque distincta varie intelligebatur, neque raro ipsis inanimatis applicabatur. Quocirca, uti repeteretur per vices, erat necessum mediate, vel immediate.

§. 86.

Variationis vero ratio mentis nostræ erat circumscriptio. Neque enim ideam DEI a *Revelatione* acceptam alicui quibat applicare subjecto, uti ejus ratione formandæ, aut sensuum ope percipiendæ foret capax. Idcirco rebus variis materialibus, aliqua saltem ut ipsis ejus Entis obveniret representatio, eam applicabant.

§. 87.

Ambulatoria hominis voluntas, a limitatione rursus humanæ mentis proficiscens, quæ admodum pauca, & obscuriuscule insuper sibi representare valet, genuinæ DEI, hinc & *Revelationis* variationis apud mortales ratio. Nam sensibus, rationique conceptus uterque minime adquisibilis est.

§. 88.

„ Πρὸ τῆ δὲ νὰ εἰσχωρέσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν Ἱστορίαν περὶ τῶν διαφορῶν γνώμων περὶ τῷ Θεοῦ, πρέπει προτιότερα νὰ κάμωμεν κάποιαν θεωρίαν ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν Ἱστορίαν γινικᾶς, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν ὑστερῶν ἐναργῶς νὰ σαφηνίσωμεν ἐκ τῶν παλαιῶν Ἱστορικῶν τὰς διαφορὰς γνώμας τῆ κοινῆ, ὅπῃ τότε ἦσαν περὶ τοῦ Θεοῦ. „

§. 89.

„ Διὰ τῆς Ἱστορίας λοιπὸν κοινῶς καταλαμβάνομεν διήγησιν τινὰ διαφορῶν πραγμάτων, ὅπῃ ἔγιναν, ἦσαν, ἢ ἐδοξάζοντο ὅτι εἶναι. Ἡ τοιαύτη δὲ διήγησις κρίπει νὰ γίνηται ἀπὸ Ἄνδρας πρῶτον μὲν συγχρόνους τοῖς γενομένοις, ἢ τοῖς δοξαζομένοις, ἢ τοῖς ὑπάρξασι· δεύτερον δὲ ἐμπείρους ἢ σπουδαίους· τρίτον χωρὶς δεισιδαιμονίας, δηλαδή ἐλευθέρως ἀπὸ προλήψεως· τέταρτον δὲ ἀπὸ ἀδιαφορίας, δηλαδή νὰ μὴν εἶναι φιλόδοξοι πλάττοντες πράγματα, ὅπῃ ἔτε ἦσαν, ἔτε ἔγιναν, οὔτε ἐδοξάζοντο ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου ὅτι εἶναι, ἀλλὰ νὰ γράφην συμφῶνως μὲ αὐτὰ τὰ πράγματα, ὅπῃ ἔγιναν, εἶναι, ἢ ἐδοξάζοντο ὅτι εἶναι. Ἐπειὸς λοιπὸν ὁ Ἱστορικὸς, ὅπῃ αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἔχει, εἶναι βέβαια ὁ Πιθανώτατος. „

§. 90.

„ Ἄν λοιπὸν θεωρήσωμεν αὐτῆς τὴν Ἱστορίαν κοινῶς, βίβλαια δὲν θίλομεν εὐεχὴ ἄλλην ἀπὸ ὅσας, ὅπου ἄχει τῆ νῦν σώζονται, παλαιότεραν ἢ γνησιωτέραν, ὅμῃ τε ἢ μὲ περισσοτέραν ἀκρίβειαν τῶν Ἱστορικῶν χαρακτη-

§. 88.

Antequam, qui diversi de DEO fuerint opinati, enodatus sistamus; quoddam historice generatim præmittere visum non industriofiori multiplicium vulgi opinionum veteribus ab historicis perscriptarum expansioni inserviturum est.

§. 89.

Historia est vulgo factorum, aut ejusmodi putatorum propositio. Ad fidem ipsius a coævis, tempore contingentis facti viventibus; pro exigentia illius doctis, acrimonia mentis dotatis; nec præjudiciis, nec studio partium seductis; nec commodi proprii; nec laudis, gloriæque studiosis; in primis curis verum habentibus; factis ipsis haud contrariantia memorantibus, conscribenda est. Criteriis hisce historicus insignitus est fide dignus.

§. 90.

Notis characteristicis paribus omnium retro temporum historias pervolventi unus Moses occurret insignitus. Seis ne antiquiorem? a partium studio, laudisque, gloriæque vanæ cuppedine alieniorem Mose,

κτῆρων, ὅπῃ προὔποτιθέσθαι, γεγραμμένην, ἀπὸ τῆν ἱστορίαν τῆ Μωσείως· ὅμως, ὡς πιστεύεται, αὐτὴ εἶναι δι' ἐμπνεύσεως θείας γεγραμμένη· ἐνδέχεται δὲ τὰ ἥσασιν καὶ παλαιότεραι ἱστορίαι ταύτης, ἀλλ' εἰς ἡμῶς ἀλλῆ ἀ-τὸ αὐτὴν Ἰωρα δὲν σώζεται· κατὰ τῆτο λοιπὸν ἢ τῆ Μωσείως θεία ἱστορία εἶναι ἢ παλαιότητα κατὰ τὴν ὕλην ἢ μορφήν. Ἐπειδὴ ὅμως πολλὰ σύντομα ὁμιλεῖ περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς Ἀποκαλύψεως, ἢ ἰως τὸν καιρὸν τε, διὰ τῆτο δὲν πρέπει εἶδω τὰ τὸν μεταχειρισθῶμεν· τὸν ὑποδέτομεν ὅμως ὡς συγγραφεία τῆς Ἀποκαλύψεως τῆς ἐξ ἀρχῆς, ἢ κατὰ διαδοχῆς γενομένης εἰς τῆς ἀνθρώπων, ἢ ἀκόλῳδως ἐμπνευσμένοι διὰ συήσεως θείας εἰς τὸ εἶναι ὅλα τὰ παρ' αὐτῆ γραφθέντα ἀληθῆ ἢ σύμφωνα τοῖς ὑπάρξασιν. Ὅτι δὲ θείαν Ἀποκαλύψιν γράφει, ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἱστορίας τε ἐνοεῖται λέγων (α). “ Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Οὐρανὸν, ἢ τὴν Γῆν· ὁδὲν ὑποδέτει ἐν Ὁν ἀπειρον ἄκτιστον, ἰξω τῆτε τῆ Κόσμου, ἕτινος τὴν ἰδέαν ἔλαβε διὰ τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων κατὰ παράδοσιν ἀπὸ τῆς παλαιότητος, εἰς τῆς ὁποίας ἐγγινε ἡ Ἀποκαλύψις. Διότι τσιαύτη ὑπέθεσις διὰ τῆ λόγον εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρεθῆ, ὡς δέδεικται· ἀρα κατ' Ἀποκαλύψιν. Ὅτι δὲ αὐτὴ ἡ παράδοσις ἐγγίνετο ἰως τὸν καιρὸν τῆ Ἀβραάμ διὰ τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων, φαίνεται ἐκ τῆς συντόμου διηγήσεως τῶν περιγῳσιων, ὅπῃ περιγράφονται ἕως τὸν καιρὸν τε ἐν τῆ Γενέσει (Ἐπειδὴ εἰς τὸν καιρὸν τῆ Ἀβραάμ φαίνεται, ὅτι ἀρχισεν ἡ χρεῆσις τῶν γραμμάτων, μετὸ τὸ νὰ γράφονται αἱ περιγῳσιεις ὕστερον ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ πλατύτερον). Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ὁρῳὴν ἐξημεῖεν διὰ τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων τῆς Γενέσιως κἀνωτατος ὁ Ἀβραάμ εἰς τῆς Αἴγυπτ-

τίως

& propria, & nationis suæ palam confitente peccata? Quis eo veri amore flagrantior, qui testis cœvus, Ebræi cui contradicendi lubidine abrepti fidem habebant; qui, quæ a majoribus ad seram usque posteritatem per hieroglyphica transmissa fuere, adducit? Historia hæcce inspirante immediate Numine exarata creditur. De mundi creatione, actualitateque entis extramundani, ceterisque *Revelationis* notis, cultum divinum cum primis concernentia, symbolis hieroglyphicis consignatam, atque traditione divulgatam longe vetustiore extitisse historiam, verosimiliori ratione adseverandum. Hocce tamen concessio, ad nostrum usque diem possessa tantummodo pervenit. Hanc ob rem & materies, & forma Mosis historiarum, quod ad vetustatem, prima est. Præcisæ vero mutationes ante, & post eum quasvis complecti nequit; idcirco alii etiam sunt consulendi. *Revelatione* vero quadam homo jam primævus, atque dein temporis successu gaudebant alii. Et tali modo minime hallucinamur, si Moysen scriptorem *Revelationis*, assistentia Numinis adjutum, hinc ab eo perscripta vera, a patriarchis, dein a sacerdotibus hieroglyphicarum litterarum interpretibus expositione impetrata conjectura allequamur. Scriptorem eum *Revelationis* hæcce produnt verba initialia cujusdam libri: (a) „ In initio creavit DEUS cœlum, & „ terram. Positio hæc valde brevis duas nobis sublimes, creationis nimirum, ac *Entis* extramundani existentis, ideas ratione haud acquirendas suppeditat, id quod supra insinuavimus. Quod vero traditio hæc facta fuerit usque ad Abrami tempus per hieroglyphica, patet ex succincta narratione circumstantiarum, quæ in

56-

τις (ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ ἦτον ἢ ἄλλαι ἐρμηνεῖαι τῶν
 ἱερογλυφικῶν τῆς Γενέσεως, ὅμως ἦσαν ἐσφαλμέναι, ὡς
 ἐξ αὐτῆς τῆς τῷ Ἀβραάμ γενομένης τιμῆς συνάγεται) ἔλαβε
 μεγάλην ὑπόληψιν ἢ τιμὴν κοντὰ εἰς τὸν Βασι-
 λία, ἢ εἰς τὸν λαόν. Αὕτη οὖν ἡ ὀρθὴ ἢ γνησίαι
 ἐρμηνεῖαι τῶν ἱερογλυφικῶν γραμμάτων τῆς Γενέσεως ἢ
 ὑπὸ τῷ Ἀβραάμ τοῖς Γερεῦσι τῶν Αἰγυπτίων γεγεννη-
 μένη, τὴν ὁποῖαν αὐτὸς παρέλαβεν ἀπὸ τῆς Πατριάρ-
 χας, οἵτινες ἢ Ἀστρονόμοι ἦσαν, ἢ εἰς τῆς ὁποῖους αὐ-
 τὴ ἐγένετο, ὠνομάζετο, Μυσήρια τῶν Αἰγυπτίων, μὲ
 τὸ νὰ μὴ ἦτον εἰς ὅλην φανερά. Ταύτην ἔν τῆς ἐρμηνείας
 ἔλαβε ἢ ὁ Μωϋσῆς ὑπὸ τῶν Γερέων, ἢ πολλοὶ Φιλόσο-
 φοὶ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ὕστερον δειχθήσεται. »

§. 91.

», Ἀν δὲ σοχασθῶμεν αὐτὴν τῆς Χρονολογίας, ἐ-
 πὶ ἐκ τῶν διαφορῶν ἱστοριῶν συνάγεται • βέβαιαι καὶ μ-
 μίαν βέβαιον ἢ διωρισμένην Ἐποχὴν δὲν ἠμποροῦμεν εἰς
 αὐτὴν νὰ εὐρωμεν. Ἐπειδὴ ἡ γνησίαι Χρονολογία πλάτ-
 τεται μὲ μίθως, ἢ πότε μὲν αὐξεται ὀλίγον, πότε δὲ
 ἢ ὑπὲρ μέτρον διὰ φιλοτιμίαν τῆς παιδιότητος τῷ γέ-
 νους ἐκεῖνος, δι' ὃ γράφεται. Τοιαῦται λοιπὸν Χρονολογίαι
 ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀνξήθεται εἶναι τῶν Αἰγυπτίων, (ὡς
 ὁ Διόδωρος λέγει) ἢ τῶν Κινέζων, τὰς ὁποῖας, ὅτι εἶ-
 ναι πλάσματα, πάλιν ἄλλαι Χρονολογίαι αὐτῶν τῶν
 Γενῶν ἀποδεικνύουσιν. Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν βέβαιαι ἀπολου-
 θεῖ, ὅτι καμμία Χρονολογία βέβαιος ἢ διωρισμένη κα-
 τὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν δὲν εἶναι, εἰμὴ ἢ ἐκ τῆς τῷ Μω-
 σέως Θεῆας Ἱστορίας συναγομένη. »

genesi sistuntur. (Nam tempore Abrami incœpisse videtur usus litterarum, cum adjuncta factorum Copiosiora iis adjungantur). Hæc itaque recta explicatio per hieroglyphica Geneseos ab Abramo Ægyptiis facta magnam ipsi apud Regem conciliavit auctoritatem. Aliæ fors supererant hieroglyphorum expositiones, at sane minime fuerant indubiæ, eo quod eam Abrami tanto dignarentur applausu. Incorrupta hæc Abrami dilucidatio Ægyptiis habebatur mystici quid, id quod Moses, reliquique Philosophi Achivorum, ut ostendetur, acceptarunt.

§. 91.

Sin attentionem nostram ad ipsam quoque Chronologiam vertamus; extra dubium posita, atque determinata conatu irrito quæritur temporis periodus. Chronologiæ enim & immiscentur fabellæ, & omnem ultra normam ambitionis gentis illius, cujus ea describitur causa, augmentum capit. Hujusmodi farinæ est Ægyptiorum, Sinenstumque incredibiliter extensa, commenta cujus ejusdem gentis aliæ refellunt. Manifestissime inde percipitur, Chronologiam quamvis, præterquam quæ ex ea Mosis derivatur, certitudine haud præditam esse.

§. 92.

„ Βλέπομεν λοιπόν, ὅτι ἐξαιρεθέντος τῷ Μωσείως, δηλαδή τῆς θείας αὐτοῦ ἱστορίας, ἣτις περιγράφει τὴν ἀρχὴν τῷ Κόσμου, ἢ τὴν Ἀποκάλυψιν, ἐπεὶ τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀρχῆς γέγονε, ἢ τὴν μεταβολὴν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἢ τὴν ἐπανάληψιν ἐμμέσως τε, ἢ ἀμέσως, δὲν ἔχομεν ἄλλην παλαιότεραν ἱστορίαν τοιοῦτοτρόπως εἰς ἡμᾶς τὴν κτίσιν τῶν φαινομένων περιγραφῆσαν τῷ λόγῳ συμφώνως, εἰμὴ ἠθέλημεν πείσει εἰς τὰς λήξεις ἢ φλυαρίας τῷ Ἡσιόδῳ (α), ὅπερ πλάττει περὶ τῆς ἀρχῆς τῷ Παντὸς, καθὼς ἢ ὁ μεταγενέστερος αὐτοῦ Εὐρυπίδης ἀδει (β).

- „ Ὡς Οὐρανός τε γαίη τε ἢ μορφή μία.
 „ Ἐπειδὴ δὲ ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα,
 „ Τίκτυσι πάντα, κασιδάων εἰς φάος,
 „ Δίνδρη, πετεινὰ, θῆρας, ὅς τ' ἄλμη τρίφει,
 „ Γίνος τε θνητόν. — — —

Τῆτοι δὲ οἱ λῆροι τῷ Εὐρυπίδῳ εἶναι παρηγγελμένοι ἀπὸ αὐτῆν τὴν Ἀποκάλυψιν, ἀλλὰ καθὼς ἐρμηνευμένη, ἢ μεταβλημένη ὑπὸ τῷ ἀνθρωπίνῳ νοῶς, ὡς δευχθήσεται. Ἄν λοιπὸν ἱστορίαν δὲν ἔχομεν, ἀκολουθεῖ ὅτι Χρονολογίαν βεβαίως διωρισμένην· λοιπὸν τῷ Μωσείως ἐξαιρεθέντος καμμίαν ἀρχὴν βέβαιον δὲν ἔχομεν. τῆτου τοῦ Παντὸς, ὅτε κατὰ τὴν ποσότητα τῷ χρόνῳ, ὅτε κατὰ τὴν ποιότητα τῶν συμβεβηκότων, ἢ ποσότητα. „

§. 93.

(α) Θεογ. Ἡσιόδ.

(β) Διόδωρ. βιβλ. α.

§. 92.

Innotescit igitur nobis, Mosis historia, quæ & Cosmogoniam, & existentiam *Entis* extramundani, & alia *Revelationis* capita, ut ejus mutationem, iterationem, applicationemque ad creaturas sistit, vetustiore desiderari, ni quis potius deliramenta, ineptiasque Hesiodi, quas de universi origine effudit in sua *Theogonia*, (a) amplecti vellet, quod & post ipsum Eurypides contendit: (b)

- „ Quod cœlum, terraque forma fuerit unica,
- „ Facta autem eorum a se invicem separatione
- „ Generassent omnia, produxissentque
- „ Arbores, aves, bestias, quæque mare alit,
- „ Genusque mortale. — — —

Quæ deliramenta initium suum trahunt ab ipsa *Revelatione* mutata, hoc est: male explicata, ut inferius ostenditur. Quod, si historiam indubiam, excepta ea Mosis, nullam habemus; nec nobis etiam talis est Chronologia. Nullam enim Cosmogoniæ, factorumque universi cognitionem possideremus; per consequens & eorum quantitas, & qualitas nobis foret ignota: quorum omnium una Mosis historia nobis exhibet notitiam.

§. 93.

(a) Vid. *Theogen.* Hesiodi. (b) *Diod. Lib. I.*

§. 93.

„ Λοιπὸν ἄλλην Ἱστορίαν δὲν ἔχομεν, ὅπῃ νὰ περιγράψῃ εἰς ἡμᾶς τὴν μεταβεβλημένην Ἀποκαλύψιν πρὸ τῆ Μωσείως, ἔξω ἀπὸ τὴν αὐτῆ Ἱστορίαν· ἐπειδὴ ὅμως αὐτὴ εἶναι σύντομος, καὶ ἕως τὸν καιρὸν τῆ, ὡς εἰρηστοί, διὰ τῆτο τὴν ἀφίσταμεν, καὶ θέλομεν μεταχειρισθῆ εἰς διήγησιν τῆς μεταβεβλημένης Ἀποκαλύψεως τὸν Ἡρόδοτον τὸν πρὶν Χριστῷ ἀκμάσαντα, καὶ τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην τὸν εἰς τὸν καιρὸν τῆ Χριστῷ ἐπι Αὐγύστου Καίσαρος, οἱ ὅποιοι ἀγκαλιὰ καὶ οὖν εἶναι σύγχρονοι τοῖς γεγομένοις· ὅμως ἀμρότεροι ἴκαναν περιήγησιν εἰς τὰ παλαιότερα μέρη τῆς γῆς περιγράφοντες τὰ ἦδη αὐτῶν, τὴν θρησκείαν, καὶ τὰ ἔθιμα· καὶ ἐκεῖνα μὲν ὅπῃ ἕως τότε δὲν ἐσώζοντο, τὰ περιέγραφον ἀπὸ τὰ βιβλία, ὅπῃ ἕως εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐσώζοντο, ὅθεν ἀπὸ αὐτόπτας· ἐκεῖνα δὲ ὅπῃ ἦσαν ἕως τότε, ὡς αὐτόπται τὰ ἔγραψον· ἄλλως δὲ μετὰ τὸν Μωσία παλαιότερος καὶ ἀκριβετέρος Ἱστορικὸς ἀπὸ αὐτῆς διὰ τὴν τὴν ὑπόθεσιν δὲν ἔχομεν· ὅθεν αὐτῆς πρέπει νὰ λάβωμεν ὁδηγὸς εἰς τὸ νὰ μᾶς εἰπῆν, πῶς διαφόρως ἐνοεῖτο ἡ ἰδέα τῆ Θεῶ, δηλαδὴ πῶς κοινῶς ἀπὸ ὅλης μεταβλήθη· τὸν Ὀρφέα δὲ, Ὀμηρον καὶ Ἡσίοδον δὲν εἶναι ἀνάγκη εἶδῃ νὰ τῆς μεταχειρισθῶμεν, ἀγκαλιὰ καὶ παλαιότεροι εἶναι ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον· Ἐπειδὴ αὐτῶν, ὁ μὲν γράφει Ἱστορίας εἰδικὰς, δηλαδὴ πολέμους· ὁ δὲ φιλοσοφικὰς, καὶ θεολογικὰς· ὁ δὲ περιηγήσεις· ὅθεν τῆς ἀφίσταμεν ἐδῶ, ἐκεῖ δὲ θέλομεν τῆς μεταχειρισθῆ. Ἰνθα θέλομεν ἐρμηνεύσει τὴν Ἀποκαλύψιν φιλοσοφικῶς μεταβληθεῖσαν. „

§. 93.

Hinc Moses ut antiquissimus, longeque præ omnibus veracissimus de religionis vicibus, variationeque est audiendus. Verum quum facta succinctius paulo sistat, suorumque duntaxat temporum; alii quoque, hanc qui pertractarunt materiam, sunt consulendi, præ primis Christo prior Herodotus, ac eidem cœvus Diodorus Siculus; qui, ipsis quamvis factis non co-existerent; uterque tamen in sejunctissimas orbis plagas, earum gentium mores, & religiones conscripturus migrabat. Quæ quidem ambo peragebant ita, ut phænomena ex codicibus hucusque servatis exciperent, consuetudines vero, moresque harum gentium adnotarent testes oculati fideliter. Quapropter, quum exactiores, antiquioresque Herodoto, ac Diodoro Siculo nobis historici non supersint: ipsi quoque post Mosem adhibendi; eo quod & hi, prouti dictum, de moribus religione, illiusque mutatione literis varia mandavere. De Orpheo, Homero, Hesiodo tacemus, sancti licet tres Herodotum præcesserint; quod & eos adducemus inferius, & factis peculiaribus, rebusque, doctos quæ respiciunt. V. C. bellis, itineribus, tamque philosophicis, quam theologicis colligendis solliciti fuerint. Quando *Revelationem* philosophice mutatam enucleaturi sumus; citandi eos erit opportunus locus.

§. 94.

„ Η' διήγησις δέ, ὅπῃ ἔχομεν νὰ κάμωμεν ἀπὸ αὐ-
 τὴς τῆς δύω ἱστορικῆς θέλει εἶναι κατὰ τὸν ἀκόλουθον
 τρόπον, δηλαδὴ πρῶτον μὲν πῶς ἀπὸ ὅλης τῆς Αἰγυπ-
 τίδος ἐννοεῖτο ἡ ἰδέα τῆ Θεῶ, ὅπῃ ἀπ' ἀρχῆς ἦτον ἀπο-
 κκαλυμμένη· δεύτερον δὲ τί ἐνόμιζον περὶ τῆς κτίσεως τῆ
 Πατρός, ἢ μάλιστ' αὐτῶν ἀνθρώπων· καὶ τρίτον περὶ τῆς
 λατρείας τῶν Θεῶν, ὅπῃ ἐδιαίρεσαν. Διὰ αὐτὰς
 λοιπὸν τὰς τρεῖς ἐρωτήσεις ἔχομεν νὰ μεταχειρισθῶμεν
 τῆς εἰρημένους ἱστορικῆς κατὰ τὸ κείμενον αὐτῶν. „

§. 95.

„ Ἄς ἀκύσωμεν λοιπὸν τῆς Αἰγυπτίως, ὅπῃ ἀρ-
 ῥ' ἔχασαν τὴν γησίαν ἰδέαν τῆ Θεῶ, τί ἐφαντάζοιτο,
 καθὼς ὁ Διόδωρος λέγει· (α) „ τῆς δὲ ἔν κατ' Αἰγυπ-
 „ τον ἀνθρώπους τὸ παλαιὸν γενομένους ἀναβλέψαντας
 „ εἰς τὸν Κόσμον, ἢ τὴν τῶν ὅλων φύσιν καταπλαγίνοντας ἢ
 „ θαυμάσαντας ὑπολαβεῖν εἶναι δύω Θεῶς αἰδίους τε καὶ
 „ πρώτους, τὸν τε Ἥλιον, ἢ τὴν Σελήνην, ὡς τὸν μὲν
 „ Ὀσίριν, τὴν δὲ Ἴσιν ὀνομάσαι, ἀπό τινος ἐτύμω-
 „ τειδίσσης ἐκατέρως τῆς προσηγορίας ταύτης· μεθερ-
 „ μηνεομένωι γὰρ Ἑλλησι τῶτων εἶναι, τὸν μὲν Ὀσί-
 „ ριν πολυόφθαλμον, τὴν δὲ Ἴσιν εἶναι παλαιάν. —
 Κατὰ ταύτην τὴν γνώμην λέγει ἢ ὁ Ὀμηρος ἀναλυτι-
 κῶς (β).

„ Ἡ' ἡλίου, ὅς πάντ' ἐφορεῖ, ἢ πάντ' ἐπακούει.

Παρροίως ἢ ὁ Ὀρεφύς λέγει κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην
 τῶν Αἰγυπτίων (γ)·

„ τῶντε-

(α) Διόδωρ. βιβλ. α. Σελ. 14. (β) Ὀμήρ. ἴδυσ. μ. 323.
 (γ) Ὀρφ. Ἀπειρ. Σελ. 371.

§. 94.

Narratio vero historici utriusque ita progreditur :
 a) allegant, qui DEI idea revelata omnibus ab Ægyptiis intelligeretur; b) quo sensu creationem universi, & quidem præ primis hominis sumserint; c) de cultu denique Deorum, eorumque divisione agunt. Horum ergo dictorum historicorum textus audire juvabit.

§. 95.

Audiamus igitur Ægyptios, quid amissa genuina DEI representatione de eo senserint, quibus de Diodorus Siculus ita fatur : (a) „ Ceterum vetustissimos
 „ in Ægypto mortales mundum supra se contempla-
 „ tos, & non sine stupore demiratos universi naturam
 „ duos esse Deos existimasse æternos, & primos,
 „ Solem quippe, & Lunam, quorum istum *Osirim*,
 „ hanc *Isim* ab etymo quodam appellarunt. Nam si
 „ grace interpreteris, *Osirim* multoculum esse. Et
 „ merito: cum radios utique intendens universam
 „ terram, & mare quasi multis oculis collustrat. Cum
 „ quo etiam Poëta consonat versus: (b)

„ Sol, qui cuncta videt, quique omnia cœlitus audit.

Et Orpheus secundum communem opinionem Ægyptiorum ita canit: (c)

I

„ Prop-

(a) Diod. Lib. I. Pag. 14. (b) Hom. Odyss. Lib. XII. W. 223. (c) In Orphæi extractis. P. 271.

„ ὃν δὴ νῦν καλέουσι Φάνητά τε ἢ Διόνυσον.

Ἰδὼν λοιπὸν ὁ δυσυχής τε ἢ ἄθλιος λόγος τῶν Αἰγυπτίων ἀφίει τῆς γνησίας ἰδέαν τῆ Θεῆ ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως ληφθεῖσαι, τί ἐνόμιζε Θεὸς εἶναι; ἐνόμιζε δηλαδή. Ἐὰν κτίσματα τὰ τῆ κτίσει ὑπηρετῶντα Θεοῦ ἀπέριτος. Τάχατες οὖν ὁ ἰδικός μας ἤθελεν εἶναι καλλίωτερος ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀν ἡ θεία Ἀποκάλυψις ἤθελε λείπει;

§. 96.

„ Ἄλλοι δὲ Θεὸν ἐνόμιζον ἐκείνη τὴν δύναμιν τῆς παγκόσμιας, ὅπως ζωογονεῖ τὰ αἰδήσει πεπρωκισμένα, ὡς ὁ αὐτὸς Διόδωρος φησὶ (α) · „ τὸ μὲν οὖν Πνεῦμα οἱ Αἰγύπτιοι Δία προσαγορεύουσι, μισερ-
 „ μνηνομένης τῆς λέξεως, ὅτι αἴτιος ὄντα τῆ ψυχικοῦ
 „ τοῦ ζωοῦ, ἐνόμισαι ὑπάρχειν πάντων οἰοῦντι τινα Πα-
 „ τέρα· διὸ ἢ ὁ Ὅμηρος λέγει κατὰ ταύτην τὴν δόξαν ἔτρε (β).

„ Ἐἴθ' ἵππους ἔστησε Πατὴρ αἰδρωῶν τε θεῶντι.

Ἀπὸ αὐτῆν λοιπὸν τῆς δόξαν τῆ παγκόσμιας Πνεύματος προκύπτει τὰ διάφορα εἶδη τῆς Πανθεΐας, τὰ ὅποια κατωτέρω ῥηθῆσονται, ἔνθα δίλομιν ὁμιλήσει φιλοσοφικῶς περὶ τῆς ἰδέας τῆ Θεῆ.

§. 97.

„ Ἐτέροι δὲ πάλιν διὰ τῆς λέξεως τῆ Θεοῦ ἐνοῦσαν ἐκείνη τῆς πυρῶδη δύναμιν, ἥτις ὅλα τὰ σώ-
 μα-

(α) Διόδωρ, βιβλ. ἁ. Σελ. 15.

(β) Ἰλιάδ. ε'. 49.

„ Quem igitur nunc vocant Diouysumque, & Phane-
 „ tem.

Ex quibus nemini non perspicere facile erit, quæ
 Ægyptiorum, obnubilata DEI idea vera a *Revelatio-*
ne hausta, ratio infirmata fuerit. Creaturas sui simili-
 bus seruietes *Deos* esse arbitrabantur. Num rationem
 nostram, nulla profus *Revelatione* adiutam, eventu
 faustiori in genuina *Numinis* idea reperienda fuisse pro-
 cessuram existimas?

§. 96.

Alii vero DEUM pro vi illa universali, ani-
 mantia quæ vivificat, habebant, ut ait Diodorus: (a)
 „ Sic ut Spiritus Jupiter, si interpreteris, nominetur,
 „ quod vis animalis in viventibus ab eo tanquam Auc-
 „ tore proficiscatur, ideoque omnium quasi Parens
 „ existimetur, clarissimo quoque inter Græcos Poeta-
 „ rum suffragante, ubi de hoc *Deo* secundum hanc
 „ opinionem ita: (b)

„ Ubi equos sticit Pater hominumque, Deorumque.

A Spiritu hocce universali diversæ profluunt *Pan-*
theismi formæ, quibus de infra magis dicendi occasio
 se præbitura est.

§. 97.

Alii rursus per vocabulum: DEUS igneam illam
 vim intelligebant, quæ omnibus inest corporibus, ut

I 2

possint

(a) Diod. Lib. 1. P. 15. (b) Hom. Iliad. Lib. VIII.
 W. 49.

ματα πεπολιχηται εἰς τὸ νὰ ἠμπορῶν νὰ γεννωῖται, νὰ
 ἀυξάνη ἢ νὰ φθείρωνται διὰ μίση τῆς ἐλκυστικῆς ἢ ἀν-
 τικρυτικῆς αὐτῆς δυνάμεως· ὅθεν λέγει ὁ Σικελιώ-
 της (α)· «τὸ δὲ Πῦρ μεθερμηνεύμενον Ἡ'φαισον ὀ-
 » νομάσαι, νομίζαντες μέγαν εἶναι Θεόν, ἢ πολλὰ
 » συμβάλλεσθαι πᾶσιν εἰς γένεσίν τε ἢ αὐξήσιν· τὴν δὲ
 » Γῆν, ὥσπερ ἀγγεῖόν τι τῶν φυσικῶν ὑπελαμβάνοντας
 » Μητέρα προσαγορεύσαι· ἢ τῆς Ε'λλήως δὲ ταύτην
 » παρεμπλησῶς Δήμητρα καλεῖν, — — εἰς ὃ Ο'ρ-
 » φεύς λέγει (β)·

» Γαῖα Θεά, Μητέρα Μανάρων Θνητῶν· Αἰθρώπων.

» Τὸ δὲ Ὑγρόν ὀνομάσαι λέγουσι τῆς παλαιῆς Ω'-
 » κείνης, ὃ μεθερμηνεύμενον εἶναι τροφήν Μητέρα·
 » ὡς ὁ Ποητὴς κατὰ ταῦτα ἀποφαίνεται (γ)·

» Ω'κειανόν τε Θεῶν γένεσιν, ἢ Μητέρα Τηθύν.

Ὅθεν τὸ Πνεῦμα τὸ παντὶ τῷ Κόσμῳ ἐπεχυμένον, ἢ
 τῆ ψυχικῆ τοῖς ζώοις κοινῶν ἐνομιζέτο πρῶτος Θεός
 παρ' Αἰγυπτίους, ἐξαιριθέντος τῆ Ἡ'λίῃ, ἢ τῆς Σελή-
 νης· δεύτερος δὲ Θεός ἐνομιζέτο τὸ Πῦρ τὸ συμ-
 βάλλος εἰς γένεσιν ἢ αὐξήσιν, τὸ παντὶ σώματι ἐνδε-
 σπαρμένον· τρίτος δὲ Θεός ἐλίεγετο ἢ Γῆ ἢ τὰ
 πάντα γεννώσα ἢ τρέφουσα· τέταρτος δὲ τὸ Ὑγρόν
 τὸ συμβάλλον εἰς μέρωσιν ἢ μεταβολὴν τῶν σωμάτων,
 ἢ εἰς συγκρίωσιν τῆ δευτέρου Θεοῦ· πέμπτος δὲ
 ὑπ'αὐτῶν Θεός ἐρημίζετο ὁ Ἄηρ, εἰς ἢ Τὸς τοῦ
 Διός, δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος τῆ παγκοσμίου ἐλίεγε-
 το,

(α) Διόδωρ. βιβλ. α. Σελ. 16.

(β) Ο'ρφ. ὕμνος Γ'.

(γ) Γλιάδ. ζ. 302.

possint generari, adolescere & interire. (a) „ Iguem por-
 „ ro Vulcanum per interpretationem dici, & ipsum
 „ magni *Dei* loco venerandum, qui multum ad cunc-
 „ totum generationem, & exactum incrementum con-
 „ tribuat. Terram vero pro nascentium conceptaculo
 „ ab ipsis habitam, veluti matrem, ut & Græci *De-*
 „ metra, verbo successu temporis paulum immutato vo-
 „ citent cum antiquitus generata, (id est: terram ma-
 „ trem) nuncuparint, attestante Orpheo his verbis: (b)

„ Terra Dea mater diuorum, mortaliumque hominum.

„ *Humorem* prisca Oceani appellatione notari,
 „ quod ex interpretatione alimonix mater est, & a
 „ Græcorum nonnullis sic accipi, de quo & Poëta
 „ canit: (c)

„ Oceanumque ortum divum, Thetyunque parentem.

Spiritus igitur hoc per universum diffusus ani-
 mantibusque insufflans vitam primus putabatur *Deus*,
 excepto *Sole* & *Luna*. Secundus *Ignis* ad generationem,
 augmentumque omnium conferens corporum, quippe
 per eadem dispersus. Tertius, quæ omnia gignit, alit-
 que *Terra*. Quartus *Humor* ad formam, mutationem-
 que corporum, nec non *Dei* secundi attemperationem
 tribuens. Quintus demum ab ipsis *Deus* fama duce-
 batur *Aër*; qui & filius *Jovis*, *Spiritus* nimirum uni-
 versalis nuncupabatur, ut Diodorus dicit: (d) „ *Aëri*
 „ porro *Minervæ* nomen quadam vocis interpretatione

„ ad-

(a) Diod. Lib. I. Pap. 16. (b) Orph. in hymn. Terræ.
 (c) Iliad. XIV. W. 302. (d) Diod. ibid.

το, ὡς ὁ αὐτὸς Διόδωρος λέγει. (α) ,, τὸν δὲ Ἀἴρα
 ,, προσαγορεύσαι φασὶν Ἀθηνᾶν, μετερμηνευσμένης
 ,, τῆς λέξεως, ἢ Διὸς θυγατέρα νομισαί ταύτης, ἢ
 ,, Παρθένον ὑποσήσασθαι· διὰ τε τὸ ἀφθορον φύσει εἶ-
 ,, ναι τὸν Ἀἴρα, ἢ τὸν ἀκρωτάτου ἐπέχειν τόπος τοῦ
 ,, σύμπαντος Κόσμου· διό περ ἐν τῆς κορυφῆς τοῦ Διὸς
 ,, μυθολογηθῆναι ταύτης γεγενῆσθαι· ὠτομάδαί δὲ
 ,, αὐτῆς Ἰριτογένειαν, ἀπὸ τῆ τρεῖς μεταβάλλει
 ,, αὐτῆς τὴν φύσιν κατ' ἐνιαυτὸν, ἔαρος, καὶ θερος, καὶ
 ,, χειμῶνος· λέγεσθαι δὲ αὐτῆν καὶ Γλαυκῶπιν, οὐχ
 ,, ὡς περ ἐνιοὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπέλαβον, ἀπὸ τῆ τῆς ὀφθαλ-
 ,, μὸς ἔχειν γλαυκῆς (τῆτο μὲν εὐηδες ὑπάρχει) ἀλλ' ἀ-
 ,, πὸ τῆ τὸν Ἀἴρα τῆς πρόσοψιν ἔχειν ἕγγλαυκος (ἢ
 ,, ἀγλαυκος). — — ,,

§. 98.

,, Οὐτοιλοιπόνοοί πεντε Θεοὶ (κατὰ τὴν φαντασίαν
 τῶν Αἰγυπτίων) πορεύονται εἰς ὅλην τὴν Γῆν
 εἰς σχήματα ἱερῶν ζώων, δηλαδὴ τοιούτων ζώων, ὅπου
 ἐλατρεύοντο ὑπ' αὐτῶν, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀνθρώπων·
 τὸ ὅποτος βίβαιοι καὶ εἶναι· ἐπειδὴ καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ
 τὸ Πῦρ, καὶ ἡ Γῆ, καὶ τὸ Ὑγρὸν, καὶ ὁ Ἀἴρ εἶναι παν-
 ταχῶς διεσπαρμένα εἰς ὅλον τὸ Πᾶν καὶ εἰς καθὲ ζῶον
 εἴτε ἱερὸν, εἴτε ἀνθρώπου· Οὗτοι καὶ ὁ Διόδωρος λέγει
 πάλιν· (β) ,, φασὶ δὲ τῆς πεντε Θεῶς τῆς προσημί-
 ,, νης πᾶσαι τῆς οἰκουμένης ἐπιπορεύεσθαι, φανταζομί-
 ,, νης τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἱερῶν ζώων μορφαῖς, ἔτι δ' ὁ-
 ,, τε εἰς ἀνθρώπων ἰδίας, ἢ τινῶν ἄλλων μεταβάλλουτας·
 ,, καὶ τῆτο μὴ μυθῶδες ὑπάρχειν, ἀλλὰ δυνατὸν, εἶπερ
 ,, ἔτσι πρὸς ἀλήθειαν εἰσὶν οἱ πάντα γεννητῆς· καὶ τὸν
 Ποιη-

„ adtribuiffe , *Jovisque* filiam hanc , & virginem pu-
 „ tari , eo quod *aër* natura corruptioni obnoxius non
 „ fit , & summum universi *mundi* locum occupet. Un-
 „ de etiam fabula , e *Jovis* vertice illam enatam. Vo-
 „ cari autem *Tritogeniam* , quod ter in anno naturam
 „ mutet , vere , æstate , hyeme. Et *Glaucopin* dici ,
 „ non quod glaucos , id est cæcos habeat oculos (in-
 „ sulfum enim hoc est) sed quia *aër* glaucus sit ad-
 „ spectu. ”

§. 98.

Hi igitur *Dii* secundum *Ægyptiorum* futilem
 imaginationem numero quinque per totum terrarum
 orbem sub forma animalium sacrorum , ab ipsis quippe
 cultorum ad visitandos mortales pro certo itinerantur.
Spiritus enim , *Ignis* , *Terra* , *Humor* , *Aër* sunt quaqua-
 versus in universo , & in animanti omni tam sacro ,
 quam profano diffusa , teste rursus *Diodoro* ajente : (a)
 „ tradunt præterea quinque illos *Deos* totum *Orbem*
 „ peragrarè , & nunc sacrorum animantium formis in-
 „ dutos , nunc in hominum speciem conversos , mor-
 „ talium se se oculis exhibere. Idque minime fabu-
 „ losum , sed facultati eorum conveniens esse : liqui-
 „ dem revera hi sunt , qui omnium generationem effi-
 „ ciunt. Quod & *Poëta* in *Ægypto* peregrinatus , ut

„ 8

(a) *Diod. Ibid.*

„ Ποιητῆς δὲ εἰς Αἴγυπτον παραβαλόντα, ἢ μετασχόν-
 „ τα παρὰ τῶν Γερίων τῶν τοιούτων λόγων, θεϊνάϊπου
 „ κατὰ τὴν ποιήσιν τὸ προειρημένον, ὡς γενόμενον,
 „ οἶον (α)᾽

„ Καίτε Θεοὶ ξένοισιν εἰκότις ἀλλοδαποῖσι,
 „ Παντοῖοι τελίδοντες ἐπισρωφῶσι πόληας,
 „ Ἀνδρώπων ὕβρι τε ἢ εὐνομήν ἐφορῶντες. ᾽

§. 99.

„ Ἀπὸ ὅλας λοιπὸν αὐτὰς τὰς γνώμας τῶν πέπτε
 Θεῶν τῆτο παράγεται, ὅτι ἂν δὲν προσδράμη ἢ Ἀ-
 ποκάλυψις, πάντοτε διὰ τῆ λόγου δὲν ἠμπορεῖμεν εὐ-
 φθάσωμεν εἰς μίαν αἰτίαν τέτα τῆ Παντός ἔξω᾽ ἀλλ᾽
 αὐτὴν τὴν Αἰτίαν, ἢ Αἰτίας τῆς γενέσεως τῶν φαινο-
 μένων, ἢ ἀυξήσεως, ἢ φθορᾶς διὰ τῆ λόγου τῆ ἐυρί-
 σκομεν ἐν αὐτοῖς τοῖς φαινομένοις δηλ. εἰς τὸ Παγκό-
 σμιον Πνεῦμα, ἢ εἰς τὴν πυρώδη δύναμιν τὴν τὰ σώ-
 ματα γεννώσαν, ἢ ἀυξάειν ποιῆσαι, ἢ φθείραν διὰ
 τοῖν ἑλικτικῶν ἢ ἀντικρουτικῶν δυνάμεων᾽ ὅθεν ἰδίαν
 Ἀπίρη διὰ τῆ λόγου δὲν ἠμπορεῖμεν διὰ τῶν φαινομέων
 εὐ προσλάβωμεν, ὅντε καὶ πιδανῶς εὐ συμπεράναμεν,
 ὡς δίδεικται. ᾽

§. 100.

„ Ἀξίον βέβαια πρὸς τέτοις σημειώσεως εἶναι διὰ
 παίγνιον τῆ ἡμετέρη περιωρισμένη σοφί, ὅπῃ θέλει εὐ
 προσλάβη τὰ μὴ προσληφθῆναι δυνάμενα, ἢ καταναῆ-
 σαι τὰ μὴ κατανοηθῆναι οἰάτε ὄντα, τὸ ἐπίγραμμα ἐκεῖ-
 νο, ὅπῃ εὐρίσκονταν εἰς ἕαν Ναὸν τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν
 πό-

„ a Sacerdotibus accepit, eum ad modum fieri in ope-
 „ re suo pœtico alicubi adfirmat: (a)

„ Hospitibusque *Dii* similes aliunde profectis.
 „ Introeunt urbes variæ sub imagine formæ,
 „ Ut videant, quæ prava viris, quæ justa gerantur.

§. 99.

Ex hisce sententiis quinque *Deorum* & existen-
 tia, & natura modo nobis est licitum concludere ma-
 nifestissime, *Ægyptios* phænomenorum causas in na-
 tura usque, quod sibi vult, in universali aliquo, quem
 tamen ab universo non discernebant, *Spiritu*, videli-
 cet *Ignis*, *Terra*, *Aqua*, vel *Ære*, omnibusve quæri-
 tasse una. Phænomena etenim isthæc substantiata, &
 exortus, & vigoris, & excidii causas esse effectrices
 opinabantur, nullo vero unquam cui incidisse tempo-
 re, horumce phænomenorum causas *Mundi* extra flam-
 mantia mænia investigare, imo hujusmodi ne suspicione
 attigisse causam. Ex hisce iterum deducere est licitum,
 rationis unius ope mortalem, omnique penitus *Revela-
 tione* carentem ad sublimem adeo *Entis* supramundani
 nullo unquam ævo fuisse conceptam perventurum.

§. 100.

Operæ pretium, & dignum notatu ad confunden-
 dos, humiliandosque eos, qui buccis inflatis ambabus
 rationis suæ præstantiam deprædicantes, nihil non se
 se

(a) *Odyss. Lib. XVII. W. 485.*

πόλιν Σαίδ· ὁ Ναός ἐτιμάτο εἰς τὸ ἔσομα τῆς
 Ἀΐθνας, ἡ ὁποία, ὡς νομίζεται, εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ
 τὸ ἔσομα Ἰΐσις· εἶναι δὲ κατὰ λέξιν ἕτως (α)·

„ ἐγὼ εἶμαι ὅλον ἐκεῖνο, ὅπῃ ἐσάθη, ὅπῃ εἶ-
 „ ναι, ἢ ὅπου θέλεις εἶδαι· ἢ τινὰς δὲν ἔσχι-
 „ σεν ἀκόμι τὸ κάλυμμα, ὅπῃ μὲ σκεπάζει.

Ἐχει δὲ τὸ Ἐλληνομὸν τῷ Πλευτάρχῳ οὕτω (β)· „ τῷ
 „ δὲ ἐν Σαίῃ τῆς Ἀΐθνας (ἢ ἢ Ἰΐσιν νομίζουσιν)
 „ Ἐδος ἐπιγραφῆς εἶχε τοιαύτην·

„ ἐγὼ εἶμι πᾶν τὸ γεγονὸς, ἢ ὄν, ἢ ἐσό-
 „ μενον· ἢ τὸν ἐμὸν πεπλον οὐδεὶς πω θνητὸς
 „ ἀπεκάλυψεν.

Ἀπὸ τὰ ὅποια ἠμποροῦμεν νὰ παράξωμεν τῆτο, ὅτι ὁ-
 σον ἢ ἂν ἤθελε τινὰς διὰ τῆ λόγου νὰ ἐπιμεληθῆ διὰ
 νὰ προσλάβῃ ἰδέαν Οὐτος ἀπέριε ἔξω τῆτε τῷ Κόσ-
 μῳ, δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ, ποτὲ· ἀλλὰ πάντοτε θέ-
 λει πίπτῃ ποτὲ μὲν εἰς τὸ παγκόσμιον Πνεῦμα
 τὸ τῆ ὕλη ἐνὸν, ποτὲ δὲ εἰς τὴν τυφλὴν Εἰμαρμένην,
 ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν Πανθεϊαν, ἢ ἄλλοτε εἰς τὸ Ἀυτό-
 ματον ἢ τύχην χωρὶς νὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ φθά-
 σῃ εἰς ἓν πρῶτον Αἴτιον ἔξω τῆτε τῷ Παντός ὑ-
 πάρχον.

§. 101.

„ Ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ κοινὸν Πνεῦμα τὸ παγκόσμι-
 ον τὸ, „ Πατὴρ ἀνδρῶν τε Θεῶν τε, ὅπῃ λέγει ὁ

(α) Ρόλλν Γεορ. Τόμ. α. κεφ. γ. (β) Πλευτάρχ.
 Ὀμη-
 περί Γαίδ. ἢ Ὀσίρ. Τόμ. β. Σελ. 354.

se illius vi valere penetrare erronee existimant, est id, quod in urbis sui quodam templo, ubi *Pallas* cum *Iside* confusa colitur, hunc fere in modum Epigramma conceptum: (a)

„ Ego sum omne, quod existit, est, &
 „ erit; meumque pepulum adhuc nemo mor-
 „ talium detexit.

Quid hoc, quaeso, est aliud, nisi Pantheismum profiteri palam, qui vel in universalem *Spiritum*, vel genitales vires, vel in *Casam* tandem fortuitum resolvitur,

§. 101.

Communem vero illum *Spiritum virorumque, Deorumque*, secundum Homerum, *Jovem* nominabant, seu

(a) Plut. de Isid. & Osir. Tom. II. Pag. 354.

Ὅμηρος τὸ ὀνόμαζον Δία, ἢ ἢ Ἀμμῶν, καθὼς λέγει ὁ Ἡρόδοτος (α). (Ἀμμῶν γὰρ Αἰγύπτιοι καλεῖσιν τὸν Δία.) Ἡ αἰτία δὲ ἦτον αὐτῆ, καθὼς λέγει ὁ Πλάταρχος· ἐπειδὴ τῆτο τὸ Πνεῦμα εἶναι κεκρυμμένον ἢ ἀφανές, δηλαδὴ δὲν ὑποπίπτει ταῖς αἰδηύσεσι, διὰ τῆτο τὸ ἐκράζον εἰς βοήθειαν· τὰ λόγια δὲ τῷ Πλατάρχῃ εἶναι τὰ ἐκόμματα (β). „ Ἐτι δὲ τῶν πολλῶν νομίζοντων ἴδιον παρ' Αἰγυπτίους ὄνομα τῷ Διὶ εἶναι τὸν Ἀμμῶν, (ὃ παρ' ἡμεῖς Ἀμμωνά λεγόμεν) Μανεδῶς μὲν ὁ Σεβεννίτης τὸ κεκρυμμένον οἶται, ἢ τὴν κρύψει ὑπὲρ ταύτης δηλῆθῆναι τῆς φωνῆς. Ἐκατατος δὲ ὁ Ἀβδηριάτης φησὶ τούτῳ ἢ πρὸς ἀλλήλους τῷ ῥήματι χρῆσθαι τῆς Αἰγυπτίως, ὅταν τι εὐπροκαλῶνται· προσκλητικὴν γὰρ εἶναι τῆς φωνῆς. διὰ τὸν πρῶτον Θεὸν τῷ Παντί τὸν αὐτὸν νομίζουσι, ὡς ἀφανῆ ἢ κεκρυμμένον ὄντα, προσκαλύμενοι ἢ παρακαλύπτετες ἐμφανῆ γενέσθαι ἢ δηλον αὐτοῖς, Ἀμμῶν λέγουσι. Ὅρας λοιπὸν τί ἰδεάζοντο μὴ τὴν ἰδέαν τῷ Θεῷ; βέβαια ἕδεν ἄλλο, εἰμὴ Πανθείαν σαφῆ, σαφῆ. „

§. 102.

„ Ἰδομεν λοιπὸν πόσον θαυμάσιον μεταβολὴν ἔλαβεν ἡ γνησία ἰδέα τῷ Θεῷ, παρ' Αἰγυπτίους, ἢ εἰς τί προσηρμόζετο διὰ τῆς λόγου διὰ νὰ ἠμπορίσων νὰ καταλάβει ἢ νὰ παραστήσων τι συγκεκριμένον διὰ ταύτης τῆς λέξεως, ὡς ἢ ὁ Ἡρόδοτος μὴ ἠμπορῶντας νὰ καταλάβῃ τὴν δισπαρμένην ἰδέαν διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως, ἢ μεταβεβλημένην διὰ τῆς λόγου, τῷ Θεῷ, δηλαδὴ τί
λο-

(α) Ἡρόδ. βιβλ. 6.

(β) Περ' Γοιδος ἢ Ο'σίρ.

Ἰόμ. β'. Σελ. 354.

seu ut Herodotus ait (a), (*Ammunem* enim Ægyptii vocant *Jovem*) causam denominationis refert Plutarchus ad *Spiritus* hujus occultationem, invisibilitatemque, sensuum instrumenta quippe haud adficientis, ac quod hanc ob rem illius opem imploraverint. Percipe, si lubet, Plutarchum: (b) „ Porro cum plerique existiment, peculiare apud Ægyptios nomen *Jovis* esse *Amun*, (quod nos producto vocabulo *Ammunem* dicimus.) Manethus Sebennita ea voce occultatum, & occultationem judicat significari. Hactenus autem Abderita hoc vocabulo invicem uti Ægyptios ait, cum alter alterum vocat; esse enim vocem invocativam, & cum principem *Deum* eundem cum *Universo* putent, utpote obscurum, & absconditum, vocari ab iis, & orari *Ammun*, dicentibus, ut prodatur se, & conspiciendum præbeat. Talis igitur Ægyptiorum in rerum divinarum contemplatione erat præcisio. Ex quibus rursus aliud, ac *Pantheismo* adhæsisse Ægyptios, conjici nequit.

§. 102.

Igitur intelleximus, miram genuini *Numinis* conceptus apud Ægyptios allatam mutationem, & rebus quibus adplicarint eum ratione sola ducti, uti quid hac minimum voce significaretur. Quocirca & Herodotus propagatam *DEI* ideam *Revelationi* in acceptis relatum, rationeque variatam capiendi incapax ait: (c)
„ Un-

(a) Herod. Lib. II. (b) De Isid. & Osir. Tom II. P. 354. (c) Herod. Lib. II. P. 116.

λογῆς εἶναι οἱ Θεοὶ, ἃ πόθει ἤρξαιτο, λέγει (α)· „ ἔ-
 „ διεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος τῶν Θεῶν, εἴτε αἰεὶ ἦσαν
 „ πάντες, ὅσοις τί τινες τὰ εἶδεα, ἐκ ἠπιστάτο μίχρη
 „ ἢ πρῶν τε ἢ χθίς, ὡς εἰπὲν λόγῳ. Ἡσίοδος γὰρ
 „ ἢ Ὀμηρος ἠλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκίω μεν πρι-
 „ σβυτέρως γινέσθαι, ἢ ἢ πλείοσι, ἔτσι δὲ εἰσι οἱ ποιή-
 „ σαντες Θεογονίαν Ἑλλησι, ἢ τοῖσι Θεοῖσι τὰς
 „ ἐπωνυμίας δόντες, ἢ τιμάς τε, ἢ τέχνας διελόντες,
 „ ἢ εἶδεα αὐτῶν σημήναντες. — — Μάλιστα δὲ ὁ Ἡ-
 „ ρόδοτος ἀηδάζει εἰς τὰ ἱερὰ πράγματα τῶν Αἰγυπτί-
 „ ων, ἢ ὅπου εἶναι λόγος περὶ αὐτῶν, ἢ ἀποφεύγει πα-
 „ τειλῶς τὰ περὶ τῶν Θεῶν, ἢ λίαν συτόμως δηγιέται,
 „ εἰς ὁ αὐτὸς περὶ τέττε λέγει· (β) „ τῶν δὲ εἵνεκα ἀει-
 „ ται τὰ ἱερὰ, εἰ λέγοιμι, καταβάθη ἂν τῷ λόγῳ εἰς
 „ τὰ δεῖα πράγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέ-
 „ σθαι· τὰ δὲ ἢ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψάυσαι, ἀναγκαῖη
 „ καταλαμβανόμενος εἶπον· ἢ ἀλλαχῆ λέγει· „ ἦκουσα
 „ δὲ ἢ ἄλλα ἐν Μίμφι εἰλθῶν εἰς λόγους τοῖσι Γερῶ-
 „ σι τοῦ Ἡφαιστῆ, ἢ δὴ ἢ εἰς Θήβας τε ἢ εἰς Ἡλιοῦ-
 „ πολιν αὐτίων τετίων εἵνεκεν ἐτραπόμην ἐθέλων εἰδέσθαι
 „ εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μίμφι· οἱ γὰρ
 „ Ἡλίουπολίται λέγονται Αἰγυπτίω εἶναι λογιώτατοι·
 „ τὰ μὲν εὖν δεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἦσαν ἐκ εἰμι
 „ πρόθυμος ἐξηγέσθαι ἔξω ἢ τὰ ὑνόματα αὐτῶν μῦ-
 „ νον· νομίζων πάντας ἀνδρώπες ἴσον περὶ αὐτίων ἐ-
 „ πίσασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνηθῶ αὐτίων ὑπὸ τῆ λό-
 „ γῃ ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνηθῆσομαι. Οἷα λοιπὸν
 „ πῶς δὲ τὰ πλείον ἀναγκαῖα εἰς τὴν εὐτυχίαν ἢ ἢ
 „ σύρασι τῶν ἀνδρώπων παραιτεῖ τοῦτος ὁ Γερρι-
 „ κὸς δὲ τὴν ποικιλότητα αὐτῶν, καὶ ἀκατάστατον γινώ-
 „ μης! „

(α) Ἡρόδ. βιβλ. β'. Σελ. 116.

§. 103.
(β) Αὐτίθι.

„ Unde autem unusquisque *Deorum* extiterit, an vero
 „ cuncti semper fuerint, aut qua specie, ignorarunt
 „ usque prius, & heri, ut sic dicam. Nam Hesio-
 „ dus, atque Homerus, quos quadringentis, & non
 „ amplius ante me opinio extitisse est, illi fuerunt,
 „ qui Græcis Theogeniam fecerunt, *Deisque* & co-
 „ gnomina dederunt, honoresque, & artificia sepa-
 „ rarunt, & figuras eorum designaverunt. Cum
 „ primis Herodotus *Ægypti* sacrorum nauseam capit,
 „ atque eorum ubi mentio, vel plane ipsa intacta re-
 „ linquit, vel ratione ea sistit succinctiori, dictis ejus
 „ congruenter: (a) „ Qua autem causa pro sacris ha-
 „ bentur, si dixerò, ad res divinas oratio descen-
 „ det, quas ego in primis enarrare devoto, quarum-
 „ cumque, quidquid dixi, delibando, id est: neces-
 „ sitate coactus dixi. Queis de rursus alio loco ita:
 „ (b) „ Alia quoque apud Memphim audiivi ex *Vul-*
 „ „ *cami* sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni.
 „ „ Quin etiam harum ipsarum rerum gratia & *Thebas*,
 „ „ & *Heliopolim* me contuli, animo cognoscendi, num-
 „ „ quid consentanea essent dicturi rebus, quæ Mem-
 „ „ phi dicerentur. Nam *Heliopolitani* feruntur *Ægyp-*
 „ „ *tiorum* solertissimi. Quas vero narrationes ad divi-
 „ „ na pertinentes audiivi, eas non libenter in publi-
 „ „ cum enunciaverim, nisi ipsorum tantum nomina,
 „ „ existimans omnes homines idem novisse de his;
 „ „ quorum quidquid commemorabo, id oratione co-
 „ „ actus commemorabo. Qui sacra variantium, stabi-
 „ „ liumque minime opinionum ergo satagat prodere,
 „ capis.

§. 103.

(a) *Ibidem.*

(b) *Herod. L. II.*

§. 103.

„ Ἀτίσως δὲ ἠθέλει ἐρευνηθεῖν τινὰς μετὰ μεγάλης ἀκριβείας τὴν αἰτίαν τῆς μεταβολῆς τῆς γνησίας ιδέας τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὰς τὰς πέντε, ὅπῃ εἴπαμεν, βέβαια ἄλλην δὲν ἠθέλει εὐρη, ἔξω μόνον τὴν ὠφέλειαν, ὅπῃ προξενῶν εἰς τὰς ἀνθρώπους ἢ εἰς ὅλα τὰ ζῶα, ὡσάν ὅπῃ ὁ Ἄηρ, τὸ κοινὸν ἢ παγκόσμιον Πνεῦμα, τὸ Ὑγρὸν, ἡ Γῆ ἢ τὸ Πῦρ, δηλαδὴ ἡ πυρῶδης ἐκείνη δύναμις, εἶναι αἰτία τῆς ἕσας ὅλου τοῦ Παντός· τῶν ὁποίων ἀφαιρεθέντων τὸ Πᾶν οἰχηθήσεται, ἢ εἰς τὸ μηδὲν ἀποκαταραθήσεται. Ὅτι δὲ εἶναι ἡ ὠφέλεια, ἢ μπορεῖ ἀέμι εἰ ἀποδιχθῆ ἢ ἀπὸ τῆς ἀγαθοποιήσαντας Βασιλεῖς, οἷς θεῖον σίβας προσέφερον, ἢ ἀπότινα ζῶα ὠφέλεια παρέχοντα τῇ κοινότητι, αἴτια ἐθεοποιήσαι, ὡς εὐθὺς δειχθήσεται. »

§. 104.

„ Αὐτὰς λοιπὸν τὰς πέντε προειρημένους παγκοσμίους Θεοὺς τὰς μετέβαλλον εἰς ἄλλους Βασιλεῖς ὁμοίους τοῖς ὀνόμασι ἢ ἀπομοίους, αἵτινες ἐγάθησαν ἐνεργηταίτες εἰς τὸ κοινόν, ὡς λέγει ὁ Διόδωρος· (α) „ ἄλλως δ' ἐκ τῶν ἐπιγεῖας γενέσθαι φασι, ὑπάρξαντας μὲν θεῖους· διὰ δὲ σύνεσιν ἢ κοινὴν ἀνθρώπων ἐνεργεσίαν τετυχηκότας τῆς ἀθανασίας· ὧν ἐνίους ἢ βασιλεῖς γεγενῆσθαι κατὰ τὴν Αἴγυπτον· μεδιερμηνομένων δ' αὐτῶν, τινὰς μὲν ὁμωνύμους ἰπάρχειν τοῖς ἕρανίοις, τινὰς δ' ἰδίαι ἐσχημέναι προσηγο-

(α) Διόδωρ. βιβλ. α. Σελ. 17.

§. 103.

Si quis vero paulo exactius mutati genuini *Numinis* conceptus rationem mentis esset investigare; illa profecto se se ei minime cospiciendam dabit, nisi quod mortalibus, atque animantibus brutis *Dii* commoda præstant. *Aërem, Humorem, Terram, Ignem, Deorum* numero accensebant: principia quippe generationis, ac corruptionis, sublatis quibus quæque corruerent. Ob causam eandem & reges benefacientes, ac animantia nonnulla usum largientia bruta divino prosequerentur honore, ut mox demonstratum ibimus.

§. 104.

Neque enim cœlestibus quinque superitis enarratis *Diis* contenti numerum eorum vel terrenis agebant. Sic *Reges* de subjectis bene meritos (ut dictum) patriæ cultu afficiebant, inquit ut ita *Diodorus*: (a)
 „ at præter hos alibi esse terrestres perhibent, natura
 „ quidem mortales; sed mentis solertia, & beneficentia
 „ erga homines universos ad immortalitatem evectos,
 „ quorum aliqui etiam *Reges Ægypti* fuerint;
 „ horum alios, si interpretatio fiat, communia cum
 „ *Diis* cœlestibus nomina, alios propria obtinuisse.
 „ Sunt autem *Sol, Saturnus, Rhea, Jupiter, Ammon*
 „ a nonnullis cognominatus; (*Ammonem* (b) enim
 K „ *Ægypt-*

(a) *Diod. Lib. I. Pag. 17.* (b) *Herodot. Lib. II.*

„ γορίας, Ἡλίοντες ἔ Κρόνον ἔ Ρέα, ἐτι δὲ
 „ Δία, τὸν ὑπότινον Ἀμμωνα προσαγορευόμενον
 „ (Ἀμμὼν (α) γὰρ Αἰγύπτιοι καλεῖσαι τὸν Δία).
 „ πρὸς δὲ τέτοις Ἡραν ἔ Ἡφαισον, ἐτι δ' Ἐσίαν,
 „ ἔ τελευταίον Ἐρμῆν. — — Ἡλίον Βασιλεῦσαι
 „ πρῶτος, — — ἔτιοι Ἡφαισον πρὸς ἐνεστήν γε-
 „ τόμειον· καὶ διὰ τῆς ἐνχευῆσαν ταύτην τυχεύουσα τῆς
 „ Ἡγεμονίας. — — μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Κρόνον ἄρ-
 „ ξαι, ἔ γήματα τῆς ἀδελφῆς Ρέαν, γεννησάμενα
 „ μὲν τινὰς τῶν Μυθολόγων Ὀσίριον, ἔ Ἰ΄σιν, κατὰ
 „ δὲ τῆς πλείους, Δία τε ἔ Ἡραν· ἔς δὲ ἀρετῆν
 „ βασιλεῦσαι τῷ σύμπαντος Κόσμου· ἐκ δὲ τέτων γε-
 „ νῆσαι πάντα Θεὸς, καθ' ἐνάστην τῶν ἐπαγομένων
 „ παρ' Αἰγυπτίους πένθ' ἡμερῶν ἐνὸς γεννηθέντος·
 „ ὀνόματα δὲ ὑπάρξει τοῖς τεκνωθεῖσιν Ὀσίριον ἔ Ἰ΄-
 „ σιν, ἐτι δὲ Τυφῶνα ἔ Ἀπόλλωνα ἔ Ἀφροδί-
 „ την· ἔ τὸν μὲν Ὀσίριον μεθερμητευόμενον εἶναι Διό-
 „ νυσον, τῆς δὲ Ἰ΄σιν ἰγγιστάπως Δήμητραν· ταύ-
 „ τῆς δὲ γήματα τὸν Ὀσίριον, ἔ τὴν Βασιλείαν δια-
 „ δεξάμενον, πολλὰ πράξει πρὸς εὐεργεσίαν τῷ κοινῷ
 „ εἶναι. Ὅθεν αὐτῆ ἡ εὐεργεσία τῷ κοινῷ βίη εἶναι ἔ
 „ αἰτία τῆς θεοποιήσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ἔ τὸ
 „ σέβας, ὅπῃ εἰς αὐτῆς ἐπροσφέρετο (β). 11

§. 105.

„ Ἐως ἔδῶ λοιπὸς ἐθεωρήσαμεν τοὺς κοινούς
 Θεὸς τῶν Αἰγυπτίους ἔ ἀξιολογώτερος, τῶν ὁποίων
 ἕτέρω πέντε τὰ ἔργα τὰ ἀξιολογώτερα κατωτέρω ἐκ
 Δήσο-

(α) Ἡρόδ. βιβλ. β'. (β) Αὐτοὶ οἱ Αἰγύπτιοι, τῆς ὁποί-
 ος περιγέλοι, διὰ θεοποιῶσαν κἀνίνα θηρίον, παρὰ δια-
 ζέκοιαν ὠφίλειαν, ὅπῃ ἐλάμβανεν ἀπ' αὐτοῦ. — Κίριον
 περὶ Φύσεως Θεῶν βιβλίον ἄ.

„ Ægyptii vocant *Jovem*) *Juno*, *Vulcanus*, *Vesta*,
 „ & *Mercurius*, *Solemque* in Ægypto regnasse pri-
 „ mum. — — Sunt tamen inter sacerdotes, qui *Vul-*
 „ *canum* primum regem dicunt, ignis inventorem,
 „ & beneficio hoc gubernacula regni consecutum. — —
 „ Post hæc *Saturnum* imperasse, & ducta in matrimo-
 „ nium *Rhea* sorore, genuisse, ut fabulantur quidam,
 „ *Ossirim*, & *Isidem*; ut vero plurimi asserunt, *Jovem*
 „ & *Junonem*, quibus virtus totius mundi regnum
 „ promeruerit. Ex his quinque *Deos* natos, ita, ut
 „ in unamquamque intercalarium apud eos dierum quin-
 „ que unius natalis incideret, nomina illorum *Ossiris*,
 „ *Isis*, *Typhon*, *Apollo*, & *Venus*. *Ossirim* *Bacchum*
 „ significare, *Isidem* quam proxime *Cererem*, *Ossirim* duc-
 „ ta in matrimonium *Iside*, acceptoque regno multis
 „ vitam communem meritis affecisse. Inde fuit,
 „ communis vitæ beneficentiam esse causam, cur nu-
 „ mero *Deorum* mortales eos adscripserint, tamquam-
 „ que *Deos* coluerint. (a)

§. 105.

Hactenus communes Ægyptiorum *Deos*, & præ-
 eminentes quidem, quorum quinque posteriorum Opera
 notatu digniora inferius, ubi de cultu est agendum,

K 2

ex-

(a) Ipsos Ægyptios, qui irridentur, belluam nullam,
 nisi ob utilitatem, quam ex ea caperent, ali-
 quam, consecrassent. — Cicero de nat. Deor. L. I.

θήσομεν, ἴδα περι λατρείας πραγματευθῆσεται· πλήν λοιπὸν αὐτῶν τῶν δεκά Θεῶν, εἶχοι ἀκόμι ἢ ἄλλως δηλαδὴ τὰ ἄλογα ζῶα, ἢ ἀκόμι τὰ ἀναιδήτα, ὡς κρόμμια, Αἰθύρες, Κρόκοδειλος, παρδαλά Βόδια, ἢ ἄλλα παρόμοια, εἰς τὰ ὅποτα προσέφερον σίβας θείου, ἀνηκόν μόνον ἐν ὄντι ἀπέλω, παντοδυνάμω ἢ παναγαθῶ· περι τῶτων δὲ ἰκαιοῶς Ἰσορῆσιν οἱ εἰρημίνοι Ἰσορικοί· (α) τὸ σίβας δὲ, ὅπῃ προσέφερον εἰς αὐτὰ, κατωτέρω ῥηθήσεται.

§. 146.

„ Ἀφ' ἧ λοιπὸν ἴδομεν πῶς μεταβέβληται ἡ γνησία ἰδέα τῆ Θεῆ, πρῶτον μὲν εἰς τὰ σοιχετά τὰ τὴν Κτίσιν συέχοντα· δεύτερον δὲ εἰς τὴν ἀνθρώπου τὴν ἀφίλιμόν τι ἐφευρηκότηας, ἢ ἀγαθοποιηκότηας· ἢ τρίτον εἰς τὰ ἄλογα ζῶα, ἢ εἰς ἀντὰ τὰ ἀναιδήτα, ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ μεταβολὴ γέγονεν εἰς τὰ πλέον παλαιότερα γένη ἢ σοφώτερα, ἀπὸ τὰ ὅποτα ἢ τὰ λοιπὰ ἐρωτίσθησαν, ὡς δειχθήσεται, ἢ ἔλαβον τὰς τοιαύτας δεισιδαιμονίας, ἢ τὴν μεταβεβλημένη Ἀποκάλυψιν δὲ μέσα τῆς ποιητικῆς, ὅπῃ εἶχοι ἀναμεταξύτων· εὐκολα τῶρα λοιπὸν θέλεις ἐνοήσει ἀπὸ ἰδῶ, πῶς μεταβέβληται ἢ ἡ ἰδέα περι τῆς ἀρχῆς τῆ Κόσμου ἢ τῆ ἀνθρώπου, τὴν ἐποίησαν μεταβολὴν εὐθὺς θέλομεν ἐνδείξει κατὰ τῆς εἰρημίτους πάλιν Ἰσορικούς, ὅσοι δυνατὸν ἐν συντομίᾳ. Τῶν Περσῶν δὲ ἢ τῶν ἄλλων γνησῶν τὰς γνώμας περι Θεοῦ δὲν εἶναι ἀνάγκη τὰ τὰς ἐπαριθμήσωμεν· ἐπειδὴ εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους, ὅτι Θεὸς ἐνόμιζει ὅλος σχεδὸν ὁ λαὸς αὐτὰ τὰ ἀναιδήτα, ἢ ὅτι αὐτὴ τὴν γνώμην δηλαδὴ τὴν μεταβεβλημένη Ἀποκάλυψιν ἔλαβον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων αὐτῶν.

(α) Ἡρόδ. βιβλ. β'. Διόδωρ. βιβλ. ε'. Πλάταρ. Τόμ. β'. περι Ἰ' σιδ, ἢ Ὁ σιτ.

exponemus, consideravimus. Hos præter adhuc ipsis decem alii tam sensu præditi, quam eodem destituti, puta: *Cæpa*, *Crocodili*, *Fœtes*, *Boves maculati*, & id genus plures erant, quibus cultum, soli *Numini* supremo competentem, exhiberent. Ast his de (a) historici commemorati ad nauseam usque fabellas consueiunt. De eorum cultu magis infra dicetur.

§. 106.

Vidimus, qui divinitatis attributa elementis primum, dein hominibus ob utilitatem, eorumque beneficia, animantibus post brutis, & demum rebus sensu plane carentibus fuerint adjuncta, & quidem ab opinative antiquissima, ac sapientissima, quæ reliquis quoque variatum *Numinis* conceptum, ceterasque superstitiones quam plurimas sic dictas, communicationis mutæ ergo subministravit, gente. Haud difficulter exinde nunc intelligendum datur, cur, & qui de *Mundi*, mortalisque incunabilis conceptum variarint. Id, quod adductis Historicis conformiter, quam fieri quibit, proponemus brevissimis. Persarum vero, aliarumque gentium vagas opinionationes super enumerare vacanæum censemus fore, quod, eos sensu non gaudentia *Diis* adscripsisse perspectum habemus, ac quod sensu ab *Ægypti* frugiferi incolis, præcessoribus suis ætate remotissimis, obtinere. At *Ægyptiorum* de *Cosmogonia*, *Ortuque* hominis opinionem libeat per-lustrare.

§. 107.

(a) Herodot. L. II. Diodor. L. I. Plutarch. Tom. II. de *Isid.* & *Osrid.*

των. Ἄς ἰδῶμεν λοιπὸν τῆς Αἰγυπτίας τί ἐνόμιζον περὶ τῆς ἀρχῆς τῆ Κόμου, ἢ τῆ Ἀνθρώπου.»,

§. 107.

», Ἀπὸ τῆν μεταβολὴν λοιπὸν τῆς γνησίας ἰδέας τῆ Θεῆ ἐξήρηται ἢ ἡ μεταβολὴ τῆς γνησίας ἰδέας περὶ τῆς κτίσεως τῆ Παντός, ἢ τῆ Ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι, ὅπῃ ὑπέδειον Θεον τῆτο τὸ Πᾶν, δηλαδὴ τὴν δι Ἀποκαλύψεως εἰλημμένην ἰδίαν προσήρομοζον εἰς τῆτο τὸ Πᾶν, (α) ἐνόμιζον, ὅτι ἐξ ἀρχῆς δηλονότι ἀπ' αἰῶνος εἶναι, μηδέποτε ἀρχὴν εἰληρός. (β) ἢ ἀντὸ Πᾶν αἰῶσιον, ἢ ἀγέννητον, ἢ ἀφθαρτον εἶναι, ἀπολυθεῖ, ὅτι ἢ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀναρχοι ἢ αἰῶσιοι, καθὼ ἄνθρωποι, ἢ εἰς τὸ Πᾶν ἀναφερόμενοι. (γ) Ἐκεῖνοι δὲ ὅπῃ ἐνόμιζον τῆτο τὸ Πᾶν ποτὲ συνηρομόδαι ὑπὸ τῶν πέντε σοιχείω, ἴδειον ἢ διωρισμέιον καιρόν τῆς τῆ Ἀνθρώπου ἀρχῆς, τῆν ὅποιαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἴξευρον· ὅθεν ἐδιώριζον τὰ μὴ διορισθῆναι δυναμένα. Διὸ ἐκατέρορατε ἢ γνώμη ἐπισφαλῆς. »

§. 108.

», Οἰμιλῶντας λοιπὸν περὶ τῆς δευτέρας γνώμης ἢ Ἡρόδοτος δηλαδὴ διὰ τῆν παλαιότητα τῶν ἀνθρώπων, λέγει· (δ) », οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχοι σφίω βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἰωυτῆς πρώτης γενεῆς εἶναι πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας, ἢ δέλησει εἶδέναι οἴτινες γενοῖαντο πρώτοι, ἀπὸ τῆτε νομίζεαι φρεύγας προτέρως γενεῖσθαι
», ἐωυ-

(α) Διόδωρ. βιβλ. α. Σελ. 10. (β) Πλάταρ. περὶ τῶν ἁριστῶν τοῖς Φιλοσόφ. βιβλ. α. (γ) Φίλων Ἰερῶσιος ἐν τῷ περὶ Κόμου. Σελ. 1150. ἢ ἐν τῷ τῆς Μασίας Κοσμογονίας. (δ) Ἡρόδ. βιβλ. β.

§. 107.

Opinionum harum numerantur duæ; una eorum est, qui Mundum cum omnibus suis formis, prædicationisque actualibus ab æterno extitisse defenderent; (a) altera illorum, hoc qui Universum in tam stupendam rerum harmoniam ex elementorum amica conspiratione coaluisse figerent. Qui Mundi æternitatem, consecutionem mutati genuini *Numinis* conceptus, atque Universi creationis inevitabilem habebant, hoc existere sine initio rebantur juxta sequens: *ex nihilo nihil*; proinde increatum, incorruptibilem, velut & hominem Universi particulam. Nullum hi determinatum Mundi, hominisque ortorum tempus constituebant, neque principiis visis fidi poterant. Opinionis alterius tempus fixum Cosinogeniæ, productique ad actum primi hominis, sibi incognitum (risum teneas) determinabant,

§. 108.

Herodotus de opinione secunda, de antiquitate quippe hominis ita: (b) „ Ægyptii autem prius quam „ apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum „ se primos extitisse arbitrabantur. Verum Psammeticho „ regnum adepti, quem incessit cupido noscendi, qui- „ nam primi hominum extitissent, ex eo tempore „ putaverunt Phryges, quam se, priores extitisse, „ se

(a) Diod. Lib. I. Pag. 10. Plutarch. de placit. philos.

Philo Judæus de Mundo. (b) Herodot. Lib. II.

21 ἰαυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἰαυτῆς. Ἡ αἰτία δὲ, ὅτι
 22 οἱ Ἰβρύγες ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων πρῶτοι ἀνομάσθησαν, ἦ-
 23 του ἢ ἐπεμένη, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος· (α) 24 Ψαμμῆτι-
 25 χος γὰρ ὡς εἶκ' ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον εἶναι
 26 τῆτι ἀνευρεῖν οἱ γενοῖαντο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιταχ-
 27 νῆται τοιούτου· κείδη δὺο προγρά ἀνθρώπων τῶν ἐ-
 28 πιτυχόντων εἰδῶσι ποιμῆνι τρέφειν εἰς τὰ παίμνια
 29 τροφήντινα τοιῆνδε· ἐντειλάμενος μηδένα ἀτίον ἀν-
 30 τῶν μηδεμίην φωνῆς ἰέναι, ἐν εἰσῆθι δὲ ἐρήμη ἐπ'
 31 ἰαυτῶν κίεσαι αὐτὰ, ἢ τὴν ὄρην ἐπάγειν σφίσιν αἰ-
 32 γας· πλήσαστα δὲ τῷ γάλακτος, τὰλλα διαπρήσ-
 33 σεσαι. Ταῦτα δ' ἐποίητο ἢ εἰστέλειτο ὁ Ψαμμῆτι-
 34 χος, θέλων ἀκῆσαι τῶν παιδίων, ἀπαλαχθόντων
 35 τῶν ἀσῆμων κινυζημάτων, ἥτινα φωνῆν ῥήξουσιν πρῶ-
 36 τῆν· τὰ περ' αὐν ἢ ἐγένετο. Ὡς γὰρ διέτης χεῖρος
 37 ἐγενεθῆναι, ταῦτα τῷ ποιμῆνι πρήσσοιτι, ἀνοίγοντίτε
 38 τῆν ὄρην, ἢ εἰσίοιτι τὰ κείδη ἀμρότερα προσ-
 39 πίπτοντα, Βέκκος (ἢ κεκός, β) ἐφώτειν, εἰσέγοιτα
 40 τὰς χεῖρας· τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκῆσας, ἢ συχος
 41 ἦν ὁ ποιμῆν· ὡς δὲ ποδάκι φοιτίοντι ἢ ἐπιμελου-
 42 μίτω ποδάκι ἦν τῆτο ἴο ἔπος, ἔτω δὴ σημῆας τῷ
 43 Δεσπότη, ἢ γαγε τὰ κείδη κειεύσαντος εἰς ὄψιν τῆν
 44 ἐκεῖν· ἀκῆσας δὲ ἢ αὐτός ὁ Ψαμμῆτιχος, ἐπυνθάν-
 45 νητο οἵτινες ἀνθρώπων Βέκκος τι καλέουσι· πυνθανόμε-
 46 νος δὲ εἰρησε Ἰβρύγες καλέοντες τὸν ἄρτοι· ἔτω
 47 συνεχώρησαν Αἰγυπτιοί, ἢ τοιούτω γαθμησάμενοι
 48 πρήγματι, τὰς Ἰβρύγες πρεσβυτέρους εἶναι ἰαυτῶν.
 49 Ὡς δὲ μὲν γενέσθαι τῶν Ἰβρύων τῷ Ἡφαιστῷ ἐν Μίμ-
 50 φι ἦκον· Ἐλλητες δὲ λέγουσι ἄλλα τι μάταια πολ-
 51 λὰ, ἢ ὡς γυναικῶν τὰς γυλάσας ὁ Ψαμμῆτιχος
 52 ἔκτε·

(α) Ἡρόδ. βιβλ. β'.

„ se veso, quam ceteros. — — Causa autem, cur
 Phryges ab Ægyptiis primi nominati sint, est se-
 quens: Nam, ut Herodotus dicit: (a) „ Enimvero
 „ Psammetichus, quum sciscitando quinam primi
 „ hominum extitissent, nullum exitum invenire pos-
 „ set, hujusmodi rem machinatur. Pueros duos, ex
 „ humilibus parentibus recens natos, tradit pastori in-
 „ ter pecora educandos hunc in modum: jubens vi-
 „ delicet neminem coram eis vocem ullam edere, sed
 „ in deserta casa ambos seorsum collocari, ejusdemque
 „ in tempore capras adduci: ubi autem lacte expleti
 „ forent, alia administrari: hæc ideo faciebat jubebat-
 „ que Psammetichus, quod quæ vox prima ex his
 „ pueris erumperet, ubi inarticulate vagire desissent,
 „ audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus
 „ exacto tempore pastori, qui hæc administrabat,
 „ aperienti januam atque intranti ambo infantes por-
 „ rectis manibus occurrentes *Beccos* clamabant. Quod
 „ primo audiens Pastor obticuit: quum vero crebrius
 „ adeunti & observanti idem verbum frequentaretur,
 „ ita demum re domino indicata, jussus ab eo, pue-
 „ ros attulit exhibuitque. Quos quum & ipse Psam-
 „ metichus audisset, percontabatur, quinam homines
 „ *Beccos* quippiam appellarent? Hæc percontans com-
 „ perit phryges sic panem appellare. Tali negotio
 „ argumentati, phryges se priores extitisse Ægyptiis
 „ concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex
 „ Sacerdotibus vulcani, qui sunt Memphi, audiebam.
 „ Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum
 „ vero Psammetichum pueros educandos curasse apud
 mq-

(a) Herod. L. II.

„ ἰκταμών, τὴν δίκαιον οὕτως ἐποίησατο τῶν παιδίων
 ἢ παρὰ ταύτησι τῆσι γυναιξί — — Οἷός σου συμπέρα-
 σμα ἐξυ, ὡσάν να κρέματαί αὐτό τὸ πρῶγμα ἀπὸ τῆς
 λέξις! βέβαια ὁ Βασιλεὺς τὸ εὔρει. „

§. 109.

„ Ἄλλοι δὲ ὕτως ἐπιχειρῶντες περὶ τῆς ἀρχῆς
 τῆ ἀνθρώπου, ἢ τῶν ζώων μεταβάλλοντες ἢ τὴν ἰδέαν πε-
 ρὶ τῆ Κατακλισμῆ, διαφόρους γενέσεις τῶν ζώων μετέ-
 πλασαν, ὡς ὁ Ἱστορικὸς λέγει· (α) „ φασὶ τοῖσιν Αἴ-
 „ γύπτιοι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὀλων γένεσιν πρώ-
 „ τος ἀνθρώπος γενέσθαι κατὰ τὴν Αἴγυπτον διὰ τε τῆς
 „ εὐκρασίας τῆς χώρας, ἢ διὰ τὴν φύσιν τῆ Νεῖλου·
 „ τῆτον γὰρ πολύγιστοι ὄντα, ἢ τὰς τροφὰς αὐτοφύτως
 „ παρεχόμενοι, ῥαδίως ἐκτρέφειν τὰ ζωογονηθέντα·
 „ τὴν τε γὰρ τῆ Καλάμη ρίζαν, ἢ τὸν Λωτὸν, ἔτι δὲ
 „ τὸν Αἰγύπτιον Κύαμον, ἢ τὸ καλούμενον Κόρσειον, ἢ
 „ ποδὰ τοιαῦθ' ἕτερα τροφὴν ἑτοιμὴν παρέχεσθαι τῷ
 „ γένει τῶν ἀνθρώπων· τῆς δ' ἐξ ἀρχῆς παρ' αὐτοῖς
 „ ζωογονίας τεκμήριοι πειρῶνται φέρειν, τὸ καὶ νῦν ἔτι
 „ τῆ ἐν τῇ Θηβαίδι χώρα κατὰ τινὰς καιρὸς τοσοῦ-
 „ τος ἢ τηλικύτους Μῦς γινῶν, ὡς τὸς ἰδόντας τὸ
 „ γενόμενον ἐκπλήττεσθαι· εἰς γὰρ αὐτῶν ἕως μὲν τῆ
 „ σήθους ἢ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν διατετυπῶσθαι, ἢ κί-
 „ ησιν λαμβάνειν, τὰ δὲ λοιπὰ τῆ σώματος ἔχειν ἀ-
 „ διατύπωτον, μίσησιν ἔτι κατὰ φύσιν τῆς Βαίλου·
 „ ἐκ τούτου δὲ εἶναι φανερόν ὅτι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς τῆ
 „ Κόσμου σύρασιν, τῆς γῆς εὐκράτη καθεστῶσης, μά-
 „ λισ' ἂν ἔσχε τὴν γένεσιν τῶν ἀνθρώπων ἢ κατ' Αἴ-
 „ γυπτος χώρα· ἢ γὰρ νῦν ἕδαμῆ τῆς ἄλλης γῆς
 „ φύσ-

(α) Διόδωρ. βιβλ. 2. Σελ. 14.

„ mulieres, quarum linguas præcidisset. Acute profecto concludit, ac si a vocabulis res ipse dependerent.

§. 109.

Ita de hominum, pecudumque sentit origine, ac fictitia diluvii idea delectati diversas animantium generationes commenti sunt, ut Diodorus quidem narrat: (a) „ Quia vero Deos in Ægypto natos fabulantur, eisque prima siderum observatio tribuitur, & „ præclara virorum præstantium facta apud eos commemorantur; initium a rebus Ægypti sumemus. „ Sub primos ergo rerum omnium ortus primos in „ Ægypto homines provenisse Ægyptii memorant, „ idque ob benignam regionis temperiem, tum naturam Nili. Hic enim ad multa generanda cum aptissime sit fecundus, alimenta quoque sponte nata præstat, unde in vitam genita facile nutriantur. „ Nam radicem Calami, & Lotum, Fabamque Ægyptiam, & quod Corleon vocatur, ac multa id genus alia promptum humano generi victum suppeditat. „ Animantia vero initio apud se orta hoc argumento probare nituntur, quod nunc quoque in Thebaide „ quibusdam temporibus Mures generantur tanti, ut magna id videntes admiratione percellantur, quorum „ aliqui ad pectus usque, & anteriores pedes efformati incipiunt moveri, reliquum vero corpus, quod „ nondum glebæ naturam exiit, informe adhuc retineant. Unde manifestum fit, mundo jam primum „ cog-

(a) Diod. Lib. 1. Pag. 14.

29 φύσεως ἔθεν τῶν τοιούτων, ἐν μόνῃ ταύτῃ θεωρεῖσ-
 29 θαι τινὰ τῶν ἐμφύχων παραδόξως ζωογονούμενα. Κα-
 29 θόλο δὲ λέγουσιν, εἴτε κατὰ τὸν ἐπὶ Διουκαλιῶτος
 29 (δηλαδὴ Νῶε) λεγόμενον Κατακλυσμὸν ἐφθάρη τὰ
 29 πλεῖστα τῶν ζώων, ἰκὸς μάλιστα διασεσῶθαι τὴν κα-
 29 τὰ τῆς Αἰγυπτου ὑπὸ τῆς μεσημβρίας κατοικῆστας, ὡς
 29 ἂν τῆς χώρας αὐτῶν ἕσης ἀνόμβρον κατὰ τὸ πλεῖστον·
 29 εἴτε (καθάπερ τιεσφασί) παντελῆς γενουμένης τῆς
 29 ἐμφύχου φθορᾶς, ἢ Γῆ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἤσειγενε τῶν
 29 ζώων φύσεις· ὅμοια ἢ κατὰ τῦτον τὸν λόγον πρέπει
 29 τὸν Ἀρχηγὸν τῶν ἐμφύχων γένεσιν, προσάπτειν τῇ
 29 χώρᾳ· τῆς γὰρ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐπομβρίας τῷ καὶ
 29 αὐτοῖς γινουμένῳ καύματι μιγείσης, εἰκὸς ἐυκρατέτα-
 29 τον γειέθαι τὸν Ἀἶρα πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τῶν ἀπάν-
 29 των· ἢ γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐτι χρόνοις, κατὰ
 29 τῆς ἐπίκλυτος Αἰγυπτου, ἐν τοῖς ὄψιμοις τῶν ὑδάτων
 29 φαιεῶς ὄραθαι γεινωμένας φύσεις ἐμφύχων· ὅταν
 29 γὰρ τῷ ποταμῷ τὴν ἀναχώρησιν ποιούμενῳ τῆν πρῶ-
 29 τὴν τῆς ἰλύος ὁ Ἡλῖος διαξερᾶνῃ, φασὶ συνίρασθαι
 29 ζῶα, τινὰ μὲν εἰς τέλος ἀπηρτισμένα, τινὰ δὲ ἡμι-
 29 τελῆ, ἢ πρὸς αὐτῇ συμφυῇ τῇ γῆ. — Ω" πό-
 29 στον ὄξετα μεταμόρφωσις, ἢ γυνώμη! Ἰσως κατὰ τῆς
 29 φριτασίαντων ἢ οἱ ἀνδρωποι ἐν τῷ Νεῖλυ ἐγένοντο;
 29 ἢ λοιπὸς ἐν τῷ Νεῖλυ οἱ ἀνδρωποι ἔγιναν, διὰ τί ἢ τῷ-
 29 ρα δὲς γίνονται; ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν γινωμῶν τῦτων πλα-
 29 τύτερον θέλομεν εἰπῆ κατωτέρω, εἰδα πραγματευθήσαι-
 29 ται περὶ τῷ Παντός φιλοσοφικῶς· ἀπὸ αὐτὰ ὅμοια
 29 τὰ ὄλιγα, ὅπῃ εἴρηται, ἡμπορεῖμε βέβαια τὰ συμπε-
 29 ράνωμεν, ὅτι καθὼς ὁ ἡμέτερος εὖς ἢ λόγος δὲν ἡμ-
 29 πορεῖ τὰ φθάση εἰς ἰδέαν ὄντος ἔξω τῦτου τῷ Κόσ-
 29 μῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐτε εἰς τῆς ἀρχῆν τούτου τοῦ
 29 Παντός, ἢ τῷ Ἀνθρώπῳ· ὅθεν ὄρας πέσον ἀθλιος εἰ-

„ coagmentato primos in Ægypto homines propter
 „ fertile Soli temperamentum generatos esse. Cum
 „ enim nusquam terrarum alibi quidpiam horum pro-
 „ ducatur, in solo Ægypto præter morem solitum
 „ generatas ibi bestiolas conspici. Et ut dicamus sum-
 „ matim, sive in diluvio tempore Deucalionis facto
 „ (hoc est: Noe) maxima pars animalium extincta
 „ est. Ægypti incolas sub meridie positos in primis
 „ servatos esse, quorum videlicet terra pluvix ut
 „ plurimum expers sit, consentaneum videri animan-
 „ tibus omnino pessumdatis terra de integro novas vi-
 „ ventium naturas extulit; hac tamen nihilominus ra-
 „ tione *Principem* animantium ortum illi regimini ven-
 „ dicandum esse dicunt, si enim imbrium alibi se se
 „ effudentium humor ardori, qui apud ipsos exti-
 „ tit, admixtus fuerit, temperantissimum inde aëra
 „ ad primitivam cunctorum animantium procreationem
 „ fieri autumant. Etenim nostra quoque ætate per
 „ irriguos Ægypti campos in aquis ferotinis bestias
 „ enatas cerni. Recedente enim diluvio, ubi sol
 „ primum limum exsiccavit, animalia qua integra,
 „ qua semiperfecta, & telluris glebæ etiamdum ad-
 „ hærentia concrefcere ajunt. Ridenda profecto re-
 „ formatio! ergo & his plane arbitrariis positionibus
 „ congruenter mortales ipsi e fluvio prorepebant? unde
 „ fit, ut modo non? at his de alibi nos fustias acturi
 „ sumus, ubi de hac opinione nempe de initio mundi
 „ & hominis philosophice tractandum erit. Id rursus in-
 „ tellectus, & mentis nostræ imbecillem manifestat con-
 „ stitutionem, quæ ut suimet ipsi, primitivæque suæ
 „ existentix cognoscendæ impar, ita, multo imo minus
 „ initii universi, & hominis detectio ejus posita est in

σαι ὁ Νῦσ μας, ἢ ὁ Λόγος, ὅπῃ ἔτε τὸν ἑαυτὸν του
 θεὸν ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ δηλαδὴ τῆς ἀρχῆς του! Ἀς ἰδῶ-
 μεν λοιπὸν πρὸς τούτοις, ἢ τί λατρείας προσέφερον εἰς
 τὴν νομιζομένην Θεὸν των κατὰ τῆς εἰρημένης Ἰσο-
 ρικούς. »

§. 110.

», Ἡ Λατρεία λοιπὸν τῶν Αἰγυπτίων ἦτοί ἐκτεθε-
 τὸ Σίβας, ὅπῃ ἐπροσφερον εἰς τὴν Θεὸν δι' ἐξωτερι-
 κῶν σημείων δηλαδὴ προσφορῶν, φόβου, ἢ εὐκοιτίας ἐνε-
 κα. Τῆτο λοιπὸν τὸ Σίβας, ὅπῃ ἐδεικνύετο διὰ μέσου
 τῶν θυσιῶν τῶν ζώων, ἐπροσφέρετο ὄχι μόνον εἰς τὴν
 πέντε πρώτους Θεούς, ἢ εἰς τὴν πέντε ὑσέρες, ἀλλ' ἀ-
 κόμι ἢ εἰς τὴν Αἰθέρην, ἢ Κροκοδείλῳ, ἢ εἰς αὐτὰ τὰ
 ἀναίδητα, ὡς ἰσορῶσι οἱ ῥηθέντες Ἰσορικοί. (α) ἢ τῆ-
 το εἶναι ἐν σημείον σαφίς αὐτοῖς τῆ δυσυχούς νοός μας.
 Ἐπειδὴ (β) ἐκεῖ ὅπῃ ἡ ἀνδρώπιος σαφία ἐφθασεν εἰς
 τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν, ἐπαραχώρησεν ὁ Θεὸς νὰ εἶ-
 ναι τὸ δέατρον τῆς πλῆτος ἀνοήτου, ἢ τῆς πλῆτος γυλοισί-
 θης Εἰδωλολατρείας, διὰ νὰ καταλάβῃ οἱ ἀνθρώποι, τί
 ἠμπορῶσι διὰ τῶν φυσικῶν των δυνάμεων νὰ καταλάβῃ.
 Ὅθεν δι' αὐτὴν τῆν Εἰδωλολατρείαν λέγει ἢ ὁ Ἀπόστο-
 λος Παῦλος ἔτω. (γ) » διότι γινόντες τὸν Θεόν,
 » (διὰ τῆς Ἀπακαλύψεως· ἄλλως γὰρ ἀδύνατος
 » ἦτοί νὰ τὸν ἀλησμονήσῃ, ἂν διὰ τῆ λόγου ἦ-
 » θελων τὸν γνωρίσει, ὡς ἐν τῶν ἐπομένῳ του Παύλου
 » δῆλον γίνεται.) ἔχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν, ἢ ἐυ-
 » χερίσθησαν, ἀλλ' ἐμυταιώθησαν ἐς τοῖς δαλο-
 » γισμοῖς αὐτῶν, ἢ ἐσκοτίσθη ἢ ἀσύειτος αὐτῶν
 » καρδία, φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωρανθήσαν, ἢ ἤλ-
 » λαξαν τῆς δόξαν τῆ ἀφθάρε Θεῷ ἐν ὁμοιώματι

(α) Διόδωρ. βιβλ. α'. Ἡρόδοτ. βιβλ. β'. Πλάταρ. Τόμ.
 β'. περὶ Ἰσίδ. ζ'. Οσίε. (β) Ρ'ολίν Τόμ. α'. παρα-
 γράφ. α'. (γ) Πάουλ. πρὸς Ρ'ωμ. κεφ. α'. εἰκό. 3 25.

viribus. Nunc ad cultum cerebrinis suis *Diis* exhibitum.

§. 110.

Cultus Ægyptiorum illa erat veneratio, quam timoris, vel beneficentiæ recordatione commoti suis divinitatibus signorum externorum medio præstabant. Veneratione hac, in animantium victimis consistente non tantum quinque priores *Deos*, sed & tot posteriores secundum sæpe laudatos historicos (a) dignabantur. *Deus* enim (b) humanam sapientiam tantillam ad supremum perfectionis gradum eluctatam vi majori, commissam sibi metipso lapsam promovit, quo homines ad avia deflecterent maximæ stultitiæ, id est: Idololatriæ, uti in hoc non secus ac in speculo cernere possint homines, quam enormibus intellectus eorum subiaceat hallucinationibus. Apostolus hoc de genere ita: (c) „ Qui cum cognovissent *Deum* (per revelationem; alias enim impossibile foret illius oblivisci, si lumine rationis illum cognovissent, ut ex sequentibus Pauli patet), non ut *Deum* glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in ratiocinationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutaverunt gloriam incorruptibilis *DEI* in similitudinem inagi-

(a) Diod. Lib. I. Herodot. Lib. II. Plutarch. Tom. II. de Isid. & Osirid. (b) Rollin Tom. I. §. 5.

(c) Paul. ad Rom. C. I. W. 2. & 25.

„ εἰκόνας φθαρεῦ ἀνθρώπων, ἢ πετεινῶν, ἢ τετραπόδων,
 „ καὶ ἐρπετῶν. Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν ἐρᾶς τὴν θείαν τῷ
 „ ὄντι ἐρμηνείαν τῷ Παύλῳ περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς Ἀ-
 „ ποκαλύψεως, ἣ ὁποία δὲν ξεμυκρῶσει ἀπὸ τῆν ἡμε-
 „ τέραν. „

§. 111.

„ Αὗται λοιπὸν αἱ θυσίαι προσιφέροντο μίσα μὲν
 „ εἰς τὴς ναῦς, ὅπῃ ἦσαν παρὰ τῶν Βασιλείων ἐπισημέσιοι,
 „ ἢ ἔξω ἀπὸ τῆς ναῦς, καθὼς ὁ Διόδωρος λέγει· (α)
 „ ἵπασαν τῆς ἀλληλοφαγίας ὁ Κόσμος ἐνρύσεως τῆς
 „ Ἰσίδος τότε τῷ Πυρῶ, ἢ τῆς κριθῆς καρπὸν· τῷ
 „ δὲ Ὀσίριδος τὴν κατεργασίαν τῶν καρπῶν· μαρτι-
 „ ριον δὲ τῆς πάυσσεως τῆς αἰμότητος, ἐπὶ τὸ τηρέμενον
 „ παρ' αὐτοῖς ἐξ ἀρχαίων νόμιμον. Ἐπι γὰρ ἢ νῦν κα-
 „ τὰ τὸν θεισμὸν τὴς πρώτης ἀμηθείας γάχως θέν-
 „ τας τὴς ἀιδρώπης κόπτισθαι πλησίον τῷ δράγματος,
 „ ἢ τὴν Ἰσιν ἀνακαλιτῶμαι· ἢ τοῦτο πράττειν ἀπονέ-
 „ μοιτας τιμὴν τῇ Θεῷ τῶν ἐνρημέτων κατὰ τὸν ἐξ
 „ ἀρχῆς τῆς ἐνρέσειως καιρῶν. Ὁρα λοιπὸν, διὰ τί ἢ
 „ Ἰσὶς ἐτιμᾶτο ἢ ἐσέβετο ὡς Θεὸς παρ' Αἰγυπτίοις! „

§. 112.

„ Ἀκολουθεῖ ὁ Διόδωρος ἢ περὶ τῷ Ὀσίριδος
 „ λέγων (β)· „ κτίσαι δὲ φασὶ τὸν Ὀσίριν πόλιν ἐν τῇ
 „ Θηβαίδι, τῇ κατ' Αἴγυπτον Ἐκατόμυλον, ἣτις καὶ
 „ Διὸς πόλις οἰνομάζετο, ἢ Θήβαι· ἀμφισβητεῖται δὲ
 „ ἢ κτίσις αὐτῆς ἢ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων Ἰερείων· — —
 „ ἰδρῦσασθαι δὲ ἢ ἱερὸν τῶν γοιῶν Διὸς τε ἢ Ἡῤεος
 „ ἀξιο-

(α) Διόδωρ. αὐτῶν.

(β) Διόδωρ. βιβλ. α. Σελ. 18.

„ ginis corruptibilis, hominis, & volucrum, & qua-
 „ drupedum, & reptilium. Facile inde perspicias,
 Pauli allegata, quod ad variatam *Revelationem*, nostris
 concordare sensis,

§. III.

Hostiæ hæ adferebantur in fana regum munifica
 liberalitate exstructa. Considerandum nunc, quas, ad
 quos adferrent, & motiva. Qua in re pro more Dio-
 dorum auscultemus: (a) „ Primum enim, ne homi-
 „ nes se mutuo devorarent, inhibuisse, quando ipsis
 „ tritici, & hordei fructum invenit. Et *Osiris* cul-
 „ turam solerter excogitavit. — — Pro testimonio in
 „ ventarum frugum afferunt ritum, qui ab antiquissi-
 „ mo apud eos servatur. Nam etiam nunc messis tem-
 „ pore oblati spicarum primitiis, incolæ juxta mani-
 „ pulos plangere, *Isidemque* invocare solent. Id,
 „ quod idcirco faciunt, ut honorem pro inventis *Deæ*
 „ sub primæ inventionis tempus retribuunt. Vides
 igitur, ecurr *Isidem* cultu divino prosequerentur Nilii
 accola,

§. III.

Narrat etiam de *Osiride* Diodorus (b): „ condi-
 „ tam porro ab *Osiride* urbem in Thebaide *Ægypti*
 „ centum portarum, quam matris cognamento insig-
 „ nivit, sed a posteris *Diospolin* (id est: *Jovis* ur-
 „ bem) & *Thebas* nominari, de cujus conditore non
 „ solum auctores, verum ipsi in *Ægypto* Sacerdotes
 L „ dif-

(a) Diod. *ibid.*

(b) Diod. *Lib. I. Pag. 18.*

8, ἀξιόλογον τῷ τε μεγέθει ἢ τῇ λοιπῇ πολιτείᾳ ἢ
 9, καὶ χρυσῶς δύο Διός, τὸν μὲν μείζονα τῷ ἔραϊν,
 10, τὸν δὲ ἐλάττονα τῷ βασιλευκότος ἢ πατρὸς αὐτῶν,
 11, ἐν τινεσὶ Ἀμμωνᾶ καλῶσι· κατασκευᾶσαι δὲ ἢ τῶν
 12, ἄλλων Θεῶν τῶν προειρημένων καὶ χρυσῶς, ὡν ἰκάρω
 13, τιμὰς ἀποιεῖμαι, ἢ καταστῆσαι τῆς ἐπιμελημένης Γε-
 14, ρεῖς· ὡσαύτως ἢ τοῖς ἐυρίσκασί τε καινῶν, νέου τῶν
 15, τεχνῶν· — — μάλιγα δὲ τοῖς ἐυρῶσι τοῦ χαλκοῦ,
 16, δι' ἢ ἐφόνεον τὰ θηρία· — — ἐυρετὴν δ' αὐτὸν γε-
 17, νῆσαι φασὶ τῆς ἀμπέλου περὶ τὴν Νύσσην, ἢ τὴν ἐρ-
 18, γασίαν τῆ ταύτης καρπῷ ἢ τήρησιν ἢ συγκομι-
 19, δῆν· — — τιμᾶσαι δὲ ὑπ' αὐτῆ μάλιγα πάντων τῶν
 20, Ἐρμῆς διαφόρῳ φύσει κεχορηγημένον πρὸς ἐπίνοιαν τοῦ
 21, δυναμένου ὠφελῆσαι τὸν κοινὸν βίον· ὑπὸ γὰρ τέττο
 22, πρῶτον (τῷ Ἐρμῆ δηλαδή) μὲν τὴν τε κοινὴν διά-
 23, λεκτον διαθραδῆναι, ἢ πολλὰ τῶν ἀνωτύμων τυχεῖο προ-
 24, σηγορίας, τῆς τε δύρεσιν τῶν γραμμάτων γενέσθαι,
 25, ἢ τὰ περὶ τὰς τῶν Θεῶν τιμὰς ἢ δυσίας διαταχ-
 26, θῆναι ἢ ἄλλων· — — Λύραν τε ἐυρεῖς, ἢ ποιῆσαι
 27, τείχεσθον, μιμησάμενοι τὰς κατ' ἐνιαυτὸν ὥρας· τρεῖς
 28, γὰρ αὐτὸν ὑποσῆσασθαι φθίγγυς, ὄξυν, ἢ βαρύν,
 29, ἢ μέσον· ὄξυν μὲν ἀπὸ τῷ Θίεως, βαρύν δὲ ἀπὸ τῷ
 30, Χειμῶνος, μέσον δὲ ἀπὸ τῷ Ἐαρος· ἢ τῆς Ἐλλη-
 31, νας διδάξαι τῆτος τὰ περὶ τὴν ἐρμησίαν, ὑπερ ὡν
 32, Ἐρμῆς αὐτὸν ὠνομάσθαι, 33

§. 113.

33 Ἀπὸ δὲ τὰ ρηθησόμενα τῷ Διόδωρῳ εὐκολὰ ἠμ-
 πορεῖς νὰ καταλάβῃς, πῶς διεσπάρθησαν αἱ φαντασίαι
 τῶν Αἰγυπτίων εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν Κόσμον. (α) 33 Τοῦ

33 δὲ

(α) Διόδωρ. βιβλ. α. Σιλ. 20.

„ disceptant. — — Quin etiam parentibus *Jovi*, &
 „ *Junoni* templum magnitudine, & sumtu nobile;
 „ tanque insuper duo *Jovi* aurea, majus cœlesti,
 „ minus, qui regnavit illic, patri suo, quem *Ammonem*
 „ vocant, dedicasse ipsum ferunt; — — in pre-
 „ tio autem singulari apud *Ossim* & *Isidem* habitos in-
 „ ventores artium, & qui utile quid architectaren-
 „ tur. — — — Fuisse etiam *Ossim* agriculturæ stu-
 „ diosum. — — — Hic prope *Nissam* (ajunt) vi-
 „ tem invenit, & cum hujus etiam fructus cultu-
 „ ram animadvertisset, primus vino usus est, & plan-
 „ tationem vitis, usumque vini, & collectionem ejus
 „ ac condituram alios homines edocuit. Apud eum
 „ in maximo autem omnes honore positus fuit *Hermes*
 „ (id est *Mercurius*) eximia ingenii perspicacitate
 „ in excogitandis vitæ humanæ commodis instructus.
 „ Hic enim primus, ut ferunt, & communem loque-
 „ lam articulatam distinxit, & multis rebus nomine
 „ destitutis nomen indidit, litteras invenit, Deorum
 „ cultus, & sacrificia ordinavit. — — — *Lyrae* a se
 „ inventæ tres chordas induxit, anni tempora imitatus.
 „ Tres enim tonos fecit, acutum, gravem & medium.
 „ Acutum ab æstate, gravem ab hyeme, medium a
 „ vere desumpsit. Græcis elocutionis magister fuit;
 „ inde *Hermes* (id est enunciator, & interpres) vocatur.

§. 113.

Persequitur in incepto *Diodorus*, quo opinionum artiumque per totum fere orbem *Ægyptiorum* propagationem edoceat, hoc modo: (a) „ *Ossiris* porro

L 2

„ nar-

(a) *Diod. Lib. I. Pag. 29.*

22 δι' Ὀσίριον λέγουσιν, ὡς περ εὐεργετικὸς ὄντα ἢ φιλό-
 23 δοξον, στρατόπεδον μέγα συστήσασθαι διανοόμενον ἐπελ-
 24 θεῖν ἅπασαν τὴν οἰκουμένην, ἢ διδάξαι τὸ γένος τῶν
 25 ἀνθρώπων τὴν τε τῆς ἀμπέλου φυτείαν, ἢ τὰ λοιπὰ — —
 26 ὑπολαμβάνων τεύξεσθαι τιμῶν ἀδυσιάτων διὰ τὸ μέγε-
 27θος τῆς ἐνεργείας· ὅπερ δὲ ἢ γενέσθαι· ἕμνον γάρ
 28 κατ' ἐκείνης τῆς χρόνος τυχόντας τῆς δωρεᾶς ταύ-
 29της, ἀλλὰ ἢ πάντας τῆς μετὰ ταῦτα ἐπιγενομένους,
 30 διὰ τὴν ἐν ταῖς εὐεργεσίαις τροφᾶς χάριτα τῆς εἰ-
 31σηγησαμένης ὡς ἐπιφανεστάτης Θεᾶς τιμηθῆναι·
 32 Παραδόντα ἔν τῇ ἐξουσίᾳ τῇ γυναικὶ αὐτῇ ἢ κατα-
 33σῆσας Συμβυλάτορα Ἑρμῆν, ἢ στρατηγὸν Ἡρα-
 34κλέα — — ἀνέζυξεν ἐξ Αἰγύπτου μετὰ τῆς δυνά-
 35μεις τρὸς τὴν στρατείαν ἔχων μεθ' ἑαυτῆ ἢ τὸν ἀ-
 36δελφόν, ὃν οἱ Ἑλληνας Ἀπίλλωνα καλεῖσιν· εὐρετὴν
 37 δὲ ἢ τῆτον φασὶ γενέσθαι τῷ φυτῷ τῆς Δάφνης, ἢ
 38 ἢ προτιθέασιν τῆτω τῷ Θεῷ μάλιστα πάντες ἀν-
 39θρώποι.

§. 114.

22 Τῷ δ' ἐν Ὀσίριδι (α) συνεστρατεῦσθαι· δύο
 23 λέγουσιν ἢ τὸν Ἄνεβρον τε ἢ Μακεδόνα, διαφέροντας ἀν-
 24δρείᾳ· ἀμφοτέρους δὲ χεῖρασθαι τοῖς ἐπισημοτάτοις
 25 ὅπλοις ἀπὸ τινος ζώων ἢ ἀνοικίων τῇ περὶ αὐτοῦς
 26 εὐτολμῆ· τὸν μὲν γὰρ Ἄνεβρον περιδέσθαι κυνῆν, τὸν
 27 δὲ Μακεδόνα λύκῃ προτομήν. Ἀφ' ἧς αἰτίας ἢ τὰ
 28 ζῶα ταῦτα τιμηθῆναι παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις· παραλα-
 29βεῖν δὲ ὑπὸ τὴν στρατείαν ἢ τὸν Πάισα διαφερόντως
 30 ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων τιμώμενον· — — συνέπεσθαι δὲ
 31 ἢ τῆς τῆς γεωργίας ἐμπειρίαν ἔχοντας, τῆς μὲν,

22 π 57

„ narratur , cum beneficentiæ & gloriæ studiosissimus
 „ esset , magnum contraxisse exercitum , quo totum
 „ orbem hominibus frequentatum peragrare , & plan-
 „ tationem vitis , & cætera edocere constituit. — —
 „ Fore sperabat , ut hac beneficiorum magnitudine ad
 „ immortales sibi honores viam præmuniret , quod &
 „ eventus ratum fecit. Non enim illa tantum ætas
 „ munere hoc fruens , sed tota posteritas reperti ali-
 „ menti gratia repertores ut *Deos* omnium clarissimos
 „ honoravit. Hic igitur rebus *Ægypti* constitutis , &
 „ totius regni administratione *Isidi* uxori in manus tra-
 „ dita , consiliarium ei *Mercurium* adjunxit , quod pru-
 „ dentia cæteros antestaret omnes. Imperatorem vero
 „ toti suæ ditioni reliquit *Herculem* , genere propin-
 „ quum , cunctisque ob fortitudinem , & corporis ro-
 „ bur suspiciendum , — — — Tum ipse promotis ex
 „ *Ægypto* castris cum exercitu militiam suscepit fratre
 „ comitatus , quem Græci *Apollinem* vocant. Idem
 „ lauri monstrator ab ipsis perhibetur , quam huic Deo
 „ præcipue omnes dedicant.

§. 114.

„ Cum *Osiride* vero (a) duos , ajunt , militatum
 „ profectos esse filios *Anubin* & *Macedonem* fortitudine
 „ pæstantes , qui ex belluis ab audacia ipsorum non
 „ abludentibus armaturas maxime insignes gestarunt.
 „ *Anubidi* enim ex pelle canina , *Macedoni* ex lupi
 „ corio tegumen tunc erat. Quam ob causam hæ bellie
 „ religiose ab *Ægyptiis* coluntur. Associavit etiam
 „ *Pana* suæ expeditioni , qui in præcipua veneratione
 „ apud *Ægyptios* est. Hinc enim non modo simulacra

„ in

(a) Diød. ibidem.

22 περὶ τῆς ἄμπελον φυτείας Μάρωνα, τὰ δὲ κατὰ τὸν
 23 Σίτου σπόρον, ἢ τῆς ἑλης συγκομιδῆς Τριπτόλεμον·
 24 πάντων δὲ εὐπρεπῶς γενομένων, τὸν Ὀσίριον εὐξάμενον
 25 τοῖς Θεοῖς θρέψειν τὴν κόμην, μέχρις ἂν εἰς Αἴγυπ-
 26 τον ἀνακάμψῃ, τῆς πορείαν ποιησάτω δι' Αἰθιοπίας· —
 27 ὄντι δὲ αὐτῷ περὶ τῆς Αἰθιοπίας ἀχθῆναι λέγουσι
 28 πρὸς αὐτὸν τὸ τῶν Σατύρων γένος, ἕς φασὶν ἐπιτῆς
 29 ὀσφύος ἔχειν κόμας· εἶναι γὰρ τὸν Ὀσίριον φιλογέ-
 30 λωτα, καὶ χαίροντα μουσικοῖς καὶ χοροῖς· διὸ
 31 καὶ περιάγεσθαι πλήθος μουσουργῶν, ἐν οἷς Παρ-
 32 θένος ἐννεὰ δυναμένας ἄδειν, ἢ κατὰ τὰ ἄλ-
 33 λα πεπαιδευμένας, τὰς παρὰ τοῖς Ἑλλήσι νομιζομέ-
 34 νας Μόσας· τούτων δ' ἡγετάδαι τὸν Ἀπόλλωνα λέ-
 35 γουσι, ἀφ' οὗ ἢ Μουσηγέτης αὐτὸν ὠνομάσθαι.

§. 115.

22 Καὶ γῆλας δὲ καταλιπεῖν παρταχῆ τῆς ἰδίας
 23 στρατείας· ἐπέλθειν δὲ ἢ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὴν Ἀ-
 24 σίαν ἔδωκεν — — ἢ Μακεδόνια μὲν τὸν υἱὸν ἀπολιπεῖν
 25 Βασίλεια τῆς ἀπ' ἐκείνου προσαγορευθείσης Μακεδονί-
 26 ας, Τριπτόλεμον δ' ἐπιτρέψαι τὰς κατὰ τὴν Ἀττικὴν
 27 γεωργίας· — — ἐπανελθόντων δὲ εἰς Αἴγυπτον,
 28 διὰ τὸ μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν συμπαφωμένην λα-
 29 βεῖν παρὰ πᾶσι τῆς ἀθανασίαν, ἢ τῆς ἴσης τοῖς
 30 ἕρανίοις τιμῆν· μετὰ δὲ ταῦτα ἐξ ἀνθρώπων εἰς
 31 Θεοὺς μετασάντα, τυχεῖν ὑπὸ Γοιδος ἢ Ἐρμού
 32 Δυσιῶν, ἢ τῶν ἄλλων τῶν ἐπιφανιστάτων Θεῶν τι-
 33 μῶν· τούτου δὲ τελετὰς καταδείξαι, ἢ πολλὰ μυσι-
 34 κῶς εἰσηγήσασθαι μεγαλύνουσας τῷ Θεῷ τὴν δύνα-
 35 μιν· ἀπὸ αὐτὰ βλέπομεν πόσον πρῶτον κάτωφρεστῆ
 36 ἦσαν διὰ τὴν εὐκοίαν τὰ θεοποιῶν ἀνθρώπου ὁμοίως
 37 αὐτοῖς κατὰ πάντα, ἢ νὰ τῆς προσφίεον θεῶν σί-
 38 βας

„ in omni passim fano , sed etiam urbem ejus nomine
 „ in Thebaide, quam Chemmin appellant incolæ, (Pa-
 „ nos urbem interpretantur) extruxerunt. Secuti sunt
 „ etiam agriculturæ periti , Maro plantandæ vitis , &
 „ Triptolemus ferendarum frugum, & totius messis ra-
 „ tionem edoctus. Paratisque jam omnibus *Osiris*
 „ post votum *Diis* nuncupatum alendi Cæsariem , us-
 „ que dum in Ægyptum reversus esset , per Æthio-
 „ piam iter fecit. — — Dum in Æthiopia versaretur,
 „ gens Satyrorum ei adducitur , quos pilos in lumbis
 „ (osphye) habere ferunt. Risus enim amator erat
 „ *Osiris*, & musica choreisque gaudebat ; ideo musico-
 „ rum agmen circumducebat, in quo novem erant vir-
 „ gines canendi scientia præstantes , & cætera doctæ.
 „ Græci musas vocant, quarum præses *Apollo* , inde
 „ musagetes (id est musarum ductor) nominatus.

§. 115.

„ Et ubique indices expeditionis suæ statua ut
 „ superessent , accuravit. Progressus inde ad cæte-
 „ ras Asiæ nationes , per Hellespontum in Europam
 „ etiam transfretavit. — — Hinc Macedonem filium ,
 „ regem Macedoniae dedit ab ipso denominatæ , Trip-
 „ tolemo agriculturam in Attica demandavit. — —
 „ Reversus in Ægyptum dona undecunque locorum
 „ præstantissima secum retulit , & ob beneficiorum
 „ magnitudinem communi omnium consensu immorta-
 „ litatis præmium paremque *Diis* cœlestibus honorem
 „ adeptus est. Deinde ex hominibus ad *Deos* transla-
 „ tum *Ysis* & *Mercurius* sacrificiis, aliisque inter *Deos*
 „ præclarissimis honoribus dignati fuere. Qui & ini-
 „ ciationum ejus ceremonias, atque super eo mysti-

βας ὄντι προσηκόν ἀπειρῶ· ἢ δεύτερον, ὅπερ ἐ-
πανητόν εἶναι, ὅτι τῆς εὐεργετηκότητος ποτὲ δὲ τῆς ἀ-
λησμονῆσαν.

§. 116.

Ἔκ τῶν εἰρημίων λοιπὸν δῆλον γίνεται, ὅτι κα-
ταπολλὰ, ἢ ὑπερβαλλόντως ἦσαν εὐλαβεῖς ἢ φιλόδη-
σκοι οἱ Αἰγύπτιοι. δὲ τῆτο ἢ ἡ Θρησκεία ἐπιμελεῖτο
καταπολλὰ περ' αὐτῶν, ἢ αἰ τιμαὶ τῶν Θεῶν τῶν ἐπιθα-
νίων ἢ ἐπιγεῖων μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, ἀγκαλιὰ ἢ δὲν ἦ-
σαν κρίνεσαι, μὲ τὸ νὰ ἐκπροσφέροντο εἰς κτίσματα·
τῆτο δὲ μαρτυρεῖ ἢ ὁ Ἡρόδοτος λέγων· (α) „ (θεοσε-
„ βίης δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων·
„ ἢ κατωτέρω· Αἰγύπτιοι δὲ θεησκέουσι περισσῶς τά-
„ τε ἄλλα περὶ τὰ ἱερά, ἢ δὴ ἢ τὰδε· ἐῦσαι δὲ Αἰγυ-
„ πτος ὄμμερος τῆ Διβύη, ἢ μάλια θεηϊώδης ἐστὶ· τὰ
„ δὲ ἔοντα σφι, ἄπαντα ἱερά νομίμια· ἢ τὰ μὲν,
„ σὺντροφι αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ ἢ. Οἷρεῖς
τοῖσι πῶς τῆς περιγράφει ὁ Ἡρόδοτος! ἀπὸ ἐδῶ ὁ-
μως ἀναγκασίως προκύπτει τῆτο, ὅτι αὐτῆ ἢ εὐκολοπισία
τῶν Αἰγυπτίων, ἢ ἢ ἀκμα εὐλάβεια ἔγινεν αἰτία, ὅπου
ἢ τὰ αἰσχερά πράγματα νὰ τὰ ἔχου, ὡς Μυσήρια, κα-
θῶς διὰ τὸ κοπὲν ἢ εἰς τὸν ποταμὸν ριπθὲν αἰδοτοῖν τῆ
Οἰρίδος ὑπὸ τῆ Τυφῶτος, οἱ Γερεῖς ἐθυσίαζον εἰς τὰ
Μυσήρια, ἢ τὸ αἰνίμαζον Φαλλόν, καθῶς λέγει ὁ
Διόδωρος (β). „

§. 117.

(α) Ἡρόδ. βιβλ. β. Σελ. 116.
ε. Σελ. 26.

(β) Διόδωρ. βιβλ.

„ eo ritu peragenda ad magnificandam hujus *Dei* potes-
 „ tatem instituerunt. Hinc colligere possumus, quam
 proclives fuerint *Ægyptii* in tribuendo divino honore
 hominibus sibi ipsis in omnibus similibus, qui aliquid
 utile invenerunt, & quam grati extiterint erga bene-
 factores suos.

§. 116.

Atque hæc religio apud *Ægyptios* tanta cum exac-
 titudine colebatur, *Diisque* non modo cœlestibus,
 sed & terrestribus tanti honores tribuebantur, ut me-
 rito *Ægyptii* inter omnes gentes religiosissimi habe-
 rentur. Quare *Herodotus* de iis ita: (a) „ in *Deos*
 „ supra modum, supraque omnes homines religiosi
 „ sunt, talibus moribus utentes. — — *Ægyptii* porro
 „ cum in aliis ad sacra pertinentibus, tum vero in his
 „ superstitione agunt. *Ægyptus* quum sit *Libyæ* fini-
 „ tima, non tamen admodum bestiis abundat, quæ vero
 „ illic sunt, eæ omnes pro sacris habentur, partim
 „ mansuetæ, partim inmansuetæ. Hæc religiositas, sive
 credulitas eo, vel turpia pro sacris haberent, ut in-
 crescebat inde factum, ut causa a *Typhone* amputatæ
Osiridis virilitatis aquisque injectæ *Sacerdotes* sacrificia
 facerent, & illud *Fallum*, ut *Diodorus* dicit, (b) no-
 minarent.

§. 117.

(a) *Herodot. Lib. II. Pag. 116.*
 Pag. 26.

(b) *Diod. Lib. I.*

„ Ἄς ἰδῶμεν πρὸς τέτοις τύτῃ τῷ Βασιλείῳ ἔ
 ② δὲ τῶν Αἰγυπτίων τῆς Γενεολογίας, πόθεν δηλαδὴ
 κατάγεται, δὲ νὰ καταλάβωμεν ἔ τὰ ποιητικὰ σφαλ-
 ματα, ἀκολοθεύοντες τὸν Διόδωρον ἔτω λέγοντα· (α)
 „ Κάδμος ἐκ Θηβῶν ὄντι τῷ Αἰγυπτίων, γεννηθεὶς σὺν
 „ ἄλλοις τέκνοις ἔ Σεμίλῃ· ταύτην δὲ ὑπὸ τῆ δὲ πο-
 „ τε φθαρῆσαι, ἔργου γενέσθαι, ἔ τεκετὶ ἐπὶ τὰ μηνῶν
 „ διελθόντων βρέφος τῆν ὄψιν, ὄϊόν περ ὀκατ' Αἴγυ-
 „ πτον τὸν Ὀσίριν γεγονέναι νομίζουσι. — Κάδμος
 „ δὲ αἰδόμενος τὸ γεγονὸς, ἔ χερισμὸν ἔχοντα, δι-
 „ τηρεῖν τὰ τῶν πατέρων νόμιμα, χερισῶσαι τε τὸ
 „ βρέφος ἔ τὰς καθηκίστας αὐτῷ ποιήσασθαι. θυσίας,
 „ ὡς ἐπιφανείας τινὸς κατ' ἀνδρώπης Ὀσίριδος γεγε-
 „ νημένος· ἀνάψαι δὲ ἔ τὴν γένησιν εἰς Δία σεμύ-
 „ νοιτα τὸν Ὀσίριν, ἔ τῆς φθαρσίσης τὴν διαβολῆν ἀφαι-
 „ ρέμενον· διὸ ἔ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐνδοθῆναι λόγον,
 „ ὡς ἔ Κάδμος Σεμίλῃ τέτοκεν ἐκ Διὸς τὸν Ὀσίριν·
 „ ἐν δὲ τοῖς ὑτέροις χρόνοις Ὀρφέα, μεγάλην ἔχοντα
 „ δόξαν παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐπὶ μελωδίᾳ, ἔ τελεταῖς,
 „ ἔ θεολογίαις, ἐπιξηνωθῆναι τοῖς Καδμοίοις, ἔ διαφο-
 „ ρόντως ἐν ταῖς Θήβαις τιμηθῆναι· μετεσχηκῆτα δὲ
 „ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις θεολογημένων, μετενεγκεῖν τὴν
 „ Ὀσίριδος τῆ παλαιῆ γένεσιν ἐπὶ τῆς νεωτέρας χρό-
 „ νος· χαριζόμενον δὲ τοῖς Καδμοίοις ἐστῆσασθαι και-
 „ νὴν τελετῆν, καθ' ἣν παρεδῆναι τοῖς μυημένοις, ἐξ
 „ Σεμίλης ἔ Διὸς γεγενῆσθαι τὸν Διόνυσον. — „

§. 117.

Nunc ad hujus Regis Ægyptiorum *Dei* genealogiam, quo nobis & commenta poetarum intelligibilis reddentur: „ Cadmus Thebis Ægyptiis, ait Diodorus „ (a), oriundus, cum aliis liberis etiam Semelem genuit. Hæc a quopiam vitiata, & prægnans facta, „ post septem menses infantem peperit, ea specie, „ quam Ægyptii *Osfiridi* tribuunt. Id genus vitale esse „ non solet, sive *Dii* nolint, sive natura non permittat. Cadmus itaque ea comperta, quod oraculo præmonitus esset, ut patrum sancita tueretur, infantem aurum obduxit, & digna ei sacra instituit, quasi hac specie *Osfiris* denuo se mortalibus exhibuisset, „ procreationem vero ad *Jovem* retulit, ut simul & „ *Osfirim* honestaret, & corruptam ab infamia eximeret. „ Quare apud Græcos etiam divulgatum est, Semelem Cadmi *Osfirim* a *Jove* suscepisse. Insecutis vero „ temporibus Orpheus, qui carminum modulatione, „ sacrarumque rituum institutis, & divinarum rerum „ interpretatione, magnam apud Græcos gloriam adeptus erat, a Cadmeis hospitio acceptus, eximioque Thebis honore affectus est. Qui, quod theologia „ ab Ægyptiis imbutus esset, prisce *Osfiridis* generationem in tempus minus vetustum transtulit, & „ Cadmeis gratificatus novos initiorum ritus instituit, „ ubi ad mysteria admissis e *Jove* & *Semele* natum „ esse *Dionysium* traderetur.

§. 118.

(a) Diod. Lib. I. Pag. 27.

§. 118.

„ Τόσον ὅμως εἶναι ἡ γενεαλογία αὐτῶν ἢ ἡ ὀ-
 νομασία διάφορος, ὅσον μεγάλη ἀσυμφωνία [εὐρίσκειται
 μεταξύ εἰς τὴς αὐτὰ γεγραφότας, ἢ ὀνοματοποιηκό-
 τας· ἐπειδὴ, ὡς λέγει ὁ Διόδωρος· (α) „ ἡ μὲν
 „ τῶν ἀναγεγραφομένων ἀρχαιότης δυσεύρετος ἔσα
 „ πολλῆ ἀπορίαν παρέχεται τοῖς γράμμασι· ἡ δὲ τῶν
 „ χρόνων ἀπαγγελία τὸν ἀκριβέστατον ἔλεγχον ἢ προ-
 „ σδεχομένη, καταφρονεῖν ποιεῖ τῆς Ἱστορίας τὴς ἀναγι-
 „ νάσκοντάς· πρὸς δὲ τέτοις ἡ ποιικιλία ἢ τὸ πλῆθος
 „ τῶν γενεαλογημένων· Ἡραίων τε ἢ Ἡμιθίων ἢ τῶν
 „ ἄλλων Αἰδρωῶν, δυσέφικτον ἔχει τὴν ἀπαγγελίαν· τὸ
 „ δὲ μέγιστον ἢ πάντως ἀτοπώτατον, ὅτι συμβαίνει τὴς
 „ ἀναγεγραφέτας τὰς ἀρχαιοτάτας πράξεις τε ἢ μυ-
 „ θολογίας, ἀσυμφώνως εἶναι πρὸς ἀλήθειαν. Καὶ
 „ ἀλλὰ καὶ πάλιν λέγει (β) „ καθόλου πολλῆ τις ἐστὶ δια-
 „ φωνία περὶ τέτων τῶν Θεῶν· τὴν αὐτὴν γὰρ οἱ μὲν
 „ Ἴσιον, οἱ δὲ Δήμητραν, οἱ δὲ Θεσμοφόρον, οἱ δὲ Σε-
 „ λήνην, οἱ δὲ Ἡραν, οἱ δὲ πάσαις ταῖς προσηγοραῖς
 „ ὀνομάζουσι· τὸν δὲ Ὀσίριον, οἱ μὲν Σάραπιν, οἱ δὲ
 „ Διόνυσον, οἱ δὲ Πλέτωνα, οἱ δὲ Ἀμμωνα, τινὲς δὲ
 „ Δία, πολλοὶ δὲ Πᾶσαν νομίζουσι· λέγουσι δὲ τινὲς
 „ Σάραπιν εἶναι τὸν παρ' Ἑλλήσι Πλέτωνα ὀνομαζόμε-
 „ νον· φασὶ δὲ Αἰγύπτιοι, τὴν Ἴσιον φαρμάκων τε πολ-
 „ λῶν πρὸς ὑγείαν εὐρέτως γινώσκουσι, ἢ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστή-
 „ μης μεγάλην ἔχειν ἐμπειρίαν, διὸ ἢ τυχῶσαν ἀθανασίας.
 Ὅρα λοιπὸν πρῶτον μὲν πόση διαφωνία εἶναι μεταξύ εἰς τὰς
 ὀνομασίας τῶν Θεῶν, ἢ ἂν εἰς τὰς ὀνομασίας, ἀ-
 κολυθεῖ ἢ εἰς τὴν Γενεαλογίαν· ἐπειδὴ ἂν δὲν ἰξού-
 ρου

(α) Διόδ. βιβλ. δ'. 246. (β) Διόδωρ. βιβλ. ε', Σιλ. 29.

§. 118.

Hæc tamen genealogia ipsorum & denominatio quemadmodum relationes historicorum est discors: namque, ut inquit Diodorus, (a) nauseam hæc adferunt: „ nam & rerum memoriæ prodendarum vetustas cum „ difficulter eruatur, magnam scribendi perplexitatem „ adfert, temporum notatio cum exacta supputationis „ argumenta non admittat, in causa est, ut historiam „ lector aspernetur. Difficultatem narrationis hoc etiam „ auget, quod, quorum genus explicandum est, „ Heroum, & Semideorum, aliorumque virorum in- „ gens sit varietas, & multitudo, Et quod maximum „ tandem est, omniumque absurdissimum, qui res „ gestas veterum, atque fabulas in litterarum monu- „ menta retulerunt, plurimum inter se discordant. „ In alio loco: (b) Et omnino magna est de *Diis* his- „ ce discrepantia. Eandem enim alii *Isidem*, alii *Ce- „ rerem*, alii *Thermophoron*, (id est *Legiferam*) qui- „ dam *Lunam*, aliqui *Junonem* omnibus hisce nomi- „ nibus appellitant. *Ossirim* autem modo *Sarapin*, mo- „ do *Dionysium*; interdum *Plutonem*, interdum *Am- „ monem*; quandoque *Jovem* non raro *Pana* esse pu- „ tant. Sunt etiam, quibus *Sarapis* dicitur, qui a „ Græcis *Pluto* habetur. *Isin* multa sanitati hominum „ pharmaca invenisse *Aegyptii* tradunt, utpote quæ „ scientiæ medicæ fuerit peritissima, adeoque multa „ solerter excogitasse. Quam ob causam nunc quoque „ ad immortalitatem elata. Ita enim profequitur Dio- do-

(a) Diod. Lib. IV. Pag. 246.

(b) Diod. Lib. I.

ρεν τὸ ἔσχατον, εἰδὲ καὶ τὸν γενεαλογησὺν γνωσκόου,
 ἢ δεύτερον δὲ διὰ τί ἐθεοποιήθη ἡ Ἴσις ἢ ἀθάνατος ἐγένε-
 το! ἀλλ' ἴσως ἀθάνατος ἐγένετο ἢ Θεὸς διὰ τῆς εὑ-
 ρεσιν τῆς ἀθανασίας φαρμάκου, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς
 Ἴσορικός* (α) ,, εὑρεῖν δὲ αὐτὴν ἢ τὸ τῆς ἀθανασίας
 ,, φάρμακον, δι' οὗ τὸν υἱὸν Ὠῆρον ὑπὸ τῶν Τιτάνων ἐ-
 ,, πίβηλευθέντα, ἢ νεκρὸν ἐυρεθέντα κατ' ὕδατος μὴ
 ,, μέσον ἀναρῆσαι δῶσαν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ ἢ τῆς ἀθα-
 ,, νασίας ποιῆσαι μεταλαβεῖν* (μὴ ὅλον τῆτο αὐτὴ ἀ-
 πέθανεν, ἀγχαλὰ ἢ ἄλλως ἀθανάτους ἐποίησεν) ὑπ' αὐ-
 τῆς δὲ λέγει (β) τῆς Ἰσίδος τῆς μητρός του ἐδιδά-
 χθη ἢ ὁ Ὠῆρος, ὅς μεθερμηνεύμετος Ἀπόλλων ὑπάρ-
 χει· ὅθεν ἢ αὐτὸς διὰ τῶν χηρισμῶν ἢ θεραπειῶν ἐυη-
 γέτει τὰ τῶν ἀνθρώπων γένος. ,,

δ. 119.

,, Πόσον δὲ ἐβασίλευσεν ἕκαστος τῶν Θεῶν τῶν
 Αἰγυπτίων ὅσον τῶν ἑραίων, τόσον ἢ τῶν ἐπιγεγενημέ-
 το εἶναι ἀβέβαιοι ἢ ἀδιόριστον κοντὰ εἰς τὴς Αἰγυπτίους
 κατὰ τὴν γνώμη τας* ἐπειδὴ καθὼς ὁ Διόδωρος λέ-
 γει (γ) · ,, οἱ δὲ Ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων τὸν χρόνον ἀ-
 ,, πό τῆς Ἡλίου βασιλείας συλλογιζόμενοι, μέχρι τῆς
 ,, Ἀλεξάνδρου διαβάσεως εἰς τὴν Ἀσίαν φασὶ ὑπάρχειν
 ,, ἐτῶν μάλιζά πως δυσμυρίων ἢ τρισχιλίων* — — καὶ
 ,, ἀλλαχῆ (δ)· μυθολογεῖσι δὲ ἢ τῶν Θεῶν τῆς μὲν
 ,, ἀρχαιοτάτης βασιλευσάει πλείω τῶν χιλίων ἢ διακο-
 ,, σίων ἐτῶν, τῆς δὲ μεταγενετέρας ἐκ' ἐλάττω τῶν
 ,, τριακοσίων. Καὶ ἀλλαχῆ λέγει* (ε) ,, πρῶτος μὲν
 ,, βασιλευσάει τῆς Θεῆς, ὕστερον δὲ Μῆναν ἢ καταδει-
 ,, ξαι

(α) Διόδωρ. Σιλ. 30. / (β) Αὐτοῖδι. (γ) Διόδωρ. βιβλ.
 α. Σιλ. 30. (δ) Αὐτοῖδι. (ε) Βιβλ. α. Σιλ. 54.

„ dorus : (a) Invenit illa (inquit) immortalitatis
 „ pharmacum , quo filium *Horum* , titanum insidiis op-
 „ pressum , & mortuum in aquis inventum , non tan-
 „ tum reddita anima in vitam reduxit , sed etiam im-
 „ mortalitatis participem fecit. (Verum qui jam
 „ mortua , cum aliis immortalitatem communicare
 „ potuit ?) *Horumque* interpretantur *Apollinem* , qui
 „ medendi & vaticinandi artem ab *Iside* matre edoctus ,
 „ oraculis & medicationibus bene de mortalium ge-
 „ nere meritis est.

§. 119.

Quanto vero tempore omnis *Deorum Ægyptio-*
rum , cum coelestium , tum terrestrium multitudo re-
 gnaverit , *Ægyptii* incertum atque indeterminatum re-
 liquere. Nam *Diodorus* denuo narrat : (b) „ Atqui
 „ Sacerdotes *Ægyptiorum* facta supputatione tempo-
 „ rum a regno *Solis* ad transitum *Alexandri* in *Asiam* ,
 „ annorum *xxiii.* millia circiter colligunt. Fabulan-
 „ tur præterea *Deorum* antiquissimos circæ , & postero-
 „ res non infra *ccc.* annos regnasse. Cum autem fidem
 „ excedat ista annorum multitudo , nonnulli affirmare
 „ non verentur , quod olim *Solis* motu nondum cog-
 „ nito annus ad *Lunæ* circuitum descriptus fuerit. Et
 „ alibi idem historicus narrat : (c) post *Deos* (ajunt)
 „ pri-

(a) *Diod.* Lib. I. Pag. 30.

(b) *Diod.* Lib. I. Pag. 30.

(c) *Diod.* Lib. I. Pag. 54.

„ ξαι τοις λαοις Θεοῖς τε σέβασθαι ἢ θυσίαν ἐπιτελεῖν
 „ ἢ τὸ ἀβροδίαιτον· διὰ τῆς Γίγαντος δὲ, ἐξ ἧν πα-
 ρήγαγον οἱ Ἕλληες τὸν μῦθον ἐκεῖνον, ὅτι ἐπολέμησαν
 κατὰ τῆ Διὸς ἢ ἐνικήθησαν, λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι ἕ-
 τως, ὡς ὁ αὐτὸς λέγει· (α) „ κατὰ τὴν τῆς Ἰΐσιδος
 „ Ἡλικίας γεγοθέναι τινὰς πολυσωμάτων, τῆς ὑπὸ μὲν
 „ τῶν Ἕλληων ὀνομαζομένης Γίγαντος, ὑφ' ἑαυτῶν δὲ
 „ διακοσμημένης τερατωδῶς ἐπὶ τῶν ἱερῶν, ἢ τυπτομέ-
 „ νης ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὀσίριον, (ὅς ἢ Ζεὺς ἠνο-
 „ μάζετο) — — συμφωνεῖσθαι δὲ παρὰ τοῖς πλείστοις
 „ τοῖς περὶ τὸν Δία ἢ τὸν Ὀσίριον Θεοῖς πόλεμον
 „ ἐνεσηάμενοι πάντες ἀνῆρίθησαν· Ἀπὸ ἐδῶ βλέπετε τὴν
 μεταβολὴν τῶν, τῶν ἀνθρώπων γνωμῶν. „

§. 120.

„ Ἀπὸ ὅλα δὲ ἐκεῖνα, ὅπῃ ἢ Ἰΐσις ἐκατέρωθεν εἰς τὸ πλέ-
 ον χεῖρις ἢ ἐπιβλαβέστατοι εἰς τὴν κοινωσίαν τῶν ἀνθρώ-
 πων εἶναι ἐκεῖνο τὸ νομοθέτημα, τὸ νὰ λαμβάνου τὰς ἀ-
 δελφάστων εἰς γυναῖκας, καθὼς ὁ αὐτὸς λέγει· (β)
 „ νομοθετῆσαι δὲ φασὶ τῆς Αἰγυπτίας παρὰ τὸ κοινὸν
 „ ἔθος τῶν ἀνθρώπων γαμτὴν ἀδελφῶν δαίτῳ γεγενοῦς
 „ ἐν τέτοις τῆς Ἰΐσιδος ἐπίτευγμα· ταύτης γὰρ συ-
 „ νοικήθησαν Ὀσίριδι τῷ ἀδελφῷ· — — διὰ δὲ ταύ-
 „ τῆς τῆς αἰτίας καταδειχθῆναι μίζονος ἐξουσίας ἢ τι-
 „ μῆς τυγχάνει τῆς Βασίλισσαν τῆ Βασιλέως, ἢ πα-
 „ ρὰ τοῖς ἰδιώταις κυριεύει τὴν γυναῖκα τ' ἀνδρὸς ἐν τῇ
 „ τῆς προικὸς συγγραφῇ· προσομολογῆσθαι τῶν γα-
 „ μῆτων ἅπαντα πειδαρχήσει τῇ γαμυμένῃ. Τοῦτο
 ὅμως εἰς τῆς Εὐρωπαϊκῆς τῶρα γίνεται ἐκοντὶ, τὸ ὅποσον
 εἶναι καθ' ἕνα τρόπον περισσότερο ἄξιον κατηγορίας. „

§. 121.

(α) Βιβλ. α. Σιλ. 31.

(β) Δίδωρ. βιβλ. α. Σιλ. 31.

„ primus Ægypti Rex fuit Menas, is Deos venerandi,
 „ & rem divinam faciendi rationem populo tradidit.
 „ Menas etiam adorare, & lectos, pretiosisque stra-
 „ gulis uti docuit; deliciarum, & magnificentiæ in
 „ vita sumtuosa magister. De Gigantibus vero, qui-
 „ bus deflexerunt Græci bello adversus Jovem gesto
 „ eos victos, Diodorus refert: (a) „ Ægyptii porro
 „ e fabulis suis repetunt, *Isidis* Ætate, qui Græcis
 „ Gigantes dicuntur, multorum corporum copiam ex-
 „ titisse, quos monstrosa in templis specie dispositos
 „ sacrifici *Osiridis* (qui & *Jupiter* dicebatur) flagel-
 „ lant. — — In hoc maxima pars consentit, illato
 „ *Jovi*, & *Osiridi* bello omnes fuisse deletos.

§. 120.

Omnium vero, quæ *Isis* præstitit, pessimum, &
 Societati humanæ maxime noxium erat permittere, ut
 cuilibet liceret propriam sororem ducere uxorem. Dio-
 dorus ita: (b) „ Lege etiam Ægyptiis statutum est,
 „ ut præter communem aliorum hominum morem cum
 „ sororibus matrimonium ineatur, quod *Isidi* apud ip-
 „ sos feliciter successisset. Hæc enim *Osiridi* germano
 „ nupsit, & præstito a morte ejus Juramento, nemini
 „ post hoc in amplexum se venturam. — — Ob has
 „ igitur causas in more positum est, ut plus potesta-
 „ tis, & honoris sit penes Reginam, quam Regem,
 „ & in tabulis dotalitiis inter privatos, imperium fæ-
 „ minæ in virum assignetur, ubi uxoribus per omnia
 „ se obtemperaturos mariti profitentur. Hoc hodie-
 „ dum sine lege fit, id quod maritis, honori, laudi-
 „ que profecto non quit duci.

M

§. 121.

(a) Diod. Lib. I. Pag. 31. (b) Diod. Lib. I. Pag. 31

§. 121.

„ Ὅλων δὲ τῶν κατορθωμάτων ὅσον τῆς Ἰσίδος, τὸσον καὶ τῆ Ὀσίριδος τὴν ἀνακεφαλαιώσιν κάμνον· τὰ ἐπόμενα Ἐπιγράμματα, τὰ ὅποια ἐυρέθησαν ἐπὶ τῶν μνημάτων αὐτῶν· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς σήλης τῆς Ἰσίδος ἐπιγεγραμται τὸ ἐπόμενον (α)·

„ Ἐγὼ Ἰσις εἰμι ἢ Βασίλισσα πάσης τῆς χώ-
 „ ρας, ἢ παιδευθεῖσα ὑπὸ Ἑρμῆ, καὶ ὅσα ἐγὼ
 „ ἐνομοθέησα, ἕδεις δύναται λύσαι· ἐγὼ εἰ-
 „ μι ἢ τῆ νεωτάτῃ Κρόνου Θεῶ θυγάτηρ πρεσ-
 „ βυτάτη· ἐγὼ εἰμι γυνὴ καὶ ἀδελφὴ Ὀσίρι-
 „ δος Βασιλέως· ἐγὼ εἰμι ἢ πρώτη καρπὸν
 „ ἀνδρώποισ ἐυρέσα· ἐγὼ εἰμι μήτηρ Ὠρε
 „ τῆ Βασιλέως· ἐγὼ εἰμι ἢ ἐν τῷ ἄσφω κυνὶ ἐπι-
 „ τέλλουσα· ἐμοὶ Βεβασος ἢ πόλις ὠκοδομήθη·
 „ χαῖρε, χαῖρε Αἴγυπτος ἢ θρέψασάμε.

„ Ἐπὶ δὲ τῆ Ὀσίριδος ἐπιγεγράφαι λέγεται· (β)

„ Πατὴρ μὲν ἐσίμοι Κρόνος νεώτατος Θεῶν ἀ-
 „ πάντων, εἰμι δὲ Ὀσίρις ὁ Βασιλεὺς, ὁ στρα-
 „ τεύσας ἐπὶ πᾶσαν χώραν, ἕως εἰς τῆς ἀοικῆ-
 „ τος τόπος τῶν Ἰνδῶν, καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον κε-
 „ κλιμένους, μέχρις τῶν τοῦ Ἰσρη ποταμοῦ πη-
 „ γῶν, καὶ πάλιν ἐπὶ τὰλλα μέρη ἕως Ὠκεα-
 „ νοῦ· εἰμι δὲ ἕως Κρόνου πρεσβύτατος καὶ ἔβλα-
 „ στον ἐκ καλῆ τε καὶ εὐγενοῦς ὡσ, σπέρμα συγ-
 „ γενὲς ἐγεννήθην ἡμέρας· καὶ ἕκ ἐστὶ τόπος τῆς
 „ οἴκου-

(α) Διόδωρ. βιβλ. α. Σελ. 31. (β) Ἀυτόθι.

Gestorum splendidorum a Regibus editorum and-
cephalæosin epigrammata in sepulchris eorum reperta
loquuntur. Columnæ sepulchri *Isidis* inscriptum legi-
tur Epitaphium Regina factum hocce: (a)

„ Ego sum Regina hujus regionis, a
„ Mercurio erudita; quæ lege per me fan-
„ cita sunt, nemo solvere potest. Ego *Sa-*
„ *turni* novissimi *Dei* filia natu maxima.
„ Ego sum *Osiridis* Regis uxor, & soror.
„ Ego sum illa, quæ prima mortalibus fru-
„ ges reperit. Ego regis *Hori* mater sum;
„ ego sum, quæ in canis sidere exoritur.
„ Mihi *Bubastos* urbs ædificata. Vale, gau-
„ de *Ægypte* mea nutrix!

In columna vero *Osiridis* in honorem erecta alia
exarata conspiciuntur sequentia: (b)

„ Pater mihi *Saturnus Deorum* omni-
„ um natu minimus. Sum vero *Osiris* Rex
„ ille, qui exercitum duxit in omnem re-
„ gionem usque ad inhabitabiles Indorum
„ terras, & ad Arctum vergentes plagas
„ usque ad *Istri* amnis, fontes, & porro ad
„ cæteras terræ partes Oceanum usque. Sum
„ autem *Saturni* filius ætate primus, & ger-
„ men e pulchro, generosoque ovó ortum;
„ semen cognatum diei; nec est locus in

M 2

„ or-

ἢ οἰκνυμένης εἰς ὃν ἐγὼ ἐκ ἀφίγμαι, διαδοῦς
ἢ πᾶσιν, ὡς ἐγὼ εὐεργέτης ἐγενόμην.

Ἡ αἰτία δὲ τῆς διαφωνίας, ὅπῃ ἀνωτέρω εἴρηται περὶ τῶν
Θεῶν εἶναι οἱ Ἰερεῖς, ἐπειδὴ, ὡς λέγει· (α) „οἱ Ἰε-
„ ρεῖς ἐν ἀπορρήτοις παρειληφότες τὴν περὶ τούτων ἀκρι-
„ βειαν ἐκ ἐβήλοτο τὸ ἀληθές ἐκφέρειν εἰς τὰς πολ-
„ λῆς, ὡς ἂν ἢ κινδύων ἐπικειμένων τοῖς τ' ἀπορρήτοις
„ περὶ τῶν Θεῶν τούτων μηνύσασιν εἰς τὰς ὄχλους
„ (ὡς οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον νόμον· τὸς ἐξαιπέντα τὰ μυ-
„ στήρια τεθιᾶναι). „

§. 122.

„ Ἔως ἰδῶ τοῖσιν ἰδεωρήσαμεν τὸ σίβας, ὅπου
ἐπροσφέρετο εἰς τὰς ἑραίας Θεῶν, ἢ εἰς τὰς ἐπιγελας,
δηλαδή τὰς ἐνεργητικότητας Βασιλεῖς, αἰσάντως καὶ τὴν
αἰτίαν τῆς Θεοποιίας, ἢ τὰ ἔργα τῶν τεθεοποιημένων·
τῶρα δὲ πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ἀκέμι ἢ τὸ σίβας, ὅπου
προσεφέρετο εἰς αὐτὰ τὰ ζῶα τὰ ἄλογα ἢ τὴν αἰτίαν
αὐτῶν μεταχειριζόμενοι πάλιν τὰς ἰδίους Ἰστορίας, διὰ
νὰ καταλάβωμεν διὰ τύτου πόσοι ἀδύνατος εἶναι ὁ νῦς τῆ
ἀνθρώπου ξιμακρυδαίς τῆς Ἀποκαλύψεως. „

§. 123.

„ Ὅτι δὲ οἱ Αἰγύπτιοι προσέφερον θειὸν σίβας εἰς
τὰ ἄλογα ζῶα, ἢ εἰς αὐτὰ τὰ ἀνάιδητα, δηλαδή
κρόμμου ἢ τὰ τοιαῦτα, ἐκ τῶν εἰρημένων Ἰστορικῶν δηλοῦ
γίνεται· (β) αἱ αἰτίαι δὲ τῆς τέτῳ θεοποιήσεως εἶ-
„ ναι

(α) Διόδωρ. βιβλ. α'. Σελ. 32. (β) Ἡρόδ. βιβλ. β'.
Πλάταρ. περὶ Ἰσίδ. ἢ Ὀσίριδ.

„ orbe, ad quem ego non pervenissem, qui
 „ meo invento beneficio omnibus distribui.

Tanta de *Diis* dissensionis ratio, ut superius in-
 nuimus, in ipsis agnoscitur sacerdotum turbis. „ Sa-
 „ cerdotes (asserit Diodorus: (a)) exacta horum
 „ cognitione secreto imbuti ob pericula, quæ arcana
 „ *Deorum* divulgantibus impendent, verum eliminare
 „ foras nolunt. (Athenienses simili lege utebantur,
 qua divulganti mysteria mori necesse erat.)

§. 122.

Perpenſis hæctenus *Diis* & celestibus, & terrestri-
 bus exhibito cultu, consecrationis causis, operibusque
 siue benefactis ab iisdem humano in genere collocatis
 pede in offenso jam ad cultum animantibus brutis, qui-
 nimo objectis ratione omnino privatis significatum,
 nec non ejus momenta progredimur, quibus de imbe-
 cillitate mentis nostræ stabilita revelationis gratia sub-
 tracta corroborantur.

§. 123.

Ea quæ *Ægyptiorum* de cultu tum quoad ani-
 mantia bruta, tum inanimata protulimus historici nobis
 omni exceptione majores testes existunt. (b) Cur vero
 hæc quoque non secus, ac *Numina* honorarent, Dio-
 dorus

(a) Diod. Lib. I. Pap. 32. (b) Herodot. Lib. II. Plu-
 tarch. de Isid. & Osirid.

ναι αἱ ἐπόμεναι* (α) ἡ πρώτη μὲν αἰτία ἐστὶ μυθώδης
 ἡ παντελῶς, ἢ τῆς ἀρχαϊκῆς ἀπλότητος οἰκία* φασὶ
 ἡ γὰρ τὴς ἐξ ἀρχῆς γενομένης Θεοῦ, ὀλίγους ὄντας
 ἡ ἢ κατισχυομένους ὑπὸ τῆς πλήθους ἢ τῆς ἀνομίας τῶν
 ἡ γηγενῶν ἀνθρώπων, ὁμοιωθῆναι τισὶ τῶν ζώων, καὶ
 ἡ διὰ τῆς τοιούτου τρόπου διαφυγεῖν τὴν ἀμόνητα ἢ βίαν
 ἡ αὐτῶν* ὕστερον δὲ τῶν κατὰ τοὺς Κόσμοι πάντων
 ἡ κρατήσαντας, ἢ τοῖς αἰτίοις τῆς ἐξ ἀρχῆς σωτηρίας
 ἡ χάριν ἀποδιδόντας, ἀφιερωσάσαι τὰς φύσεις αὐτῶν, οἷς
 ἡ ἀφρομοιάθησαν, ἢ καταδειξάσαι τοῖς ἀνθρώποις τὸ τρί-
 ἡ φει μὲν πολυτελῶς ζῶντα, δάπτειν δὲ τελευτήσαντα.
 ἡ Δευτέραν δὲ λέγουσιν αἰτίαν, ὅτι τὸ παλαιὸν οἱ κατ'
 ἡ Αἴγυπτος διὰ τῆς ἀταξίας τῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ,
 ἡ πολλὰς μάχαις ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων ἠττηθέντες,
 ἡ ἐπιόνησαν σύνδεμα φορεῖν ἐπὶ τῶν ταχυμάτων* φασὶ
 ἡ ἢ κατασκευάσαντας εἰκόνας τῶν ζώων, αἷ νῦν τιμῶσι,
 ἡ ἢ πῆξαντας ἐπὶ παντίων φορεῖν τῆς Ἡγεμόνας, ἢ διὰ
 ἡ τούτου τῆς τρόπου γνωρίζειν ἑκάστον ἢ εἶη συστάξεως*
 ἡ μεγάλη δὲ συμβαλλομένης αὐτοῖς τῆς διὰ τούτων ἐυ-
 ἡ ταξίας πρὸς τὴν νίκην, δόξαι τῆς σωτηρίας αἰτιαγε-
 ἡ νίδαι τὰ ζῶα. Χάριν ἢ αὐτοῖς τῆς ἀνδρώπων ἀπο-
 ἡ δύναι βηλομένους, εἰς ἕδος κατατάξαι τῶν εἰμαδέει-
 ἡ των τότε μηδὲν κτείσαι, ἀλλὰ σεβομένους ἀπονέμειν
 ἡ τὴν προειρημένην ἐπιμέλειαν ἢ τιμὴν* τρίτην δὲ αἰτίαν
 ἡ φέρουσι τῆς ἀμφισβητήτους τῶν ζώων τὴν χρεῖαν, ἢ
 ἡ ἑκάστον αὐτῶν προσφέρεται πρὸς τὴν ἀφείλειαν τῆς κοι-
 ἡ νῆς βίης, ἢ τῶν ἀνδρώπων* τὴν μὲν γὰρ θήλειαν βῆν
 ἡ ἐργάτας τίθει, ἢ τὴν ελαφρὰν τῆς γῆς ἀεθῖ* τὰ
 ἡ δὲ πρόβατα δις μὲν τίθει ἢ τοῖς εἰσίοις τὴν σκίπην
 ἡ ἄμα ἢ τὴν εὐσχημοσύνην περιποιεῖν, τῷ δὲ γάλακτι

dorus hæc scribit rationes (a) : „ at vulgus Ægyptio-
 „ rum has tres causas exponit, quarum prima omnino
 „ fabulosa est, & cum prisca simplicitate convenit,
 „ Deos enim initio genitos, cum paucitati illorum mul-
 „ titudo, & scelerata improbitas hominum terrigena-
 „ rum prævaleret, in animalia se transformasse, atque
 „ hoc modo crudelitatem, & vim illorum effugisse.
 „ Sed postea rerum in mundo potitos, ut primis fa-
 „ lulis auctoribus gratiam retribuere, consecratis,
 „ quarum speciem induissent bestiis, & vivas im-
 „ pense alere, & mortuas religione funerare docuisse.
 Rationem alteram ita dant: (b) „ Ægyptios veteres cum
 „ propter ordinis in exercitu confusionem a vicinis
 „ sæpenumero pugna vincerentur, signa cohortibus
 „ præterenda excogitasse, bestiarum igitur quas nunc
 „ venerantur, imagines efformasse, quas sauniis (id
 „ hæcæ genus est, affixas gestarent duces; ut hoc pac-
 „ to, cujus quisque ordinis esset, certo dignoscerent.
 „ Quæ ordinis concinnitas cum ad victoriam plurimum
 „ afferret momenti, animantibus illis salutem accep-
 „ tam retulisse; ad gratiam ergo illis reddendam mo-
 „ rem hunc nullum de animalibus imagine quadam re-
 „ præsentatis interficiendi, sed religiosa, qua dictum
 „ est cura, & veneratione prosequendi, sancitum esse.
 „ Tertiam hæc in quæstione rationem ab animalium,
 „ quæ vitam hanc communem, & societatem humanam
 „ adjuvant, utilitate depromunt. Nam vacca, in-
 „ quiunt, & alios, qui terram opere exerceant parit,
 „ & ipsa levius solum vomere profcindit. Oves bis
 „ fatum edunt, e quarum lanis amictus simul, & or-

„ na-

(a) Diod. Lib. I. Pag. 6. (b) Diod. ibid.

„ ἢ τῷ τυρῷ τροφᾶς παρέχουσαι προσήνεϊς ἄμα ἢ δα-
 „ ψιλῆϊς· τὸν δὲ κύμα πρὸς τε τὰς θύρας εἶναι χεῖσι-
 „ μων, ἢ πρὸς τὴν Φυλακίην· διόπερ τὸν Θεὸν τὸς
 „ παρ' αὐτοῖς καλούμενοι Ἀναβιν παρεισάγουσι κυνὸς
 „ ἔχοντα κεφαλὴν ἰμφαινοντες, ὅτι σωματοφύλαξ ἦν τῶν
 „ περι τὸν Ὀΐριον ἢ τὴν Ἴσιν· ἢ καθ' αὐτὸ ὅμως αἰ-
 „ τία ἦτον ἢ ἀφίλεια, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. „

§. 124.

„ Τύτις ἐν τῆς Θεοῦς ἢ ὁ ποιητὴς Γυβειίλης
 „ σατυρικῶς περιγελάῃ λέγωντας (α)· „ ποτὸς δὲν ἰξυύ-
 „ ρει, ὡ Βολύσιε Βιδυμικέ, ποτὰ τέρατα σέβεται ἢ
 „ ἀγνωστος Αἴγυπτος; τῆτο τὸ μέρος προσκυεῖ τὸν
 „ Κροκόδειλον· τὸ ἄλλο σέβεται τὸ Δελίνιον, ἔκπυ-
 „ χορταίνει ἀπὸ ὀφιδία· ἢ εἰκόνα τῷ ἱερῷ Κερκοπίθη-
 „ κος λάμπει ἀπὸ τὸ χρυσοῖ, ἐκεῖ ὅπῃ λαλῶσι αἱ
 „ μαγμαὶ χορδαὶ μέσα εἰς τὸν Μίμωνα, ἢ ἐκεῖ ὅπῃ
 „ ἡ παλαιὰ Θῆβα εὐρεσκεται σκεπασμένη ἀπὸ ταῖς ἐκα-
 „ τὸν θύραις της· ἐκεῖ χώραις ἀκέραιαις λατρεύουσι τῆς
 „ ἰχθύας τῆς θαλάσσης, ἀλλῆ τὰ ὀψάρια τῷ ποτα-
 „ μῷ. ἢ ἀλλῷ τὸν σκύλον, ἢ κανένας (δὲν λατρεύει)
 „ τὴν Ἀρτεμιν· σιμὰ εἰς αὐτῆς εἶναι ἀπαίσιον νὰ
 „ βιάση τινὰς, ἢ νὰ κόψη μὲ τὰ ὀδόντια τῆ το πρί-
 „ σος, ἢ τὸ κρομμύδιον· ὡ Εἴδη ἅγια, δὰ τὰ ὅποια
 „ γυνῶνται εἰς τῆς κήπης τοιῦτοι Θεοί! — — Ἀκό-
 „ μι ἢ ὁ Λυκισιὸς περὶ τέτων λέγει περιγελαστικῶς (β)·
 „ ἀμίλει πολλὰς ἂν σοι δείξαιμι, μορφῆς μὲν εἴη ἡκό-
 „ ριας, τὰ δ' ἄλλα αἰσχυρῆσαις τὸ κάλλος, ὡς ἢ μόνον
 „ φθεγγ-

(α) Γυβιν. Σατυρικ. Ποιήμ. 15.

(β) Λυκισιαν. Τόμ.

„ natus corporum, e lacte, & caseo edulia tam jucun-
 „ da, quam larga conficiuntur. Canis usui est vena-
 „ tionibus, & custodiis. Ideo Deum, quem *Annubin*
 „ appellitant, canino capite repræsentant, canem *Osi-*
 „ *ridi* & *Isidi* corporis fuisse custodem indicantes, &
 „ similia. Propria autem causa, ut jam diximus, est
 utilitas.

§. 124.

Hosce Deos Juvenalis irridet ita (a):

„ Quis nescit Volusi, Bithynice qualia demens
 „ Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
 „ Pars hæc, illa pavet saturam serpentibus *Ibin*:
 „ Effigies sacri nitet aurea Cercopithecæ,
 „ Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
 „ Atque vetus Thebæ centum jacet obruta portis.
 „ Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illic
 „ Oppida tota canem venerantur: nemo Dianam,
 „ Porrum, & cape nefas violare, ac frangere morfu:
 „ O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis.
 „ Numina! — — —

Nec non Lucianus pro more suo de iis: (b) „ vide-
 „ licet multas tibi ostenderit, quarum forma quidem
 „ bene habet, ceterum vero turpitudine formam affi-
 „ cientes adeo, ut vel loqui exorsis ea emoriatur, &
 „ marcescat, & ipso indecenti gestu fateatur, præter
 „ dignitatem se cum mala domina, anima, vivere. Hæc
 „ formæ similes mihi videntur esse sacris Ægyptiis:
 „ nam ibi quoque ipsum templum pulcherrimum est,
 „ &

(a) Juvenal. Sat. XV.

(b) Lucian. *Immagines*

22 φθειγξαμένως ἀποθανεῖν αὐτό, ἢ ἀπομαρτυνεῖσθαι, ἐ-
 23 λεγχόμενόν τε ἢ ἀσχημονῶς, ἢ κατ' ἀξίας αὐτὸν πονη-
 24 ρᾶ τινὶ δεσποίνῃ τῇ ψυχῇ· καίτοι αἱ τοιαῦται ἔμοι-
 25 αι μοι δοκῶσι τοῖς Αἰγυπτίοις ἱεροῖς· κἀκεῖ γάρ, ἀυ-
 26 τὸς μὲν ὁ νεῶς κάλλιπος ἢ μέγιστος λίθοις τοῖς πο-
 27 λυτελείαι ἠσκημένος, ἢ χρυσῷ ἢ γραφαῖς διηηδισ-
 28 μένος· εἶδον δὲ ἦν ζητῆς τὸν Θεὸν, ἢ Πιθικός ἐ-
 29 ρει, ἢ Γ'βις, ἢ Τράγος, ἢ Αἴλυρος. Τὸ ἐξωτερικὸν
 δὲ σέβας, ὅπῃ εἰς τὴς ναὺς προσεφέρετο, δηλαδὴ αἱ
 θυαλαὶ εἰς αὐτὰ τὰ ζῶα, οἱ εἰρημένοι Γρορικοί κατὰ
 πλάτος διηγῶνται (α).

§. 125.

22 Ἔως ἐδῶ λοιπὸν ἐθεωρήσαμεν τὴν μεταβεβλη-
 μένην Ἀ'ποκάλυψιν τῆς ἰδέας τῆ Θεῦ Ἰσραηλιῶς, δηλα-
 δὴ πῶς, ἢ τί ἐνόηεν τὸ πλῆθος διὰ ταύτης τῆς ἰδέας·
 τῶρα δὲ πρέπει νὰ τὴν θεωρήσωμεν ἢ φιλοσοφικῶς, δη-
 λαδὴ πῶς ἀπὸ τινος ἀνθρώπου παρατηρητὰς ἢ ἐρευνη-
 τὰς τῶν αἰτιῶν ἢ τῶν ἀποτελεσμάτων μεταβέβληται,
 ἢ τί διὰ ταύτης ἐνόηεν, ἢ τίτι ὑποκειμένῳ αὐτῇ ἢ τῆ
 Θεῦ ἰδέα προσηρημόζετο· πρὸ τῆ ἔμως νὰ ἐξετάσωμεν αὐ-
 τὴς τῆς Φιλοσοφίας, πρέπει πρότερον νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι
 οἱ παλαιότατοι τῶν Ἑλλήνων Φιλόσοφοι ἢ Ποηταὶ ἐν τῇ
 Αἰγύπτῳ ἐδιδάχθησαν. Ἐπειδὴ ἢ φιλοσοφικὰ βιβλία τῶν
 Αἰγυπτίων εἰς ἡμᾶς δὲ σώζονται, ὅπῃ νὰ ἰδῶμεν τί
 ἐφρόνεν· ὅθεν τῆτο ἀπὸ τῆς μαθητὰς των θέλομεν Ἑλ-
 ληνος τὸ μάθη, τῶν ὁποίων ἀκόμη αἱ γνώμαι σώζονται,
 ὡς κατωτέρω ἐπεριθμηθήσονται.

§. 126.

(α) Διόδωρ, βιβλ. 4. Σελ. 100. Ἡρόδ. βιβλ. 2.

„ & maximum, lapidibusque pretiosis exornatum,
 „ & picturis distinctum. Intus vero, *Deum* si quæras,
 „ aut *Simius* est, aut *Ibis*, aut *Hircus*, aut *Felis*. De
 cultu vero externo scilicet sacrificiis, & hostiis, in
Deorum horum venerationem oblati historici laudati
 prolixè magè agunt. (a)

§. 125.

Pertractata hucusquo uberius mutatione, quæ genuina *Dei* idea contigit, universim, nimirum quam vulgus a Sacerdotibus utique edoctus de summo *Numine* sibi formaverit; hæc in rem philosophice modo investigabimus, id est: quam ideam sibi formarint de *Deo* philosophi, effectuum, causarumque indagatores; quid per eam voluerint, & quod sit subjectum, de quo eandem prædicarint. Cum tamen philosophici *Ægyptiorum* libri non amplius supersint, qui nobis demonstrarent fors, quid illi de *DEO* senserint: percipiendum hoc erit ab eorum alumnis Achivis, quorum adhucdum postea enumerandæ sententiæ restant, Verum quum de hoc ipso quis posset hæsitare, ostendendum Græcos didicisse ab *Ægyptiis*,

§. 126.

(a) Diodor. Lib. I. Pag. 100. Herodot. Lib. II, Plistarch. de Isid. & Ostrid.

„ Εἰς Ἀπόδειξιν δὲ τήτου πρέπει τὺς εἰρημένους Γεοργικὺς
 πάλιν νὰ φέρωμεν κατὰ τὸ κείμενον αὐτῶν, οἱ ὅποιοι τὰ Ἰλα-
 βον ἐκ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἀναγραφῶν μαρτυροῦντος τῷ Διοδώ-
 ρῳ (α) „ ρητέον ἔν ἔσοι τῶν παρ' Ἑλλησι διδοξασμένων ἐπι-
 „ σκεῖσαι ἢ παιδεία παρὲβαλον εἰς Αἴγυπτον ἐν τοῖς
 „ ἀρχαίοις χρόνοις, ἵνα τῶν ἐνταῦθα νομίμων ἢ παι-
 „ δείας μετὰσχωσιν· οἱ γὰρ Ἴερεῖς τῶν Αἰγυπτίων Γεο-
 „ ρῆσιν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν τῶν ἐν ταῖς Ἱεραῖς Βίβλοις,
 „ παραβαλεῖτο πρὸς αὐτὺς Ὀρφέα τε ἢ Μοσαῖον, ἢ
 „ Μελάμποδα, ἢ Δαίδαλον· πρὸς δὲ τούτοις Ὀμη-
 „ ρόν τε τὸν Ποιητὴν ἢ Λυκῆργον τὸν Σπαρτιάτην· ἔ-
 „ τι δὲ Σόλωνα τὸν Ἀθηναῖον, ἢ Πλάτωνα τὸν Φιλό-
 „ σοφον· ἔλθεν δὲ ἢ Πυθαγόρειον τὸν Σάμιον, ἢ τὸν
 „ μαθηματικὸν Εὐδοξον· ἔτι δὲ Δημόκριτον τὸν Ἀ-
 „ βδηρίτην, ἢ Οἰνόπιδην τὸν Χιον· Πάντων δὲ τούτων
 „ σημεῖα δεκνύουσι, τῶν μὲν εἰκόνας, τῶν δὲ τύπους,
 „ ἢ κατὰσπενασμάτων ὁμωνύμων προσηγορίας· ἐκ τε
 „ τῆς ἐκείνων ζηλωθείσης παιδείας ἀποδείξεις φέρουσι·
 „ σκευάζαντες ἐξ Αἰγύπτου μετενηνοχέουσι πάντα, δι' ὧν
 „ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐθαυμάθησαν· Ὀρφέα μὲν γὰρ
 „ τῶν μυθικῶν τελετῶν τὰ πλεῖστα ἢ τὰ περὶ τὴν ἑαυ-
 „ τῷ πλάνην ὀργιαζόμενα, ἢ τὴν ἐν Ἀῶνι μυθοποιίαν
 „ ἀπειτέγκραδαι· τὴν μὲν γὰρ Ὀσίριδος τελευτήν τῇ
 „ Διονύσῳ τῆς αὐτῆς εἶναι, τὴν δὲ τῆς Ἰσίδος τῇ
 „ τῆς Δήμητρος ὁμοιοτάτην ὑπάρχειν τῶν ὀνομάτων
 „ μόνον ἐνηλλαγμένων· τὰς ἢ τῶν ἀσεβῶν ἐν Ἀῶνι
 „ τιμωρίας, ἢ τῶν ἐυσεβῶν λιμῶνας ἢ τὰς πα-
 „ ρὰ τοῖς πολλοῖς εἰδωλοποιίας ἀναπικησμένας παρει-
 „ σαγμα-

(α) Διόδωρ. βιβλ. ἁ. Σελ. 107.

§. 126.

In hujus evictionem inspicendus iterum historiorum laudatorum textus, quem ab Aegyptiorum inscriptionibus, Diodoro teste, desumpserunt: (a) „ His
 „ ita explicatis recensendi nobis sunt, qui priscis illis
 „ temporibus sapientia, & doctrina celebres apud Græcos
 „ peregrinationes in Ægyptum, ad jura, & disciplinas
 „ gentis cognoscendum susceperunt. Etenim
 „ Sacerdotes Ægyptiorum Orpheum, Musæum, Melampodem,
 „ Dædalum, Homerum Poëtam, Lycurgum Spartanum
 „ Solonem Atheniensem, Platonem Philosophum,
 „ Pythagoram Samium, Mathematicum Eudoxum,
 „ Democritum Abderitam, & Oenopidem Chium
 „ ad ipsos adventasse e sacris commentariis referunt,
 „ signaque horum omnium, qua imagines, qua desumptas
 „ a locis, aut operibus appellationes ostentant, & ex
 „ cujusque professione artis demonstrationes adferunt,
 „ quibus probant, ab Ægypto cuncta, quibus admirationem
 „ illi apud Græcos sibi pepererunt, translata esse.
 „ Nam Orpheum plerosque mysteriorum ritus, & quæ
 „ circa errationem ejus orgia celebrantur, totamque
 „ de inferis fabulam inde asportasse. Nam Osiridis &
 „ Bacchi initiorum ceremonias easdem esse, Isisque
 „ & Cereris præterquam quod nomine differant,
 „ inter se plane convenire. Et dum pœnas impiorum
 „ apud orcum, & piorum tempe; & pervulgata
 „ imaginum signa introducitur Ægyptiorum funerationes
 „ eum imitari dicunt. Animarum enim deductorem
 „ Mercurium pro veteri Ægyptio-

„ tio-

(a) Diod. Pag. 107.

„ σαφασγίν, μιμησάμενοι τὰ περι τὰς ταφάς, τὰς κατ'
 „ Αἴγυπτον· τὸν μὲν γὰρ ψυχοπεμπὸν Ἑρμῆν κατὰ
 „ τὸ παλαιὸν νόμιμον παρ' Αἰγυπτίοις, ἀναγαγόντα τῷ
 „ Ἀπίδος τὸ σῶμα μέχρι τινός, παραδίδοναι τῷ περι-
 „ κειμένῳ τῆς τῷ Κερβέρε προτομῆς· τῷ δ' Ὀρφέως
 „ τὸτο καταδείξαντος παρὰ τοῖς Ἑλλησι, τὸν Ὀμηροῦ
 „ ἀκολέθως δεῖται τέτω κατὰ τὴν ποιήσιν (α)·

„ Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς Κυλλήνιος ἐξικαλεῖτο
 „ Ἀΐδρωϊ μνηστῆρων· ἔχε δὲ βέβδος μετὰ χερσίν·
 „ Παρ' δὲ ἴσαν Ὠκεανῶ τε βόας ἢ λευκάδα πέτρης,
 „ Ἡδὲ παρ' Ἡλίοιο πύλας ἢ δῆμον ὄνειρων
 „ Ἡΐσαν, αἴψα δ' ἴκοντο κατ' ἀσφοδελὸς λειμῶνας,
 „ Ἐἶδα τε ναῖσαι ψυχαί, εἶδωλα καμόντων.

„ Ὠκεανὸν μὲν εἴς καλεῖτο τὸν ποταμὸν, διὰ τὸ τοῖς
 „ Αἰγυπτίσις κατὰ τῆς ἰδίας διάλεκτον Ὠκεανὸς λέγειν
 „ τοὺς Νεῖλοι, „

§. 127.

„ Καὶ κατωτέρω ἀκολουθεῖ ἐρμησειῶν τῆς εἴχης
 (β)· „ Ἡλίοι δὲ πύλας, τὴν πόλιν τῶν Ἡλιεπολιτῶν·
 „ λειμῶνα δὲ νομίζειν ἢ τὴν μυθολογημένην οἰκησιν τῶν
 „ μετηλλαχότων, τὸν παρὰ τῆς λίμνης τέπον τῆς κα-
 „ λυμένης μὲν Ἀχερυσίας, πλησίον δὲ ἔσαν τῆς Μέμ-
 „ φως, ὅντων περὶ αὐτὴν λειμῶνας καλλίσων, ἐλῶν,
 „ καὶ λωτῶ ἢ καλάμῳ· — — διαπορθευομένῳ μὲν
 „ τῶν νεκρῶν διάτε τῷ ποταμῷ ἢ τῆς Ἀχερυσίας λί-
 „ μνης, τιθεμένῳ δὲ τῶν σωμάτων εἰς τὰς ἐπιταῦδας
 „ κειμένῳ

(α) Ὀδυσ. α. 1. ἢ 13. (β) Διοδώρ. ἀντίθι.

„ tiorum instituto Apidis cadaver aliquousque deu
 „ ductum illi tradere, qui cerberi larvam præferrat.
 „ Id cum Orpheus cum Græcis communicasset, Ho-
 „ merum ejus vestigia secutum poemati suo inseruisse
 „ sequentia : (a)

„ Heroumque animas Cyllenius evocat Hermes
 „ In manibusque gerit baculum, qui fulvidus auro est.
 „ Præteribant autem Oceani fluxus, & albam petram,
 „ Et solis portas, & populum somniorum
 „ Præteribant, statim autem pervenerunt in herbosum
 „ pratum,
 „ Ubi habitant animæ simulacra defunctorum.

„ Oceanum quidem vocat fluvium. Ægyptii enim
 „ secundum propriam linguam Oceanum dicunt Nilum.

§. 127.

Versus allegatos ita exponit : (b) „ Per Solis
 „ portas Heliopolim intelligi. Pratum vero & de-
 „ functorum habitationem confictum esse locum juxta
 „ paludem, quam Acherusiam vocant prope Memphis,
 „ quam prata & stagna amœnissimis cum Loti, & Cala-
 „ mi sylvis circumdant. Nec abluere, qui mortuos
 „ loca ista incolere fingat. Plerasque & maximas
 „ Ægyptiorum funerationes isthic peragi, dum cada-
 „ vera per omnem, & Acherusiam paludem depor-
 „ tata

(a) Homer. Odyss. Lib. XXIV. W. 1. & 12. (b) Diod.
 ibidem.

29 κειμένας θήκας· συμφωνεῖν δὲ ἢ τ' ἄλλα τὰ παρὰ τοῖς
 29 Ἑλλησι κατ' Αἴθου μυθολογούμενα τοῖς ἐτι νῦν γινο-
 29 μίνοις κατ' Αἴγυπτον· τὸ μὲν γὰρ διακομίζον τὰ
 29 σώματα πλοστον Βάρην καλεῖσθαι, τὸ δὲ ἐπιβαθρον νό-
 29 μισμα τὸν ὄβολόν τῷ Πορθμει δίδασθαι καλεσμένα
 29 κατὰ τῆς ἐγχαίριον διάλεκτος Χάρωνι· εἶναι δὲ λέγου-
 29 σι πλησίον τῶν τόπων τῶν καὶ Σκοτίας Ἐκιάτης
 29 Ἰερόν, ἢ πύλας Κωκυθῆ ἢ λήθης, διειλημμένας χαλ-
 29 κείοις ὀχυῶσιν· ὑπάρχει δὲ ἢ ἄλλας πύλας ἀληθείας,
 29 ἢ πλησίον τῶν εἰδωλον ἀκέφαλον ἐξάναι δίκης.

§. 128.

29 Καὶ ἄλλαχῶ δὲ περὶ τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν λέ-
 29 γει τὰ αὐτὰ διὰ τὸν Ὀρφέα, ὅτι ἄλλα μὲν ὑπὸ τῶν
 29 Αἰγυπτίων ἔλαβεν, ἄλλα δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπένοήσας (α).
 29 τῷ δὲ μέλλοντος θάπτεσθαι σώματος οἱ συγγενεῖς
 29 προλέγουσι τῆν ἡμέραν τῆς ταφῆς τοῖς τε Δικασταῖς καὶ
 29 τοῖς Συγγενέσιν, ἐτι δὲ φίλοις τῷ τετελευτηκότος·
 29 καὶ διαβεβαίονται λέγοντες, ὅτι θαβαίνειν μέλλει τὴν
 29 Δίμην τῷ Νόμῳ τῷ τετελευτηκότος· ἔπειτα παραγε-
 29 νομένων δικαστῶν ἐπίτινος ἡμικυκλίῳ, κατεσκευασμένῳ
 29 πέραν τῆς Δίμητος· ἡ μὲν Βάρεισ καθέλκεται κατε-
 29 σκευασμένη πρότερον ὑπὸ τῶν ταύτην ἐχόντων τὴν ἐ-
 29 πιμέλειαν· ἐφύσηκε δὲ ταύτην Πρωρεὺς, ὃς Αἰγύπ-
 29 τιοι κατὰ τὴν ἰδίαν διάλεκτον Χάρωνα ὀνομάζουσι·
 29 διὸ καὶ φασὶν Ὀρφέα τὸ παλαιὸν εἰς Αἴγυπτον παρα-
 29 βαλόντα καὶ θεασάμενον τῆτο τὸ νόμιμον, μυθοποιή-
 29 σαι κατ' Αἴθου, τὰ μὲν μιμησάμενον, τὰ δ' αὐτὸν
 29 ἰδίᾳ πλάσάμενον. — —

§. 129.

(α) Διόδωρ. βιβλ. ε. Σελ. 108.

„ tata in cryptis illic sitis reponant. Cætera quoque
 „ Græcorum de inferis commenta cum his, quæ etiam-
 „ num fiant in Ægypto convenire. Nam quod cada-
 „ vera transvehit navigium *Barin* appellari, obolum-
 „ que Portitori, quem *Charonem* indigitant, pro nau-
 „ lo solvi. Invicinia etiam Scotiæ, id est: tenebri-
 „ cose Hecates fanum, & Cocyti, Lethesque portas
 „ Æneis vectibus obstructas, & præter has aliam ve-
 „ ritatis esse, cui justitiæ absque capite simulacrum
 „ proxime aditet.

§. 128.

Ipse quoque Diodorus de mortuorum sepulturis
 agens candide fatetur, alia accepisse Orpheum ab Ægyp-
 tiis, alia se ipsum fuisse commentum. En ejus ver-
 ba: (a) „ sepeliendi porro cadaveris necessarii, &
 „ gentiles certum sepulturæ diem iudicibus & consan-
 „ guineis præfiniant, & paludem ejus *Nomi*, in quo
 „ mortuus est, transiturum certo confirmant. Inde
 „ plures XL iudices accedunt, habitoque in hemicyclo
 „ quodam ultra lacum confessu navis ab hujus negoti-
 „ curatoribus prius instructa attrahitur prorea quodam
 „ gubernatore, quem sua lingua *Charonem* vocant.
 „ Ideoque Orpheum cum peregrinatus quondam in
 „ Ægyptum hunc ritum vidisset, fabulam de inferis
 „ partim imitatum, partim ingenio suo commentum esse
 „ perhibent.

N

§. 129.

(a) Diod. Lib. I. Pag. 102.

§. 129.

„ Ἐτι τῦτο ἀποδεικνύεται ἢ ἐκ τῶν ἰδῶν τῶν
 Αἰγυπτίων, τὰ ὅποια εἰσῆχθησαν εἰς τὰ ἄλλα Ἐθνη
 ἀπὸ τῆς Φιλοσόφου· (α) „ πολλὰ γὰρ τῶν παλαιῶν
 „ ἰδῶν τῶν γενομένων παρ' Αἰγυπτίους, οὐ μόνον παρὰ
 „ τοῖς ἐγχαρίσις ἀποδοχῆς ἐτυχον, ἀλλὰ ἢ παρὰ τοῖς
 „ Ἐλλησιν ἔμετρώς ἰθαυμάθη· διόπερ οἱ μέγιστοι
 „ τῶν ἐν παιδείᾳ δοξασθέντων ἐφιλοτιμήθησαν εἰς Αἴ-
 „ γυπτοὺς παραβαλεῖν, ἵνα μεταύχωνται τῶν τε νόμων ἢ
 „ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὡς ἀξιολόγων ὄντων· καί περ
 „ γὰρ τῆς χώρας τὸ παλαιὸν τοῖς ξένοις δυσεπιβάτου
 „ ἔσης διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, ὅμως ἔσπευσαν
 „ εἰς αὐτὴν παραβαλεῖν, τῶν μὲν ἀρχαιοτάτων Ὀρ-
 „ φεύς ἢ ὁ Ποιητὴς Ὅμηρος· τῶν δὲ μεταγενετέρων
 „ ἄλλοι τε πλείους ἢ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, ἴτι δὲ καὶ
 „ Σόλων ὁ Νομοθέτης· λέγουσι τοίνυν Αἰγύπτιοι παρ'
 „ αὐτοῖς τὴν τε τῶν γραμμάτων εὐρεσιν γενέσθαι, ἢ
 „ τῶν ἀστέρων παρατήρησιν. Διὰ δὲ τὸν Ὅμηρον οἱ Αἴ-
 „ γύπτιοι, ὡς λέγει ὁ Διόδωρος, φέρουσι ἢ σημεῖα εἰς
 „ τὸ νῦν ἀποδείξει, ὅτι ἦτον εἰς Αἴγυπτον· (β) „ τῆς
 „ δ' Ὅμηρου παρυσίας ἄλλα τε σημεῖα φέρουσι, ἢ μά-
 „ λιστα τὴν τῆς Ἑλλάδος γενομένην παρὰ Μειδίᾳ Τε-
 „ λεμάχου φαρμακίαν, ἢ λήθη τῶν συμβεβηκότων κα-
 „ κῶν. Τὸ γὰρ νηπιυδὲς φάρμακον, ὃ λαβεῖν, φησὶν
 „ ὁ Ποιητὴς, τὴν Ἑλλάδι ἐκ τῶν Αἰγυπτίων Ἐθῶν πα-
 „ ρὰ τῆς Πολυδάμης τῆ Ἐθῶνος γυναικὸς, ἀκριβῶς ἐξη-
 „ τακῶς φαίνεται. „

§. 130.

(α) Διόδωρ. βιβλ. ε'. Σελ. 80.

(β) βιβλ. ε'. Σελ.

§. 129.

Hæ Ægyptiorum consuetudines ab aliis quoque nationibus, imprimis Græcis non sine admiratione quadam susceptæ, & divulgatæque fuerunt, teste Diodoro : (a) ,, multi enim prisca Ægyptiorum mores non ,, tantum ab indigenis probati fuere, sed etiam in ,, magnam apud Græcos admirationem venerunt, ob qua ,, inter doctos celebratissimi quoque peregrinationibus ,, in Ægyptum operam dedere, ut legum illic, & ,, studiorum, tanquam rerum magni momenti cognitio- ,, nem assequerentur. Et quamquam regio antiquitus ,, propter antea recitatas causas aditum negaret, pro- ,, ficisci tamen illuc ex antiquissimis Orpheus, & Ho- ,, merus Poëta; e posterioribus cum alii complures, ,, tum Pythagoras Samius, itemque Solon legum con- ,, ditor non dubitarunt. Affirmant itaque Ægyptiæ ,, litteras, & notationem fiderum, speculationes item ,, geometricas & artes quam plurimas. De Homero etiam signa adferunt Ægyptiæ, ait Diodorus, ut possent illum in Ægypto fuisse demonstrare. Hæc sunt ejus verba : (b) ,, quod autem Homerus eo loci venerit, ,, cum aliis argumentis, tum pharmaco per Helenam ,, Telemacho apud Menelaum ad inducendam exant- ,, latorum oblivionem, exhibito probant. Nepenthes enim pharmacum a mœroris vacuitate sic dictum, ,, quod Helenam a Polydamæ Thomis uxore accep- ,, tum ex Thebis Ægyptiis asportasse memorat Poëta ,, diligenter exploratum habuisse videtur.

N 2

§. 130.

(a) Diød. Lib. I. Pag. 80. (b) Diød. Lib. I. Pag. 109.

„ Περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἐκ τῶν δοξῶν αὐτῶν ἀπο-
 δεικνύεται ἡ παρεσία αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, ὡς ὁ αὐτὸς
 λέγει· (α) „ ἢ Λυκῆρον δὲ ἢ Πλάτωνα ἢ Σόλω-
 „ να πολλά τῶν ἐξ Αἰγύπτου νομίμων εἰς τὰς ἑαυτῶν κα-
 „ τατάξει νομοθεσίας. Πυθαγόραν τε τὰ κατὰ τὸν
 „ ἱερὸν λόγον, ἢ τὰ κατὰ Γεωμετρίας θεωρήματα, ἢ
 „ τὰ περὶ τῆς ἀειδμῆς, ἔτι δὲ τὴν εἰς πᾶν ζῶον τῆς
 „ ψυχῆς μεταβολὴν μαθεῖν παρ' Αἰγυπτίων· ὑπολαμ-
 „ βάνουσι δὲ ἢ Δημόκριτον παρ' αὐτοῖς ἔτη διατελεῖν
 „ πέντε· ἢ πολλά διδαχθῆναι τῶν κατ' Ἀγρολογίαν·
 „ τὸν τε Οἰοπίδην ὁμοίως συνδιατελεῖσθαι τοῖς Ἱερεῦσι ἢ
 „ Ἀγρολέγοις, μαθεῖν ἄλλα τε, ἢ μάλιστα τὸν ἡλιακὸν
 „ κύκλον, ὡς λοξῆ μὲν ἔχει τὴν πορείαν, ἐναντίαν δὲ
 „ τοῖς ἄλλοις ἄστρῳ τὴν φορὰν ποιεῖται· παραπλησίως
 „ δὲ ἢ τὸν Εὐδοξὸν ἀγρολογήσαντα παρ' αὐτοῖς, ἢ
 „ πολλά τῶν χρησίων εἰς τῆς Ἑλλάδας ἐκδόντα τυχεῖν
 „ ἀξιολόγου δόξης· Ἰδόμεν λοιπὸν, ὅτι οἱ ἐκδοξότεροι
 „ καὶ παλαιότεροι Ἑλλῆνες ἦσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἢ ἐμα-
 „ δήτευσαν παρὰ τοῖς αὐτοῖς σοφοῖς Ἱερεῦσι τε ἢ Μύ-
 „ σαις, εἰς τῆς ὁποίας ἡ Ἀποκάλυψις ἦτον μὲν γινωσκῆ,
 „ ἢ ἐδιδάσκειτο δὲ κοινῶς, ἀλλὰ μυστικοῖς, ἢ ὅτι ἔτι εἶ-
 „ ναι, κατωτίρω δειχθήσεται· ἰδῶ δὲ ἀκόμη πρέπει εἰ-
 „ δῶμεν ἢ τῆς χρηματίσαντας αὐτῶν Διδασκάλους Αἴγυ-
 „ πτίους κατὰ Πλάταρχον· (β) „ μαρτυροῦσι δὲ καὶ
 „ τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώτατοι, Σόλων, Θαλῆς, Πλά-
 „ των, Εὐδοξος, Πυθαγόρας (ὡς δ' ἔτι φασὶ καὶ
 „ Λυκῆρος) εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενοι, ἢ συγγενέ-
 „ μνοι

(α) Διόδωρ. βιβλ. ἁ. Σελ. 110.

(β) Πλάταρχ. περὶ Ἰσθ.

ἢ Ὅσις. Τόμ. β.

§. 130.

Alias quoque opiniones Ægyptiorum ab exteris gentibus præcipue Græcis in suas respublicas introductas ex earum in Ægyptum peregrinationibus exhibet Diodorus hunc in modum: (a) „ Addunt his, quod „ Lycurgus, Plato, & Solon, multas ab Ægyptiis „ leges mutuati in respublicas receperint, & quod „ Pythagoras sacrum, quem vocant, sermonem, & „ Geometriæ præcepta, artemque numerandi, & animarum in quodvis animalium transmigrationem ab „ Ægyptiis acceperit. Democritum etiam quinquennio apud se commoratum. — — Sic & Oenopidem „ cum Sacerdotibus & Astrologis familiariter versantem. — — Sic Eudoxum, cum Astrologiæ isthic „ operam dedisset, multis utilibus monumentis in „ Græcia editis magnam nominis celebritatem adeptum. Ex his clarescit, celebriores & antiquiores Græcorum Philosophorum fuisse in Ægypto, atque a Sacerdotibus factorum eorum Authoribus, diversimode quoad sacra & profana edoctos multiplices quoque in suas respublicas invexisse opiniones; nunc sistamus virorum illorum Præceptores: quam in rem audire libeat Plutarchum ita testantem: (b) „ testimonium perhibent etiam Græcorum Sapientissimi Solon, Thales, Plato, Eudoxus, Pythagoras, & „ quorundam opinione etiam Lyeurgus, qui in Ægyptum venerunt, & cum Sacerdotibus versati sunt. „ Et ab Eudoxo quidem Chonuphin Memphitam fuisse „ auditum ajunt, a Soloue Sonchitem Saitam, & „ Pythagora Conuphin Æliopolitam. Pythagoras autem „ tem

(a) Diod. Lib. I. Pag. 110.
Osirid, Tom. II.

(b) Plutarch. de Isid. &

11 μνοι τοῖς Γερύσιν· Εὐδόξου μὲν ἔν Χονέφιδίς φα-
 12 σι Μεμρίτη διακῆσαι· Σύλωναδὲ, Σόγχιτος Σαί-
 13 τος· Πυθαγόρου δὲ, Οἰσέριως Ἡλιπολίτης· μά-
 14 λιστα δὲ ἕτος, ὡς ἔοικε, Σαυμαθίς ἢ Σαυμάσας
 15 τῆς ἀνδρας, ἀπειμιμήσατο τὸ συμβολικὸν αὐτῶν καὶ
 16 μυσηριῶδες, ἀναμιξας αἰσιγμοσι τὰ δόγματα· τῶν
 17 γὰρ καθεμένων γραμμάτων Γερογλυφικῶν ἔδεν ἀπο-
 18 λείπει τὰ πᾶσα τῶν Πυθαγορικῶν Παραγγελμά-
 19 των. 11

§. 131.

11 Ἀπὸ ὅλα λοιπὸν αὐτὰ, ὅπῃ ἕως ἔδω εἶπαμεν, ἀπο-
 12 δεικνύεται τῆτο, ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα Γένη ἔλαβον τὰς δια-
 13 φέρας γνώμας περὶ Θεῶ ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίως· πρῶτον
 14 μὲν ἀπὸ τῆν περιήγησιν τῆ Οὔσιδος, ἢ δεῦτερον δὲ ἀ-
 15 πὸ τῆς Φιλοσόφως· ὅθεν ἢ δισπάρθη ἢ πρῶτον μὲν
 16 γησιῶ, ὕστερον δὲ μεταβλημένη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐν
 17 δέα τοῦ Θεῶ, ἢ ὅποια ἔτι μὲν κατελῶς δὲ εἶχε με-
 18 ταβληθῆ, φαίνεται ἀπὸ μερικῆς τῶν Φιλοσόφω
 19 τῶν παρὰ τοῖς Αἰγυπτίωις μαθητευσάτων, ὡς εὐθύς δειχ-
 20 θήσεται. 11

§. 132.

11 Πρὸ τῆ δὲ τὰ ἀρχίσωμεν νὰ ἐπαριθμήσωμεν ἢ
 12 νὰ σαφηνίσωμεν αὐτὰς τὰς γνώμας τῶν παλαιῶν τε
 13 ἢ νεωτέρων Φιλοσόφω, πρέπει πρῶτον νὰ διαιρέσω-
 14 μεν αὐτὰν τὰς δόξας, τί ἐνόμιζον δηλαδὴ περὶ τῆς πρώ-
 15 της Αἰτίας, αἱ ὅποια δόξαι, ὅσοι παρ Αἰγυπτίωις,
 16 ἴσοι ἢ παρ Ἑλλησι μουσικῶς ἰδιόδοκτο, δηλαδὴ ἐν
 17 κείνοις αὐταὶ ἰσαφηνίζοντο, οἵτινες ἐβλῆν τῶν ἀποτε-
 18 λεσμάτων, ὅπῃ φαίνονται εἰς τῆτοι τὸν ὅρατον Κόσμον
 19 τὰς αἰτίας νὰ μάθω. 11

§. 133.

„ tem maxime, ut apparet in admiratione habitus,
 „ admiratusque Sacerdotes istos, immitatus est ratio-
 „ nem eorum, res nobis quibusdam, & per ambages
 „ proponendi, suasque sententias involucris tegendi.
 „ Nam quæ vocantur litteræ hieroglyphicæ, his pleraque
 „ Pythagoræ præcepta nihil concedunt, qualia sunt.
 „ Uti autem sunt Ægyptii Hieroglyphicis litteris in re-
 „ bus, quas publice docere non licebat, sed mystice
 „ tantum.

§. 131.

Igitur fateri non hæsitabis, populosque reliquos,
 ut varia circa sacra sancita & leges, ita & diversas de
 Deo ab Ægyptiis acceptasse opiniones, quemadmodum
 hoc ex *Osiridis* per totum ferme globum terrarum, &
 Philosophorum Græcorum in Ægyptum susceptis itine-
 rationibus euictum. Primitus quidem incorrupta *Dei*
 iis erat idea, & dolendum! hanc tractu temporis in-
 volutam, quamlibet nunquam penitus extincta fuerit;
 quo de nonnulla Philosophorum Græcorum loca citanda
 haudquam sinunt dubitare, & sic a falso verum facillime
 secernes.

§. 132.

Antequam enumerare & explicare variantia veterum,
 & recentiorum Philosophorum de Deo sensa ag-
 grediamur; ea divisim ponemus, ut quid de prima
 phænomenorum causa indicarint, manifestum reddatur.
 Hæc vero uti apud Ægyptios; ita etiam apud Græcos
 Mystice tradebatur, id est: non omnibus, sed illis
 tantum, qui effectum in hoc Mundo contingentium
 causas nosse cubebant, & illis quidem mystice.

§. 133.

§. 133.

„ Γινώμαι λοιπὸν ἢ δόξαι τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων τῆς Αἰγύπτου, ὡς ἐν τῶν μαθητῶν αὐτῶν Ἑλλήνων φαίνονται περὶ τῆς πρώτης Αἰτίας τῶν φαινομένων ἀποτελεσμάτων εἶναι διάφοροι, ὡς ἐκ ταύτης τῆς διαιρέσεως δῆλον γίνεται. Ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν ἐδέχοντο Αἰτίαν τέτων τῶν φαινομένων, ἄλλοι δὲ ἢ ἢ ἐκεῖνοι μὲν, ὅπῃ ἐδέχοντο, Θεΐσαι ἤκουον, ἢ γνώμη δὲ αὐτῆ περὶ Θεῶν ἐκεῖνοι δὲ ὅπῃ ἠενύοντο, Ἄθεοι ἐκαλεῦντο, ἢ ἢ γνώμη αὐτῆ Ἄθεία. Πάλιν ἐκεῖνοι, ὅπῃ ἐδέχοντο Αἰτίαν, ἢτοι μίαν ἐδέχοντο, ἢ πολλὰς ἢ εἰ μὲν πολλὰς, Πολυθεΐσαι ὠνομάζοντο ἢ εἰδὲ μίαν Μονοθεΐσαι. Ἐκεῖνοι δὲ πάλιν, ὅπῃ ἐδέχοντο μίαν Αἰτίαν, ἢ αὐτὴν ἐδέχοντο ἔξω τῶν φαινομένων, ἢ αὐτοῖς ἐνῆσαι ἢ ὅσοι μὲν ἔξω τῷ Κόσμῳ, τυτίσι τῶν φαινομένων, Ῥεβελатиονίσαι τυτίσι κατ' Ἀποκάλυψιν ἐκληίζοντο, ἢ ἢ γνώμη αὐτῆ Ἀποκάλυψις ὅσοι δὲ αὐτοῖς τοῖς φαινομένοις ἐνῆσαι, Πανθεΐσαι ἐλέγαντο, ἢ ἢ γνώμη αὐτῆ Πανθεΐα. Αὐταὶ λοιπὸν εἶναι αἱ γνώμαι τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων, ἢ πλὴν τῶν τῶν ἄδερμια ἑτέρα δυνατὴ εἶναι, εἰμὴ τῆς Πανθεΐας ὑποδιαίρεσις γένοιτο, ὡς ὑγερὸν φανερὸν δελεῖ γίνη. Ταύτας οὖν τὰς γνώμας ἔνομιε ἐρμηνεύοντες ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐξ ἧς εἶναι αἱ λοιπαὶ προῦκυψαν, ὡς ἐκ τῶν ἰσομένων δευχθήσεται „

§. 134.

„ Πρώτη λοιπὸν γνώμη εἶναι ἐκείνη τῶν κατ' Ἀποκάλυψιν, ἢ ὅποια ὑποδέτει τέτο τὸ Πᾶν, Οὐ συμβεβηκός, ἐκτισμένοι ἐν καιρῷ, ἢ ἔχον τὴν πρώτην αὐτῆ Αἰτίαν ἔξω ἑαυτῶ, Οὐ αἰώνιον, ἀπλόστατον, ἀναγκάσιον, ἀμετάβλητον, Πνεῦμα τελειότατον, ἢ τίτιν ἐκ τῷ μηδενός τέτι τῷ Κόσμῳ, ἢ ἐπο-
μίνως

§. 133.

Sententiæ igitur & opiniones veterum Ægypti Philosophorum, ut ex discipulis eorum Græcis patent, de prima causa phænomenorum sunt diversæ, uti ex hac divisione clarum fit. Nam alii horum phænomenorum causam esse admittebant, alii vero non. Illi quidem *Deistæ* audiebant, sententia vero ipsa *Deismus* vel de *Deo*; hi autem, qui negabant, *Athei* nominabantur, & ipsa sententia *Atheismus*. Porro, qui causam admittebant, vel unicam, vel plures; si plures *Polytheistæ* vocitabantur, & sententia ipsa *Polytheismus*; si autem unicam, *Monotheistæ*, & sententia *Monotheismus* hoc est: de uno *Deo*. Qui vero unicam causam esse affirmabant, vel eandem ipsis Phænomenis inesse dicebant, vel extra phænomena. Hi *Revelationistæ* dicebantur, sententia vero ipsa *Revelatio*; illi autem *Panttheistæ*, & Sententia *Panttheismus*. Hæ itaque sunt Sententiæ veterum Philosophorum, & his exceptis nulla alia possibilis esse potest, nisi *Panttheismi* subdivisio fieret, ut paulo post patefiet. Has ergo Sententias explicaturi ibimus incipientes a *Revelatione*, ex qua ceteræ omnes efluxerunt, uti in sequentibus demonstrabitur.

§. 134.

Prima igitur Sententia est illa *Revelationistarum*, quæ supponit hoc universum *Ens* contingens, in tempore creatum, habensque primam suam *Causam* extra se, *Ens æternum, simplicissimum, necessarium,*
im-

μὲνως ὄν ἔξω τῷ Κόσμῳ. Ἀυτὴ τοίοντ ἡ γνώμη εἶναι γνωστὰ ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως ληφθεῖσα ἀπὸ μεταβολῆς· δίδεικται γάρ, ὅτι τοιαύτῃ ἰδέα ὄντος ἔξω τῆς τῷ Κόσμῳ ἔστι ἀδύνατος εἰς ἡμᾶς· καὶ διὰ αὐτὸ τῆτο, ὅτι ἀδύνατος εἶναι, καὶ ὁμοίως ὑπάρχει, εἶναι κατ' Ἀποκάλυψιν· ὅτι δὲ αὐτὴ ἡ γνώμη εἶναι γνωστὰ καὶ ἀπόδεικτος, φαίνεται ἀπὸ μερικῶς τόπων τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων καὶ μάλιστα τῷ Ὁρφέϊ τῷ παλαιωτάτῳ Ποιητῆτι καὶ Θεολόγῳ ἢ ἐπὶ Μωσέως σχεδὸν ἀκμάσαντος, καὶ κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν Αἰγυπτίων μαθητῶν, εἰς τῆς ὁποῖας ἦτον σαφηνισμένη ἡ Ἀποκάλυψις ἀπὸ τῆς Πατριάρχας, ὡς ἤδη δίδεικται· διότι ἂν δὲν εἶχον Ἀποκάλυψιν, πῶς ἔμπορῶσαν νὰ διδάξουν τῆς μαθητῶν τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖνο, ἐπὶ ἔσπευτο; Τῆτος λοιπὸν ὁ Μαθητῆς τῶν Αἰγυπτίων λέγει κατ' αὐτὴν τὴν παράδοσιν οὕτω σαφῶς, ὥστε ὅτι σαφέστερον δὲν ἔμπορῶσε νὰ γένη, οἷον· (α)

„ — — — — — Ἰν δ' ἐπίβαιτο

„ Ἀτραπιτῆ, μῆνοι δ' ἐσώρα κόσμοιο Τυπωτῆν

„ Ἀθάνατον· παλαιὸς δὲ Λόγος περὶ τῆδε φαίνεται

„ Εἰς ἐξ' αὐτοτελής, αὐτῆ δ' ὑπο πάντα τελείται·

„ — — — — — ἕδεις αὐτὸν

„ Εἰσορῶν ψυχῶν θνητῶν, ἠὲ δ' εἰσοράεται.

Ὁρῶς, παλαιὸς Λόγος, λέγει, δηλαδὴ Ἀποκάλυψις κατὰ παράδοσιν καὶ διαδοχὴν· ὡς καὶ ἀλλοχοῦ ἀδει· (β)

„ Αὐτὸς δὲ μέγαν αὐθις ἐπ' ἕρανὸν ἐγήρικται

„ Χρυσέω εἰσι θρόνῳ· γαλή δ' ὑπὸ ποσὶ βέβηκε.

„ Χίτρα δὲ δεξιτερῆς ἐπὶ τέρμασιν ὤκισαντο

καὶ εἶτα

(α) Ὁρφ. Ἀποσκ.

(β) Ἀντύδι.

immutabile, Spiritum perfectissimum, Creatorem ex nihilo hujus universi, & consequenter Ens extramundanum. hæc itaque Sententia est genuina a *Revelatione* accepta sine mutatione. Ostendimus enim talem ideam *Entis* extramundani esse nobis impossibilem, & hoc ipso, quod impossibilis sit, & tamen existit, est juxta *Revelationem*. Quod vero hæc sententia genuina sit & incorrupta, patet ex aliquibus locis veterum Philosophorum, & quidem vetustissimi Poëtæ & Theologi, qui tempore fere Mosis vixit, & apud sapientes Ægyptiorum didicit, qui explicatam habuere *Revelationem* a Patriarchis, ut jam ostensum est: nam si *Revelatione* carerent, qui potuissent suos discipulos Græcos illud Docere, quod non habebant? Hic itaque discipulus Ægyptiorum tam clare juxta traditionem loquitur; ut clarius esse non possit. Canit igitur ille sic: (a)

„ — — — — — bene vero accede
 „ Viam tritam, solum autem aspice mundi *Figuratorem*
 „ Immortalem. Antiquus enim *Sermo* de hoc lucet.
 „ Unus est a se perfectus, a quo omnia fiunt
 „ — — — — — nec aliquis ipsum
 „ Perspicit animorum mortalium, mente vero perspicitur.
 Adeoque *Sermo* vetustate tritus, scilicet *Revelatio* successively tradita, ut & alibi idem canit: (b)
 „ Ipse vero supra magnum iterum Cælum firmatus est
 „ In aureo Throno. Terra vero sub pedibus progreditur;
 „ Rectam autem manum in fines Oceani

„ Ex-

(a) Orph. in extract. (b) Ibidem.

- „ Ἐπέτακνεν, ὄρειών δὲ τρέμει βάσις Ἴνδοθι θυμῷ,
 „ Οὐδὲ φέρειν δύναται κρατερόν μένος· ἔστι δὲ πάντως
 „ Αὐτὸς ἐπυράνιος, ἢ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ,
 „ Ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων ἢ μέσσον ἠδὲ τελευτῆς,
 „ Ὡς Δόγος ἀρχαίων, ὡς Ὑλογενῆς διέταξεν,
 „ Ἐκ θεόθεν γινώμασι λαβῶν κἀτα δίκλακα θεσμῶν·
 „ Ἄλλως ἢ θεμιτὸν δὲ λέγειν. — — — —

Βλέπεις λοιπὸν ἰδῶ σαφῆ, σαφῆ Ἀποκάλυψιν, ὅπῃ
 διὰ τῆς λόγου δὲν τολμᾷ νὰ τὴν ἐξετάξῃ, ἀλλὰ καθὼς
 τὴν ἔλαβεν, ἴτζι ἢ προσάζει νὰ κρατῆται· ἐπειδή φη-
 σιν, ὡς Δόγος ἀρχαίων, ἢ ὡς διέταξεν ὁ Ὑλογενῆς
 τυτέσιν ὁ Ἀδάμ, εἴτε ὁ Μωϋσῆς, ὅπῃ ἔλαβε θεόθεν
 τὰς γνώμας· ἢ ἀλλαχῶ ἔτι σαφέστερον λέγει περὶ τῆς
 πλάσεως τῷ Κόσμῳ ὑπό τινος ὄντος ἐκτός τήτου τοῦ
 Κόσμου· (α)

- „ Οὐρατὸν ὀρκίζουσε, Θεῶ μεγάλης σοφῆ ἔργον.
 „ Αὐδὴν ὀρκίζουσε Πατρός, τὴν φθέγγατο πρώτου,
 „ Ἡνίκα Κόσμον ἅπαντα εἰς ἐξήξατο βελατς.
 Ἀκείνις λόγια συναδοντα τοῖς τῆς Γενέσεως τῷ πρώτου
 κεφαλαίῳ ἐν τῇ ἀρχῇ; ἢ κατωτέρω δὲ πάλιν λέγει ταύ-
 τὰ· (β)

- „ Ἔστι δὴ πάντων ἀρχὴ Ζεὺς· Ζεὺς γὰρ ἔδωκε,
 „ Ζῶατ' ἐγέννησε ἢ Λῆν' αὐτὸν καλέουσι,
 „ Καὶ Δία τ' ἠδ' ὅτι δὴ δα τῆτον ἅπαντα τίτυκται,
 „ Εἰς δὲ Πατὴρ ἔτος πάντων, Θεῶν τε βροτῶν τε.
 Καὶ κατωτέρω ὡσαύτως ἀποφαίνεται τὰς μοίρας τὰς ἀ-
 μειλίκτης τῷ Θεῷ παιδεσθαι· (γ)

- „ Αἰθέρος ἠδ' Αἴθου Πόντε Γαίης τε Τύρανε,
 „ Ὡς βροταῖς σείεις βριαρόν δόμον ἑλύμποιο·

„ Δια-

„ Extendit, montium vero tremit internum fundamen-
tum ab ira.

„ Nec ferre potest fortem iram. Est autem profecto

„ Ipse supracœlestis, & supra terram omnia finit,

„ Initium ipse habens, & medietatem, & finem,

„ Ut *Sermo antiquorum*, ut ex informi gleba formatus
præcepit,

„ A Deo, qui sententias accepit, juxta legem in dua-
bus tabulis contentam.

„ Alias enim nefas est dicere. — — — —

Vides hic manifestissima *Revelationis* indicia, quam ra-
tionis viribus indagare non audet, sed acceptam illibate
jubet coli, ut ex gleba formatus præcepit, hoc est:
Adamus, vel Moses, qui divinitus sententias accepit.
Alibi vero adhuc distinctius de Mundo ab aliquo Ente
extramundano procreato ita effatur: (a)

„ Per cœlum Dei maximi sapientissimi opus te adjuro,

„ Per vocem patris, quam dixit primum te adjuro,

„ Quando Mundum universum suis firmavit decretis.

Audis ne expressiones similes illis *Geneseos* primi ca-
pitis? & porro iterum leguntur hæc: (b)

„ Est autem omnium initium *Jupiter*; *Jupiter* enim dedit,

„ Animaliaque generavit, & *Jovem* ipsum vocant

„ Et *Jovem*, quia omnia per hunc facta sunt.

„ Unus autem hic *Pater* omnium est, ferrarumque,
mortaliumque.

Deinceps etiam implacabiles parcas Deo ait parere: (c)

„ O *Ætheris* & *inferi*, maris, terræque,

„ Qui tonitribus exagitas robustam domum *Olympi*,

„ Quem

(a) *Ibidem*. — (b) *Ibidem*. (c) *Ibidem*.

„ Δαίμονες ὄν φρίσσει, Θεῶν δὲ δέδοικεν ὄμιλος·
 „ Ὡτ' Μόριμι πείθονται, ἀμείλιτοι περ ἔσσαι.
 „ Ἀφ' ἄδιτε μητροπάτωρ, ἕ θυμῷ πάντα δοσέτωι.
 „ Ὡς κινεῖς ἀνέμου, νεφέλῃσι δὲ πάντα καλύπτεις.
 „ — — — — — — — — — — — σὴ μὲν ἐν ἄστροις
 „ Τάξις ἀναλαύτοισιν ἐφημοσύναισι Τρίχασα.
 Καὶ ἀλλὰ χεῖρ κατὰ τῆς θεῖας Ἀποκαλύψιν ὀμιλεῖ διὰ
 τὸν πάντων Βασιλέα οὕτως· (α)

„ Αὐτὸν δ' ἔχ ἐρέω· περὶ γὰρ νέφος ἐσήρηται·
 „ Πᾶσι γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶ ἐν ὄσσοις,
 „ Ἀθηνεῖς δ' ἰδίῃ Δία τὸν πάντων μεδέοντα.

Βλέπεις λοιπὸν τὰς ιδιότητας, ὅπῃ ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως
 περὶ Θεῶν ἔλαβε πόσοι σύμφωνοι τῇ θεῖᾳ Ἀποκαλύψει
 εἶναι, ὥστε ὅπῃ ἀξίον εἶναι νὰ ἀπορῆ τινὰς, πῶς ἐδιδά-
 σκετο ἡ θεῖα Ἀποκαλύψις ὑπὸ τῶν τῶν Αἰγυπτίων
 Γερίων τε ἢ Σοφῶν ἀνδρῶπων, ἣν ἔλαβον ἢ οἱ τῶν Ἑλλή-
 των Φιλόσοφοι, ὡς δίδεικται, ἢ δειχθήσεται, ἢ τὴν
 ὅποιαν Μυσῆρια τῶν Αἰγυπτίων ἐκάλων· ἐπειδὴ εἰς ἐ-
 λίγες τινὰς γνωσὴ ἦτοι.

§. 135.

„ Κατὰ τὴν αὐτὴν γνώμην τῆς Ἀποκαλύψεως
 ὀμιλεῖν ἢ ἄλλοι πολλοὶ Φιλόσοφοι τῶν Ἑλλήνων ἢ Πωη-
 ται περὶ τῆς κτίσεως τῆ Παντός ὑποδείτοντες. Ὀν τι
 ἐκτὸς τούτου τῆ Κόσμου παντοδύναμον. Ἔνιοι δὲ αὐτῶν ἢ
 αὐτὰ τὰ λόγια τῆς Ἀποκαλύψεως ἔχουσιν, ὡς ὁ
 Ὁμηρος περὶ τῆς Ἐβδόμης ἡμέρας, ἦτοι τῆ Σαββάτου
 λέγει· (β)

„ Ἐβδο-
 (α) Ἀντίστι. (β) Ὁμηρ. ἐν τῷ Ἐποσπύσμ.

- „ Quem Dæmones horrescunt , Deorum vero multi-
tudo timet
„ Cui paræ parent, quamquam implacabiles sunt.
„ Incorruptibilis, matris pater, cujus ira omnia moventur.
„ Qui percutis ventos, & nebulis omnia tegis ;
„ — — — — — tuis quidem in stellis
„ Ordo immutabilibus mandatis currit.
Et alibi divina *Revelatione* nixus de Rege hujus uni-
versi ita prosequitur. (a)

- „ Ipsum vero non video ; circumdatus est enim nebula ;
„ Omnibus enim mortalibus mortales quoque sunt pu-
„ pillæ in oculis ,
„ Imbecilles autem ad videndum *Jovem* omnia regentem.

Ex his ad oculum patet , proprietatum *Dei*, quas ha-
buere Græci Philosophi, Ideas adeo cum *Revelatione*
genuina conspirare, ut ad mirum profecto sit, qui tam
exacta *Revelationis* documenta a Sacerdotibus & sapien-
tibus Ægyptiorum Philosophis Græcis tradi, explicari-
que potuerint. *Revelatio* hæc, mystica Ægyptiorum Phi-
losophia nonnullis tantum nota, nuncupabatur.

§. 135.

Eandem sententiam *Revelationis* alii quoque Philo-
sophi, Poëtæque Græci adoptarunt, & admittæ creatione
hujus universi, *Ens* quodam extramundanum omnipotens
sapientissimum optimum introduxerunt. Aliqui eorum
plane verba *Revelationis* adhibuerunt, ut Homerus de
septima die, id est, de sabato loquitur ita: (b)

„ Sep-

(a) Ibidem. (b) Homer. in fragmentis.

- „ Ἐβδομάτῃ δὲ κατήλυθεν ἱερὸν ἥμαρ.
 „ Ἐβδομον ἥμαρ ἦν, ἢ τῷ τετέλεστο ἅπαντα.

Ὡσαύτως ἢ ὁ Ποιητὴς Ἄνθος ἀδει • (α)

- „ Ἐβδομάτῃ δὲ οἱ τετελεσμένα πάντα τίτονται •
 „ Ἐπτά δὲ πάντα τίτονται ἐν ἕρανῷ ἀγερόεσσι •

Ὁμοίως δὲ μὲ τὸν Ὀρφίαν ὀμιλεῖ ἢ ὁ Θαλῆς ὁ Φι-
 λίσσοφος, ὁ Ἡσίοδος ἢ ὁ Σοφοκλῆς. Καὶ ἐ μὲν Θαλῆς
 ἔτω (β) • „ πρεσβύτατος, λέγει, τῶν ὄντων Θεός •
 „ ἀγεννητος γὰρ • Κάλλιστον Κόσμος •ποίημα γὰρ
 „ Θεῶν. Ἀπὸ ἐδῶ δύο προκύπτει, ἡ αἰωνιότης τῆ Θεοῦ
 δηλονότι, ἢ ἡ κτίσις τότε τῆ Παντός, τὸ ὅποσον ὑ-
 ποδέτει τὸν Κτίστην ἔξω ἑαυτοῦ, ὅστις εἶναι αἰτία πρώ-
 τη, ὡς ἡ Ἀποκαλύψις ἀποφαίνεται. Ὁ Ἡσίοδος
 δὲ ἀδει ἔτωσι • (γ)

- „ Μάντις δὲ ἔδειξεν ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
 „ Ὄξισ ἀν εἰδείη Ζηνὸς ἰοδὸν Ἀγκυρόχοιο.
 „ Αὐτὸς γὰρ πάντων Βασιλεὺς ἢ Κολρανὸς ἐστὶν
 „ Ἀθανάτων • σοὶ δὲ ἔστις ἀγέρησαι κρείσσος ἄλλος.

Ἐντεῦθεν ὁρᾷς πόσον ὀμοιάζει μὲ ἐκεῖνο τῆς Ἀποκα-
 λύψεως τὸ ῥητόν • (δ) „ τίς ἐγὼ εἶμι κυρίως. Ὁ δὲ
 Σοφοκλῆς κωμῶδει τὸν ἐπόμεον τρόπον • (ε)

- „ Εἷς ταῖς ἀληθείαισιν, εἷς ἐστὶ Θεός,
 „ Ὅς Οὐρανὸν τέτευχε, ἢ Γαίαν μακρὴν,

„ Πότ-

(α) Ὁρ. τὸ αὐτὸ ποίημα. (β) Διογ. Λαίρτ. ἐν τῷ βίῳ
 αὐτοῦ. (γ) Ἡσίοδ. ἐν τοῖς Ἀποσκόμοις. (δ) Ἡσίοδος
 Κριφ. μί. 13. (ε) Ὁρ. Γουτ. Μάρτ. λόγ. παλαιῶν, πρὸς
 Ἑλλ.

- „ Septima sacra dies referato illuxerat orbi
 „ Septima lux aderat, qua cuncta exacta fuere,

Linus similia habet: (a)

- „ Septima jamque dies, qua cuncta exacta rubebant.
 „ Omne læta dies est septima, septima rerum.

Thales eodem modo loquitur: (b) „ Antiquis-
 simum, dicit, *Entium Deus*. Ingenitum enim. Opti-
 mum Mundus; opus enim Dei. Ex his dictis clare de-
 duci potest & æternitas *Dei*, & creatio hujus universi,
 & existentia causæ cujusdam extramundanæ, & primæ.
 Hesiodus autem ita canit: (c)

- „ Vates autem nullus est terrestrium hominum,
 „ Qui noverit *Jovis* mentem *Ægidem* tenentis.
 „ Ipse enim omnium rex & princeps est.
 „ Immortalium. Tecum vero nullus certarit de poten-
 tia alius.

Hinc ad oculum vides, qui similia hæc sunt cum illo
Revelationis dicto: (d) „ quis cognovit mentem
 domini.

Sophocles vero secundum Orpheum ita: (e)

- „ Unus profecto, unus est *Deus*,
 „ Qui cœlum creavit & amplas terræ plagas.

O

„ Cœ-

(a) Vid. poem. lini. (b) Diogen. Laertius in vita Thal.

(c) Hesiod. in fragm. (d) Hesai. Cap. XXXX. W. 13.

(e) Vid. Just. Martyr. orat. adhortat ad Græc.

- „ Πόντον τε χαροπόν, οἶδμα ἢ ἀνέμων βίας
 „ Οἰητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίας πλανώμενοι,
 „ Ἰδρυσάμεθα πημάτων παραψυχῆν
 „ Θεῶν ἀγάμλατ' ἐκ λίθων, ἢ χαλκίωσ,
 „ Ἡ' χρυσοτεύατων, ἢ ἐλεφαντίων τύπης·
 „ Θυσίας τε τύτοις, ἢ καλῶς πατηγύρεις
 „ Στίφοντες, ἕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.

Βλέπεις λοιπὸν τύτοι ὁ Ποιῆται πόσον σαφῆματα
 διαλέγονται! ὁ Ἀριστέλης δὲ ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξῃ εἰς
 τὰ Μεταφυσικά τε ἔξω τῆς τῷ Κόσμῳ ἐν ὄν ἀπλό-
 γατος ἢ ἀδαιρέτος, λέγων· (α) „ ἔτι μὲν ἔν ἐστὶ
 „ ἕσια αἰδῖος ἢ ἀκίηλος ἢ κεχωρισμένη τῶν αἰδητῶν,
 „ φαιερὸν ἐκ τῶν εἰρημῶν· δίδικται δὲ, ἢ ἔτι μί-
 „ γεθος ἕδν ἐνδέχεται ἔχει ταύτην τῆς ἕσιας, ἀλ-
 „ λά ἀμερῆς ἢ ἀδαιρέτός ἐστι. Ὁ δὲ Κλεάνθης ὁ
 Στωϊκὸς σαφῆματα κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν περιγράφει
 τὰς ιδιότητας ἐκεῖνῃ τῷ ὄντος τῷ τῆς ὕλης κεχωρισ-
 μῆς, ἐν τινὶ ποιήματι αὐτῷ περὶ Θεῦ λέγων (β)·

- „ Τὸ ἀγαθὸν ἐρωτᾷς με οἶον ἔς; ἄκω δὴ.
 „ Τεταγμένον δίκαιον, ὅσιον, εὐσεβές,
 „ Κρατῆν ἑαυτῷ, χρησίμον, καλόν, δέον,
 „ Αὐστηρὸν, ἀυδέκασον, αἰεὶ σύμφηρον,
 „ Ἀφοβόν, ἀλυπόν, λυσιτελές, ἀπάδυνον
 „ Ὠφέλιμον, ἀσφαλές, φίλον, ἐντιμον, εὐάρεστον,
 „ Ὁμολογῆμενον, εὐκλεές, ἀτυφόν,
 „ Ἐπιμελές, περῶν, σφοδρὸν, χροσιζόμειον,
 „ Ἀμειμπτόν, αἰεὶ διαμέιον.

Ὡσαύτως ἢ ὁ Ἀθηναῖος Ὁ Ξενοφῶν, καθὰς ἔ Ὁ ρεφεὺς
 σχιδόν ἀνωτέρω, κατὰ λέξιν λέγει· (γ) „ ὁ γῆν πάν-

„ τα

(α) 14. Μεταφ. Κεφ. ζ'. (β) Ὁρα Εἰσιθ. Περμφ.

Προπαρ. Εὐγγ. Βιβλ. ιγ', (γ) Ὁρ. αὐτόθι.

„ Cœrulea ponti terga , tumorem , & infranes Notos
 „ At nos miselli pectore errantes vago
 „ Calamitatum fiximus solatia.
 „ Formas Deorum saxæas , aut æreas
 „ Auroque ductas fustili , aut eburneas.
 „ His dum immolamus , dum otato augustos die
 „ Reddimus honores , esse nos remur pios.

Aristoteles vero in sua metaphysica conatur demon-
 strare *Ens* quodam dari extramundanum , simplicissi-
 mum & indivisibile hunc in modum. (a) „ Quod ergo
 „ substantia æterna , & immobilis & distincta a sensi-
 „ bilibus sit , ex dictis jam patet. Demonstravimus
 „ etiam , & magnitudine carere hanc substantiam , sed
 „ sine partibus & indivisibilem esse. Cleanthes autem
 Stoicus plane secundum *Revelationem* describit proprie-
 tates illius *Entis* , quod a materia distinctum est ; in
 aliquo enim poemate suo de *Deo* ita mentem suam ex-
 plicat : (b)

„ Quidnam *bonum* sit , me rogas ? jamjam accipe.
 „ Quod ordinatum est , integrum , sanctum pium
 „ Suique compos , utile , decens commodum
 „ Grave , ac severum , quodque semper conferat.
 „ Metu & dolore majus , & molestia , salubre
 „ Jucundum , & sibi consentiens , clarum &
 „ Modestum , sedulum , lane , ac potens , perenne ,
 „ Labis nescium , ac semper manens.

Eadem ferme verba Orphei habet quoque Xenophon
 atheniensis Socratis discipulus , qui ita scribit : (c) „ qui

O 2

„ om.

(a) Aristot. 14. metaphys. Cap. VII. (b) Vid. Euseb. pamph.
 præpar. Evangel. Lib. XIII. (c) Vide ibidem

„ τα σείων ἢ ἀτρεμίζων, ὡς μὲν μέγας τις ἢ δυνατός;
 „ φανερός· ὅποτος δ' ἐστὶ μορφὴν, ἀφηνής· εὐδὲ μὲν
 „ ὁ παμφαῆς δοκῶν Ἥλιος, εὐδ' ἕτος ἔοικεν ὄραν ἀν-
 „ τὸν ἐπιτρέπει· ἀλλ' ἦν τις αὐτὸν ἀναιδῶς θεάσθηται
 „ τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. Ὅθεν τῇ πίσει μόνον ὁ Θεὸς
 „ γνωρίζεται, ἕχι δὲ τῷ λόγῳ, ἢ πίσις δὲ τῇ Ἀπο-
 „ καλύψει, ἀρα δὲ τῆς Ἀποκαλύψεως· αἰσάντως
 „ δὲ ἢ αἱ Σιβύλλαι κατὰ τὸν Ἡσίοδον λέγουσι ταῦτα χει-
 „ δόν περὶ τῆ ἀθανάτου Θεῷ· (β)

„ Τίς γὰρ σὰρξ ἰδύναται τὸν ἐπεράσιον
 „ Καὶ ἀληθῆ ἑφθαλμοσιν ἰδεῖν Θεόν
 „ Ἀμβροτον, ὅς πόλοι οἰκεῖ; ἀλλ' εὐδ' ἀκτίων
 „ κατ' ἐναντίον Ἡέλοιο, ἀνδραυποὶ γῆναι
 „ Δυνατοὶ, θυητοὶ γεγεμῶτες.

Συναδόντως τῇ θείᾳ Ἀποκαλύψει ἐστὶ ἢ ὁ χηρισμὸς
 τῆ Ἀπόλλωνος·

„ Μῆνοι Χαλδαῖοι σοφίαν λάχον· ἠδ' ἄρ' Ἑβραῖοι,
 „ Ἀυτογενεῖδλοι ἀνακτα σεβαζόμενοι Θεὸν αἰγνώως·

Οἷα ἔς ἔν, ὅτι μόνον παρ' Ἑβραίοις ἢ Χαλδαίοις κοινοῦς
 εἰς ὅλας ἢ Ἀποκαλύψεις ἐδιδάσκετο, εἰς δὲ τῆς λοι-
 πῆς Αἰγυπτίως ἢ ἄλλως μυθικῶς. Οὐκ ἀντιλέγει δὲ
 πρὸς τῆτοις τῇ τῆς Ἀποκαλύψεως ἰδέα ἢ Ξηνοφά-
 νης ὁ Κολοφώνιος φάσκων, ὅτι εἰς ἢ ἀσώματος εἶναι ὁ
 Θεός· (β)

„ Εἶς

(α) "Ορ. Γ' υπ. μαρτ. πρὸς τὲς "Ελλ. (β) "Ορα Εὐσεβ. Παμφ.
 Πρωπαρ. Εἰσαγγ. βιβλ. ιγ'.

„ omnia concutiat, idemque tranquillet, eum & mag-
 „ num & potentem constat. Qua vero specie sit, non
 „ liquet. Ac ne sol ipse quidem, ut lucem quoquo
 „ versum diffundere videatur, impune tamen sese vi-
 „ deri non patitur, quisquis enim in eum impudenter
 „ intueri conetur, visum amittit. Ex quo iterum patet,
 credendam, & non ratione perspicendam esse essentiam
 & existentiam *Dei*, & hoc *Revelationi* debetur. Sibyllæ
 fere etiam ita, ut Hesiodus, canunt de immortali *Deo*: (a)

„ Quæ caro verum oculis, immortalemque videret
 „ Cœlestemque Deum, cujus super æthera sedes?
 „ Quippe nec adversi radiantia spicula solis
 „ Mortales subeunt defixo lumine visus.

Vides, super æthera, dicit, hoc est: *Ens* extramun-
 danum. Similiter & oraculum Apollinis:

„ Soli Chaldaei, & Hebræi sapientiam sortiti sunt
 „ A se natum regem pure colentes *Deum*.

Ex quo liquet, communem *Revelationis* explicationem
 non nisi apud Hebræos & Chaldaeos scilicet Sacerdotes
 & Sapientes Assyriorum & Babyloniorum fuisse, reli-
 quis vero mystice. Xenophanes autem Colophonius
 etiam eodem modo asserit unum & corpore carentem
 esse *Deum*: (b)

Lo-

(a) Vide Just. Mart. ad Græc. (b) Vide Euseb. præpar.
 Evang. Lib. XIII.

- „ Εἰς Θεὸς ἔστι Θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος
 „ Οὔτε δέμας θνητοῖσι ὅμοιος τ' ἐδὲ νόημα·
 „ Ἀλλὰ βροτοὶ δοκίμοι Θεὸς γινῶσθαι,
 „ Τὴν σφίτεραν δ' ἰδῆτα ἔχειν φωτὴν τε δέμας τε·

Ὁμοίως ἀποφαινεται καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ὁ Φιλόσοφος λαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς Ἀποκαλύψεως περὶ τῆς τοῦ Παντός μορφώσεως. δηλαδή ἐκεῖνη (α)· „ ἡ δὲ Γῆ
 „ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκέυαστος· ὁδὸν λέγει (β)·
 „ πάντα χεῖματα ἦν ὁμῶ, εἶτα νῦν ἐλθὼν αὐτὰ δι-
 „ κόσμησε, παρ' ὃ καὶ νῦν ἐπεκλήθη. Καὶ κατωτέρω·
 „ νῦν μὲν ἀρχὴν κινήσεως. Ἀδελφὰ τέτρα φησι καὶ ὁ
 „ Εὐκλείδης (γ)· „ εἰ τὸ Ἄγαθόν πολλοὺς εἰκόμασι
 „ καλύμμενον· ὅτι μὲν γὰρ Φρόνησιν, ὅτι δὲ Θεόν,
 „ καὶ ἄλλοτε Νῦν. Τὰ αὐτὰ τῷ Ἀναξαγόρῃ φησὶ καὶ
 „ ὁ Πλάτων, ὡς ὁ Διογένης λέγει· (δ) „ δοκεῖ δὲ τῷ
 „ Πλάτῳ τὸν Θεόν, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἀσωμάτου εἶ-
 „ ναι· ἔτω γὰρ μάλιγα φθορᾶς καὶ πάθους ἀνεπίδεκτος
 „ ὑπάρχει. Περὶ τούτου δὲ ἰκανῶς διαλέγεται ὁ Κικέρων·
 (ε) φαίνεται δὲ αὐτῷ ἡ γνώμη καὶ ἐν τοῖς αὐτῷ συγ-
 γραμμασι, καὶ μάλιγα ἐν τῷ περὶ Νόμων, καὶ ἐν τῷ Τι-
 μαίῳ. Ὁ Πυθαγόρας δὲ, ὁ τῷ Πλάτῳ ὡς πρὸς τὰ
 Μεταφυσικὰ Διδάσκαλος, (ἐπειδὴ καὶ ὁ Πλάτων ὅλους
 σχεῖν τὰς σοφὰς τῶν γειῶν ἤκουσε) λέγει ἔτω· (ζ)
 „ ἀρχὴ μὲν τῶν πάντων Μονάδα· (διὰ τῆς Μο-
 νάδος δὲ ἔνοσι ὄν ἁπλοῦς, ὡς διὰ τῆς Δυάδος
 ὄν σύνθετον), „ ἐκ δὲ τῆς Μονάδος ἀόριστος Δυά-
 η δα,

(α) Γεν. Κεφ. α. 2. (β) Διογ. Λαίρτ. ἐν τῷ βίῳ αὐ-
 τῷ. (γ) Διογ. Λαίρτ. ἐν τῷ βίῳ αὐτῷ. (δ) Λαίρτ.
 ἐν τῷ βίῳ αὐτῷ. (ε) Κικέρ. περὶ Φύσεως Θεῶν βιβλ.
 α. (ζ) Διογ. ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ.

- „ Maximus idem hominum , ac superum *Deus* unicus
 „ ille est
 „ Quem mortalis homo non mente, aut corpore reddat
 „ — — ast homines generari numina credunt
 „ Illaque voce libi , vultuque & corpore profus.

Anaxagoras eodem modo loquitur sicuti *Genesis*, (a) re-
 formans tantum illam: (b) „ omnia simul erant, deinde
 „ accessit mens, eaque composuit, quam ob rem & mens
 „ sive animus dicitur. Et inferius: mentem esse ini-
 „ tium motus. *Euclidis* eadem sunt verba: (c) „ bo-
 „ num esse unum definiuit multis nominibus celebre;
 „ aliquando enim hoc dici *Prudentiam* , quandoque
 „ *Deum*, alias *Mentem* adpellari. *Plato* eadem habet,
 quæ *Anaxagoras*; (d) „ opinatur *Deum* sicuti & ani-
 „ mum incorporalem esse. Sic enim corruptione &
 „ perturbatione nulla omnino adfici. *Pythagoras* ve-
 ro (e) *Platonis* in metaphysica præceptor (nam *Plato*
 ferme omnium gentium sapientes, & magos ipsos audi-
 vit, ut *Diogenes Laertius* dicit) ita habet: (f) „ Prin-
 „ cipium quidem omnium esse unitatem. (Per unita-
 tatem autem intelligit *Ens* simplicissimum, ut per dua-
 litatem *Ens* compositum.) „ Porro ex unitate indefi-
 „ nitam dualitatem, veluti materiam auctori unitati sub-
 „ jecisse. *Xenophanes* vero clarissime loquitur: (g)
 „ *Dei*

- (a) *Gen. C. I.* (b) *Diog. Laert.* in vita ipsius. (c) *Diog.*
Laert. in vita ipsius. (d) *Plato* in *Timæo*, & *Diog.*
genes in vita ipsius, vid. & in *Libro legum.* (e) *Vid.*
 & *Cicer.* de nat. *Deo.* *Lib. I.* & *Phædonem.* (f) *Diog.*
 in vita ipsius. (g) *Diog.* in vita ipsius.

„ δα , ὡς ἂν ὕλην τῆ Μονάδι αἰτῶ ὄντι ὑποσῆμαι ,
 ἀδελφά δὲ τοῖς εἰρημένοις μαρτυρεῖ ἢ ὁ Ἄενοφάνης λέ-
 γων· (α) „ ἕσταν Θεῶ Σφαιροειδῆ , μηδὲν ὁμοίου
 „ ἔχουσιν ἀνθρώπων· ὅλον δὲ ἕρᾶν , ἢ ὅλον ἀκύνει , μὴ
 „ μέντοι ἀναπνεῖν , σύμπαντά τε εἶναι Νῦν , ἢ φρόνησιν ,
 „ ἢ αἰδῖον . Τὸν αὐτὸν τρόπον σχεδὸν ὁμιλεῖ ἢ ὁ Ποιη-
 τῆς Ἀρατος , ὧς ἂν εἶναι λόγια τῆς Γενέσεως Ποιη-
 τικῶς μεταβεβλημένα· (β)

„ Αὐτὸς γὰρ τά γε σῆματ' ἐν ἕρανῶ ἐσῆριξεν ,
 „ Ἄστρα διακρίνας· ἐσίψατο δ' εἰς ἐνῆαυτὸν
 „ Ἀστέρων , οἷκε μάλισα τετυγμένοι σημαῖοισιν
 „ Ἀνδράσιν ἑράων , ὄφρ' ἔμπεδα πάντα φύηται .

Καὶ ὁ Ὀμηρος συναδόντας τῆ τῷ Μωσέως Κοσμοποιίᾳ ,
 ἀποφαίνεται λέγων· (γ)

„ Ἐν μὲν γαίαν ἔτιυξ' , εἰ δ' ἕρανόν , ἐνδὲ θάλασσαν ,
 „ Ἐν δὲ τὰ τεῖρεα πάντα , τὰ τ' ἕρανός ἐσε φάνωται .

Ὁ Σωκράτης δὲ σαφίεστα ἀποφαίνεται τὸν Θεὸν ὄν
 κειχωρισμῖνον τῆς ὕλης τετέρι τῷ Κόσμῳ· (δ) „ τὸ
 „ ἐν τῷ Μονοφυῖς , ἢ αὐτοφυῖς , τὸ μοναδικόν , τὸ ὄν-
 „ τως ἀγαθόν . Πάντα δὲ ταῦτα σπεύδει εἰς τὸν Νῦν·
 „ Νῦς ἔν ὁ Θεός , χωριστὸν εἶδος , τετέρι τὸ ἀμιγῆς
 „ πάσης ὕλης , μηδενὶ παθητῶ συμπεπλεγμένοι .

§. 136.

(α) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ . (β) Ἀράτ. Φαινομ. ἐν τῇ ἑρχῆ .
 (γ) Ὀμίρ. Ἰλιάδ. 483 . (δ) Πλάτ. περὶ τῶν Ἀριστ.
 τοῖς Φιλ. βιβλ. εἰ

„ Dei substantiam globosam esse, nihilque habere cum
 „ hominibus commune. Totum cernere, totum audire
 „ non tamen respirare. Simulque esse omnia *Mentem*,
 „ *Frudentiam*, *Æternitatem*. Eodem modo loquitur
 quoque Poëta Aratus, ac si ipsa verba Genesios
 forent Poëtice mutata : (a)

„ Ipse enim hæc signa in cælo firmavit,
 „ Sidera distinguens, coronavit autem in annos
 „ Astra, quæ maxime facta assignarent
 „ Viris tempora, ut certa omnia fiant.

Et Homerus similiter opificio mundi a Mose descripto
 asserit dicens : (b)

„ In eo terram quidem fecit, cælumque & mare,
 „ Et omnia sidera, quibus cælum coronatum est.

Socrates vero manifestissime asserit *Deum* esse *Ens* di-
 stinctum a materia hoc est, a mundo : (c) „ unicum a
 „ se natum, & sua sponte, unicum, verum bonum.
 „ Omnia autem hæc tendunt ad mentem. Mens ergo
 „ *Deus* distincta species, hoc est : immixta ab omni
 „ materia, nulli perpeffioni complexa. Similia habent
 alii quoque Philosophi & Poëtæ.

§. 136.

(a) Arat. Phænom. ab initio. (b) Homer Iliad.
 Lib. XIV. W. 483. (c) Plut. de placit Phi-
 los. Lib. 2.

„ Ἀπὸ ὅλα λοιπὸν αὐτὰ βλίπεις, ὅτι ἡ **Θεῶν Ἀποκάλυψις** ἐδιδάσκειτο εἰς τὰ Σχολεῖα τῶν Αἰγυπτίων Μυσικῶς, ὡσαύτως ἔτι εἰς τὴν Βαβυλωνίαν παρὰ Χαλδαίους. Εἰς δὲ τὴν Ἑβραϊκὴν ἦτον εἰς ὅλην κοινῇ, δηλαδὴ ἰερμηνύετο τῷ λαῷ, ἢ γεγραμμένη ἦν, ὡς ὑπὸ τῷ Μωσέως, ἢ ἄλλων μετὰ ταῦτα· ἰδὼ ὅμως διελθόντες, ὅτι ἀπὸ τῷ Μωσέως τὰ βιβλία οἱ Ἕλληες ἐδιδάχθησαν τῆς Ἀποκάλυψιν, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς τῶν Αἰγυπτίων Σοφῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειτο μυσικῶς, ὡς εἴρηται, ἢ γρηγοῖα ἰδέα τῷ Θεῷ· ἐπειδὴ ἐκεῖνοι εἶχον τὰ γράμματα τὰ Ἱερογλυφικά περὶ τῆς κτίσεως τῷ Κόσμου διὰ Ἀποκαλύψεως ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν διαδοχικῶς παραδεδωμένα ἢ ἰερμηνευμένα, ὡς εἴρηται· ἐξ αὐτῶν ἢ ὁ Μωϋσῆς αὐτὸς τὰ πλεῖστα ἀρύσατο. Ὅθεν πρώτη γνώμη καὶ δόξα ἀληθὴς καὶ τῷ λόγῳ σύμφωνος, καὶ εἰς τὸ ἐρμηνεύειν τινὰς τὰ φαινόμενα ἰσχυρῆς περὶ τῆς πρώτης Αἰτίας τῷ παντός, δηλαδὴ τῶν φαινομένων εἶναι αὐτὴ ἢ διὰ Ἀποκαλύψεως γενομένη τοῖς ἀνθρώποις. Ἐπειδὴ, ὡς ἀνωτέρω δεδεικται, τῷ λόγῳ ἀδύνατον ἦτον εὐθέως οἱ ἄνθρωποι εἰς τοιαύτην δόξαν περὶ τῆς πρώτης Αἰτίας διὰ τῶν φαινομένων· ὁποῖος δὲ θελεῖ περὶ τούτου, δηλαδὴ περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τῆς εἰς πάντα τὰ γένη διασπαρθείσης ἢ μάλιγα μεταξὺ τῶν φιλοσόφων, ὡς ἀναγιώσκων τὸν Κλήμεντα, τὸν Γρηγορίου, τὸν Εὐσέβιον, μάλιγα δὲ τῆς Προπαρμασκευῆς αὐτῆ τὸ β. β. ἕως τὸ ιγ. βιβλίον, εἰς τὰ ὅποια ἀρκυτὰ ἀποδεικνύουσι τὴν Ἑλληνικὴν ἀπαιτὴν ὑπὸ τῆς Ἀποκαλύψεως ἀρύσασθαι. „

§. 136.

Ex his vides, divinam *Revelationem* a Sapien-
 tibus, & Sacerdotibus Ægyptiorum & Chaldæorum my-
 stice doctam fuisse, quæ Hebræis communis erat, id
 est, populo explicabatur, prout a Patriarchis, præcipue
 vero a Mose, & aliis post illum accepta fuerat. Non
 hic dicimus, Græcos ex Mosis Libris genuinam *Re-
 velationem* fuisse doctos, sed a Sapien-
 tibus & Sacerdo-
 tibus Ægyptiorum, qui mystice genuinam *Dei* ideam
 explicabant. Ægyptii vero scripta habebant hierog-
 lyphica de creatione Mundi & aliis rebus a Patriarchis
 successive tradita, & explicata, ex quibus & Moses
 quam plurima hauserat. Prima ergo sententia, & ra-
 tioni conformior, & explicandis phænomenis accomo-
 dator est illa ipsa, quæ per *Revelationem* facta homini-
 bus fuerat, scilicet creata hæc omnia esse ex nihilo,
 atque adeo existere Creatorem horum omnium, sive Cau-
 sam primam & extramundanam, cujus ideam per ratio-
 nem adquirere est impossibile, ut superius demonstra-
 vimus. Qui vero de propagatione hujus *Revelationis*
 in omnes gentes plura scire cupit, consulat Clementem
 Alexandrinum, & quidem ipsius Stromata, Eusebii præ-
 parationem Evangelicam a primo usque ad decimum
 tertium librum, in quibus satis demonstrat, Græcos
 omnia ex *Revelatione* accepisse. Etiam Justinus apolo-
 gias, orationem ad Græcos, & de Monarchia. Hic
 enim erat Philosophus Græcorum quam solertissimus,
 & est major omni exceptione.

§. 137.

„ Δευτέρα δὲ γνώμη εἶναι ἡ προσάρμοσις τῆς Ἰου-
 σίας ἰδέας τῷ Θεῷ τῷ ἔξω τῦτε τῷ Κόσμου πρώτου
 Αἰτίῳ διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως γνησίως εἰς αὐ-
 τὸν τὸν Κόσμον· ἐπειδὴ αὕτη ἡ ἰδέα ἦτον ἀδύνατον νὰ
 παραφρασθῇ, ὡς ἀπονεκάλυπται, μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι οὔτε
 ἐν χρόνῳ, ἔτε ἐν διαστήματι, καθὼς εἶναι αἱ ἡμέτεραι
 ἰδέαι· ὅθεν καὶ ἐκεῖνο τὸ αἷτιον τῶν αἰτίων ἰδ' προσήρομο-
 σαν εἰς τὰ δευτέρα αἷτια, δηλαδὴ εἰς τὴν ὕλην αὐτὴν με-
 ταβάλλον καὶ διοικῶν αὐτὴν κατὰ τὰ αὐτῷ δοκῶντα. Ἐν-
 τεῦθεν λοιπὸν παρεήχθη καὶ ἡ περίφημος Πανθεΐα, τῆς
 ἐποίας οἱ ὑπερασπισταί, Πανθεΐσαι κέκληνται. Ἀὕτη
 λοιπὸν ἡ Πανθεΐα πάλιν διαφορῶς ἡρμήνευται, ὅθεν καὶ
 διάφορα εἶδη τῆς Πανθεΐας περὶκυψαν, ὡς ρηθῆσεται,
 Πανθεΐσαι δὲ ὅλοι σχεδὸν οἱ πάλαι Φιλόσοφοι ἦσαν
 τιῶν ἐξαιρημένοι. „

§. 138.

„ Πρώτον μὲν εἰς εἶδος τῆς Πανθεΐας εἶναι ἰε-
 κίνο, δι' ἃ οἱ παλαιοὶ Φιλόσοφοι ἐνόμιζον τὴν Αἰτίαν
 τῶν φαινομένων ἐνεῖναι αὐτῇ τῇ ὕλει, ὡς τῷ σώματος
 ἐν αὐτῷ τῷ σώματι· δηλαδὴ εἰλεγον, πῶς βλέπομεν
 φαινόμενα τοιαῦτα, τὰ ὅποτα πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ
 λόγον, ἔχι δὲ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ὅθεν πρέπει νὰ
 εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν ὕλην Πνεῦμα τι παγκόσμιον ἀπο-
 τελεῖν ταῦτα πάντα, δηλαδὴ κινῆναι, μεταβάλλον τὴν ὕ-
 λην, ἢ γεννῆναι μὲ ἕναν λόγον ὅλον τῦτο τὸ Πᾶν εἶναι
 Θεός, Ὁν ἀναγκαῖον αἰώνιον, δηλαδὴ ἀναρχον καὶ ἀτε-
 λεύτητον· τοιαύτης γνώμης ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ Φιλόσοφοι,
 ἐπεὶ ἀνωτέρω ἀνεφέρμεν περὶ τῆς πρώτης γνώμης. Πρω-
 τος λοιπὸν κατὰ τῦτο τὸ εἶδος Πανθεΐας εἶναι ἡ
 Ο'ε-

§. 137.

Secunda Sententia est applicatio hujus ideæ nempe *Dei* ipsi mundo. Cum enim impossibile esset talem ideam sibi efformare *Dei*, qualem nobis *Revelatio* representat, carentem corpore nec in tempore nec in spatio existentem: nam nihil sine his relationibus representari potest, ut omnes nostras ideas examinanti patebit, ideo hanc causam causarum quæsierunt in rebus, nempe in ipsa materia, quam diverso modo sese modificare, mutare, & formare cernebant. Inde ortus est *Pantheismus*, cujus defensores *Pantheistæ* vocantur. Cum vero *Pantheismus* quoque, sicuti aliæ sententiæ diverso modo explicatus sit, diversæ species *Pantheismi* ex hac explicatione emanarunt, ut inferius dicturi sumus. *Pantheistæ* vero omnes antiqui Philosophi, & Poætæ fuerunt paucis exceptis.

§. 138.

Prima species *Pantheismi* est illorum Philosophorum, qui putabant *Causam* phænomenorum ipsi materiæ inesse, ut causa phænomenorum in nostro corpore contingentium in ipso corpore nostro quærenda est. Videmus enim (hoc fere eorum ratiocinium fuit) in hoc mundo talia phænomena, quæ casui tribui non possunt, nec explicari sine summa quadam Mente, sive ratione, hinc concludebant inesse oportere ipsi materiæ Spiritum quendam universalem omnia hæc efficientem diverso nempe modo materiam moventem, & mutantem; paucis hoc universum esse *Deum*, *Ens* illud necessarium æternum infinitum &c. Hujus Sententiæ erant omnes Philosophi superius pro *Revelationis* ideâ citati, inter quos pri-

Οἱ ἐφεῖς, τὶ ἔποτον συνάγεται ἐκ τῶν ἱεπομένων αὐτοῦ
 εἰχῶν ἔσον ἐν τοῖς Τῦμοις, τῶσσι ἢ ἐν τοῖς Αἰποσκί-
 μασι· διότι ἔκει ὅπῃ τῆν Αἰποκάλυψιν διηγείται,
 καθὼς τῆν ἤκιστον, ὡς ὁ παλαιὸς Λόγος, κατ'
 αὐτὸν, ἔμιλει κατὰ τῆν πρώτην γνώμην, ὡς οἱ εἰρημί-
 ροι αὐτῆ εἰχῶν διεικύνουσιν· ἔκει δὲ ὅπῃ ὁμιλεῖ, καθὼς
 ἐκαταλάμβανε, δηλαδὴ διὰ τῆ ἰδίῃ λόγῳ, ὁμιλεῖ
 κατὰ τὸτο τὸ εἶδος τῆς Πανθειᾶς, ὡς ἐκ τῶν ἐπο-
 μίνων αὐτῆ εἰχῶν δῆλον γίνεται· (α)

- „ Τοῦτοια σὺν τῷ παντι Διὸς κάλιν ἐντός ἐτύχθη
 „ Αἰθέρος ἐυρείης ἢ δ' ἔρανεῦ ἀγλαοῦ ὕψος,
 „ Πόντου δ' ἀτρυγέτου, γαίης δ' ἐρικύδεος εὐρη,
 „ Ὠκεανός τε μέγας, ἢ ἰεῖατα τάρταρα γαίης,
 „ Καὶ ποταμοὶ ἢ πόντος ἀπείριτος, ἄλλατε πάντα·
 „ Πάντες δ' ἀθάνατοι μάκρως Θεοὶ ἠδὲ Θεάιναι,
 „ Ὅσα δ' ἔην γενοῦσα, ἢ ὕπερον ὀππὸς ἔμιλλεν,
 „ Ἐγγέετο. Ζηνὸς δ' εἰσι γαστέρι σύδρα πεφύκει.
 „ Ζεὺς πρῶτος γέετο, Ζεὺς ὕδατος ἀρχικέραυτος,
 „ Ζεὺς κεφαλῆ, Ζεὺς μέσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τί-
 τυκται.
 „ Ζεὺς ἀρσην γέετο, Ζεὺς ἄμβροτος ἔπλετο σύμφη·
 „ Ζεὺς πυθμὴν γαίης τε ἢ ἔρανεῦ ἀερέοντος·
 „ Ζεὺς προίη πάντων, Ζεὺς ἀκαμάτε πυρὸς ὄρη·
 „ Ζεὺς πέντε βίβα, Ζεὺς ἥλιος ἠδὲ Σελήνη·
 „ Ζεὺς Βασιλεὺς, Ζεὺς αὐτὸς ἀπάντων ἀρχιγενε-
 θλος.
 „ Ἐν κράτος, εἰς δαίμων γέετο, μέγας ἀρχὸς ἀ-
 πάντων,

„ Εἶς

primus & antiquissimus est Orpheus. Colligi hoc potest ex sequentibus ipsius versibus, qui in Hymnis & extractis continentur. Nec mirum hoc alicui adparere debet, nos duas Sententias huic Poëtæ tribuere. Longe enim aliter *Deum*, & illius attributa describit, dum secundum *Revelationem*, sive antiquum *Sermonem*, ut ille dicit, loquitur, quam dum sententiam propriæ suæ rationis enarrat. In hac *Pantheista* est primæ speciei; sic enim habet: (a)

- „ Propterea cum universo intra *Jovem* iterum facta est
 „ *Ætheris* lati, cœlique gloriosa altitudo,
 „ *Ponti* vero sterilis, terræque admodum gloriosæ altitudines
 „ *Oceanus*que magnus, & infima tartara terræ
 „ Et fluvii & pontus infinitus, & omnia.
 „ Omnesque immortales beati *Dii*, *Deaque*
 „ Quantaque erant facta, & post futura erant
 „ Facta sunt, in ventre enim *Jovis* coëxistebant.
 „ Consilium, primum genitorem, & numen *Amoris*
 „ Hæc *Jovis* immenso sub corpore cuncta coercent.
 „ Atque hujus caput eximium, vultusque decoros
 „ Irradians, cœlum videas, cui pendula circum,
 „ Aureaque; astrorum multo se lumine fundit
 „ *Cæsaries*, genuinumque alto stat vertice cornu
 „ In tauri speciem, rutiloque accenditur auro
 „ Ortus & occasus, superis nota orbita divis.
 „ Sunt oculi *Phæbus*, *Phæbo*que adversa recurrens
 „ *Cynthia*. Mens verax, nullique obnoxius æter

„ Re.

(a) Orphi. in extractis Pag. 365.

- „ Ἐν δὲ δέμας βασιλειον, ἐν ᾧ τὰ δε πάντα κλυ-
 κλεῖται
 „ Πυρ, ἢ ὕδωρ, ἢ γατα, ἢ αἰθήρ νύξτε ἢ ἡμῆρ.
 „ Καὶ μήτις, πρῶτος γενέτωρ, ἢ Ἐρως πολυτερεπής.
 „ Πάντα γὰρ ἐν Ζηνὸς μεγάλῳ τὰδε σώματι κέτται.
 „ Τῷ δῆτοι κεφαλῆν μὲν ἰδεῖν, ἢ καλὰ πρόσωπα,
 „ Οὐρατὸς αἰγλήεις, ἐν χρύσειαι ἀμφὶς ἰδεῖραι
 „ Ἀστρων μαρμαρέων περιπαλλίτες ἠερίθονται,
 „ Ταύρεα δ' ἀμφοτέρωδε δύο χύσεια κέρατα
 „ Ἀντολή τε δύσις τε, Θεῶν ὁδοὶ ἑρμιονίων.
 „ Ὀμματα δ' Ἡελίος τε ἢ ἀστρώσα Σελήνη.
 „ Νῆς δὲ οἱ ἀψευδής, Βασιλῆϊος, ἀφθίτος αἰθήρ.
 „ Ὡ, δὴ πάντα κλυεῖ ἢ φράζεται, εἰδὲ τις ἔστι
 „ Αὔδῃ οὐδ' ἐροπῇ, οὐδ' αὖ κτύπος, οὐδὲ μὲν ὄσσα,
 „ Ἡ' λήθει Διὸς ἕας ὑπερμενέος Κρονίωτος.
 „ Ὡδε μὲν ἀθανάτης κεφαλῆν ἔχειν εἰδὲ τόημα.
 „ Σῶμα δὲ οἱ περιφευγές, ἀπείριτον, ἀγρυφίλικτον,
 „ Ἀτρομον, ὀβριμόγυιον, ὑπερμενέος, ὡδε τέτυκτο.
 „ Ὡμοὶ μὲν ἢ γέρεα, ἢ εὐρέα ἰώτα Θεοῖο
 „ Ἀῆρ εὐρυβής· πτέρυγες δὲ οἱ ἐξερύσαντο
 „ Τῆς ἐπὶ πάντα ποταῖτ'· ἱερῇ δὲ οἱ ἔπλετο νηδύς
 „ Γατὰ τε παμμήτηρ, ὀρέων τ' αἰπηνῶ κάρηνα,
 „ Μέσση δὲ ζώνη βαρυηχέος οἶδμα θαλάσσης
 „ Καὶ ποίτου· πυμάτη δὲ βάσις χθονὸς ἔνδοδι βίβαι,
 „ Τάρταρα δ' ἐυρώοντα ἢ ἰσχυατα πείρατα γαίης.
 „ Πάντα δ' ἀποκρύψας, αὐθις φάος ἐς πολυγηθίς
 „ Μίλλεν ἀπὸ κραδίης προφέρειν πάλι, Δίσκιλα βέζων.

Ἀπὸ αὐτῆς τὴν περιγραφὴν σαφέστατα φαίνεται ἡ
 Πανθεΐα ἢ ὁ πρῶτος Θεὸς τῶν Αἰγυπτίων, ὡς ἐ-
 ρηται, τὸ Πνεῦμα ἢ ἡ προῆ ἢ πᾶσι τοῖς ζώοις εἰσ-
 σα ἢ πᾶση τῇ ὕλῃ· ἀπὸ δὲ τῆς ἀκολούθου εἰχῆς φαί-

- „ Regius interitu , qui cuncta movetque regit-
que
- „ Consilio. Vox nulla potest , sonitusque nec
ullus
- „ Hanc *Jovis* sobolem strepitus , nec fama la-
tere.
- „ Sic animi sensum , & caput immortale bea-
tus
- „ Obtinet : illustre , immensum , immutabile pau-
dens ,
- „ Atque lacertorum valido stans robore corpus
- „ Olli humeri , pectus , nec non immania ter-
ga.
- „ Aëris late tractus , velocibus idem
- „ Nativisque ruens circumvolat omnia pennis.
- „ Omniparens tellus , quique alta cacumina tollunt
- „ Montes , sacrum alvum efficiunt mediamque so-
nantis
- „ Unda tumens pelagi *Zonam*. Basis ultima Numen
- „ Sustentans , terræ penitus radicibus imis
- „ Et vastis erebi spatii , quosque avia tellus
- „ Porrigit extremos , immota in finibus hæret ,
- „ Cuncta autem medio primum sub pectore con-
dens ;
- „ Inde aliam in lucem dio molimine profert.

Ex hac descriptione manifeste patet *Pantheismum* sive
Deum Ægyptiorum , ut dictum est , *Spiritum* fuisse,
qui omnibus animalibus inest & omni materiæ. Verum
ex sequentibus adhuc clarius patet , hoc universum ab

σαφῶς, ὅτι τῆτο τὸ Πᾶν ὀνομάζει Θεὸν, εἰς τὸ ἔ-
ποσον ἀπολυθῆν τὰ διάφορα ἀξιοθεγήνητα συμβεβηκό-
τα· (α)

- „ Αὐτῷ δὲ χάρις ἢ μίσος ἐπηδῆτ,
„ Καὶ πόλεμος ἢ λοιμὸς, ἰδ' ἄλγεια δακρυόεστα.

Καὶ ἄλλαχῶ ὀνομάζει τὸν Κόσμον ἀθάνατον μετὰ τοῦ
Αἰθέρος· (β)

- „ Ἀφροίτες, ἀθάνατον, ῥητὸν μόνον ἀθανάτοισιν·
„ Ἐλθε μέγιστε Θεῶν πάντων κραιτερῆ σὺν ἀνάγκῃ,
„ Ψρικτός, ἀήτητος, μέγας, ἀφροίτης, ὃν γίφει,
Αἰθέρ. :

Καὶ κατωτέρω ἐναργέστατα τὸ Πᾶν Θεὸν ἀποφαί-
νεται λέγων· (γ)

- „ Τῶν πάντων τε δέμας εἶχεν ἐνὶ γαστέρι κοίλῃ,
„ Μίξε δὲ ἰοῖς μελέεσσι Θεῶ δύταμί τε ἢ ἀλάη.
„ Τῆνεκα σὺν τῷ παντι Διὸς πάλιν ἐντὸς ἐτύχθη.

Τὸ αὐτὸν Δία ἐπεὶ τὸ Πᾶν ὀνομάζει τὸ ζωογονοῦς,
δι' ἧ γεννᾶται ἐκ τῆς γῆς πάντα, πάντη αἰσχροῖς ἰ-
κεσιν αὐτὸν ἐπαιεῖ λέγων· (δ)

- „ Ζεῦ κύδιζε, μέγιστε Θεῶν, εἰλημένε κόπρῃ
„ Μηλείη τε ἢ ἱππείῃ, ἢ ἡμιονεῖῃ. — —

Ε'κ

(α) Ὁρφ. Σιλ. 360. (β) Σιλ. 363. (γ) Σιλ. 373.

(δ) Σιλ. 392.

illo fuisse nominatum *Deum*, in quo tot mala lacrymis
deploranda committuntur. Ideo ita canit: (a)

- „ Ipsum vero charitas, & invidia sequitur
„ Et bellum & pestis, & dolores lacrymosi.

Et alibi nominat mundum immortalem cum *Æthere*: (b)

- „ Incorruptibilem, immortalem, effabilem tantum im-
mortalibus,
„ Venias maxime *Deorum* omnium forti cum necessitate.
„ Terribilis, invincibilis, magnus, incorruptibilis,
quem coronat *Æther*.

Inferius quoque clarissime hoc universum nominat *Deum*
dicens: (c)

- „ Omniumque corpus habuit in ventre caro
„ Miscuit autem in suis partibus divinam vim & robur.
„ Intra enim *Jovem* omnia cum universo facta sunt.

Eundem *Jovem* cum universum nominat vivificans, ex
quo omnia ope terræ surgunt, plane turpibus verbis
ipsum laudat dicens: (d)

- „ *Jupiter* gloriosissime, maxime *Deorum* unctis simo
„ Ovino, equino, & mulino, & cætera. — — —

P 2

Ex

(a) Orph. in extractis Pag. 360.

(b) Pag. 262.

(c) Pag. 372.

(d) Pag. 392.

Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν εἰχῶν δῆλον γίνεται, ὅτι σφάλλουσι οἱ Πανταγοισί λέγοντες, ὅτι μὴ αὐτὰ ἐνοεῖ ὁ Ὀρφεύς τὰς ἰδέας, αἵτινες προὔπηχον τῷ Θεῷ. Ἐπειδὴ αἱ ἰδέαι εἶναι ἰδίαι, δηλαδὴ πράγματα ἀνύπαρκτα, καὶ αὐτὸς ὁμιλεῖ περὶ τῶν ὑπαρχόντων, καὶ εἰς κανένα μέρος δὲν εἶναι τοιαύτη συνέχεια περὶ ἰδεῶν νοήματος προὔπαρχουσῶν εἰς τὸν εὖν. τὸν ἀπειρον τῷ Θεῷ· αὐτὸ δὲ τὸ σύστημα καὶ ἡ ὑπόθεσις εἶναι τῷ Ἑρμιαστῷ Πλάτωνος τῷ ὀνειρευσμένῳ, εἴχι δὲ τῷ Ὀρφέως· καὶ τούτο ὅτι ἐστὶ εἶναι, ἐκ τῶν ἐπομένων αὐτῷ τῷ Ὀρφέως Ὑμνων ἀποδεικνύεται σαφέστατα, μάλιστα δὲ ἴσθα ὕμνει τῆς φύσεως κατηγορῶντάς της τοιαύτας, ἰδιότητος, ὅπως μένον τῷ Θεῷ ἀερόζυσιν· (α)

- ,, Ως φύσις παμμήτεια Θεῶν, πολημήχανε μήτε
- ,, Ἐργάνια, Πρίσβειρα, πολύκτιτε δαίμων ἀνασσα·
- ,, Πανδαμάτωρ, ἀδάμαγε, κυβερνήτεια, παναυγής,
- ,, Παντοκράτεια, τετιμῖα, πανυπέρτατε πάσι·
- ,, Ἀφτιτε, πρωτογένεια, παιλαίφατε, κυδιάνεια.

Και κατωτέρω,

- ,, Ἀγνή κοσμήτεια Θεῶν, ἀτελής τε τελευτή,
- ,, Κοινή μὲν πάντεσσιν, ἀκοινώητε δὲ μόνῃ·
- ,, Αὐτοπάτωρ, ἀπάτωρ, ἀρετή πολύγηθε μεγίστη.

Ὅθεν ὁρᾶς, ὅτι δὴ τῆς φύσεως τὸν Κόσμον ἐνοεῖ σὺν ταῖς αὐτῷ τελειότησιν· εἰς τὸν Ὑμνον δὲ τῷ Οὐρανῷ ἀκόμι σαφέστερα φαίνεται αὐτῷ ἡ Πανθεΐα· (β)

,, Οὐρα-

Ex his clare eruitur , errasse Phantastas dicentes , Orpheum his versibus intellexisse ideas , quæ ante existebant , quam res fuerant efformatæ , in mente *Dei* , vel ipsi *Deo* coexistebant. Nam Orpheus loquitur de rebus existentibus prout a parte rei existunt , & non de ideis , prout legenti hos versus patebit ; nulla enim fit mentio in his versibus idearum in mente infinita *Dei* ante existentibus , quam res existerent. Hæc autem hypothesis est Platonis , & non Orphei. Rem ita sese habere , ex sequentibus ipsius Hymnis manifeste demonstratur , præcipue vero , ubi laudat Naturam attribuens illi tales proprietates , quæ soli *Deo* conveniunt. (a)

„ Natura omniparens doctissima dædala mater ,
 „ Cœlogena , & Majesta , faber , regina venusta ,
 „ O Victrix invicta , magistra , eadem omnibus lucens
 „ Induperans , & honora , & præstantissima rerum
 „ Primigena , æterna , incanaque casta virago ,

Et inferius :

„ Ornatricæ augusta Deum , infinitaque finis
 „ Nulli communis , communiter officiosa ,
 „ Indugena sine patre , lucens virtutibus magnis.

Hinc vides per Naturam Mundum ipsum cum suis proprietatibus intelligi. In Hymno vero Cœli adhuc manifestius videtur ipsius *Pantbeismus* : (b)

„ Cœ-

- „ Οὐραϊὲ παγκοσμίῳ, Κόσμου μέρος αἰὲν ἀπειρὲς,
 „ Παντογενέδλ' ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτὴ
 „ Κόσμου πατρὸς, σφαιρικῶς ἐλισσόμενος περὶ γαλαξίας,
 „ Ἐν γένοισιν ἔχων φύσεως ἀτλητοῦ ἀνάγκην.

Παρομοίως ἢ εἰς τὸν τῷ Θεοῦ Διὸς Ὑμνον· διὰ τοῦ
 Διὸς δὲ ἵκναι τὸ παγκόσμιον Πνεῦμα κατ' Αἰγυπ-
 τίας· (β)

- „ Ζεῦ πολύτιμε, Ζεῦ ἄφθιτε, τήνδ' εἰς ἡμῶν
 „ Μαρτυρίαν τιθέμεθα λυτήριον, ἠδὲ πρόσευξιν·

Καὶ κατωτέρω·

- „ Παντογενέδλ' ἀρχὴ πάντων, πάντων τε τελευτὴ.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν δεῖξαι τί διὰ τῆς λόγου ὁ Ὀρφεὺς ἐσυμ-
 πέρασε, ἢ τί ἐδόξαζε φιλοσοφῶν περὶ τῆς πρώτης αἰ-
 τίας τούτων τῶν φαινομένων; βίβαια εἶδεν ἄλλο, εἰμὴ τὸ
 τῆ Ἰσθμίου ἐνὸν Πνεῦμα, τὸ ἰαῖ πεπρωτισμένον καὶ
 ἐκτάσει· αὐτὰ δὲ συμφωνῶν ἢ μὴ τὸν ὁρισμὸν τῶν Στωϊκῶν,
 οἵτινες δεξιοῦνται τῷ Θεοῦ τὴν ἐσίαν ἔτω· (β) „ Πνεῦ-
 „ μα τοῦτον ἢ πυρῶδες, ἢ ἔχον μὲν μορφήν, μετα-
 „ βάλλον δὲ εἰς ὃ βέλεται ἢ συνεξομοιούμενον πᾶσιν. „

§. 139.

„ Ὅλας δὲ τὰς ιδιότητας τούτου τῷ Κόσμῳ, ἢ ὅλα
 τὰ μέρη ἐθεοποιῶσαν ἢ θεοποιῶν οἱ Πανθεῖς τούτου
 τῆς ἰδέας, τὴν Συνέχειαν τῆς κινήσεως, τὸν Ἥλιον, τὴν
 Σε-

- „ Cœle pater rerum mundi pars irrequiete
 „ Caste parens, omnium qui principium, exitium omni-
 um es,
 „ Munde pater volvens terram anfractibus magnis
 „ Cœligenum domus præcipitans vortiginis orbe
 „ Cœlice terrestris, custos cortinaque rerum
 „ Amplectens naturalæ pollentia jura,
 „ Cœrulee indomite, & volturne parens, vortumnæ
 „ Omnituens, Saturni satorque superrime Dæ

Et in Hymno *Jovis Dei*: (a)

- „ O *Jupiter* venerande, *Jovis* sempiternæ, tibi ista
 „ Avertunca damus nos, adtestataque vota.

Et progrediendo:

- „ Omnigenens, atque omnium principium, exitium-
 que omnium.

Ex his vides, quo Orpheus rationem suam sequendo
 devenerit, nempe ad *Spiritum* quendam universalem,
 qui ipsi materiæ inest, & infinita mente, infinitaque
 extensione præditus est. Hæc vero convenire cum defini-
 tione *Dei* a Stoicis data, clarum est. Illi enim definiunt
Dei substantiam: (b) „ per *Spiritum* cogitantem & igne-
 „ um, carentem forma, mutantem vero se in quæ
 „ vult, & assimilans omnibus.

§. 139.

Has proprietates omnes, partesque hujus *Universi*
Deum esse tam veteres, quam moderni dicunt *Pantheistæ*
 hujus speciei, scilicet *Motum*, *Solem*, *Lunam*, *Cœlum*,
 Ter-

(a) Pag. 206. (b) Plutarch. de placitis Lib. I.

Σελήνης, τὸν Οὐρανόν, τὴν Γῆν, τὰς Ἀστέρους, τὸ Πῦρ,
τὸ Ὑδωρ, τὸν Ἄέρα· ἐπειδὴ ἂν τὸ Πᾶν Θεός ἐστι,
ἀπολυθεῖ ὅτι καὶ τὰ μέρη αὐτῆ τα αὐτὸ συσσωζόμενα Θεός εἶναι·
φῦτο δὲ δῆλον γίνεται ἐκ τῶν Τμῶν τῆ Οὐρανίως μά-
λιθα δὲ ἐκ τοῦ 2. 3. 4. 5. ἕως τὸν 40. καὶ πάντες σχε-
δὸν αὐτῆ οἱ Τμῶνοι τοιοῦτοι εἶναι, καθὼς ὁ 25. τῆς
Γῆς· (α)

31 Γαῖα Θεά, μήτηρ μακάρων θνητῶν τ' ἀνθρώπων,
32 Πάντροφι, παιδῶντιρα, τελεσφόρε, παντολέτειρα
33 Ἀλλὰ μάκαιρα Θεά, καρπὸς αὐξοῖς πολυγηθεῖς.

Καὶ ὁ 10. τῆ Πανός· (β)

34 Πᾶνα καλῶ κρατερόν, νόμιον, Κόσμοιο τὸ σύμπαν,
35 Οὐρανόν, ἠδὲ θάλασσαν, ἰδὲ χθόνα κυμβασθηικῶν,
36 Καὶ πῦρ ἀθάνατον· τὰδε γὰρ μέλη ἐστὶ τὰ Πανός.

Τὸν αὐτὸν τρόπον ὁμιλεῖ καὶ οἱ Ποιητῆς Αἰσχύλος· (γ)

37 Ζεὺς ἐστὶ Αἰθήρ, Ζεὺς δὲ γῆ, Ζεὺς ἑρανόσ,
38 Ζεὺς τοι τὰ πάντα, χωρεῖ τῶν δ' ὑπέριστα.

Ὁ Πλάτων δὲ σαφέστατα λέγει· (δ)

39 Τίς Θεός; ὅτι τὸ Πᾶν.

Παρόμοια δὲ καὶ ὁ Εὐρυπίδης ἀποφαίνεται λέγων· (ε)

40 Ὁρᾶς τὸν ὑψὺ τὸν δ' ἄπειρον Αἰθέρα,
41 Καὶ γῆν περὶ ἔχουτ' ὑγρατὶς ἐν ἀγκάλαις;
42 Τῶτον νόμιζε Ζῆνα, τόσδ' ἡγοῦ Θεόν.

(α) Σιλ. 216. (β) Σιλ. 200. (γ) Εὐσεβ. προα.
Εὐαγγελ. βιβλ. 17. (δ) Ἀντόδι. (ε)
Ἀντόδι.

Terram, Stellas, Ignem, Aquam, Aërem &c. Nam si Univerſum Deus eſt, etiam partibus, quæ totum conſtituunt, divinitas deneganda non eſt. Hoc patet ex Hymnis Orphei, & quidem ex ſecundo uſque ad quatrageſimum, & omnes fere ſimiles ſunt, ut vigefimus quintus Terra: (a)

- „ Tellus, ops mater divorum, & mater hominum
 „ Altrix, percoquifruſ, intercidonea, larga.
 „ Diva parens auge terræ viridantia foeta.

Et decimus quoque Fauni ita: (b)

- „ Fanne ades Vpilio, mundi ſubſtantia totus,
 „ Cœlum, falſa maris, terrai Dædala ſedes,
 „ Spiritus flama; namque hæc membra omnia Fauni.

Eodem modo loquitur & Æſchylus Poëta: (c)

- „ Jupiter eſt æther, Jupiter terra, Jupiter Cœlum,
 „ Jupiterque omnia, majus & ſi quid ſuper.

Pindarus vero omnium clariffime: (d)

- „ Quid Deus? Univerſum.

Euripides quoque ſimilia profert: (e)

- „ Vides ſublime fuſum immoderatum Æthera,
 „ Qui tenero terram circumjectum amplectitur.
 „ Hunc ſummum habe Dicum, hunc perhibeto Jovem.
 Ara-

(a) Pag. 216. (b) Pag. 200. (c) Vide Eufeb. præpar. Evang. Lib. XIII. (d) Loc. cit. (e) Loc. cit.

Ο' δὲ Ἀρατος ὡσαύτως σχεδὸν τὴν γνώμην ταυτὴν διὰ τῶν λόγων ἐκφράζει· (α)

„ Ἐκ Διὸς κερχάμεθα, τὸν εἰδὲ ποτ' ἄνδρες ἰαίμει
 „ Ἀβήτητον· μετὰ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀίγυκι,
 „ Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί, μετὰ δὲ θάλασσα,
 „ Καὶ λιμένες· πάντα δὲ Διὸς κερχήμεθα πάντες·
 „ Τοῦ γὰρ ἢ γένος ἐσμέν. — — — —

Ὡσαύτως ἢ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν αὐτὴν εἶδους τῆς Παν-
 θεΐας εἶναι λέγων· (β) „ τὸν μὲν ἀνωτάτω Θεόν,
 „ εἶδος χωριστὸν ἐπιβεβηκότα τῇ σφαίρᾳ τοῦ Παντός,
 „ ἣτις ἐστὶ αἰθέριον σῶμα, τὸ πέμπτον ὑπ' αὐτῆ κα-
 „ λόμενον· διηρημένον δὲ τὴν κατὰ σφαίρας, τῇ μὲν
 „ φύσει συναφείς, τῷ λόγῳ δὲ κεχωρισμένας, ἐκάστην
 „ οἶεται τῶν σφαιρῶν ζῶον εἶναι σύμθετον ἐκ σώματος ἢ
 „ ψυχῆς· ὧν, τὸ μὲν σῶμα ἐστὶν αἰθέριον ἰκινούμενον
 „ κυκλοφορικῶς· ἡ ψυχὴ δὲ λόγος ἀκίνητος, αἴτιος
 „ τῆς κινήσεως· ὅθεν τὸ Πᾶν ἑμψυχον, ἐντεῦθεν συ-
 „ νάγεται, ἢ ἰσομέτως Θεός. Ὡσαύτως ἢ ὁ Θαλῆς
 τὴν αὐτὴν εἶδους Πανθεΐας εἶναι λέγων· (γ), τὸν
 „ Θεὸν εἶναι τὸν Νῦν τῆ Κόμης· παρομοίως ἢ ὁ Δη-
 „ μόκριτος Νῦν τὸν Θεὸν ἑμπυροειδῆ τῆν τῆ Κόμης
 „ ψυχὴν. Τὰ ἰσόμενα δὲ λόγια τῆ Πλάτωνα περὶ
 τῶν Στωϊκῶν περιέχον ἑκάτερον τὸ εἶδος τῆς Πανθεΐ-
 „ ας· (δ) „ οἱ Στωϊκοὶ κοινότεροι Θεὸν ἀποφαινο-
 „ υναι Πῦρ τεχνικὸν ἐδῶ βαδίζον ἐπὶ γεννησεὶ Κόσμου
 „ ἑμπεριεληφότος πάντας τὰς σπερματικὰς λόγους, καθ'
 „ ἕς

(α) Ἀρατ. Φαινόμε. ἐν τῇ ἀρχῇ. (β) Πλάτ. περὶ τῶν Ἀ-
 ριστ. βιβλ. α'. (γ) Πλάτ. περὶ τῶν Ἀριστ. βιβλ. α'.
 (δ) Πλάτ. αὐτόδι.

Aratus idem dicit sua utens ratione: (a)

„ A Jove principium, nullo qui tempore nobis
 „ Prætereundus erit. Cujus late omnia Numen
 „ Completa, & omne forum, pontique profunda tumentis,
 „ Atque omnes portas implet: nemoque potenti
 „ Auxillo caruisse queat.
 „ — — genus omnis ab illo
 „ Quippe traxit.

Similiter quoque Aristoteles hujus speciei *Pantheista*
 censendus est dicens: (b) „ supremum *Deum*, ait, esse
 „ speciem separatam, quæ insidetat globo Universi,
 „ qui globus corpus est *Æthereum*, quintum ab eo nun-
 „ cupatum quod cum in orbes, seu sphaeras sit divisum
 „ natura contiguas, ratione sejunctas: harum quam-
 „ vis existimat esse animal ex anima & corpore com-
 „ positum: quorum corpus æthereum fit, ac in orbem
 „ circumducatur, anima autem ratio immobilis, mo-
 „ tum actu efficiens. Quare Universum animatum hinc
 colligitur, & consequenter *Deus*. Etiam Thales hujus
 speciei est putandus, asserens: (c) „ *Mentem Mundi*
 „ *Deum* esse. Eodem modo & Democritus: (d) *De-*
 „ *um* in igne globoso, mundi animam. Sequentia ve-
 ro Plutarchi de Stoicis continent utramque speciem
Pantheismi: (e) „ Stoici communius *Deum* pronunciant
 „ esse ignem artificiosum via ingredientem ad Mundi
 „ procreationem, qui Mundus in se contineat omnes
 „ feminales formas, ex quibus singula fato nascantur,
 „ ac Spiritum quidem per totum penetrare Mundum,
 „ no-

(a) Arat. phænom. ab initio. (b) Plutarch. de placit.

Lib. I. (c) Ibidem. (d) Ibidem. (e) Ibidem.

„ ἕς ἑκαστα καθ' Εἰμαρμένην γίνεται ἢ Πνεῦμα
 „ μὲν διήκον δι' ὅλης τῆς Κόσμου, τὰς δὲ προσηγορίας
 „ μεταλαμβάνον δι' ὅλης τῆς ὕλης, δι' ἧς κεχωρέει πα-
 „ ραλάξει· Θεὸν δὲ ἢ τὸν Κόσμον ἢ τῆς Ἀΐσεως, ἢ
 „ τὴν Γῆν, τὸν δ' ἀνωτάτω πάντων Νοῦν ἐν αἰθέρι.

§. 140.

„ Τύτου τῆ εἰδος τῆς Πανθειῆς εἶναι ἀκόμι ἢ
 ὁ Σπινόζας, ὁ ὅποτος ἀποφαίνεται τὸν Θεὸν εἶναι Ὀν πε-
 προικισμένον ἀπειρῶ νοί, ἢ ἐκτάσει, τὰ ὅποιος δύο ἰδιό-
 τητας ἢ ὁ Ὀρφέως ἀνωτέρω εἶπεν· (α)

„ Ὡς δὲ μὲν ἀθανάτην κεφαλὴν ἔχεν ἡδὲ νόημα·

„ Σῶμα δὲ οἱ περιφερογῆς, ἀπειριτος, ἀσυφίλικτον·

Καὶ διὰ μὲν τῆ ἀπειρῶ νοός ἰνοσι τὸ τῆ Ὀρφέως παλ-
 κόσμιον Πνεῦμα τὸ Πατὴρ Ἀνδρῶν τε Θεῶν τε,
 τὴν τῆ ὕλη ἐνόν, διὰ δὲ τῆς ἐκτάσεως τῆς ὕλης αὐτὴν
 τὴν τὰ πάντα σώματα συνισῶσαν. Καθὼς λοιπὸν ὁ Ὀρ-
 φεύς τὰ μέρη τῆ Κόσμου Θεοῦς ὀνομάζει, ἐτῆ ἢ ὁ
 Σπινόζας τὰ μέρη τῆ Κόσμου Θεοῦ μέρη καλεῖ· ὅθεν
 μεταξὺ Σπινόζα ἢ Ὀρφέως κάμμία διαφορὰ δὲν εἶναι,
 ἔξω μόνον κατὰ τῆτο διαφέρει, καθ' ὃ, ὁ μὲν ἐστὶ πα-
 λαιός, ὁ δὲ νέος Πανθειῆς, ὁ μὲν ποιητικῆ μεθόδῳ
 τῆ Πανθειῆαν σκεπάζει, ὁ δὲ γεωμετρικῆ, ἢ τῆ συν-
 τομία ἢ ταῖς ἀφηρημέναις λέγει λέξεσι, διὰ τῆτο καὶ
 πολλὸς λανθάνει ὅτε Ὀρφέως ἢ ὁ Σπινόζας· διὰ νὰ κα-
 ταλάβωμεν λοιπὸν τὸν Σπινόζαν, ὅτι εἶναι Πανθειῆς
 τῆτο τῆ εἰδος, ἄρκει νὰ φέρωμεν τὰ ἐκόμενα, ὅπῃ εἶ-
 ται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἡθικῆς τε, ἔνθα περὶ Θεοῦ
 Πραγματεύεται· ἐπειδὴ εἰς αὐτὰ παρῆματα φαίνεται αὐ-
 τῆ ἢ Πανθειῆ· αὐτὰ λοιπὸν ἔτω φωνῶσιν· (β)

ΟΡΙΣΜ-

(α) Ὀρφ. Σελ. 366.

(β) Σπινόζ. Ἡθικ. μέρ. ὁ.

„ nomina autem a materiæ, quam pervadit, sumere
 „ mutationibus. Ad hæc, *Deum* esse Mundum, *Stel-*
 „ las, *Terram*, supremum autem omnium *Deorum* esse
 „ *Mentem*, quæ est in *Æthere*. Omnia hæc allegorice
 explicari non possunt; sunt enim nimis clara.

§. 140.

Hujus speciei *Pantheista* est quoque *Spinoza*, qui per *Deum* intelligit Substantiam infinitam, infinito intellectu præditam, infinitaque extensione, quas duas proprietates etiam *Orpheus* habet: (a)

„ Siquidem immortale caput habet ac intellectum,
 „ Corpus vero ipsi est illustre infinitum, immutabile.

Per intellectum certe nil aliud intelligit, quam Spiritum universalem *Patrem Virorumque Deorumque*, ut *Orpheus*. Per extensionem vero materiam ipsam, ex qua omnia corpora constant. Sicuti ergo *Orpheus* partes *Mundi Deos* nominat, ita quoque *Spinoza* partes *Dei* dicit. Inter *Spinosam* ergo & *Orpheum* nulla alia differentia intercedere videtur, quam antiquitatis & methodi, quod hic methodo mathematica, & abstractissimis terminis *Pantheismum* tegat, ille vero poetice expressionibus occultet. Et ideo quam plurimis *Spinoza* obscurissimus adparet, sicuti *Orpheus*. Quare ut *Spinozam* hujus speciei *Pantheistam* esse evincamus, primas, ipsius definitiones bene intelligere oportet, & propositiones illas, quas in initio suæ *Ethices* habet, ubi de *Deo* agit. Nam ex his clare intelligi potest ipsius *Pantheismus*. Sic enim sonant: (b)

DE-

(a) Pag. 366. in extractis. (b) *Spinoz. Ethic. de Deo Par. I.*

ΟΡΙΣΜΟΣ Α΄.

„ Διὰ τῆς ἑαυτῆ αἰτίας ἐννοῶ ἐκεῖνο, ἕτι-
 „ γος ἢ ἕστια περικλείει ὑπαρξιν, δηλαδή ἐκεῖνο
 „ ἕτινος ἢ φύσις οὐ δύναται ἐννοηθῆναι, εἰμὴ
 „ ὑπάρχον. „

ΣΧΟΛΙΟΝ.

„ Ἡ ᾗθιλον ὁμως τινὰς ἐρωτήσῃ τὸν Σπινόζαν, ἀν-
 „ δά τῆς πείρας αὐτὸν τὸν ὀρισμὸν ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀπο-
 „ δείξῃ; ἢ ἀν καταλαμβάνῃ με αὐτὰ τὰ λόγια τίποτες;
 „ ἢ ἰσως ἐτι συλλογίζεται, ὅτι ἐκείνο ὅπῃ ὑπάρχει (ἐ-
 „ πειδὴ μὴ ὑπάρχοντος πράγματος ἰδίαν ἐδεμίαν ἔχοντι)
 „ ἔχει ἢ τὴν αἰτίαν τῆς ὑπαρξείως το ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ μὴν
 „ τοῦτος ὁ Κόσμος ὑπάρχει, ἄρα -- Ὅρα λοιπὸν συλλογισ-
 „ μὸς ἀρίστος! Ἀᾗ ἀπεράσωμεν δὲ ἢ εἰς τὸν δεῦτερον ὀρισ-
 „ μὸν αὐτῷ, ὅς τις ἔτω φωνεῖ. „

ΟΡΙΣΜΟΣ Β΄.

„ Ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα λέγεται ἐν τῷ ἰδίῳ
 „ γένει περιωρισμένον, ὅπερ ὑφ' ἑτέρου τῆς αὐ-
 „ τῆς φύσεως περιορισθῆναι δύναται· παρ. Χ.
 „ τὸ σῶμα περιωρισμένον λέγεται· ἐπειδὴ ἄλ-
 „ λο ἄει μείζον ἐννοῶμεν· ἔτως ἐννοια ὑφ' ἑτέ-
 „ ρας ἐννοίας περιορίζεται· τὸ σῶμα δὲ οὐ πε-
 „ ρορίζεται ὑπ' ἐννοίας, ἐδὲ ἢ ἐννοια ὑπὸ σῶ-
 „ ματος. „

ΣΧΟΛΙΟΝ.

„ Τῶτος ὁ ὀρισμὸς ἀποβάλλει τὴν τῆς ὕλης πε-
 „ ρορίσιν ὑπὸ τῷ πνεύματος, οἷόν ἐστιν ὁ Θεός· ὅθτι

DEFINITIO I.

„ Per causam sui intelligo id, cujus essentia involvit existentiam, sive id, cujus natura non potest concipi, nisi existens.

SCHOLION.

„ Sed posset aliquis ex Spinoza querere, an per experientiam hanc suam definitionem probare possit? seu an his terminis aliquid intelligat? vel forte ita ratiocinatur: quidquid existit (nam rei non existentis nullam ideam habemus), habet causam suae existentiae in se, sed hic mundus existit, ergo — — — Probabilis haec Spinoza opinio esse videtur; quia alibi productionem ex nihilo refutat. Sed videatur &

DEFINITIO II.

„ Ea res in suo genere dicitur finita, quae alia ejusdem naturae terminari potest, exempli gratia corpus dicitur finitum, quia aliud majus semper concipimus. Sic cogitatio cogitatione terminatur. At corpus non terminatur cogitatione, nec cogitatio corpore.

SCHOLION.

„ Haec definitio excludit terminationem materiae a Spiritu, qualis est Deus, adeoque in dubium reve-

ἀμφίβολος ποιητικῶν ὑπὸ τῶν δοξαζόντων Πνευμάτι ἐξο-
τῆ Κόσμου· εἰς τῶν ὅμως τὸν ὀρισμὸν φαίνεται ἡ ὕλη
ἀπειρος ἢ ἀκτιστος. »

ΟΡΙΣΜΟΣ Γ'.

„ Διὰ τῆς ὑποστάσεως ἐννοῶ ἐκεῖνο, ὅπερ
„ ἐν ἑαυτῷ ἐστὶ, ἢ κατ' ἑαυτὸ ἐννοεῖται, τῆς-
„ εἰν ἐκεῖνο, οὐ τινος ἢ ἐννοια οὐ δέεται ἐννοίας ἄλ-
„ λου πράγματος, ἐξ ἧς σχηματιοῦνται ὀφείλοι. »

ΣΤΟΛΙΟΝ.

„ Ο' Σπιόζας εἶναι πολλὰ σκοτεινὸς εἰς τοῦτον
τὸν ὀρισμὸν, ἢ συμπεραίνω, ὅτι ἔτε αὐτὸς τὸν ἐνοῶ-
σεν· ἐπειδὴ λέγει, ὅτι ὑπόστασις εἶναι ἐκεῖνη, ἧς τινος ἢ
ἰδέα σχηματίζεται ἀνευ ἀναφορᾶς δηλαδὴ τόπου ἢ χρό-
νου· ἀν λοιπὸν ἡμεῖς τοιαύτης ἰδέας ἔχωμεν; δὲν εἶναι ὅ-
λαι αἱ ἰδέαι μας ἠνωμέναι μὲ τόπον ἢ χρόνον; ἢ, μὲν
ἤμπορῆν νὰ μᾶς ἀποδείξῃ, ὅτι ἤμποροῦμαι νὰ ἔχω-
μεν τοιαύτην ἰδέαν ἀνευ αὐτῶν τῶν ἀναφορῶν, δηλαδὴ
νὰ προσλάβωμεν ἐνὸς πράγματος ἰδέαν χωρὶς τῆς ἀνα-
φορᾶς πρὸς τὸ ἄλλο ἢ ἀνεξηρητησίας; ἢ τί ἄλλο ἐννοεῖ
ὁ Σπιόζας μὲ αὐτὰ τὰ λόγια; ἐπειδὴ τὸ τῆς εἰν του
εἶναι σκοτεινότερον ἀπὸ τὰ πρῶτα τε λόγια, τὸ ἐν ἑαυ-
τῷ εἶναι, ἢ τὸ κατ' ἑαυτὸ ἐννοεῖται· ὅθεν ὁ Σπιό-
ζας ἐννοεῖ ἢ δὲν ἐννοεῖ, ἢ μὲ ὅλον ὅπῃ λέγει, ὅτι
ἐννοεῖ. »

ΟΡΙΣΜΟΣ Δ'.

„ Διὰ τῆς ἰδιότητος ἐννοῶ ἐκεῖνο, ὅπερ ὀ-
„ νοῦς ἐκ τῆς ὑποστάσεως προσλαμβάνει, ὡς τὴν
„ εἶν αὐτῆς ἕσταν συνιστῶν. »

ΟΡΙΣ-

eanda extramundanistis. Ex hac vero patet immensitas materiae simul & Spiritus, excluditur que omnis productio ex nihilo. Et ideo conformiter primis duabus definitionibus substantiam longe aliter definit, quam ceteri Philosophi.

DEFINITIO III.

„ Per substantiam intelligo id, quod in
 „ se est, & per se concipitur: hoc est id,
 „ cujus conceptus non indiget conceptu al-
 „ terius rei, a quo formari deberet.

SCHOLION.

„ Spinoza in hac definitione tam obscurus est, ut eandem ipse non intellexisse videatur. Dicit enim substantiam esse id, quod per se concipitur, sive quod concipitur sine relationibus loci, temporis & dependentiae. At quæro ex Spinoza, an ideam aliquam sine prædictis relationibus habere possit? An rem quandam concipere possit sine relatione ad aliam? Quid ergo intelligit per id, quod per se concipitur? nam hæc definitio, quod sit id, cujus conceptus non indiget conceptu alterius rei, a quo formari deberet, est obscurior suo definito, sive potius definitione prima data substantiæ. Tandem hac definitione admittitur sequeretur unicam tantum dari substantiam in mundo.

DEFINITIO IV.

„ Per attributum intelligo id, quod in-
 „ tellectus de substantia percipit, tanquam
 „ illius essentiam constituens.

ΟΡΙΣΜΟΣ Ε΄.

„ Διὰ τοῦ τρόπου ἐννοῶ τὰς ἐνεργείας τῆς ὑποστάσεως, ἢ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ, διὸ τε ἐννοεῖται. „

ΟΡΙΣΜΟΣ ς΄.

„ Διὰ τοῦ Θεῦ ἐννοῶ Ὅν ἀπολύτως ἀπειρον, ταῖσιν ὑπόστασιν πεπρωκτισμένην ἀπείροις ιδιότησιν, ὧν ἐκάστη αἰώνιον ἔχει ἀπειρον οὐσίαν ἐκφράζει. „

ΕΡΜΗΝΕΙΑ.

„ Λέγω ἀπολύτως ἀπειρον, ἕχι δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ γένει· πᾶν γὰρ ὅ,τι ἐν τῷ ἰδίῳ γένει μόνον ἀπειρόν ἐστιν, ἀπείρου περὶ αὐτοῦ ἰδιότητος ἀρνηθῆναι δυνάμεθα, ὅπερ δὲ ἀπολύτως ἀπειρόν ἐστι, πρὸς τὴν αὐτοῦ οὐσίαν ἀνήκει πᾶν ὅτι ταύτην ἐκφράζει, ἢ ἀρνησιν ἐδεμίαν περικλείει. „

ΣΧΟΛΙΟΝ.

„ Οὐδὲν λοιπὸν ὁ Σπινόζας τί ἐννοεῖ μετὰ τῆς λέξεως Θεός, Ὅν ἀπειρον· ἀλλ' ἠθέλησε τις τὸν ἐρωτήσῃ, παρεστάνεις τάχατες ἢ αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον ἀπειρον, ἢ μόνον τὴν λέξιν αὐτήν; ἐδῶ ὅμως ὁ σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ τὸν ἀναιρέσωμεν, ἀλλὰ μόνον νὰ τὸν φανερώσωμεν Πανθεΐσαν τῷ πρώτῳ εἶδος. „

ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΚΘ΄.

„ Ἐν τῇ τῶν ὄντων φύσει ἕδεν συμβεβηκὸς ἕως ὑπάρχει, ἀλλὰ πάντα ἐκ τῆς ἀνάγκης

„ Τῆς

DEFINITIO V.

„ Per modum intelligo substantiæ affec-
 „ tiones , sive id , quod in alio est , per
 „ quod etiam concipitur.

DEFINITIO VI.

„ Per *Deum* intelligo Ens absolute in-
 „ finitum : hoc est , substantiam constantem
 „ infinitis attributis , quorum unumquodque
 „ æternam & infinitam substantiam exprimit.

EXPLICATIO.

„ Dico absolute infinitum , non autem
 „ in suo genere ; quidquid enim in suo ge-
 „ nere tantum infinitum est , infinita de eo
 „ attributa negare possumus. Quod autem
 „ absolute infinitum est ad ejus essentiam per-
 „ tinet , quidquid essentiam exprimit & ne-
 „ gationem nullam involvit.

SCHOLION.

„ Definitio *Dei* a Spinoza data haud suspecta vi-
 deretur consideratis tantum terminis. Sed oportet bene
 considerate , quid intelligat per Ens absolute infinitum,
 hoc est , per substantiam constantem infinitis attributis.
 Verum non habeo animum hic refutandi Spinosam, sed
 tantum ostendendi illum pantheistam primæ speciei fuisse.

PROPOSITIO XXIX.

„ In rerum natura nullum datur contin-
 „ gens ; sed omnia ex necessitate divinæ na-

„ τῆς θείας φύσεως διωρισμένά ἐσι πρὸς τὸ διω-
 „ ρισμένῳ τινὶ τρίτῳ ὑπάρχειν ἢ ἐνεργεῖν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

„ Ταύτης τῆς προτάσεως ἀποδείχθεισης, πρῶτον
 μὲν ὁ Κόσμος ἀποδεικνύεται ὄν ἀναγκαῖον· δεύτερον δὲ
 πίπτει ἢ ἡ τῶν λογικῶν κτισμάτων ἐλευθερία, ἢ ὅλοι
 νομίζουσιν, ὅτι τὴν ἔχουσιν ἄς ἀπεράσωμεν εἰς πρὸς τέ-
 τοις ἢ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς Ἡθικῆς τῆ ἐνθα περὶ
 τοῦ θεοῦ πραγματεύεται. „

ΠΡΟΤ. Α΄.

„ Τὸ νόημα ιδιότης τοῦ Θεοῦ τυγχάνει. „

ΠΡΟΤ. Β΄.

„ Ἡ ἕκτασις ιδιότης τοῦ Θεοῦ ἐστὶ. „

ΣΧΟΛΙΟΝ.

„ Βλέπετε λοιπὸν τῶρα σαφέστατα τὰς δύο ιδιο-
 τητας τοῦ Θεοῦ, ὅπερ εἰς τὴν ἀρχὴν εἶπαμεν· ἄς φέ-
 ρωμεν δὲ ἀπὸ καίτινας προτάσεις, διὰ τὰ τὸν ἀποδεί-
 ξωμεν, ὅτι τὰ μέρη τοῦ Κόσμου, μέρη Θεοῦ ὀνομάζει,
 ὡς εἴρηται. „

ΠΡΟΤ. Γ΄.

„ Πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου οὐσίαν οὐκ ἀνήκει
 „ εἶνα ὑπόστασιν, ἤτοι ἢ ὑπόστασις τὸ τοῦ ἀν-
 „ θρώπου εἶδος οὐ συνιστᾷ. „

„ turæ determinata sunt ad certo modo existendum, & operandum.

SCHOLION.

Ex hac propositione clare ostendi potest, Mundum esse *Ens* necessarium, nec ullam dari libertatem entium ne rationalium quidem. Sed transeamus ad secundam partem *Ethicæ*, ubi de mente agit.

PROPOSITIO I.

„ Cogitatio attributum *Dei* est.

PROPOSITIO II.

„ Extensio attributum *Dei* est.

SCHOLION.

Vides ergo, extensionem quoque, sive materiam poni a Spinoza inter attributa *Dei*. Verum videndæ sunt quoque illæ propositiones in quibus partes *Mundi* partes *Dei* nominat.

PROPOSITIO X.

„ Ad essentiam hominis non pertinet esse substantiam, sive substantia formam hominis non constituit.

ΠΟΨΙΣΜΑ τῆς ΙΑ΄ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ.

„ Ἐντεῦθεν ἔπεται τὸν ἀνθρώπινον νῦν μέ-
 „ ρος εἶναι τοῦ ἀπειρηνοῦς τοῦ Θεοῦ, ὅθεν ὅταν
 „ λέγωμεν τὸν ἀνθρώπινον νῦν ταῦτο, ἢ ἐ-
 „ κείνο προσλαμβάνειν, ἢ δὲν ἄλλο λέγωμεν, ἢ
 „ τὸν Θεόν, ἢ κατὰ ἀπειροῦς εἶναι, ἀλλὰ
 „ κατὰ διὰ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἐρ-
 „ μηεύεται, ἢτοι κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς
 „ ἐστὶν συνιστά, ταύτην, ἢ ἐκείνην τὴν ἰδέαν ἔ-
 „ χεν ἢ ὅταν λέγωμεν τὸν Θεόν ταύτην,
 „ ἢ ἐκείνην τὴν ἰδέαν ἔχειν, οὐ μόνον ἢ τὴν
 „ τῆ ἀνθρωπίνου νοῦς φύσιν συνιστά, ἀλλὰ κατὰ
 „ ἑμοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς πράγμα-
 „ τος ἑτέρου ἰδέαν ἔχει, τότε λέγωμεν τὸν ἀνθρώ-
 „ πινον νοῦν τὸ πρᾶγμα ἐκ μέρους, ἢτοι ἀκα-
 „ ταλλήλως προσλαμβάνειν. „

ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΙΓ΄.

„ Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἰδέας τῆς τὸν ἀνθρώ-
 „ πινον νοῦν συνιστάτης ἐστὶ τὸ σῶμα, ἢτοι διω-
 „ ρισμένως τρεῖς ἐκτάσεως ἐνεργείας ὑπάρ-
 „ χων, ἢ οὐδὲν ἕτερον. „

ΣΧΟΛΙΟΝ.

„ Ἀπὸ ἐδῶ βεβαιότατα δῆλον γίνεται, τί ὁ Σπι-
 „ ζας ἔννοε διὰ τῆς λέξεως ἐκτάσεως • ὅθεν δὲν εἶναι ἀ-
 „ νάγκη νῦν ἀμφιβάλλωμεν, μήπως ἢ ἔννοε τὸ βάθος τῆς
 „ ἰστορίας τῆ Θεοῦ δηλαδή τῆ νοῦς. „

COROLL. XI. PROPOSITIO.

„ Hinc sequitur , mentem humanam
 „ partem esse infiniti intellectus Dei ; ac
 „ proinde , cum dicimus , mentem huma-
 „ nam hoc , vel illud percipere , nihil aliud
 „ dicimus , quam quod Deus , non quate-
 „ nus infinitus est , sed quatenus per natu-
 „ ram humanæ mentis explicatur , sive qua-
 „ tenus humanæ mentis essentiam constituit ,
 „ hanc vel illam habet ideam . Et cum di-
 „ cimus Deum , hanc vel illam ideam ha-
 „ bere , non tantum , quatenus naturam hu-
 „ manæ mentis constituit , sed quatenus si-
 „ mul cum mente humana alterius rei etiam
 „ habet ideam , tunc dicimus , mentem hu-
 „ manam rem ex parte , sive inadæquate
 „ percipere .

PROPOSITIO XIII.

„ Objectum ideæ , humanam mentem
 „ constituentis est corpus , sive certus ex-
 „ tensionis modus actu existens , & nihil
 „ aliud .

SCHOLION.

Inde patet ad evidentiam , quid Spinoza per ex-
 tensionem intelligat nempe corporis sive materiæ infi-
 nitam extensionem , non autem profunditatem cogita-
 tionis *Dei* , sicut quibusdam visum fuit .

ΠΟΡΙΣΜΑ.

„ Εὐτεῦθεν ἔπεται τὸν ἄνθρωπον ἐκ νοῦς
 „ ἢ σώματος συνίστασθαι, ἢ τὸ σῶμα τὸ ἄν-
 „ θρώπινον, ὡς αὐτοῦ αἰδανόμεθα, ὑπάρχειν. ”

ΣΧΟΛΙΟΝ.

„ Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἀπεδείχθη ὁ Σπιόζας
 πρῶτον μὲν Πανθεΐας τῆς ἐίδως, δεύτερον δὲ,
 ὅτι ἐννοεῖ τὸν Θεὸν ἔχει ἄπειρον νῦν ἢ ἔκτασιν, ἢ τοῦ
 σῶμα· ἢ τρίτον τὰ μέρη τῆ Κόσμου εἶναι μέρη Θεοῦ
 ἔθεν ἢ μὲ τὸν Ὁρφέα ὁμοιάζει. ”

§. 141.

„ Ἀς ἀπεράσωμεν λοιπὸν ἢ εἰς τὸ δεύτερον εἶδος
 τῆς Πανθεΐας, δηλαδὴ εἰς ἐκείνους τῆς Φιλοσόφους,
 ὅπῃ τὴν αἰτίαν τῶν φαινομένων τῆς Κόσμου νομίζον
 ὅτι εἶναι δυνάμεις τῆς ὕλης, ἔχι δὲ Πνεῦμα παγ-
 κέσιμον νῦν κεχορηγημένον, διὰ τῆτο ἢ Ὑλικὸι ἢ τοῦ
 Ματεριαλίσαι κέκληται· αὐτὴ δὲ ἢ δύναμις ἐκαλεῖ-
 το ἀπὸ μὲν τῆς παλαιῆς φιλικῆς ἢ νεϊκος, λαβῆσα τῆς
 ἐνομασίαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων· ἀπὸ δὲ τῆς νεωτέρας
 δύναμις ἐλκυστικῆς ἢ ἀντικευστικῆς, ὡς παρὰ Νεῦδων φαί-
 νεται, ὡσαύτως ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐνομασίας
 μετασχεῖσα. Ὅτι ἢ οἱ παλαιοὶ ἐνόων διὰ τῆς φιλι-
 κας, τούτο καὶ οἱ νεώτεροι διὰ τῆς ἐλκυστικῆς, καὶ
 ἢ, τι οἱ παλαιοὶ διὰ τῆς νεϊκος, τῆτο καὶ οἱ νεώτε-
 ροὶ μὲ τῆς ἀντικευστικῆς. Ἄλλοι δὲ, ὅσον παλαιοὶ, τό-
 σον ἢ νεοὶ μὲ ἓνα ὄνομα τῆς ἐκφράζον λέγοντίς τῆς κί-
 νησιν, δηλαδὴ ἢ ἀεχῆ ἢ αἰτία ἔλων τῶν φαινομένων εἰ-
 ναι ἢ κίνησις, ἢ τις ὅταν μὲν ἐνώνη τὰ πράγματα καλεῖ-
 ται φιλικῆ, ἢ ἐλκυστικῆ· ὅταν δὲ τὰ ξεχωρίζη, νεϊκος,
 ἢ ἀντικευστικῆ. ”

§. 142.

COROLLARIUM.

„ Hinc sequitur , hominem mente &
 „ corpore constare , & corpus humanum
 „ prout ipsum sentimus existere.

SCHOLION.

Ex allatis definitionibus , propositionibusque vidimus , Spinosam per *Deum* intelligere *Ens* infinita cogitatione & extensione præditum , infinitam extensionem nil esse aliud, quam infinitam materiam, sive corpus ; denique partes Mundi esse partes *Dei*. Quis ergo dubitare adhuc potest Spinosam in numerum *Pantheistarum* primæ speciei ponere ?

§. 141.

Transeamus ad secundam speciem pantheismi, scilicet ad illos Philosophos, qui causam phænomenorum hujus Mundi putabant esse vim quandam materiæ interna non vero *Spiritum* universalem mente præditum, & ideo *Materialista* vocati sunt. Hæc vis ab antiquis denominatione ab effectibus sumpta vocabatur *Amicitia & Bellum*, quæ a recentioribus ut Newtono appellatur *vis Attractiva & Repulsiva* ; omnes enim effectus in hoc mundo contingere putabant per amicitiam, sive vim attractivam, vel per bellum sive vim repulsivam, id est per conjunctionem, vel separationem partium, quæ una voce *Motu* peraguntur. Hunc enim putabant esse causam omnium phænomenorum, qui cum partes conjungit, *Amicitia* sive *Attractio*, dum easdem separat, *Bellum* sive *Repulsio* audit.

§. 142.

„ Πρῶτος λοιπὸν τούτου τῆ εἶδους τῆς Πανθεΐας
 εἶναι ὁ Πρωταγόρας ὁ Φιλόσοφος, ὁ ὅποτος διὰ τοῦ
 λόγου ἐρευνᾷ τὴν αἰτίαν τῶν φαινομένων ἀποφαίνεται εἶ-
 ναι τὴν κίνησιν, ὅθεν λέγει· (α) „ ἀρχὴ δὲ ἐξ ἧς,
 „ ἂ νῦν δὲ λέγομεν, πάντα ἤρτηται, ἤδε αὐτῶν, ὡς
 „ τὸ Πᾶν κινήσεις ἦν, ἢ ἄλλο παρὰ τὺτο ἕδεν. Τῆς
 „ δὲ κινήσεως δύο εἶδη, πλήθει μὲν ἄπειρον ἐκάτερον,
 „ δύναμις δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἔχον, τὸ δὲ πάσχει· ἐκ δὲ
 „ τῆς τούτων ὀμιλίας τε ἢ τρέψεως πρὸς ἀλλήλα γίνε-
 „ ται ἕκγονα, πλήθει μὲν ἄπειρα, διδυμα δὲ, τὸ μὲν
 „ αἰσθητὸν, τὸ δὲ αἰσθησις, αἰεὶ συνεκπίπτουσα ἢ γυ-
 „ νωμένη μετὰ τῆ αἰσθητῆ. — — Παρομοίως σχεδὸν
 μὲ τὰ ἀνωτέρω λόγια ὀμιλεῖ ἢ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Μί-
 τωρος Ἀκραγαντίνος· (β) „ τέσσαρα μὲν, λέγει, σοί-
 „ χητα, Πῦρ, Ἀέρα, Ὑδωρ, Γῆν· δύο δὲ ἀρχι-
 „ κὰς δυνάμεις, Φιλίαν τε ἢ Νεῖκος· ὧν ἡμῖν ἐ-
 „ σσι ἐνωτικὴ, τὸ δὲ δαιρετικόν· φησὶ δὲ ἔτω (γ)·

„ Τέσσαρα τῶν πάντων ριζώματα πρῶτον ἄκσε,
 „ Ζεὺς, Αἰθήρ, Ἡρῆ τε φερέσβιος, ἠδ' Αἰῖδω-
 νεὺς,
 „ Νῆσις δ', ἢ δακρυῖσις τίγγει κρένωμα βρότειον.

„ Δία μὲν λέγων τὸ Πῦρ Ἡρῆν δὲ, τὴν Γῆν· Αἰ-
 „ δωῖα δὲ τὸν Ἀέρα· Νῆσιν δὲ τὸ Ὑδωρ· καὶ
 „ ταῦτα, φησὶν, ἀλλαιτόμενα διαμπερὲς ὑδαμῆ λέγει,
 „ ὡς

(α) Πλάτ. ἐν Θεαιτ. (β) Πλάτ. περὶ τῶν ἀρισκόντι.
 ταῖς Φιλ. βιβλ. α. (γ) Διογ. ἐν τῷ βίω αὐτοῦ.

§. 142.

Primus hujus speciei *Pantheista* est Protagoras, qui ratione sua indagando causam phænomenorum statuit esse motum. Verba ejus sunt sequentia: (a) „ Principium autem deinceps exit, ex quo ea, quæ modo diximus, manant; quod scilicet universum hoc motus est, & aliud præter motum nihil. Motus vero species duæ, & multitudine quidem utraque infinita: potentiam vero alteram agendi, alteram patiendi habet. Ex harum congressu, compulsuque mutuo effectus eveniunt numero infiniti, specie genuini, sensibile & sensus, qui semper cum sensibili coincidit, & congregitur. Similiter loquitur quoque Empedocles Agrigentinus Metonis filius: (b) „ quatuor sunt dicit elementa, *Ignis, Aër, Aqua, & Terra*, quibus duæ insunt vires, *Amicitia & Bellum*, quarum una conjungit, altera vero separat, & ideo dicit: (c)

„ *Jupiter albus, & alma soror Juno atque potens Dis.*

„ *Et Nestis, lacrymis hominum quæ lumina complet.*

„ *Jovem ignem, Junonem terram, Aidoneum Aërem,*
 „ *Nestin aquam adpellat, aitque hæc elementa con-*
 „ *ti-*

(a) Plat. in Thæeteto.
 philof. Lib. I.

(b) Plutarch. de plac.
 (c) Ibidem.

„ὡς ἂν αἰδέω τῆς τοιαύτης διακοσμήσεως ἕσης· ἐπι-
 „φέρει γὰρ (α)·

„ Ἄλλοτε μὲν φιλότῃ συνερχόμεν' εἰς ἑν' ἅπαντα,
 „ Ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα τελευτος ἔχθει.

Οἱ δὲ Πρωταγόρας πολλὰ ἀμφίβολα ἐμίλει περὶ τῶν
 Θεῶν, ἐπεὶ οἱ ἄλλοι ὑπερασπίζοντο, ὅθεν λέγει· (α)
 „ περὶ μὲν Θεῶν ἔκ ἔχω εἰδέναι, εἰδ' ὡς εἰσὶ, εἰδ'
 „ ὡς ἔκ εἰσιν· πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναι, ἢ τε
 „ ἀδηλότῃς, ἢ βραχυς ὢν ὁ βίος τῷ ἀνθρώπῳ· διὰ
 „ δὲ τῷ λόγῳ ἐξετάζων εἴρηκε τῆς γνώμῃν τε περὶ τῆς αἰ-
 „ τίας τῶν φαινομένων, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. Εἶναι δὲ ἢ
 „ πολλοὶ νεώτεροι Φιλόσοφοι τῆς τῷ εἶδους τῆς Παν-
 „ θεΐας, ἀλλὰ τὴς παραιτῆμαι διὰ δύο αἰτίας· πρῶτον μὲν
 „ ἐπειδὴ εἶναι νεώτεροι ἢ ἡ ἐπέληψις τῶν δὲν εἶναι τόσο
 „ μεγάλη ἢ ἐνεργητικὴ, μὴ τὸ νὰ ἐπῆραν τὰς παλαιὰς
 „ γνώμας ἢ τὰς ὑπερασπίζονται· δεύτερον δὲ ἐπειδὴ ἢ κρι-
 „ πτην τὰ ὀνόματά των ὑποκάτω εἰς ὀνόματα ἄλλων γι-
 „ νῶν, διὰ νὰ ἀπατάσῃ μὴ αὐτὸ πολλῆς, καθὼς ἢ ὁ
 „ Γορδάνης ἐν τῷ κατὰ Λιβερτῶν Βιβλίῳ λέγει·
 „ (γ) „ ἦτοι γὰρ εἶδος ἐστὶ τῆς Φιλοσόφῃς σῆ-
 „ μερον ὑπὸ μορμολύκειον Περσῶν, Ἰουδαίων, Κινέζων,
 „ Ἰνδῶν ἢ Τυρκῶν φανερεῦσθαι. „

§. 143.

„ Τὸ τρίτον εἶδος τῆς Πανθεΐας περιλαμβάνει
 „ ὅλης ἐκείνης, ὅπερ ἀποφαίνονται τῆτο τὸ Πᾶν εἶναι ζῶον
 „ δηλαδὴ τὴν ὕλην εἶναι ζωτικὴν δυνάμει πεπροικισμένην, ἢ
 „ δια

(α) Ἀυτόθι· (β) Διογ. Λαέρτ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. (γ)

Γορδ. κατὰ Λιβερτ. Τόμ. α, §. 1.

„ tinuo migrare in alia , desinere nusquam , huncque
 „ rerum ordinem esse æternum. Denique infert: (a)

„ Nonnunquam connectit amor simul omnia rursus ,
 „ Nonnunquam sejuncta jubet contentio ferri.

Protagoras vero de *Diis* , quos alii defenderunt , ita:
 (b) „ de *Diis* quidem statuere nequeo , neque an sint ,
 „ nec ne ; sunt enim plurima , quæ id scire prohibeant ,
 „ summa nempe rerum incertitudo , & brevis hominis
 „ vita. Sententiam vero illius de causa phænomenorum
 superiorum jam attulimus. Sunt etiam recentiores
 Philosophi hujus speciei *Pantheistæ* , sed silentio eos
 præterimus , partim quia , nil novi dicunt , sed antiquam
 crambem recoquunt , partim , quia genuina sua nomina
 fictis nominibus occultant & barbaris nationibus suas
 sententias adscribunt , ut plures decipiant , uti recte
Jordan contra libertinos scribens animadvertit : (c)
 „ sic enim moris est , ait , Philosophos hodie sub Persa-
 „ rum , Judæorum , Sinensium & Turcarum comparere
 „ larva.

§. 143.

„ Tertia vero species *Pantheismi* continet omnes
 illos , qui asserunt hoc universum esse animal , scilicet ,
 materiam vitali vi præditam , & per hanc peragi ,
 &

(a) Ibidem. (b) Diog. in vita ipsius. (c) Jord.
 contra liberti. Tom. I. §. V.

δὲ αὐτῆς ἐνεργεῖται ἢ ἀποτελεῖται τὰ πάντα· τὸτο δὲ ἐβεβωίωναν δι' ἐκεῖνον τῷ ἐπιχειρήματι, τὸ ὅποιοι ἐκ τῶν μερῶν τῆς τῷ Παντός λαμβάνεται, οἷον ζώων. Οὐτοι λοιπὸν οἱ τῆς ὕλης ἐν γένει ζωτικὰς δυνάμεις κατηγορῶντες Ὑλοζωῖται ἤκησαν (α). »

§. 144.

» Οἱ λοιπὸν οἱ Φιλόσοφοι, ὅπῃ ἔως ἰδῶ εἶπαμεν, ἢ ὅσοι κατὰ ταύτας τὰς γνώμας γράφουσιν, ἢ ἔτα φρονῶσιν, Ἀΐθεοι κυρίως δὲν ἤμπορῶν νὰ λέγονται, ἀλλὰ Πανθεῖσαι, ἢ Ματριοαλίσαι· ἐπειδὴ ἢ δέχονται Αἰτίαν τέτων τῶν φαινομένων ἢτοι λογικῆν, ἢ ἄλογον· οἱ ἐπόμετοι δὲ κυρίως Ἀΐθεοι πρέπει νὰ λέγονται, μὲ τὸ νὰ ἀρῶνται τὴν Αἰτίαν τῶν φαινομένων. Ἐπειδὴ ὅταν λέγωμεν Θεός, ἐνοῶμεν τὴν Αἰτίαν τῶν φαινομένων, ὅταν δὲ τὴν Αἰτίαν ταύτην ἀποβάλλωμεν, τότε Ἀΐθεοι καλούμεθα· Ἀΐθεος γὰρ λέγεται ὁ ἀρνητὴς τῆς Αἰτίας τῶν φαινομένων κατ' ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, ἢ τῆς ἐνοίας. »

§. 145.

» Τρίτη λοιπὸν γνώμη εἶναι τὸ Ἀυτόματου, ἢτοι ἢ Ἀΐθεῖα, ἢτις ὕδεν ἄλλόεσιν, εἰμὴ ἀρνήσεις τῆς αἰτίας τῶν φαινομένων, ὑποδέχεται δηλαδὴ οἱ Φιλόσοφοι τέτοι τῷ εἶδός, ὅτι τὰ φαινόμενα αὐτὰ δὲν ἔχον καμμίαν αἰτίαν, ἀλλὰ ἐκ ταυτομάτου γίνονται, ἢ αὐτὴ ἢ τάξις, ἢτις μᾶς φαίνεται κατὰ λόγον, εἶναι
ἀντι-

(α) Κικ. περὶ Φύσ. Θεῶν βιβλ. α'. Ἀριστοτέλ. περὶ Κόσμου. Πλάτων. περὶ τῶν ἀριστόν. τοῖς Φιλ. βιβλ. α'. Κεδ-βῆρτις Σοσῆμ. τῶ νεῖς. Τομ. α'.

& effici omnia phaenomena. Hoc autem dicebant moti illo argumento, quod ex partibus hujus universi sumitur, hoc est, animalibus. Hi itaque Philosophi, qui materiae in genere vitam tribuebant, *Hylozoitae* audiverunt: (a)

§. 144.

„ Philosophi tamen primae, secundae & tertiae speciei *Athei* proprie dicendi non sunt; concedunt enim causam quandam phaenomenorum & quidem primi ratione praeditam, alii vero mechanicam, & ultimi vitam pollentem. *Atheus* proprie, ut ex etymologia hujus vocis patet, is est, qui omnem causam phaenomenorum negat. Sequentes autem sunt in stricto & proprio sensu *Athei* censendi; cum omnem causam Phaenomenorum negent. „

§. 145.

„ Proprie ergo *Athei* sunt Philosophi tertiae sententiae, qui omnia Phaenomena *Casui* adscribunt, sive nullam Phaenomenorum causam admittunt. Fuerunt enim aliqui, qui ipsum ordinem, & deviationem atomorum, quae ratione facta dicimus, sine ratione facta esse praetendunt, & non nisi diversam relationem
quo-

(a) Cicer. de natur. Deor. Lib. I. Arist. de mundo. Plutarch. de placit. Phil. Lib. I. Cudworth. System. intell. Tom I.

ἀναφορική, δηλαδή ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἑαυτὴν δὲ εἶδεν εἶναι· καθὼς τὸ δεξιόν, ἢ ἀριστερόν, ὡς πρὸς τὸν ἕνα εἶναι ἀριστερόν, ὡς πρὸς τὸν ἄλλον δεξιόν. Οὗτοι λοιπὸν οἱ Φιλόσοφοι βέβαια τὰς δυνάμεις τῆ ἐννοεῖν τῆς ψυχῆς ἀρνεῦνται, αἰτινὲς εἶναι ἢ εἰς τῆς ἀπληρώτους γνωσθῆναι, ὅτι δηλαδὴ τὰς ἔχον· ἐπειδὴ πρῶτον ἐννοοῦμεν τὰ πράγματα ὅτι εἶναι, ἢ δεύτερον πόθεν ἢ διὰ τί εἶναι, τῶν τῶν ἀρχῶν δίχα ὁ νῦν τῆ ἀνθρώπου οὐδὲν ἐννοῆσαι δύναται· ἀλλ' ἰδὼ ἡμεῖς ὅτε ἀποδεικνύομεν τι, ὅτε ἀναιρέμεν, ἀλλὰ μόνον πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν, ὅπως ἐκείνους τῆς Φιλοσόφου, ὅπου οὕτω φρονῶσιν.»

§. 146.

» Ἄς φέρωμεν λοιπὸν τὰ ἴδια λόγια τῆ Πλάτωνα, καὶ περὶ ταύτης τῆς γνώμης, ὁ ὅποτος πολλοὺς παλαιούς Φιλοσόφους Ἄδεις ἐπαριθμεῖ λέγων (α). » εἶναι
 » τῶν Φιλοσόφων καθάπτε Διαγόρας ὁ Μιλήσιος, ἢ
 » Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος, ἢ Εὐήμερος ὁ Τεγεάτης, κα-
 » δὲ φασὶ μὴ εἶναι Θεός· — ἢ Εὐρυπίδης ὁ Τρα-
 » γωδοποιός ἀποκαλύψασθαι μὲν ἐκ ἠθέλησε, δεδοί-
 » κως τὸν ἀρεῖον Πάγον· ἐπέφη δὲ τῶν τῶν τρόπων·
 » τὸν γὰρ Σίσυφον εἰσήγαγε προσάτην ταύτης τῆς δό-
 » ξης, ἢ συνηγόρεισεν αὐτῆ ταύτη τῆ γνώμῃ· ἢ γὰρ
 » χρόνος (φασὶν) ὅτ' ἀτακτος ἢ ἀνθρώπων βίος, καὶ
 » θρησκείας, ἰσχύος δ' ὑπηρέτης· ἐπειτα φασὶ τὴν ἀ-
 » νομίαν λυθῆναι νόμων εἰσαγωγῆ· ἐπεὶ γὰρ ὁ νόμος
 » τὰ φανερά τῶν ἀδικημάτων εἰργεῖν ἐδύνατο, κρύφατε
 » ἠδίκων πολλοί, τότε τις σοφὸς ἀνὴρ ἐπέστησεν ὡς δεῖ
 » αἰετ

(α) Πλάτων, περὶ τῶν ἀρισκ. βιβλ. α.

quoad nos exprimere autumant, sicuti dextra & sinistra quoad unum dextra est, quæ quoad alterum sinistra. Videntur hi Philosophi ea negare, quæ simplicissimis nota sunt & certa. Primum enim est intelligere res existere, secundum unde & quare. Sine his principiis nihil percipere potest mens humana. Sed hic non est scopus refutare hanc sententiam, sed tantum recensere eorum nomina, qui ita sentiebant.

§. 146.

Audiamus Plutarchum hac de re, ejus hæc sunt verba: (a) „ Philosophorum quidam, ut Diagoras
 „ Mellus, & Theodorus Cyrenæus, & Evemerus
 „ Tegeata omnino negaverunt esse *Deos*. — — Et
 „ Eurypides Tragicus Poëta aperte quidem profiteri
 „ hanc sententiam non est ausus, metuens Areopagitis
 „ cum judicium; indicavit tamen hac ratione: si
 „ syphum introduxit, qui eam proferret, ipseque
 „ epatrocinatus est. Incondita olim vita fuit mortali-
 „ lium, & belluina, viribusque serviens. Legibus
 „ deinde positis, ait, injustitiam fuisse repressam. Sed
 „ cum hæ aperta possent flagitia prohiberi, multi vero
 „ occulte scelera perpetrarent, tum quemdam calidum
 „ virum prodiisse, qui docuerit veritati tenebras men-
 „ dacio offundendas, hominibusque persuadendum esse:
 „ quod sit perenni vita aliquis vicens *Deus*, qui cer-
 „ nat

(a) Plut. de placit. Philos. Lib. I.

„ αὖτε ψευδῆ λόγῳ τυφλῶσαι τὴν ἀλήθειαν, ἢ πιστεῖν
 „ τὰς ἀιδρώπης, ὡς ἔστι Δαίμων ἀφθίτῳ δάλων βίῳ,
 „ ὃς ταῦτ' ἀκούει ἢ βλέπει φρονεῖτ' ἄγαν. Ἀνηρέθω.
 „ γὰρ (φησὶν) ὁ Ποιητικὸς λῆρος σὺν Καλλιμάχῳ τῷ
 „ λέγοντι, εἰ Θεὸν οἶδα, ἴδι ὅτι ἢ δαίμονι βέβαιον.
 „ πᾶν δυνατὸν· ἐδὲ γὰρ ὁ Θεὸς δύναται πᾶσι ποιῆσαι· ἐπει
 „ τοι γὰρ εἰ Θεὸς ἔστι, ποιῶ τὴν χιόνα μέλαιναν·
 „ τὸ δὲ πῦρ ψυχρὸν, τὸ δὲ καθήμενον ἐρᾶν, ἢ τὸ ἐ-
 „ ναντίον· ἢ γὰρ ὁ Πλάτων ὁ μεγαλόφωνος εἰπὼν, ὁ
 „ Θεὸς ἔπλασε τὸν Κόσμον πρὸς ἑαυτῷ ὑπόδειγμα,
 „ ὅξει λῆρος βενκεσιλήν, κατὰ γὰρ τὴν ἀρχαίαν Κω-
 „ μῶδιαν ποιητῆς. Ὡς αὐτῶς ὀμιλεῖ ἢ ὁ Κικέρων πε-
 „ ρὶ τῶν αὐτῶν Φιλοσόφων (α). „ ἀμφισβητῆσαι τοῖς
 „ Πρωταγόραν, μηδένας δὲ εἶναι τῷ ἔντι ὁ Διαγόρου ὁ-
 „ Μιλίσιος ἢ ὁ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος ἐνόμισαν· με-
 „ τὰ βίαν δὲ ἤμπορει νὰ μὴ νομιθῆ ἢ ὁ Ἡσίοδος ταύτης
 „ τῆς γνώμης ὑπερασπιστῆς· διότι ὑδεμὶς αἰτίας τοῦ
 „ Χάους ὑποδέτε, λέγει μὲν ὅτι ἔγενε, πόθεν δὲ ἔδα-
 „ μῶς· τὰ λόγια τε δὲ εἶναι τὰ ἐπόμενα (β).

„ Ἡτοὶ μὲν πρῶτισμα Χάος γίνετ', αὐτὰρ ἔπειτα
 „ Γαῖ' εὐρύστερος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
 „ Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη υφέντος οὐλύμπου,
 „ Τάρταράτ' ὑερόντα μυχθῶ χθονὸς εὐρυδοεῖης·
 „ Ἡδ' Ἔρος, ὃς κάλλιπος ἐν ἀθανάτοισι Θεοῖσι·
 „ Ἀουσιμηλῆς, πάντωντε Θεῶν, πάντωντ' ἀνθρώπων
 „ Δάμναται ἐν γῆθεσι νόον ἢ ἐπίφρονα βελήν·
 „ Ἐκ χάεος δ' ἔρεβός τε, μέλαινά τε νύξ ἐγένοντο.
 „ Νυκτὸς δ' αὐτ' Αἰθήρ τε ἢ Ἡμέρη ἐξεγέγοντο.

Ἀργα-

(α) Κικέρ. περὶ Φίλ. Οἰων. βιβλ. α. (β) Ἡσίοδ. Θεογ.
στίχ. 116.

„ nat ista , & audiat , atque intelligat. Nugæ enim
 „ Poëtarum valeant una cum Callimacho , cujus hoc
 „ est : esse *Deum* si credis , & hoc te scire necesse est.
 „ Nil non hunc etiam posse *Deum* facere. Non enim
 „ potest omnia *Deus* facere , aut faciat , si est *Deus* , nivem
 „ nigram , ignem frigidum , rectum eum , qui sedeat ,
 „ vel contra. Nam Plato etiam vocalis ille ; cum di-
 „ ceret , *Deum* seipso usum exemplari condidisse Mun-
 „ dum , nœnias redolet prisçæ antiquitatis obsoletas ,
 „ quales becceselenas vetus *Comœdia* vocat. Eodem
 „ modo loquitur quoque Cicero de iisdem Philosophis :
 „ (a) „ dubitare Protagoram ; nullos vero esse profecto
 „ Diagoras Melius ; & Theodorus Cyrenæus puta-
 „ verunt. Vix ac ne vix quidem potest liberari He-
 „ siodus ab hac sententia ; cum nullam causam *Chaos*
 „ Supponat. Dicit quidem factum fuisse , unde vero
 „ non meminit. Verba ipsius sunt sequentia : (b)

„ Primo omnium quidem *Chaos* factum est , ac deinde
 „ Tellus lata , omnium sedes tuta semper
 „ Immortalium , qui tenent juga nivosi Olympi ,
 „ Tartaraque tenebricosa in recessu terræ spatiosæ :
 „ Atque Amor , qui pulcherrimus inter immortales *Deos*
 „ Solvens curas , & omnium *Deorum* omnilumque ho-
 „ minum
 „ Domat in pectoribus animum , & prudens consilium.
 „ Ex *Chao* vero erebusque , nigraque nox editi sunt
 „ Quos peperit , ubi concepisset , erebo concubitu
 „ mixta.

R 2

Quam-

(a) Cic. de. nat. Deor. Lib. I.

(b) Hesiod. in

Theogen. W 116.

Ἀγκαλιὰ ἢ αὐτὴ ἢ περιγραφὴ τῆς κοσμογονίας τε εἶ-
 ναι ὑπὸ τῆς Ἀποκαλύψεως εἰλημμένη ἢ νεοθευμένη
 ὕψερρον· ὅμως ἐπειδὴ ὑδέμια τῷ Χάους αἰτίαν ὑποδέ-
 ται, διὰ τῆτο εἰς τὴν Ἀθεΐαν πρέπει νὰ ἀναφίρηται,
 κατὰ τὸν ὅρισμόν τῆς Ἀθεΐας, ὅπῃ ἀνωτέρω ἐδώκα-
 μεν. Ὡσαύτως δὲ ἢ ὁ Λεύκιππος, ἢ ὁ Δημόκριτος,
 ἢ ὁ Ἐπίκουρος ταύτης τῆς γνώμης εἶναι, οἱ ὅποιοι αἰτίαν
 τὸ ὑδὲν ὑποδέταν, δηλαδὴ τὸ Κενὸν, καθὼς παρὰ Λαερ-
 τίῳ φαίνεται, ἢ Κικίρωνι, ἢ παρὰ μὲν Λαερτίῳ, ὕ-
 τω λέγει ὁ Ἐπίκουρος ἀποφαντικῶς (α)· « κινῶνται τε
 « συνεχῶς αἱ ἄτομοι· φησι δὲ ἐνδοτέρω, ἢ ἰσοταχῶς
 « αὐτὰς κινεῖσθαι τῷ κενῷ τὴν ἴσιν ὁμοίαν παρεχομένου
 « ἢ τῇ κρυφτάτῃ, ἢ τῇ βαρυτάτῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ
 « αἱ μὲν, εἰς μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων δίστανται· αἱ δὲ,
 « αὐτὸν τὸν παλμὸν ἰσχυραίν, ὅταν τύχῃσιν ἐπὶ τῆν πι-
 « ριπλοκὴν κελιμῆσθαι, ἢ γεγαζόμεναι παρὰ τῶν πλεκ-
 « τικῶν· ἢτε γὰρ τῷ Κενῷ φύσις, ἢ διορίζουσα ἐκά-
 « στην ἄτομον, τῆτο παρεσκευάζει, τῆν ὑπέρεισιν εἶχ
 « οἷα τε ὕσα ποιησθαι· ἢ τε γερεότης ἢ ἐπάρχεσθαι αὐ-
 « ταῖς κατὰ τὴν σύγκρυσιν, τὸν ἀποπαλμὸν ποιεῖ, ἐφ'
 « ὅποσον ἀν' ἢ περιπλοκὴ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκ τῆς συγ-
 « κρύσεως διδῶ· Ἀρχὴ δὲ τῆτων εἶν' ἔστιν, αἰτίων τῶν
 « Ἀτόμων ἕσῳ ἢ τῷ Κενῷ· ἀλλὰ τὸ κενὸν εἶναι οὐδὲν
 « πανταχόθεν τὸ αὐτό, πῶς δὲ ἢμπορεῖ νὰ γένη αἰ-
 « τία τῶν ἀτόμων; εἰς καιρὸν ὅπῃ ἢμπορεῖ νὰ ἐνεργῇ
 « ἢ κάτωθεν ἢ ἀνωθεν· διότι τὸ κάτω, ἢ ἀνω εἶναι ἀνα-
 « φορικά. Ὁ Κικίρων δὲ περὶ τῷ Δημοκρίτῳ, ἢ Ἐπικού-
 « ρῳ σαφέστατα λέγει (β)· « ἀπὸ τὴν ἀρχὴν λέγω, εἰς
 « τὰ φυσικά, διὰ τὰ ὅποια ἐπαινεῖται, πρῶτον εἶναι
 « πάν-

(α) Διογ. ἐν τῷ βίῳ τῷ Ἐπικούρῳ. (β) Κικίρ. περὶ τοῦ
 τίλους τῷ κελῷ ἢ κατὰ βιβλ. α. κεφ. ε.

Quamquam hæc descriptio creationis Mundi a *Revelatione* sumta est, & est post corrupta; tamen cum nullam causam *Chaus* supponat, ideo juxta nostram *Attheismi* definitionem, ad eundem referendus est. Eiusdem sententiæ & *Leucippus* & *Democritus*, & *Epicurus* fuerunt causam esse nihilum supponentes, hoc est, vacuum inane, ut videri potest apud *Laërtium*, & *Ciceronem*. *Epicurus* apud *Laërtium* ita mentem suam explicat: (a) „ vacui natura, quæ illas singulas, nempe „ atomos, dirimit, hoc efficit: quandoquidem firmitatem facere ipsa non potest. Solidum vero quod „ illis inest, per collisionem agitationem facit, in „ quantum complexio illa ex collisione restitutio- „ nem dat. Horum autem initium non esse, cum „ atomi & inane causæ sint. Moventur quoque „ perpetuo atomi, & æqua celeritate motus illas agitari vacuo similem motum exhibente perpetuo gravissimæ atque levissimæ. Verum, cum vacuum nihil sit, & ex omni parte idem, quomodo causa esse potest? cum agere possit & ab inferiori parte & a superiori: nam supra, & infra sunt termini relativi. *Cicero* autem de *Epicuro* & *Democrito* ita loquitur: (b) „ Principio, inquam, in physicis, quibus maxime „ gloriatur, primum totus est alienus. *Democrito* „ adjicit, per pauca mutans, sed ita, ut ea, quæ corrigere vult, mihi quidem depravare videatur. Ille „ atomos, quas appellat, id est corpora individua, „ propter soliditatem censet in infinito inani, in quo „ nihil nec summum, nec infimum, nec medium, „ nec ultimum, nec extremum sit, ita ferri, ut con-

„ cur-

(a) *Diog. in vita Epicuri.* (b) *Cic. de fin bon. & mal. Lib. I. Cap. VI.*

,, πάντη ξένος· εἰς τὸν Δημόκριτον ἐπρόθεστον, ὀλίγα
 ,, μεταβαλὼν, ἀλλ' ἔτι, ὡς ἐκεῖνα, ὅπῃ θίλει νὰ
 ,, διορθώσῃ, μοί φαίνεται ὅτι τὰ φθείρει. Ἐκεῖνος τὰς
 ,, ἀτόμους, ἃς καλεῖ, τρεῖσι σώματα ἀτομικά, διὰ τῆς
 ,, σφαιρότητά νομίζει ἐν τῷ ἀκείρῳ κενῷ, εἰς τὸ ὅποσον
 ,, ἕδον εἶναι, ἕτε ὕψιστον, ἕτε κατώτατον, ἕτε μέσον,
 ,, ἕτε ὕψατος, ἕτε ἄκρον, ὅτι ἔτι φέρονται, ὡς ὅπῃ
 ,, διὰ μέσου τῶν συνδρομῶν νὰ συνάπτονται· ἐντεῦθεν
 ,, γίνονται ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ἢ ὅπῃ ὀρῶνται ἅλα· ἢ ὅτι
 ,, ἐκείνη ἢ κινήσις τῶν ἀτόμων ἀπὸ κἀμμίας ἀρχῆς, ἀλλ'
 ,, ἀπ' αἰῶνος νὰ ἐποῆται συμφωνεῖ· ὁ Ἐπίκουρος δὲ ἐ-
 ,, κει, ὅπῃ τὸν Δημόκριτον ἀκολουθεῖ, δὲν πίπτει σχε-
 ,, δόν, ἀγκαλιὰ ἐκατέρη τε πολλὰ ἢ ἐκαινῶ, μάλιστα
 ,, δὲ ἐκεῖνο ἐν πρώτοις, ὅπῃ, ἐπειδὴ ἐν τῇ τῶν ὄντων
 ,, φύσει, δύο εἶναι ἐρωτητέα, ἓνα μὲν, ποῖα εἶναι ἢ
 ,, ὕλη, ἐξ ἧς κἀθε πρᾶγμα γίνεταί· τὸ ἄλλο δὲ, ποῖα
 ,, εἶναι ἢ δυνάμεις, ὅπῃ κἀθε τι ἀποτελεῖ· ἢ περὶ μί-
 ,, τῆς ὕλης διελέχθησαν, τὴν δυνάμιν δὲ ἢ τὴν τῆ ἀπο-
 ,, τελῆν αἰτίαν τὴν ἄφροσιν· ἀλλὰ τῆτο κοινὸν εἶναι ἐ-
 ,, λάττωμα, ἐκεῖναι δὲ τῆ ἐπικέρει ἴδιαι κτώσεις· ἐπει-
 ,, δὴ νομίζει τὰ αὐτὰ ἄτομα, ἢ τὰ σφαιρὰ σώματα, ὅτι
 ,, φέρονται τῇ ἰδίᾳ βερύτητι κάτω κατὰ γραμμὴν.
 ,, Ταύτης εἶναι φυσικῆς πάντων τῶν σωμάτων κίνησιν·
 ,, τέλος πάντων αὐτόθι ὁ ὀξύς σφαιρῶν ἀδρωπος, ἐπει
 ,, κειτο συμπίπτει, ἀνίσως δηλαδὴ ὅλαι αἱ ἄτομοι κάτω
 ,, ἐξ ἐναντίας ἠθέλων φέρονται, ἢ καθὼς εἶπα, κατὰ
 ,, γραμμὴν, ποτὲ δὲν ἠθέλε φθάσει, ὅπῃ ἢ μία ἄτομος
 ,, τὴν ἄλλην νὰ ἐγγίξῃ· ὅθεν προσέφερε πλάσμα, ἐκ-
 ,, κλίσειν, εἶπε, τὴν ἄτομον ὀλίγον, τὸ ὅποσον ποτὲ δὲν
 ,, ἠθέλε γένη· ἔτι ἀποτελεῖνται συμπλοκαί, ἐνώσεις,
 ,, ἢ συνάψεις τῶν ἀτόμων μεταξὺ ἐαυτῶν· ἐντεῦθεν ἀ-
 ,, ποτελεῖται ὁ Κόσμος, ἢ πάντα τὰ μέρη αὐτοῦ, ἢ
 ,, ἐκεί-

„ curſionibus inter ſe cohæreſcant : ex quo efficiantur ea, quæ ſint, quæque cernantur, omnia: eumque motum atomorum nullo a principio, ſed ex æterno tempore intelligi convenire. Epicurus autem, in quibus ſequitur Democritum, non fere labitur, Quanquam utriusque cum multa non probo, tum illud in primis, quod in rerum natura duo quærenda ſint, unum, quæ materia ſit, ex qua quæque res efficiatur; alterum, quæ viſ ſit, quæ quidque efficiat: de materia diſſeruerunt; vim, & cauſam efficiendi reliquerunt. Sed hoc commune vitium: illæ Epicuri propriæ ruina. Cenſet enim, eadem illa individua, & ſolida corpora ferri ſuo deorſum pondere ad lineam: hunc naturalem eſſe omnium corporum motum. Deinde ibidem homo acutus, cum illud occurreret; ſi omnia deorſum e regione ferrentur, & ut dixi ad lineam, nunquam fore, ut atomus altera alteram poſſet attingere: itaque attulit rem commentitiam: declinare dixit atomum perpauillum: quo nihil poſſet fieri minus. Ita effici complexiones, & copulationes, & adhæſitationes atomorum inter ſe: ex quo efficeretur Mundus, omnesque partes Mundi, quæque in eo eſſent. Quæ cum res tota ficta ſit pueriliter, tum ne efficit quidem, quod vult. Nam & ipſa declinatio ad libidinem fingitur, (ait enim declinare atomum ſine cauſa: quum nihil turpius phyſico, quam fieri ſine cauſa quidquam dicere,) & illum motum naturalem omnium ponderum, ut ipſe conſtituit, e regione inferioriorem locum petentium ſine cauſa eripuit atomis: nec tamen id, cujus cauſa hæc finxerat, aſſecutus eſt. Nam ſi omnes atomi declinabunt, nullæ um-

„ quam

21 κείνα ὅπῃ εἰς αὐτοὺς εἶναι. Ἐπειδὴ λοιπὸν ταῦτα εἶ-
 22 ναι πλάσματα παιδαριώδη, ὅθεν ἔτε ἀπολαμβάνει ἐκεῖνο
 23 ὅπῃ θέλει· διότι ἢ αὐτὴ ἡ ἐκκλισις κατὰ τὸ δοκεῖν
 24 πλάττεται, (λέγει γὰρ ἐκκλίνειν τὴν ἄτομον ἀνευ αἰ-
 25 τίας, ἀπὸ τῶ ὅποτον κενεὸν δὲν εἶναι εἰς τοὺ φυσικὸν
 26 αἰσχερότερον, παρὰ νὰ εἴπῃ, ὅτι γίνεταί τι ἀνευ αἰτίας)
 27 ἢ ἐκείνην τὴν φυσικὴν ὅλων τῶν σωμάτων κίνησιν, κα-
 28 θῶς αὐτὸς συνεψήσατο, ἐξαιτίας τῶν κατωτέρων τό-
 29 πων ἀπαιτύντων, ἀνευ αἰτίας ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὰς ἀ-
 30 τόμους ἔδῃ τῆτο ὅμως, διὰ τὸ ὅποτοι αὐτὰ ἐπλάσματα,
 31 ἀπῆλαυσεν· ἐπειδὴ ἀνίσως ὅλοι αἱ ἄτομοι ἠθέλων
 32 ἐκκλίη ποτε, καμμία δὲν ἠθελε συναφθῆ, ἀνίσως δὲ
 33 τινὲς μὲν ἠθέλων ἐκκλίη, τινὲς δὲ τῷ ἰδίῳ νεύματι
 34 ὀρθῶς ἠθέλων φέρωνται· πρῶτον ἀπολυθεὶ τῆτο, ὡ-
 35 σαν νὰ διδῆ εἰς τὰς ἀτόμους ἐπαρχίας, τινὰς μὲν ὀρ-
 36 θῶς, τινὰς δὲ πλαγίως νὰ φέρωνται. Τέλος πάντων
 37 αὐτὴ ἐκείνη τῶν ἀτόμων, ἐν ᾧ ἢ ὁ Δημόκριτος ἀπο-
 38 ρεῖ, ἢ συγκεχυμένη συνδρομὴ δὲν ἠθελε ἠμπορέσει νὰ
 39 ἀποτελέσῃ τῆτοι τῶν γολισμοῦ τῷ Κόσμῳ. Ὡσαύτως
 40 ἢ ὁ Ἀριστοτέλης περὶ τῶν εἰρημίων λέγει ὀνομάζωντας
 41 κατ' αὐτῶς τὸ Κενὸν μὴ Ὀῦν, τὸ ὅποτον βέβαια αἰτίων
 42 δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι. Τὰ λόγιά τε δὲ εἶναι τὰ ἐπόμε-
 43 να (α). 21 Δεύκιππος δὲ ἢ ὁ ἑταῖρος αὐτῷ Δημόκριτος
 44 σοιχεῖται μὲν τὸ Πλήρες ἢ τὸ Κενὸν εἶναι φασί, λέ-
 45 γοντες ὅλον τὸ μὲν Ὀῦν, τὸ δὲ μὴ Ὀῦν· ἢ τὰς δια-
 46 φορὰς αἰτίας τῶν ἄλων φασί ταύτας μὲν τοὶ τρίτος,
 47 σχῆμά τε ἢ τάξι, ἢ θέσει· διαφέρει γὰρ τὸ εἶ-
 48 ρασμῷ ἢ διαδιγῆ ἢ τροπῆ. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆτων ἠμπα-
 49 ρεῖ νὰ εἴπῃ τις ἐκεῖνο τὸ ἐπίγραμμα,

— — — Μά-

„ quam cohærescent : sive aliæ declinabunt , aliæ
 „ suo nutu recte ferentur : primum hoc erit quasi pro-
 „ vincias atomis dare, quæ recte, quæ oblique feran-
 „ tur : deinde eadem illa atomorum , in quo etiam
 „ Democritus hæret, turbulenta concursio hunc Mun-
 „ di ornatum efficere non poterit. Ne illud quidem
 „ physici, credere aliquid esse minimum. Quod pro-
 „ fecto nunquam putasset, si a Polyæne, familiari suo,
 „ geometriam discere maluisset, quam illam etiam ipsum
 „ dedocere. Sol Democrito magnus videtur, quippe ho-
 „ mini erudito, in geometriaque perfecto. Huic bipe-
 „ dalis fortasse : tantum enim esse censet, quantus vide-
 „ tur, vel paulo aut majorem, aut minorem. Ita quæ
 „ mutat, ea corrumpit : quæ sequitur, sunt tota Demo-
 „ criti. Atomis, inane, imagines, quæ idola nominant,
 „ quorum incursionem non solum videamus, sed etiam
 „ cogitemus : infinitio ipsa, quam ἀπειρία vocant, tota
 „ ab illo est: tum innumerabiles Mundi, qui & orian-
 „ tur, & intereant quotidie. Quæ etsi mihi nullo modo
 „ probantur : tamen Democritum laudatum a ceteris, ab
 „ hoc, qui eum unum secutus est, nollem vituperatum.
 Eodem modo de dictis Philosophis loquitur Aristote-
 les : (a) „ Leucippus cum socio Democrito prima re-
 „ rum omnium principia, plenum & inane (corpus &
 „ spatium) docent esse, illudque *Ens*, hoc vero non *Ens*
 „ dicunt. Cæterarum rerum varietatem ex tribus hisce
 „ rebus unice nasci, figura, dispositione & situ, qui-
 „ bus differentiis hæc vulgo induunt nomina, *βυσμός*,
 „ *διαδίχη*, & *τροπή*. Sed de his postest aliquis dice-
 „ re epigramma illud :

„ — — Fru-

(a) Aristot. metaph. Lib. I. Cap. 4

„ — — Μάτην Ἐπίκουρον ἔασον,
 „ Που τὸ Κενὸν, ζητεῖται, ἢ τίνες αἱ Μονάδες.

§. 147.

„ Εἰς αὐτὴν τῆς γνώμης ἀπόμει πύπτου ἢ ὅλοι ἐ-
 κένοι οἱ Φιλόσοφοι, ὅπῃ ὑποδέτουν ἐν τῶν σοιχείων ἀρ-
 χῆν τῶν φαινομένων ἀνευ αἰτίας δηλαδή Νοός, ἢ κινή-
 σιας, τὸ ὅποσον νὰ μεταβάλληται εἰς ὅλα τὰ σώματα ὁ-
 πῇ φαίνονται. Πρῶτος λοιπὸν τῶν τῶν Φιλοσόφων
 εἶναι Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, ὁ ὅποτος ἀποφαίνεται ἀρχὴν τῶν
 φαινομένων τὸ Ὑδωρ, ὅπερ διφόρως μεταβαλλόμενον
 ἀποτελεῖ αὐτὸν τὸν ὁρατὸν Κόσμον, τῆς αἰτίας δὲ τῆς
 μεταβολῆς ἀποσιωπᾷ, ὅθεν ἢ ταύτης τῆς γνώμης το-
 μισίος· τὰ αἷτια δὲ, διὰ τὰ ὅποτα ἀρχὴν λέγει τὸ
 Ὑδωρ, εἶναι τὰ ἐπόμενα, ὡς ὁ Πλάτωνχος τὰ ἐπαριθ-
 μεῖ· (α) „ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀ-
 πεφῆρατο τὸ Ὑδωρ· ὁκεῖ δὲ ὁ ἀνὴρ ἕτος ἀρξῆαι
 „ τῆς Φιλοσοφίας, ἢ ἀπ' αὐτῆς ἡ Ἰωνικὴ αἵρεσις προ-
 „ σηγορεύθη· ἐγένοντο γὰρ πλείους διαδοχαὶ Φιλο-
 „ σοφίας. Φιλοσοφῆστας δὲ ἐν Αἰγύπτῳ ἦλθεν εἰς Μί-
 „ λητον πρεσβύτερος· ὅς ἐξ ὕδατος φησὶ τὰ πάντα εἶ-
 „ ναι, ἢ εἰς ὕδωρ τὰ πάντα ἀναλύεσθαι· σοχάζεται
 „ δὲ ἐκ τῆτος πρῶτος, ὅτι πάντων τῶν ζώων ἡ γονή,
 „ ἀρχὴ ἐστὶν ὑγρὰ ἕστα· ἕτως εἰκὸς ἢ τὰ πάντα ἐξ
 „ ὑγρῆς ἔχειν τὴν ἀρχὴν. Δεύτερον, ὅτι πάντα τὰ φυ-
 „ τὰ ὑγρῷ τρέφεται ἢ καρποφορεῖ, ἀμοιρῶντα δὲ ξη-
 „ ραίεται. Τρίτον ὅτι ἢ αὐτὸ τὸ πῦρ τῷ ἡλίῳ ἢ τὸ
 „ τῶν ἄστρον, ταῖς τῶν ὑδάτων ἀναθυμιάσεσι τρέφεται,
 „ ἢ αὐτὸς ὁ Κόσμος· διὰ τῆτος ἢ ὁ Ὀμηρος ταύτης
 „ τῆς γένεσιν ὑποτίθειται, περὶ τῷ ὕδατος λέγων· (β)

(α) Πλάτων, περὶ τῶν ἀρεσκόντων, βιβλ. ε'.
 Ἰλιάδ. ε. σίχ. 256.

„ Ὡς κί-

(β) Ὀμήρ.

„ — — Frustra sine Epicurum,
 „ Ubi vacuum, quærere, & quæ monades.

§. 147.

Ad hanc classem pertinent illi quoque Philosophi, qui unum tantum phænomenorum principium nulla mente præditum admittebant, inter quos primo loco ponendus Thales Milesius, qui asserit principium omnium phænomenorum aquam, quæ diverso modo mutata hunc aspectabilem efficit Mundum; sed de causa hujus mutationis nullam facit mentionem. Rationes autem, cur aquam principium omnium esse dicat, sunt sequentes, ut Plutarchus dicit: (a) „ Thales principium rerum dixit „ esse aquam. Videtur autem princeps Philosophiæ „ hic fuisse, & ab eo secta Jonica nomen ducit. Plu- „ rimæ enim fuerunt successiones Philosophorum. Hic „ cum in Ægypto Philosophiæ operam dedisset, Mili- „ tum rediit ætate jam grandior. Quod autem omnia „ ex aqua orta sint, inque eam omnia suo interitu „ resolvantur, ex eo primum conjecit, quod semen „ omnium animalium principium humidum sit. Inde „ fit probabile, omnia ex humore nasci tanquam prin- „ cipio. Deinde, quia omnes stirpes humido aluntur, „ idque suæ fœcunditatis causam habent, eoque de- „ stitutæ exarescant. Præterea, quoniam ipse solis, „ stellarumque ignis aquæ exhatationibus aluntur, ipse- „ que adeo Mundus. Ideo etiam Homerus aquæ om- „ nium rerum primordium ponit hoc versu: (b)

„ Ocea-

(a) Plut. de placit. Philosoph. Lib. I.

Iliad. XIV, W. 256.

(b) Homer.

ἢ Ὡκεανός, ὃς περ γένεσις πάντας τέτυται :

Καὶ ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος τὰ αὐτὰ περὶ αὐτοῦ λέγει. (α) „ ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ὕδωρ ὑπετήσατο. Ὡσαύτως δὲ ἢ ὁ Ἀναξίμανδρος τῆς αἰτίας τῆς φθορᾶς ἢ γεννήσεως ἐπιλήσμων γέγονει· ὕτος δὲ τὸ ἀπειρον ὑποτίθεισιν ἀρχὴν, τί δὲ τὸ ἀπειρόν ἐστιν, ἐκ ἰσαφηνίαι· λέγει δὲ περὶ αὐτῆ ὁ Πλάταρχος οὕτως· (β) „ Ἀναξίμανδρος δὲ ὁ Μιλήσιός φησι τῶν ὄντων τῆ „ ἀρχὴν εἶναι τὸ ἀπειρον· ἐκ γὰρ τέτυθ' πάντα γίνεσ- „ θαι, ἢ εἰς τέτυθ' πάντα φθείρεσθαι· διὸ ἢ γεννᾶσθαι „ ἀπείρου Κόσμου, ἢ πάλιν φθείρεσθαι εἰς τὸ ἐξ οὗ „ γίνεται· λέγει ἔνθα δὲ ἵ ἀπειρόν ἐστιν, ἵνα μηδὲ „ ἐλλείπη ἢ γένεσις ἢ ὑφισταμένη· ἀμαρτάνει δὲ ὕτος, „ μὴ λέγων τί ἐστι τὸ ἀπειρον, πότερον ἀήρ ἐστιν, ἢ ὕ- „ δωρ, ἢ γῆ, ἢ ἄλλα τινὰ σώματα· ἀμαρτάνει ἔν- „ τῆς μὲν ἴλην ἀποφαινόμενος, τὸ δὲ ποιῆν αἴτιον ἀ- „ ναιρῶν· τὸ γὰρ ἀπειρον, ἕδεν ἄλλο, ἢ ὕλη ἐστίν. „ Οὐ δύναται δὲ ἢ ὕλη εἶναι ἐτέρευια, ἂν μὴ τὸ ποι- „ ῆν ὑποκείται. Ὅπως λοιπὸν σαφέςατα τῷ Πλατάρχει λόγια περὶ τῷ Ἀναξίμανδρῳ! ἀκολουθεῖ δὲ ὁ αὐτὸς καὶ περὶ τῷ Ἀναξίμανδρῳ τῆτον τὸν τρόπον· (γ) „ Ἀ- „ ναξίμανδρος δὲ ὁ Μιλήσιος, ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀέρα „ ἀπεφήνατο· ἐκ γὰρ τέτυθ' τὰ πάντα γίνεσθαι, ἢ „ ἢ εἰς αὐτὸν πάντα ἀναλύεσθαι, οἷον ἢ ψυχὴν, φησὶν, „ ἢ ἡμετέρας, ἀήρ ὅσα συγκρατεῖ ἡμᾶς, ἢ ὅλον τὸ „ „ Κόσ-

(α) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτῷ.

(β) Πλάταρχ, αὐτόθι.

(γ) Πλάταρχ, αὐτόθι.

„ Oceanus cunctis præbet primordia rebus:

Diogenes Laertius eadem de illo memoria mandavit:
 (a) „ Principium omnium aquam stabilivit. Eodem modo & Anaximander oblitus est causa generationis, & corruptionis. Hic vero infinitum supponit principium, quid véro infinitum sit, non explicavit. Ideo de eodem Plutarchus ita habet: (b) „ Anaximander Milesius & ipse principium rerum infinito adscribit, ex quo omnia fiunt, & in quod omnia dissolvantur. Ideoque etiam nasci infinitos Mundos, & interitu suo ad id redigi, ex quo erant orti, tradiditque infinitum propterea esse, ne aliquando ortus rerum deficiant, atque subsistant. Peccat autem in eo, quod non exprimit, quid sit infinitum, aërne, an aqua, an terra, aut alia quædam corpora. In hoc etiam, quod in materia exponenda effectricem causam abolet. Infinitum enim aliud nihil est, quam materia, quæ, nisi efficiens causa accedat, rem creare nullam potest. De Anaximene hunc in modum loqui prosequitur: (c) „ Anaximenes vero Milesius principium rerum pronuntiavit esse aërem, ex quo omnia nascantur, suæque in eum redeant interitu. Ita inquit, anima nostra aër est, quæ nos temperat, totumque Mundum Spiritus & aër continent. Peccat autem hic quoque, ex simplici & unius formæ aëre & Spiritu putans constare animalia. Nefas enim est, solam
 „ ma-

i (a) Diog. in vita ipsius. (b) Ibidem. (c) Plutarch. ibidem.

„ Κόσμον Πνεῦμα ἢ Ἀήρ περιέχει· Λέγεσθαι δὲ συ-
 „ νωνύμως πνεῦμα ἢ ἀήρ· ἀμαρτάνει δὲ ἢ ἕτος ἐξ
 „ ἀπλῆ ἢ μοσειδῆς αἴρος ἢ πνεύματος δοκῶν συνεγά-
 „ ναι τὰ ζῶα· ἀδύνατον γὰρ ἀρχὴν μίαι τὴν ὕλην
 „ τῶν ὄντων, ἐξ ἧς τὰ πάντα ὑποστῆναι· ἀλλὰ ἢ τὸ
 „ ποιῶν αἴτιον χεῖρ ὑποτιθέναι. Οἱ δὲ Ἀναξαγόρας ὁ
 Κλαζομέσιος ὑποθέτει ἀρχὴν τῶν ὄντων τὰ ὅμοια μί-
 ρη τῆς ὕλης, ὅθει ὑποθέτει διαφορὰν, τῆς διαφο-
 ρᾶς δὲ τὴν αἰτίαν ἢ αὐτὸς ὡσαύτως ἀποσιωπᾷ· λέγει
 δὲ ἢ περὶ αὐτοῦ ὁ Πλάταρχος (α)· „ Ἀναξαγόρας δὲ
 „ ὁ Κλαζομέσιος, ἀρχὰς τῶν ὄντων τὰς ὁμοιομερείας
 „ ἀπεφήνατο· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ ἀπορώτατον εἶναι, πῶς
 „ ἐκ τῆ μη ἕτος δύναται τι γινεσθαι, ἢ φθείρεισθαι εἰς
 „ τὸ μη ὄν. Τροφὴν γὰρ προσφερόμεθα ἀπλῆν καὶ
 „ μοσειδῆ, οἶον τὸν δημήτριον ἄρτος, τὸ ὕδωρ πίσι-
 „ τες· ἢ ἐκ ταύτης τῆς τροφῆς τρέφεται θρεξ, φλέψ,
 „ ἀρτηρία, νεῦρα, ὄσα ἢ τὰ λοιπὰ μόρια. Τύτων
 „ ἕν γινομένων ὁμολογητέον ἐστίν, ὅτι ἐν τῇ τροφῇ τῇ
 „ προσφερομένῃ πάντα ἐστὶ τὰ ὄντα, ἢ ἐκ τῶν ὄντων
 „ πάντων ἀυξῆσαι ἢ ἐν ἐκείνῃ ἐστὶ τῇ τροφῇ μόρια αἱμα-
 „ τος γεννητικὰ, ἢ νεύρων, ἢ ὀστέων ἢ ἄλλων τῶν α
 „ ἢν λέγω θεωρητὰ μόρια. — — Ἀπὸ τῆ ἕν ὅμοια
 „ τὰ μέτη εἶναι ἐν τῇ τροφῇ τοῖς γεννωμένοις, ἑμοιομι-
 „ ρείας αὐτὰς ἐκάλεσε, ἢ ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀπεφήνα-
 „ το· ἢ τὰς μὲν ὁμοιομερείας, τὴν ὕλην, τὸ δὲ ποιῶν
 „ αἴτιον, τὸν Νῆσ τὸν τὰ πάντα διαταξάμενον. Τὸ
 ὑπερινόν δὲ αἴτιον εἶναι ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως εἰλημ-
 μένου, αἰς ἀνωτέρω δέδεικται. Οἱ Ἡράκλειτος δὲ τὸ
 πῦρ ἀρχὴν τῶν ὄλων ἀπεφήνατο· (α) „ ἐκ πυρός μίαι
 „ τὰ

(α) Πλάταρ. Αὐτόθι.

(β) Πλάταρ. αὐτόθι.

„ materiam ut principium omnium rerum subsistere,
 „ ex eaque nasci omnia, sed & effectrix causa ponenda est. Anaxagoras vero Clazomenius supponit principium omnium rerum similes partes materiae, adeoque supponit differentiam, differentiae vero causam & ipse tacet. Ideo de illo sequentia Plutarchus habet:
 (a) „ Anaxagoras Clazomenius similes partes principium rerum statuit. Nulla enim ei ratione explicari posse videbatur, qui ex eo, quod non esset, fieri aliquid, aut quod esse, in nihilum redigi posset. Sane cibum sumimus simplicem, atque uniformem, ut cum pane vescimur, & aquam bibimus, Illo tamen alimento nutritur crinis, venae, arteriae, nervi, ossa, omnes denique partes. Quae, cum fiant, fatendum est, in alimento istas omnes naturas inesse, singulisque singula augeri, inesseque in eo particulas sanguini gignendo aptas, itemque suas nervis, & ossibus aptas. Quae quidem particulae mente cernantur. Non enim ad sensum omnia sunt referenda, ut quod panis & aqua isthaec conficiant: sed in his ipsis insunt particulae mente intelligendae. Quas similes partes alimento insitas, ut inde nascentibus sit primordium, homoeomerias (quasi similarium semina partium) appellavit ille, & rerum principia esse dixit, ita quidem, ut materiae locum obtineant. Efficientem quoque causam, quae disponeret universa, prodidit Mentem. Sed hoc ultimum principium a Revelatione accepisse videtur, ut jam diximus. Heraclitus vero (b) ignem omnium esse re-
 rum

(a) Plutarch. ibidem.

(b) Ibidem.

23 τὰ πάντα γίνεσθαι, ἢ εἰς πῦρ πάντα τελευτᾶν λέγει·
 23 τὴν δὲ κατασβεσνυμένην, κοσμοποιεῖσθαι τὰ πάντα·
 23 πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παχυμερέστατον αὐτῆ εἰς αὐτὸ
 23 συσπλάγγιστον γῆν γίνεσθαι, ἔπειτα ἀναχαλωμένη τὴν
 23 γῆν, ὑπὸ τῆ πυρὸς φύσει, ὕδωρ ἀποτελεῖσθαι, ἀνα-
 23 θυμιώμενον δὲ, ἀέρα γίνεσθαι· ποῖα δὲ πάντων τέ-
 23 των τῶν μεταβολῶν ἡ αἰτία; ἢ αὐτὸς τὴν ἀποσιωπᾶ·
 23 ἔδει ταύτης τῆς γνώμης ὑποληπτίος. Καθὼς δὲ
 23 ἀνωτέρω ὁ Λαίρτιος περὶ τῆ Ἐπίκουρος λέγει, αἰ-
 23 σαύτως ἢ ὁ Πλάταρχος τὰ αὐτῆ δόγματα περι-
 23 ριγεῖται· (α) 23 ὁ Ἐπίκουρος δὲ ὁ Νεοκλέης ὁ Ἀθη-
 23 ναῖος κατὰ Δημόκριτον φιλοσοφῆσας, ἔφη τὰς ἀρχὰς
 23 τῶν ἔστων, σώματα λέγω θεωρητὰ, ἀμίτοχα Κε-
 23 νῶ, ἀγέννητα, ἀίδια, ἀφθάρτα, ὅτε φθαρήναι δυ-
 23 νάμηναι, ὅτε διαπλασμὸν ἐκ τῶν μερῶν λαβεῖν, οὔτε
 23 ἀλλοιωθῆναι· εἶναι δὲ αὐτὰ λόγῳ θεωρητὰ· ταῦτα
 23 μίητοι κινεῖσθαι ἐν τῷ Κενῷ ἢ διὰ τῆ Κενῆ· εἶναι
 23 δὲ ἢ αὐτὸ τὸ Κενὸν ἄπειρον, ἢ τὰ σώματα ἄπει-
 23 ρα· συμβεβηκέναι δὲ τοῖς σώμασι τρία ταῦτα σχῆ-
 23 μα μέγεθος βάρους. Δημόκριτος μὲν γὰρ ἔλεγε δύο
 23 μέγεθος τε ἢ σχῆμα· ὁ δὲ Ἐπίκουρος τέτοις ἢ τρι-
 23 τον τὸ βάρους ἐπέθηκεν. 23

§. 148.

23 Ἀκόμι ἢ ὅλοι ἐκεῖνοι ταύτης τῆς γνώμης ὑπε-
 23 ρασπισαὶ νομιστοὶ εἶναι, οἵτινες τῆς Εἰμαρμένην, ἢ τὴν
 23 ἀνάγκης ὑποδέχων αἰτίων, ἢ ὅποια εἶναι παρόμοιος μὲ τὸ
 23 αὐτόματον· δηλαδὴ μὲ τὸ ἕδεν, ὡς ὁ Ἀναξαγόρας λέ-
 23 γει· (β) 23 μηδὲν τῶν γινομένων γίνεσθαι καθ' Εἰμαρ-
 23 μὲνήν, ἀλλ' εἶναι κινὸν τῆτομα τῆτο· ἀγκυλὰ καὶ
 23 σινες ὑπερασπίζονται τῆτο τῆ δόγματος, λέγοντες
 23 Εἰμαρ-

(α) Πλάταρ. ἀντίβι.
Εἰμαρμ.

(β) Ἀλίξ. ἈΦροδ. βιβλ. περὶ

ram principium perhibuit. „ Omnia enim dicit ex
 „ igne nasci, & in ignem resolvi, & ignis extinctio-
 „ ne Universum hoc creatum esse. Primum enim cras-
 „ sissimas ejus partes in sese coeundo terram consti-
 „ tuisse. Deinde vi ignis laxatam terram aquam edi-
 „ disse. Hanc exhalando aëri ortum præbuisse. Porro
 „ Mundum & omnia corpora igni consumtum iri in
 „ conflagrationem universi. Quanam vero harum mu-
 „ tationum causæ, & hic silet. Quare ejusdem cum
 Epicuro sententiæ fuisse habendus est. Quemadmo-
 dum enim Diogenes Laertius Epicuri placita explicat,
 ita & Plutarchus mentem ejus declarat: (a) „ Epicu-
 „ rus Neoclis Atheniensis. Democriti in philosophia
 „ naturali sectator, omnium rerum principia statuit
 „ corpora mente percepta, expertia vacui, sempiter-
 „ na, interitus secunda, & quæ confringi non possint,
 „ neque deformationem partium admittant, neque al-
 „ terationem, & sola mente cernantur, moventur in
 „ vacuo & per inane. Esse autem ipsum inane infi-
 „ nitum, & corpora infinita. Tria autem hæc acci-
 „ dere corporibus, figuram magnitudinem, pondus.
 „ Quorum hoc tertium duobus, quæ Democritus per-
 „ hibuerat, ab Epicuro est adjectum.

§. 148.

Huic sententiæ adnumerandi esse videntur illi quo-
 que philosophi, qui Fatum quidem admittebant, sed
 per fatum nonnisi inane nomen intelligebant. Et ideo
 bene distinguendi ab illis fatalistis, qui per fatum ne-
 cessitatem quandam absolutam ex ipsis essentis rerum

ma-

(b) Plut. ibidem.

Είμαρμένην τὰς ἀναγκὰς ἢ ἀμεταβλήτους τῷ Θεῷ κρίσεις, καθ' ἃς ἅπαντα γίνονται, ὅμως καταπολεῖ ἀπατώνται, ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ διὰ τῆς Εἰμαρμένης ἢ ἀνάγκης Φιλόσοφοι ἐνίοτεν ξεχωρίζοντι τῷ Θεῷ, οὐχὶ δὲ τὰς ἰδιότητας αὐτῆ, αἰτίνας εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι ἔτι εἶναι κατωτέρω δευχθήσεται· τί δὲ ἐνίοτεν διὰ τῆς Εἰμαρμένης καθ' αὐτὸ οἱ παλαιοὶ πάντες Φιλόσοφοι, ὡς εἰκασαὶ δυνατόν, δεῖ εἶναι τόσον βέβαιον· ἐπειδὴ διαφόρως ταύτην ὀρίζονται ἢ ἀπολύτως διαφόρως ἐννοῦν· πιθανώτερον δὲ εἶναι νὰ ἐννοῦν αὐτὴν τὴν φορὰν καθ' ἣν τὰ πράγματα μεταβάλλονται, καθ' ἣν τε ἢ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀναγκάζεται νὰ πράττῃ, ὡς παρὰ Ἡρόδοτον φαίνεται· (α) „ τὴν Περπωμένην (δηλαδὴ Εἰμαρμένην) μὴδ' ἂν ἀδύνατόν ἐστιν ἀποφυγεῖν ἢ τῷ Θεῷ· ἢ ὁ Φιλήμων λέγει (β)· „ ἄλλοι βασιλέων ἰσμίεν, οἱ βασιλεῖς Θεῶν, οἱ Θεοὶ δὲ ἀνάγκης· καὶ ὁ Θαλῆς· (γ) „ ἰσχυρώτατον ἀνάγκη· κρατεῖ γὰρ πάντων. Τὸν αὐτὸν τρόπον σχεδὸν ἐμίλει ἢ ὁ Ἡσίοδος ἀποφαινόμενος τὰς βουλὰς τῷ μεγάλῳ Διὶ τῇ Εἰμαρμένῃ πείθεσθαι, ἢ ἀπολύτως διὰ τῆς Εἰμαρμένης ξεχωρίζοντι τῷ Θεῷ ἐννοῦν· ὅθεν λέγει· (δ)

- „ Πεύθετο γὰρ γαίης τε ἢ ἕραν ἄστέρωντος,
 „ Οὐρανὸν οἱ πέπρωτο ἔω ὑπὸ παιδί δαμῆναι,
 „ Καὶ κρατερεῶ περ ἰόντι, Διὸς μεγάλῃ διὰ βουλῆς.

Ὅτι ἔν οἱ παλαιοὶ σχεδὸν πάντες Ἀτομῆσαι διὰ τῆς Εἰμαρμένης ἐννοῦν τὴν φορὰν τε ἢ δίνην τῶν κινήσεων
 σω-

(α) Ἡρόδ. βιβλ. ἁ. ΚεΦ. 91. (β) Γιώαν. Κληρ. ἐν ταῖς ἐκλεκταῖς γνώμ. (γ) Διογένης, ἐν τῇ βίῳ αὐτοῦ. (δ) Ἡρόδ. Θ:ογ. σελ. 463.

manantem, vel feriem quandam & nexum causarum & effectorum, vel ipsa *Dei* decreta necessaria, & immutabilia intelligi volebant. Primi generis fatalista fuisse videtur Anaxagoras. Ita enim de eo scribit Alexander Aphrodisius: (a) „ Nihil illorum, quæ fiunt, „ fataliter fit, sed est inane hoc nomen. Hi, qui defendunt fatum, valde decipiuntur. Nam antiqui per fatum vel necessitatem intelligebant separatam quoddam a *Deo*, & non proprietates ipsius, quæ sunt ipse *Deus*. Id quod inferius demonstraturi sumus. Quid vero antiqui Philosophi intellexerint per fatum per se, non est adeo facile dicere, cum diversæ fati definitiones apud illos reperiantur. Probabilius tamen dici potest, illos per fatum per se intellexisse vim quandam moventem, secundum quam res moventur, & secundum quam ipse quoque *Deus* necessitatur agere, ut apud Herodotum habetur: (b) „ fatum impossibile est, ut „ *Deus* quoque effugiat. Et apud Philemonem, qui hæc verba notatu digna habet: (c)

„ Servi sumus regum,

„ Reges Deorum,

„ Dii necessitatis.

Eadem fere habet Thales: (d) „ fortissimum necessitas; cuncta enim superat. Similem fere in modum loquitur Hesiodus affirmans, decreta magni Jovis fato parere. Quibus ex sententiis clare patet, illos per Fatum separatam quoddam a *Deo* intellexisse. Quomodo enim alias fato ipsum quoque *Deum* subjicere potuissent? Ideo dicit: (e)

S 2

„ Au-

(a) Alexand. Aphrod. de fato. (b) Herod. Lib. II.

(c) Ioan. Cleric. in elect. sentent. — (d) Diog. in

vita Thal. (e) Hesiod. Theog. W. 463.

σωμάτων, ἐκ τῶν ῥηθησομέτων φαιερόν γενήσεται· δεῖ
 ἔννοον ὁμως τῆς δύναντι τὴν κινήσει τῆς πᾶσι τοῖς σώ-
 μασι ἐνῆσαν, ἧς οἱ τῷ δευτέρῳ εἶδους τῆς Πανθείας
 ὑπερσπιζονται· ἀλλὰ μόνον τὸ τριγύρισμα τὸ ἀλογον,
 ἐπεὶ προέρχεται ἀπὸ τοῦ Χάος, ἔπερ ὑδέι εἶναι, ὡς εἴ-
 ρηται, καὶ ἀπὸ τῆς βαρύτητα τῶν ἀτόμων, ὅθεν ἴσ-
 θεμία αἰτία, δηλ. κατὰ τύχην, ἀρα καὶ Α' θεί-
 ςαι, κατὰ τὸν ὀρισμόμας· λέγει λοιπὸν ὁ Λεύκιπ-
 ος ἔτω· (α) ,, τὸ μὲν πᾶν, ἀπειρόν φησι, ὡς
 ,, προέρχεται· τέτω δὲ τὸ μὲν, πλήρες εἶναι· τὸ δὲ,
 ,, κενόν, καὶ φοιχετά φησι, Κόσμος τε ἐκ τῶτων ἀπειρος
 ,, εἶναι καὶ διαλύεσθαι εἰς ταῦτα· γίνεσθαι δὲ τῶς Κόσ-
 ος μὲς ἔτω· φέρεσθαι κατ' ἀποτομήν ἐκ τῆς ἀπειρου πολ-
 ος ἰά σώματα, παντοῖα τοῖς σχήμασι, εἰς μέγα κ-
 ος νόν, ἄπερ ἀθροισθέντα δίνην ἀπεργάζεσθαι μίαν,
 ος καθ' ἣν προσκρούοντα καὶ παντοδαπῶς κυκλύμενα, δια-
 ος κρούεσθαι χωρὶς τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ὅμοια· Τῆς αὐτῆς
 ος σχεδὸν γνώμης εἶναι καὶ ὁ Δημέκριτος λέγων (β)· ,, ἀρα
 ος χάος εἶναι τῶν ὅλων ἀτόμος καὶ κενόν· τὰ δ' ἄλλα κ-
 ος νομίδαι δοξάζεσθαι· ἀπειρος τε εἶναι Κόσμος, καὶ
 ος γινητός, καὶ φθαρτός· Μὴδέν τε ἐκ τῶ μὴ ὄντος
 ος γίνεσθαι, μὴδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεσθαι· καὶ τὰς ἀ-
 ος τόμος δὲ ἀπειρος εἶναι κατὰ μέγεθος καὶ πληθος·
 ος φέρεσθαι δὲ ἐν τῷ ὅλω διαμένας· καὶ ἔτω πάντα
 ος τὰ συγκρίματα γινητῶν, πῦρ, ὕδωρ, αἶρα, γῆ· εἴ-
 ος ναι γὰρ καὶ ταῦτα ἐξ ἀτόμων τινῶν συστήματα, ἀπερ
 ος εἶναι ἀπαδῆ καὶ ἀναλοῖωτα διὰ τὴν γερρότητα· — —
 ος πάντα τε κατ' ἀνάγκην γίνεσθαι, τῆς δίνης αἰτίας ἔ-
 ος σης τῆς γενήσεως πάντων, ἢ· ἀνάγκης λέγει· καὶ ὁ

Ἡρά-

(α) Διογίν. ἐν τῷ βίῳ ἑστωῦ.
 εὐτῷ.

(β) Διογ. ἐν τῷ βίῳ

„ Audierat enim ex terra, & cœlo stellis micante,
 „ Quid sibi fatale esset, suo a filio domari
 „ Quamvis robusto *Jovis* magni per consilia.
 Omnes fere antiqui Philosophi, qui atomos admitte-
 bant, per Fatum intelligebant vertiginem corporum sese
 moventium, non vim motricem omnibus atomis insitam,
 quam defendunt *Pantheista* secundæ speciei. Hanc vero
 vertiginem sive circuitum irrationalem a vacuo & gra-
 vitate repetendam arbitrabantur. Quæ cum nec ad for-
 mam nec magnitudinem nec diversitatem, declinationem
 & situm corporum quidquam conferant, Philosophi hu-
 jus sententiæ casu omnia fieri admittentes *Atheista* juxta
 definitionem *Atheismi* superius datam omni jure adpel-
 lantur. Ad hanc classem pertinet Leucippus, cujus
 hæc sunt verba: (a) „ Universum quidem infinitum ait,
 „ hujus plenam partem esse, partem inanem, & ele-
 „ menta, ait, mundosque ex eis infinitos esse, & in
 „ illa dissolvi. Sic autem fieri Mundos. — — Eaque in
 „ unum coacta unam vertiginem efficere, ac circumvolvi
 „ modis omnibus, atque ita discerni, ut seorsum similia
 „ quæ sunt, sui similia petant. Ejusdem fere sententiæ
 est Democritus, quem ita loquentem refert Diogenes
 Laertius: (b) „ Principia omnium esse atomos, atque
 „ inane. Cætera omnia opinandi incertitudine niti. In
 „ finitos esse Mundos, generationi, & corruptioni ob-
 „ noxios. Nihil ex eo, quod non sit fieri, neque in
 „ id, quod haudquaquam sit, corrumpi. Cunctaque
 „ secundum necessitatem fieri, cum sit vertigo causa
 „ generationis omnium, quam necessitatem dicit. Fertur
 quoque Heraclitus hujus sententiæ sectator fuisse.

Dio-

(a) Diogen. in vita ipsius. (b) Ibidem.

Ἡράκλειτος* (α) ἢ πάντα τε γίνεσθαι καθ' Εἰμαρμέν-
η νην ἢ διὰ τῆς ἐναστιστροπῆς ἡμερόσθαι τὰ ὄντα. Ἐως
ἔδω λοιπὸν τεθεώρηται αἱ τρεῖς γνώμαι* τῶρα δὲ πάλιν
συντόμως θεωρηθήσεται ἢ ἡ τετάρτη. ἢ

§. 149.

ἢ Τετάρτη λοιπὸν γνώμη εἶναι ἡ Πολυθεΐα, ἢ
τις δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε, παρὰ πολλὰ ἀρχαὶ ἢ αἰτία
τῶν φαινομένων* ὅθεν ἢ οἱ ὑπερασπισταὶ ταύ-
της τῆς γνώμης Πολυθεΐσαι κέκληνται* ἡ αἰτία δὲ,
ὅπῃ οἱ ἄνθρωποι τὴν τῆς μιᾶς ἀρχῆς ἢ αἰτίας τῶν πάν-
των ἰδέαν ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως ληφθεῖσαν μετέ-
βαλον, εἶναι ὁ περιορισμένος νῦς μας* ἐπειδὴ δὲν ἤμπο-
ρεῖ ποτὲ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ, ὅτι ὅλων τῶν
τῶν φαινομένων, ἢ ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἕστας, ἢ
ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν εἶναι μόνον ἓν Αἴτιον ἀπλόσα-
στατον, ἀπειρον, ἔξω τῆς τῆς Κόσμου. Ὅθεν ἄλλοι μὲν
ἔλεγον δύο ἀρχὰς ἢ αἰτία, ἄλλοι δὲ τρία ἢ ἄλλοι πλείο-
να, ὡς ἐκ τῶν βηθησομένων δειχθήσεται* ὅταν δὲ ἔδω
λέγωμεν ἀρχὰς, ἢ αἰτία, πρέπει νὰ ἐννοῶμεν, ὅτι εἶ-
ναι ἢ αἰώνια δηλαδὴ ἀκίβη μὲν, ἐνεργήμενα δὲ, ὅθεν
ἀρχὴ ἢ αἴτιον ἔδω συνωνύμως ληφθήτω, οἷον δὲ αἴτιον
διακριθῆτω. ἢ

§. 150.

ἢ Τῶν εἰρημένων λοιπὸν φιλοσόφων, ὁ μὲν Πυθα-
γόρας εἶναι ὑπερασπιστῆς δύο Αἰτιῶν τε καὶ Ἀρχῶν,
τῆς Ποιητικῆς αἰτίας δηλαδὴ ἢ τῆς ὕλικῆς, ἢ δὲ μὲν τοῦ
Ποιητικῆς, ἔπερ καλεῖται Μονάδα, ἢ τοῦ τὸν Νῦν, δὲ
δὲ

(α) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ.

Diogenes Laert. hæc de eodem refert: (a) „ Fato omnia
 „ fieri ait, & ex conversione contraria, quæ sint, omnia
 „ congruere, & coaptari. Consideravimus hucusque
 tres sententias; considerata nunc restat adhuc quar-
 ta, quæ est eorum, qui *Polytheismum* admittebant.

§. 149.

Per *Polytheismum* nil allud intelligo, quam sen-
 tentiam eorum, qui multa principia & causas phænome-
 norum admittebant; ideo defensores ejusdem *Polytheistæ*
 vocati sunt. Causa vëro, ob quam homines ideam
 unius principii & causæ omnium rerum a *Revelatione*
 acceptam mutarint, est limitata nostra mens, quæ nun-
 quam potest intelligere quomodo unica tantum causa tot
 ac tantis, tamque diversis rebus ac phænomenis pro-
 ducendis sufficere possit. Ideo pro diverso concipiendi
 modo, alii duo, alii tria, alii adhuc plura introducebant,
 æterna, increata, actionem in se admittentia principia &
 causas. Principium vero & causa illis synonyma fuerunt;
 nullibi enim inter principium & causam discrimen fa-
 ciunt, sicut inter causam & causam, qualis autem causa
 discernatur.

§. 150.

Inter *Polytheistas* referendus videtur Pythagoras
 duorum principiorum & causarum defensor efficientis
 scilicet & materialis. Per efficientem, quam *Unita-
 tem* vocat, intelligit Mentem, per materialem vero,
 quam *Diada* nominat, ipsam materiam intelligit. Ideo
 Plu-

(a) Laert. in vita ipsius.

δε τῷ ὕλικῳ, ὅπερ καλεῖται Δυάδα, ἔνοσι αὐτὴν τὴν ὕλην,
 ἔδει λήγει· (α) ,, τῆς Μονάδα ἢ τῆς ἀόριστον Δυά-
 ,, δα ἐν ταῖς ἀρχαῖς· σπεύδει δὲ αὐτῶ τῶν ἀρχῶν ἢ
 ,, μὲν ἐπὶ τὸ Ποιητικὸν αἴτιον ἢ εἰδικόν, (ὅπερ ἐστὶ
 ,, νῆς ὁ Θεῦ;) ἢ δὲ ἐπὶ τὸ παθητικόν τε ἢ ὕλικόν,
 ,, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὁρατὸς Κόσμος·) ἢ ἀλλοχῶ· (β) ,, Πυ-
 ,, θαγόρας τῶν ἀρχῶν, τὴν μὲν Μονάδα Θεόν, καὶ τ'
 ,, ἀγαθόν, ἣτις ἐστὶν ἡ τοῦ ἐνὸς φύσις αὐτὸς ὁ Νῆς·
 ,, τὴν δὲ ἀόριστον Δυάδα δαίμονα ἢ τὸ κακόν, περὶ
 ,, ἧς ἐστὶ τὸ ὕλικόν πληθος. Ο' δὲ Σωκράτης ἢ ὁ μα-
 ,, θητὴς αὐτῷ Πλάτων τρεῖς ἀρχὰς ἀποφαίνονται ταῖς ὄν-
 ,, των· (γ) τὸν Θεόν, τὴν Ὑλὴν, ἢ τὴν Ἰδέαν· ἐστὶ δὲ
 ,, ὁ Θεὸς ὁ Νῆς, Ὑλὴ δὲ τὸ ὑποκείμενον πρῶτον
 ,, γενέσει ἢ φθορᾷ, Ἰδέα δὲ ἕστια ἀσώματος, ἐν
 ,, ταῖς νοήμασι ἢ φαντασίαις τῷ Θεῷ· ὁ δὲ Θεός,
 ,, νῆς ἐστὶ τῷ Κόσμῳ· τῷτο δὲ τὸ τελευταῖον ἢ Παι-
 ,, δείσας τῷ πρώτῳ εἶδος δεκνύει. Ο' δὲ Ἀριστοτέλης (δ)·
 ,, ἀρχὰς μὲν ἐντελέχειαν, ἣτοι εἶδος, ὕλην, ἔρεσην·
 ,, σοικεῖα δὲ τέτταρα, πέμπτον δέ τι σῶμα αἰθέριοι
 ,, ἀμπαβλητοί. Ο' δὲ Ζήνων ὁ Κιτιεύς (ε)· ἀρχὰς μὲν
 ,, τὸν Θεόν, ἢ τὴν ὕλην, αἳ ὁ μὲν ἐστὶ τῷ ποιεῖν αἴ-
 ,, τιος, ἢ δὲ τῷ πάσχειν. Ὡσαύτως ἢ ὁ Ζωροάστρης,
 ,, (ς) ὃς Ἀγροθύτης ἐρμηνεύεται, δύο ἀρχὰς ἀποφαίνε-
 ,, ται· ἀγαθὸν Δαίμονα, ἢ κακὸν Δαίμονα· καὶ
 ,, τῷ μὲν εἶναι ὄνομα Ζεὺς, ἢ Ὠρομάσδης· τῷ δὲ
 ,, ἢ Ἀΐδης, ἢ Ἀρεϊμάνιος. Περὶ ταύτης ἔν τῆς τι-
 ,, τάρτης γνώμης ἀσαφηνωσθήτω ἢ τῷ Κιτίωνος τὸ πρῶ-
 ,, τον βιβλίον ἢ δεύτερον περὶ φύσεως Θεῶν, ἐν οἷς
 φαι-

(α) Πλάτων, περὶ τῶν ἀριστόντ. βιβλ. ἰ. (β) Ἀυτόθι.

(γ) Ἀυτόθι. (δ) Ἀυτόθι. (ε) Ἀυτόθι. (ς) Ἀυτόθι.

Δι' ἐγ. ἐν τῷ προοίμῳ.

Plutarchus hæc de illo habet: (a) „ *Unitatem & Infinita-*
 „ *ti conjunctum Binarium* in principiis ponit. Ten-
 „ dunt autem principia ejus alterum ad effectricem cau-
 „ sam, ac formantem, quæ est *Deus*, mens videlicet:
 „ alterum ad perpeffionibus subjectam & materialem,
 „ quæ est mundus in visum incurrens. Et alibi: (b)
 „ Pythagoras de principiis *Unitatem Deum* ac bonum,
 „ quæ sit unius naturæ ipsa *Mens*. *Infinitam* autem
 „ *Binarii Naturam*, *Genium*, & *Malum*, unde est
 „ multitudo materiæ, & visui expositus mundus. So-
 „ crates vero (c) & auditor ipsius Plato tria principia
 „ rerum asserunt, *Deum*, *Materiam*, & *Ideam*. Est au-
 „ tem *Deus*, *Mens*, *Materia* vero, primum rebus
 „ orientibus, & intereuntibus subjectum. *Idea* natu-
 „ ra corporis expers, in conceptis mentis, & imagi-
 „ nationibus *Dei*. *Deus* autem *Mens* est mundi, quæ
 „ ultima verba illos *Pantheistas* primæ speciei fuisse osten-
 „ dunt. Aristoteles vero (d) principia designavit *for-*
 „ *mam*, quam entelechiam dixit, *Materiam*, *privatio-*
 „ *nem*. Elementa quatuor. Quintum corpus quad-
 „ dam *Æthereum* immutabile, *Zeno* autem *Citiensis*
 „ *Deum* efficiendi, *Materiam* perpetiendi principium
 „ posuit. Similem in modum eum *Pythagoræ* loqui-
 „ tur quoque *Zoroaster Persæ*, qui astrorum cultor fuit,
 „ ut ex interpretatione illius nominis patet. „ Aristoteles
 „ in libro, qui magicus audit, (e) & *Dimon* in quinto
 „ historiarum libro *Zoroastrem* ex interpretatione no-
 „ minis sui astrorum adserit fuisse cultorem, *Ægy-*
 „ *ptiis* vero antiquiores esse *Magos*, Aristoteles au-
 „ thor est in primo philosophiæ libro: duoque ex illo-
 „ rum

(a) Plut de placit. phil. lib. I. (b) Ibid. (c) Ibidem

(d) Ibid. (e) Diog. Laert. in proœmio.

φαίνεται ποιοι μὲν ἦσαν ὑπερασπισαὶ τριῶν ἀρχῶν, καὶ ποιοὶ δύο, καὶ ποιοὶ πλειόνων. »

§. 151.

» Τὰ αἴτια δὲ τῆς Πολυθεΐαι ἀριστὰ τὰ περιγράφει, ὁ Ἰωάννης ὁ Κληρικὸς εἰς τὴν σύνοψιν τῆς αὐτῆ παγκοσμίου Ἱστορίας λέγων* (α) » τῆτω αὐτῷ τῷ
 » χρόνῳ βεβλασθηκέναι δοκεῖν ἢ εἰδωλολατρεία, πρότερον
 » ὑπὸ παντὸς τῶ ἀνθρωπίνου γένους ἑνὸς μόνου Θεοῦ
 » σεβομένῃ. Αὕτη δὲ ἦν ταύτης ἡ ἀρχή* ἐκ ἐλάνθασαν
 » εν αὐτῆς κατὰ τὸν ἄκρον Θεὸν εἶναι καὶ νόας τινὰς κω-
 » χωρισμένους, Ἀγγέλους καλεμένους, ἕς ἐκεῖνος ὁ ὕ-
 » ψιστος Θεὸς δίκην ἰδίων Πρέσβεων, καὶ εἰ ἔτω θείας
 » ἐστὶν φᾶναι, δίκην μειόνων Θεῶν, πρὸς τὸς ἀν-
 » θρώπους ἐπεμπε* τῆτες πρῶτον ἐσέβοντο μόνον ὡς
 » Πρέσβεις τῷ Θεῷ, κατὰ τὸ τῶν Ἑβραίων ὑπέδειγ-
 » μα* πιστόντες δὲ εἰς ταύτην τὴν δόξαν, δηλαδὴ ἔτι ὁ
 » Θεὸς ὁ ὕψιστος ἐπέτρεψε τοῖς μείοσι Θεοῖς, τῶν βα-
 » σιλείων, τῶν πόλεων, καὶ τῶν οἴκων τῆς ἐπιμέλειαν
 » κατ' ἐλάχιστον δὲ τῶ ἄκρου Θεῷ ἐπιλήσμονας γεγονούτους,
 » τῆς μειόνας ἐκεῖνος Θεὸς θείω σίβασ, τῷ ἄκρου μόνῳ
 » ἐκείνῳ προσήκοιτι, εἶναι. Τίλος φήθησαν τὰς τῶν
 » ἀρίστων ἀνδρῶν ψυχὰς, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἔξοδον, εἰς
 » τὰς τῶν μειόνων Θεῶν τάξεις εἰσερχεσθαι* ὅθεν
 » γέγονεν, ὡς τῆς ταθνηκότας βασιλεῖς Τιμᾶσαι, ὡς
 » εἰς τὸν τῶν Θεῶν ἀριθμὸν ἀνηνεχθέντας* ἀλλ' ἐκ
 » ἀπέλειψεν ἐν τούτοις ἡ δόξα ἐκείνη ἢ παλαιὰ καὶ ἀλη-
 » θής, ὑπάρχειν δηλαδὴ ἄκρον Θεὸν, αὐτὸν τε εἶναι,
 » ἐξ ἧ οἱ λοιποὶ πάντες ἐξήρτηται. Ἀπὸ ἐδῶ λοιπὸν
 » βλέπει, ὅτι καὶ ἡ Πολυθεΐα ἀποτέλεσμα εἶναι τοῦ
 περιω-

(α) Ἰωάν. Κληρ. συνόψ. παγκοσμ. ἱστ. Περίοδ. β'.

rum sententia esse principia; bonum *Dæmonem* & ma-
lum. Alterum ex his *Jovem*, & *Oromasdem*; alte-
rum *Plutonem* & *Arimanium* dici. Qui plura de his sci-
re cupit, consulat Ciceronis libros de natura *Deorum*.

§. 151.

Causas vero *Polytheismi* optime recenset Joannes
Clericus, in compendio suæ historiæ universalis ita men-
tem suam exprimens: (a) „Hoc eodem tempore, nata
„ videtur *Idololatria*, cum antea a toto genere huma-
„ no unus *Deus* coleretur. Hæc autem fuit ejus ori-
„ go. Norant præter *Deum* summum esse mentes quas-
„ dam separatas, quæ *Angeli* vocantur, quas *Deus* ille
„ ἄψιτος, instar Legatorum suorum, & si ita loqui
„ fas est, veluti minores *Deos* ad homines mittebat.
„ Hos initio colebant tantum tanquam Legatos *Dei*,
„ ut videmus ipsos Hebræos eos magno honore affecis-
„ se. Sed cum delapsi essent in hanc opinionem,
„ *Deum* summum commississe minoribus *Diis* imperio-
„ rum, urbium & familiarum curam; paulatim sum-
„ mi *Dei* fere oblitum, minores illos *Deos* honore, sum-
„ mo soli debito affecerunt. Deinde existimarunt men-
„ tes præstantium virorum, post obitum, minorum
„ *Deorum* ordinibus inferi; unde factum est, ut reges
„ defuncti colerentur tanquam in *Deorum* numerum re-
„ lati. Quod tamen non obstitit, quin inter plerasque
„ gentes remanserit opinio illa antiqua & vera: esse
„ summum *Deum*, eumque unicum, a quo reliqui omnes
„ penderent. Hinc igitur vides, *Polytheismum* ortum
„ duxisse ex oblivione veri *Dei*, & limitatione men-
„ tis nostræ, quæ, quo magis remota est a cognitione

veri

(a) Joan. Cler. Histor. univers. Per. II.

περιορισμένη νοός μας, τῷ ἀλαζονευομένῳ ἢ ὑπερηφανευο-
μένῳ τὰ πάντα αὐτῷ δυνατὰ εἶναι ἢ καταληπτὰ. »

§. 152.

», Εἰδὼ ἀκόμι ἤμπορει νὰ προσαρμοθῇ ἢ ἡ κατη-
γορία τῷ Σωκράτῃ, ἐκ τῆς ὁποίας φαίνεται, ὅτι ὁ
Σωκράτης τὰ Δαιμόνια ἐνόμιζε μείονας Θεῶς, δια-
δὲ τῷ Δαιμονίῳ τὸν ἄνευ Θεόν· ἢ περὶ τῶν Δαι-
μονίων μὲν· (α) », ἀδικεῖ Σωκράτης, ὅς μὲν ἡ πό-
», λιν νομίζει Θεῶς ἢ νομίζωι, ἕτερα δὲ κατὰ Δαι-
», μόνια εἰσηγόμενος· περὶ δὲ τῷ Δαιμονίῳ· (β) », δ-
», λογι δε ἢ προσημαίνειν τὸ Δαιμόνιον τὰ μέλλοντα
», αὐτῷ· ἢ ὁ Ἡράκλειτος σχεδὸν παρομοίως· (γ) καὶ
», πάντα ψυχῶν εἶναι ἢ Δαιμόνων πλήρη· ὁ Ἐπίκουρος
», (δ) δὲ ἀνθρωποειδῆς μὲν πάντας τῶς Θεῶς, λόγι
», δι' πάντας τύτους θεωρητῆς διὰ τῆς λεπτομέρειου τῆς
», τῶν εἰδῶλων φύσεως· ὁθεν ἔρας, ὅτι νόας ἀπείρους
», δύο, ἤτοι πλείους καίνεας Φιλόσοφος δὲν ἀποφαινε-
», ται, πλὴν τῷ Ζωροάστῃ ἢ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ Μανιχαί-
», ων· ἀλλὰ Νόα εἶα, ἢ ὕλην· ἢ ταῦτα μὲν ἄς εἶναι
», ἀρκετὰ διὰ τῶς Πολυθεῶς. »

§. 153.

», Ἐως εἰδὼ λοιπὸν τεθεώρηται περὶ τῆς πρώτης
Αἰτίας τῶν φαινόμενων φιλοσοφικῶς, τῶρα δὲ πρέπει
νὰ θεωρηθῶν ἀκόμι ἢ αὐτὰ τὰ φαινόμενα δηλαδὴ
ἡ κτίσις τῷ Κόσμῳ, τῆς ὁποίας ἡ ἰδέα αἰσαύτως ἐκ τῆς
Ἀποκαλύψεως εἴληπται ἢ τῷ λόγι μεταβέβληται·
μεταβέβληται δὲ διχῶς· ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν ἐνόμιζον τὸν
Κόσ-

(α) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, (β) Λυτόθι. (γ) Διογ.
ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. (δ) Πλάταρ. περὶ τῶν ἀρισκ. βιβλ. ζ.

veri *Numinis* eo majoribus tenebris implicantur, ita, ut ultimo tenebras lucis loco amplectantur.

§. 152.

Quo magis Clerici opinio confirmetur, antiquos per minores *Deos* intellexisse *Angelos*, sive *Dæmonia*, silentio haud prætereunda videtur accusatio Socratis, ex qua clare adparet, Socratem per *Dæmonia* minores *Deos*, per *Dæmonium* vero summum *Deum* intellexisse. Hæc enim de *Dæmoniis* illius memoriæ mandavit Diog.
 „ (a) Jura violat Socrates, quos ex majorum institu-
 „ to suscepit civitas, *Deos* esse negans, alia autem
 „ nova *Dæmonia* inducens. Et de summo *Deo* adse-
 „ rit: (b) „ *Dæmonium* sibi futura prædicere. Heracli-
 „ tus similia fere habet: (c) „ Omnia plena animis
 „ & *Dæmoniis* esse dicens. Epicurus (d) hominis for-
 „ mam habere *Deos* asserit, ratione tantum visibiles,
 „ ob tenuitatem partium naturæ idolorum. Ex quo
 tamen concludi non potest, prædictos philosophos plu-
 ra infinita *Dæmonia* sive *Deos* admisisse. Nulli enim
 philosophorum venit in mentem plures infinitos *Mentes*
 admittere, si *Zoroastrum* & discipulos ejus *Manichæos*
 excipias. Et hæc de *Polytheismo* dicta sufficiant.

§. 153.

Considerata prima phænomenorum *Causa*, considera-
 da nunc veniunt ipsa phænomena, inter quæ primum
 locum obtinet creatio mundi, cujus idea a *Revelatione*
 quoque accepta, tractu vero temporis ingruente obli-
 vione *Dei*, & superbiente ratione humana mutata est.

Et

(a) Diog. in vita ipsius. (b) Ibid. (c) Diog. in vita
 ipsius. (d) Plutarch. de placit. philoſ., Lib. I.

Κόσμον ἄκτιστον ἢ ἀγέννητον, ἢ ἀκολούθως αἰώνιον, ἄλλοι δὲ κτιστὸν, γεννητὸν, ἔχον δὲ ἢ αἰώνιον*. καὶ ὅσοι μὲν ἄκτιστον τὸν Κόσμον ἐνόμιζον, ὑπίθετον αὐτὸν καὶ ἄπειρον, καθὼς εἶναι οἱ Φιλόσοφοι τῆ πρώτῃ ἢ δευτέρῃ εἶδος τῆς Πανθεΐας, ὡσαύτως ἢ τῆς Πολυθεΐας* (α) ὅσοι δὲ κτιστὸν τῆτον ὑποδίδουσι ἢ γεννητὸν (δηλαδή ἐκ προϋποκειμένης ὕλης, ἔχον δὲ ἐκ τῆ μηδενός) τὸν ὑποδίδουσι ἢ πεπερασμένον. Πάλιν τέτων πάντων ἄλλοι μὲν τὸν νομίζον αἰδητὸν ἔλον, δηλαδή ἢ τὸ μικρότατον αὐτῆ μόριον αἰδηθεῖ πεπεραιῖσθαι, ἄλλοι δὲ τινὰ, καὶ ἄλλοι δὲ μηδέν* ἐκεῖνοι ἔν, ὅπῃ αἰδητὸν τὸν Κόσμον ἢ ἔμφυχον λέγουσι, τὸν ὀνομάζουσι ἢ ζῶον, ἢ νῦν ἢ λόγον αὐτῆ κατηγορεῖσιν* ἐκεῖνοι δὲ ὅπῃ ἀαιδητὸν αὐτὸν ἀποφαίνονται, μηδέν τέτων αὐτῆ κατηγορεῖσιν* πάλιν ἄλλοι μὲν τῆ Παντός μίαν ψυχὴν κατηγορεῖσιν, ἄλλοι δὲ πολλὰς* ἢ ὅσοι μὲν μίαν ψυχὴν κατηγορεῖσιν εἶναι Πανθεΐσαι τῆ πρώτῃ εἶδος, ὅσοι δὲ πολλὰς, Πολυθεΐσαι κατὰ τῆ γνώμην τῆ Κληρίκου τὴν ἀνωτίεω τεθείσαν* ἢ πάλιν, ἄλλοι μὲν ἓνα Κόσμον ἀποφαίνονται, ἄλλοι δὲ ἀπειρος* ὡς φαίνεται παρὰ τῷ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ ἐν τοῖς βίοις τῶν Φιλοσόφων, ἢ παρὰ Πλωτάρχῳ ἐν τῷ περὶ τῶν ἀρεσκόντων βιβλ. α. ἢ παρὰ τῷ Σέξτω τῷ Ἐμπειρικῷ ἐν τῷ κατὰ Μαθηματικῶν, ἢ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ περὶ Κόσμου, ἢ παρὰ Πλωτῆ, Γαδάλῳ ἐν τῷ περὶ Κόσμου. Τῶν νεωτέρων δὲ, ὁ Λαϊβνίτιος εἰς τίσσαρις τάξεις τὰ ὄντα διαιρεῖ πάντων τέτων νῦν ἐν διαφέρῳ βαθμῷ κατηγορῶν* (β) καλεῖ δὲ ταῦτα πάντα Μονάδας κατὰ τὸν Πυθαγόραν, δηλαδή ὅτι ἀπλᾶ ἐκ μερῶν μὴ συνιστάμενα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τάξις

πε-

(α) "Ορ. Διογ. Λαίρτ. ἐν τοῖς βίοις αὐτῶν. (β) Λαίβνιτ. Μοναδολογ.

Et quidem dupliciter. Fuere alii, qui putabant, Mundum hunc increatum, ingenitum, atque adeo æternum esse, Qui increatum Mundum putabant, eundem quoque infinitum esse existimabant, ut Pantheistæ primæ & secundæ speciei superius jam citati. Qui vero creatum hunc supponunt, & genitum (scilicet ex præexistente materia, non autem ex nihilo) eundem quoque finitum admittunt. (a) Horum iterum alii totum hunc Mundum sensibilem, id est, minimas ejus particulas sensu præditas esse opinabantur, alii tantum quasdam, alii nullam profus. Qui Mundum animantem esse volunt, illum animalis instar considerant, & eidem mentem & rationem attribuunt. Nihil horum Mundo convenire dicunt illi, qui eundem animatum esse negant. Fuerunt alii, qui huic Mundo unam tantum animam, alii, qui plures eidem inesse animas autumabant. Rursus, nonnulli unum tantum Mundum, alii infinitos existere asseriebant. Ut videre est apud Diogenem Laertium in vitis philosophorum, apud Plutarchum in libro I. de placitis philosophorum. Apud Sextum Empyricum in libro contra Mathematicos, Apud Aristotelem de Mundo & Philonem Judæum de Mundo. Ex recentioribus autem Philosophis Leibnitius (b) in quatuor classes res omnes dividit, hisque diversum intellectus gradum attribuit. Vocat vero eas *Monades* secundum Pythagoram, videlicet entia simplicia omnibus profus partibus carentia. Et quidem prima classis continet originariam & genitricem *Monadem*, a qua cæteræ productæ sunt, & ideo illam nominat *Deum*. Secunda classis

(a) Diog. in vita ipsorum. (b) Vide Leibnitii *Monadol.*

περιέχει την ἀρχὴν ἢ γεννητικὴς Μονάδα, ἐξ ἧς ἢ αἱ λοιπαὶ παρήχθησαν, ταύτης δὲ ὀνομάζει Θεόν. Ἡ δευτέρα δὲ τάξις περιέχει τὰς λογικὰς ψυχὰς ἢ τὰ πνεύματα. Ἡ τρίτη δὲ τὰς ἀλόγους ψυχὰς, ἢ ἡ τετάρτη τέλος τὰ ζοιχεται, ἐξ ὧν συνίστανται τὰ σώματα. Ἡ Μοιάς ὅν λέγει τῆς πρώτης τάξεως κίνηται Νῦν μάλιγα διακτεριμένον ἢ κατάλληλον· αἱ μονάδες δὲ τῆς δευτέρας τάξεως νῦν, κεχορηγηταὶ διακτεριμένω· αἱ δὲ τῆς τρίτης τάξεως μονάδες πεπροίηται τοῖ μόνον καθαρῶ ἢ συγκοχυμίω· τῆς τετάρτης δὲ τάξεως αἱ μονάδες μόνον ἀμυδρῶ νῦν δεδώρηται· λέγει δὲ πρὸς ταῖς τοῖς, ἔτι αἱ μονάδες τῆς τετάρτης τάξεως λαβῦσαι καθαρὸν νῦν γίνονται, ἢ μεταβάλλονται εἰς τὴς μονάδας τῆς τρίτης, λαβῦσαι δὲ διακτεριμένοι μετατρέπονται εἰς τὰς τῆς δευτέρας· ἀλλ' αὕτη ἡ ἀπέφαισις εἶναι καταπολλὰ κινδυνώδης· μετ' τὸ νὰ φέρῃ καὶ ὁδηγῇ εἰς τὴν Πανθεΐαν, πῶς δὲ ὁδηγεῖ ἢ οἱ ὀξύνοες ἐπινοεῖταισαν. 10

§. 154.

„ Καθὼς λοιπὸν περὶ κτίσεως Κόσμου διάφοροι ἠγῶμαι ἢ δόξαι εἶναι, ἔτζι ἢ περὶ τῶ ἀνθρώπου, δηλαδὴ περὶ τῶν ζώων. Ἐπειδὴ ἐκτεῖνοι μὲν ὅπῃ ὑποδέχου τὸν Κόσμον ἀκτιστοῦ ἢ ἀγέννητου, ὑποδέχου ἢ τὸν ἀνθρώπου ὡσαύτως, ὡς ἀνθρώπου ἀναρχοῦ ἢ συνἀναρχοῦ τῶ Κόσμῳ, ὡς ὁ Ωκελὸς λέγει· (α) „ ἀνθρώπου ὁ ἀρχὴ γενέσεως πρώτη ἢ γέγονεν ἐκ γῆς, ἔδὲ τῶν ἄλλων ζώων, ἔτε θουτῶν, ἀλλ' αἶτι τῆς διακοσμήσεως ἔσης, ἀνάγκη ἢ τὰ ἐπιπάρχοιτα, ἢ τὰ ἐπιδιακτε-

11 σμῆ.

(α) Ωκίλ. Τμήμ. Γ. ΚιΦ. 4.

classis amplectitur rationales animas, & spiritus. Tertia animas brutorum, quarta demum elementa, ex quibus corpora constant. *Monadem* primæ classis intellectu distinctissimo præditam esse dicit, & adæquatissimo. *Monades* secundæ classis intellectu pollere distincto autumat. Tertiæ classis monadibus repræsentationem claram attribuit, & quartæ classis cognitionem obscuram adjecit. Addit tandem, monades quartæ classis, si perveniant ad cognitionem claram fieri monades posse secundæ classis, & sic porro. Verum hæc assertio & rationi & *Revelationi* adversa esse videtur; ducit enim ad *Pantheismum*, ut acuti, & profundiores facile prospicient. Et ideo eandem non serio animo, sed potius ingenii ostendendi causa a *Laibnitio* propositam fuisse putandum.

§. 154.

Sicuti de creatione Mundi variæ sunt opiniones, ita quoque de origine hominum & animalium. Qui Mundum increatum & ingenitum volunt, homines quoque & animalia sine initio esse, atque adeo mundo coæterna dicunt. Sic *Ocellus* dicit: (a) „Hominis
„ autem ortus principium primum non ex terra, nec aliorum animalium nec plantarum: Sed semper existente mundi distributione, necesse est, & inexistens,
„ & in eo ordinata adesse. Primo quidem semper existens,
„ ten-

(a) *Ocellus* Sect. III. Cap. I.

„ σμημένα συνεπειται· πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῶν τῶ
 „ Κόσμου, ἀναγκαῖον ἢ τὰ μέρη αὐτῶ συνυπάρχει·
 „ λέγω δὲ μέρη ἕρανόν, γῆν, τὸ μεταξὺ τῶν· ὅθεν
 „ μεταέρσιον, ἢ αἴριον ὀνομάζεται· ἢ γὰρ ἴσταν τῶ
 „ των, ἀλλὰ σὺν τῶτοις, ἢ ἐκ τῶτων ἰ Κόσμος. Εἰ-
 „ πτωτοὶ δὲ πάλιν, ὅπῃ ὑποδέταν τὸν Κόσμον κτιστὸν καὶ
 „ γεννητὸν, ὑποδέταν ἢ τὸν ἀνθρωπον ἢ τὰ ἰλοικὰ ζῶα
 „ γεννητὰ ἢ ἀρχὴν εἰληφῶτα. Περὶ ταύτης ἔν τῆς ἀρ-
 „ χῆς πάλιν διάφοροι γνώμαι εἶναι· ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν νο-
 „ μίζον, ὡς ὁ Ἀναξαγόρας, ὅτι ὁ ἀνθρωπος γενέσθεται
 „ (α) „ ἐξ ὑγρῶ ἢ θερμῶ ἢ γινῶδης· ὕστερον δὲ, ἐξ ἀλ-
 „ „ λήλων· ἢ ἀρρενα μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν, θήλια δὲ
 „ „ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν. Ὁ Ἡσίδου δὲ ἀδει ὅτι
 „ ἡ δύναμις τῆ Οὐρανῶ ἔκαμει, ὡς ὅπῃ ἡ γῆ νὰ
 „ γεννήσῃ τῆς ἀνθρώπων, τὰ λόγια τῆ δὲ εἶναι τὰ ἐπό-
 „ „ μενα (β).

„ Ἰσχύς δ' ἀπλαῖος, κραιτερή, μεγάλη ἐπὶ εἶδει·
 „ Ὅσσοι γὰρ γαίης τε ἢ ἕρανῶ ἐξεγένοντο,
 „ Δεινότατοι παίδων, σφειτέρω ἤχθοιτο τοκῆι,
 „ Ἐξ ἀρχῆς· ἢ τῶν μὲν ὅπως τις πρῶτα γένοιτο,
 „ Πάντας ἀποκρίπτασκε, ἢ ἐς φάος ἔκ ἀνίσσκε,
 „ Γαίης ἐν κευδμῶνι· κακῶ δ' ἐπετέρπετο ἔργω
 „ Οὐρανός, ἢ δ' ἐστὸς γοναχίζετο φάτα πελώρη,
 „ Στεινομένη· δολίην δὲ κακὴν ἀπεφρέσματο τέχνη.
 „ Αἴψα δὲ ποιήσασα γένος πολὺν ἀδάμαντος,
 „ Τεύξε μέγα δρέπανον, ἢ ἐπίθραδι παῖσι φίλοισιν.

Ὁ Ἀναξίμανδρος δὲ, ὡς ὁ Πλάτωνος ἀναφέρει ἀπο-
 φαί-

(α) Διογ. ἐν τῶ βίῳ αὐτῶ.

(β) Ἡσίδ. Οἰογ. σιχ.

φαίνεται (α), ὅτι ἀρχῆν οἱ ἄνθρωποι ἔλαβον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν ἰχθύων. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς δέ, (ὡς ὁ Λακέρτιος μαρτυρεῖ (β)) δογματίζει, ὅτι ἡ γῆ ἐγένετο τὰ διάφορα μέρη τῆ ἀνδρώπυ χωρὶς, ὑπερον δὲ ἐνώθηκας κατὰ τύχην, ἢ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἐσχημάτισαν. Ὁ Φίλων δὲ ὁ Ἰουδαῖος παραδίδει, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆ ἀνδρώπυ εἶναι ἐκ τῆς γῆς, (γ) ἢ μόρφωσις δὲ αὐτῆ ἐκ τῆ Αἴθουρας. Οἱ Ταλμυθῖσαι ἰδὲ μυθολογοῦσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς ἐγένετο ἕνας μόνος ἄνθρωπος, ὁ ὅποτος ἦτον ἀνὴρ ἢ γυνὴ ἕμῃ, ὑπερον δὲ ἐχωρίσθη ἡ γυνὴ ἀπ' αὐτῆ ἢ δύο γενεαίωσιν, ἐξ αὐτῶν δὲ μετέπειτα οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι. Οἱ Μαγωγμετανοὶ δὲ πλάττονται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐσχημάτισθη ἐκ τῆς γῆς (δ) ἢ ἔμεινε τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν γῆν καὶ σαρκοῦσιν· ἐπειδὴ ὄντας ἀπὸ πηλόν, ἦτος ὑγρὸς. Οἱ Μαιχάτοι δὲ ἐνέμιζοι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκτίσθη ἐκ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ Αἴτιον· ἐπειδὴ δύο Αἴτια ὑπάρδουσι κακόν ἢ καλόν. Οἱ πλεῖστοι δὲ λέγουσιν ἐκ τῆς ὑγρότητος τῆ Νεῖλου γεννηθῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα· καθὼς λοιπὸν ἡ γεννησιὰ ἰδίᾳ τῆ Θεοῦ ποικιλοτρόπως μεταβέβληται, ἔτσι ἢ ἡ ἰδίᾳ τῆς γεννησιως τῆ ἀνδρώπυ, ἢ ἔτω σχεδὸν νερόδουται, ὡσε βωρεῖτὸν εἶναι καὶ ἐπαριθμήσῃ τινὰς, τί δηλαδὴ ἕνασος τῶν Φιλοσόφων ἐφαντάζετο, ἢ τί ἐπλαττε περὶ τῆς πρώτης Αἰτίας τῶν φαινομένων· καθὼς ἀρεῖσα ὁ Κικέρων λέγει· (ε) „ οἵτινες δὲ Θεοὺς εἶναι ἔφησαν, ἐι τοσαύτη „ εἰσι ποικιλότητι ἢ διαφωνία, ὡσε αὐτῶν τὰς γενεαίωσιν „ ὀχληρὸν εἶναι ἐπαριθμήσαι „

§. 155.

- (α) Πλάτ. περὶ τῶν ἀρεσκ. βιβλ. α. Κεφ. 14. (β) Λακέρτ. βιβλ. α. (γ) Φιλ. Ἰουδαῖος περὶ τῆς Μασίας Κοσμοποιίας. (δ) Ἀλκορ. Σουρ. 6. ἢ 7. (ε) Κικέρ. περὶ Φίσεως Θεῶν βιβλ. α.

ventre piscium initium accepisse asserit: (a) „ Anaxi-
 „ mander prima animalia in humore nata, corticibus
 „ contenta spinosis: adultiora autem facta ad siccita-
 „ tem descivisse, ruptoque cortice non multum tem-
 „ poris super vixisse. Empedocles autem, teste Lu-
 cretio, (b) primo animalia ac plantas nequaquam in-
 tegro partu extitisse, sed membris, quæ nondum
 coaluissent: deinde partes coaluisse ita, ut Spectri for-
 mam compages referret. Philo vero Judæus tradit, (c)
 ortum hominis esse ex terra, formationem autem ipsius
 ab Angelo factam. Talmudistæ ex terra unicum & so-
 lum hominem factum fuisse fabulantur, qui mas & fæmi-
 na simul erat, postea vero fæmina divisa a mare duo
 individua evasisse, a quibus cæteri homines omnes or-
 tum ducunt. Mahometani autem fingunt, (d) homi-
 nem formatum fuisse ex terra, & per quadraginta an-
 nos ita mansisse, donec siccaretur; erat enim humidum,
 cum formatum fuisset ex limo. Manichæi vero homi-
 nem ex terra a malo Principio creatum fuisse opinaban-
 tur; duo enim rerum Principia ponebant, bonum sci-
 licet & malum. Plurimi hominem ex humore Nili or-
 tum fuisse somniabant, nec non cætera animalia. Ex
 his omnibus liquet, tam diversas opiniones de ortu ho-
 minis fuisse, ac de existentia, ut molestum sit eas re-
 censere, ut optime Cicero animadvertit hæc de antiquo-
 rum philosophorum opinionibus dicens: (e) „ Qui
 „ vero *Deos* esse dixerunt, tanta sunt in varietate, ac
 „ dissensione, ut eorum sententias molestum sit dinu-
 „ merare.

§. 155.

- (a) Plut. de placit. philos. lib. V. (b) Lucr. lib. V.
 (c) Philo de opificio mundi. (d) Alcor Sur. II. &
 VII. (e) Cic. de nat. Deor. lib. I.

§. 155.

„ Ἐὼς ἐδῶ λοιπὸν ἐθεωρήσαμεν τὴν ἰδίαν τῆς
Ἀποκαλύψεως περὶ τῆς πρώτης αἰτίας τῶν φαινομέ-
 νων ἔξω αὐτῶν πῶς ἢ διὰ τί μεταβέβληται ὅσον ἀπὸ
 τῆς κοιῆς, τόσον ἢ ἀπὸ τῆς Φιλοσόφου τῆς ἐνδοξοτέ-
 ρης ἢ παλαιότερης· τῶρα δὲ θίλομεν ἀκόμη εἰπῆ τινα
 ἢ περὶ τῆς αἰτίας τῆς ποικίλης αὐτῆς μεταβολῆς, δη-
 λαδὴ διὰ τί ὁ αὐτὸς Φιλόσοφος διχῶς ἢ τριχῶς νὰ
 ἐμιλῇ περὶ τῆς πρώτης Αἰτίας; ἢ διὰ τί τόσαι δόξαι,
 γνώμαι ἢ φαντασίαι νὰ προκύψω ἐν μιᾷς δηλαδὴ τῆς
Ἀποκαλύψεως· ἐπειδὴ σαφές αὖτε ἴδαμεν τὸν Ὀρ-
 φία ὅτι ἐμιλεῖ κατ' Ἀποκάλυψιν, ἢ κατὰ Πανθει-
 αν, ὅθεν **Ῥεβελαιουίνας**, ἢ **Πανθεινας** ἐμῶ· ὁ
Εὐρυπίδης Πανθεινας ὁμοῦ τε καὶ **Ἀθεινας**,
 ὁ **Πλάτων** ποικίλος καὶ αὐτὸς, καθὼς λέγει ὁ Κρι-
 κέρων (α)· „ περὶ τῆς ἀβεβαιοτήτος τῆ **Πλάτωνος**
 „ χρόνῳ πολλῶν δεόμεθα εἰπεῖν, ὅς τις ἐν τῷ **Τιμαίῳ**,
 „ **Πατέρα** τῆτε τῆ **Κόσμου** καλεῖσθαι ἀρεῖται δύνασ-
 „ θαι· ἐν τοῖς περὶ **Νόμου** δὲ βιβλίοις, τί ἐστὶ τῷ ὅτι
 „ **Θεὸς** ἐρευνᾶσαι δεῖν ἢ νομίζει· ὅτι δὲ θίλει τὸν Θεόν
 „ ἀνευ σώματος νὰ εἶναι, καθὼς οἱ **Ἕλληνας** λέγουσιν ἀ-
 „ σώματος, τῆτο τί λογῆς ἢμπορεῖ νὰ εἶναι νὰ ἐνοηθῇ
 „ δὲν ἢμπορεῖ· ἐπειδὴ ἀνάγκη εἶναι νὰ μὴν ἔχη αἰσθησίν,
 „ νὰ μὴν ἔχη φρένησιν, νὰ μὴν ἔχη ἦδοσιν, τὰ ἑποῖα
 „ πάντα ἐμῶ μὲ τὴν ἰδίαν τῆ **Θεῶ** προσλαμβάνονται·
 „ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ **Τιμαίῳ** φησὶ ἢ ἐν τοῖς **Νόμοις**, ἢ τὸν
 „ **Κόσμον** **Θεὸν** εἶναι, ἢ τὸν **Οὐρανόν**, ἢ τὰ **Ἄστρα**,
 „ ἢ τὴν **Γῆν**, ἢ τὰς **ψυχάς**, ἢ ἐκεῖνος, ἢς ὑπὸ τῶν
 „ τῶν

(α) Κριτέρ. περὶ Φύσεως Θεῶν βιβλ. 6.

§. 155.

Consideravimus hucusque, quomodo & quare idea primæ causæ extramundanae per *Revelationem* accepta mutata fuerit, considerata nunc restat causa tam variarum, & dissentientium opinionum, id est, cur unius ejusdemque philosophi duplex, sæpe triplex sit opinio de prima causa, & cur derelicta vera *Revelationis* idea de *Deo*, tot, ac tam diversæ opiniones ortæ sint. Vidimus enim superius Orpheum jam *Revelationi*, jam *Pantheismo* deditum fuisse, item Eurypidem jam ad *Pantheismum* jam ad *Atheismum* inclinare. Platonem varium & ipsum fuisse testatur: (a) „ Jam de Platonis inconstantia longum est dicere, qui in *Timæo* *Patrem* hujus mundi nominari negat posse, in *Legum* autem libris, quid lit omnino *Deus*, conquiri oportere non censeat. Quod vero sine corpore ullo *Deum* vult esse, ut græci dicunt, *ἀσώματος*; id quale esse possit, intelligi non potest. Careat enim sensu necesse est, careat etiam prudentia, careat voluptate: quæ omnia una cum *Deorum* notionem comprehendimus. Idem & in *Timæo* dicit, & in legibus, & Mundum *Deum* esse, & Cælum, & Astra, & Terram, & Animalia, & eos, quos inajorum institutis accepimus: quæ & per se sunt falsa, perspicue, & inter se vehementer repugnantia. Quibus bene perpensis miror, quomodo a quibusdam divinus appelletur hic *Enthusiasta*. Eodem modo loqui-

(a) Cic. de nat. Deor. libro I.

„ τῶν προγόνων διατάξεισι ἐλάβομεν ἢ ὑπερ ἢ καθ' ἑαυ-
 „ τὰ εἰσι ψευδῆ σαφῶς, ἢ ἀλλήλοις λίαν μαχόμενα.
 Τύτων καλῶς θεωρηθέντων, ἀπορωῶ πῶς ἤμπορει τυτός
 ο' Ἐνθουσιαστῆς ἀπό τινος θετος Πλάτων νά ὀνομάζηται!
 Ὡσαύτως ὀμιλεῖ ὁ Κικέρων ἢ περι τῶν λοιπῶν φιλοσό-
 φων, ὅτι δηλαδή ἔτρεφον διαφόρας γνώμας ἢ δόξας πε-
 ρι τῆς πρώτης Αἰτίας τῷ Παντός ὡς ἐν τῷ πρώτῳ
 αὐτῷ βιβλίῳ ἐναεργῶς φαίνεται. „

§. 156.

„ Ἄλλη βέβαια αἰτία δὲν ἤμπορει νά εἶναι, παρα-
 ἢ Ἀνάλογια, ἥτις παράγεται ἐκ τῆς ἀγνοίας, ἢ ἀνοθα-
 δείας ὁμοίωσιν κάποιαν ὁμοίωσιν ἀπό αὐτῆς
 τῆς ὀλίγης ἰδέας, ὅπῃ ἀπό τὰ περι ἡμᾶς ἀιτικίμια
 προσλαμβάνονται, ἢ τὴν ἐπιτείνου ἐπ' ἀπειρο, ἢ τῶρα μὲν
 τὴν προσαρμόζου εἰς τὴν Γῆν, τῶρα δὲ εἰς τὸν Οὐρα-
 νόν, τῶρα δὲ εἰς τὴν Σελήνην, τῶρα δὲ εἰς τὸν Ἥλιον
 τῶρα δὲ εἰς τὰ Ἄστρα, τῶρα δὲ εἰς τὸ Στεριώμα, ἢ
 τῶρα ἔξω τῷ Στεριώματος, ἢ ἔξω τῷ Κόσμῳ λαμβά-
 νου λέγου ἰδίαν ἀπό μίαν Μηχανήν, ὅπῃ ὑφ' ἡμῶν κα-
 τασκευάζεται, ἢ τὴν προσαρμόζου εἰς αὐτὸν τὸν Κόσμῳ
 λέγοντες τὸν Μηχανήν ἢ ἂν εἶναι μηχανή, φωνάζου
 ὑπερον, ἀπολεθεῖ νά εἶναι ἢ ὁ Κατασκευαστῆς αὐτῆς τῆς
 Μηχανῆς, ἢ καθῶς ὁ Κατασκευαστῆς τῆς Μηχανῆς, ἔξ
 ἧς τὴν ὁμοίωσιν ἔλαβου, εἶναι ἔξω τῆς Μηχανῆς, ἐτῆ
 λέγου ἢ ὁ κατασκευαστῆς ταύτης τῆς παγκοσμίου Μη-
 χανῆς πρέπει νά εἶναι ἔξω τῷ Κόσμῳ ἢ ἀλλὰ τὴν ἄλλη
 ὁμοίωσιν δὲν τὴν λαμβάνου ἀπό τῆς μηχανήσ μας, ἐπει-
 δὴ ἢ δὲν τὴς δίδου χέρι, δηλαδή ἂν ὁ Κόσμος, τὴς λέ-
 γομεν, εἶναι Μηχανή, πρέπει νά ἐκατασκευάθῃ μὲ ὄρ-

quitur & de cæteris philosophis, quod varias sententias habuerint de prima causa phænomenorum, ut in primo libro ipsius clarissime apparet.

§. 156.

Verum posset hic aliquis quærere, quæ sit causa tantæ inconstantia, tamque diversarum opinionum? respondeo Analogiam, ignorantiam & pertinaciam esse causas præcipuas. Similitudinem a paucis his ideis, quas nobis corpora nostris sensibus objecta subministrant, acceptam in infinitum extendentes, modo Terræ, modo Cælo, modo Lunæ, modo sideribus, modo firmamento applicant, quin imo extra firmamentum & mundum eam protendunt. Sic ideam a machina artefacta ductam applicant ipsi Mundo, eundemque sicut aliam machinam artificem requirere volunt, qui extra eam existat. Verum non vident hoc modo mundum factum supponi, & non probari, præterea necesse esse, ut artifici mundi tribuant corpus, & instrumenta, sine quibus ne minimam quidem machinam confici videmus. Quæ sunt ergo illa instrumenta ad producendam tam mirabilem machinam necessaria? ex qua materia parata erant. (a) Alii rem profundius considerantes, & omnem similitudinem præcipue inter machinas a nobis pa-

(a) Cic. de nat. Deor. lib. I.

γαντα, (α) πῦ λοιπὸν εἶναι αὐτὰ τὰ ὄργανα, ἢ ἀπὸ τι ἦσαν; Ἄλλοι δὲ πάλιν, ἐπῦ δὲν βλέπουν κάρμμιαν ὁμοιότητα μεταξύ τῆς Μηχανῆς, ὅπῦ ἀπὸ ἡμᾶς κατασκευάζεται, ἢ τῦ Κόσμου, δὲν τολμῶσι νὰ εἰπῦν τὸν Κόσμον Μηχανῆν, με τὸ νὰ σοχάζονται τὸ πρᾶγμα βαδύτεροι, ἢ ἐξ ἄλλου μέρους. Λαμβάνουν δὲ πρὸς τῦτοις ἀπὸ τὰ σώματα, ὅπῦ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ὀρῶμεν ἢ ἀπτόμεθα ἰδέαν τῆς μορφῆς, τῦ σχήματος, ἢ ἀκολούθως τῶν ἐξῶν, ὅθεν αὐτὴν τὴν ἰδέαν τὴν προσαρμόζου καὶ εἰς τὸ Οἶλον λέγοντες ἢ τὸ Οἶλον σῶμα εἶναι, ἢ τὸ ὅλον λοιπὸν ἔχει ὄρια, ἄρα τῦτο τὸ Πᾶν ἐκ ἐστὶ ἄπειρον ἀλλὰ πάλιν ἢ ἐδῶ ἀπατῶνται νομίζοντες τὸ Πᾶν τοῦτον σῶμα εἶναι, οἶον εἶναι τὸ ἐπὶ γῆς ὀρῶμενον· πάλιν λαμβάνουν ἰδέαν τῦ Κενῦ ἀπὸ ἓνα ἄδειον ἀγγεῖτον, ἢ οἶκον, ἢ τὴν προσαρμόζου ἢ εἰς τὸ Πᾶν λέγοντες, κινῶν, ἂν τῦτο τὸ ἀγγεῖτον ἤθελεν εἶναι γεμάτον, βέβαια κάρμμι κινήσις δὲν ἤθελε γίνῃ εἰς αὐτὸ, ἔτσι καὶ τὸ Πᾶν, ἂν ἤθελεν εἶναι γεμάτον ἀπὸ σώματα, βέβαια δὲν ἤθελε γίνῃ εἰς αὐτὸ κάρμμι κινήσις, ἀλλὰ μὴ κινήσις βλέπομεν, ἄρα πρέπει νὰ ὑπάρχη Κενόν. Ἀλλὰ ἢ ἐδῶ μεγάλως ἀπατῶνται· πρῶτον μὴ προσέχοντες, ἂν τὸ ἀγγεῖτον εἶναι κενὸς σώματος ἢ ὕλης κενόν, καὶ δεύτερον, ἂν αἶρος ὄντος τῦ ἀγγεῖτου μετῦ δὲν ἤμπορεῖ εἰς αὐτὸ κινήσις νὰ γίνῃ. Ὅθεν πρέπει νὰ ὑποδέτουν διάφορα σώματα· καὶ ἂν διάφορα σώματα ὑποδέτουν, τότε βέβαια ἤμπορεῖ νὰ γένη κινήσις, ἢ ἀκολούθως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποδέτουμεν Κενόν· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιλέξου ἢ περὶ τῦ συμβεβηκότος, ἢ περὶ τῦ ἀναγκαίου, ἢ περὶ τῶν λοιπῶν, εἰς καιρὸν ὅπῦ ὅυτε συμβεβηκότος

ἰδί-

paratas & Mundum claudicare videntes Mundum machinam nominare devitant. Alii iterum ideam formæ & figuræ a corporibus super terram existentibus acceptam mundo applicantes eundem & corpus esse, & quidem limitatum volunt esse. Verum quo fundamento, ideam partis ad totum transferunt, vel limites corporis terreni, quod & videmus & tangimus, ad totum mundum extendunt, cujus nullam fere ideam habent. Cum præterea lateat illos, an tale corpus sit materia sine modificatione, sicuti modificata. Rursus alii, ut vacuum probent, & mundum hunc finitum esse evincant. Paritatem a vase vacuo vel domo vacua ductam adhibent, & ita ratiocinantur: Quemadmodum, si vas, vel domus plena esset corporibus, nullus fieri posset motus, ita quoque, si hoc universum totum repleretur corporibus, nullus in eodem motus esset possibilis. Cum itaque in hoc mundo motum existere nemo, nisi mente captus Enthusiasta negare possit, in Mundo dari vacuum, atque adeo mundum hunc limitatum esse concludunt. Omnino hæc paritas aliquid evinceret, si hoc universum corporis ejusdem generis totum repletum foret? sed qua experientia quæso hoc didicerunt? an non possunt dari corpora sicut aër, & ipso aëre subtiliora, quæ tantum abest, ut motum impediunt, quin etiam eundem motum promoveant? An non experientia quotidiana, videmus corpora, tametsi sint omni ex parte aëre vel aqua circumdata; tamen moveri? Eodem modo ratiocinantur de contingentia mundi. Propterea, quia alia corpora in hoc mundo oriri vident, alia interire, mutabilia & eadem contingentia esse concludunt, hancque contingentiam ad ipsum hoc universum extendunt. ~~Verum ex ortu & interitu cor-~~
porum

ἰδέαν, ἕτε ἔτος ἀναγκαίῃ ἔχον, διὰ τὰ θεωρήσαν τὴν
 συνέχειαν αὐτῶν· εἰς τῆτο δὲ ἀπατῶνται ἀπὸ τὰς μι-
 ταβολὰς τῆ ὕλικῃ Κόσμου, νομίζοντες αὐτὰς ἀτελειότη-
 τας, ἀγκυλὰ ἢ εἶναι τελειότητες, ἀν ὁρθῶς ἢ ἀνευ προ-
 λήψεων ἠθέλων τὰς θεωρήσει. Ὡσαύτως λαμβάνου καὶ
 τὴν ἰδέαν, ὅπῃ ἔχομεν περὶ τῆ ἡμετέρῃ σοῦς, καὶ τὴν
 ἐκτείνουσι κάμνοντες τὴν ἀπειρον· ὁδοὶ λέγουσι, καθὼς ὁ
 νῆς μας εἶναι αἴτιον ποιητικὸν ὅλων τῶν κατασκευασμάτων,
 ὅπῃ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀποτελεῖται, ἔτσι ἢ ὁ ἀπειρος
 ἐκεῖνος Νῆς (δηλαδὴ ἐκεῖνος, ὅπῃ αὐτοὶ διὰ τῆς Α'·
 νυλογίας πλάττου) εἶναι αἴτιος ποιητικὸν ὅλων τῆτων
 τῶν φαινομένων· ἢ καθὼς αἴτιον ὕλικόν τῶν ἡμετέρων
 κατασκευασμάτων εἶναι ἡ ὕλη, ἔτσι ἢ τῆτων τῶν φαι-
 νομένων αἴτιον ὕλικόν εἶναι αὐτὴ ἡ ὕλη, ἢ καθὼς πρὸς
 τῆτοις εἰς ἡμᾶς αἴτιος εἰδικόν εἶναι ἐκεῖνη ἡ ἰδέα, καθ'
 ἢ τὸ πρῶγμα κατασκευάζεται ἢ σχηματίζεται, ἔτσι ἢ
 τῆτε τῆ Κόσμου τῆς μορφῆς δηλ. αὐτῆ εἶναι αἴτιον εἰδικόν ἢ
 ἀσώματος ἰδέα κατὰ Πλάτωνα. Ὅθεν τρεῖς αἴτια τῆτε
 τῆ Παντός ἀποφαίνονται, ποιητικὸν τὸν Νῆν, ὕλικόν,
 τὴν Ὑλὴν, ἢ εἰδικόν τὴν Ἰδέαν· ἀλλὰ ἢ εἰδῶ ἀπα-
 τῶνται, πρῶτον μὲν λαμβάνοντες Ἀναλογίαν ἐξ ἀμφι-
 βόλων· μετὰ τὸ νὰ ἀγνωῶσιν, ἀν ὁ νῆς μας εἶναι κεραι-
 ρισμὴν ἕστια τῆ σώματος, δευτέρου δὲ αἰ ἡ ὕλη, ἐξ ἧς
 ἡμεῖς τι κατασκευάζομεν εἶναι ἀνείδεος, καθὼς ἐκεῖνη, ἐξ
 ἧς ὁ Θεὸς κατασκεύασε τὸν Κόσμον, ὡς αὐτοὶ πλάτ-
 τονται· τρίτον δὲ ἀφῆν ἢ τὸ ὁργανικὸν αἴτιον· καὶ
 τέταρτον τέλος πάντων τῆς λανθάνει, ὅτι ἡ μορφή, ὅ-
 πῃ ἡμεῖς εἰσάγομεν εἰς τὴν ὕλην διὰ τῆς ἰδέας εἶναι προ-
 σιλημένη ἀπὸ μορφῆν ἀλλε σώματος, ὅπῃ προὔπηρ-
 χεν· ἐπειδὴ ἔλαι αἱ ἰδέαι μας προσλαμβάνονται ἀπὸ τῶ
 ἔξω ἡμῶν ἀντικείμενα· καὶ ἀν ἔτσι εἶναι, τότε καὶ ὁ
 Θεός, ὅταν ἐμόρφωσε τὸν Κόσμον, ἔπρεπε νὰ ἔχη ἰδέας
 ἀπὸ

porum mutabilitatem ad summum formæ non vero existentia evincunt, & si profundius considerarent nec formæ quidem. Quis enim observatione instituta dicit, vel minimum pulvisculum in rerum natura interire interitu totali, id est, desinere porro existere. Id quod tamen necessarium esset, ut contingentia corporum evinci posset. Præterea anne dari potest aliquid, quod activum simul sit & immutabile? Quare has mutationes imperfectiones vocant, cum semper ad majores & majores perfectiones producendas tendunt? Similiter cum ad omnem effectum rationalem producendum requiratur & causa efficiens, quæ est mens nostra, & materialis, quæ est materia, & formalis, quæ idea alicujus formæ, concludunt ad hunc quoque mundum producendum necessariam fuisse & causam efficientem, quæ alia esse non potest, quam mens infinita, & materialem, quæ est materia, & formalem, quæ est idea substantia incorporea. Verum quis philosophorum hucusque adhuc demonstravit, mentem nostram distinctam esse a materia? Quare mentem infinitam prætendunt ad producendum hunc mundum, quem finitum volunt? Quare Analogia ab animo humano ducta utentes mentem hanc extra hunc mundum adesse, & non potius eidem inesse sicut animym nostrum corpori ponunt? Præterea quomodo concipere possunt materiam sine omni forma? Anne repugnat dicere hanc formam materiæ esse essentialem & æternam? Quis illos edocuit atomos esse natura sua indifferentes ad accipiendam quamcunque formam? An non inter atomos ipsos differentia intercedere potest, quam non noscimus?

ἀπὸ τὰ ἔξω ἀντικείμενα τῆς μορφῆς τῆς τῷ Κόσμου· διότι ἄλλος τρόπος εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν ἰδέας δὲν εἶναι δυνατὸς εἰς ἡμᾶς φαίνεται· ἄρα πράγματα μεμορφωμένα, ἢ σώματα ἐσχηματισμένα προὔπηρχον τῆς τῷ Κόσμου, ἢ τῆτων ἄλλα, ἢ τῶν ἄλλων ἄλλα, ἢ ἔτις ἐπ' ἀπειρον. Ὅρα λοιπὸν εἰς τί ἄτοκα πίπτειν διὰ τῷ λόγου, θέλοντες ὑπελαθῆ διὰ θεμέλιον ὄλων τῶν ἀληθειῶν ἢ κριτήριον νὰ ἔχου τοῦ λόγου ἐρευνητῆ τε ἢ ἐξεταστή. Αὐτῆς λοιπὸς τῆς Ἀναλογίαν ἢ ὁμοίωσιν τὴν ἐπ' τῶν ἐπιγῆς προσληφθεῖσαν ποικιλοτρόπως τὴν λαμβάνουσι οἱ φιλόσοφοι, ἢ ἀκολούθως ποικιλοτρόπως ἢ τὴν ἐννοοῦσι· ὅθεν ἢ διάφοροι δόξαι ἢ γινώμμαι τῶν φιλοσόφων περὶ τῶν πραγμάτων τῶν τῆ αἰσθήσει μὴ ὑποπιπτόντων· διὰ τῆτο ἢ ὁ δυσυχισμῆτος λόγος μας δὲν ἰξτερεῖ ποῖαν πιθανωτέρων ἀπὸ ὅλων νὰ εἶπῃ· ἐπειδὴ ἢ ὁ λόγος εἶναι ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς μας ἐκείνη, δι' ἧς θεωροῦμεν τὴν συνέχειαν τῶν ἰδεῶν, ὅπῃ ἔχομεν, δηλαδὴ ὅπῃ διὰ τῶν αἰσθήσεων προσλαμβάνομεν· πῶς δὲ ἠμποροῦμεν νὰ θεωρήσωμεν συνέχειαν ἰδεῶν, ὅταν αὐταὶ αἰ ἰδέαι λείπου, δηλαδὴ πῶς ἠμποροῦμεν νὰ κρινώμεν ποῖα δόξα ἢ γνώμη εἶναι πιθανωτέρα, εἰς καιρὸν ὅπῃ αὐτῶν τῶν δοξαζῶν καμμῆν ἰδέαν δὲν ἔχομεν; »

§. 157.

» Ἀπὸ ἰδῶν λοιπὸν ἀκολουθεῖ, ὅτι διὰ νὰ κρινώμεν ἀναπαυμένοι ἢ ἡσυχοὶ εἰς τὰς κρίσεις μας, πρέπει νὰ γνωρίσωμεν τὰς δυνάμεις μας, ἢ τὰ ὅρια αὐτῶν, νὰ ἰξεύρωμεν δηλαδὴ πόσον καθε δυνάμις μας ἠμπορεῖ νὰ ἐκτελεσθῆται· πόσον ὁ νῆς νὰ καταλαμβάνῃ, ἢ πόσον ὁ λόγος νὰ κρινῇ, ἢ πόσον ἡ βέλῃσις νὰ θέλῃ· αὐτὸ τὸ Πόσον εἶναι ὅροι ἢ βαθμοὶ, τὰς ὁποῖους μὴ φυλάττουτες πίπτουμεν εἰς τὴν ἄγνοιαν ἢ ἀνιδάδειαν· αὐτὸ δὲ τὸ

mus? Quare porro hanc similitudinem urgentes *Deim* negant opus habere instrumentis, quibus tamen vident nos indigere ad operandum? Denique si forma nil aliud est, quam idea a nobis materiæ inducta, atque adeo præexistens ipsa materia, sique hæc idea alio modo formari non possit a nobis, quam a præexistentibus corporibus, tunc utique & formas & corpora præextitisse huic mundo concedere deberent, id quod tamen negant. Vide ergo in qualia absurda & in qualem Labyrinthum nos deducat argumentum ab Analogia peti- tum! Et an non sunt omnia fere nostra argumenta ab Analogia petita? quid ergo mirum, tam diversas, & sæpius repugnantes philosophorum sententias inde natas fuisse, ut homo etiam sanæ mentis non sciat, in quam partem sese vertere. Quomodo enim pronuncia- re possum hanc, vel illam propositionem esse certam, vel probabiliorem nullum nexum idearum perspiciens, quin imo nec ideam harum rerum mihi formare valens. Est profecto nobis a Deo optimo indita facultas rerum nexum perspiciendi, sed tantum quarundam rerum, & non omnium.

§. 157.

Limites ergo facultatum nostrarum agnoscamus est necesse, ut quieti & tranquilli in nostris judiciis ma- neamus. Sic & intellectus suum determinatum habet *quantum* ad intelligendum & ratio ad dijudicandum. Et hoc *quantum* voco limitem sive gradum, quem si

egre-

Πόσον, δηλαδή οί ὅροι ἢ βαθμοί, ὅπῃ ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ἡμᾶς ἐτίθησαν, ἐκτείνεται μόνον εἰς τὰ ἐπὶ γῆς, δηλαδή εἰς τὰ τῆ αἰσθήσει ἰκοπίπτοιστα, αὐτῶν τὰς ἰδέας δὲ] τῆ νοῦς βοηθεῖα τῶν αἰσθήσεων προσληφθεῖσας ὁ λόγος τὴν συνέχειαν θεωρεῖ, εἰς αὐτὰς ἢ ἠδύλησις κλίνει ἢ ἀκολέθως εἰς αὐτὰς περιωρισμένοι εἰμεθα ἢ αὐτὰς τῆς ὄρου λοιπὸν τῆς αἰσθανόμεθα δι' ὅλων τῶν πέντε αἰσθήσεων ἢ διὰ τῆ λόγου τῆς κρείσμεν, ὅτι εἶναι ἀληθεῖς ἢ ἐπειδὴ ἢ οἱ ἀμαθεῖς ἢ οἱ πεπαιδευμένοι διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως ἢ τοῖ συσείδησεως τῆς αἰσθάνονται, ἂν ἢ θέλων μόνον ἐξετάσει ἑαυτὸς ἀκριβῶς, Αὐτὸς λοιπὸν τῆς ὄρου ἢ παραβαίνομεν κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸ ἥττον, ἢ εἰμὲν κατὰ τὸ μᾶλλον, λείμεθα τότε Ἐνθουσιασμοί, φαντασιᾶσεις ἢ ἀνόητοι ἀνθρωποί ἢ εἰδὲ κατὰ τὸ ἥττον, ἴστε καλέμεθα Σκεπτικοὶ Ἐφρετικοὶ ἢ ἀνόητοι ἢ ἐπειδὴ ἀφ' ἑ προσλάβωμεν διὰ τῶν αἰσθήσεων τὴν ἰδίαν τῆ πυρὸς ἢ τῆ ὕδατος πρώτοι, ἢ δεύτερον, ὅτι ἴο ὕδαρ περισσότερον ὄν σβύνει ἴο πῦρ, ἢ ἴο πῦρ περισσότερον ὄν καταναλίσκει τὸ ὕδαρ ἢ ἴστε ἐπάνω εἰς αὐτὰ ἢμποροῦμεν νὰ κάμωμεν κρείσιν κρητησις ἢ ἴλος ἴων αἰσθήσεων ἴων ὕγειῶν ἢ ἴο λόγου τῆ ὕγειῶς, ἢ ἢ κρείσις αὐτὴ ἀναμφιβόλως θέλει εἶναι ἀληθῆς ἢ βέβαιος ἢ ὡσαύτως ἢ ἐπὶ ἴω λοιπῶν. Ἄν δὲ θέλωμεν αὐτῆς ἴην κρείσιν νὰ ἴην ἐκτείνωμεν, ἢ νὰ ἴην προσαρμόσωμεν εἰς ἴα ἀέρατα, ἴστε εὐθύς πίπτομεν εἰς τὸν Ἐνθουσιασμόν ἢ εἰ δὲ ἢ ἀμφιβάλλομεν, λέγοντες ὅτι ἴως ἴο πῦρ ἢ καλεῖ ἢ ἢ καταφλέγει τὸ ὀλίγον ὕδαρ, ἢ δὲ ἴο πολὺ ὕδαρ σβύνει ἴο ὀλίγον πῦρ, τότε ὀλισθαίνομεν εἰς ἴον Σκεπτισμόν, ἢ με' ἴτο ἀποδεικνύομεν τὴν φύσιν, ὅτι εἶναι ἀπαλείων ἢ με' ἴο νὰ μᾶς ἔδωκεν ὄργανα ἀπάτης, ὄργανα ψευδῆ, ὄργανα ἀγνοίας, ὄργανα ζημίας, ἢ ἢ ἢ ὄφελείας. ,,

egredimur, in tenebras labimur, & errores absurdissimos. Id quod principibus Philosophorum accidisse superius vidimus. Limes hic a natura nobis positus nec permittit nos videre, nec dijudicare, nisi illa tantum objecta, quæ sub sensus cadunt. Horum tantum objectorum ideas intellectus cognoscere, & ratio earum nexum perspicere valet. Si ultra progredimur extra sensus nostros, nec ideas horum objectorum cognoscimus, multo minus earum nexum perspicimus. Hos limites non docti solum, verum etiam indocti intimo cognoscunt sensu, & ratio ipsa, quin & experientia quotidiana nolens cogit agnoscere. Nil enim videmus, quamprimum hos limites egredimur. Contra hanc certissimam nostræ cognitionis regulam peccant tam *Enthusiasta* vel *Phantasta*, qui omnia nos scire posse autumant, quam *Sceptici*, qui plane nil nos scire opinantur. Profecto si igne objecta combustibilia comburi video, & in aquam injecta madefieri animadverti, recte concludo, ignem objecta comburere, aquam vero madefacere; est enim iudicium meum fundatum super criterium sanorum sensuum, quod ipsa sana ratio verum agnoscere haud recusat. Quod si iudicia nostra ultra sensuum objecta extendemus, labimur in *Enthusiasmum*, sicuti & illi in *Scepticismum*, qui experientia edocti adhuc dubitare pergerent, an ignis objecta combustibilia comburat, vel aqua eadem madefaciat. Hoc enim modo ostendunt noveream esse naturam & deceptricem, utpote quæ nobis concessit organa deceptionis, errorum, & omnis infortunii.

„ Ἄν λοιπὸν αὐτοὶ οἱ ἄνω τεθέντες ὄροι ἤθελαν φη-
 λάτῳνται ὑπὸ πάντων, τότε βέβαια δὲν ἤθελε κάμψαι
 δόξα, γνῶμη ἢ φαντασία περὶ τῶν πραγμάτων προκύ-
 ψει, τότε ἔτε ἡ θεία Ἀποκάλυψις ἤθελε μεταβληθῆ
 ἔτζι, ὡς εἴρηται· ἀλλ' ἤθελεν ἀπ' ἀρχῆς μείνη ὅως τῆς σῆ-
 μερον ἡ αὐτῆ· καὶ ἔτε αἰρέσεις, ἔτε χωρίσεις, οὔτε
 ὑπερασπίσεις ἤθελαν εἶναι· ἀλλὰ γινόντες οἱ ἀνδρωποὶ
 αὐτὴν εἶναι θεῖαν γινῶσιν διὰ τῶν κριτηρίων τῶν ἐν τῷ
 δευτέρῳ Τόμῳ πραγματευθησομένων, ἤθελαν τῆς πι-
 στύῃ βεβαίως χωρὶς ἀμφιβολίαν ἢ διασχυρῶν ζῶντες κατ'
 αὐτῆν ἐν ἡσυχίᾳ ἢ ἀταραξίᾳ τῷ νοῶς ἐν ἡ συνίσταται ἡ
 Ἀληθείης εὐδαιμονία τῷ ἀνθρώπῳ· ἐπειδὴ δὲ ἠθίλη-
 σαν τὰ ἀνακαταύσαι ἢ εἰδῶ τὸν ἀλαζόνια ἢ υπερῆφαιό-
 των νῦν, διὰ τῆτο ἢ ἐσύγχισαν αὐτοὺς περισσότερον, πα-
 ρὰ ἐπῶ τὸν ὠφέλησαν, ὅθεν ἢ ἐξέπισαν· ἂν λέγω
 κατ' αὐτὰ τὰ ὄρια οἱ ἀνδρωποὶ ἤθελαν σοχάζωνται καὶ
 κρῖναι, τότε βέβαια εἰς τὸν Κόσμον δὲν ἤθελαν εἶναι ἔτε
 Πανθεῖσαι, ἔτε Ματεριαλίσαι, ἔτε Ἀθεῖσαι, ἔτε
 Πολυθεῖσαι, ἀλλ' ἤθελαν εἶναι ὅλοι Ρεβελα-
 τιονίσαι, δηλαδὴ κατ' Ἀποκάλυψιν· δὲν ἤθελαν εἶ-
 ναι εἰς τὸν Κόσμον ἔτε μίση, ἔτε φθόνοι, ἔτε ἀναιρέ-
 σεις μάταιαι ἢ κόποι ἀποφελεῖς, ἔτε φιλονεικίαι ἢ λο-
 γομαχίαι ἀερώδεις, ἔτε ξηραὶ λεπτολογίαι ἀπὸ τοῦ
 φαίνεται, ἢ ἀπὸ τὰ παρόμοια, ἀλλ' ἤθελε βασιθεύῃ
 μία εἰρήνη εἰς τὸν Κόσμον, καθε ἕνας ἤθελεν, ἐπιμε-
 λῆται εἰς ἐκεῖνα, ὅπῃ τὸν ὠφέλην, καθε ἕνας ἐπρεπειὰ
 γνωρίζῃ τὸν ἑαυτόν τε, ἢ καθε ἕνας ἤθελεν ἀγωνίζηται
 διὰ ἐκεῖνα, ὅπῃ συντηρῆν τὸ ὅλον ἢ τὸν ἑαυτόν τε, ἢ
 θελεὶ ὁμολογῆ μετὰ τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅτι εἶναι
 ἐν Ὄν, ὅπῃ ἐν τῷ μηδενός τὰ πάντα παρήγαγεν, ὅποῦ

§. 158.

Limites superius positi si ab omnibus observati fuissent, nec dissensiones, nec sectæ, nec tot ac tanta opinionum portentosa orta fuissent de prima phænomenorum *Causa*. Est enim hujus existentia & essentia ultra omnem captum humanum posita, & ideo non nisi per *Revelationem* discenda, ut superius ostendimus. Quam nisi immutassent, sed ut veram & divinam cognovissent secundum criteria Tomo secundo pertractanda, summa quiete & tranquillitate perfruerentur, in qua vera hominis consistit *Felicitas*. Verum cum & in hoc puncto superbam suam rationem ostendere vellent Philosophi, ideo confusi sunt & lapsi in tot contradictorias & absurdas opiniones, quæ plurimum damni, utilitatis nihil attulerunt. Perpendat cui placuerit, omnia *Pantheistarum*, *Materialistarum*, *Atheistarum*, *Polytheistarum*, & tot alia opinionum monstra, & videbit omnia hæc ad perniciem generis humani tendere; nil enim nisi dissensiones siccas & inanes disputationes, jurgia, odia, persecutiones producant. A quibus quam longissime remotus est is, qui *Revelationem* amplectitur; omnia enim atque adeo se ipsum ex nihilo creata esse credens, cognoscit tandem originem, & dependentiam suam ab alio *Ente*, noscit se ipsum, & limitationem facultatum suarum, quæ idea illum semper retinebit, ne extravagetur. Noscit illud *Ens* esse distinctum ab hoc universo, quia illud produxit. Noscit hoc *Ens* esse potentissimum, esse sapientissimum, & optimum, & providum conservatorem omnium, creaturarum. Quæ cognitio, si viva satis fuerit, omnem

τά συντηρεῖ, ἐπεὶ τοῖς λογικοῖς κτίσμασι ἐχυρίσασα
ζωὴν αἰώνιον ἢ πνευματικὴν, ὅπερ ὑπέσχεται βεβαίως εἰς
τὴς κατὰ τὴς σφωτάτης αὐτῆ Νόμος βαδίσαντας, ἢ
τιμωρίας εἰς τὴς αὐτῆς παραβάστας, ὅπερ ὅλα ὅσα εἰς
τὸν Κόσμον ἐνεργεῖ, τὰ ἐνεργεῖ ἐξ ἰδίας ἀγαθότητος
παραινέμενος, δηλαδὴ αὐτὸς εἶναι ἢ προητικὸν ἢ τελικὸν
αἴτιον πάντων τῶν φαινομένων· εἰς αὐτὰ ἐπάνω δὲ ἤ-
θελε τολμᾷ κάποτε νὰ ἐρευνᾷ ἢ ἀκολούθως ἠθελε μείνη
ἡσυχος, πεποιθὼς ἐπὶ τῇ ἀξίᾳ ἐκείνου τῆ Οὐτος, ὅπερ
αὐτὰ ἀπεκάλυψε ἢ ἐφαιέρωσεν εἰς τὰ λογικὰ τε κτίσ-
ματα· διότι ἂν τινὲς ἀνοήτοι ἢ μωροὶ ἡσυχάζουν εἰς λό-
για ἄλλων παρομοίως μωρῶν ἢ ἀνοήτων, ὅπερ παράνομα βί-
βαια δὲν καταλαμβάνουν ἀπ' αὐτῆς, πόσῳ μᾶλλον τινὲς
ἡσυχος ἠθελε μείνη, ὅταν αὐτὰ, ὅπερ δὲν καταλαμβάνει
ἢ τὰ πιεθεύει ὡς ἀληθῆ, ἠθελεν εἶναι καταπεισμένος,
ὅτι εἶναι λόγια ἐκείνου τῆ ἀθανάτου καὶ παναγάθου
Οὐτος; Ἐπειδὴ ἴδμεν ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια, αὐτὰ
αἱ ἰδέαι νῆς ἀνθρώπινος ἔτε νὰ τὰς εὖρη ἡμπορεῖ, ὅτε
νὰ τὰς καταλάβῃ, καθὼς ἀκόμη ἐν τῷ δευτέρῳ Τμήμα-
τι θεωρηθῆσεται· Ὅθεν μακρῆραι οἱ τὸν ἑαυτόντους
γινόντες ἢ τῇ θεῖᾳ Ἀποκαλύψει ἐμπίστοντες· ὅσοι σὺν
ἑαυτὸν γνωρίζουσι, γνωρίζουσι βέβαια ἢ τὴν θεῖαν Ἀπο-
κάλυψιν ἢ ἐν αὐτῇ μένου. Ἡ θεῖα Ἀποκάλυψις ἡ-
συχάζει τὸν νῆν, καταπραίνει τὸ πνεῦμα, διευδύνει τὴν
βέλησιν τῆ ἀνθρώπου· ἐπειδὴ πεθευὰ δὲν ἐυρίσκειται
τὸ ἴσως, τὸ ἐνδέχεται· ἢ τὸ δυνατόν εἶναι, ἢ τὸ φαι-
νεται· ἀλλὰ πανταχῶς τὸ βέβαια, ἢ τὸ ἀληθῶς, εἰς πᾶσαν
ὕλην, πανταχῶς εἶναι γυμνὴ ἀπὸ ἀμφιβολίας, ὡσάν ὅπερ
προῆλθεν ἀπὸ τοῖστος Οὐ, ἕτινος ὁ νῆς εἶναι ἀλά-
θασος, ἢ πλήρης ἀπλησάτων ἰδεῶν, ἢ ἀκολούθως βεβαι-
τάτων, ,,

creaturam rationalem ad amorem, reverentiam, gratiarum actionem perducere debet, ex quorum officiorum implemento pacem, & tranquillitatem animi consequetur. Nam si multi stulti in verbis sui similibus, qui profecto plus illis non intelligunt, conquiescunt, quare animus in verbis *Entis* infallibilis non conquiescat, si eandem veram sibi animi tranquillitatem afferre intimo sensu cognoscit; qui vero idea *Entis* potentissimi, qui juvare potest, idea *Entis* sapientissimi, qui juvare scit, & optimi qui juvare vult, hanc tranquillitatem non afferat? præcipue idea *Entis* extramundani, quam mens humana nec invenire, nec intelligere valet, ut oportet, id est, ita, ut vera inde animi tranquillitas consequatur. Quare beati, qui sese cognoverunt. Cognoverunt enim limites facultatum suarum, cognoverunt debilitatem suæ rationis, & voluntatis, & ideo faciles *Revelationi* præbent aures. Nullum enim in eadem reperire est forte, fortasse, possibile est, videtur, sicut in aliis philosophorum opinionibus: sed determinata hic sunt omnia, quæ determinatio facit, ut omnia dubia, anxietates, & irrequietudines cessent, præcipue si eadem a *Deo* provenire credatur, id quod ad veram felicitatem adeo necessarium est, ut nulla animi quies speranda sit, donec animus non cognoverit has veritates ab infallibili *Ente* originem suam trahere.

§. 159.

„ Αὐτὰρ ἔν, ἐπὶ ἕως εἰδὼ εἶπαμεν, ἀρκιτὰ εἶναι συμπεραίνω περὶ τῷ πρώτῳ Τμήματος, δηλαδή περὶ Ἰ. Πάρξεως Θεῶ, τυτίςι περὶ τῷ Οὐτος τῷ ἔξω τοῦ Κόσμου τῆς πρώτης Αἰτίας τῶν φαινομένων, ὅτι δὲ τῷ λόγῳ ἀδύνατον εἶναι εἰς παρομοίαν ἰδέαν νὰ φθάσωμεν· τῶρα δὲ ἀνάγκη εἶναι νὰ εἰσχωρήσωμεν ἔξ εἰς τὸ δεῦτερον Τμήμα περὶ Α' Δυνασίας τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἃν δηλαδή ἔξ αὐτῆς ἡ Α' Δυνασία ἢμπορεῖ νὰ ἐυρεθῆ δὲ τῷ λόγῳ ἔξ νὰ ἐνοηθῆ, ἃν εἶναι ἰδία ὑποκπι- τυσα εἰς ἐκεῖνους τῆς βαθμῆς, ὅπῃ ἀνωτέρω ἐτέθηται, δὲ νὰ ἢμπορέσῃ νὰ ἀποδειχθῆ· ἐπειδὴ ἔξ αὐτῆ, ὡς εἰ- ρηται εἶναι δεμίλιος τῆς ἀταραξίας τῷ νοῶς, ἔξ κρέματα ἀπὸ τῆς Θεῶν Ἰ. Πάρξιν ἐτξ, ὡς ἐπὶ τῆς Ἰ. Πάρ- ξεως τῷ Θεῶ πισύσης κίπτει ἔξ ἡ Α' Δυνασία τῆς ψυχῆς, ἢ τῆς Ἰ. Πάρξεως μεταβληθείσης, ἔξ ἡ Α' Δυνασία τῆς λογικῆς ψυχῆς μεταβάλλεται· δὲ τῷ- το, ὡς δειχθήσεται, συμφωνῶν τὰ δόγματα ἐνὸς φι- λοσόφου περὶ Ἰ. Πάρξεως Θεῶ, ἔξ περὶ Α' Δυνασίας τῆς ψυχῆς, ὅτι λογῆς δηλαδή δοξάζει περὶ τῷ Θεῶ, ἔτξ δογματίζει ἔξ περὶ ψυχῆς· ἃν μόσιον ὕλην εἰς τὸν Κόσμον δέχεται ἔξ τὴν ψυχὴν ὕλην· ἃν Πανθεΐ- σας τῷ πρώτῳ εἶδος εἶναι, ἔξ τὴν ψυχὴν μέρος Θεοῦ δογματίζει· ἔξ ἔτῳ καθεξῆς, ὡς δειχθήσεται παρευδύς.

§. 159.

Quæ hucusque dicta sunt de *Existencia Dei* sufficere existimo ad evincendum, nec ideam *Entis* extramundani, nec creationis ideam per rationem invenire posse. Videamus nunc in secunda Sectione, an saltem animi rationalis immortalitas ratione erui non possit: nam hæc quoque pars non exigua fundamenti est, quo & religio, & tranquillitas animi nititur, & cum *Existencia Divina* tam necessario nexu conjuncta, ut una corruente corruat & altera. Et ideo videmus philosophorum opiniones de *Deo* & *Animo* humano adeo conspirare, ut qui materiam tantum existere opinantur, animum quoque humanum materiam esse arbitrentur, & qui hoc universum *Deum* esse judicant, *Mentem* quoque nostram partem esse *Dei* facile admittunt, &c. ut mox demonstraturi sumus.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Π Ε Ρ Γ

ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.

§. 160.

„ **Α**φ' ἑ λοιπὸν εἰς τὸ πρῶτον Τμήμα ἴδουμεν, ὅτι ἐδεχθεὶς ἰδέα δυνατὴ τῷ Θεῷ εἶναι διὰ τῆς λόγου, ἢ ἐπέθη ἢ ἐκείνο τὸ πόρισμα ἐν τῇ ἀρχῇ ὡς ἀξίωμα, ἐξ ἧς εἰς αἱ ἀποδείξεις κρέμονται τῷ ἡμετέρῳ νοῶς· εὐκολὰ τὰρα θέλομεν ἀποδείξει ἢ περὶ τῆς **Α**'θανασίας τῆς λογικῆς ψυχῆς, ὅτι διὰ τῆς λόγου εἶναι ἀδύνατος αὐτῆς ἡ ἰδέα, δηλαδή ἀδύνατος ἦτορ νὰ φθάσῃ οἱ ἄνθρωποι εἰς τοιαύτην ἰδέαν τῇ πείρακῃ ὑποπίπτουσαι, ὡς δειγθήσεται, ἀν δὲν ἤθελε ἢ ἐδώ προφθάσει ἐξ ἀρχῆς ἢ θεῖα **Α**'ποκάλυψις· πρὸ τῆς δὲ νὰ εἰσχωρέσωμεν εἰς αὐτὴν τῆς ἀπίδειξις, πρέπει νὰ σαφηνίσωμεν τί τὰρα διὰ τῆς **Α**'θανασίας τῆς ψυχῆς ἐννοῦμεν, διὰ νὰ ἠμπορήσωμεν ἕξου νὰ καταλάβωμεν τὰς ἀποδείξεις καὶ αἰτιῶν.

SECTIO SECUNDÁ.

DE

IMMORTALITATE ANIMÆ.

§. 160.

Postquam in prima Sectione vidimus, ideam *Dei* sive *Entis* extramundani infinitis perfectionibus præditi per rationem adquiri non posse, facile nunc demonstraturi sumus, nec ideam immortalitatis animi per rationem possibilem esse. Impossibile enim est, ut quis ad ideam perveniat, quæ nullo prorsus modo sub sensus cadit. Quare & in hoc puncto divina *Revelatio* succurrere debuit. Antequam ad demonstrandam hanc impossibilitatem accedamus, explicandum nobis erit, quid per *Immortalitatem Animæ* intelligamus,

mus, ut postea eo facilius & demonstremus, & refutationes capiamus.

§. 161.

Per animæ hominis immortalitatem nunc intelligimus, imo. ut post mortem corporis, per quam cessationem actionum compositi, sive separationem animæ a corpore, maneat eadem substantia, quæ fuerat durante conjunctione cum corpore, scilicet intellectu & voluntate prædita &c. 2do. Ut exercitium suarum facultatum retineat; nec in sopore quodam jaceat, sicuti homo deliquium animi patiens. 3tio. Ut memoriam status præteriti retineat.

§. 162.

Ex hac definitione iterum aliæ questiones nascuntur, quæ per rationem nec inveniri nec demonstrari possunt. Oritur enim primo quæstio, an animus sit substantia a corpore distincta, sive an sit simplex & immaterialis? An & post mortem quoque mansuræ ejus facultates, & exercitium earundem, ut ante mortem corporis? An animus separatus a corpore retenturus sit memoriam status præteriti? denique an vis cogitandi materiæ convenire non possit. Has quæstiones nunc examinabimus, an ratione inveniri possint, atque demonstrari.

„Ολοι αυται αι ερωτησεις αμφιβολοι θελω μεινη δια της επομινης αποδειξεως· επειδη καμμις η αποδειξις ουτε εμπίσως, ουτε αμέσως εις την πειραν εριδεται, αλλ' ειναι λεπτολογικη ζηραι η φαινομεναι. Δια να διχθη λοιπον η πρώτη ερωτησις αμφιβολος, πρέπει πρωτον η τελευταία· επειδη αυται αι δύο συνεχονται. Λέγουν λοιπον οι φιλοσοφοι, οτι το νοεον δέν ημπορει να ειναι αποτελεσμα της υλης, αρα πρέπει να ειναι τινος αυτης οσίας δηλαδή πνευματικης· επειδη, φωνάζου, δευ γίνεται ουτε εις την σύνθεσιν, ουτε εις την ξεχώρισιν, ουτε εις την μετάθεσιν των μερών. Α'λλ' ηθελε τινος της ειπῆ, πόθεν τῦτο τό αποδεικνύετε; δια ποίας πειρας; η δια ποίς πειράματος; η αν ερθασαν οι φυσικοι να μάθουν ολα τα αποτελέσματα της υλης απο κάθε σύνθεσιν η μετάθεσιν, δια να εξύρην τι προκύπτει, η να ειπῶν, οτι βέβαια το νοεον δέν ειναι αποτελεσμα της υλης; αυτο όμως δέν ημπορει να μάς το ειπῶ· η αν εχυν αλλω τινος αντικειμένου ιδεαν, πλην τῆ υλικῆ, δια να προσαρμόσῃν αυτο το αποτελεσμα, οπῶ φαίνεσθαι, ὅτι δέν συμφωνει εις την υλην, εις εκεινο το αντικείμενον; ποτος δε προς τῆτοις ημπορει να ββαιώσῃ, οτι η υλη ειναι αργή η αδιάφορος δια της πειρας, οταν εκ της πειρας τῆναγτίον συνάγεται, δια να ηθελεν ειπῆ ὕστερον οτι αντιφάσκει; η ποτος ηθελεν ειναι τόσοσ ανθάδης εις το να υπερασπιζῆται τοιῶτων προτάσεων απο τῆ φαίνεσθαι, ως βεβαιων; επειδη φησιν, αντιφάσκει αυτη η αντίφασις, οπῶ φαίνεται ὅτι ειναι μεταξύ της υλης η τῆ νοεον, δέν ημπορει βέβαια να λείγηται αντίφασις· επειδη εκ της ακρας αρμονίας των νευρων δια των αιδήσεων εις τον εγκέφαλον ηνωμένων, ασαύτως η εκ της ακρας συμφωνίας

§. 163.

Illam vero propositionem tantum demonstratam dicimus, quæ vel immediate vel mediate ab experientia legitime deduci potest. Hanc enim solam pro criterio propositionem accipimus; nam & definitiones & axiomata in hac fundari debent, ut veræ dici possint. Videamus itaque, an prædictæ propositiones experientia tanquam fundamento nitantur. Philosophi ut simplicitatem sive immaterialitatem animi demonstrant, hunc fere in modum argumentantur. Vis cogitandi non potest esse effectus materiæ; ergo substantia illa, quæ in nobis cogitat, debet esse spiritualis. In materia enim alii effectus concipi non possunt, quam additio, vel separatio, vel translatio partium, sed ex his alia tantum figura, non vero animus simplex oriri potest. Verum qua experientia nobis ostendere possunt, diversam tantum figuram inde oriri & nil aliud? An Physici jam ad cognitionem omnium virium & effectuum, qui ex diversa partium dispositione oriri possunt, pervenerunt? Quis irritabilitatem vel elasticitatem ex diverso plexu materiæ oriri posse diceret, nisi experientia hoc comprobaret? Quis ergo nulla experientia nixus nobis dicere ausus fuerit, *Vim cogitandi* inter vires materiæ contineri non posse? An hoc non idem est ac dicere; ego capere non possum, quomodo vis cogitandi materiæ convenire possit, ergo non convenit. Legitima sane conclusio! vel forte repugnat vis cogitandi materiæ propter inertiam? Verum quis ex melioribus Physicis illis materiam inertem & indifferentem ad motum concedet? Ratione ergo cum nec existentia spiritus, nec vires materiæ, quousque se extendant,

νίας τῶν ζωτικῶν πνευμάτων, τί ἀποτέλεσμα γίνεται, δύσκολα ἠμποροῦμεν εἰς τὸ βεβαιώσωμεν, ἀν δηλαδή ἐξ αὐτῆς τῆς ἀεμονίας τὸ νοεῖν κρέμαται, ἢ ἔ; τῆς μάχην δὲ ὅπῃ φαίνεται ὅτι εἶναι μεταξύ τῆ νοσῆ, ἢ τῆς ὕλης, τῆς ἐμάδομεν ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως, δηλαδή ἀφ' ἧ ἐγνωρίσαμεν τὰς ιδιότητας τῆς ψυχῆς, αἱ ὅποσαι προστίθησαν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆ πρώτῃ Τμήματος, εὐκολα ἦτον ἢ εἶναι ὕστεροι νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἀντιφάσκει, ἢ ἐπειδὴ ἀντιφάσκει, δὲν ἠμπορεῖ ἢ νὰ εἶναι ιδιότης τῆς ὕλης, ἢ ὅταν δὲν εἶναι ιδιότης τῆς ὕλης, πρέπει νὰ εἶναι ξεχωριστῆς τινὸς ἕστας δηλαδή αὐλῆ· ἐπειδὴ ἢ ἐλάβομεν ἐκ τῆς αὐτῆς Ἀποκαλύψεως ἰδέαν τινὰ ἀποφατικὴν ἀλλὰ ἀντικειμένη αὐλῆ, πλην τῆ ὕλικῆ, ὅτι εἰς αὐτὸ συμφωνεῖ αὐτὸ τοῦ ἀποτέλεσμα, τῆ ὁποίου ἢ αἰτία πάντῃ μάχεται μὲ τῆν ὕλην· τότε δὲ ἠμπορεῖ νὰ εἰπῆ οὐτεδιὰ τῆς τῆ Θεῦ παντοδυναμίας ἢ ἠμπορεῖ νὰ μεταβληθῆ ἢ ἕστια τῆ ἑνὸς πράγματος εἰς τῆν ἕσταν τῆ ἄλλῃ, ὡς ἢ ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι εἴρηται. Ὅταν δὲ τοιαύτας ἰδιότητας ἀγνοῆ, εἰς καιρὸν ὅπῃ εἰς τὴν κρίσιν δὲν πίπτει, πῶς ἠμπορεῖ νὰ εἰπῆ, ὅτι τὸ νοεῖν εἶναι ιδιότης ἕστας τινὸς αὐλῆ, ὅταν κἀμμίαν ἰδέαν αὐλῆ ἀντικειμένη δὲν ἔχη; ἀντὶ βέβαια δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ ἀρηθρῶν, εἰμὲν εἰς τὸ ἄτοπον τῆ Ἐνδυσιασμῆ ἠθελανπίσι. Ὅταν δὲ διὰ τῆς κρίσεως δὲν ἠμποροῦμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ νὰ καταλάβωμεν ἄλλῃς ἕστας ἰδέαν, εἰμὲν ὕλικῆς, πῶς ἠμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν βεβαιώοντες, ὅτι τὸ Νοεῖν δὲν ἀεμόζει εἰς τῆν ὕλην· ἀρα εἰς ξεχωριστὴν τινὰ ἕσταν· ὡς θεωρηθῆ καλὰ αὐτῇ ἢ πρότασις ὑπὸ τῶν νοεῶν, ἀν ἔχη κἀμμίαν συνέχειαν, ἢ ὄχι.

certo demonstrari possit, concludere oportet, nos hæc omnia ex *Revelatione* didicisse. Ex *Revelatione* didicimus substantiam quandam in nobis existere distinctam a corpore, quæ spiritus vocatur, huic substantiæ convenire intellectum & rationem &c. Stabilitis his præmissis facile erat Philosophis has deducere conclusiones: ergo *Vis cogitandi* materiæ convenire non potest; ergo *Vis cogitandi* est attributum alterius substantiæ, ergo nec per *Dei* omnipotentiam *Vis cogitandi* materiæ tribui potest, ergo datur substantia a materia prorsus distincta, cui *Vis cogitandi* convenit: ergo datur spiritus. Verum questio hic est, an quis sola ratione & experientia ductus ad cognitionem harum veritatum pervenisset. Et hoc est, quod negamus; non enim hæc propositiones sunt objecta experientiæ, ut cognosci possint. Quis enim sola experientia, vel ratione certo cognoscere potuisset, duas dari substantias a se invicem prorsus distinctas materiam nempe & spiritum? Quis clare & distincte contradictionem perspexisset, quam Philosophi materiam inter & *Vim cogitandi* intercedere asserunt? profecto nullus. Cum ergo per experientiam & rationem nec in cognitionem spiritus nec impossibilitatis, ut materia cogitet, venire possimus, concludere legitime possumus, nos has veritates ex *Revelatione* certo didicisse. Nullo enim alio modo pervenire potest ad ideam spiritus. Considerent hanc veritatem bene præcipue ii, qui omnes veritates naturali suo lumine sese assequi posse confidunt.

§. 164.

„ Α' ρ' ε' δὲ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι τὸ
 Νοεῖν δὲν εἶναι ιδιότης τῆς ὕλης, τότε ἔπεται, ὅτι ὄυ-
 τε νὰ εἰπῶμεν ἠμποροῦμεν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ξεχωριστό-
 τι τῆς ὕλης, ἢ ὅταν αὐτὸ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν,
 δηλαδή ὅτι εἶναι κεχωρισμένη τῷ σώματι, ἔτε ἂν ἀπλῆ
 εἶναι, τατίσω αὐτὸς ἠμποροῦμεν νὰ ἐπισηρῶμεν, ἔτε ἂν
 μὲν μετὰ θάνατοι, ἔτε ἂν θίλη ἐνεργῆ ἢ μετὰ θά-
 νατοι ἔττι, καὶ ὡς ἢ τῶρα ἐνεργεῖ· ἔτε ἂν θίλη μείνη
 μνήμων τῆς παρῶχημένης καταστάσεως· ἐπειδὴ ἂν ἡ ψυ-
 χὴ δὲν εἶναι τῷ σώματι κεχωρισμένη, ἀκολοθεῖ νὰ εἶ-
 ναι αὐτὴ ἡ σύνδεσις τῷ σώματι, αὐτὸς ὁ ὄργανισμὸς,
 ἢ αὐτὸ τὸ ἀποτελεσμα τῶν αἰσθήσεων, ὅθεν ἔτε ἀπλῆ,
 ἢ ἂν δὲν εἶναι ἀπλῆ, τότε διαλυθέντος τῷ σώματι, δη-
 λαδὴ παυσάμενον τῶν ἐνεργειῶν τῷ σώματι, πᾶναι καὶ
 ἡ ψυχὴ αὐτὴ, τατίσω οἴχεται ὡς ἀποτελεσμα τῆς
 συνδέσεως τῷ ὄργανισμῷ τῷ διαλυθέντος σώματος· ὅθεν
 ὄτε ἀθάνατος, ἢ τὰ τοιαῦτα. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι ὅλη
 ἡ δύναμις τῆς Α' θανασίας γίνεται εἰς τῷτο, ἂν δη-
 λαδὴ τὸ Νοεῖν εἶναι ιδιότης τῆς ὕλης; ἐν ὅσῳ ἔν δὲν
 ἠδελαι ἀποδείξῃ διὰ τῷ λόγου, ὅτι ἡ ὕλη δὲν ἠμπορεῖ
 νὰ ἔχη τοιαύτην ιδιότητα, ἐν τῷσῶτω δὲν ἠμποροῦν νὰ
 ἀποδείξῃ τῷ Α' θανασίαν τῆς ψυχῆς, ἢ τῷτο μά-
 λιγα πρέπει διὰ τῆς πείρας· ἀλλὰ μὴν διὰ τῆς πείρας
 εἶναι ἀδύνατον, μετὰ τὸ νὰ μὴν ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν
 ὅλας τῶς ιδιότητας τῆς ὕλης, ἢ ὅλα τὰ ἀποτελεσμα-
 τα, ὅπῃ προκύπτει ἀπὸ κάθε σύνδεσις τῆς ὕλης, ἄρα
 ὄτε δυνατὴ εἶναι διὰ τῷ λόγου ἢ ἀπάδειξις αὐτῆς· ἐπι-
 δὴ ὁ λόγος, ὡς εἴρηται γίνεται ἐν τῷ θεωρίᾳ τῆς συνε-
 χείας τῶν διὰ τῶν αἰσθήσεων προσληθθέντων ἰδεῶν.

§. 164.

Quod si vero lumine naturali nec existentia Spiritus, nec omnes proprietates materiae certo cognoscamus, dubium semper manebit, an *Animus* noster sit *immortalis*. Semper enim recurrent hae quaestiones: quis certo scire potest, an detur substantia quaedam a materia distincta? an cogitatio sit quid simplex? nullus enim philosophorum adhuc simplicitatem cogitationis demonstravit. An cogitatio non sit effectus organisationis corporis, quem nondam noscimus. Vel etiam si daretur, cogitationem esse effectum substantiae a corpore distinctae, dubium adhuc oritur, an separata a corpore existat; cessante enim fine, cessat quoque ratio existentiae; sed finis animae esse videtur informatio corporis, qui cessat post separationem a corpore, nisi quis animum in aliud iterum corpus migraturum fingere velit. Porro an animus separatus a corpore in suo vigore sit mansurus? Posset enim in sopore quodam jaceré, sicuti corpus in deliquio jacet aliquando. An memoriam Status praeteriti sit retenturus subtracta eidem tabula idearum? Denique, cur animus in perpetuum & non potius aliquo tantum tempore finito existat, ut justam recipiat suorum operum aut poenam, aut praemium. Quae cuncta cum ratione certo demonstrari non possunt, quis asserat *Immortalitatem animi* certo demonstrari posse, cum ipsum fundamentum adeo sit ambiguum?

§. 165.

§. 165.

„ Ἀπό' ἐδῶ λοιπὸν ἀπολυθεῖ, ὅτι διὰ τῆ λόγου
 δὲν ἠμποροῦμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἰδέαν αὐτῆς, ὅτι
 δηλαδὴ μέσα εἰς τὸ σῶμά μας ἔχομεν μίαν τέτοιαν ἔ-
 σίαν, ὅτῃ νοετὴ θέλει, κεχωρισμένην τῷ σώματος δηλα-
 δὴ αὐλον, ἢ ὅμως κινῶσαν τὸ σῶμα· ἐπειδὴ φυσικὰ
 εἰς τὸν λόγον εἶναι νὰ ἔυρη ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἔυ-
 ρεθέντα νὰ τὰ καταλάβῃ· ἢ ἂν δὲν ἠμπορῇ νὰ
 τὰ καταλάβῃ· οὔτε νὰ τὰ ἔυρη ἠμπορεῖ. Διότ'
 ποτος ἠμπορεῖ νὰ καταλάβῃ ἔσίαν ἀπλῆν, δηλαδὴ πνεύ-
 μα, ὅτ' τυτέσις ἐκ μερῶν μὴ συνιστάμενον, ἢ ὅμως ἄλλο
 ἐν ἐκ μερῶν συνιστάμενον, δυνάμενον κινεῖν; τί εἶναι ἐκεῖτο,
 ὅτῃ κανένα μέρος δὲν ἔχει; ἢ ἂν ἰδεασθῆναι τι τοιοῦτον
 δύναται; βέβαια ἠδέποτε· ἂν λοιπὸν ἰδεασθῆναι ἢ δύνα-
 ται, πῶς δὲ αἱ ἰδιότητες αὐτῆ εὐρεθῆναι δύναται; ὁ-
 θεῖ ταῦτα εἶναι ὑπὲρ λόγον ἢ τῇ Ἀποκαλύψει ὁ-
 φείλονται· διότι κανένας διὰ τῆς πείρας δὲν ἠμπορεῖ νὰ
 ἀποδείξῃ τὴν ψυχὴν κεχωρισμένην τῷ σώματος, ἢ ἀ-
 θάνατον· ἐπειδὴ διὰ τῶν αἰδήσεων δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθά-
 σῃ εἰς ἰδέαν πνεύματος, ἢ ἄλλη ὁδὸς πλὴν ταύτης δὲν
 ἴδεται, ὡς εἴρηται· ὁθεῖ ὅτι ἰδέα τῆ Πνεύματος εἰς
 ἡμᾶς δυνατὴ εἶναι. „

§. 166.

„ Ὅλα λοιπὸν τὰ φιλοσοφικὰ ἐπιχειρήματα περὶ
 τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διὰ τῶν εἰρημίων ἀνη-
 ρέθησαν· ἐπειδὴ ἠδενὸς ὅτε ἀμίσως, ὅτε ἐμμίσως εἰς
 τὴν πείραν αἱ προτάσεις ἀποβλέπουν· εἶναι ἠκόμι ἕνα ἐ-
 πιχείρημα, τὸ ὅποτον λαμβάνεται ἐκ τῆ Πόθου, ἐποῦ ἔ-
 χομεν εἰς τὸ νὰ ὑπάρχωμεν πάντοτε· τῆτο ἀσφαλὲς ἢ
 ἀπο πολλῆς ὑπερμασπίζεται ὡς ἰσχυρὸν, ὅμως εἶναι κεν-
 τα.

§. 165.

Quis enim sine demonstratione concedat, in nostro corpore existere substantiam ab eodem prorsus distinctam, cujus cogitare est & velle? cum talis substantia semetipsam penitus nec cognoscit, nec cognoscere quit. Quis sibi formare potest ideam substantiæ omnibus prorsus partibus carentis. Quid enim illud est, quod omnibus prorsus partibus careat? quomodo hæc substantia prorsus immaterialis potest movere corpus? Hæc profecto cui mortalium datum est intelligere, atque invenire? Cum ergo benigni superi nos plerumque si non semper permittant invenire, quæ inventa possumus intelligere, & quæ non possumus intelligere, nec invenire sinant, an non inde concludere licet simplicitatem animæ ratione nec inventam esse, nec inveniri posse, cum ratione intelligi nullo modo possit. Restat ergo, ut hanc ideam *Revelationi* in acceptis referamus. *Asia* enim via non superest.

§. 166.

Ex illis, quæ diximus, quivis rerum peritus, ut opinor, abunde colligere potest; argumenta, quæ philosophi protulerunt de *Immortalitate* animæ humanæ omnia enervata fuisse. Profecto qui paulo acurarius illorum propositiones perlustrat, fateri cogitur, easdem nec immediate, nec mediate ab experientia profluere. Restat adhuc argumentum unum, quod ab innato quodam perpetuo existendi & fruendi desiderio derivari volunt, vi cujus de sempiterna animæ vita omne plane dubium sese sustulisse arbitrantur. Verum enim vero tota illius opinabilis vis corrumpitur, si mente attentè paucillum modo inspiciatur; nihilo obitante, id

ταπολλα' αδύνατον, αν ηθελαν ακριβως το θεωρησει· επειδη δια να δεξη αυτο τιποτες κατ' αυτες, πρεπει ο ποδος αυτος να φανερωη την αυλότητα της ψυχης η πρεπει το Νοειν εν τω ποδε να αποδεικνυηται οτι δην αρμοζει εις την υλην· αλλ' εδεν τήτω δια του ποδου δεικνυεται· αλλα μονον δεικνυεται μια υπαρχεις μετα σώματος, ως ου ισμεν, η εχι αεσι σώματος· η τήτω σπευδει εις την Αποκαλύψιν παλιν εις την Ανάστασιν των νεκρων· προς τήτοις αιώνιον υπαρχει δην ημπορει να δεικνυη· επειδη η αιωνια ζωης ιδεαν δια τη λόγου εδελαν εχομεν· αυτος δε ο ποδος ισως υπο της φύσεως ενέγκεται προς φύλαξιν αυτης της ολιγοχρονης ζωης, το οποτον το βλέπομεν η εις τα λοιπα ζωα· υστερον δε ηξηται η εκταύθη δια της Αποκαλύψεως, αφ' ε δηλαδή εμάδομεν την αιώνιον ζωην· η τήτω οτι ετζι είναι το αποδεικνυει ακομι η το παραδειγμα των Εθνων εκεινων, τα οποτα παντη ιδεαν Αποκαλύψεως υστερῶνται, εχον μιν ποδου εις το να υπαρχει, εχι δε αιωνιος· ακομι, το οποτον είναι η πιθανώτερον, αυτος ο ποδος προέρχεται απο της φιλαυτίας η φιλοτιμίας τῃ ανθρωπου, οπῃ δια να διαφέρη των λοιπων ζώων φαντάζεται η ουειροπολιύεται ενεστα, οπῃ αυτω ε πρόστιον· οθεν ορας, οτι το επιχηρημα, οπου εν του ποδου λαμβάνεται εδεν αποδεικνυει. ,,

§. 167.

,, Εως εδω λοιποι εθεωρησαμεν τα επιχηρηματα των Φιλοσόφων, με τα οποτα αγωνίζονται να αποδείξουν δια τῃ λόγου την Ψυχην αδύνατον, οτι δην ισχύουν· τῶρα πρέπει να θεωρησωμεν ποθεν αυτη η ιδεα ελήφθη, η πως μεταβέβληται, η δια τί; ,,

viris haud inter ultimos numerandis acriter defendi. Uti enim quispiam hoc invicte dare valeret, eo ipsi foret collimandum; certos ut nos redderet; ex ipso hoc desiderio, animæ immaterialitatem indubiam reddi, cogitationemque, ejusque vim cum materia esse incompossibilem. Ast quis hoc præstitit? Quis hoc unquam præstabit? Omni eo, quod de desiderio proferrunt, nihil aliud intelligi potest, nisi cupiditas existendi veluti nunc anima, atque corpore harmonice conjunctis constamus; minime vero hæc extra dubitationem ponitur perdurandi tempus in omne sine corpore mortali. Quid igitur hoc loco dici convenit, & debet? Id unicum scilicet, ad *Revelationem*, vi cujus de resurrectione mortuorum haud quaquam ambigendum, esse *Recurrendum*. Tutius affirmandum id fors desiderium natura bona inditum; quo hæc vita temporanea hoc sollicitius custodiatur, id quod in animantibus reliquis brutis quam manifestissime indicatur. Ne prolata ex proprio solum cerebello deprompta esse præcipitanter judicetur, aciem nostram ad nationes barbaras omni revelationis idea destitutas convertamus: existere illæ quidem, animalis cujusque adinstar cupiunt, at non in omne ævum; omni sine periculo erroris nobis differi posse videtur. Proposita itaque jactitati argumenti a desiderio desumpti infirmitatem mea quidem sententia affatim manifestant.

§. 167.

Hucusque argumenta philosophorum, quibus *Animi immortalitatem* rationis solius adminiculo invictam reddere nituntur, pro virili discussimus; nunc nobis adhuc expendendum est; quo ex fonte conceptus propullulet, quæ cum ipso acciderint mutationes, quoque harum sint genuinæ rationes.

§. 168.

„ Όταν ἔν δια τῷ λόγῳ αὐτῇ ἡ ἰδέα δὲν ἤμπορῆ
 νά ἐυρεθῆ καὶ νά ἀποδειχθῆ, ἀκολουθεῖ ἀναγκαστικῶς ἐκ
 τῆς Ἀποκαλύψεως, καθὼς καὶ ἡ Θεία Ὑπαρξίς·
 ἐπειδὴ, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι περὶ τὸ τέλος εἰρη-
 ται, ἡ Ἀθανασία τῆ ψυχῆς κρέμαται ἀπὸ τὴν Ὑ-
 παρξιν τῆ Θεῆ κατὰ πάντα, ὡς ὅπῃ ἀπὸ τῆ Θεί-
 αν Ὑπαρξιν δια τοῦ λόγου δὲν ἤμπορῶμεν νά ἀποδείξω-
 μεν, ἀκόμι ὀλιγωτέραν τὴν Ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς·
 εἰς τὴν Θείαν δὲ Ἀποκάλυψιν πολλαχῶ αὐτῇ ἡ ἰδέα
 ἐπαναλαμβάνεται, ὡς εἰς τὴν Γένεσιν Κεφ. β'. σιχ. 11.
 17. καὶ Κεφ. γ'. σιχ. 3. καὶ ὁ Γῶβ πανταχῶ· Ὡσαύτως
 καὶ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πλείστα μέρη. „

§. 169.

„ Πρέπει λοιπὸν νά ἰδῶμεν πῶς μεταβίβληται πρῶ-
 του Ἱστορικῶς αὐτῇ ἡ ἰδέα τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυ-
 χῆς ἢ δια τῆς Ἀποκαλύψεως τοῖς ἀνθρώποις γε-
 γεννημένη ἀπ' ἀρχῆς ὁμῶμι τὴν ἰδίαν τῆς Θείας ὑπάρ-
 ξεως, καὶ τῷτο δεῖκνύεται ἀπὸ τὰ παλαιότατα Ἑθνη, κα-
 θὼς εἶναι οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς τῆς ὁποίας
 ἦτον διεσπαρμένη αὐτῇ ἡ ἰδέα, ἀγκαλὰ καὶ τῷ χρόνῳ
 ὁμῶτε καὶ περιορισμένῳ ὁμίμας ὑγεροῦ μεταβέβληται. Λέ-
 γει λοιπὸν ὁ Στράβων περὶ τῶν Βραχμάνων οὕτω (α).
 „ πλείστος δ' αὐτοῖς εἶναι λόγος περὶ θανάτου· νομίζου-
 „ μὲν γάρ δὲ τὸν μὲν ἐνθάδε βίον, ὡς ἀν ἀκμὴν νοσμέ-
 „ των εἶναι· τὸν δὲ θάνατον γένεσιν εἰς τὸν ἕτερος βίον
 „ καὶ τὸν εὐδαίμονα τοῖς φιλοσορήσασιν (δηλαδὴ τοῖς ἐ-
 „ ναρέτως ζήσασιν). Ὅθεν ὅρας εἰς τὰ παλαιότατα Ἑ-
 θνη

(α) Στράβ. Γεωγρ. βιβλ. 11.

§. 168.

„ Quum igitur solide ostensum fuerit, conceptum hunc rationi humanæ plane esse impervium, in eoque demonstrando omnes ejusdem vires languescere; tum hunc *Immortalitatis mentis*, tum eum *Existentiæ Dei-tatis Revelationis* solius beneficio haberi. Etenim juxta in sectione prima circa finem relata duratio vitæ animæ humanæ sempiterna sublata *Entis* summi actualitate quoquo in respectu & inconceptibilis est & contradictoria. Inde pleno fuit alveo, quod, si ratio in inquirenda *Numinis* maximi repræsentatione incassum laboret, eadem opera in perscrutanda *Mentis immortalitate* perdatur. *Revelatio* e contra divina in locis pluribus ideam hancce suggerit, vid. Gen. cap. II. §. 17. cap. 3. §. III. & Job. passim item Evangelium in plurimis.

§. 169.

Nunc historiæ, ipsiusque regulis fideles expendemus sincere eas, quas passâ vera *Immortalitatis Spiritus humani* idea, communicata una cum illa divinitatis terrigenis simul a primordio temporum immutationes. Dictis conciliatur agentibus vetustate remotissimis robur, & veritas; quos inter Assyrii, atque Aegyptii primum sibi vindicant locum, qui cognitione *Immortalitatis* mentis celebres, quantumvis tractu temporis, veluti ex vacillante spiritus nostri impotentia haud parum post obscuraretur. „ Audiamus inter alios Strabonem de Brachmanis sic pronunciantem: (a) „ plurimas „ eorum de morte disputationes esse. Nam hanc vi-

„ tam

(a) Strab. Geogr. lib. XV.

θνη ἤτοι ἀέρι ἢ ἰδέε τῆς Ἀποκαλύψεως περὶ τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς γησιᾶ καὶ καθαρά, καθὰς φαίνεται ἀκόμι καὶ περὶ τῶν Αἰγυπτίων παρὰ Διοδώρω, (α) ὡς ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι ἀρκετὰ εἴρηται. ,,

§. 170.

Ἡ μεταβολὴ οὖν τῆς γησιᾶς ἰδέας τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς διὰ τῆς Ἀποκαλύψεως γεγενημῆς εἶναι διττὴ ἢ δηλαδή πᾶσι ἠφάνισαι τυτέρι ἕδαμῶς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐφρότιζον περὶ ἄλλης ζωῆς, ἔξω ἀπὸ αὐτὴν, ἢ ἐφρότιζον μὲν, ἔχι δὲ τοιαύτην ἐνόμιζον, ὡς ἡ Ἀποκαλύψις δηγεται, καὶ οἱ Βραχμάναι το βεβαιώνου, ὡς εἴρηται ἄλλα τοιαύτην, ὅπῃ ἀρ' ἔῃδε- λεν ἀναχωρήσει ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ σώμα κα' ἔμβη εἰς ἄλλο σῶμα ζῶν, καὶ ἔτω καθεξῆς καὶ διαπερᾶ ἀπο ἐν ζωῶν εἰς ἄλλο, ἢ ὅποια διαπεράσις Μετεμψύχωσις ἀπείη, ὡς ὑπερον δειχθήσεται καὶ ἴθιτο παράγεται ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνην τῶν Αἰγυπτίων τῆς κοιῆν, ὅπῃ ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι εἶπαμεν, με τὸ κα' ἐνόμιζον δηλαδή τὸ Πατὴρ ἀνδρῶν τε Θεῶν τε τὸ Πνεῦμα τὸ παγκόσμιον ὅτι εἶναι πᾶσι τῇ ὕλη ἐγκεχυμένον ὅθεν ἀρ' οὐ πάυση ἀπὸ τοῦ κα' ἐνεργῆ εἰς ἴθιτο τὸ σῶμα δέλει ἀρχίσει εἰς ἄλλο σῶμα κα' δεινούη τὰς ἐνεργείας τῆ, καὶ ἔτω καθεξῆς, διὰ κα' ἀπολαμβάνηται τῆς τελειότης ἢ ἀλλαι δὲ μεταβελαι, ὅπῃ ὑπὸ τῶν νεωτέρων γεγόνουσι, δὲν πρέπει κα' ἐκαριθμῶνται, ὡσαύτῃ ὅπῃ εἶναι φιλοσοφικαί, καὶ πρὸς τῆτοις, ἔτι ἀξίαι μνήμης ἢ με τὸ κα' μὴ εἰρεῖδωνται εἰς κῆμίαν πείραι δηλαδή λόγον φυσικόν ἄνται δὲ αἱ δύο ἐνταίμει τῆς μεταβελῆς τῆς Ἀποκαλύψεως ἴσαν τὸ κάλλαι παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ ἄλλοις

„ tam habendam esse quasi recens conceptorum homi-
 „ num statum, mortem vero partum in veram, &
 „ felicem vitam iis, qui recte philosophati sunt;
 „ propterea eos multa exercitatione se ad mortem
 „ præparare. Hæc Strabo. Ex quibus tibi quam ma-
 nifestissime procul dubio apparet; quam purum sine omni
 nivo, incorruptumque gentium antiquissimarum *Revela-*
tionis de nunquam interitura animæ existentia, ener-
 giaque iudicium fuerit. Id, quod præter hæc de *Ægy-*
ptiis irrefragabiliter ob oculos ponit Diodorus, (a)
 cuius sat superque in Sect. I. meminimus.

§. 170.

Ea vero modo asseruimus, de continuatione fa-
 cultatum vitæ animæ sine fine sententia modis suffere-
 bat, cense: aut mortales quamquam vitæ alterius reji-
 ciebant curam; oblivione ejusdem deplorabili ingruen-
 te haud secus, acsi letheum poculum bibissent: aut
 sollicitudine ejus quidem tangebantur, ast alterius ac
Revelatio spondet; atque quam propositis congruenter
 dicta Brachmanica adstruebat; vitam mentis perpetuam
 certe, miram vero admittebant; nimirum collapsa ut ea
 machina hac non sine ratione corporea aliud in animan-
 tis corpus; & sic in infinitum e diverso in diversum trans-
 migret; quam animarum transmigrationem vulgo *μετεμ-*
ψύχωσις appellitant, de qua in sequentibus. Variatio-
 nes alias a Recentioribus introductas utpote philoso-
 phicas, quum rem historice hic conficiamus, ac re-
 latu nostra quidem opinione indignas, silentio præteri-
 mus

(a) Diod. Libr. I.

λοις ἔθνεσι, ἢ σώζονται ἢ τῶρα παρὰ Κινέζοις ἢ παρὰ τοῖς ἀγγέλαις ἀνθρώποις τῆς Ἰνδίας ἢ Ἀμερικῆς, δηλαδή ἡ Μετεμψύχωσις ἢ ἡ Φθορὰ τῆς Ψυχῆς μετὰ τῦτον τὸν θάνατον· ἡ αἰτία δὲ τῆς οἰχίσεως τῆς ψυχῆς εἶναι μὲ τὸ τὰ μὴν ἐδόξαζον ἄλλο τίποτε εἰς τὴν τῶν ὄντων φύσιν ὑπάρχειν, εἰμὴ ὕλην ποιικίλαις δυναμέσιν ἢ ἐνεργείαις ἐδωρημένην ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς ἰδίας φύσεως· ἐντεῦθεν ἢ ἡ ψυχὴ ὕλική, δηλαδή ἀποτέλεσμα τῆς ὕλης. Ὅθεν παυσάντων τῶν δυνάμεων τοῦ σώματος, πάυει ἢ αὐτὴ ἡ ψυχὴ τετέστιν οἴχεται. »

§. 171.

» Ὅτι μὲν ἔν οι Αἰγύπτιοι ἐδόξαζον κοινῶς τὴν Μετεμψύχωσιν τετέστι τὴν διαπίρασιν τῆς ψυχῆς ἐκ τῦ ἐνός σώματος εἰς τὸ ἄλλο, δῆλον γίνεται ἐκ τῶς ῥηθισομένης τῦ Διογένης περὶ αὐτῶν, ὁ ὅποτος τοιστοτρόπως λέγει· (α) » τὴν ψυχὴν ἢ ἐπιδιαμένειν, ἢ μεταμβάλλειν· ἐκ τῶν ὁποίων ἠμποροῦμεν ἀμέσως τὰ παρῆξωμεν τῦτο, ἔτι οι Αἰγύπτιοι ὑπέθετο δηλαδή τὴν ψυχὴν ξεχωριστὴν εἶσιν τῦ σώματος, ἔχι δὲ ἀποτέλεσμα τῆς συνθέσεως τῦ σώματος, τὸ ὅποτον εἶναι ἀρκετὸν τὰ καταλάβωμεν, ὅτι ἴναι ἰσῆα τῆς Ἀποκαλύψεως κακῶς ἠερμηευμένη· ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, εἶναι ἀδύνατον τὰ ρθᾶσωμεν διὰ τῦ λόγου τὰ καταλάβωμεν, ὅτι ἡμεῖς ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν δύο εἰσίας, ἢ μάλιγα ἄκρως ἐναντίας· τὴν οἴχησιν δὲ τῆς ψυχῆς ἔλα ἐκεῖνα τὰ ἔθνη ἐδόξαζον. τὰ ὅποια ἦτον ἰσερημένα θείας Ἀποκαλύψεως· ἢ δὲν ἔσφαλοι βέβαια εἰς αὐτό· ἐπειδὴ κάμμιαν ἀφορμὴν εἰς τὴν τῶν ὄντων φύσιν δὲν οἴχου, ἐπαῦ

να

(α) Διογ. ἐν τῦ Προοίμ.

mus; accedit namque experientiæ defectus, qui totum evertit. Hæc adeo mutata *Revelationis* judicia jam pridem fovebant Ægypti, aliarumque regionum inquilini; quæ & adhuc dum apud Sinenses, ferosque silvestres Indiæ, Americæque populos vigent, & sunt ea de animarum dicta transmigratione, *μετεμψυχώσεις*, interituque, mentis totali a corporis hujus, quod incolit, morte.

§. 171.

Ut dictis sua constet veritas, vulgatissimam hanc Nili fœcundantis accolis de *μετεμψυχώσει*, seu transitione ad corpus e corpore animæ opinionem; juvat in testimonium, quod ait Diogenes, perscribere videlicet: (a) „ animam & permanere ad tempus, & in „ aliud corpus transire. Quæ quidem nec per ambas rationandi occasionem nobis offerunt, Ægyptios distinctionem a corporeo mentis nequaquam latuisse videri, atque adeo eam ipsam organizationis compositionem, organorumque tensorum resultati instar non intuentiam. Id quod vel recentiorum philosophorum non pauci, iique inter primos magna animi uervorumque contentione propugnant. Quod ad prius; nos, *Revelationis* constitutiva perperam data, levi negotio comprehendere facit. Rationis namque solius impotentiam hominem ens esse quoddam ex substantiis duabus, liceat ita loqui, atque ita heterogeneis, disparatisque coadunatum inspicendi pluribus jam monstravimus. Num a veritate deflecto: sin adstruo; gentes ad unam omnes perditionem animæ integram statuisse, inspirationis quæ altioris, i. e. *Revelationis* lumine haud illu-

stratæ

(a) Dlog. in proœmio.

να τὸς ἐγγείρη παρεμοίαν ιδέαν ἢ δόξαν, ἂν ἢ ἤθελον ἀπὸ τὰ πλέον μικρῶτερα σώματα ἀρχίσαι σοχαζόμενοι καὶ ἂν ἤθελον προσέξῃ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον τῆς φύσεως. Ἐπειδὴ ἐν τῇ τῶν ὄντων φύσει δὲ εἶναι κανόνα ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον ἤθελεν ἢμπορέσει νὰ τὸς ἐγγείρη ιδέαν πνεύματος, οἷά ἐστιν ἡ ψυχὴ· διὰ τῆτο καὶ ὁ Στράβων μύθος ἢ φαντασίας ταῦτα καλεῖ, δηλαδὴ τὴν Αὐλότητα ἢ Αἰθανασίαν τῆς ψυχῆς, λέγων ἔτσι· (α) ,, ἢ περὶ σπέρματος δὲ ἢ ψυχῆς ,, ὅμοια λέγεται (τοῖς Βραχμάνοις, δηλαδὴ τοῖς Φιλοσόφοις τῶν Ἰνδῶν) ἢ ἄλλα πλείω· παραπλέκουσι ,, δὲ ἢ μύθος, ὡς περὶ ἢ Πλάτων περίτε Αἰφθαρησίαις ψυχῆς, ἢ τῶν καθ' ἄδου κρίσεων, καὶ ἄλλα ,, τοιαῦτα. ,,

§. 172.

,, Ἰδμεν λοιπὸν συντόμως πῶς μεταβίβληται ἡ ιδέα τῆς Αἰποκαλύψεως περὶ τῆς Αἰθανασίας τῆς ψυχῆς Ἰσορικῶς δηλαδὴ κοινῶς· τῶρα δὲ ἀνάγκη εἶναι νὰ εἰσχωρήσωμεν ἢ Φιλοσοφικῶς εἰς τὴν αὐτὴν ἐπίθεσιν, νὰ ἰδῶμεν δηλονότι τί ἕκαστος τῶν παλαιῶν τε ἢ νέων Φιλοσόφων περὶ ψυχῆς ἐφέρει; τὴν ὁποίαν βίβλια εὐκέλως ἢ συντόμως πραγματευσόμεθα· με τὸ νὰ ἔχωμεν θεμέλιον τὸ πρῶτον Τμήμα. ,,

§. 173.

,, Ὅσοι λοιπὸν τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων εἶναι Ρεβελатиονίσαι τυτέρι κατ' Αἰποκαλύψιν δογματί-

strata in tenebris palpitabant. Et sane, qui paulo solidius cogitat, aberrationes lubenter excusabit earum. Quid, rogo enim; quod ejusmodi de incorruptibilitate mentis perceptionis foret ratio, tam late patens rerum natura in suo sinu fovet; vel subtilissimas, licet nihiloque majores corporum moleculas perscrutationis collocarent exordium, & dein ad ipsam naturæ legem progredierentur expiscandam. Teneo bene, Strabonem immaterialitatem, immortalitatemque fabellis anilibus, fictionibusque absurdis æquiparare agentem: (a) „ de se-
 „ mine, de anima aliisque compluribus similia eos di-
 „ cere (Græcis scilicet; de Brachmanis enim Indo-
 „ rum philosophis fermocinatur) texera etiam fabulas
 „ quasdam; quemadmodum Plato de *Immortalitate ani-
 „ mæ*, & de judiciis quæ apud inferos fiunt, & alia
 „ hujusmodi non pauca.

§. 172.

Historica, eaque communi de permutato revelatae mentis immortalitatis conceptu haud multis pertrahatione absoluta, non abs re fore existimamus, acutiori ut oculo philosophico lustrantes in eadem via incedamus, quo philosophorum veterum de mente cogitata patefient; & id quidem minime difficulter, & breviuscule efficiemus; eo quod in sectione prima principia non convellenda fundaverimus.

§. 173.

Philosophorum veterum *Revelationem* amplexorum quilibet de anima illi convenienter commentatur,

con-

(a) Strab. Libr. XV.

ματίζειν περὶ ψυχῆς συναδόντα τῇ Ἀποκαλύψει, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἡ ψυχὴ ἕστια κτιστὴ ἄσώματος, αἰύλος, κεχωρισμένη τῷ σώματι, νοῦσα ἔξ θέλυσσα, ἀθάνατος ἢ τὰ τριαῦτα· τοιοῦτοι δὲ εἶναι ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων (α), ὁ Ἀριστοτέλης, (β) ἢ ἄλλοι πολλοὶ, ὡς κατωτέρω διεχθήσεται· ὅσοι δὲ εἶναι Πανθεΐσαι τῷ πρώτῳ εἶδους, δοξάζουσι, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι μέρος τῷ κοινῷ Πνεύματι τῷ παγκόσμιον, ἕχι δὲ μέρος κεχωρισμένον, ἀλλὰ συνημμένον, καθ' ὃ δηλαδὴ ἐκεῖνο τὸ παγκόσμιον Πνεῦμα εἰς τῆτο τὸ ὑλικόν σῶμα, ἢ ἐκεῖνο ἐνεργεῖ νοῦν ἢ θείον· καθὼς εἶναι ὁ Σπινόζας (γ) ἢ ὁ Πυθαγόρας· ὅσοι δὲ εἶναι τοῦ δευτέρου εἶδους τῆς Πανθεΐας δοξάζουσι, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀποτελεσμα τῆς κινήσεως τῆς ὕλης, ὡς ὁ Ἐμπειδοκλῆς (δ) ἢ ὁ Πρωταγόρας· ὅσοι δὲ εἶναι τῷ τρίτῳ εἶδους τῆς Πανθεΐας δηλαδὴ Ὑλοζωῖται δοξάζουσι περὶ ψυχῆς, ἔστι μόνου ζωῆ εἶναι τῷ σώματι συνημμένη, ἢ ἀποτελεσμα τῆς κοινῆς ζωῆς τῆς ὕλης, καθὼς οἱ Στωϊκοί. Ὅσοι δὲ εἶναι Ἀΐθεοι δηλαδὴ τῆς τρίτης γνώμης, αὐτοὶ δοξάζουσι, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι συνδρομὴ τῶν ἀτόμων, ἢ αἱ ἰδέαι αὐτῆς ὡσαύτως ἀτομικά· περὶ δὲ τῶν Πυλυθέων δὲν εἶναι ἀνάγκη νᾶ εἰπῶμεν τίποτε· ἐπειδὴ ἢ εἶναι οἱ αὐτοὶ Φιλόσοφοι· καθὼς λοιπὸν ὁ αὐτὸς Φιλόσοφος, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι τεθεωρεῖται, περὶ Θεῶν διαφόρως ἐφρῆσει, τοιοῦτοτρόπως ἢ περὶ ψυχῆς· Ὅθεν μὴ θαυμάζετω τις ἂν τὸν αὐτὸν Φιλόσοφον εὖρη φρονῶντα περὶ ψυχῆς ποτὲ μὲν, ὅτι ἐστὶν ὑλικὴ ἢ θνητὴ, ποτὲ δὲ ὅτι εἶναι ἀθάνατος, ἢ αἰύλος.

§. 174.

- (α) Πλάτ. ἐν Φαίδων. (β) Ἀριστοτέλ. περὶ ψυχ. (γ) Σπινόζ. Ἡθικ. Μέρ. β'. πορ. τῆς 12. Προλ. ἢ Κικέρ. περὶ Φύσ. Θεῶν βιβλ. 1. (δ) Διογ. Λαίρ. ἐν τῷ βίβλ. αὐτῶν.

connubium aesi *Revelationis* foret & rationis; animæ nimirum substantiæ procreatæ incorporeitatis, immaterialitatis, a corpore distinctitatis; concipiendi, appetendique vis; atque immortalitatis; &c. attributa largiuntur. Jure hic Socratem, Platonem (a) Aristotelem (b) alios inter plurimos nominamus. Quibus deinceps *Pantheismi* defensores ordinis primi animam *Spiritus* universalis particulam minime avulsam, sed intimius cum eo consistentem balbutiunt; quadantenus hic dictus *Spiritus*, nescio quo modo modificationem perpetuens operationes suas, quibus & cognoscit & vult, exserit. Quod Spinozæ (c) libet, & Pythagoræ *Pantheismi* alleclæ ordinis secundi. Commotæ materiæ causatum mentem statuunt, quo Empedocles spectat, (d) & Protagoras. Hylozoitæ vero opinantur de anima esse tantummodo vitam corpore connexam, & effectum communis vitæ materiæ, ut Stoici. *Athei* demum tertii mentem fortuito corporum propter soliditatem individuorum i. e. & Atomorum confluxu, illigationemque non perceptibili inepte conjiciunt subsistere; atque modo eodem idearum evadere productionem. De *Polytheismo* amplexantibus silemus, utpote qui classium exaratarum faciunt partem. Philosophi ejusdem unius de *Numine* meditata uti non manebant invariata; similiter nec de mente persistebant. Ea propter mirari desine, opposita sin philosophum, quem de mente, puta corporeum & mortem, & incorporeum absentiamque mortis omnis foventem repereris.

§, 174.

(a) Plato in Phæd. (b) Aristot. de anima. (c) Spin. Ethic. par. II. coroll propr. XI. Ctc. de natura Deor. libr. I. Diog. in vita eorum. (d) Diog. in vita eorum.

§. 174.

„ Ἄς θεωρήσωμεν δὲ ἢ αὐτὰ τὰ λόγια τῶν πω-
 λαιῶν ἢ νέων φιλοσόφων περὶ τῆς ὑλικότητος ἢ οὐχί-
 σεως τῆς ψυχῆς με ἀκρας συστομίας ὁ διὰ περισσοτέρων
 ὁμως ἐπιδείξαιαν, πρέπει προτιότερα τὰ προῦποθέσωμεν
 ταύτας τὰς ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὑποίας ἐκ τῶν ὀρι-
 μῶν τῶν φιλοσόφων τῆς ψυχῆς ἢ δοξῶν εὐα γίνηται
 ἢ ἡ ἀποκρίσις. Πρώτη λοιπὸν ἐρώτησις εἶναι, ἂν ἡ ψυ-
 χὴ εἶναι αὐλὸς ἢ σία κτιστὴ ἢ ἀκολήθως τῷ σώ-
 ματος κεχωρισμένη; ἂν ἀφθαρτος εἶναι ἢ ἀθάνατος;
 ἂν εἶναι ἀεικίνητος ἢ αὐτοκίνητος; εἰς ταύτας τὰς
 ἐρωτήσεις ἀποκρίνονται οἱ φιλόσοφοι ὀρίζομενοι αὐτὴν
 οὕτω (α) ὡς ἑταῖρος πρῶτος ἀπερήνατο τῆς ψυχῆς
 φύσιν ἀεικίνητον, ἢ αὐτοκίνητον ὁ Πυθαγόρας
 δὲ ἀριθμὸν ἑαυτὸν κινῶντα ὁ τὸν δὲ ἀριθμὸν
 ἀπὸ τῆς νῦν παραλαμβάνει. Πλάτων, ἢ σίαν νοη-
 τὴν, ἐξ ἑαυτῆς κινήτην, κατ' ἀριθμὸν ἐταρμόνιον
 κινημένην. Ἀριστοτέλης δὲ ἐντελέχειαν πρώτην σώ-
 ματος φυσικῆ ὀργανικῆ, δυνάμει ζωῆς ἔχοντος ὁ τὴν
 δὲ ἐντελέχειαν ἀκυσίον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὁ ἑτοῖ
 πάντες οἱ προτεταγμένοι ἀσώματων τῆς ψυχῆς ὑποτί-
 θενται, φησὶ λέγοντες αὐτοκίνητον, ἢ ἢ σίαν νοη-
 τὴν, ἢ τῷ φυσικῆ ὀργανικῆ ζωῆς ἔχοντος ἐντελέχειαν.
 Ἄν δὲ ὑλικὴ εἶναι, ἢ ἁρμονία τῷ σώματι, καὶ
 ἄλλα παρόμοια; οἱ ἐπόμενοι οὕτως ἀποφαινόμενοι ὁ ἀ-
 πὸ τῆς ὑποίας, ὁ μὲν Ἀναξαγόρας; (β) ὡς ἀερεοειδῆ ἑ-
 λιγεῖ ἢ σῶμα ὁ Στωϊκοὶ δὲ πνεῦμα θερμὸν ὁ Δη-
 μόκριτος δὲ πυρῶδες σύγκριμα ἐκ τῶν λόγων θεωρη-
 τῶν, σφαιρικῶς μὲν ἔχοντων τὰς ἰδέας, πυρῶδὲ δὲ

(α) Πλάτων. περὶ τῶν ἀριθμῶν, βιβλ. δ'.
 αὐτόψι.

(β) Πλάτων.

§. 174.

Placet jam & veterum, & recentiorum philosophorum de mentis immaterialitate, ac immortalitate, compositione, atque excidio ejus perui.iali præcisa breuitate cogitata perpendere. Majoris at claritatis causa nobis subsequæ præmittendæ sunt quæstiones, ad quas ex ipsis philosophorum de anima descriptionibus, sensisque responsa peti debent. Quæritur primo: Num mens concretionis corporeæ expertis, ad actum perducta, aliusque ad corpus naturæ sit substantia? Num a corruptione exempta, & vita non unquam extinguenda fructura? Num naturaliter semper, & quidem a semetipsa moveatur? Respondent ad illa præ aliis nominati: (a) „ Primus Thales animam appellavit, „ quæ semper, aut a se ipsa, moveatur, vim. Pythagoras „ eam opinatus fuit esse numerum, qui se ipsum moveat; „ numerum autem summit pro mente. Plato substantiam „ mente præditam a se ipsa mobilem, & quæ moveatur secundum numerum harmonicum. Aristoteles „ actum (*ἐντελέχεια*, primum corporis naturalis & instrumentis apti vivendi facultatem habentis. Omnes „ hi, quos nominavi, corporis expertem animam statuunt, naturam ei tribuentes, quæ moveatur a se „ ipsa, & mente sit instructa, & actus naturalis corporis ad vivendum apti, ac instrumentis adornati. Animam ex materia concretam, harmoniæque organorum sensoriorum auctoramentum alii ponunt: scilicet: (b) „ Anaxagorei corpus esse censuerunt, idque „ aëreæ naturæ; Stoici spiritum calidum; Democritus „ igne-

(a) Plutar. de plac. Phil. lib. I. (b) Plut. ibidem

,, τὴν δύναμιν, ὅπερ σῶμα εἶναι • ἔ δὲ Ἐπίκουρος, κρά-
 ,, μα ἐκ τεσσάρων, ἐκ ποιῶ πυρώδους, ἐκ ποιῶ ἀερώ-
 ,, δους, ἐκ ποιῶ πνευματικῆ • ἐκ τετάρτου τιὸς ἀκαταστο-
 ,, μάς, ὃ ἦν αὐτῷ αἰσθητικόν. Ο' Ἡράκλειτος δὲ,
 ,, τὴν μὲν τῷ Κόσμῳ ψυχὴν ἀναδυμίσιν ἐκ τῶν ἐν αὐ-
 ,, τῷ ὑγρῶν, τὴν δὲ ἐκ τῶν ζώοις, ἀπὸ τῆς ἐκτὸς καὶ
 ,, τῆς ἐν αὐτοῖς ἀναδυμίσσεως ὁμογενῆ • ὁ Δικαίαρ-
 ,, χος δὲ ἀρμόζει τῶν τεσσάρων στοιχείων • ὁ δὲ Ἀ-
 ,, σκληπιάδης οἰατρός συγκυμνῶσιν τῶν αἰσθητικῶν. Ἀυ-
 ,, τοὶ λοιπὸν οἱ ῥηθέντες νομίζου πρὸς τέτοις τὴν ψυχὴν
 ,, φθαρτὴν δηλαδὴ οἰχηθέντος τῷ σώματος οἴχεται σὺν
 ,, αὐτῷ ἢ ἡ ψυχὴ, ὡς ὁ Πλάταρχος περὶ αὐτῶν λέγει •
 ,, (α) οἱ μὲν Στωϊκοὶ, ἐξῆσαν τῶν σωμάτων ὑποφί-
 ,, ρεθαι, τὴν μὲν ἀδιεστέρα ἀμὰ τοῖς συγκρημασι γε-
 ,, νέσθαι • (ταύτην δὲ εἶναι τῶν ἀπαιδευτῶν) τὴν δὲ ἰσ-
 ,, χυρωτέρην • οἰεῖσι περὶ τὴν σοφῆς, ἢ μέχρι τῆς ἐκ-
 ,, πυρώσεως, ὁ Δημόκριτος δὲ, ὁ Ἐπίκουρος φθαρτὴν,
 ,, τῷ σώματι συνδαρθευμένην • ὁ δὲ Πυθαγόρας ἀφ-
 ,, θαρτον εἶναι τὴν ψυχὴν • ἐξῆσαν γὰρ εἰς τὴν τοῦ
 ,, παντὸς ψυχῆς ἀναχωρεῖν πρὸς τὸ ὁμογενές. Ἀπὸ ἐδῶ
 ,, βλέπει, ὅτι ἀληθῶς ὁ Πυθαγόρας ἐδόξαζε τὴν ψυ-
 ,, χὴν εἶναι μέρος τῆς τῷ Κόσμῳ ψυχῆς συνημμέτων • καὶ
 ,, καθὼς ἢ τῷ παντὸς ψυχῆ εἶναι ἀφθαρτος ὡς ὅλον, τοιου-
 ,, ττρόπως ἢ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς μέρος ἢ φθείρεται • ,, ὁ
 ,, Πλάτων (β) δὲ, τὸ μὲν λογικόν, ἀφθαρτον, (καὶ
 ,, γὰρ τὴν ψυχὴν, ἢ Θεόν, ἀλλ' ἔργον τῷ αἰδίου
 ,, Θεῷ ὑπάρχειν) τὸ δὲ αἰσθητικόν (δηλαδὴ τὸ αἰσθητικόν)
 ,, φθαρτόν • Ὅτι δὲ ὁ Πυθαγόρας ἐδογματίζε περὶ τῆς
 ,, ψυχῆς ἔτι, ἐκ τῶν ἐπομέτων ὅτι λογίω τῷ Κικέρωνος
 ,, δηλὸν γίνεται • (γ) ,, ἢ γὰρ ὁ Πυθαγόρας, ὅς ἐφρονεῖ
 ,, τὴν

(α) Ἀυτοῖσι. (β) Πλάταρχ. αὐτοῖσι. (γ) Κικέρ. περὶ
 φύσε. Θεῶν κειβλ. α.

„ igneum compagem partium mente fixa perceptarum,
 „ quæ fornis sint globosis, ignea vi denique corpus.
 „ Epicurus temperatum quippiam ex quatuor qualita-
 „ tatibus ignea, aërea, aquea, & quarta, cui nomen
 „ non sit positum, quod ei erat vis sentiendi. He-
 „ raclitus animam mundi exhalationem esse humida-
 „ rum, ejus partium animalium autem ab extrema,
 „ & exhalatione interna cognatam. Dicaearchus har-
 „ moniam quatuor elementorum. Asclepiades Medi-
 „ cus coexercitationem sensuum. Hoc modo de ani-
 „ ma putantes non poterant non ejus corruptibilitatem,
 „ interitumque cum corpore admittere, ut Plutarchus: (a)
 „ Stoici exeuntem e corpore simul cum concreto interi-
 „ re, eam scilicet, quæ sit imbecillior, quales sunt
 „ ineruditorum animæ, validiores, quales sunt sapien-
 „ tum durare usque ad conflagrationem. Democritus,
 „ & Epicurus caduam esse, & simul cum corpore in-
 „ terire; Pythagoras vero interitus expertem animam,
 „ cum enim exit, pervenire in cognatam sibi animam
 „ mundi. Ex hisce facile tibi erit eruere, a Pytha-
 „ gora animam pro mundana maxima parte fuisse habi-
 „ tam, at non ab ea semotam, verum in ea consi-
 „ stentem, & veluti instar totius illa mundi anima cun-
 „ ctam plane respuit corruptionem; pari ratione ani-
 „ mam nostram tanquam partem eidem haud substare in-
 „ telliges. Ait vero Plato partem ratione præditam non
 „ interire: (b) „ esse animam quippe non *Deum*, sed
 „ opificium æterni *Dei*, brutam esse obnoxiam interi-
 „ tui. Pythagoram vero ejusmodi de spiritu humano
 „ voluisse cogitationes aperiunt tibi Ciceronis dicta: (c)

Y 2

„ nam

(a) Loc. cit. — (b) Plut. Ibidem — (c) De nat.

Dsor. Lib. I.

11 τὴν κοινὴν ψυχὴν εἶναι πάση τῇ φύσει ἐντεταμένης,
 12 ἢ διειδέουσας, ἕς ἢ αἱ ἡμέτεραι ψυχαὶ δρέπονται, ὅτι
 13 οἶδεν, ὅτι ἕως ὃ Θεὸς διακρίνεται ἢ διασχίζεται·
 φαίνεται ἑμῶς ἐδώ ὁ Κικέρων, ὅτι δὲν ἐβάθυσσε τόπον
 πολλὰ εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τὸν νόον τῷ Πυθαγόρῃ· διότι
 τὸ Πυθαγόρειον, ὅταν λέγῃ τὰς ψυχὰς μας εἶναι μέ-
 ρη Θεῶ, τότε ἐνοεῖ κατὰ τὴν κοινὴν δόξαν τῶν Αἰ-
 γυπτίων, ἢ μάλιστα τῶν φιλοσόφων αὐτῶν, ὅτι τὸ κοι-
 νὸν ἐκεῖνο Πνεῦμα εἰς τῶτον τὸν τρόπον τῆς ὕλης ἐνεργεῖ,
 καθὼς ἢ ὁ Σπινόζας ἐρμηνεύει· ὅθεν ὅταν λέγω-
 μεν τὰς ψυχὰς μας μέρη Θεῶ, δὲν ἀπολαμβάνομεν εἶναι
 ἐσχισμένα ἢ διακριμένα ἐκ τῷ κοινῷ Πνεύματι,
 ἀλλ' ἠνωμένα· ἐπειδὴ λέγει, ὅτι τὸ κοινὸν Πνεῦμα εἶναι
 πανταχῶς τῇ ὕλει ἐντεταμένον, ὅθεν πανταχῶς ἐνεργεῖ·
 ἢ ἐνεργεῖα δὲ, διὰ τὸ γέννη τειλειότης, πρέπει νὰ εἶναι
 διάφορος, ὅθεν διαφόρως ἐνεργεῖ· ἐντεῦθεν φυσικώτατα
 ἐξηγεῖται ἢ ὁ θάνατος· ἀφ' ἧς δηλαδὴ ἀρχίσῃ νὰ ἐνε-
 ργῇ εἰς τῆτο τὸ σῶμα διαφόρως δηλαδὴ ἀλλίως, παρὰ
 ὅπῃ ἐνεργεῖσεν, ἤτοι νὰ παύσῃ· ἐπειδὴ ἢ τὸ νὰ δολήσῃ
 πινὰς νὰ παύσῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργῇ, ἢ τότε ἐνεργεῖαν
 χρειάζεται· ὅθεν ὅταν πάντες αἱ τῆς σώματος ἐνεργεῖαι,
 ὅπῃ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ κοινὸν Πνεῦμα προέρχονται, τότε
 λέγεται, ὅτι τὸ σῶμα ἀκίβανεν, αἱ ἐνεργεῖαι δὲ ἐκείνης
 τῆς κοινῆς Πνεύματος δὲν πάντες δηλαδὴ σίχονται, ἀλλ'
 ἀφαιρῶνται· διὰ τῆτο λέγει ὁ Πυθαγόρειος, ὡς ἀνωτέ-
 ρω εἴρηται, ὅτι ὅταν ἡ ψυχὴ ἐυγαλῆται ἀπὸ τὸ κορμὶ,
 πηγαίνει τότε εἰς τὸ ὑμογενές τῆς παγκόσμου Πνεύ-
 ματος. Αὕτη λοιπὸν ἢ ἀφαιρέσις τῶν δυνάμεων τῆς παγκό-
 σμου ἐκείνου Πνεύματος ἀπὸ τῆτο τὸ σῶμα ἢ ἢ ἰ-
 νέργεια αὐτῶν εἰς ἄλλο, εἶναι ἐκείνη ἢ περιβόητος Με-
 τεψύχωσις τῷ Πυθαγόρῃ, τῆς ὁποῖαν ἔλαβε καὶ ὁ
 Πλάτων ἢ ἄλλοι, ὡς δευχθήσεται, ἢ τῆς μετέβαλλε

„ nam Pythagoras, qui censuit animum esse per na-
 „ turam rerum omnem intentum, & commeantem, ex
 „ quo nostri animi carperentur, non vidit distractione
 „ humanorum animorum discerpi, & lacerari *Deum*.
 Verum, ut mea quidem opinione dicam id, quod res
 est, quin Viro tanto immortalitate dignissimo vel mi-
 nimum detraham, sensa animi Pythagoræ mihi non pe-
 netrasse videtur. Dum enim divinitatis particulas ani-
 mas nostras ille existimat, receptæ Ægyptiorum, eo-
 runque philosophorum opinioni sese accommodat, ni-
 mirum universalem illum spiritum certo dictoque mo-
 do modificatum operari, non secus, ac Spinozam pro-
 posuisse scimus. Quamobrem si animas nostras *Dei-*
tatis particulas statuimus, ab ea quoque quasi avulsas,
 totoque cœlo esse diversas, minime inde inferre licet,
 potius: in eum ipsa intima conjunctio esse queunt,
 cujus rei testem ex Cicerone jam Pythagoram stitimus,
 animam esse per naturam rerum omnem intentum &
 commeantem; hinc, quid quin indique ageret, obsta-
 ret? Numquid aliquam qualemcunq; actionis perfe-
 ctio secundum communem philosophorum postulat va-
 rietatem? Igitur multa modis multis faciat, oportet. Ex
 dictis proin etiam mortis explicatio naturalis fuit ra-
 tionabilis; inevitabilis quippe illa est, quum animus
 tam late diffusus tam variæ, tam stupendæque suæ mo-
 dificationi convenienter ratione quoque milleformi cau-
 setur; quod sibi vult, si universaliter agens ex aliqua
 parte actum hunc suum interrumpat. Ut dicto enim
 modo agere cesset, superadditam quamdam actionem
 desiderari constat. Igitur cessantibus corporis vitalis
 functionibus in perpetuum communi a *Spiritu* effectis,
 mori dicitur corpus, hanc vero ob rem entitatis illius
 esse.

ἐρμηνεύοντάς τῃ κατ' ἄλλον τρόπον, ὅπῃ συμφω-
 νει τρόπον τινὰ καὶ μὲ τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν·
 ταύτην δὲ ὁ Πυθαγόρειος ἔλαβε παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἀ-
 πό τῆς ἐποικίης ἔλαβε ἢ τῆς ἰδέαν τῆ κοινῆ Πνεύματος
 ἢ ἄλλα, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ Γμήματι δέδεικται. Ὁ Πλά-
 των δὲ εἰς τὸν Φαίδωνα τριῶν δοξῶν ὑπερασπιστῆς περι-
 τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς φαίνεται· μίαν μὲν τῆ
 θεία Ἀποκάλυψι ἐμοιζέουσιν, ὡς ἐξ αὐτῆς ληφ-
 θείσαν, ἄλλη δὲ περὶ τῆς προϋπάρξεως τῆς ψυχῆς, ὅ-
 τι δηλαδὴ ἐν τῷ ἀδῆ ἦσαν, ἢ ἐκ τῆ ἀδῆ ἔρχονται εἰς
 τὸ νικατοικῶσιν εἰς τὰ σώματα ταῦτα ὡς εἰς φυλακὰς· ἢ
 τρίτη ἢ Μετεμψύχωσις, ταύτην δὲ ἔλαβεν ὑπὲρ τῆ Δι-
 δασκίλατος Πυθαγόρου, ἣν ἢ μετέπλασεν ἕτως, ὅτι δη-
 λαδὴ αἱ ψυχαὶ τῶν ὑλικῶν ἢ σαρκικῶν, δηλαδὴ τῶν προ-
 σχολωμένων αὐτῷ μόνον τῷ σώματι, τῶν μηδὲν ἄλλο
 φρονούντων, εἰμὴ τὰ τῆς γαστρὸς ἢ τὰ ὑπ' αὐτῆς, ἀφ' ἧ
 ἔσονται ἀπὸ τὰ σώματα αὐτὰ, φέρονται πέρα τῆ μνήμα-
 τος αὐτῶν ἢ εἰσχωρεῖσι πάλιν εἰς ἄλλα σώματα, ἕως ἢ
 νὰ καθαρῶσιν, καθὼς αἱ τῶν Φιλοσόφων, ἢ καθαρ-
 ριθεῖσαι, νὰ ἰνωθῶν μετὰ ταῦτα μὲ τὸ Ὁμογενὲς
 αὐτῶν, ἢ ὡς αὐτὸς ὁ Πλάτων λέγει (α)· „ νὰ ὑπά-
 „ γων εἰς τὸ καθαρὸν τε, ἢ αἰὶ ὄν, ἢ ἀθάνατον, καὶ
 „ ὡσαύτως ἔχον· ἢ ὡς συγγενῆς ἕστα αὐτῷ, αἰὶ μετ'
 „ ἐκείνου τε γίγνεται, ὅταν περ αὐτὴ κατ' αὐτὴν γένηται,
 „ ἢ ἐξῆ αὐτῆ· ἢ πέπανταί τε τῷ πλάνῃ, ἢ περὶ ἐκείνα
 „ αἰὶ κατὰ ταῦτα ὡσαύτως ἔχει, ἄτε τοιούτω ἐφραπτομένη·
 „ διὰ περισσοτέρων δὲ ἐιάργειαν αὐτῶν τῶν δοξῶν, ἄς
 φέρωμεν τὰ ἰδιά τε λόγια, ἐπὶ οἷς ἕτως ἀποβαίνεται (β)·
 „ εἰ ἢν δοκεῖ, ἢ χρὴ διασκοπεῖσθαι σκεψάμεθα αὐτὰ

ἢ τῆ

(α) Πλάτων ἐν Φαίδωνι. (β) Πλάτων ἐν Φαίδ

effectrici vi nec tantillum detrahitur, puta: manet in-
 variata una, eademque in se, minime tamen illius,
 quod certo interiit sensuentis respectu, abstrahitur, si
 vis, aliquando ab eo modo. Inde laudatus Pythago-
 ras adstruit animam ab hujus, quod ipsius organum,
 corporis morte, cognato sibi illi *Spiritui* conjungi; &
 quando hæc maxima mundi vivificatio, sic & nomi-
 nari quit; se restringit respectu, vel ampliat, id est,
 vim suam hujus, vel illius intuitu aliter exserit; famo-
 sa ea Pythagoræ *μετεμψύχωσις* audit, quam quidem
 cum aliis bene multis amplexatus est Plato, immuta-
 vitque in quibus aliter exponendo eam, id quod re-
 feremus. Pythagoras hæc una cum conceptu *Spiritus*
 universalis, cæterisque nec paucis, quibus de Sectio
 prima revidenda, ad tale genus pertinentibus debet
 Ægypti habitatoribus. Platonis de animæ perpetuitate
 in Phædone opinio est triplex: prima a *Revelatione*
 haud abludens, exinde videtur promanasse; secunda
 ipsius animarum concernit præexistentiam; nimirum ex
 squallidis inferorum regnis eas prorumpentes in cor-
 pora hæc, quæ informant, non secus ac in ergastula
 fuisse detrusas. Tertiam denique *μετεμψύχωσις* con-
 stituit; authorem cujus præceptorem suum agnoscit Py-
 thagoram; at ei ex integro non fidus quamdam induxit
 reformationem, quam audi: docuit Plato mentes ho-
 minum sensuum noxiis deliciis deditorum, volupta-
 tumque propudia depereuntium; hoc est eorum, qui
 corpori uni affixi, gulæ amatores abdomini, luxu-
 riæque inserviunt, a desertis corporibus hisce mortali-
 bus, eorundem circum sepulchra circumvolitare, rur-
 susque ingredi alia, dum demum aliquando purificatæ
 philosophorum velut animæ puræ, asini earum fato fe-

1, τῆδέπῃ, εἴτε ἄρα ἐν ἄδῃ εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάσαι.
 2, τῶν τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ἢ ὅ. Παλαιὸς μὲν ἦν ἐστὶ
 3, τις ὁ λόγος ἕτος, ὃ μεμνήμεθα, ὡς εἰσὶν, ἐυθέου
 4, ἀφικόμεται ἐκεῖ, ἢ πάλιν γε δεῦρο ἀρκεῖσθαι, ἢ γί-
 5, γνόνται ἐκ τῶν τεθνεώτων· ἢ εἰ τῷδ' ἕτως ἔχει,
 6, πάλιν γίγνεσθαι ἐκ τῶν ἀποδατόντων τῆς ζωῆς,
 7, ἄλλ' ὅτι ἢ εἶεν ἂν ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐκεῖ, ἢ γὰρ ἂν πῶ
 8, πάλιν ἐγίγνεοντο, μὴ ἔσαι· ἢ τῷτο ἰκανὸν τεκμήριον
 9, τῷ ταῦτ' εἶναι, εἰ τῷ ὄντι φανερόν γίγνοιτο, ὅτι οὐ-
 10, θαμῶθεν ἄλλοθεν γίγνονται οἱ ζῶντες, ἢ ἐκ τῶν τε-
 11, θνεώτων· — — μὴ μόνον κατ' ἀνθρώπων σκόπει μό-
 12, ρον τῷτο, εἰ βύλει ῥάδιον μαθεῖν, ἀλλὰ ἢ κατὰ ζῶων
 13, πάντων ἢ φυτῶν, ἢ ξυλλήθδην, ὅσα περ ἔχει γίνε-
 14, σιν, περὶ πάντων εἰδῶμεν, ἄρ' ἠνωσὶ γίγνεται ἀπαν-
 15, τα, ἢ ἀλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία, ὅ-
 16, σποις τυγχάνει ἐν τοιούτοις; — — ἢ κατωτέρω· ἐκ
 17, ἐναντίον μὲν φῆς τῷ ζῆν τὸ τεθῆναι εἶναι; ἔγωγε·
 18, γίγνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων; Ναι· ἐξ ἔν τῷ ζῶντος τί
 19, τὸ γιγνόμενον; τὸ τεθιγκός, ἔφη· τί δὲ ἐκ τῷ τε-
 20, θνεώτος; ἀναγκαῖον, ἔφη, ὁμολογεῖν, ὅτι τὸ ζῶν·
 21, ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὡς Κέβης, τὰ ζῶντά τε, ἢ
 22, οἱ ζῶντες γίγνονται; φαίνεται ἔφη· εἰσὶν ἄρα, ἔφη,
 23, αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐν ἄδῃ — — ἢ κατωτέρω· ὅτι ἢ
 24, μὲν ἢ μάθησις ἢ ἀνάμνησις τυγχάνει ἢ-
 25, σα, ἢ κατὰ τῷτο ἀνάγκη πῶ, ἡμᾶς ἐν προτέρω τι
 26, χροῖω μεμαθῆναι, ἢ νῦν ἀναμνηστικόμεθα· τῷτο
 27, εἰ ἀδύνατον, εἰμὲν ἔσθι ἡμῶν ἢ ψυχῆ, πρὶν ἐν τῷδε
 28, τῷ ἀνδραπέφειδε γινέσθαι· ὡς ἢ ταύτῃ ἀδύνατόν τι
 29, ἢ ψυχῆ ἔοικεν εἶναι. Μεῖ ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύει τῆς
 30, προύταρξιν τῆς ψυχῆ· ὅλα ἔμως τὰ ἐπιχειρήματα εἶ-
 31, ναι ἀεὶ ἢ ἢ, δεῖκνυσθαι αὐτὸ ὅπῃ ὁ Πλάτων θίλει,
 32, ὅτι δηλαδὴ ἢ ψυχῆ εἶναι διακεκριμένη τῷ σώματι, ὅτι

fieri conjungantur; seu ut ait Plato: (a) „ ire ad purum,
 „ sempiternum, immortale, semper eodem modo
 „ se habens, cui tanquam ipsius cognatus semper in-
 „ hæret, quoties ipse redierit in se ipsum, eique li-
 „ cens celsæque ab errore: & circa illa semper secun-
 „ dum eadem eodem modo se habet; utpote qui talia
 „ jam attigerit. Ut allatis hypothelibus plus accedat
 claritatis, ad ipsa Platonis dicta aivum advertere non
 pigebit; dum ait: (b) „ Si ergo placet, oportetque
 „ considerare, id hoc pacto consideremus, utrum vi-
 „ delicet apud inferos sint mortuorum animæ, nec ne;
 „ vetus quidem hic exstat sermo, cujus memores su-
 „ mus, superasse aivmas, quæ hinc illuc abierunt,
 „ rursusque huc reverti, fierique ex mortuis iterum
 „ viventes. — Essent animæ illic nostræ, neque enim
 „ rursus fierent, si non essent: atque hæc sufficiens
 „ conjectura est ita esse, si revera constet haud aliun-
 „ de viventes fieri, quam ex mortuis. — — Neque
 „ vero in hominibus solum pergit, si planius intelli-
 „ gere vis, consideres; sed in animalibus, & plantis,
 „ atque ut summatim dicam, in omnibus, quæ gignun-
 „ tur, utrum omnia sic fiant, neque aliunde, quam
 „ ex contrariis contraria, quibuscumque tale quid
 „ contigit — — magis infra sic: An non contrarium
 „ vivere dicis esse, atque mori? Equidem. Et ex
 „ se invicem fieri? Ita. Ergo ex vivente quidnam
 „ fit? Mortuum. Quid autem ex mortuo? Necessè
 „ est confiteri: vivens. Igitur ex mortuis ϕ Cebes!
 „ viventia fiunt, atque viventes? Apparet. Sunt igi-
 „ tur apud inferos animæ nostræ? Videtur — — —
 „ porro si modo verum est, disciplinam nostram nihil
 „ esse

(a) Plat. in Phæd.

(b) Plat. loc. cit.

ἀρχὴν ἔλαβε, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ ἄλλο τι βαθυτέρου
 ἀποδεικνύει, δηλονότι, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀρχὴν ἔκ εἰληφει, καὶ
 ὅτι πάντοτε τῇ ὕλῃ ἐνεσιν, ὡς καὶ τοῖς φυτοῖς, ἐξ ὧν
 ἀναλογίαν λαμβάνει, καὶ ὅτι εἶναι μιᾶς Μετεμψύχως
 αἰωνία, καὶ ἀμετάβλητος, δηλαδή ἡ ψυχὴ τότε τῷ εἶδους
 ἢ διαπερᾶ εἰς ἄλλο εἶδος, ἀλλ' ἀεὶ εἰς τὸ αὐτὸ μῖνει, κα-
 θὼς ἐπὶ τῶν φυτῶν φαίνεται· ἔχι δὲ ὡς αὐτὸς λέγει,
 ὅτι ἡ ψυχὴ τῷ ἀνθρώπῳ διαπερᾶ εἰς τὸ εἶδος τῆς ὄνου·
 ἐπειδὴ τότε ἤδη μεταβάλλεται αἱ ἐστίαι τῶν ὄνων,
 τὸ ὅποιον ἀντίφασιν περικλείει· τὰ ἐπόμενα δὲ αὐτοῦ
 λόγια εἶναι ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως· ἐπειδὴ καὶ λέγει
 τὴν ψυχὴν ἀόρατος καὶ ἀπαθὴ διακεκριμένη τῆς ὕλης, καὶ
 ἄλλα παρόμοια, ὡς τῷ νυτεχεῖ ἀναγνώσῃ δήλου γίνον-
 ται, φωνῆσι δὲ ἕτως (α)·

„ ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα τὸ ὄνει-
 „ δὲς, τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενος, γενναῖον,
 „ καὶ καθαρόν, καὶ ἀειδῆ, εἰς ἄδου, ὡς ἀληθῶς, παρὰ
 „ τὸν ἀγαθόν καὶ φρόνιμον Θεόν οἶ, ἂν Θεὸς ἐθέλῃ,
 „ αὐτίκα καὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἰτέου. — — εἰάν μιν καθα-
 „ ρὰ ἀπαλλάττηται, μηδὲν τῷ σώματος συνεφέληκασι,
 „ ἄτε ἕδεν κοινωνῆσαι αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ ἐκῆσα εἶναι, ἀλ-
 „ λά φεύγεται αὐτὸ, καὶ συνηθροισμένη αὐτὴ εἰς αὐτήν,
 „ ἄτε μελετῶσα αἰεὶ τῆτο· τῆτο δὲ ἕδεν ἄλλο ἐσιν, ἢ
 „ οὐδῶς φιλοσοφῆσαι, καὶ τῷ ὄντι τεθῆναι μελετῶσα
 „ βραδύως· ἢ ἢ τῆτο ἂν εἴη μελέτη θανάτου; — —
 „ εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῆ, τὸ θείον, ἀπέρχεται, τὸ θείον
 „ τι, καὶ ἀθάνατον, καὶ φρόνιμον· οἱ ἀφικομένη ὑπάρχει
 „ αὐτῇ ἑυδαίμονι εἶναι, πλάνης, καὶ ἀγνοίας, καὶ φόβου,
 „ καὶ ἀγρίων ἐρώτων, καὶ τῶν ἄλλων κικῶν τῶν ἀνθρώ-
 „ πῳ ἀπηλλαγμένη· ὡσπερ δὲ λέγεται κατὰ τῶν με-
 „ μετημένων, ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ
 „ Θεῶν διαίχουσα; εἰάν δέγε, οἶμαι, μεμιασμένη καὶ

„ ἀκά-

(α) Λυτοῦσι.

„ esse aliud, quam reminiscenciam, & secundum hoc,
 „ inquam necesse, ut nos in superiori quodam tem-
 „ pore ea, quorum nunc reminiscimur, didicisse; id
 „ vero fieri non posset, nisi prius anima nostra fuis-
 „ set alicubi, quam in hanc humanam speciem deve-
 „ niret. Quam ob rem ex hac ratione immortale quid-
 „ dam anima videtur esse. Allegatis animarum præ-
 „ existentiam nititur ostendere. Verum cunctas hæc ar-
 „ gumentationes solido destitui fundamento, atque om-
 „ nino alium, ac Plato intendit, animam nimirum a cor-
 „ pore esse separatam, existendi initium nactam, & ejus-
 „ modi, ex illis prone sequi, perspicacioris oculum non
 „ effugiet, videlicet carere initio animam, materiæ velut e-
 „ plantis, a quibus suam desumit analogiam, usque in-
 „ xistere; ac μεταψύχωσι retro continuam immutabi-
 „ lemque, animam nempe formam suam non excedere,
 „ sed retinere; adeoque minime, ut præpostere vult, ani-
 „ mum humanum in eam bruti v. c. asini degenerare,
 „ omni procul ex iis dubio eruet. Id genus enim for-
 „ marum successione locum habente ipsis rerum essentiis
 „ induceretur mutatio, quod absurdum. In subsequis,
 „ dum animam invisibilem, pati nesciam, a materia aliam,
 „ id, quod secundum prolata mentis, sine assistentia su-
 „ periori oculos haud pervadit, vocitat; *Revelationem*
 „ explicat. En ejus verba: (a) „ anima vero, quæ in-
 „ visibile quoddam est, in similem quemdam, alium-
 „ que locum migrans excellentem, purum, invisibi-
 „ lem. nobis occultum, revera ad bonum, sapietemque
 „ Dum, quo, si Deus voluerit, paulo post meo quoque
 „ animo est migrandum. — — Si pura quidem di-
 „ scesserit, corporeum nil secum trahens, utpote quæ
 „ , nihil

(a) Plat. ibidem.

21 ἀκάθαρτος τῷ σώματι ἀπαλλάττηται, ἄτε τῷ σώ-
 22 ματι αἰεὶ ξυνῆσα, ἢ τῷτο θεραπεύουσα ἢ ἐρῶσα, καὶ
 23 γεροποιημένη ὑπ' αὐτῆ, ὑπότε τῶν ἐπιθυμιῶν ἢ ἡδο-
 24 νῶν, ὡςτε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ἢ τὸ
 25 σωματικαῖδες, ὅτις ἂν ἄψαιτο, ἢ ἴδοι, ἢ πίοι, καὶ
 26 φαγοί, ἢ πρὸς τὰ ἀφροδίσια χεῖραίτο. Ὅρας λοι-
 27 πὸν πόσον συνάδουτα τῇ Ἀποκλύψει ἐμίλει! τὰ κα-
 28 τωτέρω δὲ λόγῳ δεικνύει τῆν μετεμψύχωσιν αὐτοῦ.
 29 ἐμβριδὲς δέγε, ὠφίλει, τῷτο οἶεσθαι χεῖρ εἶναι, καὶ
 30 βαρῦ, ἢ γεῶδες, ἢ ὄρατόν· ὃ δὴ ἢ ἔχουσα ἢ τοιαύ-
 31 τη ψυχῇ, βαρύνεται τε, ἢ ἔλκεται πάλιν εἰς τοὺ ὄρα-
 32 τὸν τόπον φόβῳ τῷ αἰεὶδῆς τε, ἢ ἄδῃ, ὡς περ λέγε-
 33 ται, περὶ τὰ μνήματά τε ἢ τῆς τάφου καλιουμένη.
 34 περὶ ἃ δὴ ἢ ὠδῶδη ἄττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαντάσμα-
 35 τα, οἷα παρέχονται αἰ τοιαῦται ψυχαι εἰδῶλα, αἰ
 36 μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖται· διὸ ἢ ὄρωνται· — — ἢ
 37 εὐτέγε τὰς τῶν ἀγαθῶν ταύτας εἶναι, ἀλλὰ τὰς
 38 τῶν φαύλων, αἰ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζονται πλα-
 39 νᾶσαι, δίκην τίνουσαι τῆς προτέρας τροφῆς, κακῆς
 40 ἔσης· ἢ μέχειγε τῆτε πλανῶνται, ἔως ἂν τῇ τοῦ
 41 ξυμπακολληθῆντος τῷ σωματικαῖδες ἐπιθυμία πάλιν ἐν-
 42 δεθῶσιν εἰς σῶμα· ἐνδῶνται δὲ, ὡς περ εἰκός, εἰς τὰ
 43 τοιαῦτα ἡδῆ, ὅποια ἄττ' ἂν ἢ μεμελετηκῆται τίχω-
 44 σιν ἐν τῷ βίῳ· — — οἷον, τὰς μὲν γαστριμαργίας
 45 τε, ἢ ὕβρεις, ἢ φιλοτησίας μεμελετηκῆτας, ἢ μὴ
 46 διευλαβημένους, εἰς τὰ τῶν ὄνων γένη, ἢ τῶν τοιού-
 47 των θηρίων, εἰκός ἐνδῶσθαι· ἢ εἰς οἷε; — — τοὺς
 48 δέγε ἀδικίας τε, ἢ τυραννίδας, ἢ ἀρκαγίας προτετι-
 49 μηκότας, εἰς τὰ τῶν λύκων τε, ἢ ἰεράκων, ἢ ἰκτίων
 50 γένη· — — εἰς δέγε Θεῶν γένος, μὴ φιλοσοφί-
 51 σαιτι, ἢ παντελῶς καθαρῶ ἀπίοιτι, ἢ δέμις ἀφι-
 52 πνεῖσθαι ἄλλω, ἢ τῷ φιλομαθεῖ, ἀλλὰ τῶτων ἐνεκα,

„ nihil cum illo in vita habens communicaverit, sed
 „ fugerit illud, seque in se collegerit, tanquam sem-
 „ per id meditata: quod quidem nihil est aliud, quam
 „ recte philosophari, mortemque revera facilem me-
 „ ditari. An non hæc est meditatio mortis? — —
 „ Anima igitur sic affecta nonne ad sibi simile divinum
 „ abit? divinum, & immortale, & sapiens? quo cum
 „ pervenerit, evadit felix, ab errore ignorantia, ti-
 „ moribus, ferisque amoribus, cæterisque humanis li-
 „ berata malis: & quemadmodum de initiatis dici so-
 „ let, revera reliquum tempus vitam cum diis agit.
 „ si autem polluta, impuraque a corpore discedat, ut-
 „ pote quæ corpus semper amplexa ipsum duntaxat
 „ coluerit, & amaverit ejusque voluptatibus & cupi-
 „ ditatibus quasi beneficiis quibusdam delinita fuerit,
 „ & usque adeo capta, ut nihil aliud putet esse verum,
 „ nisi quod corporeum sit, quod tangi, quod videri
 „ possit, quod bibat, & quod edat, & quo in venereis
 „ utatur. Numquid cum *Revelatione* illa concordant?
 Sequentiâ pro migratione animarum depromit: pon-
 „ derosum ô amice! id putandum est & grave ter-
 „ renumque & visibile, ideo ab eo gravatur, & rur-
 „ sus ad visibilem trahitur locum, metu invisibilis,
 „ atque occulti: & quemadmodum fertur, circa mo-
 „ numenta sepulchraque versatur, circa quæ jam non-
 „ nulla apparuerunt animarum umbrosa phantasmata,
 „ qualia præferunt simulacra tales animæ, quæ videli-
 „ cet non puræ discesserunt a corpore; sed visibile
 „ aliquid trahens: quo fit, ut videri possint. Itaque
 „ tam diu circumvagantur, quoad cupiditatem naturæ
 „ corporeæ comitante rursus induant corpus; induunt
 „ autem, ut decens est, ejusmodi mores, quales in
 „ vita

„ ὡς ἐταίροι Συμμίατε καὶ Κέβης, οἱ δὲ θῶς φιλόσοφοι ἀ-
 „ πύχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἀπάσῶν, καὶ
 „ καρτερεῦσι, καὶ ἔπαρκευδιδόσιν αὐταῖς αὐτοῖς, ὅτε οἱ-
 „ κροδορίαν τε, καὶ κείαν φοβούμενοι, ὡς περ οἱ πολλοὶ καὶ
 „ φιλοχρήματοι. — — Ἀπὸ αὐτῶν βεβαιότατα
 φαίνονται καὶ αἱ τρεῖς αὐτῶν δόξαι περὶ τῆς Ἀθανασίας
 τῆς Ψυχῆς σαφέστατα. „

§. 175.

„ Οἱ Πλάτων λοιπὸν ἐδόξαζε περὶ ψυχῆς ὅτι ἐστὶν
 αἴθερος καὶ ἀσώματος, καθὼς ὑπὸ τῆς Ἀποκαλύψεως
 ἐδιδάχθη, τὸ δὲ σῶμα σύνδετον· ἐξέκλινε δὲ τῆς
 Ἀποκαλύψεως· ἐπειδὴ ἐδόξαζε τὴν Μετεμψύχω-
 σιν, καθὼς περὶ αὐτῆς λέγει καὶ ὁ Διογένης (α). „ αἰθέ-
 „ ρατον ἔλεγε τὴν ψυχὴν, καὶ πολλὰ μεταμφορῶν
 „ σώματα, ἀρχὴν τε ἔχει ἀριθμητικὴν· (δηλαδὴ ἀ-
 „ πλήν) τὸ δὲ σῶμα γεωμετρικὴν· καὶ ἀπλαχεῖ· (β)
 „ δοκεῖ δ' αὐτῷ τὸν Θεὸν, ὡς καὶ τὴν Ψυχὴν, ἀσώ-
 „ ματον εἶναι· ἔτω γὰρ μάστιγα φθορᾶς καὶ πάθος ἀ-
 „ νεπίδεντος ὑπάρχειν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης
 τὴν ψυχὴν ἀσώματος καὶ αἴθερον ἔλεγε, (γ) καθὼς ὁ δι-
 δάσκαλος αὐτῆς Πλάτων. Οἱ Ξενοφάνης δὲ ἀποφαίνε-
 ται (δ) τὴν ψυχὴν Πνεῦμα εἶναι· ὁ δὲ Ζήνων τὸναντίον
 λέγει, (ε) εἶναι δηλαδὴ τὴν ψυχὴν κρᾶμα ἐκ τῶν στοιχεί-
 ων, ὅπερ αὐτὸς προῦποδίζει, καὶ ἀκολούθως ὑλικὴν. Τῆς
 αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ Δημόκριτος, ἀποφαινόμενος ἕ-
 τω (ς). „ τότε ἤλιον καὶ τὴν σελήνην ἐκ τοιούτων δι-

„ νῶν

- (α) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. (β) Ἀντίοχ. (γ) Διογ.
 ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. (δ) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ.
 (ε) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ. (ς) Διογ. ἐν τῷ βίῳ
 αὐτοῦ.

„ vita exercuerunt. — Ejusmodi eos quidem, qui
 „ ventris petulantia, gula dediti vitam egerunt, neque
 „ quidquam pensi, pudorisque habuerunt decens est
 „ animorum formas. — — In *Deorum* vero genus
 „ nulli fas est pervenire, præterquam iis, qui discen-
 „ di cupiditate flagrantes, & philosophi sunt, & puri
 „ penitus decesserunt. — — Ex citatis igitur dictas
 tres opiniones concipis.

§. 175.

Platonis simul de immaterialitate, incorporeita-
 teque animæ, atque corporis compositione, quam ex
Revelationis hauserat præceptis, intelligis dijudicatio-
 nem. Sed in hoc, quod *μετεμψυχώσεως* proferret de-
 liria, doctrinæ sacræ nec institit. Memorat Diogenes
 Laertius, eum adseverasse: (a) „ immortalem esse ani-
 „ mam, & de corporibus ad corpora perpetuis vi-
 „ cibus migrare, ejusque initium constare numeris;
 „ (id est, entibus simplicibus) corporis principium
 „ geometriæ item constare ratione. At alibi: (b) opi-
 „ natur & *Deum* sicuti & animam incorporealem esse,
 „ sic enim corruptione, & perturbatione nulla omni-
 „ no adfici. Eidem suo Magistro assentitur Aristoteles.
 (c) Xenophanes vero dicit, (d) animam esse Spiritum.
 Diversum omnino sentit Zeno; (e) dum animam ex
 elementorum, quæ conjectura tantum assequitur, con-
 gerie temperamentum, hinc & extensionis corporeæ tra-
 dit. Quod quoque arridet Democrito, qui sic se expri-
 mit:

- (a) Dlog. in vita ipsius. (b) Ibidem. (c) Dlog.
 in vita ipsi. (c) Dlog. in vita ipsi. (d) Dlog.
 — in vita ipsi. — (e) Idem in vita ejus.

„ νῶς ἢ περιφερῶς ὄγκως συγκεκρίθαι, ἢ τὴν ψυχὴν
 „ ὁμοίως, ἢν ἢ νῦν ταυτὸν εἶναι· ὅρα δ' ἡμᾶς κατ'
 „ εἰδῶλω ἐμπτώσεις. Οἱ δὲ Πρωταγόρας αὐτὸ τὸ ἀ-
 ποτέλεσμα τῆς αἰδήσεως, ἦτοι αὐτὴν τὴν αἰδήσιν ὡ-
 νόμαζε ψυχὴν (α). „ Ἐφασκί τε μηδὲν εἶναι τῆν
 „ ψυχὴν παρὰ τὰς αἰδήσεις· ὅθεν ὕλικήν, ἢ ἀκολέ-
 θως φθαρτὴν. Οἱ σοιλοῖπὸν φιλόσοφοι ἀπορραϊσσοῦνται τὴν
 ψυχὴν ὕλικήν, πρέπει βιβλιότατα ἢ φθαρτὴν νὰ τὴν
 ὑποθέτω, ἀγναλά ἢ ἠθέλειν εἶναι λεπτοτάτη ὕλη· ἐ-
 πειδὴ ἡ ὕλη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς φύσεώς της πεπερι-
 κηται μεταβολῆν, ἢ ἂν ἔτως ἔχη, τότε ἀκολουθεῖ
 καὶ κάθε ἀποτέλεσμα τῆς ὕλης νὰ εἶναι μεταβλη-
 τὸν, καὶ ἂν εἶναι μεταβλητὸν, δὲν ἔμπορεῖ νὰ φυ-
 λάττῃ ἑαυτὸ αἰώνως εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν·
 ὅθεν λαμβάνει ἄλλο σχῆμα, ἄλλην μορφήν, ἢ ἀ-
 κολέθως εἶναι φθαρτὸν, ἔχι δὲ εἰς τὸ μηδέν, ἀλλ' εἰς
 ἄλλην μορφήν ἢ σχῆμα. Ἐντεῦθεν λοιπὸν φαίνεται, ὅτι
 ἐπλανῶντο ὅλοι ἐκεῖνοι τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ἢ Πλα-
 τέρων, ὅσοι ἀπεφαινοῦντο τὴν ψυχὴν εἶναι μὲν ὕλικήν, ὁ-
 θάτατον ὅμως· ἐπειδὴ ἔλεγον, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἕσθα
 κεχωρισμένη τῷ σώματι, ἦτις συνίσταται ἀπὸ λεπτοτά-
 τῆν ὕλην αἰδέρεται ἀκατοσόματον, ὡς ὁ Δημόκριτος
 λέγει (β).

- „ Ἡ δὴ τριπλῆ ἡ τῆς ψυχῆς φύσις εὐρηται·
 „ Δὲν εἶναι ὅμως αὐτὰ ἴκανά εἰς τὸ νὰ κάμω αἰσθησιν·
 „ Ἐπειδὴ κἀνίκα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔμπορεῖ νὰ προσλάβῃ ἡ
 ψυχὴ, ὅπῃ νὰ κάμῃ
 „ Αἰσθητικὰς κινήσεις, μὲ τὰς ὁποίας ὅλα κινῆται
 „ Τετάρτη δέ τις φύσις τέτοις ἀνάγκῃ ἦτον

„ Νὰ

(α) Διογ. ἐν τῇ βίῳ αὐτοῦ. — (β) Δημόκρ. βιβλ. 1ο

mit. (a) „Solem item & Lunam ex ejusmodi vertiginibus, tumorumque circumferentiis esse compositam, animamque itidem, quam idem esse, quod mentem dicit: intueri nos incidentibus in nos rerum imaginibus. Protagoras animam sensuum productum, sensumve ipsum esse docet; cum sequens adsciscit: (b) „Nihil esse animam præter sensus; adeoque crassum quid & iners, corruptionique subjacens. Quotquot idcirco dantur, qui materialitatem de anima prædicant philosophi, eam quoque corruptibilitate determinari ultro largiantur, inevitabile est, utut stamina constituentia prima cedant exiguitate nihilo. Neque enim compositum reale, ac qualemcunque ejusdem consecutionis inditæ causa ab incessanti determinationum successione eximes, & si hoc, impossibilitatem in eodem perpetuo statu perseverantiæ, sui que a pernicia protectionis talis nunquam es ei abnegaturus; unde discrepans ab habitis resultat figura, ac forma, id quod dispersionem ejus funditus trahit secum; propterea tamen non labitur in nihilum. Recentita nobis ergo insimul caliginosa monstrant devia, in quibus veteres philosophi, ecclesiæque patres, animam quidem ex materia compactam, & corpus, nibiloque tamen minus eam corruptione liberam, immortalemque fatentes ceſpitabant, moleculas videlicet animam absolventes lævigatissimas, exilissimasque qualitatis æthereæ nomenclatione non insigniendas sibi figurabant: hanc in rem modulatur ita Lucretius: (c)

„ Jam

(a) Diog. in vita ipsius. (b) Diog. ibid. (c) Lucr.
Lib. III. vers. 238.

- „ Να δοθῆ, αὐτῇ δὲ εἶναι πάντως ἐνόματος ἄμοιρος
 „ Ἡς ἔτε κινητότερόν τι, ἔτε λεπτότερον ὑπάρχει
 „ Οὔτε ἐκ μᾶλλον μικρῶν, ἔτε ἐξ ἀλαφρῶν σοιχείων,
 „ Τὰς αἰδητικὰς κινήσεις ἧτις δέδωκε πρῶτος διὰ τῶν
 ἄρθρων.

Ὡς φαίνεται ἠγνῶν, ὅτι ἡ ὕλη ἅπασα λεπτοτάτη εἶ-
 ναι ἢ τῷ νῶ ἢ λεπτότης αὐτῆς θεωρεῖται· ἢ ὅτι ἡ ὕλη
 πανταχῶ ἢ αὐτῇ εἶναι, ἢ ὅτι ἢ ταῦτα τὰ σώματά μας
 ἀπὸ λεπτοτάτης ὕλης εἶναι συντεθειμένα· ἂν ἔμως αὐτὰς
 τὰς ἰδέας ἠθέλων ἔχη περὶ τῆς ὕλης, βέβαια δὲν ἠθε-
 λω ἀποφαίνωνται τῆς ψυχῆν εἶναι μὲν ὕσταν ὑλικῆς κο-
 χωρισμένην τῷ σώματος, ἀθάνατος δὲ ἢ ἀτελεύτητος.

§. 176.

- „ Εἰς ταύτην δὲ τὴν γνώμην, ἂν δηλαδὴ ἡ ψυχὴ
 αὔλος εἶναι, ἢ ὄχι, τυτέστι ἂν τὸ νοεῖν δὲν ἠμπορεῖ εἰ
 προσαρμοθῆ θεῶδει ἢ τῇ ὕλη, ἢ πολλοὶ τῶν νεωτέρων
 Φιλοσόφων διὰ τῆ λόγου ἐρευνησάμενοι ἀμφίβαλον· ἀπὸ
 τῆς ὁποίας πρῶτος εἶναι ὁ Ἀγγλος Λάκκιος, ὁ ὁποῖος
 ἔτως ἀποφαίνεται· (α) „ ἀλλ' ἴσως ποτὲ δὲν θελομεν
 „ εὔρη ἂν καίτινα ὄν ἐκ μόνης ὕλης συνιστάμενοι (δηλα-
 „ δῆ ἂν ἡ ὕλη καθ' ὃ ὕλη) ἰννοῆ, ἢ ὄχι. Ἐπειδὴ εἶ-
 „ ναι ἀδύνατον εἰς ἡμᾶς εἰς καταλάβωμεν, ἀνίσως μόνον
 „ τὰς ἐδικὰς μας ἰδέας ἠθέλωμεν θεωρήσει χωρὶς τῆς
 „ τῆς Ἀποκαλύψεως βοηθείας, ἂν ὁ Θεὸς ὡς
 „ παντοδύναμος δὲν ἠθελεῖ ἠμπορέσει εἰς μερικὰ μερί-
 „ δια τῆς ὕλης ἀεμοδίως διατεθειμένα δύσασιν τῷ προσ-
 „ λαμβάνειν ἢ ἰννοεῖν εἰς δώση· ἢ τῇ ὕλη ἔτω διατε-
 „ θεῶση

(*) Λάκκ. περὶ τοῦ ἀνθρώπου, νεί· βιβλ. γ'. Κεφ. γ'.

- „ Jam triplex animi 'st igitur natura reperta :
 „ Nil horum quoniam recipit mens , posse creare ,
 „ Sensiferos motus , queis omnia mobilitantur .
 „ Quarta quoque his igitur quædam natura necesse est
 „ Attribuaturs : ea est omnino nominis expers :
 „ Qua neque mobilius quidquam nec tenuius existat ,
 „ Nec magis e parvis , aut lævibus ex elementis ,
 „ Sensiferos motus quæ didit prima per artus .

Vetum enim vero vates hicc notam materiali cui-
 libet propriam , stupendam puta , soloque intellectu re-
 præsentabilem parvitatem , ejusdem in cunctis identita-
 tem primogeniam , hæcque , quæ circumgestamus cor-
 pora nostra ex elementis mole sic exiguis concrevisse
 nullatenus mente videtur voluisse . Repræsentationibus
 simili ratione de materia institutis ; profecto animam
 substantiam materiæ participem a corpore diversam ,
 atque tamen mortalitatis , corruptionisque legibus haud
 obnoxiam nunquam concessissent .

§. 176.

Recentiorum Philosophorum perplures ; utrum na-
 tura incorporea vivat anima , aut minus , quod sibi vult ,
 utrum cogitandi vis potestate divina cum materia queat
 conjungi , dubii existunt . Inter hos primus sistitur Loc-
 kius Anglus , ex quo scribimus hæc : (a) „ Ideis
 „ afficimur materiæ , & cognitionis , at fortasse haud
 „ manifesto comperiemus unquam , utrum *Ens* allquod
 „ pure materiale cogitet nec ne ; nobis etenim impos-
 „ sibile est , nostras tantum ideas intuentibus , sine
 „ *Revelationis* adminiculo , dispicere , annon *Deus*
 „ omnipotens quibusdam materiæ portionibus dispositis ,

Z 2

„ per-

(a) Lockius de intel. hum. lib. III, cap. III. §. 6.

„ Δείξῃ νοερὰν ἐπίαν αὐτὸν ἠθέλε συζεύξῃ. Ἐπειδὴ καί
 „ τὰ τὰς ἡμετέρας ιδέας, τὸ αὐτὸ εἶναι νὰ δώσῃ ὁ
 „ Θεός, ἂν θελήσῃ, πρὸς τούτοις εἰς τὴν ὕλην καὶ δύ-
 „ ναμιν τῆ νοετοῦ, καθὼς καὶ ἄλλῃ ἐπίαν αὐτῇ νὰ συζεύ-
 „ ξῃ πεπροικισμένην ἔω· διότι ἡμεῖς παντελῶς δὲν ἰξεύ-
 „ ομεν εἰς τί γίνεται ἡ τῆ νοετοῦ δύναμις, καὶ εἰς ποῖον
 „ γένος τῶν ἐπίων ἔδοξε τῷ Θεῷ ταύτην ἴην δύναμιν
 „ νὰ κοινωήσῃ, μὲ τὴν ἐπίαν, εἰμὴ ἐκ τῆς τῆ κεκρου
 „ Κτίσει ἀγαθότητος, καθὲνα ὃν ἐκτισμένοι δὲν ἔθελε
 „ προικισθῆ. Ἐπειδὴ δὲν μάχεται νομίζω, ὅπῃ τὸ
 „ πρῶτον αἰῶνον καὶ νοερὸν Οὐ, τρεῖς τὸ παιτοδύνα-
 „ μον Πνεῦμα, ἂν μόνον αὐτῷ τῆτο δόξῃεν, εἰς τὴν
 „ ἐκτισμένην ὕλην τὴν ἀμοιρῶ πάσης αἰθρήσεως κατὰ
 „ τὸ αὐτῷ δοκῶν συγκελευρασμένην, βαδμύς τινος αἰσ-
 „ θήσεως, προσλήψεως καὶ νοήσεως νὰ κοινωήσῃ* — —
 „ δὲν λίγω αὐτὰ ὡσάν νὰ ἠθέλα ἀφαιρίσει τὴν πίσιν
 „ τῆς αὐλότητος τῆς ψυχῆς· ἰδῶ δὲν ὀμιλῶ περὶ τῆς
 „ πιδανότητος, ἀλλὰ περὶ τῆς βεβαίῃ γνώσεως· ὁδεῖ
 „ νομίζω ὄχι μένοι συναῖδον τῇ σεμνότητι ἐκεῖνη ἐν τοῖς
 „ τῶν Φιλοσόφων συγγράμμασιν, ἡτις πρέπει νὰ λάμ-
 „ πῃ, τὰ μηδὲν δογματικῶς προφέρειν, ἔνθα ἡ ἐνάρ-
 „ γεια λείπει, ἡτις τῆ γνώσιν γινῶ· ἀλλ' ἀκόμι καὶ
 „ χρεῖα εἶναι νὰ ἰξεύρωμεν ἔως πῶ ἡ ἡμετέρα γνώσις
 „ ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ· — — διὸ δὲν πρέπει νὰ φαίνεται
 „ παράδοξον, αἰσῶς εἰς ταύτην τὴν ἐρώτησιν περὶ τῆς
 „ τῆς ψυχῆς αὐλότητος, τῇ τῆ νοετοῦ δυνάμει δὲν φθά-
 „ νομεν ἀποδεικτικὴν βεβαιότητα. — — Ταύτην δὲ τὴν
 „ γνώμην τῷ Λακκίῳ ἔλαβε καὶ ὁ Βολταίριος καὶ ἄλλοι πολ-
 „ λοι, ὁ ἐποτος ἐν πολλοῖς τόποις τὴν ὑπερασπίζεται ἔτω
 „ λέγωντας· (α) „ Ο' Λακκίος εἶναι ἐκεῖνος μόνον, ἐ-
 „ „ ποῦ

(α) ΜεταΦ. μερ. Γ. Κ.Φ. Γ.

„ percipiendi & cogitandi facultatem tribuerit; aut
 „ materiæ ita dispositæ cogitantem substantiam immat-
 „ terialem adjunxerit: nostris etenim notionibus haud
 „ multo magis alienum est concipere, *Deum*, si mo-
 „ do voluerit, ideæ nostræ materiæ cogitandi faculta-
 „ tem superaddere posse, quam ut aliam isti substan-
 „ tiam adunaret, una cum potentia cogitandi, cum
 „ nos prorsus lateat, in quonam cogitatio consistat, &
 „ cui substantiarum generi visum est *Deo* potentiam
 „ istam impetrire, qua nisi ex summi Creatoris be-
 „ nignitate nullum *Ens* creatum præditum esset. Haud
 „ repugnare etenim puto, ut primum æternum *Ens*
 „ cogitans, sive *Spiritus* omnipotens, si modo id visum
 „ ipsi fuisset, materiæ creatæ sensus prorsus experti,
 „ ad libitum ejus temperatæ, quosdam sensus perce-
 „ ptionis & cogitationis gradus impertiret. — Non
 „ hæc loquor, quasi animæ immaterialitati fidem quo-
 „ vis modo demturus essem: non hic deprobabilitate,
 „ verum certa cognitione loquor; atque puto non so-
 „ lum consentaneum esse modestiæ isti, in philosopho-
 „ rum scriptis, quæ debet elucere, nihil dogmatice pro-
 „ nunciare, ubi deest evidentia, quæ cognitionem
 „ parit, verum insuper usui nobis esse, scire quousque
 „ cognitio nostra pertingere possit. — Atque haud
 „ mirum videri debet, si in hac quæstione de animæ
 „ immortalitate, facultate animi haud demonstrativam
 „ certitudinem assequantur. — Cum aliis multis pro di-
 „ cta Lockii opinione pugnat quoque Voltairius, eiq̃ue
 „ hic ibi patrocinator, inquiens: (a) „Lockius est ille
 „ solus, qui contradictionem cogitationem inter, & ma-
 „ teriam tollit, cum uno volatu ad omnium cogitatio-

„ num

(a) Metaph. p. I. cap. 6.

21 πῶ τὴν ἀντίφασιν μεταξὺ τῆς νοήσεως ἢ τῆς ὕλης
 22 ἀναιρεῖ· μετὰ μίαν πτῆσιν ἵπταται εἰς τὸν Ποιητὴν πα-
 23 σῶν τῶν νοήσεων, ἢ πάσης τῆς ὕλης, σεμνώτατα λέ-
 24 γων· ὁ γὰρ πάντα δυνάμιτος, ἢ ἂν δυνηθεῖη ποιῆσαι
 25 σῶμα, ὕλην τε ἢ ἄτομον νοῦν; ἢ κατωτέρω ἔτι·
 26 ἀληθὲς ἐστὶ, λέγει, φαίνεται, ὅτι τὸ νοεῖν καμμίαν
 27 πάντῃ μὴ ἐκείνας τὰς ιδιότητας ἐκείνῃ τῷ ὄντι, ὁ-
 28 πῶ ἐκτεταμένον γινώσκουμεν, ἢ σῶμα ὀνομάζομεν,
 29 δὴν ἔχει κοινωσίαν· ἀλλὰ γινώσκουμεν τάχατες ἡμεῖς
 30 ὅλας τὰς τῷ σώματι ιδιότητας; φαίνεται, ὅτι λίαν
 31 τολμηρὰ προλήψις εἶναι· ἐὰν εἴπῃ τις εἰς τὸν Θεόν·
 32 ἐσὺ ἰδυσθῆς ἐν δόξης κίνησιν, βαρῦτητα, φυτικὴν
 33 δύναμιν, ἢ ζῶν τῷ σώματι, νόησιν ὁμως ἐν τῷ δαί-
 34 κῃ δὴν ἠμπορεῖς. Εἰς τὴν δεκάτην τρίτην δὲ ἐπιστολῆ-
 35 τυ ὁ Βολταίριος, ἂν δὲ ἤθελε νομίζῃ τὴν Θεωρητικὴν
 36 δηλαδή τὴν Ἀποκάλυψιν ἐπινόημα ἢ ἐφεύρεμα τῶν
 37 Ἰερῶν τῶν Αἰγυπτίων, βέβαια εἶδεναι εἶναι τὰ λό-
 38 γία του ἄριστα· ἐπειδὴ λέγει· (α) 21 ὁ ἀνθρώπινος λό-
 39 γος τόπου ὀλίγον! ἄρκει ἑαυτῷ πρὸς τὴν Ἀθά-
 40 νασίαν τῆς ψυχῆς, ὥστε ἐποῦ ἡ Θεωρητικὴ ἦτον
 41 ὑπόχρεως ἐν τῷ ἀποκαλύψει· τὸ κοινὸν ἀγαθὸν πάν-
 42 τω τῶν ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ, ἵνα πιστεύηται ἢ τῆς
 43 ψυχῆς ἀθανασία; ἢ Πίστις μᾶς προσάξει ἐν πι-
 44 στεύωμεν, πλεον δὴν ἀπαιτεῖται, ἢ αἰτία διακεχωρισταί.
 45 Περὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἢ ἄλλοι πολλοὶ τῶν νεωτέρων
 46 φιλοσόφων ἀμφίβαλον, τὴς ὁποίας διὰ βραχυλογισμῶν τὴς
 47 ἀφύσεως· ἂν ὁμως ἠθέλαμεν σοχαδῆ τὴν αἰτίαν ὅπῃ
 48 τὴς ἐκμε ἐν ἀμφίβαλον θεωρῶντες τὰς ἀρχάς των,
 49 βέβαια καμμία δὴν εἶναι, ἔτι ἐκ τῶν Ἰερῶν, ἔτι ἐκ
 50 τῶν Προτέρων· ἐκ τῶν Προτέρων μὲν εἶναι φανερόν·

ἐπει-

num, materiæque conditorem convolat modestissime
 „ inquit: ille, qui potest omnia, non possit creare
 „ corpus, materiam, & atomum cogitantem? Depres-
 „ sius hac ratione: (a) „ verum est, inquit, videtur
 „ cogitatio nullam prorsus cum attributis illius *Entis*,
 „ quod extensum novimus, & corpus appellamus,
 „ habere communionem; aut noscimusne nos omnes
 „ corporis proprietates? videtur multum audax esse
 „ præsumptio dicere *Deo* tu potuisti dare motum, gra-
 „ vitationem, vegetationem, & vitam corpori; sed cogi-
 „ tationem dare non potes. At secus sonant tertiæ deci-
 „ mæ ipsius epistolarum verba, queis vis omnino inesset &
 „ robur non leve, ni sacra *Religionis revelatæ* myste-
 „ ria fingentis flaminum *Ægypti* phantasiæ partum ir-
 „ rideret. Audiamus eum: (b) „ ratio humana tam
 „ parum sufficit se ipsa ad *Immortalitatem animæ*, ut
 „ *Religio* obligata fuerit, eam nobis *revelare*. Bonum
 „ commune hominum omnium exigit, ut credatur *Ani-
 „ mæ immortalitas*. Fides nos credere jubet, plus non
 „ requiritur, causa decisa est. Quum *Homeri Iliadem*
 „ conscribere mentis non simus, alios dictæ sententiæ pa-
 „ tronos discursu nostro omittimus. Quod, si nihilomi-
 „ nus intensioribus mentis viribus eorum dubitandi ra-
 „ tiones, cogitationi sistendo principia percurramus,
 „ nulla profecto non ex a priori & a posteriori abest cau-
 „ sa, & quidem quod ad prius: textus memori omnem
 „ dubitandi adparentem modo, minime vero esse invi-
 „ ctam certum habet, atque exploratum, quod posterius:
 „ facem iis lucidissimam præfert *Revelatio*, a qua hanc
 „ præter materialem alterius cogitandi vi, ejusdem quæ
 „ —constituit—essentiam,—substantiæ insignis existentiam no-
 „ vere;

(a) *Metaph. ibid.*(b) *Lettre XIII.*

ἵκειδῆ καμμια ἀπόδειξις καὶ ἀκολούθως αἰτία ἐκ τῶν
 Προτέρων δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος, ὅπῃ νὰ προξε-
 νήσῃ ἀμφιβολίαν, ὡσάν ὅπῃ εἶναι φαινομένη· ἐκ τῶν
 Ὑ΄σέρων δὲ, ὡσάν ὅπῃ ἤδη εὐρίσκονται εἰς τὸ φῶς τῆς
 Ἀποκαλύψεως, ἢ ἔμαθον ὑπὸ αὐτῆς, ὅτι δηλαδὴ
 εἶναι ἢ ἄλλη ἔστι πλὴν ταύτης τῆς ὕληος, εἰς τὴν ὅποιαν
 ἀερίζεται τὸ νοεῖν, τοῦτ' ἔστι τὸ νοεῖν εἶναι ἢ ἔστι αὐ-
 τῆς· ἢ αἱ ἔστιαι τῶν ὄντων, ἐκ τῶν Ὑ΄σέρων ἡμῶν
 συλλογιζομένοι, εἶναι ἀμετάβλητοι ἀπολύτως, δηλαδὴ
 ἔτι ὑπὸ τῆς τῆ Θεῷ παντοδυναμίας μεταβληθῆναι δύ-
 νανται, διὰ τὴν ἀντίφασιν· ἔτω γὰρ ἔχει ἡ φύσις τῆ
 νοεῖν ἢ συλλογίζεσθαι τῆ ἡμετέρου λόγου· ἂν δὲ ἦσαν ἐ-
 σερρημένοι Ἀποκαλύψεως, βέβαια τότε ἠμποροῦσαν
 νὰ εἰπῶν αὐτὰ, ὅπῃ εἶπον· εἶναι δὲ εἰς τὴν Ἀποκα-
 λυψιν, μετὸ νὰ δέχωνται καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ Θεοῦ
 ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως λέγοντας, ὅτι εἶναι Πνεῦ-
 μα ἐντελέστατον ἢ νοητικώτατον· ἂν λοιπὸν ταύτην τὴν
 ἰδίαν δέχωνται τῆς Ἀποκαλύψεως, διατί δὲν δέ-
 χονται ἢ τὴν ἄλλην περὶ τῆς ψυχῆς; εἰ δὲ ἢ περὶ ψυ-
 χῆς ἀμφιβάλλει, διατί ἢ περὶ Θεῷ δὲν ἀμφιβάλλει;
 ἵκειδῆ ἂν τὸ νοεῖν τῆ ὕλη προσαρμοσθῆναι δύναται, τότε
 ἢ ὁ Θεὸς ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὕλη· ἵκειδῆ ἢ ὕλη δὲ ἠμπορεῖ νὰ
 νοῆ· ἀρα κατ' αὐτῆς ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἐντελέστατον καὶ
 νοητικώτατον ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ὕλη, τὸ ὅποσον ἀρῆνται·
 Ἀλλ' αὐτὰ εἶναι λόγια ἀνευ λόγου· ἵκειδῆ ἢ τὸ ἐν δέχον-
 ται ἢ τὸ ἄλλο ἔ· ἢ δὲν πρέπει παρόμοια νὰ ἀταραῖν-
 ται μετ' αὐτὰ μὴ εἶναι λόγια νεπεχῶν, ἀλλὰ — —
 ἐξ τοιούτων, ὅπῃ ἑαυτοῖς ἔκ εἰσι συνειδότες.

§. 177.

„ Ὁμοίως μετ' αὐτὸν Πρωταγόραν ἀποφάνεται ἢ ὁ
 Ἐλβέτιος λέγωντας τὴν ψυχὴν συνίστασθαι εἰς τὰς αἰσθή-

vere; & essentias rerum, a posteriori siquidem calculum instituimus, omni respectu, hinc & nec a Deo ipso immutandas ob repugnantiam admittere cogimur; quoniam in ipsa vis cogitandi, ratiocinandique natura, immotisque ejus ex æternis legibus est situm. Quivissent sane præstantes hi viri hujusmodi, quæ defendunt, proferre in medium, si *Revelatio* illis prorsus foret ignota. Contra ex hac ideam *Dei Spiritus* quippe perfectissimi, atque intelligentissimi, feliciter hauriunt, eamque haud abnegant, summopere idcirco mirandum, quid sit, ecurrerem de anima pertinacius rejiciant. Admisso enim cogitandi vim materiamque esse in uno, eodemque subjecto compossibilem; quisnam me arguet erroris, si *Anthropomorphismi* sectator Deum, nescio quem, ex elementis conflatum; hinc materialem colam; etenim par pro cogitando in tali cum antedicto ratio militat. Contradictione igitur se se implicant; spiritui realitatibus omnibus compossibilibus, intelligentiaque summa instructo, prout ex eorum manat doctrina, materiale minime contrarietur; id, quod tamen negant, & pernegant. Quapropter ad quisquillas & aniles fabulas ea, quæ effutiunt, sunt releganda, eo, quod sibi met ipsi non consent; adeoque in refellendis id genus diceritis operam nos existimamus perdere. In uno enim stabiliendo *Revelatio* ab iis dignoscitur, ac quoad aliud nulla freti ratione perfricta fronte eandem respuunt.

§. 177.

Helveticus, Protagoræ fors non immemor animæ sedem ipsa creat sentium organa; unum idemque esse, ut-

σεις, ὅτι δηλαδή ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε, παρὰ μόνον αὐτὴ ἡ αἴσθησις· ὁθεν ὑλικὴ ἢ ἀπολύτως φθαρτὴ ἢ θνητὴ· διὰ τῆτο ἔλεγεν, ὅτι ἡ ψυχὴ τῷ ἀνθρώπῳ δὲν διαφέρει ἀπὸ τῆν ψυχὴν τῶν ἀλόγων ζῶων ὁμοιωδῶς, ἀλλὰ κατὰ βαθμὸν· ἐπειδὴ αἱ συνίσταται ἡ ψυχὴ εἰς τοὺς ὄργανισμὸν τῶν αἰσθήσεων, ὅπῃ εἶναι ὑλικά, βίβια δὲν διαφέρειν παντελῶς, αἱ λογικαὶ ψυχὰ ἀπὸ τὰς ἀλόγων, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν ὄργανισμὸν, ὅτι ἐδῶ μὲν ὁ ὄργανισμὸς εἶναι λεπτότερος, ἐκεῖ δὲ χονδροτέρος· διότι ἢ ἐδῶ ὕλη, ἢ ἐκεῖ ὕλη, ἢ ἐδῶ αἴσθησις, ἢ ἐκεῖ αἴσθησις· εἰς ἀπόδειξιν δὲ, ὅτι ἔτω φροσιτ, ἄς φέρωμεν τὰ ἰδίῃ τῶ λόγια· (α) „λέγῃς εἰς τῷ λόγῳ μας „ ἔχομεν δυνάμεις, ἢ ἔπερ ἔτω θέμις ἐστὶ εἰπεῖν, δύω „ δυνάμεις παθητὰς, ὡς ἡ ὑπαρξίς κοινῶς γνωσῆ εἶναι· „ ἡμῖν ἐστὶ δύναμις τῷ προσλαμβάνειν τὰς διαφοροὺς „ εἰτυπώσεις, ὅπῃ εἰς ἡμᾶς τὰ ἐξωτερικὰ ἀποτελεῖται „ ἀτικείμενα, λέγεται δὲ αἴσθησις φυσικὴ· ἢ δὲ ἐστὶ „ δυνάμεις τῷ διαφυλάττειν τὰς εἰτυπώσεις, ὅπῃ τὰ „ ἀτικείμενα εἰς ἡμᾶς παρήγαγον, ἢ λέγεται μνήμη· „ ἐστὶ δὲ μνήμη ἕδῃ ἄλλο, εἰμὴ συνεχῆς αἴσθησις, καὶ „ περ ἀδενεστέρα· Ἀπὸ ἐδῶ βλέπει, ὅτι ὅλας τὰς δυνάμεις τῷ ἀνθρώπῳ τὰς ἀνάγει εἰς τῆν αἴσθησιν ἢ ἐπομένως ἢ αὐτὴν τῆν ψυχὴν· αἱ αἰσθήσεις δὲ εἰς τῆν ὕλην ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῆς· ὁθεν ἐρεῖς ὅτι τῆν ψυχῆς ὑλικὴ ἢ ἀπολύτως φθαρτὴν ἀποφαίνεται· Τὰ ἐπέμειν δὲ αὐτῷ λόγια δεικνύειν τῆν κατὰ βαθμὸν διαφορὰν τῆν μεταξὺ τῶ λογικῶ ἢ ἀλόγων ζῶων, ἀποφαίνεται δὲ ἔτω (β)· „ πᾶσα κρῖσις ἕδῃ ἄλλο ἐστὶν, εἰμὴ αἴσθησις· ἢ κατωτέρω σαφέστερον λέγει· (γ) „ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀνάσσει „ ται

(α) Διάλ., Ι. Κεφ. Ι.

(β) Ἀυτόδι.

(γ) Ἀυτόδι.

utrumque perperam statuens. Quocirca materialitas, corruptibilitas, moriendique necessitas ab anima hominis sunt inseparabiles, & inde animas brutorum inter, atque hominum differentiam specificam inficiatur, easque gradu tantummodo a se invicem vult distingui. Posito enim animæ energiam totam quantam cum organorum sensoriorum, quæ profecto corpora sunt, conformatione esse consolidatam, animas inter ratione dotatas, easque pecudum diversitatem non aliam, ni organizationis magis, minusque subtilis intercedere, extra omnem plane dubitationis aleam est positum: materiam etenim & sensum utrinque reperies. In confirmationem horum opportunum erit attendere ad dicentem: (a)

„ Dices: in nobis habemus facultates, aut si ita dices, re fas est, duas potentias passivas, quarum existentia communiter nota est. Una est potentia recipiendi diversas impressiones, quas in nobis exteriora efficiunt objecta, vocatur autem *Sensibilitas physica*.

„ Altera est potentia conservandi impressiones, quas in nobis objecta produxerunt, & appellatur *Memoria*,

„ Est autem *Memoria* nil aliud, nisi continuata sensatio, licet debilior. Homines vero, atque bruta quoad magis tantum & minus, id est gradu a se invicem sibi distingui, ex hisce ipsius verbis colligimus:

(b) „ infero ego, inquit, quod omne iudicium nil aliud sit, quam sensatio. — — In homine reducuntur omnia ad sensationem. Quibus luculentissime cuncta propemodum utraque inter excluditur diversitas, retenta unice ea, quam varia sensationum extrin-

seca-

21 ται ἅπαντα πρὸς τὴν αἰδοῦσιν· ὅθεν ἕδμετρία διαφο-
 22 ρὰ μεταξύ τῆ ἀνδρώπε καὶ τῆ κτήνης, εἰμὴ ἢ ἐξωτερικῇ
 1 αἰδοῦσις· ὡς ἀκύνωμεν δὲ καὶ τὴν ἀπόδειξιν· 21 ἀνίσως ἢ
 22 φύσις ἀντὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν λυγρωδῶν δακτύλων τῆς
 22 βραχίονός μας εἰς πόδας ἵππων ἤθελε σχηματίσει, τίς
 22 ἀμφιβάλλει, ἔτι οἱ ἄνθρωποι ἄνευ ἄρθρων, ἄνευ ὀ-
 22 κων, ἄνευ ὀπλων κατὰ τῶν κτηνῶν, μόνον ἤθελαν
 22 ἐπιμελεῦνται εἰς τὴν τροφήν τῶν ληπτέων ζώων, καὶ εἰς
 22 τὴν φυγὴν τῶν θηρίων, καὶ ἤθελαν περιπλανῶνται εἰς
 22 τὰς ἐρήμους, καὶ εἰς τὰ δάση, ὡς ἀντὶ τὰ ζῶα ὅπῃ φεύ-
 22 γου; καὶ κατατέρω λέγει (α)· 22 αὕτη εἶναι ἢ δια-
 22 φερὰ τῶν ὀργανισμῶν μεταξύ τῶν χειρῶν μας, καὶ τῶν
 22 ποδῶν τῶν ζώων· — — Ἐπειδὴ τὰ ὄργανα τῶν ζώων
 22 σερῶνται ἐκείνης τῆς ἐπιληθειότητος, εἰς τὸ εὖ ἐπιχει-
 22 ροῦν ἄλλα ὄργανα, διὰ τὰ εὖρεν τέχνας, αἱ ἐπὶ τῆς
 22 χεῖρας ὑποδέτου· ἐντεῦθεν ἐπιφέρει· 22 ἢ ζωὴ τῶν
 22 ἀλόγων ζώων κοινῶς εἶναι βραχυτέρα ἀπὸ τὴν ἰεδικὴν
 22 μας· ἐπειδὴ καὶ ἴσους παρατηρήσεις τὰ κάμνου δέν
 22 ἔμπορῶν, ὅθεν δέν ἔχου ἴσους ιδέας, καθὼς ὁ ἄν-
 22 θρωπος· Ἄρα ἂν ὁ Λύκος ἤθελε ζήσει ἑκατὸν πε-
 22 νήντα χρόνους ἤθελε εἶναι μεγαλιότερος Ποιητὴς ἀπὸ
 22 τὸν Ὀμηρον, καὶ μεγαλιότερος φιλόσοφος ἀπὸ τὸν
 22 Ἀριστοτέλην· ἐπιφέρει καὶ ἄλλη διαφορά· 22 τὰ κτήνη
 22 ὑπὸ τῆς φύσεως ὠπλιθῆσαι καὶ ἐνεδύθησαι κάλλιον
 22 ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, διὸ ὀλιγωτέρας πάσχου ἐνδείας, καὶ
 22 δυσκολίας, ἐντεῦθεν ὀλιγωτέρας εὐρέσεις ἔχουσι· ὅ-
 22θεν τὸ σκληρὸν δέριμα, καὶ τὰ ὀνύχια τῶν εἶναι αἰτία τῆς
 22 ἀγρυπίας τῶν· συζέγει καὶ ἄλλην διαφορὰν λέγων· 22 τὰ
 22 κτήνη μόνον φυγαδιυτικὴν σχηματίζουσι κοινωνίαν, ὡς
 22 πρὸς τὴν τῆ ἀνδρώπε, ὅς τις εἶναι ζῶον ἐπὶ τῆς γῆς
 22 πολ·

(α) Ἀντίθετι.

fœcarum discrimina inducunt. Audiamus demonstra-
 tionem: „ Si natura, ait, loco manuum & digitorum.
 „ flexibilium brachia nostra in pedes equorum formas-
 „ set, quis dubitat, homines sine artibus, sine do-
 „ mibus sine armis contra bruta, solum in nutrimen-
 „ torum capiendorum, & fugiendarum ferocium be-
 „ stiarum curam intentos inter sylvas, & deserta fu-
 „ gitivorum animantium instar circumerrare? & in-
 „ ferius, „ hæc omnis differentia organizationum inter
 „ manus nostras, & pedes brutorum; — — organa enim
 „ brutorum privant ea dexteritate necessaria ad instru-
 „ menta tractanda, & ad inveniendas artes, quæ sup-
 „ ponunt manus. Hinc adstruit: „ vita brutorum com-
 „ muniter brevior est nostra, quia tantas observatio-
 „ nes facere nequeunt, consequenter non tot habent
 „ ideas, quot homo. Belle! perbelle! Igitur secun-
 „ dum harum propositionum tenorem, dicere fas est;
 „ brutum quodpiam v. c. lupum annum ætatis centesi-
 „ mum, & ultra attingentem Mæonidem ipsum rari in-
 „ genii laude; Stagyritamque intellectus acumine & per-
 „ spicacia multis parasanguis antecedere, oportere. Ec-
 „ ce aliam differentiam! „ Bruta a natura melius ar-
 „ mata & vestita, quam homines, pauciores patiuntur
 „ indigentias, & molestias, hinc pauciores inventiones
 „ habent. Ecce aliam! Bruta nonnisi fugitivam for-
 „ mant societatem, respectu hominis, qui est multi-
 „ plicatum animal super terram. . . . „ Quo plus au-
 „ tem species animalis, quod observationis est capax,
 „ multiplicata, eo pluribus abundat ideis, & Spiritu.
 „ . . . „ Quod si igitur has differentias omnes in prin-
 „ cipio

„ πολλαπλασιασμένοι. — — Όσον δὲ μάλλον τὸ εἶδος
 „ τῆ ζωῆς, ὅπερ εἶναι δεκτικὸν παρατηρήσεων, πολλα-
 „ πλασιασμένον εἶναι, τόσοι περισσοτέρως ἰδιῶς ἔμπο-
 „ ρεῖ, ἢ πνεύματος. — — Ἄν λοιπὸν πάσας ταύτας
 „ τὰς διαφορὰς ἐν τῇ φυσικῇ ἀρχῇ τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ
 „ κτήνῳ συζύξωμεν, ἠδέλαμεν βέβαια ἠμπορέσει νὰ
 „ ἐρμηνεύσωμεν, διὰ τί ἡ αἰσθησις ἢ ἡ μνήμη, ὅπῃ εἴ-
 „ ναι κοινὰ δυνάμεις ἢ εἰς τὰ κτήνη, ἢ εἰς τὸς ἀνθρώ-
 „ πους, εἰς τὰ κτήνη εἶναι ὡσαύτιστα δυνάμεις. Καὶ
 „ αὗται εἰσὶν αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ κτήνῳ
 „ κατὰ τὸν Ἐλβέλιον. „

§. 178.

„ Ἄλλ' ἠδελέ τις εἶπῃ τῷ Ἐλβετίῳ ἔτιως, εἰμὲν ἢ
 „ ὑποδέτερος τῆς ψυχῆς ὑλικῆς, δηλαδὴ ἀποτελεσματὸς τῆς ὕ-
 „ λης, διὰ τί τόσοι ἀγωνίζεσθαι νὰ ἀποδείξῃς, ὅτι ἕσιω-
 „ δῶς δὲν διαφέρει, ἀλλὰ κατὰ βαθμὸν ἀπὸ τὴν ψυχῆς
 „ τῶν κτηνῶν; εἶδὲ ἢ ὑποδέτερος τῆς ψυχῆς ξιχωριστὸς ἕ-
 „ σίαν τῷ σώματι ἢ αὐτῷ, διὰ τί ματαίως κοπιᾷς
 „ νὰ ἀποδείξῃς, ὅτι κατὰ βαθμὸν διαφέρει, ἢ ἔχει ἕσιω-
 „ δῶς; ἐπειδὴ ἐκεῖ ὅπῃ εἶναι περισσότεροι δυνάμεις, πρέ-
 „ πει νὰ εἶναι ἢ ἡ διαφορὰ ἕσιωδης, ἢ ὅτι λογῆς εἶναι
 „ τὰ ὄργανα, τοιαῦται πρέπει νὰ εἶναι ἢ αἰ. δυνάμεις, καὶ
 „ ἀνάπαλιν, διὰ νὰ εἶναι συμφωνία ἢ ἁρμονία· ἀλλ' ἰδὼ
 „ δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ τὸν ἀναιρέσωμεν, ἀλλὰ μόνον νὰ
 „ τὸν φανερώσωμεν, οὐκ ἔστιν ἔτι ἔτι. διὸ τὰ ἔως ἰδὼ
 „ ῥηθέντα ἀρκῶν πρὸς σαφήνειαν καὶ ἀπόδειξιν τούτου,
 „ ὅτι δηλαδὴ εἶναι Ὑλικὸς δηλαδὴ Ματερια-
 „ λίστας. „

„ cipio physico hominis & bruti combinamus, expli-
 „ care poterimus, quare sensibilitas & memoria, quæ
 „ sunt facultates hominibus, & bestiis communes, in
 „ his postremis quasi steriles sint potentiz. Hæc quî-
 dem hominem inter & brutum Helvetius excogitavit
 differentias.

§. 178.

Jure, meritoque optimo exprobrare auit Hel-
 vetio: sin ex suppositione tua anima sit materialis,
 conspirantiumque materiæ elementorum productum;
 occur in demonstrando, essentialem quemdam homi-
 nem inter & brutum characterem distinctivum nequic-
 quam quæri, omnem moves lapidem? sin vero animam
 aliam a corpore; materieque substantiam conjicis; quid
 est, quod frustraneum in modum te torques; cum eam
 gradualem differentiam solum invictam sistere conni-
 tare? Indubie radicale potentiarum inter duo discrimen
 ejusmodi quoque principiorum secum trahit; &
 qualis organorum structura, talis quoque facultatum
 existat habitus, & contra, quæ ordinata operationum
 harmonia prætendit. Verum errata viri revelare hoc
 loco nequaquam nobis est propositum, exhibere mo-
 do mentis ipsius sententiam mentis sumus; & hætenus
 dicta ad intelligendum, famosæ eum materialistarum
 sectæ adnumerandum, nobis videntur sufficere.

§. 179.

„ Τῆς αὐτῆς γνῶμης εἶναι ἢ ἄλλοι πολλοὶ νεώτεροι Φιλόσοφοι, τὴν ἑπομένην ἀφίνομεν διὰ δύο αἰτίαι· πρῶτον, διὰ τὸ μὴ ἰκτείνωμεν καταπολεῖν τὴν ὑπόθεσιν, ἢ δεύτερον, ἐπειδὴ ἢ δὲν ἔχον τόσῃν ἰπέληψιν τὰ συγγράμματά των εἰς τὴν νενεχίς ἢ πεπαιδευμένους· μετὸ τὸ νὰ ὑπερασπίζωνται τὰς παλαιὰς δόξας τῶν Φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ Τμήματι δέδεικται, αἱ ἑποταί τσοάκις ἐπατελήφθησαν, ἢ ἂν πάλιν ἐπιναληφθῶν, βέβαια ἀηδίαν προξενῶν. „

§. 180.

„ Ἐως ἐδῶ λοιπὸν εἶπαμεν περὶ αὐτῆς τῆς Ψυχῆς κατ' Ἀποκάλυψιν, Ἱστορικῶς περὶ τῆς μεταβολῆς αὐτῆς, ἢ Φιλοσοφικῶς· τῶρα δὲ ἂς εἰπῶμεν διὰ βραχείως ἢ διὰ τὰ μέρη αὐτῆς τῆς Ψυχῆς Φιλοσοφικῶς, δηλαδὴ τὰς δυνάμεις αὐτῆς. „

§. 181.

„ Ὅσοι λοιπὸν Φιλόσοφοι ὑποδέταν τὴν Ψυχὴν πεχωρισμένην τῷ σώματος, εἶναι τῆς ἐπομένης Γνώμης περὶ τῶν μερῶν τῆς Ψυχῆς ἢτοι δυνάμεων, καθὼς ὁ Πλάταρχος λέγει (α)· „ Πυθαγόρας, Πλάτων, κατὰ μὲν τὸν ἀνωτάτω λόγον, διμερῆ τὴν Ψυχὴν· (τὸ μὲν γὰρ ἔχει λογικόν, τὸ δὲ ἄλογον) κατὰ δὲ τὸ προσεχές καὶ ἀκριβές, τριμερῆ· τὸ γὰρ ἄλογον διαιρεῖται εἰς τὰ τὸ θυμικόν, ἢ ἐπιθυμητικόν· οἱ Στωϊκοὶ ἐξ ὧν με-
„ ῶν

(α) Πλάταρχ. περὶ τῶν Ἀρεσκόντων. τοῖς Φιλοσόφ.
βιβλ. δ'.

§. 179.

Possemus hic perlongum recenciorum eadem opinantes inire numerum, aut quos nobis fiximus limites id vetant, tum, ut ne inceptum nostrum excrescat in opus admodum voluminosum, tum quod illorum scripta hoc tempore jam in gloria Eruditorum manus nec contrescant. Namque obsolescent philosophorum Græcorum tam crebro recoctas hypothesas ad nauseam usque in medium adferunt.

§. 180.

In eorum, quæ hæctenus de anima proposuimus, perquisitione, hac incessimus permanenter via, ut oculari irretorto *Revelationem* fidelissime Ducem sequeremur, & multiplices, quas tulit, mutationum vicissitudines historice, atque philosophice percurramus. Paucula nunc adhuc lectoribus exhibere lubet, quæ quidem eo valent; ut & philosophorum de partibus animæ intellectualibus, ut ajunt, id est ipsius facultatibus recte, perperamve dijudicata innotescant.

§. 181.

Qui animam nihil corporei, materiæque habentem affirmant, ejus de partibus, seu viribus sequentem in modum arbitrantur; velut memorat Plutarchus: (a)
 „ Pythagoras, Plato secundum supremam rationem duas
 „ partes ei assignant, quarum una ratione sit prædita,
 „ altera ejus experta, sive bruta. Secundum propin-
 „ quam autem, & subtiliorem rationem tres: dividunt
 „ enim

(a) De placit. philos. lib. IV.

,, εἰς τῶν φασὶν συνεστάναι; πέντε μὲν τῶν αἰσθητῶν, ὄρα-
 ,, τικῆ, ἀκυστικῆ, ἰσφρητικῆ, γυριστικῆ, ἀπλικῆ· ἔτι
 ,, δὲ βωητικῆ, ἐβδόμη σπερματικῆ, ὀγδόη αὐτῆ
 ,, τῆ ἡγεμονικῆ, ἀφ' ἧς ταῦτα πάντα ἐπιτέτακται διὰ
 ,, τῶν οἰκείων ὀργάνων προσφερῶς ταῖς τῆ πολυπόδος
 ,, πλικτάναις. Ὅσοι δὲ ὑποδέχονται ὑλικὴν τὴν Ψυχὴν,
 ,, εἶναι ταύτης τῆς γνώμης, ὡς ὁ αὐτὸς Πλάτωνος λέ-
 ,, γει (α). ,, ὁ Ἐπίκουρος διμερῆ τὴν Ψυχὴν, τὸ
 ,, μὲν λογικὸν ἔχουσαν ἐν τῷ θώρακι καθιδρυμένην,
 ,, τὸ δὲ ἀλογον καθ' ὅλην τὴν σύγκρισιν τῆ σώματος
 ,, διεσπαρμένην· ὁ δὲ Δημόκριτος πάντᾳ φησι μετέχειν
 ,, Ψυχῆς ποιῆς, ἢ τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων, διότι αἰ-
 ,, διαφανῶς τινὸς θερμῆ ἢ αἰσθητικῆ μετέχει τῆ πλείσ-
 ,, τος διακτεομένη· ὁ δὲ Ἐλβέτιος διμερῆ εἰς τὴν Αἰ-
 ,, σθησιν, ἢ Μνήμην, ὡς εἴρηται· οἱ λοιποὶ δὲ νεώ-
 ,, τεροι Φιλόσοφοι, ὅπερ ὑποδέχονται τὴν Ψυχὴν αἴθλον,
 ,, διμερῆ ταύτην ἀποφαίνονται, δηλαδὴ δύο δυνάμεις ἔ-
 ,, χουσαν, παραστατικῆς, ἢ βουλευτικῆς, καθὼς εἶναι ὁ
 ,, Λαϊβνίτιος, ὁ Οὐέλφιος, (β) ἢ ἄλλοι· ἡ βουλευτικὴ
 ,, ὅμως, ἂν ὀρθῶς θεωρηθῆ, δὲν εἶναι δύναμις, ἀλλὰ ἀ-
 ,, ποτέλεσμα τῆς παραστατικῆς δυνάμεως· ἢ ταῦτα περὶ
 ,, τῶν μερῶν ἤτοι δυνάμεων τῆς Ψυχῆς. ,,

§. 182.

,, Καθὼς ἔν περὶ Ψυχῆς ἢ τῶν μερῶν αὐτῆς
 ,, διάφοροι δόξαι εἶναι, ἔτι ἢ περὶ τῆς ἕδρας τῆς Ψυ-
 ,, χῆς ἢ μοῆς. Ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν λήγουσιν τὴν Ψυχὴν
 ,, εἶναι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἄλλοι δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ
 ,, ἄλλοι εἰς ὅλον τὸ σῶμα ἐγκεχυμένην, ἢ ἄλλοι ἄλλως,
 ὡς

enim brutam in iræ, & in cupiditatibus deditam. Stoici ex octo partibus componunt animam : quinque sensibus, visu, auditu, olfactu, gustatu, tactu; sexta vocali, septima feminea, octava ea, quæ principatum obtinet, & a qua reliquæ omnes dispositæ sunt suis quæque instrumentis, convenienter flagellis polypii. Qui e contrario animam ex materia coaluisse profiteri non erubescunt, de animæ partibus secundum eundem Authorem ita opinantur: (a) Democritus Epicurus bimembrem faciunt animam, cuius pars rationis compos in pectore sita sit, bruta per totam corporis concretionem diffusa. Democritus porro omnia ait quamdam habere animam, etiam cadavera, quod hæc semper perspicue aliquid obtineant caloris & sensus majori parte exspirata. Ab Helvetio binæ ipsi partes adscribuntur sensus nempe & memoria. Recentiores animam spiritualem probare conantes, vi repræsentativa universi secundum situm corporis, appetitivaque eandem præditam adseverare non dubitant, quo de genere Leibnitius, Wolfius, (b) atque plerique sunt alii. Quum tamen dabilis illa inclinandi vis, re maturius expensa, repræsentativæ correlarium potiori jure sit indigitanda. Hæc de animæ partibus.

§. 182.

Quemadmodum de animæ natura, ejusque partibus judicata longissime a se se invicem recedunt, hæud secus res se habet; si de animæ in corpore vera sede instituitur quæstio. Nonnulli quoddam cerebri punctum ejus habitaculum pronunciant; dum alii in pe-

A a 2 :

ctore

(a) Loc. cit.

(b) Wolf. psych. empir.

ὡς ὁ Πλάταρχος μαρτυροῦ. (α) Ὅσοι δὲ εἰς τὸν ἐμφε-
 κέφαλον λέγουσιν ἔχουσιν αἰτίαν τὴν τῶν αἰσθητικῶν νευ-
 ρῶν εἰς αὐτὸν ἴσωςιν ὅσοι δὲ εἰς τὴν καρδίαν τὴν ἀρ-
 χὴν τῆς κινήσεως τοῦ αἵματος ὅσοι δὲ εἰς ὅλον τὸ
 σῶμα, εἶναι ἡ αἰσθησις αὐτὴ αἰτία ἕπειδι ἢ εἰς ὅλον
 τὸ σῶμα εὐδὺς αἰσθανόμεθα.

§. 183.

„ Ἀνὸ λοιπὸν ἠδύλαμιν θεωρήσει μετὰ προσοχῆς
 ταύτας τὰς διαφορὰς γνώμας περὶ τῆς λογικῆς Ψυχῆς,
 βέβαια θέλομεν εἶρη τὸ αἴτιον τὴν παράβασιν τοῦ Πόσιν
 ἐκείνου, ὅπῃ ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι γέθεται ἁ λαβόντες
 γὰρ οἱ ἄνθρωποι ταύτην τῆς ἰδέας ἐκ τῆς Ἀποκα-
 λύψεως δὲν ἠδύλησαν εἰς τὴν πιστεύου καθαράν ἢ γνη-
 σίαν, ἀλλὰ συμμίζαντες ἢ ἰδὼ τὸν ἀλαζόνα νῦν των,
 εἰς καιρὸν ὅπῃ αὐτὴ ἡ ἰδέα εἶναι ἕπερ αὐτὸν, ἕκαμα
 ἕνα κωπεῶνα, ἢ ἀντι εἰς εὐγεν εἰς τὸ φῶς, ἕπεσον εἰς
 τὸ σκότος, ὡς ἤδη τεθεώρηται ἢ ἀντι εἰς φθάσιν εἰς
 μείναν ἕσυχον, ἕταράχθησαν, ἢ ἕσυγχισθησαν, ἢ αἰ-
 τι εἰς νικήσιν ἐνικήθησαν ἕθου μακάριοι οἱ τῆ θείᾳ
 Ἀποκαλύψει ἕμμένοντες, ἢ τῆ πίσει ὡς φωτι ἕπερλάμ-
 πρη φωτιζόμενοι, ἕπολαμβάνοντες διὰ τέτων τὴν ἕσυ-
 χίαν ἢ ἀταραξίαν τοῦ Πνεύματος, ἐν ἡ συνίσταται ἡ
 Ἀληθῆς Εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου „

§. 184

(α) Ἀντιθῆσι.

Store eam esse opinantur sitam, & iterum alii per totam corporis massam dispersam volunt, atque alii, Plutarcho testante aliter. (a) Primi hypotheseos rationem secundum ipsos haud refellendam in fibrillarum nervearum sensuum organa conformantium arctissima in cerebro unitione se reperire gloriantur; secundi initium in corde sanguinis motus; & tertii demum in qualibet corporis parte continua causam statuti adferunt sensibilitatem.

§. 183.

Harum tantopere adversus se pugnantium opinionum de rationis compote anima, eas siquidem accuratiori mentis trutina præponderare juvat, transgressionem illius aliò indicat: loco *quanti*; facilius dignoscemus fontem; genuinum enim hunc, & illibatam a *Revelatione* derivatum conceptum vana mentis arrogantia, elati mortales haud erubere adulterari; eo quod illius viribus vel maxime intentis, nullo penitus pacto queat obtineri. Hinc ideis eum adventiis magno numero fecere confusam, & a luce splendescenti recedentes in spississimarum tenebrarum illapsi misere sunt horrores; quiete itaque tranquillitateque frui cupientes mentis plexi sunt caligine, atque vincere tentantes turpiter succubuere. Quam ob rem in divina *Revelatione* acquiescentes, in eaque inconcusse persistentes, fideque lumine tanquam supernaturali illustrati, dicendi sunt beati; quippe fructus ejusdem optatissimus gignitur inde tranquillus animus, in quo uno perdurabilis hominis felicitas agnoscitur.

§. 184.

„ Ἐως ἰδῶ λοιπὸν πεπραγμέναι περὶ Ἀθανασίας τῆς λογικῆς Ψυχῆς, τῶρα δὲ ἀνάγκη εἶναι νὰ εἰσχωρέσωμι καὶ εἰς τὸ τρίτον καὶ τέταρτον μέρος, περὶ Ἀντιδόσεως καὶ Ἐλευθερίας τῷ ἀνθρώπῳ, τὰ ὅποια ἐκ τῶν εἰρημέων δὶα κρέμονται κατὰ πάντα, ὥστε τῶν πισόντων, ἀνάγκη εἶναι καὶ αὐτὰ νὰ πείσῃ, ἢ καὶ μεταβληθῶν. „

§. 184.

Posteaquam de *Animæ* rationalis vita perpetua copiosius sane disseruimus; pede inoffenso ad ulteriora *Remunerationem* nempe pergimus, hominisque *Libertatem*, quæ cum superioribus tam arcto connexa sunt vinculo, ut corruentibus illis & hæc corruant, sit necesse. vel his mutatis, & illa mutantur.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ & ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Π Ε Ρ Γ

ΤΙΜΩΡΙΩΝ ΚΑΓ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΜΕ- ΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ, ΔΗΛΑΔΗ ΠΕΡΓ ΑΝΤΙΔΟ- ΣΕΩΣ ΚΑΓ ΠΕΡΓ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

§. 185.

„ **Α**ρ' ἔλοιπόν εἰς τὸ πρῶτον τμήμα καὶ δεύτερον
τιθίσονται περὶ ὑπάρξεως Θεῦ, καὶ Ἀθανασίας τῆς
λογικῆς Ψυχῆς, ὅτι ἀδύνατον εἶναι αὐτῶν ἡ ἰδέα
δὲ τῆ λόγου νὰ εὐρεθῆ καὶ νὰ ἀποδειχθῆ· εὐκολα τῶρα
δίλει θεωρηθῆ, καὶ εὐκολώτερα δίλει ἀναιρεθῆ καὶ ἡ ἰδέα
τῆς μετὰ θάνατον Ἀντιδόσεως, καὶ τῆς Ἐλευθερίας
τῆ ἀνθρώπου, τὰ ὅποια κρέμονται ἀπὸ τὰ πρῶτα· ἐ-
πειδὴ ὅμως ἡ Ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται
τῆ Ἀντιδόσει ὅπως, ὡς τῆ ἰνός πισόντος, καὶ τὸ
ἄλλο εἰσάγη εἶναι νὰ πείσῃ, διὰ τῆτο ἀμφω ἰδῶ θεω-
ρῶνται· καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐλευθερία εἶναι θεμέλιον τῆς ἀν-
τιδόσεως, διὰ τῆτο πρέπει νὰ προτεθῆ, ὡς ἐπὶ τῆ-
της καλῶς θεωρηθείσης, καὶ ἀναιρεθείσης, εὐκολον δίλει
ἀναιρεθῆ ὅσοι καὶ ἡ μετὰ θάνατον Ἀντιδόσις, ὅτι
δηλα·

SECTIO TERTIA ET QUARTA.

DE

POENIS ET PRÆMIIS POST MOR- TEM FUTURIS, SCILICET DE REMUNE- RATIONE ET LIBERTATE HOMINIS.

§. 185.

Postquam in prima, & secunda Sectione argumenta pro *Existentiâ Entis* extramundani, & *Immortalitate Animæ* humanæ sola ratione fundata satis, ut opinor, in examen vocavimus, nec ullum eorum debitam periclitationem sustinere vidimus; facillimum nunc est refutare *Remunerationem vitæ futuræ*, & *Libertatem Animæ humanæ*, quæ ab antecedentibus dependent. Cum autem *Libertas Animæ humanæ* tam arcto nexu conjuncta sit cum *Remuneratione*, ut una labente alteram quoque labi sit necesse; propterea in hac Sectione utramque simul considerabimus. Et quidem primo

loco

δηλαδή τῆς Ἀντιδόσεως ἡ ἰδέα διὰ τῆ λόγου διὲ ἡμ-
πορεῖ νὰ ἐνεργῆ, ἢ νὰ ἀποδειχθῆ. »

§. 186.

» Πρὸ τῆ διὲ νὰ ἰσρίσωμεν τῆς Ἐλευθερίας, ἢ
ὑπεροχῆ νὰ ἀναιρέσωμεν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Φιλοσόφων,
πρέπει νὰ πρεδίσωμεν αὐτὰς τὰς τρεῖς προτάσεις ὡς
ἀξιώματα ἢ λήμματα. Πρώτη λοιπὸν εἶναι, ὅτι καμ-
μία πράξις δὲν γίνεται χωρὶς ἀποχωρῶντα λό-
γου, τῆτεςι χωρὶς τὸ ποιητικὸν αἷτιον· δεύτερα δὲ
εἶναι, ὅτι ἡ ψυχὴ πάντοτε ἐνεργεῖ κατὰ τὰς ἰ-
δέας, δηλαδή παρασάσεις, τῆτεςι διὰ νὰ ἐνεργήσῃ
τὶ πρέπει πρότερον νὰ παρασῆσῃ· καὶ τρίτη εἶναι
αὕτη, ὅτι ὅλαι αἱ παρασάσεις μας εἶναι προσει-
λημμένα ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων·
ταῦτα ἢ ἀλλῶ εἶναι ἀποδειγμένα, ἢ αὕτη ἡ περὶ τὰ
μαρτυρεῖ, ἢ ὅποιος ἠθέλε τὰ ἀρεθῆν πρέπει νὰ εἶναι ἡ
Ἐνδοσιασῆς, ἢ ἔξω φρενῶν, με τὸν ὅποτον ἔτε ὀμι-
λῶμεν. »

§. 187.

» Διὰ τῆς Ἐλευθερίας (ἀν ὀρεθῶς θεωρηθῆ)
ἐνοῶμεν ἐκείνην τῆς δύναμιν τῆς λογικῆς Ἰποτάσεως,
δι ἧς ἡμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ἀνευ ποιητικῆ ἐξωτερικῆ αἰ-
τίε, δηλαδή ἐτζι, ὅπῃ αὕτη νὰ εἶναι ποιητικὸν αἷτιον τῆς
πράξεως ἢ τοῖ τῆ ἀποτελέσματος. »

§. 188.

» Τῆτος ὁ ὀρισμὸς βίβαια δάλει φωνῆ εἰς τοὺς
περισσοτέρους, ὅπῃ συνηθῆσιν τῆς ὀρισμῆς νὰ κρίουν κα-
τὰ τὰς προλήψεις τῶν ἄλλων, ἢ ὄχι κατὰ τῆ φύσιν
αὕτη

loco *Libertatem*, secundo *Remunerationem* refutabimus, quia illa est fundamentum hujus.

§. 186.

Antequam *Libertatem* definiamus, & argumenta philosophorum refutemus, hæ tres propositiones ut cotidem axiomata & lemmata, præmittendæ sunt, ut facilius dijudicare possimus, ex qua parte stet veritas pro vel contra libertatem. Sunt vero sequentes. Prima. Nulla actio fit sine ratione sufficiente scilicet sine causa efficiente. Secunda. Anima semper agit secundum ideas: id est, repræsentationes, hoc est, ut quidquam agat, debet illud prius sibi repræsentare. Tertia denique propositio est hæc. Omnes nostræ repræsentationes dependent ab externis objectis. Hæc & alibi sunt demonstrata, & ipsa experientia testatur, & ille, qui unam alteramve in dubium vocare, vel plane negare vellet, *Entbusiasta* sit oportet, vel mente motus, quibuscum nullus nobis est sermo.

§. 187.

Per *Libertatem* intelligo illam vim animi, qua is agere posset sine externa efficiente causa, scilicet ut ipse sit efficiens causa actionis.

§. 188.

Hæc definitio certe plerisque, qui præjudiciis acti sine omni prorsus discussione aliorum definitiones amplecti consueverunt, non arridebit. Verum si naturam

αὐτῷ τῷ πράγματι, σφαιερὸς ἂν ὅμως ἤθελοι ἀνα-
λύσει ἀπαξ τὰς ἰδίας, ὅπῃ ἔχει, βέβαια θέλει τὸν ἔν-
ση σύμφωνον μετ' αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς Ἐλευθερίας,
ἢ συναδόντα μετ' ὅλης τῆς κανόνας τῆς Λογικῆς. »

§. 189.

» Ἀς προσαρμόσωμεν λοιπὸν αὐτὸν τὸν ὀ-
ρισμὸν εἰς αὐτὰς τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, διὰ
να ἰδῶμεν, ἂν ἐλευθερία πεπρόικηται, ἀναλύοντας μόνον
μὲν πράξιν τῷ ἀνθρώπῳ. Βλέπομεν λοιπὸν, ὅτι ὅταν θέ-
λη τις νὰ γράψῃ, πρέπει νὰ παραστήσῃ τι, διὰ νὰ δι-
λήσῃ ὅτι ἐπειδὴ ἢ ἡ δίλησις εἶναι ἀποτελεσματὸς τῆς παρα-
στάσεως ὅτι παραστάσις δὲ ἐκείνη εἶναι ἰδέα, ἢ ἰδέα πρέ-
πει νὰ εἶναι ὁμοίωσις ἐκ τῶν ἔξω ἀντικειμένων λεφθερία,
κατὰ τὰ ἀιωτέρω ἀξιώματα ὅθεν τὰ ἔξω ἀντικείμενα
εἶναι ποιητικὸν αἴτιον, ὅπῃ ἐποίησαν διὰ νὰ γράψῃ ὅ-
τι δὲ ἐξεναντίας δὲν θέλει νὰ γράψῃ, πρέπει πάλιν νὰ
ἔχῃ παράστασιν ὅτι ἐπειδὴ ἢ ἡ δίλησις ἢ ἡ μὴ δίλησις
εἶναι ἀποτελέσματα τῆς παραστάσεως, ἢ παραστάσις δὲ
εἶναι ἰδέα, ἢ ἰδέα δὲ εἶναι ὁμοίωσις, ὅπῃ ἀπὸ τὰ ἔξω
ἡμῶν ἀντικείμενα διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐλήφθη, ἄρα καὶ
διὰ νὰ μὴ γράψῃ πάλιν χρειάζονται τὰ ἔξωτερικὰ ἀν-
τικείμενα ὅτι ἄνθρωπος λοιπὸν ἔτε νὰ πράξῃ τι, ὅτε
νὰ μὴ πράξῃ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ποιητικὸν αἴτιον, ἢ ὅ-
τι αὐτὸς δὲν εἶναι ποιητικὸν αἴτιον, ὅτι ἐλευθερὸς ἡμ-
πορεῖ νὰ λέγηται, ἢ ἰσομέτως ὅτι Ἐλευθερίαν ἡμ-
πορεῖ νὰ ἔχῃ, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς Ἐλευθερίας. »

§. 190.

» Αὐτὸ λοιπὸν τὸ βήθει ἐπιχειρήματα εἶναι ἰκανὸν εἰς
τὸ νὰ ἀναίρησθ' ὅλα τὰ τῶν φιλοσόφων ἐπιχειρήματα, ὅ-
που

turam rerum potius sequi, quam auctoritatem consue-
vissent; invenirent profecto, meam definitionem & na-
turæ *Libertatis* convenientem, & cum omnibus regulis
Logicæ conspirantem.

§. 189.

Applicemus hanc definitionem, ipsis actionibus
humanis, ut adpareat, an homo *Libertate* sit præditus,
nec ne. Resolvamus ergo actionem quandam huma-
nam v. g. *Scriptionem*, ut videamus, quomodo &
oriatur & perficiatur. *Experientia* teste cognoscimus,
repræsentationem semper præcedere oportere volitioni:
impossibile est enim aliquid velle sine præcedente re-
præsentatione. Volitio enim effectus est repræsentati-
onis. Cum vero effectus existere non possit sine sua
causa; quare nec scriptio existere potest sine repræsen-
tatione ejusdem. Repræsentatio vero utpote idea cum
nil aliud sit, quam similitudo ab externis objectis ac-
cepta; ideo recte dici potest, substituendo unum in
locum alterius, *scriptionis* causam efficientem remotam
esse ipsa objecta externa. Idem dicendum de contra-
rio, sive ut aliquis scribere nolit. Anima ergo nec
scriptionis, nec *omissionis* causa per se efficiens est.
Quod si ita est, nec *libertate* gaudet. Non enim illam
vim habet sese determinandi sine externa causa, quæ
ad essentiam *Libertatis* pertinet, ut superius diximus.

§. 190.

Hoc argumentum sufficit ad refutandas omnes obje-
ctiones adversariorum, quæ præcipue huc reducuntur:
ostendere enim conantur hominem etiam positis omnibus

ad

ποῦ τῆς Ἐλευθερίας ὑπερασπίζονται· δηλαδή τὸ ἀπὸ τῆς μετανοίας λαμβανόμενοι, ἢ ἀπὸ τὸ ἐναντίον δύνασθαι πράξαι τεθέντων πάντων πρὸς τὸ ποιεῖν, ἢ μὴ· ἐπειδὴ δὲ νὰ πράξῃ τὸ ἐναντίον, πρέπει νὰ παραστήσῃ τι, διὰ νὰ παραστήσῃ, πρέπει νὰ ἔχῃ ἰδέαν, διὰ νὰ ἔχῃ ἰδέαν, πρέπει νὰ προσλάβῃ τι, διὰ νὰ προσλάβῃ τι, πρέπει νὰ εἶναι ἔξω ἡμῶν ἀντικείμενα, ἄρα — — ὡσαύτως ἡ τῆς μετάνοιας ἀναιρεῖται· ἐπειδὴ οἱ ἀνδραποῖ, ὅπῃ μετανοοῦν διὰ τὴν κακὴν πράξιν, σοχάζονται, ὅτι ἡμπορεῖσαι τὴν ἀντίον νὰ κάμῃ, τῆτος ὁ σοχασμὸς δὲν ἡμπορεῖσε νὰ γένη χωρὶς ἰδέαν, ἢ ἰδέα ἐκ τῶν ἔξω, ἄρα — — · λοιπὸν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα ὅπῃ φαίνονται νὰ ὑπερασπίζονται τῆς Ἐλευθερίας, αὐτὰ τὰ ἴδια τῆ ἀναιρεῖται. »

§. 191.

» Ἄν δι' ἐρωτήσωμεν τῆς φυσικῆς Θεολόγου, (ὅπῃ ἀπὸ τὰ λόγια τῆς νὰ ἴδῃ ἀναιρέσωμεν) πέτερον αἰθεῖται κρίσεις δηλαδή ψῆφοι αἰώνιοι εἶσι ἢ ἀμετάβλητοι, ἢ χρονικοὶ ἢ μεταβλητοί; μᾶς ἀποκρίσονται ἢ μᾶς λέγουν τὸ πρῶτον· λοιπὸν ἂν εἶναι αἰώνιοι ἢ ἀμετάβλητοι, πρέπει ὅλα τὰ δεύτερα αἰτία ἔστι νὰ εἶναι ἠνωμένα, ὅπῃ τὸ ἐναντίον νὰ μὴ ἠθελῇ ἡμπορεῖσαι νὰ γένη, ὅταν τὸ ἐναντίον δὲν ἡμπορῇ νὰ γένη, πῶς λοιπὸν ἡμπορεῖ ἢ Ἐλευθερία σας νὰ σαθῇ, ὅπῃ μὲ τὴν πράξιν τὴν ἀντίον ταύτην ὀρίζετε; ὅθεν ὁρᾷς ἢ κατ' αὐτῆς ἢ Ἐλευθερία ἀναιρεῖται. »

§. 192.

» Ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἠνωμένης συνέχειαν τῶν αἰτιῶν καὶ ἀποτελεσμάτων, ὡσεὶ ἀδελφῶν οἱ παλαιοὶ καὶ εἶσι
Παν.

ad agendum requisitis posse contrarium agere. Si enim hanc vim non haberet, nec veram agere posset pœnitentiam; quomodo enim pœnitentiam peracti criminis agam, recogitans me ab externis causis ad hoc crimen committendum determinatum fuisse. Veram enim vero & ad contrarium agendum requiruntur motiva, quæ si abfuerint, nunquam contrarium agemus; alias enim sequeretur actio sine ratione sufficiente, quod est impossibile. Sed propterea nobis aggerant adversarii, in nostro systemate veram pœnitentiam agi non posse. Nam pœnitentiæ naturam, si quis profundius rimari voluerit, inveniet, eandem nil aliud esse, quam averfationem a malo. Quis vero hanc averfationem in hoc systemate impossibilem esse dicat. An non perpensis malis confectariis actionis perpetratæ averfatio per se sequatur est necesse? Vides ergo omnia adversariorum argumenta, tantum abesse, ut probent libertatem, ut eandem potius convellant. Tela enim, quæ in nos conjiciunt in illos ipsos retorquentur.

§. 191.

Docent doctores Theologiæ naturalis, decreta Dei esse æterna & immutabilia. Quod si ita est, talis esse debet ordinatio sive connexio causarum & effectuum; ut contrarium evenire non possit decretis his immutabilibus. Quo modo ergo posita connexione causarum & effectuum defendere possunt *Libertatem*, quam definiunt per potentiam agendi vel non agendi? An non hoc modo scientia & decretum Dei eludi & falli posset?

§. 192.

Viderat hoc præpimis Cicero, qui ut *Libertatem* humanam defenderet, præscientiam Dei negavit. Impossibi-

Πανθείσαι, Φαταλίσαι & Δετερμινίσαι. ἀλλ' ἀ-
 κέμι & οἱ ἔξτραμντανίσαι· ἐπειδὴ οἱ μὲν Πανθείσαι
 λέγοντες τὸτο τὸ πᾶν Θεόν, ὡς τεδωρήται ἐν 7ῳ πρώ-
 τῳ Τμήματι, ἔπρεπε νὰ εἰπῶ πρὸς 7στοίς, ὅτι εἶναι
 ἀμετάβλητον, δηλαδή ὅσα γίνονται, γίνονται ὡς διωρι-
 σμένα, & αὐτὴν 7ην διώρισον τῆς ἀνόμαζον Εἰμαρμέ-
 νην, ὡς ὑπερον δειχθήσεται περὶ τούτου· οἱ δὲ ἔξτρα-
 μντανίσαι φυσικοί, ὅπῃ δοξάζου ἐν Οὐ ἔξω τῆτο
 τῷ Κόσμῳ εἰς τὰς κρίσεις τῶ αἰώνιον & ἀμετάβλητον
 πρέπει & αὐτοὶ νὰ εἶναι Δετερμινίσαι, δηλαδή κατὰ τὰς
 ψήφους ἐκείνου τῷ Οὐτος, ἔτι νὰ εἶναι & διωρισμένα
 ὅλα νὰ γίνου ἐκεῖνα ὅπῃ γίνονται· ὅθεν κατὰ τῆτους
 καμμία Ἐλευθερία εἰς τὴς ἀνθρώπου δέν μένει· ἔτε
 κατ' ἐκείνου ἔμπορετ ἡ ἐλευθερία νὰ σταθῇ, οἱ ὅποιοι δο-
 ξάζου τὰ πάντα ταυτομάτως, δηλαδή ἀνευ αἰτίας γίνε-
 θαι· ἐπειδὴ, ἂν χωρὶς αἰτίας γίνονται ὅλα ὅσα γίνονται,
 τότε & τῶν ἡμετέρων πράξεων καμμία αἰτία δέν εἶναι,
 & ἀκολούθως ἔτε ἡ ἡμέτερα Ψυχὴ αἰτίου ποιητικὸν τῶν
 πράξεων τῆς νὰ εἶναι ἔμπορετ, τὸ ὅποτον ἀπαιτεῖται εἰς
 τῆς Ἐλευθερίαν, ὡς εἴρηται. ,,

§. 193.

„ Πρὸς τῆτοις πολλὰ άτοποι εἶναι νὰ φωνάζου οἱ
 φιλόσοφοι, ὅτι διὰ τῆς ἐσωτερικῆς αἰδήσειωσ αἰδανέ-
 μεθα, πᾶς ἔμεθεν ἐλευθεροί· ἐπειδὴ ἔξυρην καλά, ὅ-
 τι διὰ νὰ λέγηται ὁ ἀνθρώπος ἐλευθεροσ, πρέπει νὰ
 εἶναι αἰτίου ἡ Ψυχὴ τῶν ἰδίων πράξεων, & διὰ νὰ λέ-
 γηται αἰτίου τῶν ἰδίων αὐτῆς πράξεων, πρέπει νὰ αἰδάνη-
 ται πρὸς τῆτοις διὰ τῆς ἐσωτερικῆς συνειδήσειωσ, ὅτι εἶ-
 ναι ἐσία ἀπλῆ & ξεχωριστὴ ἀπὸ τὸ σᾶμα· διότι, ἂν
 εἶναι ὑλικὴ ἦτοι τῆς ὑλης ἀποτέλεσμα, δέν ἔμπορετ νὰ
 λέγη-

possibile enim illi visum est conciliare præscientiam Dei cum *Libertate* humana, quam penitus destruunt *Pantheistæ*, *Fatalistæ*, *Deterministæ*. Quod *Pantheistas* attinet & *Fatalistas* res est extra omne dubium posita. Illi enim hoc universum Deum esse statuentes concedere debent omnia in hoc universo necessitate naturæ evenire, sive continuam & necessariam dari seriem & evolutionem causarum & effectuum, quam cum & *Fatalistæ* admittant, idem dicendum erit de *Fatalistis*, qui *fatum* admittunt, quod de *Pantheistis* diximus. *Deterministæ* verbis tantum differunt a *Fatalistis*, non rebus; ergo his de idem iudicium ferendum erit. Modi enim, quos hucusque excogitarunt conciliandi *Libertatem* cum decretis æternis, & immutabilibus Dei, verbis relinquunt libertatem, reipsa tollunt. Neque etiam secundum eos, qui *Casui*, nescio cui, cæco & fortuito, id est, causæ cujuslibet defectui eventuum in hoc mundo eventientium adscribunt temere existentiam vel *Libertatis* veræ umbra ulla cogitabilis est. Quod si enim tam inconceptibili *Casui* fatali quæque progignantur, actionum quoque humanarum quamdam causam frustra quæres; hinc & animam nostram actionis tantillæ effectricem negare cogeris; cum tamen oppositum primum *Libertatis* sit requisitum.

§. 193.

Verum annon ipse Sensus intimus, testis hominis optimus libertatem evincit irrefragabiliter? novi equidem, numerum pro hoc stantium haud esse exiguum. Sed pace eorundem dixerim, se suo falli sensu

λέγεται αἰτία τῶν πράξεων τῆς, ἀλλ' αἰτία τότε εἶναι ἢ κίνησις ἢ μηχανικὴ. Τὸ γὰρ αἰσθητὴν δὲ διὰ τῆς συνειδήσεως ἢ γὰρ καταλάβῃ, ὅτι εἶναι ἕσσια κενωρισμένη τῆ σώματος ἢ ἀπλῆ, δὲν εἶναι δυνατόν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ Τμήματι ἤδη ἰκανῶς δίδεκεται. ὅθεν ἔτι ἐλευθέρα διὰ τῆς ἐσωτερικῆς συνειδήσεως ἠμπορεῖ γὰρ εἰπῆ, ὅτι εἶναι. ἔπειδὴ θεμέλιον τῆς Ἐλευθερίας εἶναι ἢ ψυχῆ, ἀν λοιπὸν τὸ θεμέλιον δὲν εἶναι στερεόν, τότε βέβαια ἢ τὸ ἐπ' αὐτῷ θεμελιόμενον θίλει πίσει. διότι, ὡς εἴρηται, ἀν ἢ ψυχῆ εἶναι ἀρμονία, ἢ ὄργανισμος τῶν αἰσθησιῶν, τότε πῶ θίλει γαδῆ ἢ Ἐλευθερία; ἔθεν δια γὰρ ἀποδείξῃ, ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι, πρέπει πρῶτον γὰρ ἀποδείξῃ, ὅτι ἢ ψυχῆ των εἶναι ἕσσια ἀπλῆ καὶ τῆ σώματος κενωρισμένη, ἀλλὰ μὴ γὰρ δὲν ἠμπορῶν γὰρ τὸ ἀποδείξῃ, ὡς δίδεκεται, ἀρα ἔτι, ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι. »

§. 194.

„ Καθὼς λοιπὸν ἢ ἰδέα τῆς Ὑπάρξεως τῆ Θεῶ ἢ τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀποκαλύπτται ἐξ ἀρχῆς, ἔτι ἢ ἢ ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας, τὸ ὅποτον ἀναγκαιῶς ἐν τῶν εἰρημένῳ προκύπτει. αὕτη δὲ ἢ ἰδέα εἰς τὴν γεγραμμένην παλαιὰν ἢ νέαν Ἀποκάλυψιν εἰς πολλὰ μέρη ἰκαταλαμβάνεται, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Γένεσιν, ἐκεῖ ὅπῃ ὁ Θεὸς δίδει εἰς τὸν Ἀδάμ νόμον λέγοντάς τε, (α) „ ὅτι ἢ ἢ ἡμέρα φαγῆ, θανάτῳ ἀποθνήσκει. ὅθεν φαίνεται, ἀν φάγη εἶναι αὐτὸς αἰτία τῆς βρώσεως δηλαδὴ τῆς πράξεως ταύτης, ἢ ἰσομένῳ εἶναι ἐλεύθερος. ἢ ἀλλαχῶ συχνάκις, ὡς τῷ μετὰ προσοχῆς

su ; etenim interius nullo penitus pacto simplicitatem, atque incorporeitatem animæ queunt persentiscere, quo tamen foret opus ; quia si compositum quid realiter, aut hujus causatum sit anima, actionum humanarum principium motus vi mechanisimi productus erit. Ubi igitur tot seculorum serie agitata *Libertas*? Ut *Libertatem* adstruendo dicerent ; invictis ante ostendendum illis foret argumentis, simplicis plane naturæ, immaterialitatisque substantiam esse animam, id quod tamen secundum proposita illorum, omnino vires excedit.

§. 194.

„ Igitur velut cuncta gubernantis existentis *Nuntius* summi, perpetuæque *Animæ vitæ* agnitio profluit a *Revelatione* originetenus, ita & idem de ea *Arbitrii liberi* dicere convenit, id quod relata plane reddunt indubitatum. Ad corroborationem propositi sacrae licet consulantur literæ, conceptus ille in locis sane multis conspicitur. Cætera inter legimus in Geneseos paginis ex parte terrificæ *Deitatis* placita protoparenti data : (a) „ qua die comederis, morte morieris. Profecto reatus nullius reum haud antecedente causa *Libertate*

B b 2

tate

(a) Gen. Cap. II.

σοχῆς ἀναγκαιῶσκεντι δῆλον γίνεται· ἔρα ἕ Γίνοσ·
Κεφ. α. 26. ἕ 27. ἕ Παῦλ. 2. Κορινθ. Κεφ. δ. 4.
ἄσούτως Γεη. θ'. 2. ἕ β'. 15. ἕ

§. 195.

„ Ὀν τρόπον δὲ ἡ ἀποκαλυμμένη ἰδέα τῆς Θεΐ-
ας Ἰ' πᾶρξεως, ἕ τῆς Α' θανασίας τῆς Ψυχῆς
γνησια ἕ καθαρά ληρθεισα, ποικίλως ἕ διαφόρως με-
ταβίβληται, τοιωτοτρόπως ἕ ἡ ἰδέα τῆς Ε'λευθερίας·
μεταβίβληται δὲ ἡ τῆς Ε'λευθερίας ἰδέα Ἰστορικῶς τε
ἕ Φιλοσοφικῶς τὸν ἐπόμενον τρόπον· ἐπειδὴ αἱ αὐταὶ
φαιτυσῖαι τῶν Φιλοσόφων περὶ τῆς Ε'λευθερίας ἦσαν
κοιναι ἕ εἰς τὸν λαόν. „

§. 196.

„ Ὅσοι λοιπὸν τῶν Φιλοσόφων ὁμιλοῦν κατ' Α'-
ποκάλυψιν, δηλαδὴ εἶναι Ἰ' οβελαιτιονίςαι, τῆτοι
ἀποφαίνονται ὁμοίως μὲ τῆς Α'ποκάλυψιν περὶ τῆς
Ε'λευθερίας, ὅτι δηλαδὴ εἶναι δύναμις τῆς λογικῆς
Ψυχῆς ἀνεξήρητος τῶν ἔξω ἀντικειμένων, δηλαδὴ ἔτι ἡ
Ψυχὴ εἶναι αἴτιον ποιητικὸν τῶν πράξεων τῆς· καθῶς
εἶναι ὁ Πλάτων, ὁ Κικέρων (α) ἕ ἄλλοι πολλοί· ὅσοι
δὲ εἶναι Πανθεΐςαι, οἵτινες προσήρμοσαν τῆς ἰδέας
τοῦ Θεοῦ εἰς τῆτο τὸ Πᾶν, ἀποφαίνονται ἀναγκαι-
ως κατὰ ταύτην τὴν προσάρμοσιν, ὅτι ὅλα ὅσα γίνονται
ἔχον αἴτιον ποιητικὸν αὐτὸ Ἰο Πᾶν δηλαδὴ τὸν Θεόν,
ἔτσι ὅσα γίνονται, ἀναγκαιῶς προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἀνά-
γκης τῆς φύσεως τῆ Θεοῦ, δηλαδὴ τῆ Κόσμου· καθῶς
εἶναι

(α) Πλέταρ. περὶ τῶν ἀρεσκέντ· τοῖς Φιλοσ· βιβλ. α. καὶ
Κικέρ. περὶ Εἰμαρμένης.

tate supplicio adficere summa foret injustitia, quæ cum attributis divinis nullo omnino modo conciliari quit.

§. 195.

Verum proh dolor! rebus in humanis sicut nihil fat firmum est & stabile; ita incorruptæ illæ *Deitatis*, *Immortalitatis*, *Libertatisque* idea successivo temporis lapsu pro hominum in hac vita volatili inconstantia varias subiere immutationes. Totum id, quod ideam concernit *Libertatis*, enucleatius & historice proponemus & philosophice, prout sequitur: ridicula illa, & inania delirantium de *Libertate* philosophorum commenta, vel in ipsum redundabant pupulum.

§. 196.

Philosophi itaque *Revelationis* placitis adhærentes, modo cum ea conspirante de eo quod dicitur libertas, se se exprimunt; cum illam rationalis animæ facultatem ab objectis externis describant independentem, hoc sensu, quod anima, quatenus libera actionum suarum una causa sit effectrix. (a) Sic Plato, Cicero, aliique plures. *Pantbeismi* vero fautores, queis ipsum hoc universum *Deus* est; causa genitrix contingentium in eo quorumlibet erroneæ suæ opinioni conformiter admittitur ab iisdem ille *Deus*, nimirum phænomena quot quot præbet experientia, seu non, si fiant, ex necessitate naturæ *Dei*, i. e. universi promanant. Sic Stoici censent & Spinoza, qui ita scribit: (b) „ ex „ necessitate divinæ naturæ infinita infinitis „ modis

(a) Plutarch. de placit. phil. lib. I. Cic. de fato.

(b) Ethic. pars. I. propos. XVI.

εἶναι οἱ Στωϊκοὶ Φιλόσοφοι ἢ οἱ Σπινόζας, ὡς ἐκ ταύτης τῆς προτάσεως του φαίνεται· (α) „ ἐκ τῆς ἀπειρίας, ἀνάγκης τῆς θείας φύσεως ἀπέριτοις τρόποις, ταῦτα πάντα ὅσα ὑπὸ τῶν ἀπειριῶν εἶναι πίπτειν δύναται, ὅπερ ὀφείλουσιν. Ἀπὸ ἐδῶ φαίνεται βλέπεις τὴν ἀνάγκην τῶν πράξεων ἢ ὅλων τῶν γινομένων. „

§. 197.

„ Περὶ δὲ τῶν Στωϊκῶν μαρτυρεῖ σαφέστατα ὁ Σενέκας, ὅτι ταύτης τῆς γνώμης ἦσαν, ὡντας ἢ αὐτὸς Στωϊκός, λέγων· (β) „ εἶναι, ἐξ ἧς τὰ πάντα γεγονέναι, ἕτινος τῷ Πνεύματι ζῶμει· βύθει αὐτὸν Κόσμος καλέσαι, ἐκ ἧν σφάλαις· αὐτὸς γὰρ εἶσι τὸ ὅλον, ὅπερ ὀρέας, ὅλος τοῖς ἰδίῳις μέρεσιν εἶων, ἢ ἑαυτοῦ κρατῶν τῇ ἰδίᾳ δυνάμει. Στωϊκὸς ἀκόμη ἦν καὶ ὁ Κάτων ἐμοίως μετὰ τὰ ῥηθέντα ἀποφαιτόμενος· (γ) „ Ζεὺς εἶναι, ὅτι ἂν ὀρέας, ἢ ὅπη αἰ κλητὴ τὸ ἴσθ παλαιωτάτῃ δὲ ποιητῆ Λίνῳ λόγιον ἐκφράζει τὴν ῥηθεῖσαν τῷ Σπινόζᾳ πρότασιν· (δ) „ ἐκ παντὸς τὰ πάντα, ἢ ἐκ πάντων πάντων εἶναι· Ἀπὸ ἐδῶ βλέπεις τὴν Πανθεΐαν τῷ Σπινόζᾳ πόσοι παλαιὰ εἶναι! „

§. 198.

„ Αὕτη ἢ ἡ γνώμη καλεῖται Εἰμαρμένη τῶν Στωϊκῶν, ἢ τῶν Πανθεῶν, ἢ ὅποια πάλιν διαφορῶς ἡμενηνται ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τῷ Στωϊκῷ δόγματος, τῆς ὁποίας διαφορᾶν τῆς ἐρμηνείας δὲν εἶναι ἀνάγκη νῦν τῆς ἐκδέ-

(α) Ἡθικ. μερ. α. τροτ. 16.

(β) Σενίκ. Ἐρωτ. Φυσικ.

βιβλ. β. ΚιΦ. 45.

(γ) Κατ. Ἐκφαιτισ. βιβλ.

ξ. (δ) Ποίημ. Λίνῳ.

„ modis, hoc est omnia, quæ sub intelle-
 „ ctum infinitum cadere possunt, sequi de-
 „ bent. Numquid actionum, cunctorumque even-
 „ tum inevitabilis statuitur necessitas?

§. 197.

De Stoicis mentem suam Seneca eorum familiæ
 adscriptus quam apertissime declarat; dum inquit: „ est,
 „ ex quo nata sunt omnia, cujus spiritu vivimus, vis
 „ illum vocare Mundum, non falleris; ipse enim est
 „ totum, quod vides: totus suis partibus inditus: &
 „ se sustinens vi sua. Idem sentit Cato dicens: (a)

„ Jupiter est, quodcumque vides, quodcumque moveris.
 Cum Spinozæ dictis convenit illud Lini poëtæ anti-
 quissimi:

„ Ex universo omnia, & ex omnibus universum est.
 Animadvertis inde *Patheisticum* haud recentius esse Spi-
 nozæ errorem.

§. 198.

Isthæc itaque de inevitabili eventuum quorumque
 in universo necessitate opinatio *Fatum* appellatur *Stoi-
 cum*, seu *Patheisticum*, quam modis denuo multis ex-
 positam nobis *Stoicorum* dogmatis propugnatores reli-
 quere, qua tam contrariantis explicationis allegatione
 supersedere nos cum ratione arbitramur, eo quod e
Stoicorum cogitatis rite intellectis non queat erui; ve-
 rum interpretum inscitia eam produxerit; sensa namque
Stoicorum nec eminus quidem conjectura fuere allecu-

ti

(a) Decl. Lib. VII,

ἐκθέσωμεν· ἐπειδὴ ἢ ἀπὸ τῆν γνῶμην τῶν Στωϊκῶν δὲν προκύπτει, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἑρμηνευτῶν ἀγνοίας· μὲ τὸ νὰ μὴ ἐνόησαν δηλ. ὀρθῶς τὴς Στωϊκῆς· Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ Στωϊκοὶ ἐδόξαζον τῆτο τὸ Πᾶν Θεὸν Ὀν ἀναγκατὸν ἢ ἀμετάβλητον, ὡς δίδεσται, ὅθεν ἢ ὅλα ὅσα γίνονται, γίνονται κατ' ἐκείνην τὴν ἀμετάβλητον συνεχῆ σειράν τῶν αἰτίων ἢ ἀποτελεσμάτων ἑλεσγον· διὰ τῆτο ἦσαν ἀπαθείς, δηλαδή κανένα συμβεβηκὸς εἴτε λυπηρὸν, εἴτε χαροποιὸν δὲν τῆς μετέβαλλει, διὸ ἢ ὑπέφειρον μὲ γενναιότητι κάθε κίνδυνον ἢ δυσυχίαν. 11

§. 199.

11, Ὅσοι δὲ εἶναι ἈΨεῖται, ἢτοι Ἀτομίζαι ἀποφαίνονται λέγοντες, ὅτι ὅλων τῶν πράξεών μας, ἢ ὅλων τῶν γινόμενων, εἶναι αἴτιον ποιητικὸν ἢ τῶν ἀτόμων φορᾶ ἢ δῖση, δηλαδή τὸ ἕδεν, ὡς δέδεικται· καλεῖται δὲ αὐτὴ ἢ γνῶμη ἀπὸ τῆς Ἀτομίζαις, ἢ τῶν φυσικῶν Εἰμαρμένῃ, ἢ ἀνάγκη ὑλική· ἐπειδὴ ὁ Δημόκριτος ἢ ὁ Ἐπίκουρος (α) ἐκεῖνο τὸ φέρισμον τῶν ἀτόμων ἀναγκατὸν ὑπέθετον· ἂν δὲ ἀναγκατὸν, τότε ἢ ἢ ψυχὴ μας κατ' ἐκεῖνο τὸ ἀναγκατὸν φέρισμον τῶν ἀτόμων πρέπει εἰ κινῆται, ὡς ὁ Κικέρων λέγει, ἢ ἀκολούθως ἕδεσμα ἐλευθερία· (β) 11, τῆτον τὸν λόγον (δηλαδή τῆς ἐκκλισι τῶν 11 ἀτόμων) ὁ Ἐπίκουρος εἰσήγαγε τῆτα ἑτεκα, ἴνα, εἴπερ 11 αἰεὶ ἢ ἀτομος βαρύτερη φέρεται φυσικῆ τε ἢ ἀναγκαῖα, 11 μηδὲν ἐλεύθερον ἡμῖν εἶη, ἕτω κινεμένης τῆς ἀτόμου, ὡς τῆ τῶν ἀτόμων φορᾶ βιάζεισθαι. 11

§. 200.

(α) Διογ. ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν.
μίνης ΚεΦ. 10.

(β) Κικέρ. περὶ Εἰμαρ-

ti. Inde facilem habet explicatum illa ad astra usque elevata, secunda æque, ac sinistra fortuna mentis Stoïcorum æquabilitas. Hoc factum, quia universum habebant *Deum*, *Ens* nempe necessarium, nullique obnoxium mutationi; sic & immensam illam causarum effectuumque catenam immutabilem judicabant.

§. 199.

Atomorum vero defensores phenomenon omnium, consequenter & actuum nostrorum vel maxime liberorum causam effectricem in ficto horum corpusculorum motu, varioque hoc principiorum, ut volunt, clinamine, id est, prout nos modo dedimus invicte confidenter reponunt. Hancce suam sententiam dicunt *Atomistæ fatum physicum*, vel *Necessitatem naturalem*. Democritus enim suarum, quas finxit in spelunca atomorum; uti & ipsum infecutus Epicurus earum motum precario ponebant necessarium. Quod si vero id ita se haberet, motus quoque animæ nostræ idem, ut ait Cicero, foret concedendus, & hinc tota corrumpet libertas. Cicero ita: (a) „ hanc rationem (declinationem nimirum atomorum) Epicurus induxit ob „ eam rem, ne, si semper atomus gravitate ferretur „ naturali, ac necessaria, nihil nobis liberum esset, „ cum ita moveretur animus, ut atomorum motu congereretur.

§. 200.

(a) Cic. de fato Cap. 10.

§, 200.

„ Ὅσοι δὲ κρατῶν τὴν γνώμην τῶν παλαιῶν ἐπει-
 ρῶν Ἀσσυρίων Ἀστρολόγων ἀποφαινοῦνται, ὅτι αἰτία
 τῶν πράξεων μας ποιητικὴ εἶναι ἢ ἀμετάβλητος ἢ ἀναγ-
 κία κινήσεις τῆ Ὀυρανῶ, τισίσι τῶν Ἀσείρων· καλεῖται
 δὲ Εἰμαρμένη Ἀστρολογικὴ, ἢ Γενεθλιακὴ·
 ἂν ὁμως ἀκριβῶς ἠθέλαμεν θεωρῆσαι ταύτην τὴν γνώ-
 μην, θέξαια θελομεν τὴν ἔσρη, ὅτι δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν
 τῶν Πανθέων παντελῶς, εἰμὴ κατὰ τὸ μέρος, καὶ ὅ-
 λοι· διὰ τὴν ἀρχὴν δὲ ταύτης τῆς Εἰμαρμένης ὁ Κικέρων
 ἔτω λέγει· (α) „κατ' ἀρχάς οἱ Ἀσσύριοι, ἵνα
 „ ἐκ τῶν ὑστάτων (δηλ. ἀρχαιοτάτων) ἄρξωμαι, διὰ
 „ τὴν ἐμυλότητα ἢ τὸ μέγεθος τῆ τύπυ, ἐπὶ κατώ-
 „ κην· ἐπειδὴ ὁ Οὐρανὸς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καθαρός ἢ
 „ αἰοικτός ἔωρᾶτο, τὰς διαβάσεις ἢ κινήσεις τῶν ἀσεί-
 „ ρων ἐπαρᾶτηρησαν· ὠντινων σημειωθέντων, τί ἐκά-
 „ σω δηλᾶται εἰς μνήμην παρέδιδον· ἐν τῆτω τῷ Εἴθει
 „ οἱ Χαλδαῖοι, ἐκ ἐκ τῆς τέχνης, ἀλλ' ἐκ τῆς τῆ ἔ-
 „ θους ἐνομασίας κληθέντες, χρονία παρατηρήσει τῶν ἀ-
 „ σείρων, ἐπιστήμην νομίζονται ἐκτελεῖσαι, ἵνα προλί-
 „ γωσι, τί ἐκάσω θέλει συμβῆ, ἢ εἰς ποίαν Εἰμαρ-
 „ μένην κάθε ἕνας γεγονένηται. Ταύτην ἔν τὴν γνώμην
 διαφέρωσ ἐμηνεύουσι, ὡς ὁ Κουδζέρτος λέγει, (β)
 τὴν ὅποιαν ἐρμηνεύειν διὰ συντομίαν τὴν ἀφίωμεν „

§. 201.

„ Οἱ Τᾶρκοι δὲ λέγουσ, ὅτι αἰτία τῶν πράξεων
 μας εἶναι μία ἀνάγκη ἀπόλυτος αἴου μέσων ἔστι, ὡς
 ὅπῃ

(α) Κικέρ. περὶ Μωτικῆς Βιβλ. α. ΚεΦ. 1. (β) Σέ-
 σήμ. τῶ νοῶς ΚεΦ. 1. §. 2.

§. 200.

Sententiæ antiquorum Assyriæ Astrologorum adstipulantes omnem omnium actionum nostrarum causam productricem a Cœli, i. e. astrorum repetunt motu. Positio talis *Fatum astrologicum*, vel *genethliacum* audit. At eam profundiori non nihil mentis perlustratum indagine, quoad magis tantum & minus a *Pantheismo* reperimus secedere. De origine *fatalis* hujusce *Necessitatis* disserit sequentem in modum Cicero: (a) „ Principio Assyrii, ut ab ultimis auctoritatibus repetam, propter planitiem, magnitudinemque regionum, quas incolebant, cum Cœlum ex omni parte pateus, atque apertum intuerentur, trajectiones motusque stellarum observaverunt; quibus notatis, quid cuique significaretur, memoriæ prodiderunt. Qua in natione Chaldæi non ex artis, sed ex gentis vocabulo nominati, diuturna observatione siderum, scientiam putantur effecisse; ut prædici possent, quid cuique eventurum & quo quisque *fato* natus esset. Opinionem hanc multi modis multis, ut Cudworthus asserit b) explicant. Brevitatis causa de expositionibus illis silemus.

§. 201.

Restat, uti adhuc *Fati*, uti id nominant, *Mabometani* faciamus mentionem, vi cujus Mahometis Cultores sine mediis, finem effectusque omni deficiente causa ad existentiam pervenire posse vane sibi persuadent. Mentis profecto parturientis abortus! magnopere dolendum, opinionem hanc de dicto *fato*, græcorum

(a) Cic. de divin. lib. I. Cap. I. (b) Syst. intell. Cap. I. §. II.

ὅτι ἤτοι προηγῶνται αἰτία, ἤτοι ἔ, τὸ ἀποτέλεσμα πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ· αὕτη δὲ ἡ ἀνόητος δόξα λέγεται Εἰμαρμένη τῶν Μεγαμετάνων, ἣτις ἐνεχύθη καὶ εἰς τὰς τῶν ἀπλῶν καὶ ἀμαθῶν Χριστιανῶν ψυχὰς, ὅπως τέτοις τοῖς βαρβάροις συγκατοικῶν καὶ συνδάγουν, τῆς ὁποίας ἀκέραια ποδάμιας λέγοντας, ἂν τῆς ἠθελέτι ἀκολουθήσει· τὸ εἶχμα γραφτὸ· δηλαδὴ ἀναγκαῖον ἦτον νὰ τὰ πάθω αὐτὸ, ὅπως ἐπαθον ἀπολύτως· ἔπρεπε νὰ τὸ πάθω. »

§. 202.

„ Ὅσοι δὲ δοξάζουν κατ' Ἀποκάλυψιν, ὡς εἰρηται, ἰκίττοι ὑποδέττον τῆς συνέχειαν τῶν αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων· ἔχι ἀναγκαῖαν, ἀλλὰ μεταβλητὴν καὶ συμβεβηκυῖαν, κρημαμένην δὲ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ Ὅν τὸ ἐξω τῆς τῆ Κόσμου, τὸ κατ' Ἀποκάλυψιν γνωθὲν· καλεῖται δὲ αὕτη ἡ γνώμη, Εἰμαρμένη λογικὴ· ἣτοι κάλλιον καὶ ὀρθότερον κατ' Ἀποκάλυψιν. »

§. 203.

„ Οἱ παλαιὸι λοιπὸν Φιλόσοφοι ἀνῆραν τῆς Ἐλευθερίας τῆ ἀνθρώπου κατ' Εἰμαρμένην, ὅθεν καὶ Εἰμαρμενίζου δηλ. Φαταλίζου ὀνομάθησαν· οἰνωτέρου δὲ, ὡν τὸ πλῆθος ἔκ ὀλιγώτερον τῶν παλαιῶν, ἀναιρῶν τὴν Ἐλευθερίαν κατὰ τὴν διώρισιν τῶν ἐξω κινήτων, ἣτοι ἀντικειμένων, ὑποδέτοντες τῆς αἰτίας ἔλων τῶν πράξεών μας, τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα τὰ εἰς ἡμᾶς ἰδίως διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐγείροντα· ὅθεν καὶ ~~Δετερμινίζου ἣτοι Διωρίζου κέκληται· τοῖσιν δὲ εἶναι ὁ Ὀρβείσιος, ὁ Κολίνσιος, καὶ Ἐλβέτιος, ἕτινος τὰ~~
 λό-

rum licet christianorum in propinquitate cum barbaris
 hisce vitam degentium animos, tanquam peste infecisse;
 quum confestim, sive boni, sive mali ipsis quid ac-
 cidentit, dicere haud verentur: *hoc & hoc modo mi fuit*
scriptum. i. e. perpeffionem hanc ut declinarem, sim-
 pliciter erat impossibile. Sequens autem legitur hac
 super re eorundem lingua expressio: *μὴ ἴστον γεγραπτό.*
ἔπρεπε γὰ τὸ πάθω.

§. 202.

Quamlibet recensiti *fati* defensores in admissione
 causarum effectuumque consecutionis errent enormiter;
 non quæque tamen id genus concatenatio suo modo
 inevitabilis a ratione sana rejicitur, neque rejici quit;
 & ea est illa hypothetica, quæ a *Revelatione* est exce-
 pta; cum nimirum tota causarum, effectorumque se-
 ries primitus, & nunc ab *Ente* extramundano depen-
 dens est; quam adeoque liberrima quemadmodum vo-
 luntate sua posuit; ita quoque immutare valet & tolle-
 re, utut existente causa qua tali causatum & sit, oport-
 eat. Propositio eam causarum effectuumque & con-
 nexionem exprimens *Fatum rationabile*, rationi ami-
 cum dicitur; potius id *revelatum* foret nuncupandum.

§. 203.

Sequitur inde sole clarius, omnem veterum phi-
 losophorum turbam fatum cæcum amplexantium non
 potuisse non vi fatalis suæ opinionis *liberum hominis*
arbitrium pertinaciter negare. Quamobrem & *Fatali-*
starum gerunt nomen. Non meliori recentiorum res stat
 talo. Namque cum mentis determinationem motorum
 externorum efficacæ, id est, objectis extra nos collocatis
 in sensuum nostrorum organa impressionem inducenti-
 bus,

λόγια εἰσι τὰ ἐπόμενα* (α) ,, αὕτη ἡ δύναμις εἶναι αἰ-
 ,, δύνατος* ἐπειδὴ ὑποτίθῃσι, ὅτι ἡ βύλησις ἤμτερι
 ,, νὰ εἶναι ἀνευ κινήσεως, ἢ ἐπομένως ἀποτελέσματος
 ,, αἰτίς* ἢ κατωτέρω ἔτω* (β) ,, μένει ἢ, γαρτι, ἢ
 ,, Ἐλευθερία ἀνεκμήνευτον πρόβλημα* ἢ γὰρ τελικῶς
 ,, εἶναι πᾶσαι αἱ ἡμέτεραι νοήσεις, ἢ αἱ βηλήσεις ἡδίο,
 ,, ἄλλο, εἰμὴ ἀποτελέσματα ἀμεσα ἢ ἀναγκαῖα τῶ
 ,, ἐντυπώσεων, ὅπῃ ἀπὸ τὰ περὶ ἡμᾶς ἀντικείμενα προσ-
 ,, λαμβάνονται* τῷ Ὁββεσίς δὲ τὰ λόγια ἔτω ρωτῶ-
 ,, σιν* (γ) ,, Ἐπειδὴ κενεῖα οἱ ἀφ' ἑαυτῆ τῆ διὰ ἡμπε-
 ,, ρεῖ νὰ ἔχη τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, ὅθεν πρό-
 ,, πει νὰ προέλθῃ ἡ κίνησις ἐξ ἄλλῃ ἀμέσως ἐνεργήσεως,
 ,, τὸ ὅποτον ἐξω αὐτῆ εἶναι* ἂν λοιπὸν ὁ ἀνθρωπος θέ-
 ,, λῃ πράγματι, τὸ ὅποτον πρότερον ἔκ ἤθελε, ταύτης
 ,, τῆς θέλησεως ἢ αἰτία διὰ ἔμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἀφ'
 ,, ἑαυτῆς τῆς θέλησεως, ἀλλ' ἀπό τινος ἄλλῃ* ἐπειδὴ ἡ
 ,, θέλησις πρέπει νὰ προέλθῃ προηγήσει ἀπὸ ἄλλῃ, δη-
 ,, λαδὴ νὰ κινήθῃ, διὰ τὸ ὅποτον παντελῶς αὐτὴ νὰ δια-
 ,, θέσῃ δὲν ἔμπορεῖ* ἄρα πᾶσαι αἱ ἐνεργεῖαι τῆς θε-
 ,, λήσεως, ὅπῃ θεληματικῶς καλῶμεν, πρέπει νὰ
 ,, ἔχῃν αἰτία ἀναγκαῖα, ἄρα πᾶσαι εἶναι ἀναγκαῖαι*
 ,, ἢ αἰτία δὲ ὅπῃ ἔτοι οἱ Φιλόσοφοι τοιοῦτοτρόπως ἐμίλη-
 ,, σιν, εἶναι ἢ ἐν τῷ δευτέρῳ Τμήματι τεθεῖσα, ὅτι δη-
 ,, λαδὴ ὑπέθετον τὴν Ψυχὴν συνίστασθαι μόνον ἐν τῇ αἰ-
 ,, θήσει, τατέσιν ὑλικῆν* ὅθεν πρέπει νὰ λαμβάνῃ κίνησιν
 ἀπὸ ἄλλῃ ἀντικείμενα, ἢ ὄχι ἀφ' ἑαυτῆς. ,,

§. 204.

(α) Περὶ Πνεύμ. ἐμίλ. ἀ. κεφ. 4. (β) Ἀυτ. δι. (γ)

Ἀτόκρ. πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν Ἀθίων σχηματιζομένης
 δυσκολίας περὶ τῆς θέλεις ὑπάρξεως ἢ ἰδιοτήτων αὐτῆς.

bus, repræsentationesque hæc in mente ratione producentibus attribuant, pari cum veteribus passu quoad *Libertatem* ambulant, id est, eam inficiantur. Atque hæc illorum infirma suppositio determinacionis audire eos facit deterministas. In horum numero Hobbesius, Collins, & Helvetius insignes ceteroquin eruditiona viri sunt. Postremus ita ait: (a) „ hæc facultas est „ impossibilis, quia supponeret, quod voluntas haberi „ possit sine motivo, & consequenter effectus sine causa. — Manebit igitur *Libertas* inexplicabile problema. Hobbesii vero sensa hæc sunt: (b) „ cum nullum „ *Ens* a se ipso suum potest habere motus principium; „ igitur debet ille venire ab aliquo agente immediato, „ quod extra ipsum est. Si igitur homo vult aliquam „ rem, quam primum non volebat, hujus voluntatis „ causa non potest venire a se ipso, sed ab aliquo alio, „ ac ipso suo arbitrio — — ergo omnes actiones voluntatis, quas vocamus voluntarias, debent habere „ causas necessarias, ergo omnes sunt necessariae. Cur autem philosophi hi proposito modo discurrant, nulla mihi videtur alia causa, nisi ea, quam supra in secunda jam attigi Sectione, scilicet quod totam animæ vim in una repositam sensibilitate reputarent; adeoque hoc ipso materialem statuerent eam; hinc ab objectis homogeneis extrinsecus reperibilibus, non a semetipsa foret commovenda & atficienda.

§. 204

(a) L'esprit, discours I. chap. IV. (b) Réponse aux difficultés, que forment les Athées sur l'existence & les attributs de Dieu. Part. III.

§. 204.

„Γ'δαμὲν λοιπὸν τὴν καθαρὰν ἢ γνησίαν ἰδέαν τῆς Ἐλευθερίας τῷ ἀνθρώπῳ, ἐφ' ἧς ζηρίζεται πᾶσ' τὸ Ἠθικόν, ἢ πάντες οἱ Νόμοι, πόσας μεταβολάς, τουτέστιν ἀναιρέσεις ἔπαυε διὰ τῆ λόγου φυλαχθεῖσα, καὶ ἔχι τῆ πίσει τῆς Ἀποκαλύψεως φυλαχθεῖσα ἕως, ὡς ἀποκεκάλυπται· ἐκ τούτων δὲ ἠμπορῆμεν βέβαια καὶ εἰδῶ τὰ μακαρίσωμεν ἐκείνους, ἢ τὰ ἐπαινέσωμεν, ἐποῦ γινόντες τὴν ἔλλειψιν ἢ τὴν ἀδυναμίαν τῷ ἀνθρώπῳ λόγου, μίσησι γεροῖ ἢ ἀκλόνητοι εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Ἀποκαλύψεως περὶ τῆς Ἐλευθερίας, καθὼς ἢ περὶ τῶν εἰρημένων ἀληθειῶν, ἀπολαμβάνοντες τὴν ἡσυχίαν τοῦ νοῦ ἐν ἧ γίνεται ἡ ἀληθῆς εὐδαιμονία τῷ ἀνθρώπῳ. η

§. 205.

„Ἐκ τῶν εἰρημένων τούτων περὶ τῆς Ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου φανεροὶ δίδει γένη, ἢ περὶ τῆς μετὰ θάνατον αὐτοῦ Ἀντιδόσεως, ἧτις ἕδεν ἀλλόεσιν, εἰμὴ ἱκανοποίησις μετὰ θάνατον ὑπ' ἐκείνου τῷ σοφωτάτου ὄντος τῶν καλῶν καὶ κακῶν πράξεων· (οὗτος δὲ ὁ ὀρισμὸς προϋποθέτει τὴν Ἀποκάλυψιν) ὅτι δηλαδὴ ὁ ἀνθρώπῳ νῦν δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τοιαύτην ἰδέαν ἀντιβραβεύσεως τῶν πράξεων μετὰ θάνατος μόνω τῷ τῷ λόγῳ φωτὶ, τὸ ἐποῦ ἐκ τῶν ῥηθησομένων σαφέστατα δειχθήσεται. „

§. 206.

„Ἄν λοιπὸν ὁ ἀνθρώπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς ἰδίαν ὄντος ἔξω ἔντε τῷ Κόσμῳ, ὡς δέδεικται, ἀν δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰδῇ διὰ τῆ λόγου εἰς τὴν Ἀθανασίαν ἢ Ἐλευθερίαν τῆς λογικῆς Ψυχῆς, πῶς δὲ ἠμ-

§. 204.

Ex illis omnibus, quæ hæcenus discursu fusiori ad evidentiam ipsam protulimus inconcusse; quivis rerum peritus prospiciet facillime; genuinum illum *Libertatis* conceptum, quot quot ab inde usque subiit mutationes non aliter unquam fuisse laturum; nisi ratio humana justo plus elata impotentiamque suam ignorans vi propria eum reddere distinctum satagisset; *Revelatione* perperam seposita, quæ sistit cum evidentissime. Quamobrem nunquam satis prædicandi illi, qui rationis humanæ debilitate agnita a *Revelationis* sacræ doctrina in iis, quæ de *libero arbitrio*, tantisque aliis veritatibus proniet nec cedunt hilum; fructu inde resultante maximo, quiete nempe, serenaque mentis tranquillitate perpetua, quippe in qua una immutanda mortalium felicitas fundatur.

§. 205.

„ *Comprehensio* rite de *Libero hominis arbitrio* allatis; etiam de *Remuneratione* post e vita hac excessum intelligendi dicenda nullam habebis difficultatem. Nomine *Remunerationis* vero aliud nil indigitare volumus; nisi præmia condigna, ac supplicia a corporis hujus morte bonarum, malarumque actionum ergo ab *Ente* justissimo & sapientissimo nobis injugenda. Quod quidem *Revelationem* præsupponit. An judicas ei *Remunerationis* idæ acquirendæ rationem solam sufficere? aberras multum. En convictionem manifestissimam!

§. 206.

Ratio sibi sola relicta idearum extramundani *Entis* *Immortalitatis* atque *Libertatis* suis viribus impe-

πορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς ἰδίαν Ἀντιδόσεως μετὰ θάνατος, ὅπῃ ἀπὸ αὐτὰ προκύπτει· πρὸς τέτοις, ἀνίσως ἕτοις ἤθελε συλλογιθῆ· ἂν μετὰ θάνατον θίλη εἶναι Ἀντιδόσεις, αὐτὴ θέλει προκύπτῃ ἐκ τῶν ἔργων τῶν ἐν τῇ τῷ Κόσμῳ γεγενημένων, ἢ ὁ Θεὸς ὑποχρεῖται νὰ τὴν κάμῃ, τὸ ὅποσον εἶναι ἄτοποι εἰς τὴν θείαν φύσιν· ὑποδείξον ὁμως ἢ ἕτως, ὅτι ὁ Θεὸς ὑποχρεῖται, ἀλλὰ ἢ ἐπὶ δὲν εἶναι δυνατὸν διὰ δύο αἷτια· πρῶτον, ἐπειδὴ κανένα ἔργον, ἢ κάμμία πράξις εἰς τούτῃ τῆς ζωῆς, ἂν ἀκριβῶς θεωρηθῆ, δὲν μῆναι ἀναντιβραβεύτος, ἢ δεύτερον, ὅτι ἤθελεν εἶναι ἐναντὶν κάθε ἰδέας Ἀντιδόσεως, ἂν μετὰ θάνατον μόνον ἢ ψυχὴ ἤθελεν ἀντιβραβευθῆ ἢ τὸ σῶμα ἢ, εἰς καιρὸν ὅπῃ ἢ τὰ δύο τὰς πράξεις ἰδῶ ἀποτελέσαι, καὶ δὲν εἶναι ἕτε ἢ ψυχὴ μόνον αἷτιον τέλειον, ἕτε τὸ σῶμα, ἀλλ' ἄμφω. Ὅταν δὲ τοιαῦτα συλλογίζεται, εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰπῆ, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τὰ ἔργα τὰ ἰδῶ πραχθέντα πρέπει νὰ κάμῃ Ἀντιδόσιν. Ὅθεν ἀκολοθεῖ, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς Ἀντιδόσεως εἶναι ἀδύνατος διὰ τῷ λόγῳ νὰ ἐυρεθῆ, ἢ εὐρεθῆσθαι νὰ ἀποδειχθῆ. »

§. 207.

„ Καθὼς ἔτι αἱ λοιπὴν ἰδέαι, ἀπεκαλύφθησαν ἐξ ἀρχῆς, ὡς δέδεικται, ἔτω ἢ ἡ ἰδέα τῆς Ἀντιδόσεως· ἐπειδὴ ὡς ἴθαμιν διὰ τῷ λόγῳ εἶναι ἀδύνατος·

ἐυρεθῆ-

traudarum secundum demonstrata est incapax; inde, cum ea *Remunerationis* in vita altera cum illis vinculo arctissimo copulata sit ita, ut habitis iisdem, & ipsa primum habeatur, sequitur prone, & *Remunerationis* perceptionem ratione soli esse impossibilem. Equidem recordor, philosophorum non paucorum, & notæ non levis rationem sic se se exserere: *Remunratio* post mortalem hanc vitam futura in actionibus hoc in orbe perpetratis rationem est agnitura, & numen supremum, ut par est, ad præmiandum & plectendum obligatione adstringitur. Quasi vero balbutientis rationis humana effata absoluto rerum omnium moderatori, ac arbitro pro lubitu valeret imponere onus. Dato vero non concesso, *Deum* ita obligari. Negabis id iterum confestim, sin cogitas 1.) quod nulla prorsus in hac mortalitate actio omni consecutione naturali, acuratori mentis oculo si eam perlustras; tali tanquam præmio ac pœna sit vacua; & 2.) qui quæso id cum genuino *Remunerationis* conceptu relate ad *Ens* justissimum foret conciliandum, dum statueretur, in animam solam relicto corpore in æternitate actionum humanarum sequelas redundare; cum tamen ambo harmonice firmissima connexionem ligata actionum vitæ hujus fuerint concausæ, non anima effectrix unica. Talia præmeditans; nunquid omnem *Dei Remunerationem* bonarum, malarumque actionum hic commissarum rejicere cogaris? Innotescit ergo ex dictis *Remunerationis* agnitionem rationem fugere, demonstrationemque illius rationis vires exsuperare.

§. 207.

Quemadmodum igitur ceteræ, ex quibus *Remunerationis* cognitio profluit, ideæ primitivæ, uti retulimus, a *Revelatione* sunt profectæ; haud secus se se res

ἐνεπίστανται δὲ εἰς τὴν παλαιάν Ἀποκάλυψιν ἢ μάλι-
 στα εἰς τὴν Νέαν εἰς πολλὰ μέρη, ὡς τῷ ἀναγνωσκόντι
 δῆλον γίνεται· ὅρα ἢ Ματθ. Κεφ. κί. στίχο 35. Παῦλ.
 εἰ. Κορ. Κεφ. εἰ 9. ἢ Ματθ. Κεφ. δ. 13.

§. 298.

Ἡ ὄν δὲ τρόποι αἱ λοιπαὶ ῥηθῆσθαι ἰδέαι κα-
 θαραὶ ἢ γνησίαι ληρθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἀποκαλύψεως
 μεταβλήθησαν, τοιςτρόπως ἢ ἡ τῆς ἀντιδόσεως ἰδέα
 μεταβλήθηται μὴ τῇ πίσει φυλαχθεῖται, ἀλλὰ τῷ ὑπερη-
 φάνῳ λόγῳ ἐξεταχθεῖσα· μεταβέβληται δὲ τριχῶς, Πι-
 λοσοφικῶς τε ἢ Ἰστορικῶς ὁμῶ· ἄλλοι γὰρ ἐνέμιζον, ὅτι
 μετὰ θάνατον θέλει ὑπάγει ἡ Ψυχὴ εἰς τὸν αἴθρη δηλα-
 δὴ ὑποκάτω εἰς τὴν γῆν εἰς τόπον τινα τιμωριῶν ἔμπλε-
 ῶν, ἂν ἐδῶ κακὰ ἔπραξεν, ἂν δὲ καλὰ, θέλει ὑπάγει
 εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ὅπως ἀγαλλιύσεων ἢ ἡδονῶν με-
 γλόν (α)· ἄλλοι δὲ ἐφαντάζοντο, ὅτι μετὰ θάνατον ἡ Ψυ-
 χὴ ἢ κακὰ πράξασα, θέλει ἐνδυθῆ ἄλλο εἶδος ζωῆς πρὸς
 τιμωρίαν· ἢ καλὰ δὲ ἐτελέσασα θέλει διαβῆ εἰς ἄλ-
 λο σῶμα ἀνθρώπου καλῶ πρὸς ἀντιβράβεισιν· (β) ἄλ-
 λοι δὲ τέλος πάντων ἐδέξαζον ἢ δοξάζον, ὅτι ἡ Ψυχὴ
 ἢ ἐναρέτως ἐδῶ ἀθλήσασα, μετὰ θάνατον θέλει λάβῃ ἄλ-
 λο σῶμα ἐντελέστερον, ἢ θέλει ἀπεράσει εἰς ἄλλο πλα-
 νήτην θυμακίῳ ἢ ἡδονῶν μέγεθος, ἢ περισσοτέρων γνώ-
 σεων περιεκτικόν· ἢ μὴ δὲ ἐναρέτως ἐδῶ ζήσασα,
 θέλει λάβῃ σῶμα μετὰ θάνατον ἀτελέστερον, ἢ θέλει
 ἀπεράσει εἰς τοιοῦτον πλανήτην, ὅπῃ εἰ

ται

(α) Πλάτ. ἐν Φαίδρῳ ἢ Λυκίῳ, ἐν τοῖς νεκροῖς. ὁμοί.

(β) Πλάτ. ἐν τοῖς νεκροῖς.

cum ea habet *Remuneratōnis*, eo quod in ea impetranda qualiscunque rationis intensio in vanum laborat. In antiquo vero, novoque Testamento loca varia de retributione meritorum post mortem loquentia lectori se præbent conspicienda. Matth. XX. v. 35.

§. 208.

Notionem *Remuneratōnis* velut causæ præcedentes ideæ puræ utut ac sinceræ a *Revelatione* sortitæ multiformes perpessæ sunt mutationes; idem hoc notioni primæ hic contigit, posteaquam arrogantia tumide inflatus homo scrutari inchoabat. Mutabatur autem dicta notio historice & philosophice inspecta trifariam. Erant namque, qui a morte corporis animam in plutoria regna in loca nimirum subterranea suppliciorum dirissimorum, omniumque calamitatum horrore squallida & tetrica; si legum hic perfregisset repagula; sin vero sancte eas custodisset, in sedes quovis voluptatum genere refertissimas meaturam opinarentur. (a) Dein, qui mente sibi figurarent, animam hac in vita bene versatam præmii loco postea alium egregium informaturam hominem, male vero, sub forma cujusdam animalis per modum supplicii latitaturam. (b) Denique: qui censerent (& tales dantur adhucdum) eam virtutis studio insigniter hic excultam perfectiori longe hoc corpora esse dotandam; in aliumque Planetam deliciis, illecebrisque cogitalibus instructum migraturam, ubi simul cognitiones usque plures & plures indefinenter hauriret; quæ se se vero in vita hac vitiorum inquinasset fordibus,

cor-

(a) Plat. in Phædon. Lucian. in Dialog. mort.

(b) Plat. ibid.

ναι παρακτικός γνώσεων, ἢ ἡδονῶν· ταύτης δὲ τῆς γνώ-
μης εἶναι πολλοὶ τῶν νεωτέρων Φιλοσόφων, ὡς ὁ Μπλο-
ντιε^ο ἢ αἱ τρεῖς ὅμως αὐταὶ αἰ γνώμαι εἶναι αἰνυ λόγου,
τὸ ὅτιον ἐν τῷ δευτέρῳ Τόμῳ δειχθήσεται· πλείων
δὲ τῶν, οἱ μὲν ἐνόμιζον τῆ μετὰ θάνατον. Ἀντίδοσιον
ἢ νομίζον πρόσκαιρον τῆ ἐδῶ ἀνάλογον· οἱ δὲ αἰώνιον·
Αὐτὰ δὲ πάντα φανερὰ γίνονται τῷ ἀναγνωσκοντι τοὺς
εἰρημίνης Ἱστορικός ἢ Φιλοσόφος, τῶν ὁποίων τὸ κείμε-
νον δια συστομίας ἐγκαταλέλειπται.

§. 209.

„Γδामεν λοιπὸν ἐν τῷ Προομίῳ, ὅτι ἡ βέβαιος
γνωσις τούτων τῶν τεσσάρων ἀληθειῶν εἶναι ἀναγκαῖα
εἰς τὴν Εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων· ἰξεύρομεν δὲ πρὸς
τέτοις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὕτω πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν
σπεύδει, τινίτι τὸ τέλος τε εἶναι ἡ Εὐδαιμονία· διὸ
μᾶς λανθάνει δὲ, ὅτι τὸ τέλος τις δὲν ἤμπορετ νὰ τὸ ἀ-
πολαύσῃ αἰνυ μέσῳ· τῷ δὲ τῷ τέλει τὰ μέσα εἶναι
ἐκεῖνα τὰ βιβλία, ἐξ ὧν ἡ βέβαιος γνωσις τῶν τῶν εἰ-
ρημίνων ἀληθειῶν ἀρύεται· δίδεικται πρὸς τέτοις, ὅτι
τὰ διὰ τῆ λόγου γραφθέντα βιβλία δὲν εἶναι ἱκανὰ οὗτω νὰ
μᾶς φέρει εἰς τοιαύτην ἰδέαν, οὗτω νὰ μᾶς βεβαιώσουν
περὶ αὐτῆς· ἐντεῦθεν ἀρα ἵπεται ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις
ἐστὶν ἐκτακτικὴ, ὡπὸν ὁπῶ εἶναι μέσον ὁπῶ μᾶς φέρει
πρῶτον εἰς τοιαύτην ἰδέαν, ἢ δεύτερον μᾶς βεβαιώνει· ἢ πε-
ρὶ αὐτῆς· ποία δὲ εἶναι αὐτή, ἢ μετὰ τί κριτήρια ἰσχυ-
ρίζεται, ἐν τῷ δευτέρῳ Τόμῳ πραγματευθήσεται.“

Τέλος τῆ Α΄ Τόμου.

corpus ei multo fore imperfectius, translocandamque in sidus opacum, cognitioni nullum suppeditans locum. Sententiam hanc recentiorum philosophorum non pauci amplectuntur, quos inter est Bonnet. Cunctæ tamen hæ sententiæ debito carent pondere ut in secundo Tomo innotescet. Nonnulli tandem hariolarabantur *Remunerationem* in æternitate ad tempus tantum suo modo vitæ mortali proportionatum; alii vero in perpetuum perduraturam. Adeat, si cui erit otium, historicos dictos, & philosophos; & de veritate haud amplius dubitabit.

§. 209.

Recolamus nunc pauxillum ea, de quibus egimus. In limine hujus operis statim indubium reddidimus; deficiente memoratarum quatuor veritatum cognitione *Veram hominis felicitatem* implicare. Hominem insuper natura jam ad beatitatem impelli, novimus certissime, atque alium in finem existentiam non potuisse nancisci; finemque omissis mediis frustra desiderari; quæ nobis illi exhibent codices, quibus adductas in acceptis referimus veritates. Dedimus præterea rationis producta quævis non sufficere; neque talem nobiscum communicare ideam, neque præstare convictionem. Amplectenda igitur *Revelatio*, talem conceptum præbens, nosque omnino reddens ejusdem convictos. Quænam vero hæc sit vera *Revelatio*, & queis dignoscatur criteriis, Tomo secundo præstabimus.

Finis Tomi I.

Παρορύματα.

- Σελ. 28. §. 24. βασιλείσιν, γράφ. βασιλείστιν
 — 64. §. 55. ληλειότηας, γράφ. πελειότηας.
 — 70. §. 60. ἐξ αὐτῆ γράφ. ἐξ αὐτῆ.
 — 78. §. 74. παραγωγῆ, γράφ. ἀναγωγῆ.
 — 80. §. 66. ἐξ αὐτῆ, γράφ. ἐξ αὐτῆ.
 — 128. §. 95. ,, τῆσκα, γράφ. ὄν δῆ.
 — 150. §. 95. ἐν τῷ σημειῶμ. (σγ) τῆς, γράφ! τῆ.
 ἢ Κοσμοποιίας, γράφ. κοσμοποιία.
 — 200. §. 133. Πολυθεῖσαι ὀνομάζοιτο ἢ ἡ γνώμη
 αὐτῆ Πολυθεία. Μονοθεῖσαι, ἢ ἡ
 γνώμη αὐτῆ περὶ ἐνὸς Θεοῦ.
 — 232. §. 139. οἱ γράφ. οἱ.
 — 338. §. 174. εὐχῆς, γράφ. ψυχῆς.

Τὰ λοιπὰ δὲ ὡς βαρταί, ὄξεται ἢ τὰ παρόμοια ὑπὸ
 τῷ φιλόφρονος Ἀναγνώστου διορθῶσω.

E r r a t a.

Pag.	§.	loco	lege
11	10	ab usu	abusu
17	15	eadem.	eadem?
17	17	incidens	incidet Ens
19	19	comprehende	comprehendens
21	19	vita	vita
21	20	nis	n
23	21	sanctissimam	sanctissimam
23	21	vita	vita
25	22	irresis bibiliter	irresistibiliter
29	23	tristitia	tristitia
31	24	mentis quæ	mentisque
55	46	intentionem	intensionem
227	138	caro	cavo
205	157	novercam	novercam
—	157	volens	volentes
311	159	venire	inveniri
319	163	caduam	caducam
339	174	pervenire	perveniri